

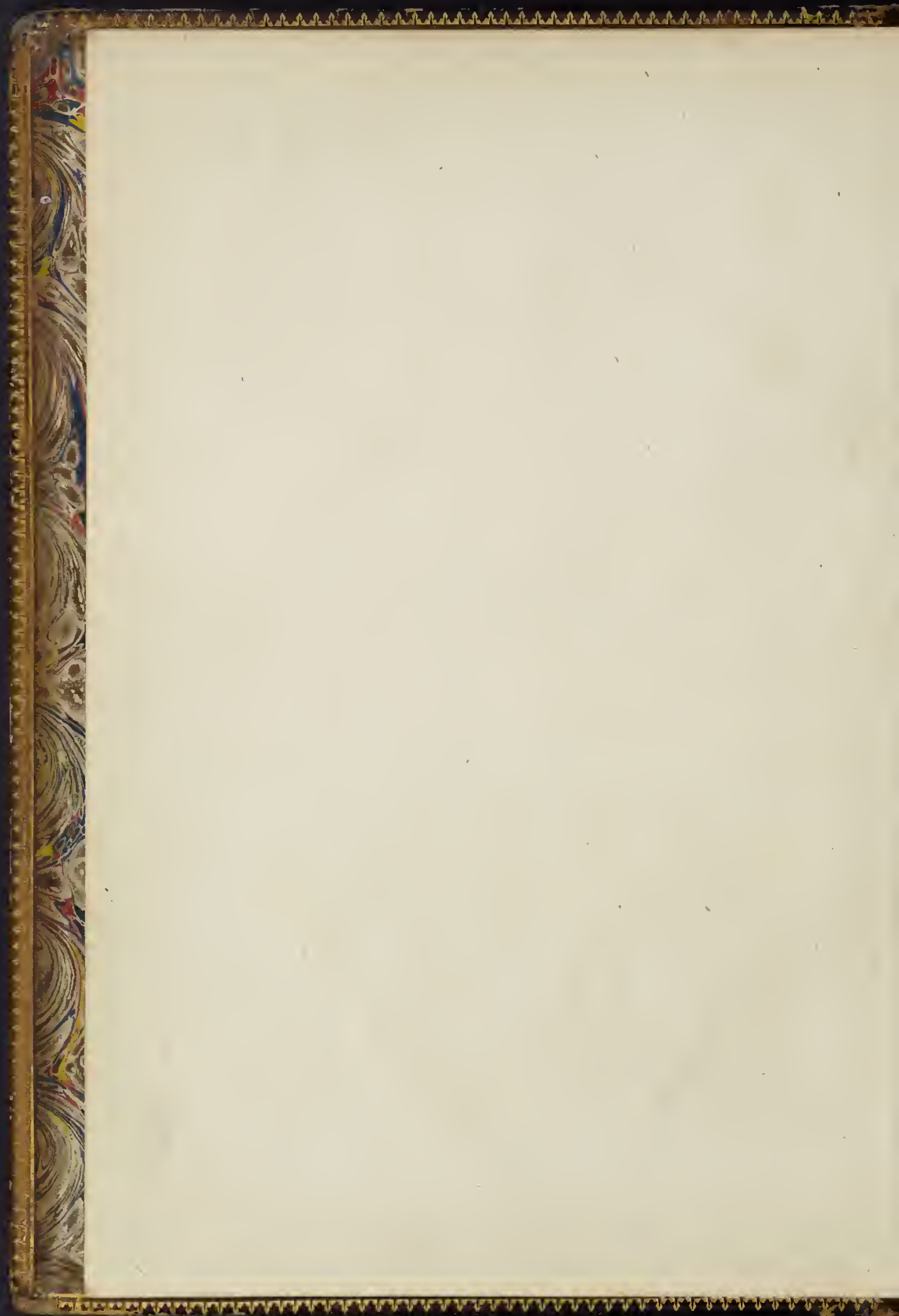

Green

a

11.211 plate upside down

HIEROGLYPHICA, sive

ANTIQUA SCHEMATA
GEMMARVM ANVLARIVM.
QVÆSITA

Moralia , Politica , Historica , Medica ,
Philosophica , & Sublimiora ,

*Omnigenam eruditionem , & altiorem Sapientiam attingentia ,
diligenter explicata*

RESPONSIS

FORTVNII LICETI
GENVENSIS EX L. COM.

In Lyceo Patauino Medici Theorici Supremi.

PATAVII, Typis Sebastiani Sardi. M DC LIII.

ANNVENTIBVS SUPERIORIBVS.

1653

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

RECEIVED

APR 10 1950

FROM

FOR

BY

TO

REMARKS

DATE

INITIALS

LIBRARY

CHRISTINÆ
AVGVSTÆ
SVECIÆ,
GOTHIÆ,
VANDALIÆ, &c.
REGINÆ,

Literarum Altrici:

teroglyphica prisca Gemmarum Anularium
(AVGVSTA, Reginarum vere Phoenix)
apprime decere Virginem, Reginam, alum-
nam omnium Musarum, neminem latet
in orbeliterario. Namque si Gemmæ sunt
in arcum coacta rerum naturæ maiestas,
vero Plinii documento: sique pluribus aliis
viris, eiusdem testimonio, ad summam absolutamque rerum
naturæ contemplationem satis esse videtur vel vna solummo,

do Gemma : quid asserendum erit de Hieroglyphicis complu-
rium Gemmarum, quibus antiqui passim animorum suorum
intima sensa celare voluerunt eruditibus, celare rudiores ? Pro-
fecto materies ista vasta & diffusa, ad hæc obscurissima quum
sit, ut ait ille Smithius doctissimus ; laboris immensi, peni-
tioris eruditionis, & omnigenæ doctrinæ grande subit onus,
qui tantæ molis opus aggreditur, Hanc ego Spartam, à ne-
mine tentatam, adornare quum adortus fuero non ita pri-
dem impulsu clarissimorum hominum ? Deo bene fauente,
iustum ad volumen eam mihi iam perduxisse videor. Expli-
care quidem illa tantummodo Gemmarum Hieroglyphica ve-
tusta conati sumus, quæ nobis enucleanda proposita fuerunt
ab amicis eruditioribus. Nam omnia, quæcunque reperian-
tur, elucidare velle, plenum esset audaciæ, ne dicam amen-
tiæ consilium ; cui perficiendo neque plurimorum omnigena
doctrina pollentium sufficerent ætates ; quum innumera va-
leant occurrere Hieroglyphica prisorum Anulis Gemmisque
variis insculpta. Non ergo tuam, AVGVSTA, Maiestatem de-
decet hoc argumentum ; enimvero Gemmæ, quibus omni-
bus origo ducitur e purissimis elementorum nostratium por-
tionibus, Virginem decent ratione puritatis. Et quum Isi-
dori notatu, *Gemma multum auro decorem tribuant varietate
colorum* ; maxime Reginam decere videntur, quam sacra pa-
gina describit *in vestitu deaurato circumdatam varietate Gem-
marum*. Hieroglyphica vero, quæ sunt abditiorem cogita-
tionum animi notæ singulares, decere Principem eruditione
præstantem, quis ambigat ? Suscipe iam ergo benigno vultu,
Musarum omnium magnanima Tutela, munus alterum hoc
meum literarium, equi bonique faciens in ipso voluntatis
meæ summum erga Maiestatem Tuam propensissimæ cultum.
Et quæ rediuvna Minerva lueris ex equo polles & armis, pru-
dentiaque singulari plurium Regnorum amplissimorum gen-
tes bellicosas optime moderaris, Heroïna, perge fouere lite-
ratorum cœtum, Nam isto munere Nemini Tuo non mino-

rem gloriam, certe diuturniorem in æternis autorum melioris
notæ monumentis comparaueris. Etenim, vt ait ille, *Ingenii
egregia facinora, sicuti anima, immortalia sunt*. Scriptorum
enim publicis testimoniis in æternum laudant iurè viri bellicosi,
vel insignes ipsi militari paludamento, Te nouam Bellonam
martiali pericia, fortitudineque mire præstantem, quibus ma-
gna cum Tui Nominis gloria priscas omnes, Penthesileas Ama-
zones, Camillas Italicas, & Semiramides Assyrias inuictissima
superas. Celebrant homines etiam Senatoria toga præclari sin-
gularem Tuam prudentiam; qua tot bellipotentes nationes,
Suecam, Gotham, Vandalicam, & alias imperio Tuo subie-
ctas legibus æquissimis, iam supra Legiferæ Cereris & Ifidis au-
ream nouam Aquilonia Themis in arduis tot amplissimorum
regnorum negotiis per dia mirifice gubernas. Extollunt etiam
omnes, quau' indies experuntur vel humilioris conditionis ho-
mines, Tuam cum Regali Maiestate decenter confociatam,
Diuinę per similem Clementiam, & indolis admirandę bonita-
tem, qua neminem despicias, incredibili comitate cunctos af-
fabilis & grauis admittens, audiens, & exaudiens petentes iu-
sta. Encomiis prædicant eruditi mortales animi Tui sexcentas
alias dotes Heroicas, quibus omnium mentes allicis in Tui sum-
mam admirationem, cunctorum voluntates attrahis in Tui ma-
ximam venerationem, & ora singulorum aperis in Tui laudes,
etiam si valde meritis impares. Alii Tuorum e Progenitorum
egregijs facinoribus Tibi laudationum corollas imponere sata-
gant. Mihi lubet in præsentia Tuum Ingenium, & Iudicium stu-
pendum, Tuamq; prorsus admirabilem eruditionem omnigenam
susplicere in ista ætate Tua, quinq; lustrorum metam vix exceden-
te nullos habentem Principes (nostrates non excipio Picos)
vel in omni vetustate, infra Salomoem comparabiles; al-
tamque sapientiam, Platonice Diotimę doctrinis minime con-
cedentem; Tuamque præclaram, & indeficientem Literarum,
Literatorumque prorsus omnium tutelam venerari; quam vel
inter atrocissimi diu' turnique belli tumultus ingentes nunquam
depo-

deposuisti, nunquam remisisti ; sed (mirum dictu) pernox
in lucubrationibus , cibi somnique parcissima , Pythagoricam
fere vitam agens , à Porphyrio contemplatiuis assignatam, omni
cura vigilique studio , non secus ac tempore pacis , liberalium
altriciis artium , assidue custodis , tueris , promoues , & ampli-
ficas , Holmię vera Carmenta regnans : ut ex equo Tua fortif-
sima Bellona vibret hastam victricem in hostes , & eadem erudi-
tissima Minerua librum omnium disciplinarum sibi non minus
quam aliis Musis omnibus aperiat .

Viue diu sospes eruditorum Te mire meritoque colentium or-
bi ; nihilque contra Te valeat unquam in posterum antiquus
Palladis hostis , infidus ille , seuutque Neptunus .

Dabam. Patauii e meo Scalumne Museo M DC LIII.

S. M. R.

Deditissimus
FORTVNIVS LICETVS

Corporis hanc speciem decorat menti alma LCCXX.
 Fertundo calami foenore fama Viget.
 Quidquid enim reliquos tellus, mare, sidera celant,
 Sub genio monstrat delituisse suo.

1682
Jo. Geor. sculp.

IN EFFIGIEM AVTORIS.

CVI SOPHIA aeternum dedit, & memorabile Nomen,
Talia pallefcens ora LICETVS habet.

A Chartis color ifte, manu quas ille diurna
Quas & nocturna vertere femper amat.

Hic illi affidus labor, & iucundus, vt Orbi
Confulat Interpres fidus Ariftotelis.

Sic fortunato rerum cognofcere caufas,
Abditaque in tenebris fenfa aperire licet.

Et licet aeternæ fibi fœcula condere vitæ.
Viuat vt in Scriptis, pallet in Effigie.

*Felix Ofius S. T. D. & Artis Oratoriæ
Interpres in Gymnafio Patavino.*

BALTHASSAR BONIFACIUS
ARCHIDIACONVS TARVISINVS
De cunctis Autoris Operibus.

NON tibi forte venit, certo fed Numine nomen,
Nam tibi cuncta fimul, doctè LICETE, licent.

Iftac fi rerum obfcurarum mente capaci
Abdita Naturæ vis penetrare, licet.

Si claro ifthoc ingenio monumenta caducæ
Prifca vetuftatis vis renouare, licet,

Sique animo curis vacuo per amœna vireta
Panos, & Aonidum vis peragrarè, licet.

Denique ne longis teneam tua tempora nugis,
Quæ bona cunque tibi collibuere, licent.

LICETVS LEONIS ALLATII

Carmine

EXPRESSVS.

CL. VIRO D. FRANCISCO CITESIO

REGIS CHRISTIANISS. ET EM. CARD. DVCIS DE RICHELIEV.

Medico, atque Facultatis Pic̄tauiensis Decano Consultissimo,

GABRIEL NAVDAEVS S. P. D.

*Philosophorum, qui nunc sunt, facile Principem Fortunium Licetum, cultissimi Poeta Leonis Allatii versibus expressum, cui potius offerre quam tibi possem, Francisce Citesi, qui duobus illis in arte sua incomparabilibus Viris tertius accedis, non minoris etiam doctrinae & experientiae fama commendatus? Nimirum Italia tota, cuius hac in re iudicium nihil penitus à Gallorum sententia discrepat, ut industriam tuam in medendo tunc primum admirata est, cum Eminentiss. Cardinalem, & Ducem Richelaeum Principem illum verè *Δαυματὸυρῶν* ea feliciter duos et triginta annos usum fuisse intellexit: ita maiorem in modum eruditionem suspexit, postquam in Opusculis tuis, quae simul edita Lutetiae fuerunt, nihil tritum & plebecium animaduertit: nihil, quod non esset summo ingenio, & castigatissimo sermone expositum deprehendit. Verum praeter hanc causam, illa etiam valde mihi opportuna visa est, ut Liceti famam patrocinio tuo commendarem, quod tu vicissim ab eius praesidio non minimum laudis accepisti, cum scilicet hic in eximio opere, quod anno istius seculi duodecimo de iis quae diu absque alimento viuunt publici iuris fecit, cuncta quae paulo ante in aureo tuo libello de abstinentia puella Consulentanae apud Lemouices scripseras, tanquam ab homine doctissimo profecta non modo laudanda, sed quod in rem maximè forent, diligenter excutienda suscepit. Unde cum maximus ille Vir, auctoritate, qua plurimum semper apud omnes valuit, nomen tuum offerre in lucem, & Italis praesertim commendatissimum facere pro virili conatus sit, existimavi propterea nihil fore rationi consentaneum magis, quam si eius adumbrata Virtutum imago fidei tuae committeretur, ut quod Italis omnibus exploratum est, tuo etiam iudicio confirmatum Gallis innotescat: nempe Fortunium Licetum, eo dignitatis euectum esse suo merito, ut eruditissimus Vir omnium confessione Leo Allatius ab Urbano Octauo Pontifice Optimo, Maximo, & Infante Delphino, Principibusque Barberinis, nihil eo maius aut praestantius habuerit, quod elegantissimis suis versibus celebraret. Vale, Vir amplissime, meque tibi addictissimum affectu, quo soles, prosequere. Romae Prædic. Kalend. Maii MDCXLI.*

Εἰς

In

ΦΟΡΤΟΥΝΙΟΝ ΤΟΝ ΔΙΚΗΤΟΝ.

FORTVNIVM LICETVM.

Τὶς ἦρος τέμνησι Δαίδαλος ῥόθῳ
 Κύτος νευγῶ, κέφον ἰθυίας πτερόν;
 Τὶς ὅσπερ Λυκίους ὄξεως ἀκαχμήϊο
 Ἐκείθεν ἐνθεν ἐγκυκλῶν, τὰ τε παρόσω,
 Τὰ τ' ὄντα μακρὰν ἐν διακρινῶν ὄρα;
 Τὶς Γλαύκος ἄλλος, ἢ Ἀσκληπιῶς νέος
 Φερεισθίος τέχνησιν ἰατρίας,
 Ζωῶν τ' ἐπαρκεῖ, τὴν μόρος προσήλετο;
 Τὸ πρὶν δ' ἄπειρ κλύοντες οὐθαμβέμεθα,
 Γλωσσισιν νυθ' ὀρώμετες, ἀπαόροις λόγοις
 ῥεχθῆντα, πάντες ἐκαστὸν ἐκάλωμεν τάφον.
 Καὶ ῥ' ἐμάτλην ἐνέψαν οἰωνὸς Διὸς,
 Πτόρθος ἴδ' ἄλλων δικλυστέρης Θεῶν,
 Θνητοῖς νόμος ῥεφροντίας ἀνθρώπων
 Θεοῖς ξυνεῖναι, καττιμειθεῖναι δρόμοις,
 Κέφαλον τε βυλαῖς ταῦτ' ἐπὶ νύκτιν ῥεφῆ.
 Τὶς δ' ἦλθ' ἀπ' οὐλύμποιος; τὶς Θεῶν ξένος
 Εἰσβάς ΔΙΚΗΤΟΥ πενυλίθριας δόμοις,
 Αὐτοῖσι παμφαίνεσσαν ἐξήψε φλόγα,
 Βυλαῖς κλυταῖς τ' ἑσπέρη, καὶ Μουσῶν γέρεα,
 Τάσπερ προσσυνεῖ, καὶ ἐγκαράτῃ πυκνότητι
 Παύσεισ' ἀγασθὸς, πάντεσ' ἐσημέμετρος
 ΔΙΚΗΤΟΣ ἑμὸς; εἰ δ' ἀπιστεῖς μοι, πόνων
 Σιθῶν ἐλεγε πᾶσι, Μῶμ' ἐβίβλωσ' ἀποσφῆρα,
 Τὰς κέφαλος ἐξέδωκεν ἀφ' ὀνόματι βροτοῖς.
 Κέφαλος δ' ἀρ' ἀρθεῖς ὑπόσ' ὡς ἔδραμ' πόλα
 Ἐκαστὸν ἐπιθρόων, καὶ μετ' ἄνθρωποις
 Τερῶσ' ὑφαίνεσθαι, ἠλπίεσθαι φύσιν,
 Ἄλκων, Κρητῶν, Χημείων, Ὀμβρων, Δρόμοι,
 Νεφῶν, Χαλαζῆς, Ἀσραπῆς, Κεραυνῶν
 Εἰλεσθε, Πυρσῶν, Οὐρανῶν ἠέλικας, Δρόμων,
 Πλανήτας, Ἄστρα, δυσμενῆτε καὶ φίλα,
 Αἰθήρας κλύοντες, καὶ Πυρσῶν δυσζήμερος.
 Ἐσπῆτε ἐπ' αἶαν ἀσφαλῶσ' εἰσέσθε πόδα,
 Βυθῶσ' Ὀυρανῶν νερτέρησ' ὄξεσ' ἐβλέπετε
 Βία προσελθῶν, κέφα, καὶ ῥώμην φρεσῶν,
 Κρυφθῆναι ἀποσφῆρα, ἔσε τέμνησιν φέρει.
 Ὅσ' ἐνεκ' ἐδῶν ἐστὶ κρυπτόν, ἀλλ' ἐν
 Πάντεσ' ἀκέρη, κατ' ἑρπεταῖσι λόγοις.
 Ποῖον δὲ γαίης τελοσθῆναι, ἢ ποῖον λάχος,
 Εἰ καὶ μακρὰν ἀσπασθῆναι, ἐπαρισσῆσθαι
 Οἶσος δ' ὑβλάτῃσ' ἐπιτυχεῖν προσρόνοσσι
 Πέρας βίβλωσθαι ἀνθρώπων, ἐνθεν ἐξελθῆσθαι,
 Τὰ γαστρὶ κούρεθαι, πᾶσι δὲ ὀπίσθημα βροτοῖς,

Interprete Guidone de Souuigny Blesensi.

Fremente leuium murmure alarum cauas
 Quis findit auras Dædalus, celo tenus
 Abreptus? Acres equis obtutus ciens
 Hinc inde Lynceus, temporum lapsam prius
 Seriem, proculque subsecuturam videt?
 Quis Glæucus alter, aut recens Asclepius,
 Vitalis arte pharmaci morbos graues
 Propulsat, & quam falce mors atra nocens
 Messuerat, animam corpori reddit suo?
 Quæ gesta quondam mente stupescata audias,
 Nunc, cum tuemur facta sermonum graui
 Ratione, facimus atque mirandi modum.
 Nam perperam dixere generoso fatos
 Iouis, Deumque, semine umbrosa specu,
 Coisse Diuum cætibus, scripto darent
 Cum fortè leges, sicque responsa enthea
 Spirasse Superum, queque scripserunt, Deū
 Scripsisse calamo. Nam quis è Cælo pedem
 Retulit, nouoque testæ sapientis modo
 Subijt LICETI; quo relucenti lares
 Illuminaret igne, consilia inclita
 Spargendo, Pindi dona, quæ loquitur suis,
 Intexuitque paginis, laude omnium,
 Miraculoque dignus æternum meus
 LICETVS? At si Mome non credis mihi,
 Despector Operum, quæ Viri condunt graues,
 Quos ille Libros affatim in lucem dedit,
 Age meditare. Solus in sedem Poli
 Sublatus aliè cernit, & cuncta in seips
 Metitur. unus mente perspicuam capit
 Solis, Dianæ, Circulorumque indolum,
 Hyemem, Cometas, Nubila, Imbres, Grandinem,
 Rorcem, Tonitrua, Fulgetram, Cæli plicas,
 Cursum, Planetas, Sidera benigna, horrida,
 Auræque motus, Turbinem, & Venti minas
 Tempestuosas. Postmodum in terris pedem
 Firmum reponens, & gurgitem inferni Maris
 Acutus aciem lustrat. Hinc præceps gradu
 Abstrusa separas, inque manifestum dicim
 Vi mentis effers; ut sit occultum nihil:
 Sed audiendi copia, & summo datur
 His perfruenti gaudio. Quæ non prope
 Quamuis remota climata, vel tractus facis,
 Oculisque prudens subiuicis? Terræ specus
 Peruadis, & quæ celat abstruso sinu
 Vtilia, mundo retegis. Haud vllum tibi

"Ανεσ-

Ἄνεσμα τ' ἔδεν λανθανῆ, εἴτ' ἐν λίθοις,
 Ἡ ῥήμας, ἢ χλοάουσι, ἢ περσίοις
 Ἐνδον περσίζῃ, καὶ περσίλω) γνόφω.
 Ἄλλοι μὲν ἐκθροῦσιν, ὡς ἐπαξίως
 Μήδ' ὁ μεταλλάξ ἔργω παύκοινο μόνος,
 Αὐτοῖσιν ἀπλῶν, ἀστα νέρθ' ὑπὸ χροῦς,
 Ἡδ' ἄσ' ἐπ' αὐτῶν εἰσαεὶ περσίζῃ.
 Φυλῶ 1 ἀγῆρω, καὶ φθορᾶς ὑπερτερον,
 Οὐδ' ἄλλοις θνήσκουσι σιωθανεμῆλω.
 Καθ' 2 ἐν δὲ, καὶ πάντεσιν ἐπιπῶς ὄλλω
 Γῆος ἐφθροῦσαν, ἀτμήτω πάσῃ
 Ζεῦκαλον, 3 ἡδ' ὑπὸ τὸ σῶμ' ὑπαρρεπῆ.
 Ὅπως 4 δὲ γεννᾶ) Τε, κ' εἰρηεὶ) χροῖ,
 Τροφὸς 5 γενῶσα, 6 Σώματι χ' ὑποκμῆλω
 Οὐδὲν διδῶσα. Σπέρματος ζωῶν, δέρος
 Πρωτογ' ἐνεργὸν ἐς κατάσασιν γόνε.
 Κόσμου, 7 Βροῦτ' ἀνάλογον. 8 Ἡδ' ἐπῆρορον
 Τηλαυγῶν λαμπήρα. 9 Τοῖς δὲ πρὸς δύο
 Μείζον, μικρόν τε Λείριον, ἢδ' ὑπερπᾶσι
 Φύσις. 10 Οὐδεμῶν ἐς σῶμ' ὑπερρεπῆ νόμοις
 Φυλῆ φύσις. 11 Φοίβης δ' ὑποσῶσιον φάος,
 Τηρέμῶν ἐν ἐκλείψει, καὶ ξυαρμογαῖς.
 Οὐκ 12 ἀργὸν ἐν τοῖσδ' ἀλλὰ δραστικὸν νόον,
 Ἐψῶν, 13 Φάος, 14 Τεχλύτε, καὶ Φυλῶ ἄμα,
 Κένξκ 15 φορᾶν, πέρξκ τε, 16 καὶ Γάων μόνον
 Κένξκ φαράς, 17 Κίνησιν αὐ μερέξκ μῆλω
 Ολιγισον, ἢδ' ῥέξκσι αὐ ξιφροροι
 Πόλυ Κρηῆ) δυσμῆρῃς ἐξαλλαγῶ.
 Εἰδῆ) 18 ἐκείνοις ὄσατ' ὀπτηδεῖ. 19 Τερέων
 Κανῶν γονᾶς, πλάσας τε, καὶ 20 ὑπὸ τῶν Φύσιν
 Κηῶσαν. 21 Ἐν δ' αὐ ἐπιτελῆ κατάσασιν
 Κόλωσις γεκῶσις κῶλωρον νέον βρέφος.
 Τροφῆς 22 τ' ἀτερθε ζῶντας ἐν χροῦν μακρῶ,
 Ζώντων 23 τ' ἐβελμῶν ἐς φάος διεξοδον.
 Ζωῶν, 24 Τεράων τε 25 μεξοσευθεῖον φυλῶ.
 Ἡ 26 δῆπε εἰς πεισῖν Ἰηῶν ποτὲ
 Δόξωτ' ἀρεσᾶ, τοῖς τ' ἀπὸ Περιπάτε σοφοῖς.
 Φελσῶνις 27 λαίητος ἔμφωσ φάος.
 Αύσος 28 ὑπερλαῖσι τῶν ζιτιμῶν.

Herbis, lapillis remedium, aut verbis latens,
Altrisque tenebris oblitum ignotum putem,
Communis aiunt solus arcana extrahis
Quam bene Parentis, ore dum pandis sacro,
Quae terra cunque abscondit, aut semper simi
Pregnante gignit. Non senescentem, neque
Corruptioni subditam, & sensu artubus
Iam destitutis non perituram suis;
Diuersa membris sit licet, totam omnibus
Animam secari nesciam, ut late tamen
Extensa pateat. Quam sit ad corpus suum
Propensa monstras. Deinde quo membris modo
Generata, corpus ipsa vitale induat.
Altrisque fiat, Nilque subiecto afferat
Penitus alumno, seminis vitam actuet
Vt vulua factum. Mundus ut & Homo simul
Conueniat. Alias luminis lati faces.
Par Liliorum Maius, & Minus, cui
Natura praesens: anima nec prona expetit
Mortale physicè corpus. Ut Phabi soror
Deliquia patiens, dumque germano coit,
Abstrusa niteat, & subobscura face.
Non otiosum Spiritum, at agentem tuis
Nouere chartis. Lumen. Artemque, & Pl. s. s.
Et circulares retogis ad centrum ambitus.
Solamque centrum circuli, & motus Humum.
Morumque redigis, quem Polo ensiferi secant
Alto Comete, qui fatiscences vices
Sensim reuoluunt, quod Cometarum sequax
Sit attributum. Siderum exortus nouos,
Erroresque. deinde que primum mouens
Natura. ventre quem materno statum
Acquirat Infans. tum diu experies cibo
Vixisse multos pandis, & Vientia
In lumen orta sponte. permixtam indolem
Chimericorum corporum. vel si uspiam
Sunt visa Medicis placita, vel ab alto Sophis
Deambulacro. Lapidi Felsinio insitum
Lumen. resoluus & Quaesita Epistolis.

1 De immortalitate Animorum, Lib. 4.
 2 De Animarum coextensione corpori, Lib. 2.
 3 De rationalis Animae varia propensione ad corpus, Lib. 2.
 4 De ortu Animae humanae, Lib. 3.
 5 De feris Altriciis Animae, Disputationes.
 6 De Anima subiecto corpori nil tribuente & deque Seminis vita, & efficiencia primaria in constitutione factus.
 7 De Mundi, & Hominis Analogia, Lib. 1.
 8 De lucidis in sublimi, Disputationes.
 9 Liliun maius, sine de Natura assistente.
 10 Liliun minus, sine de Anima ad corpus physicè non propensa.
 11 De Luna subobscura luce prope coniunctiones, & in aliquibus obseruata, Lib. 3.
 12 De Intellectu agente, Lib. 5.
 13 De natura, & efficiencia Luminis, Lib. 3.

14 De Natura, & Arte, Lib. 2.
 15 De Centro, & Circumferentia, Lib. 2.
 16 De Terra unico centro motus singularum Caeli particularium, Disputationes.
 17 De regulari motu, ac minima parallaxi Cometarum caelestium, Disputationes.
 18 De Cometarum attributis, Controuersiae.
 19 De nouis Astris, & Cometis, Lib. 6.
 20 De Natura primo mouente, Lib. 2.
 21 De perfecta constitutione Hominis in utero, Lib. 1.
 22 De his, qui diu viuunt sine alimento, Lib. 4.
 23 De spontaneo Vientium ortu, Lib. 4.
 24 De vita, Lib. 3.
 25 De Monstrorum causis, natura, & differentiis, Lib. 2.
 26 Peripatetica, Medicaeque placita.
 27 De lapide Bmduensi lucem in se conceptam ab ambiente claro, mox in tenebris mirè conseruante.
 28 De Quaesitis per Epistolas, d. C. Viri Responsa.

Eid'

Εἰδ' αὖ μελιχρὸν ἦτορ, ἤπιόντ' ἔθος
 Θερμυργὸς ἀπὸ κέρτρου σείσας ἑλκος,
 Τρέψ' ἑπὶ ὄργην, καὶ παλαμναῖον χόλον,
 Εὐθύς Νέμεσιν κάλεσσε, καὶ δίκην γραφῆ,
 Δύσκληαν ἀπὸν εἰσαεὶ κακορήθοις.
 Ὡνυξεν 29 Ἄθω, 30 πρὸς δ' τ' Αἰαίην χθόνα,
 Κίρκην τ' ἐς αὐτὴν ἦκε Λαρτίην γόνον.
 Ἔωσε 31 Πέλλην ἔμπλεον λέκβε γλάβος,
 Καὶ 32 πομφόλυγ' ἐς Κόμηλον ἐλδοθεροσμεῖ.
 Καὶ τῶντα μύθοι κένησ' ἐξεσκεμῶς,
 Σώωντες δὲ δέλοισι ἐγχαράτῃ. εἶδ' ἔπευ
 Ρήψας μερίνας θυμὸν ἐνδῶσαι γάνει,
 Πρὸς δ' ἰλαρὸν ἔειπ' ἄριστον,
 Λυγρὸς 33 παλαιῶν μέχρι τῶν κεκρυμμένων.
 Θεὸν 34 τε πρὸς καὶ Φώτας ἕτονον σέβας
 Ἀριστέλους, 35 Ἰδίων τε δέλτων ξυζητῶν.
 Αἴνας 36 ἀρίστων, 37 Κρίστων 38 Ὡν Σιμμίε
 Θεοκρίτου 39 Σύριγγα, 40 Ἰυέρη Πιερά,
 Πόλεκιον 41 Ἐπειῶν, 42 Δωσιμάδου Θυτήριον,
 Περφύριον 43 Πύθειον, ἠδὲ 44 Γηγηυῶν,
 Καὶ 45 Πυρονάρχην, ἄλλα δ' ἀπλῶς μυρία,
 Ὡς μὴ λέγοιμι πάντα, συμπλέκων λόγους,
 Αἴεν πορροῦνται χερσὶν ἐν πελυσόροις,
 Οἷς περ καδ' ἄριστον ἦτορ ὀπίλξει σοφῶν,
 Μυθῶσι πιπύσας ἐμφοροσέρους τελῶν.
 Ἐγὼ δὲ πρὸς τοῖσδε αἰσι θαυμαῖναι φρόνῃν,
 Τῶν μὲν ΔΙΚΗΤΟΥ, καὶ μελίφθορον λόγον.
 Μάτιν σοφασταδῶς ὅστις ἂν κυρεῖς, φάτιν
 Ψεῦδη πομπῶν, Ζῆνα, καὶ Μήσας ερωτῶν
 Φράζην ἰαῆ ἔντερ ἠθέλον, μὲν
 Πλάτωνος αὐδῆ θεῶν ἀρτίσαι λόγον.
 Ἰσως δὲ μύθος ἐχ' ἐκείν' ἀλλὰ σιωπῆ,
 Πρὶν περ ΔΙΚΗΤΟΝ ἐς φάος μολῶν. ἔπει
 Δ' ἐπῆλθε μὴδὲ κοινῶς ἐπιών σοφῶν
 Φθόροισιν ἐμμελεῖσι, καὶ κενότοισι κρότοις,
 ΔΙΚΗΤΟΣ αὐτοχρημαθιστοῦ λόγους.
 Τί μιν Πλάτωνος ἰσορρεῖς θυμὸν ἔπα,
 Ἐπ' ἔξ ὄν ἐνθεοῖσιν αὐδῆσαι θρόοις;

*Manfucta quod si corda, suauemque indolentem
 Iniuriosum speculum lingua mouens,
 Procax, feroxque vindicem calamum trahit,
 Extemplo scripto Nemesim ultricem vocas;
 Opprobriumque Zoilo aeternum calet.
 Perfidit Athos. Aevo ad Circeam solo
 Genus Laertia compulsi. Muletram impulsi
 Albo refertam lacte, liberior loquens
 Bullam in Camelum: Quae sciens ille edidit
 Considerate paginis. Atsi abstrahat
 Letitia mentem, derelinquatque obstitas
 Labore curas, temporum abstrusus Lychnos
 Huc usque veterum. quem Deambulantium
 Princeps & erga Numen, atque Homines habet
 Cultum, reuelat ipse propriarum venit
 Memorator Operum. laudat Heroas viros,
 Theocriti Syringa. Dosiade sacras,
 Optatiani Porphyrus, & Nonarj
 Aras. Vetuslam Crispin. Onum Simmia,
 Securim Epei. Pyronarchamque arduum.
 Alas Amoris. operaque innumeris noua
 Mandata chartis, ne recensendis vacem
 Sermone vario singulis, doctae terunt
 Quae saepe dextra, cum quibus sapiens Virum
 Cor semper armat, cogitatisque optimis
 Prudentiores reddit. Hac praeter mei
 Miror LICETI prouidam mentem, stupens
 Melliflua laudo verba. Mendacem asseris
 Famam locutus, quisquis es, Iouem, & Dea
 Studio loquendi voce mortali, unico
 Platonis ore verba diuina eloqui.
 Hec forte fama non stat a vero procul,
 Lucem priusquam cerneret; at ubi meus
 Venit LICETVS, grauiam proponens suis
 Concepta labris, ipsaque sonoris modis
 Nec non verendis resonat, Aethereae utique
 Germana lingua imago, mortali expetis
 Loqui Platonis voce, cum liceat Dei?*

29 Athos persossus, siue, Rndens eruditus de Alimento.
 30 Vlysses apud Circeam, siue de quadruplici Transformati-
 one.
 31 Muletra, siue de duplici Calore.
 32 Scholium de Camello Bulla.
 33 De Lucernis antiquorum reconditis, Lib. 4.
 34 De Ph. tate Aristotelis erga Deum, et homines, Lib. 2.
 35 De Historia propriorum Operum, Lib. 2.
 36 Elegia Clarorum Virorum.
 37 Allegoria Peripat. ad Aenigma, Aelia Lelia Cri-
 spis, Lib. 2.

38 Imitationes figurati metri a Simmia Rhodio inuenti.
 39 Encyclopaedia ad Syringam Theocriti.
 40 Encyclop. ad. Alas diuini Amoris.
 41 Encyclop. ad Epei Securim.
 42 Encyclop. ad Aram Lemniam Dosiade.
 43 Encyclop. ad Aram Pythiam Publi Optatiani Por-
 phyrus.
 44 Encyclop. ad Aram Nonarj Terrigenae.
 45 Pyronarcha, siue de fulminum natura, deq; Februum
 origine, Lib. 2.

INDEX TITVLORVM. ET CAPITVM OPERIS.

Praefatio. pag. 1.
 De priscis Anularium Gemmarum Schematibus explicandis. Cap. I. 2
 Liceti Responso de Veterum Gemmarum explicatione adeunda. cap. II. 2

Trium Cupidinum; Voluptuosum tyrannidem in geminis Amores probos passum exercere.
Schema primæ Gemme.

Amoris differentia tres explicata. cap. III. 3
 Amoris origo mirabilis, a Platone posita, declaratur. cap. IV. 5
 Amor voluptuosus ut erga bellicum, & literarium imperiosam tyrannidem exercent. cap. V. 9
 Animæ facultas concupiscibilis ut in anima vincat irascibilem, & rationalem. cap. VI. 12
 Amor cur a veteribus Diuinitate donatus. cap. VII. 13
 Cur Amores ætate pueri fingantur a veteribus omnibus. cap. VIII. 16
 Amores cur Alati fingantur. cap. IX. 20
 Cur Amores Nudi fingantur. cap. X. 23
 De Amoris tergemini pulchritudine. cap. XI. 24
 Amor cur non cæcus in Schemate fictus. cap. XII. 28
 Schematis Amorum trium explicatio Medica. cap. XIII. 32
 Explicatio Schematis ab incerto proposita consideratur. cap. XIV. 36
 Amoris Emblemata nostro persimile, propositum ab Alciato, consideratur. cap. XV. 37

Sapientiam apprehendi ab Animo Doctrinæ sedula lectione, ac interea Auscultatione.
Schema II. Gemme. 38

Humanus animus erga sapientiam cur se habeat ut Amor pugio, corpore pusiolo. cap. xvi. 39
 Amor sapientia cur efficitur in gemma puellus innocens, atq; moribus simplex. cap. xvij. 40
 Amor sapientia cur in gemma fictus est effigie pusionis, ac infantis. cap. xviii. 40
 Amor sapientia cur nudus efficitur. cap. xix. 41
 Amor sapientia cur alatus, & quænam sint eius Alæ. cap. xx. 43

Amor sapientia cur, præter alas, adhibeat etiam brachia manusque geminas, quibus funiculo duplici se tollat in altum. cap. xx. 43
 De magno conatu, ingentique labore, quo sapientia comparatur. cap. xxii. 43
 Quomodo sapientia symbolum sit a bor anno-fa, gerens in cacumine volucrem, & caueam seiunctas. xxxii. 48
 De arboris in Schemate pictæ comparatione ad arborem scientia boni & mali, dudum a Deo in Paradiso creatam. cap. xxiv. 57
 De frondibus, & floribus humana sapientia. cap. xxv. 62
 De fructu arboris scientia boni & mali, primæuæ in Paradiso. xxvi. 65
 De fructu arboris sapientia, nostro in Schemate delineatæ. cap. xxvii. 73

Inter viros alta sapientia præstantes, esse qui non voce docere sint apti, sed tantummodo scriptis.
Schema III. Gemme.

Sapientium, sciendi cupidos edocere valentium, tres esse classes. cap. xxviii. 77
 Corui cum viro sapientia scriptore detegitur analogia. xxix. 78
 De volumine Musices, in vnguibus Corui mystici canentis, representato. cap. xxx. 83

Inter viros doctos inueniri, qui non scriptis, ac voce tantummodo docere valeant.
Schema IV. Gemme.

Explicatio viri eruditi de Amore nocturnas cantilenas ad amicam personante perpenditur. cap. xxxi. 85
 Propria proponitur explicatio de viro sapiente, sermone vocali discendi cupidos erudiente: primumque de biformis inferna parte gallum referente. cap. xxxii. 86
 Suprema monstri pars humana declaratur. cap. xxxiii. 88
 De Barbitro, seu lyra digitis humanis pulsata. cap. xxxiv. 89
 De tergemina significatione stellæ prælucentis in Schemate poni caput viri prætendentis. cap. xxxv. 90

Index Titulorum,

- Proposito Schemati comparatur aliud Fabij
cunctatoris, cap. xxxvj. 94
-
- Amorem Heroicum militiae magis in conseruatione
ne Ducis, & Exercitus oportune celeris,
& cunctantis, quam in hostium
exterminatione consistere.*
Schema V. Gemma.
- Opinio, dicens hoc esse hieroglyphicum Amo-
ris concupiscibilis per vitam negociosam
examari, penditur. cap. xxxvii. 95
- Propria sententia proponitur, quæ est, ob ocu-
los poni Schemate nostro proprietates Amo-
ris Irascibilis, siue militaris: primumque de
corpore militis generatim. cap. xxxviii. 97
- De Amoris bellici vultu sauo, seuero, ac tan-
tum non toruo, minacique. cap. xxxix. 99
- De Amotis bellici celeritate, per Alas indica-
ta. cap. xl. 102
- De Cunctatione bellica per Amorem stantem
indicata. cap. xli. 105
- De propria significatione Galeæ in capite
Amoris bellici. cap. xlii. 107
- De Amoris bellici clypeo hieroglyphicum.
cap. xliii. 109
- De Amoris offendentibus, Heroico Amori bel-
lico datus in Schemate. cap. xlii. 111
- Cur Amor iste bellicus Pedes, non Eques ef-
ficus in Schemate nostræ Gemmulæ.
cap. xlv. 111
-
- Amicus usque ad Aram Amico illicita postulan-
tibus: & Amicum verum in aduersitate
dignosces.*
Schema VI. Gemma.
- De Amore civilis, qui vocatur Amicitia, vt a tri-
bus antea declaratis, Concupiscibili, Ra-
tionali, & Irascibili contradistinguitur.
cap. xlvi. 114
- Opinio ponens hoc esse symbolum Amoris vo-
luptuosi, expenditur. cap. xlvij. 115
- Propria declaratio prima de Amico usque ad
Aras. cap. xlviii. 118
- Secunda Schematis explicatio, de Amico ve-
ro, qui dignoscitur in aduersa fortuna.
cap. xlix. 121
-
- Amici defuncti memoria semper in corde conser-
uanda; & Amantem non redamatam, indi-
gnabundam extinguere suam affectionem.*
Schema VII. Gemma.
- Aliene Viri cl. explicatio, de Amore monstrosæ
te cunctas humanas res esse vanas, proponi-
tur, & explicatur primo sensu. cap. L. 123
- Sententiam Viri cl. hoc sensu sumptam, nõ con-
uenire Schematis imaginibus, ostenditur.
cap. li. 129
- Secundus eruditi viri sensus explicatur, &
expenditur. cap. liij. 129
- Propria Schematis explicatio prior est, de
Amico vero moestam Amati & defuncti me-
moriæ conseruante. cap. liij. 130
- Secunda Schematis explicatio, de Amante non
redamato, suum Amorem extinguente per
indignationem. cap. liiij. 131
-
- Coniugalis Amor armis offendentibus expolia-
tur a pudica Matre-familias.*
Schema VIII. Gemma.
- Explicatio Schematis a cl. Viro proposita, de
Cupidine indigne ferente sibi spicula negari
a Venere, proponitur, & expenditur.
cap. liiij. 133
- Propositur expositio propria de Amore Co-
niugali, exarmato spiculis offensionis per pu-
dicitiam Matris-familias, cap. liiij. 134
-
- Pulchra mulier, per mare vitæ vagans ad ar-
bitrium, vel impudica est, vel impudica fa-
cile fit: vel Tethydis, aut Veneris
Amores: vel Egyptus ludens
super incrementa Nili.*
Schema IX. Gemma.
- Smithiana explicatio de Nereide per salum
equo irarino vesta, proponitur, & expen-
ditur. cap. liiij. 139
- Prima explicatio nostra moralis, de formosa
muliere, quæ nimium extra domum vagans
ad arbitrium, vel est, vel euadit impudica,
cap. liiij. 140
- Secunda explicatio fabulosa, vel Tethydis ad
Pelcum, vel Veneris ad Anchisen delatione.
cap. lix. 141
- Tertia explicatio physica de Ægypto lasciu-
ente super incrementa Nili. cap. lx. 141
-
- Rapina puellas & alias res pulchras exponit
formositas, & ucasto.*
Schema X. Gemma.
- Sententia viri eruditi de puella vere a Tritone
rapta proponitur, & ad historicam fidem re-
digitur. cap. lxi. 143
- Propria explicatio Gemmæ proponitur, de
Tritone pulchram Nympham marinam vo-
lentem atq; lubentem complectente, per q;
maria ferente. cap. lxii. 146
- Secunda explicatio, de Tritone rapta puellam
nostratæ sub vndas asportate. cap. lxii. 146
- Tertia

& Caputum Operis.

Tertia moralis est explicatio, de piratis, ac præ-
datoribus, aliisque maritima classe rapien-
tibus res alienas. cap. lxxiv.

HEROVM FILII NOXÆ.

Schema xi. Gemma.

Sententia Cl. viri, de primo quadrigarum in-
uentore proponitur, ac expenditur. 153
cap. lxxv.

Propria sententia proponitur, & confirmatur,
de Ericthonio a Pallade, seu filio spurio, &
impuro proiecto. cap. lxxvi. 158

Humana vita est mors undique miseris obfessa.
Schema xij. Gemma.

Aliena declaratio proponitur, & explicatur.
cap. lxxvii. 158

Propria sententia proponitur: primumque cal-
uaria symbolum medium explicatur de vita
mortalis. cap. lxxviii. 159

De Papilione, significante breuitatem huma-
næ vitæ. cap. lxxix. 163

De Papauere, simulachro somni, a quo prima
sumit exordia, & in quo dimidium suæ dura-
tionis habet humana vita. cap. lxxx. 165

De Rota, signante humanarum actionum, in vi-
gilia patrararum, perennem inconstantiam.
cap. lxxxi. 166

De Vrna sepulchrali, ad quam terminantur
actiones omnes humanæ vitæ mortalis.
cap. lxxxii. 168

ASTVS DELVDITVR ASTV.

Schema xij. Gemma.

De Canopo, Deo Aegyptiorum, superante
Deum Chaldæorum Ignem, victorem om-
nium aliorum Numinum Gentilitatis.
cap. lxxxij. 170

Oratio Vocalis atque Mentalis vna conspirantes
Deum flectunt, & efficaciter exorant.
Schema xiv. Gemma.

De viribus & proprietatibus orationis Vocalis,
atque Mentalis, Deo flectendo porrigen-
dæ. cap. lxxxiv. 174

De tribus orandi modis antiquis: statario, ad-
geniculato, & sedentario. cap. lxxxv. 175

De oratione Vocali, signata per mulierem se-
miamictam, quæ dextera laciniam tenet, fini-
stra serpentem porrigit. cap. lxxxvj. 177

De oratione Mentali sub hieroglyphico nudæ
mulieris genu flexæ, sedentis, & vtcumque
decore stantis, ambabus manibus Deo cor
offerentis. Deque antiquo more tenendi
Aras ab orantibus. cap. lxxxvij. 179

De oratione Mentali veteres profanos egisse.
cap. lxxxviii. 180

*Oraculorum Diuinorum proprium est, homini-
bus euentus futuros demonstrare*
tanquam presentes.
Schema xv. Gemma.

Incogniti viri explicatio indicata ex senis
autoribus proponitur, & expenditur.
cap. lxxxix. 185

Propria Schematis explicatio, declarans spe-
ciatim arborem in latu propendentem, &
hominis cõsulentis oraculum tum pallij par-
tem, & faciem in terga versam, tum ligneum
scipionem. cap. lxxx. 189

De forma templi Delphici in Schemate.
cap. lxxxj. 189

De Simulachro in templo Delphico.
cap. lxxxij. 190

De rupe templo Delphico subiecta.
cap. lxxxiiij. 191

De consulentis Delphicum oraculum baculo.
cap. lxxxijv. 191

Pallij motus in terga declaratur. c. lxxxv. 192

Faciei mira versio in tergus explicata.
cap. lxxxvj. 193.

*Mundi Systema, partesque vniuersum inte-
grantes, explicantur.*
Schema xvi. Gemma.

Explicatio nostra de Mundi Systemate, parti-
bulque integrantibus, proponitur; primum-
que Zodiaci declaratur imago, pro toto
Cælo. cap. lxxxvij. 196

Iouis figura vt sit aptum Terræ hieroglyphicū.
cap. lxxxviiij. 197

Pallas nuda vt signet Ignis Elementum.
lxxxix. 200

De Mercurij signo, Elementum Aeris repræ-
sentante. cap. xc. 200

De Nepturo, repræsentante totum Elemen-
tum Aquæ. cap. xcj. 202

Beneficij, vel ab brutis accepti, Deum esse gratum
remuneratorem.
Schema xvij. Gemma.

Explicatio Viri Cl. resti proponitur, & latius
corroboratur. cap. xcij. 205

Index Titulorum,

- Poeta bonus, ad Lyram canere nescius: vel absolute, Frustra laborans.*
Schema xxij. Gemma.
 Explicatio viri docti de Cicada, citharæ chordam fractam supplente, affertur, & expenditur cap. xxiij. 207
- Propria Schematis explicatio proponitur, de Hesiodo poeta bono carmina sua ad Lyram canere nescio. cap. xciv. 209
- Secunda Schematis explicatio depromitur ex adagio vctusto de viro frustra laborante. cap. xcvi. 210
-
- PRINCIPATVS ANIMALIVM,**
 &
Ducis exercituum proprietates:
 &
Amoris genitalis imperiosa potestas,
 &
Amoris tres differentia,
 &
Elementa vitalia:
Schema xix. Gemma.
- Explicatio viri Cl. de Principatu animalium. cap. xcvi. 211
- Nostri explicatio de Ducis exercituum triplici proprietate. cap. xcviij. 212
- Tertia declaratio nostra de Amoris genitalis imperiosa potestate. cap. xcviij. 212
- Amoris tres differentias, Irascibilis, Concupiscibilis, & Rationalis, explicari Schemate. cap. xcix. 213
- Elementa viuentium feracia, & altricia, terna produntur in Schemate. cap. c. 216
-
- Astrorum Lunarium motuum, & phasium obseruatoris hieroglyphicum.*
Schema xx Gemma.
- Explicatio fabulosa, seu poetica viri docti de Endymione a Diana adamato. cap. ci. 219
- Propria Schematis explicatio proponitur de Astronomo Lunæ, siderumque phates obseruante. cap. cij. 220
-
- Aurora nesciens Ethera terris, prouehit oria dicim.*
Schema xxi. Gemma.
- Aurora diei nuncia, celeriter orbem terrarum circuit. cap. cij. 224
- Pulchra fecunditas, a terra calore rapta. sex menses latet intra terre viscera, totidem. que supra terram in aere degit.*
Schema xxij. Gemma.
- De Cereris filia Proserpina, sex menses intra terram cum Plutone raptore manente, totidem supra terram apud n. atrem degente, mythologia cõmunis explicata. cap. ciij. 227
- Propria explicatio de vegetabilium, seu strupium natura generica, Proserpinæ Schemate, fabulisque repræsentata. cap. ciij. 229
-
- Sapientia, & fortitudine, sagacique prudentia regna bene gubernantur.*
Schema xxij. Gemma.
- De Mercurio Canepite Regnum Aegyptium optime gubernante. cap. cij. 233
-
- Sapientia, & Eloquentia litigantes, atque pugnantes animos apte facileq. componit.*
Schema xxij. Gemma.
- De viribus Sapientiæ, ac Eloquentiæ in componendis apte facile que dissidijs tum animorum disceptantium, tum corpora violentia belligerantur. cap. cij. 235
-
- Sacrilegus Brenus ad Altare templi Delphici mortem sibi metipso sponte consciscere debuit.*
vel
Ajax furens, ob Achillis arma sibi negata, se transfuerberat.
Schema xxv Gemma.
- Anonymi sententia de Decio proponitur, & expenditur. cap. ciiij. 241
- De Catone Uticensi, semetipsum cõfodiente, num Schema possit intelligi. cap. cij. 242
- De Bruto, se pariter pugione cõfodiente, num possit imago Schematis interpretari. cap. cij. 244
- Propositur explicatio propria, de Brenno, Gallorum Duce sacrilego, qui semetipsum cõfecerit ad Aram Apollinis in templo Delphico. cap. cxij. 245
- De Aiace semetipsum interficiente, gladio dudum ab Hectore sibi donato. cap. cxij. 247
-
- Proditorem nunquam placere viro forti, etiam cui sit utilis proditio necati hostis.*
Schema xxvi Gemma.
- De aff. etu Casaris accipientis caput Pompeij Magni a proditore, qui vitum interfecerat. cap. cxij. 248

& Caputum Operis.

Ampli Dominij splendor non offuscatur sidera virtutum in bono Principe, Magnaque Ministro, quam taciturnitas atque celeritas maxime decet.

Schema xxxij. Gemma.

De Quadriga in Anulo signatorio Plinij Secundi Iunioris, & Rana signatoria Mecanatis. cap. cxiv. 251

Virorum insignium imagines Anulis insculpi solitas, ad eorum memoriam, cultum, & imitationem.

Schema xxxij. Gemma.

Gemma Anulorum insculpi consuevisse vultus insignium virorum, ad illorum memoriam, cultum, & imitationem. cap. cxv. 253

Libidinis atque Magia prava potestas ingens.

Schema xxx. Gemma.

De Hominis in Asinum transformatione per maleficam libidine abirentem. cap. cxvi. 255

Veterum saltatio ludicra super vitres plenos, & extrinsecus vinctos explicata.

Schema xxx. Gemma.

De veterum ludicra saltatione super vitrem vino vel statu plenum, & extrinsecus oleo lixiviove perunctum. cap. cxvii. 258

Larva, sive persona Dramaticum Poetam ostendit.

Schema xxxi. Gemma.

Personam non attribui Poetae Lyrico, vel Epico, sed esse proprium symbolum Dramatici. cap. cxviii. 260

Sue prisca sacrificabant ubiq; singulis fere Dijs ad omnia sea precipue conerit ad puritatem coniugij, & fecunditatem prolis in Nuptijs.

Schema xxxij. Gemma.

De Sacrificio Suis apud antiquos. c. cxix. 261

De Marlyæ geminatae tibiae inventore fabulamento latius explicato. 267

Fraudulenti pari fraude capiuntur:

&

Gaudium & Mavor vicissim sibi succedunt.

Schema xxxii. Gemma.

Lætari neminem oportere fraude; quum & ipse consimili capi valeat. cap. cxx. 275

Virum ingenio, probitate, fortitudineque pollentem emergere de sevientis fortunæ difficultatibus incolumem.

Schema xxxiv. Gemma.

Virtute fortunam superati. cap. cxxi. 278

Martiales viri mulierum raptores primi, passimque diffamati.

Schema xxxv. Gemma.

Mulierum raptores primos, & passim fuisse viros bellicosos. cxxii. 282

Humani Sermonis, & humana vitæ natura gemina, fugax, & procax, mystice representata caelesti Sagittario.

Schema xxxvi. Gemma.

Centauri currentis, & sagittantis tergeminum mysterium explicatur, primumque de Sermonis humani differentia, & velocitate. cap. cxxiii. 284

Eodem Hieroglyphico denotari humanæ vitæ naturam fugacem, geminaque differentia virtutis, & vitij distinctam, maximeque libidinosam. cxxiv. 286

Generosus indoles educari debere ab Heroibus in actiuosa pariter & in contemplatrice vitæ præcellentibus.

Schema xxxvii. Gemma.

Chiron Centaurus, ut virum actiuosæ simul & contemplatiuæ vitæ peritum indicet aptum educare generosæ indolis adolescentes. cap. cxxv. 288

Furacis rapacitatis typus, & instrumenta vetusta.

Schema xxxviii. Gemma.

Furum ex rapto viuientium antiquitus conditiones explicatae. cap. cxxvi. 292

Vitæ contemplatricis verum ac genuinum hieroglyphicum.

Schema xxxix. Gemma.

Anonymi sententia perpenditur de Psyche Pyralidis alas habente, an sit Animæ symbolum absolute. cap. cxxvii. 298

Propriæ sententiæ declaratio, de vitæ contemplatricis intimis attributis. cap. cxxviii. 299

Actuo.

Index Titulorum,

- Actuosa vita prima species Bigis in ludorum
Circensium Schemate currentibus
hieroglyphice interpretata.
Schema xi. Gemma.*
- Bigarum cursus in stadio vt indicet Artificum
vitam effectricem. cap. cxxxix. 302
-
- Actuosa vita secunda species, Moralis & Actiua
nuncupata, Quadrigarum spectaculo my-
stice representata.
Schema xii. Gemma.*
- Quadrigarum cursu signari vitam Actiuam,
præcipueque Militarem. cap. cxxx. 305
-
- Hostium dona suspecta semper esse debere. nam-
que Aduersus hostes in bello iusto, dolis
aque ac viribus utendum.
Schema xliij. Gemma.*
- Poetarum & historicorum communis opinio
de Equo Troiano proposita, & expensa:
primamque Daretis Phrygij narratio.
cap. cxxxi. 310
- Diæys Cretensis Ephemericum inuentio, &
communis receptio. cap. cxxxii. 312
- Tertia sententia Plinij, Pausaniæque de Troia-
no Equo proponitur, & allatis antea com-
paratur, ac de singulis tribus censura pro-
mulgatur. cap. cxxxiii. 320
- Propria Schematis explicatio proponitur de
Troiano Equo secundum sensa poetarum
veterum. cap. cxxxiv. 321
-
- Virorum Heroica virtute præstantium vultus
apud antiquos merore ac imitationis ergo
passim effigiatos haberi.
Schema xliij. Gemma.*
- Achillis imago qualis, & cur in Schemate.
cap. cxxxv. 326
-
- Persei simulacro cur signaueris Alexander,
& cur vsu veteres in Numis.
Schema xliij. Gemma.*
- De Anulis, quos ad signandum habebat Ma-
gnus Alexander. cap. cxxxvi. 327
-
- Panos Hieroglyphica, de Sermones, de que
Vniuerso declarata.
Schema xlv. Gemma.*
- Platonica Panos explicatio, de conditionibus,
& propria natura Sermonis humani propo-
nitur. cap. cxxxvii. 328
- Alia Panos explicatio de vniuerso proponitur.
cap. cxxxviii. 329
- De Schemate nostri Mercurij Pana fugientem
cõprehendere fatagentis. cap. cxxxix. 331
- Responsio Liceti de fine ac forma sui symboli
literarij. cap. cxi. 332
-
- Iusta Zelotypa mulieris indignatio, seuissima est:
&
Sophista perimit indoctos, a doctis interficitur
in literario mundo.
&
Naturalis cupido sciendi querit latentes rerum
causas, quibus inuentis cessat, non
inuentis ingenia macerat.
Schema xlvi. Gemma.*
- Aliorum opiniones de Sphinge referuntur, &
expenduntur. cap. cxli. 338
- Veriores sententiæ de Sphinge proponuntur
cxlijs. cap. cxlii. 340
- Propria Schematis explicatio de Naturali cu-
pitudine sciendi. cap. cxliiii. 342
- Auctarium. 400.
-
- Arcana Numinis, & edita Principum non in-
telligentem, ac non obseruantem manet
interitus.
Schema xlviij. Gemma.*
- Sphinx cur interimat non obseruantes edita
Principum, & non intelligentes oracula.
cap. cxliij. 343
-
- Potentiorum præda opulenti: Telluris occupatio
a fortioribus: Agraria Legis occasio, &
vis: Agricultura typus: Ægyptus:
& Amicitia cogens ad iustam
ultionem.
Schema xlviij. Gemma.*
- Multiplex anigmatis explicatio: & prima de
potentioribus diripientibus horum opes.
cap. cxlv. 345
- Secunda Schematis explicatio nostra est, de
robustioribus, terræ dominium, ac posses-
sionem sibi occupantibus. cap. cxlvi. 346
- Tertia explicatio politica nostra Schematis, de
terræ distributione militibus victoribus, per
Legem Agrariam, affertur. cap. cxlvii. 348
- Quarta Schematis explicatio nostra est phy-
sica, de typo Agriculturæ. cap. cxlviii. 351
- Quinta nostri Schematis explicatio, de regione
Ægypti. cap. cxlix. 353

& Caputum Operis.

Postrema Schematis explicatio est, de Amicitia, ad vindictam iniuriarum exercitum cogentis, hieroglyphico. cap. cli. 355

Viros sapientes publicis monumentis esse colendos
Schema II. Numismatis.

Chiorum antiqua in Homerum obseruantia publica. cli. 357

Affertur genuina declaratio Numi Comitum illustri. Ioannis de Lazara. cap. clii. 359

De sepulchrorum differentijs, & Homeri tumulo. cap. cliii. 364

Comparantur Numismati de Lazara duo alij Numi ab Augustino propositi. cap. clii. 369

Comica lasciuo gaudet sermone Thalia;
vel

Poeta Comici, Lyriciue lasciuioris actus.

Schema L. Gemma.

Explicatio viri eruditi de Venere, Ioco, & Cupidine proponitur. cap. cli. 373

Expenduntur allati schematis imagines, & sententia Viri cl. cap. clii. 374

Propria Schematis explicatio de Musa Thalia proponitur, & comprobatur. cap. clii. 376

Secunda nostra Schematis affertur explicatio de Poeta seu Comico, seu lyrico lasciuo carmina pangente. cap. clii. 377

Animo pacato sacrificandum, & supplicandum.

Schema LI. Gemma.

Cur antiqui sacerdotes offerrent aliquando sacrificia Numini sedentes. cap. cli. 379

Fructuum atque frugum ubertatem concordia gentium comparari.

Schema liij. Gemma.

Concordia, & fide data, seruataque mirificam apud homines promoueri bonorum omnium ubertatem. cap. cli. 384

Fortitudinis audax facinus, pro Patria salute paratum.

Schema liij. Gemma.

Mutij Sczuolæ Romani grande facinus, & iniuriæ erga Patriam Pietas atque fortitudo detegitur in Gemma. cap. cli. 387

Crucifixi Prædicatores, Piscatores hominum:

Vniuersalis Iudicij typus:

Mirabile conuiuium in Deserto:

& Eucharistia Symbolum.

Schema lii. Gemma.

De Smithiana gemma. cap. clii. 390

Explicatio prima Smithianæ Gemmæ de Crucifixi prædicatoribus hominum piscatoribus. cap. clii. 391

Secunda explicatio Gemmæ, finale Iudicium mystice referentis. cap. clii. 392

Tertia explicatio Gemmæ, de saturata innumera turba in deserto quinque panibus & duobus piscibus miracula. cap. clii. 394

Quarta explicatio Gemmæ, de Sacrosancto Eucharistia Sacramento. cap. clii. 395

Cælestium obseruationi vacandum animo curis vacuo, quiescenteque corpore prorsus ad veritatis imaginem.

Schema lv. Gemma.

Astronomi obseruata, & Astrologi iudicia, vt ex arte fieri debeant. cap. clii. 398

Explicatio primæ Gemmæ Rhodianæ, referentis obseruatores cælestium luminum. cap. clii. 399

Cupido Maria, Terras, & Aerem fecundans:

Felicis hominis, seu fortunati typus,

Nauigans cum ventis in Vtre conclusis.

Schema lvi. Gemma.

De Amore fecundante tria infera elementa. cap. clii. 402

Secunda explicatio Gemmæ, de homine fortunato mare humanæ vitæ nauigante vento fecundo ad arbitrium, sine rationis gubernaculo. cap. clii. 406

Miles atroci bello superstes in arummosam

incidit inopiam sepiissime.

Schema lvij. Gemma. 408

Belisarij, & Horatij poetæ paupertas, ex infelici bello Cæsaris Augusti nata, Belisarianæ calamitatis fere compar, exprimitur. cap. clii. 409

Digressio de Cicutæ medicamentis, & veneno. cap. clii. 411

Responsio Liceti de Cicutæ vitibus: & primum, cur non habeat vim expurgandi corpora cicutæ planta: deque duplici genere Cicutarum. cap. clii. 413

Sale.

Index Tit. & Cap. Operis.

Salebrofus Horatij locus explanatur.
 cap. clxciv. 414.
 De Veneno veterum Cicutatemperato, quod-
 nam fuerit. cap. clxxv. 419
 De viribus Antimonij, eiusque vi. Medicina.
 cap. clxxvi. 421
 De Cicutæ facultate molliente, Quæsitum.
 cap. clxxvii. 423
 Resp. Liceti, declarans vnde Cicuta vim ha-
 beat molliendi. cap. clxxviii. 423

*Animum mariti nudum intueri studens uxor
 etiam proba, plerumque multum
 nocet sibi, & viro coniugi.
 Schema lxiij Gemma.*

Cupido auolans a Psyche sibi non morigera,
 siue Psyche Cupidinem auolantem ad se tra-
 here satagens. cap. clxxix. 425

*Amaritudo munus cælitus datum humana natu-
 ra ad procreandas multas bonas actiones.
 Schema lix Gemma.*

Doridis natura explicata. cap. clxxx. 428

*Meditatio frequens & intensa quatuor nouiss-
 morum retrahit homines a vitijs ad
 virtutes & veram pietatem.*

Schema lx. Gemma.

Quatuor Nouissimorum explicatio in Gemmæ
 hieroglyphicis : & primum, quod Anulus sit
 symbolum memoriæ rerum. cap. clxxxi. 431
 De Mortis memoria, per Anulum Schematis
 indicata. cap. clxxxii. 433

De secundo nouissimo, quod est Iudicium Dei
 post obitum hominum, perperdentis eorum
 opera iustissimo Statere. cap. clxxxiii. 434

De tertio Nouissimo, nempe fontium pœnis
 post Iudicium luendis a vita defunctis per
 ignem & aram indicatis. cap. clxxxiv. 436

De quarto Nouissimo, scilicet Iustorum gloria
 perenni post obitum, aut purgationem in
 cœlis possidenda, per Stellam, Lunam,
 & Cicadam hieroglyphice signata.
 cap. clxxxv. 436

Peroratio totius Operis. Caput vltimum. 440

FORTVNII LICETI

AD SVA RESPONSA

DE GEMMARVM ANVLARIVM SCHEMATIBVS ANTIQVIS

P R A E F A T I O.

Emmas Anulares ab antiquo Symbolicis iconibus omnigenis insculptas haberi, nemo non nouit, qui uerustatis & eruditionis cultor agit in orbe Musarum. At uero qui primi mortalium lapillos emblematicis insculpsint, non ita constat apud literarum alumnos. Obseruatu

quidem Camilli Leonardi^a Thebit, autor antiquissimus, in opusculo suo de Lapidibus ait, Israelitas ab Aegypto fugientes, in deserto moliminis huius autores exiisse. Verum eos mihi potius hanc artem ab Aegyptijs didicisse probatur, apud

^a lib. 3. de Lapid. c. 2.

quos omnia hieroglyphica lapidibus incisa suos habuere natales. Lapidum autem imagines emblematicae posterius ad Graecos, Romanosque maxime propagatae; quadruplicique sine donata uidentur a priscis; aliae ad opera mirabilia perpetranda per artem Magicam, & ut inquit M. Albertus^b Necromanticam: aliae uero ad Astrologicas & praedictiones, & actiones quas salutare, quae maleficas etiam, ut asserit uetustissimus ille Thebit, qui signaturas eiusmodi uirtutem actuosam induere monet a caelestibus influentijs dominantibus eo tempore, quos sub asterismis proprijs figurantur: aliae autem ad indicandos utcumque mentium humanarum conceptus abditiores, ueterumque ritus nobiliores, ignauo uulgo minime constituendos, ast excellentioribus ingenijs ad meditandum proponendos: aliae demum ad representandos Heroum uultus, quos imitari, uenerarique debeat omnis posteritas. Quare non immerito Schemata prisca Gemmarum Albertus agnoscit esse difficilioris explicationis. Equidem in hoc opere, non Magicas, nec Astrologicas Gemmarum icones, quas & Apollonius Tyanæus olim usurpauit, & nos agentes de Anulis Antiquorum^c non leuiter attigimus, at Morales tantum, & Historicas, Naturalesque de propositis Interpretationes habere lubet. Anulares nimirum Antiquorum Gemmae, passim varijs, atque diuersis imaginibus rerum omnigenarum, etiam monstris insignita, quae priscus ritus, quae gestantium animi sensus, quae rerum naturalium abditiores proprietates, quae uultus etiam Heroum, alta sapientia, bellica fortitudine, prudentiaque regia mire pollentium, referentibus, Condus promus existunt omnium eruditionum. Ad quas quidem icones explicandas non exiguum laborem impendere mihi necesse fuit; maxime uero quum earum Gemmarum pleraque Schemata referant enigmatica prorsus, & omnino monstris figuris artificio miro celatae sint. Insignium uirorum & amicorum Quasitis de hoc argumento mihi propositis, pro uirili sati facere debui, qui me uere non mihi solum, sed amicis etiam, & omnibus studiosis natum agnosco natura sociabilem. Cui quidem muneri feriatas horas a publicis praedictionibus assignauimus. Utinam ueritatis lumen, quod in hoc antro Platonico^d tenebricoso semper

^b lib. de Mineral.

^c cap. 18. 19.

^d 7. de Re.

inquirimus, nobis affulserit; ne bonas horas, diu laborantes incassum, male perdidimus; uerum & nobis, & Lectoribus nostris utilia paruer & iucunda perferimus, ad salutem nostram, & summi Dei gloriam. Spiritus Sancti gratia illuminet sensus & corda nostra.

F. Liceti Antiqua Schemata

De priscis Anularium Gemmarum Schematibus explicandis. Cap. I.

Eruditissimo & cl. Viro FORTVNIO LICETO Scriptorum nostri seculi principi

JACOB. PHILIPPVS TOMASINVS

Episcopus Æmoniensis Salutem.

GAudeo, cl. Vir, quod senescente ætate, maior semper vigor in tuo calamo efflorescat, & quod incredibile plerisque videtur, nona ingenij portenta e tuo intellectu prodeant. Perlegi in solitudine Æmoniensi erudita, & omni scientiarum & disciplinarum genere plena volumina V. & VI. Epistolarum, vbi Quæsitis subtilissimis a cl. Viris excogitatis plene, ac dilucide satisfacisti. Id que ex voto factum fatentur omnes, tuis conatibus applaudente toto orbe, & acclamantibus Academicis, vere nunc Te nouum Delphicum Apollinem esse, Te Scriptorum Principem, Teque omnes Veterum & Neotericorum Antesignanum iure merito salutant. Tam scientias omnes humanas & diuinas Commentarijs vberimis illustrasti. Si Martialis operibus a T. Liuiio conscriptis totam se suam bibliothecam impleuisse cecinit, quid dicemus de tot tantisque voluminibus tuis vulgatis, quibus eruditorum ac Principum bibliothecæ exornantur? Gratas ago immortalis Deo, & gaudeo me hac ætate vixisse, Teque summum virum nouisse, quem e suggestu iam ab hinc annos XXX in hoc celeberrimo Lyceo legentem audiui: cuius cõsortio etiam quotidie persfuor. Scio cunctis eruditorum ordinibus Te iam satisfecisse de plurimorum abditorum explicatione. Reliquum est, vt post nouas de Antiquorum Lucernis elucubrationes, iam sub prælo gementes, ad Gemmas Veterum, a Cl. Stephanonio non ita pridem collectas & inulgatas, cum aliquot aliquando breuiculis Anonymi notis, illustrandas libenter accedas; quo Poetarum & Numismatum cultoribus, curiosisque omnibus, meoque desiderio potissimum, si lubet, tuam luculentissimam operam præbeas. Sic tamen velim Te in perennibus studijs contineas, vt etiam rationem valetudinis habeas, meque, vt soles, constanter ames. Patauij. Calendis Junij. 1649.

Liceti Responso de veterum Gemmarum explicatione aduenda. Cap. II.

Illustris, & Reuerendis. IAC. PHILIPPO TOMASINO Episcopo Æmoniensi

Fortunius Licetus B. A.

QVi tenebrosissimum peruerusti Cecropij Cl. Viti votum, complutibus hieroglyphicis, in abdita vetustatis maiestate prorsus & omnino delitescens, donatum antiquæ Manus Ænæ perornantibus, an peronerantibus, incertum, adeo dilucide nuper explicare literario mundo sciuisti, Vir eruditissime, quid me vocas ad ea Schemata Gemmarum antiquarum nunc enucleanda, quorum in profunditate sensus abstrusos expiscaturus vel Delius natator facile suffocari valeat immerfus? Equidem Sepuagenario tertium iam addens annum, ea non forte polleo memoriæ viuida vetustatis eruditione, quam postulare videntur tot atque rantarum Gemmarum, vetustiorum Schemata diuersiformia, tetrica, lasciuam plerumque redolentia, & plusquam nimium ænigmatica: proindeque potius ad iuueniles, quam ad seniles interpretationes attinentia. Verum enim vero, quia sub imagine lasciuæ Sileni Veteres etiam Numinum sacra consueuerunt occultare; ratus id quoque potuisse contingere propositis abste mihi Gemmarum Stephanoniarum Schematibus, vt iussioni Tuæ morem pro virili geram, huiuscemodi Spantam ornare iam aggredior, Cui totam ætatem, feriatu a publicis Lectionibus, impendere valeo. Vale, me ama, summoque Deo Tuis precibus commendare saepe ne dedigneris non patum ætate grauiore pressum.

Dabam Patauij e meo Scalumnæ Musco, Pridie Idus Junij. M, DC. IL.

Gemmarum Anularium.

3

Trium Cupidinum, Voluptuosum tyrannidem in geminos Amores probos passim exercere.

Schema primæ Gemmæ.

*En gemini Bigam Thitonia ducit Amoris;
Bigam docet Venerem, Flammaque clara Diem.
Apud Petrum Stefanoneurum in Gemma.*

Amoris differentie tres explicatæ. Cap. III.

Antiquitatem plures, tanquam deos, coluisse Cupidines: quos omnes atque singulos Amoris nomine donauerit, euentissimum est. Etenim Plato duos, tresque celebrat Amores; duos quidem in symposio, cælestem vnum, vulgarem alterum, inquitens ibi sub persona Pausaniæ: *Neminem profecto latet, absque Amore Venerem nunquam esse. Quoniam vero dua sunt Veneres, geminum quoque Amorem esse necesse est. Geminam autem deam hanc esse quis neget? Nonne vna quædam antiquior est, & sine matre Venus, Cælo nata quam Cælestem Venerem nuncupamus? Altera vero iunior, e Ioue & Dione progenita, quam vulgarem communemque vocamus. Necessarium itaque Amorem Veneris illius comitem, cælestem vocari, huius vero vulgarem. Sed & in Phædro Socrates duos Amores celebrat: Quod igitur Cupiditas quædam sit Amor, omnibus manifestum, & mox: scire oportet in vnoquoque nostrum duas ideas esse dominantes atque ducentes, quas sequimur quocumque ducunt. Altera quidem est innata nobis voluptatum cupiditas: Altera vero acquisita opinio optimi affectatrix. Hæ autem in nobis quandoque consentiunt, quandoque in seditione & discordia sunt: & modo hæc, modo altera peruincit. Quando igitur opinio ad id, quod optimum est ratione ducit ac superat, hæc ipsa viuendi potestas Temperantia nominatur. Quando vero Cupiditas absque ratione ad voluptates trahit, nobisque imperat, imperium hoc Libido vocatur. Duos igitur Amores ponit esse Plato, Voluptuosum vnum, quem nobis connaturalem ait: Rationalem alterum, optimi desiderium. Aitibi vero Plato tres Amores esse scribit, inquitens: *Qui corpus amat, eiusque formam, quasi fructum quandam esuriens petit, is satiari duntaxat querit, nullamque animæ amati præbet honorem. Sed qui minus de corpore curat, & animo considerat potius quam desiderat; quum ipsum, ut docet, animum diligat, corporis usum petulantiam & contumeliam arbitratur: quumque temperantiam, fortitudinem, magnificentiam, & prudentiam vereatur, & colat cum casto amico viuere volet.**

de legib

F. Liceti Antiqua Schemata

Amor autem ex utrisque his compositus, ipse est quem modo loco tertio ponebamus. Quum ergo tres sint Amores &c. Sic itaque tres Amores Platoni sunt, Amor corporis vnus pulchritudine frui desiderans, animi pulchritudine neglecta; qui Amor est intemperata Libido: Amor, qui potius animi cultum quam corporis in amato desiderat; quem Amorem probum appellat: & Amor, tum animi, tum corporis pulchritudinem in amato cupiens; quem Amorem tertium appellat mistum ex utrisque prioribus. Huic Amorum numero Cicero subscribens infit: *Cupido primus Mercurio & Diana prima natus dicitur: Secundus Mercurio & Venere secunda: tertius quidem est Anteros Marte & Venere tertia.* Quos Quidem Tullianos Amores tres esse cenfeo, qui describuntur in gemma nostra; namque tertius est Amor vulgaris, terrenus, & voluptuosus, a patre Marce, furibundo Deorum, factus, & per fas & nefas tyrannidem in alios duos exercens, vrget probos Amores in sui famulatum; facemque loco flagelli gestans & vibrans; & ad sui bigam trahendam habentis vinculos optimos Amores adigens. Is autem Amor est in anima nostra facultas concupiscibilis appellata, vel eius operatio: cuius Appetentiæ, siue concupiscentiæ domicilium in Timæo Plato voluit esse lecur: qua ratione Tityum, qui Latonam, siue Dianam libidinis oestro percitus consuprate tentauerit, antiqui poetæ fingunt apud inferos iacere vincum, cui vultur lecur immortale corrōdit: A

b de nat. Deor.

• Homer. lib. 11. Odyss. v. 286.

*Hic Tityum vidi terræ omniparentis alumnum
Prostratum: tenet ille nouem nam iugera terræ.
Hinc atque hinc vultur iecur immortale vorabat
Omentum ingressus, manibus non ille repellit.*

lib. 6. Aen. Nam i bifontes æternam pœnam luunt, quam evitare nequeunt. Quæ ferme repetit Virgilius. At verò secundus, atque primus Amores a Cicerone celebrati, gemini simul omnivicio vacantes probi sunt, palmis utriusque gestantes lauri ramum; quum laurus æque virtute bellica præstantibus Imperatoribus in triumpho daretur, & viris alta sapientia præcellentibus inter insulas Doctoreas exhiberi consueuerit. Est autem primus Amor, ex Mercurio & Diana prima natus Cupido, probus, insignis virtute fortitudinis, belloque præpotens; etenim Diana venatrix, animo forti, corporeque robusta, bellum in agrestes feras agit; hoc est homo fortis in serenos & vitiosos homines, vel animus fortis in vitiorum monstra, vt Hercules, qui propterea monstra domuisse, prorsumque confecisse dicitur. A patre verò Mercurio primus hic Amor fallacias militares, quæ stratagemata nuncupantur, edocuit est. At verò secundus Amor, ex Mercurio & Venere secunda prognatus, est Cupido studiosus iridem, atque probus, non armis & fortitudine, sed literis, & sapientia clarus; etenim Mercurius est literarum numem: & Venustus, atque lepor in sermone doctorum maxime valet ad addiscendum eruditionem. Hic datum sibi laureum sceptrum à Musis concinens Hesiodus, laborem & diligentiam scribentis indicat, vt obseruat in suis Hieroglyphicis Pierius; propterea quod veluti sunt amara lauri folia, sempiternique viroris; ita sudor virtutis laboriosus est, perennemque gloriam parit: vnde chartas Cornelij laboriosas Catullus pro magna laude celebrat. Qui quidem etiam labor, & viros gloriae non minus manet Amorem præstantem in bello virtute fortitudinis. Quoniam verò virtutes omnes, ad intellectuales, quæ mentem perficiunt: & ad morales, quæ sunt habitus humanæ & voluntatis, rediguntur, vt luculenter edocet nos Aristoteles in Ethicis: propterea probus Amor geminus effingitur, Bellicus, qui sedem habet in corde; vnde fortitudine militari pollentes, Italico nomine *Coraggiofi* nuncupantur: & literarius; et si namque C

f 6. Eth. c. 3.

& seqq.

g 3. Eth. c. 4.

& seqq.

h 2. Eth. c. 1.

i 9. Aeneid.

*Nisus ait: Dyne hunc ardorem mentibus addunt
Euryale? an sua cuique Deus fit dira Cupido?
Aut pugnam, aut aliquid iam dudum inuadere magnum
Mens agitat mihi, nec placida contenta quiete est.*

Vbi dira cupido sumitur pro magno vehementique desiderio, & affectu, tam voluntatis in habitibus moralibus, quam humanæ mentis in intellectualibus: Attamen, quod actus moralium nempe, virtutum omnium fere princeps, atque pulcherrima sit Aristoteli fortitudo bellica: & intellectualium Platonice; proinde gemini Cupidines probi priores, D

K 3. Ethic. cap. 6. l in Ione.

A res, in Schemate nostro lauri ramis insigniti, potissimum Poetarum, & fortium Heroum studia, siue mentem, & animum generotum indicant; siue quoque Rationalem Appetitum animæ, quæ Plato ^m collocat in Cerebro: & Irascibilem, cui domicilium esse dicit in corde. ^m in Timæo.

Amoris origo mirabilis à Platone posita, declaratur. Cap. IV.

H Vius autem triplicis Amoris, tanquam vnus Cupidinis, in suo Symposio Plato mirabilem ex Diotima, muliere fatidica, magistra Socratis, originem proponit verbis ipsissimis: *Quinam parentes Amoris, quamuis dictu prolixum sit, exponam tamen. Quando nata est Venus, parato conuiuio discubuerunt Dij ceteri, & Metidis, idest Consilij filius Porus, idest affluentia Deus. Quum cænatu essent, Penia, idest Paupertas, mendicatura cibum, ut pote epulis illic abundantibus, venit: & circa fores obuersabatur. Porus quidem ne-ctare ebrius, vinum namque nondum erat, Iouis hortum ingressus est, & somno grauat dormiebat. Penia verò inopia compulsæ, quo pacto filium quasi quibusdam insidijs ex Poro conciperet, excogitauit. Quare iuxta illum accubuit, Amoremque concepit. Vnde natus est*

B Amor, sectator cultorque Veneris, propterea quod in Veneris natalibus est prognatus. *Quin etiam natura pulchri desiderio capitur, quum Venus ipsa sit pulchra. Cuius quidem fabulæ mysterium aperire studuit Eusebius in sua Præparatione ⁿ Euangelica scribens: Quum Mo-*

ⁿ lib. 12 c. 6.
Explicatio
Eusebiana.

ses ineffabili quadam ratione in principio creationis Mundi, paradysum quendam a Deo plantatum dixerit: hominemque ibi a serpente per mulierem deceptum narrauerit, aperte Plato commutatis nominibus, in Symposio allegorice similia posuit: Pro paradiso enim Dei, hortos Iouis appellauit, pro serpente deceptioneque ipsius, Paupertatem insidiandam posuit: pro viro autem primo, quem Dei consilium, atque providentia quasi nuperrime natum filium produxit, Consilij filium Porum nomine posuit. Quumque Moses in ipsa constitutione mundi factum hoc dixerit; quum Venus facta esset, id accidisse Plato narrauit: Verum allegorice propter pulchritudinem mundum appellans. Sed verba eius hæc sunt: Quum, inquit, facta esset Venus,

C *& alij Dij, & Consilij filius Porus, in conuiuio conuenerunt: & post cænam Inopia, tanquam mendica, ad ianuam domus, vbi conuiuabant, accessit. Porus autem nectare superatus (nondum enim vini vsus inuentus erat) in hortos Iouis ingressus, grauiter dormiebat. Inopia verò propter indigentiam ad insidiandum parata, vt ab eo liberos susciperet, apud eum accubuit; & hoc dolo Cupidinem a Poro concepit. His Plato allegorice illa Mosaica voluit significare. Quæ quidem explicatio nobilis est, & Amoris nomine, dolo concepti a Penia ex Poro dormiente, satis innuitur Appetitus inordinatus euadendi sicuti Deus per scientiâ boni & mali, cõceptus à muliere persuasa fraude serpentis,*

Gen. 3.

falsa promittentis, virum cæcutientem, ac veluti dormientem in obliuione diuini præcepti, circumueniente, pellenteque simul in Appetitum euadendi, sicuti Deus, per scientiam boni & mali. Cæterum, quam in præsentia nobis exhibet Eusebius ansam explicandi luculentius & aliter huiusmodi mysticum Platonis fabulamentum e sacra pagina, lubet arripere. Dubio procul in Symposio Plato describit originem Amoris humani; quem ^p alibi triplicem Appetitum esse monet, & nos antea, nempe Concupiscibilem: Irascibilem, qui fortitudinem & magnificentiam excolit: nec non Rationalem, qui pro fine prudentiam habet atque sapientiam; qui tres Appetitus sunt potentia facultatesque operatrices, locum habentes in essentia animæ humanæ. Deus verò facultates istas vnâ cum animæ substantia,

1. Explicatio
nostra mysti-
ca.
2. de Legib.

D *cum qua penitus identificantur, de sententia ¹ Aristorelis, & Græcorum omnium Interpretum: vel in qua essentialiter inest, ab interna substantia animæ profluens, atque dependens; vt cum D. Thoma plerique Latinorum existimant: Deus inquam huiusmodi tres potentias animæ Appetitricas, à Platone sub Amoris nomine significatas, vnâ cum animæ natura produxit primû, quando formato corpore primi hominis de limo terræ, ^r inspirauit in*

2. de an. 1.
1. 24. 27.
33. & seqq.
3. de an. 1. 1.
40. & seqq.

Genes. 2. 7.

*faciem eius spiraculum vitæ: & factus est homo in animam viuentem: nimirum in prima mundi totius creatione; quam Plato dicit Natales Veneris; etenim Mundus apte Venus appellatur, vel Eusebio; quia Venus pulchritudinis dea pro pulchritudine ponitur; & Vniuersum hoc à pulchritudine Græce dicitur ^u *ὡς ὡς*, & Latine *Mundus*; de cuius pulchritudine suauissime Boethius & altissime sua in Consolatione Philosophica *Secinit ita:**

lib. 3. meto
9

O qui

O qui perpetua Mundum ratione gubernas
 Terrarum calique sator : qui tempus ab euo
 Ire iubes, stabilisque manens das cuncta moueri :
 Quem non externa pepulerunt fingere cause
 Materia fluitantis opus, verum insita summi
 Forma boni, liuore carens : Tu cuncta superno
 Ducis ab exemplo : pulchrum pulcherrimus ipse
 Mundum mente gerens, similique in imagine formans,
 Perfectasque iubens perfectum absolueri partes .
 Tu numeris elementa ligas, ut frigora flammis,
 Arida conueniant liquidis, ne purior ignis
 Euolet, aut mersas deducant pondera terras .
 Tu triplicis mediam natura cuncta mouentem
 Connectens animam per consona membra resoluis,
 Que quum secta duos motum glomeret in orbes,
 In semet reditur a meat : mentemque profundam
 Circuit, & simili conuertit imagine calum .
 Tu causis animas paribus, vitasque minores
 Prouehis : & leuibus sublimes curribus aptans
 In calum terramque seris : quas lege benigna
 Ad te conuersas reduci facis igne reuertit .
 Da Pater augustam menti conscendere sedem :
 Da fontem lustrare boni : da, luce reperta,
 In te conspicuos animi desigere visus :
 Atque tuo splendore mica : Tu namque serenum,
 Tu requies tranquilla pijs : Te cernere finis,
 Principium, vector, dux, semita, terminus, idem.

Ab ista mundi corpori pulchritudine, summaque venustate, scitissime Plato mundi crea-
 tionem appellare potuit *Natales Veneris*. Igitur in mundi creatione, parato conuiuio discu-
 buerunt *Dij ceteri, & Meditis, idest Consilij filius Porus, idest affluentia Deus*, addit Plato,
 quia mundi creatio, quum sit operatio Dei ad extra (vt loquitur lingua Theologorum) com-
 munis est & indiuisa tribus diuinis personis; quibus Deorum nomen assignat Plato (vel ex

- Gen. 1. 1. 26
 2. 19.
 3. 22.
 11. 7.
 * cap. 6. 8.
 * Sap. 24. 5.
 Prou. 8. 22.
 & seqq.
 Coloss. 2. 2. 3.
 * Ioan. 2. 3.
 Gen. 26.
 * D. Greg. su-
 Cant. 5.
 * Serm. 2. de
 Aduent.
 * Isai. 7. 15.
 * de sept.
 Quæst. cap. 8.
 * Ioan. 4. 34.
 * Ioan. 1. 3.
 * Psal. 134. 6.
 * Psal. 32. 9.
 * & 148. 5.
 * Hilari. in
 Pl. 127. 2.
 * Psal. 8. 7.
 18. 2.
 91. 5.
 191. 26.
- non respiciens vnitatem naturæ, sed pluralitatem trinitatemque per-
 sonarum; quæ conuiuæ dicuntur, quia vere conuiuunt sibi inuicem coæternæ, semper si-
 mul in æternitate viuentes. Quarum sane personarum secunda, Verbum est Consilij filius,
 quia genitus est a Patre per actum intellectus, & in sacris literis habetur * Sapientia Patris,
 & magni Concilij Angelus appellatur : estque Deus affluentæ, quia per ipsum omnia fa-
 cta sunt. Discubuerunt autem parato conuiuio *Dij ceteri, Pater, & Spiritus Sanctus, &*
filius, quando creaturus hominem die sexta creationis mundi, dixit Deus, & faciamus ho-
minem ad imaginem & similitudinem nostram; quæ quidem imago similitudoque Dei maxi-
 me consistit in anima hominis. Quum vero cœnati essent, nimirum creatis omnibus alijs
 rebus mundanis; etenim primo, ex doctrina D. Gregorij, comedere absolute pertinet ad
 exercentes vitam * actiuam. Creatio vero mundi pertinet ad vitam actiuam Dei; quum
 creare sit agere. Deinde vero, D. Bernardo : *b Comedit etiam Christus butyrum, & quum* D
assumpsit naturam humanam sine peccato : tunc autem Deus creauit animam Christi, & eius
 humanitatem; vt latius ^d alibi probauimus. Deinceps autem Dominus ait : *c Meus cibus*
est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perficiam opus eius : Creatio vero rerum om-
 nium, per Verbum ^f facta, est purum putum opus voluntatis Dei; qui *g omnia quacumque*
voluit, fecit : quia ipse dixit, & facta sunt : ipse ^h mandauit, & creata sunt. Denique co-
 medere labores manuum suarum, est insistere bonis ⁱ operibus : at creatio rerum munda-
 narum dicitur opus ^k manuum Dei. Quare creatio mundi rectissime dicitur allegorice,
 Cœna trium Personarum diuinarum, adeoque cœna Deorum a Platone. Post huiusmodi
 cœnam igitur, iam creatis magni mundi rebus omnibus, creatoque microcosmi corpore

A de luto terræ, in creatione animæ humanæ *Penia*, sive *Inopia*, hoc est ipsum Nihil, omnisque prorsus entitatis carentia, mendacitura cibum entitatis (ut *po. epulis illic* omnium creaturarum ac entitatum *abundantibus*) *venit*: namque Deus, ut ait ¹ *Apostolus*, vocat ¹ *Rom. 4. 17.* ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt: *circa fores obuersabatur*; etenim extra mundum creatum & Deum, Nihil est. *Porus quidem nectare ebrius*, nempe tum Dei filius, ebrietas etenim, apud ^m *Areopagitam Dionysium*, in Deo est plenissima bonorum omnium im- ^m *Epist. 9.* mensitas & affluentia, quam per actum creationis extra communicat omnibus creaturis, excessusque scientiæ, qua mundum condidit; quin & iucunditas scientiæ, & excessus Amoris diuini, seipsum ad extra diffundere gestientis: Quum enim bonitatis proprium sit se se communicare; filius, in quo sunt omnes thesauri scientiæ & scientiæque absconditi, ^m *Coloss. 2. 3.* & immensa bonitas, ac excessus Amoris erga naturam humanam, aptissime dicitur ebrius. At audiamus eximia Dionysij verba: *Hæc enim*, ait, *sapientia diuina, accedentibus ipsis præstat affluentiam, indeficientium dapum inundantiam largiens, super emanans, at quo supereffundens. Istud nempe veraciter epulari est; atque ideo viuificans simul, & paruulos nutriens, & renouans, atque perficiens celebratur. Iuxta hanc nempe sacram Coniuuij expositionem, & ipse bonorum omnium auctor Deus inebriari perhibetur, propter plenissimam, & quæ omnem intelligentiam superet diuina epulationis, sive (ut verius eloquar) bonitatis perfectissimam atque ineffabilem immensitatem. Sicne enim nostro more in deteriorem partem ebrietas capitur; estque repletio immodica, per quam sensu & mente excidimus; ita & in Deo meliorem in partem accipiendo, ebrietas nihil aliud est quam plenissima bonorum omnium immensitas, quæ in ipso secundum causam præexistit, intelligenda est. Sed & illum, qui ebrietatem comitatur, excessum sensu, atque sciendi, Dei excellentiam, quæ omnem refugit intellectum; accipi oportet, per quam excipitur ab intelligendi ratione; quum ea sit excellentia, ut intelligere atque intelligi, ipsumque esse transcendat, ac omnia simpliciter quæcunque sunt bona: inebriatus esse, atque excedere dicitur Deus, quippe qui eis omnibus atque immensitatis totius eminentia & plenissimus est, & rursus extra omnia, & ultra omnia segregatus. Ita Dei filius in actu creationis rerum mundanarum, per immensitatem summæ bonitatis, quam ad extra diffundit, ebrius mysticè dicitur nectare scientiæ, bonitatisque. Quo sensu mystico Nectaris & Ambrosiæ solum ad Deos attinentium vsos olim fuisse Theologos antiquiores, obferuat etiam Aristoteles inueniens: ^o *Quicumque igitur circa tempora Hæsiodi fuerunt, & cuncti Theologi, solum quoad sibi persuaderent, curæ habuerunt, nos autem contempserunt. Quum enim principia Deos facerent: & ex Dijs fuisse dicerent; quæcunque non gustarunt Nectar & Ambrosiam, mortalia dicunt fuisse. Manifestum autem est, quod sibi ipsis hæc nomina cognita dicentes, talesque afferentes causas, supra viros nostras dixerunt. (quem locum alibi fati explicat Aristoteles, aiens: ^p *Fortè igitur de quibusdam enunciare aliquid tentare, & de omnibus, & prætermittere nihil, videbitur utique esse signum aut multæ amentiæ, aut multæ promptitudinis: non tamen iustum est omnes similiter increpare; sed videre oportet causam dicendi, quenam sit. Præterea quo pacto se habeat in credendo, utrum humano modo, an validius. Certiores igitur necessitates quando quis fuerit affecutus, tunc gratiam habere oportet inuenientibus: nunc autem id, quod videtur, dicendum est. Quæ pariter elucidant immediate sequentia metaphysicæ de Nectare & Ambrosia, sic) ^q *Nam si voluptatis gratia ea attigerunt, nequaquam sunt ipsius esse causa Nectar & Ambrosia. Quod si ipsius esse gratia, quomodo essent sempiterni, quum alimento indigerent? Sed de his, quæ fabulose, & suphisticè dicuntur, non est dignum accurate considerare. Ab illis vero, qui per demonstrationem dicunt, petere oportet, ac interrogare, Cur quam ex eisdem sint, hæc quidem entium sempiterna natura sunt, hæc vero corrumpuntur? ubi scientificum per demonstrationem humano more philosophantem, segregat Aristoteles tum a sophisticè loquente, tum a fabulose sermocinante; quem dicit esse Theologum auti sui, qui de rebus altissimis, sub fabularum tegmine loquebantur; quas Philosophus etsi non debet intra suos limites ageas accurate considerare, nõ eas tamen negligit, sed utcunque contemplatur, & diligit; quod antea dixerat Aristoteles his notis. ^r *Qui vero dubitas, & admiratur, putas se ignorare; quare Philosophus amator fabularum quodammodo est, eo quod fabula ex mirandis constat.* Quo locidicit ^s *Alexander Aphrodisæus, Quapropter fabularum amator Philosophus quo-*****

Ebrietas & in malam, & in bonam partem ut assumatur.

^o 3. Meta. t. 15.

^p 2. cxi. t. 3.

^q 3. Meta. t. 15.

^r 1. Met. lib. 1. cap. 2. ^s 1. Meta. com. 150.

*dammodo esse videtur, qui studet ea discere, quæ ob ignorantiam sui sunt admiranda, propterea quod fabule ex admirandis, & fidem non capientibus constituentur (nimirum ex non capientibus fidem a demonstratione, quæ de illis haberi non potest.) Qui autem propter admirationem aliquarum rerum conantur intelligere, ij Philosophi sunt. At iam redeamus ad nostra; mystice dicitur ergo recte Dei filius in actu creationis animæ humanæ, prorsum ebrius nectare, scilicet diuina sapientia & bonitate, gliscente se se ad extra communicare: nondum enim, ait Plato, *vinum erat*, efficiens ebrietatem vulgarem, & corporalem, cuius Deus non est capax, ut fuit postea Noc: qui vir agricola primum plantauit vineam, bibensque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo: vel nondum Verbum caro factum erat, cuius sanguis in vinum transubstantiari debebat; quia creatio mundi & hominis multum præcessit incarnationem filij Dei. Qui Dei filius, *Iouis hortum ingressus est*, dum Paradisum voluptatis hominem formaturus intrauit, in quo post meridiem ad auram erat ambulaturus; qui locus ideo proprie dicitur Hortus Iouis, quoniam a Deo cõditus, & consitus, & Dei ambulationibus, ac veluti delicijs & voluptatibus institutus erat. Et somno grauatus Porus dormiebat: ex Areopagita, Dormire Deo conuenit mystice; ait enim: *Pergens autem inquirere non fallor: si & laudatissimum illum Dei somnum, & euigilationem explicare pergimus, dicendo Diuinum somnum esse Dei illam excellentiam, exceptam a creaturis omnibus, & nulli communicabilem ex ijs, quæ prouidentie ratione gubernantur*: etenim homo, & anima rationalis eius, condita est a Deo per excessum sapientiæ suæ, veluti consultantis, quum in solus animæ creatione, non item vllius alterius rei, conuocatum sit Concilium Sanctissimæ Triadis, velut ad consultationem operis omnium maximi: *Faciamus*, ait, *hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & præstet piscibus maris, & volatilibus celi, & bestijs, vniuersæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra*. Subdit autem rectissime Plato: *Penia vero inopia compulsæ* (quum ipsum Nihil esset omni carens entitate) *quomodo ex Poro conciperet filium, quasi ex insidijs excogitauit*. Filius quidem Peniæ dicitur Amor, siue Anima rationalis, & eius facultas Appetens, quæ sensui prope Nihil est, ac ipsi Nihilo, ex quo creatur, valde similis, nempe quoad sensum anima nullius quantitatatis est, inuisibilis, ac impalpabilis, intangibilis, inodora, ingustabilis. Deceptio vero, quam Eusebius ad serpentis dolum retulit, mihi referenda videtur, velut Epifodum nobile fabulæ Platonice. *Penia* inquam, idest, entitatis carentia, & ipsum Nihil, *accubuit dormienti Poro*, excessum bonitatis ac sapientiæ habenti Dei filio, per quem omnia facta sunt ex nihilo, & concepit Amorem, dum Deus creauit animam rationalem, Appetitu præditam, ex Nihilo. Quas insidias Plato mutuatus videtur e sacra pagina, dicente, tum filias Loti, patrem inebriasse, cum eoque decepto dormientes concubuisse, concepisseque filios: tum etiam Thomarem cum focero suo Iuda per dolum coiuisse, concepisseque de illo filium. Sed & exortus Amor ex Penia, & Poro, est *Veneris cultor, & sectator*, quia in Veneris natalibus est productus; nam Appetitus animæ humanæ, adeoque homo per creationem animæ suæ a Deo de Nihilo factus est in animam vinentem, dum crearetur *Mundus*, cuius est cultor, atque sectator; etenim Deus hominem posuit in Paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum: Qui Paradisus etiam nomine Veneris, ut & Mundus, intelligi potuit a Platone; quum a *Lucretio* dicatur*

hominum, diuinumque voluptas

Alma Venus

Et Orbi quoque vniuerso Deus hominem præfecit, ut præfesset omnibus animantibus, & repleret, subijecretque sibi terram. Quare congruente fabulamento Plato texit Animæ nostræ, facultate Appetitricæ præditæ, creationem ex Nihilo a Deo in primordijs Mundi corporalis. Verum enimvero, quoniam Plato, de sententia veterum Theologorum, constituit Amorem ortum fuisse tum primum ante omnes Deos alios, ut ait Hesiodus; tum etiam nouissimum post Deos alios omnes: iam vidimus Amorem ortum fuisse post omnes alias creaturas in productione animæ rationalis primorum hominum die postrema *Mundanæ Genes*. At quia viderat in sacra pagina non semel Animam Christi, qui dicitur Amor, & pulchra dilectio, poni ante secula creatam, esse primogenitam ante omnem creaturam, genitam ante Luciferum, in Hodie permanentis æternitatis oraculis ipsissimis: *Ego mater pul-*

^z Gen. 9. 21.
21.

^u Gen. 3. 8.

^x Gen. 2. 8.

^y Epist. 2. 1.

^z Gen. 1. 26.

^a Ioan. 1.

^b Gen. 19.

^c Gen. 18.

^d Gen. 2. 7.

^e Gen. 2. 15.

^f lib. 1. init.

Amor ut sit
primus, &
nouissimus
Deorum.

^b Eccli. 24.

A pulchræ dilectionis : hoc enim Paterna Mens ait, se filium suum ex utero, matris ad instar, genuisse per actum intellectionis ante Luciferum : ⁱ *Ex utero ante Luciferum genui te.* Quin ⁱ Pf. 109. 4° & ipse Christus de se proferet : ^k *Dominus dixit ad me. filius meus es tu, ego hodie genui te.* ^k Plal. 2. 7° Et alibi : ^l *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret a principio.* ^l Prou. 8. 22° *Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram : nec dum fontes aquarum eruperant, nec dum montes graui male confiterant : ante colles ego parturiebar.* ^l *Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terra :* & alio loco : ^m *Ego ex ore Altissimi prodiiui, primogenita ante omnem creaturam :* ^m Eccl. 14. Quæ loca quum vidisset Plato, & ante illum Parmenides ac Hesiodus, vna cum eis in Conuiuio scite Phædrum introduxit asserentem, Amoris, Deorum pulcherrimi, generationem esse antiquissimam, antiquiorem videlicet Origine Deorum omnium ; etenim & D. Thomas istam primogenituram humanitati, proindeque animæ Christi assignauit ; dum Ecclesiastici sententiam explicans inquit : ⁿ *Potest referri ad naturam creatam, assumptam a filio,* ⁿ 1. p. q. 41° *ut sit sensus : Ab initio, & ante secula creata sum, id est, prænisa sum creaturæ uniri.* ⁿ 3. 2d. 4° Sed & ante creationem omnium rerum corporearum, ortum fuisse Amorem, aperte docet ex ^o Augustino Scotus ^o asserens : *Et hoc est, quod dicit Augustinus 14. de Ciu. Dei, quod duo Amores fecerunt duas ciuitates, ciuitatem Dei Amor Dei vsque ad contemptum sui, & ciuitatem Diaboli Amor sui vsque ad contemptum Dei.* ^o 14. de cju. *Prima igitur radix ciuitatis diaboli fuit inordinatus Amor amicitie sui, quæ radix germinauit vsque ad contemptum Dei, in quo est consummata ista malitia, sic patet de inordinatione simpliciter prima, quæ fuit simpliciter in primo vel inordinato.* ^o p. 2. [c. di. 6. *Restat nunc videre de inordinato ipsius velle concupiscentiæ. Et videtur ibi dicendum, quod primo concupierunt sibi immoderate beatitudinem : quod probatur primo sic, &c.* Cæterum quia fabularur, præter mysticam, siue Theologicam, & physicam, tertia datur interpretatio moralis, quam maxime videtur Plato respexisse ; propterea possumus deui-
ter ita Cupidinis originem Platonicam explicare : Quod Amor, quem Plato definit esse desiderium pulchritudinis, vel Appetitum generandi in pulchro : conceptus fuerit in horto Jouis, hoc est, in Anima ; in qua Deus deliciarum se 7 fatetur : natus ex matre Penia, siue Inopia ; nimirum ex facultate Appetente bonum, ac pulchrum, quo caret, ac indiget : nec non ex patre Poro, consilij filio ; scilicet ex Intellectu cognoscente pulchrum, & bonum ;
C quod offert Appetitui ; facultas enim Appetens fertur in appetibile præcognitum. Hæc autem est origo simplicior Amoris omnis, quem apte Schematis Author in gemma distinxit in tres Cupidines, vt antea fuit explicatum, quorum vnus Voluptuosus, alius Heroicus est bellicus, ac tertius Rationalis intellectiuis.

Amor voluptuosus vt erga bellicam, & literariam imperiosam tyrannidem exerccat. Cap. V.

Porro duos Amores celestes, & heroicis, ab Amore tertio terreno, vulgari, & vesano plerumque domitos, tyrannice cogi ad eius obsequia turpia, trahendamque bigam, quocunque furor, & ardor illius impetuose vergat, aperte satis insinuat Hesiodus, & experientia frequens ostendit : Ille quidem de Amore voluptuario sic in Theogonia cecinit :

*Primo omnium quidem Chaos fuit, ac deinde
Tellus lato pectore prædita, omnium fundamentum solidum semper
Immortalium, qui tenent iuga ninosi Olympi,
Tartaraque tenebrosa in recessu terre spatiosa :
Atque Amor, qui pulcherrimus inter immortales Deos
Morat in pectoribus Animum, & Prudens consilium.*

Ita siquidem Animum fortissimi simul, & sapientissimi Herculis domuit Omphale, vel (ut alijs placet) Iole : de quo sic habemus apud Boccacium in Genealogia Deorum : ^r *Hercules quum cetera superasset monstra, Amorem muliebri succubuit.* ^r 1. 13. cap. 1. *Dicit enim Seruius, quod quum Eurystus rex Oechalæ ei spondisset in coniugem Iolem filiam, dissuasione filij, eo quod Megaram occidisset, petenti denegauit. Quamobrem capta ciuitate, & Eurysto occiso, Iolam obtinuit. Huius enim Amore ardens, ea iubente, leonis spoliū & clauam deposuit : fertis, &*

unguentis, & purpura, anulis que usus est: Et, quod turpius, inter pedissequas anxia iuuenis sedens pensō suscepto venit. Vnde in Thebaide dicit Statius:

- „ . . . sic Lydia coniunx
 „ Amphitrioniaden exutum horrentia terga
 „ Perdere Sydonios humeris ridebat amicus,
 „ Et turbare colos, & tympana rumpere dextra.

Veruntamen Ouidius in maiore volumine, & hic Statius, non Iolem Oetholam, sed Omphalem Lydiam fuisse, qua illum colone inuenerit. Sane possibile est utrumque verum, quum multi fuerint Hercules, & sic varijs apud varias mulieres potuit contigisse. Veteres enim a primo Hercule postea viros fortes alios multos eodem nomine vocauerunt. Sed & Petronius hanc Amoris concupiscibilis tyrannidem in viros bellica fortitudine claros apte nobis in fragmento sui Satyrici significauit, hoc disticho:

- „ Militis in galea nidum fecere columbæ;
 „ Adparet Marti quam sit amica Venus.

f 1. polli-
cap. 7.

At euidentijs Aristoteles, vbi de Lacedæmoniorum Republica loquitur ita: *f* Præsertim quum viri sint mulieribus obnoxij: quod accidit omnibus ferme militaribus bellicosisq; gentibus; præterquam Celtis, aut si qui alij coitum masculorum palam receperunt. Videtur autem qui primus fabulatus est, non irrationabiliter Venerem Marti coniunxisse: quoniam omnes huiuscemodi homines proni sunt ad Venerem, aut masculorum, aut mulierum, illisq; obnoxij. Itaque apud Lacedæmonios hoc fuit, multiq; in eorum principatu a mulieribus administrabantur. Etenim quid refert, verum mulieres ipsæ gubernent, an eos, qui gubernant, a mulieribus gubernari? idem enim accidit. Huc attinet a Plutarcho relata in opere suo de Curiositate: *f* Diogenes quum videret Dioxippum, Olympico certamine victorem, curru inuenientem, a muliercula formosa, qua pompam spectabat, oculos non posse auellere, sed reiecto retro vultu eam intueri. Videte, inquit, athletam, cui puella ceruicem inorquet. His plurimos adiecit in Amoris Veneris Triumpho Petrarcha vates Italus, tum præcos, tum recentiores, & armis potentes, & literis excellentes, pueri cupidinis tyrannidi seruientes; quos nimis longum esset hic numerare. Ceterum neque desunt rei huius exempla in sacra pagina:

f Iudic. 13.
et seqq.
3. Reg. 3.
u. Glol. ord.
ibi:
x Num. Ho.
20. 1
y 3. Reg. 11.

quis enim Samsonē fortior? quis ipso Salomone sapientior? at ille Dalidæ, ac vxoris blanditijs resistere nequiuit: iste vero sic audit ab Origene: *f* Salomon quum esset Sapientissimus, multis mulieribus inclinauit latera; ideo deceptus est. Licet alibi * mulieres interpretetur doctrinæ alienigenas; attamen historia sacra sensu literali, a quo non licet omnino recedere, testatur Salomonem adamasse mulieres multas, & filiam Pharaonis præcipue; ait enim: *f* Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias; & Cethæas de gentibus: super quibus dixit Dominus filijs Israel: Non ingrediemini ad eas; neque de illis ingredientur ad vestras; certissime enim auertent corda vestra, ut sequamini deos earum. His itaq; copulatus est rex ardentissimo amore. Fueruntq; ei vxores quasi regine septingentæ, & concubine trecentæ, & auerterunt mulieres cor eius: Quumq; iam esset senex, deprauatum est cor eius per mulieres ut sequeretur Deos alienos: nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris eius; sed coluit Salomon Astarthen Deum Sidoniorum, & Chamos Deum Moabitarum, & Moloch idoli Ammonitarum. Fecitq; Salomon quod non placuerat coram Domino: & non adimpleuit ut sequeretur Dominum, sicut David pater eius (qui nunquam adeo mulierum amoribus exarsit, ut eartum intuitu, sualique coleret idola genitū, sed cōstans assidue permansit in vera fide) Tunc edificauit Salomon phanū Chamos idolo Moab in monte, qui est contra Hierusalem, & Moloch idolo filiorum Ammon. Atq; in hunc modum fecit vniuersis vxoribus suis alienigenis, que adolebant thura, & immolabant dijs suis, &c: Quem locum literali sensu D. Augustinus excipiens inquit: *f* Nam ipse Salomon mulierū amator fuit, & reprehensus est a Deo; & usque adeo laqueus illi fuit illa cupiditas, ut a mulieribus etiā idolis sacrificare cogeretur, sicuti de illo scriptura testis est. At vero Salomoni supparem Aristot. in orbe literario domtū ab Amore voluptuoso (mea quidē sententia per calumniā a detractoribus) refert eius hostis acerrimus Patricius

τ 10. 8. 10.
Psal. 126.

α 10. 1. lib. 2.
Aristotelis
accusatio.

in suis Discussionibus Peripateticis aiens: *f* Namq; Hermiā illū Eunuchum pro amasso habuit, Eschryonem etiā, & Palephatū Abydenū, ut auctor est Suidas, & Pythiadis amore iā prouecta etate

A *etate exarsit. Post cuius obitum Herpyllidam Stagiritem in concubinam accepit; quam, quoad vixit, secum habuit; ex eaque Nicomachum filium suscepit. Pueros etiam habuit in delicijs ea ipsa etate, qua e viuis decessit: eos testamento vetuit vendi; & adultos, liberos honorifice dimitti. Quæ facile diluas: etenim Suidas ait Hermiam illum Eunuchum fuisse principem Atarnei: quis credat Aristotelem hominem priuatum ab usum fuisse concubitu Principis? quin & viri senis, cuius filiam Pythiadem duxit vxorem? sed neque sibi constare videtur Suidas, qui Hermiam asserit, modo Principem Atarnei, modo seruum Eubuli Bithyni? verba Suidæ sunt: *Filiam vero habuit Aristoteles ex Pythiade, filia Hermia Eunuchi, qui quamvis testiculos confusus haberet, tamen eam seruit, & genuit. Habuit & filium Nicomachum ex Herpyllide concubina, quam post Pythiadem ab Hermia Eunuchò abduxit. qui Atarnei Princeps erat (eamque duxit vxorem) hac autem regio Troadis est. Quum autem Eubuli Bithyni seruus fuisset Hermias, Aristoteles Herpyllidem etiam ipsius Hermia, qui fuerat Aristotelis amasius, cepit, vxoremque duxit.* Certe nomen amasij commune ad amantem, & ad amatum est; & non semper in malum sensum accipitur, vt in Noctibus ^b Atticis; at aliquando etiam in bonum. Hermiam censeas amasie Aristotelem, cui filiam vxorem dedit; at amore non impudico. Sane pueros ob indolem, ex physiognomia sibi perspectam, amore probo dilexit Aristoteles; quos natura & origine seruos, ideo vendi vetuit, sed adultos honorifice dimitti, testamento mandauit, vt ingenuos; quod ipse fecisset etiam superstes, vbi mentes eorum sapientia repleuisset. Pythiadem amore coniugali dilexit; & post eius obitum duxit Herpyllidem itidem vxorem; quam veteres passim appellant etiam nomine concubinæ, vt e Suida colligitur, & e Sacra pagina, quæ viri Leuitæ coniugem & eandem promiscue modo vocat vxorem, modo concubinam. ^c Sed Aristoteli non defuerunt inimici, qui de fama viri boni detraherent; de quibus in eius vita Laertius. At vero sine controuersia primus hominum Adam, & Salomone pariter & Aristotele sapientior, vt poterum omnium a sui conditore Deo scientiam ^f infusam habens; ob quam primum & statim ab se visis animantibus potuit imponere ^g nomina congruentia naturis & proprietatibus vniuscuiusque; nam in Cratylo recte constituit vel ipsa Plato, ex isto scripturæ loco, eum, qui primus omnium mortalium nomina rebus imposuit, sapientissimum fuisse: quod etiam sensit, & demonstrauit Caietanus in explicatione huius oraculi. Sapientissimus itaque mortalium Adam, cui Deus inhibuerat esum fructus arboris scientiæ boni & mali sub pæna mortis: ^h *Et præcipit Dominus Deus Adam, dicens: Ex omni ligno, quod est in paradiso, comedes. De ligno autem scientiæ boni, & mali ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris:* talis igitur Adam coniugi, porrigenti vitum pomum ad comedendum, assensit: & iussu Dei neglecto, comedit in suam & omniū nostrum perniciem; ne contristaret vxorem, irritum faciens mandatum Dei, totamque perdens humanam progeniem, præterdit obsequium vxori præstitum, ad sui excusationem: *Quis enim indicauit tibi quod nudus esses, nisi quod de ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti? Dixitque Adam: mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Sic ergo vere cecinit Hesiodus Amorem concupiscentiæ domate viros bellica fortitudine pollentes, & alta sapientia præcellentes:*

Defensio.

^b A. Gell. 1. 9. c. 9.

^e Iudic. 19. ^d ver. 22. 23. ^c ver. 10. 24. 25. 27.

^f Eccl. 17. ^g Gen. 2. 19. 20.

^h Gen. 2. 16. 17.

ⁱ Gen. 3. 11. 12.

D *Atque Amor, qui pulcherrimus inter immortales Deos Domas in pectoribus Animum, & Prudens consilium:*

adeoque tyrannidem agit in Amorem Irascibilem, & Rationalem. Quod & ^k Virgilius ^k Ecl. 10. aperte fati innuit, dum canit

Omnia vincit Amor: & nos cedamus Amori.

Protulit Alcianus ^l aliam gemmam huic nostre valde similem in qua sculptus Amor, bigam suam trahere cogit frænatos leones; quod emblema deduxit, in quam Græculus Epigramma fecit, ita Latij versum:

^l Embl. 106.

Quid video in gemma hac? Amor est, auriga leoni

Infidet, & frænis ora superba regit.

Vna manus flagro cadit, moderatur habenas

Alter: nulla magis signa placere queunt.

Sed metuo inimicum puerum: moralibus agris

Quid facies, qui sic corda ferina domat?

Ceterum nostrum schema multo venustius aspectu, multoque significantius est Amoris violentiæ, roborisque; nam leo ut ut symbolum est viri fortis, virum tamen insignem doctrina non indicat: quum Amor utrumque genus hominum ad suum impellat obsequium; ut vidimus non solum militari fortitudine pollentes, ut apud Plutarchum Amor Cleopatræ Marcum Antonium, capuanæ mulieris Annibalem, Alexandrinæ mulierculæ Cæsarem & id generis alios. At in Schemate nostro duo cupidines lauri ramum gestantes, duo virorum genera demonstrant, Imperatorum, & Doctorum, qui passim Amoris concupiscibilis iugum trahere coguntur. Et Amor aptius face vice flagelli, quam vulgari flagello ponitur

Anima facultas concupiscibilis ut in anima vincas irascibilem, & rationalem.

Cap. VI.

CETERUM omnino detracto iam cortice fabulæ Tullianæ de tribus Amoris, amotoque mysterij velamine, Gemmula est anima nostra rationalis, qua nihil in mundo pretiosius; dicente Domino: *Quid enim prodest homini, si uniuersum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* recte proinde gemmæ pretiosæ comparatur anima in schemate nostro: rectissimeque gemmularum parum, quod hominis anima (ad brutalis, & plantalis, differentiam, quæ magnam habentes amplitudinem in plurimas diuiduntur species) est atomæ speciei, atque penitus indiuisibilis; quam ideo minimam, & ultimam aliquando nuncupat Aristoteles. Qui tres agnoscit in anima nostra facultates Appetitricas, adeoque tres Cupidines, & Amores; etenim Amor est appetitus boni, seu pulchri generatim: quos tres Appetitus appellat, cum præceptore Platone, & Concupiscibilem, Irascibilem, & Rationalem, seu Voluntatem; ut enim primo, dum tractat de potentij animæ: *Appetitus enim Concupiscentia est, & ira, & voluntas.* Dein alibi: *Atqui tres sunt Appetitus species, Cupiditas, Furor, Voluntas; furoris nomine facultatem Irascibilem designans.* Deinceps alio loco: *Habet autem dubitationem mox, quomodo oporteat partes animæ dicere, & quot. Quodam enim modo infinitè videntur, & non ea solum quas dicunt quidam determinantes Ratiocinatiuam, & Irasciuam, & Concupiscentiam, & mox: cui autem harum eadem, vel alia sit, habet multam habitationem, si quis ponat separatas partes animæ. Ad hec autem Appetitiua, quæ & ratio, & potentia alia videbitur utique esse ab omnibus. Et inconueniens utique est hæc diuellere; in ratiocinatiua enim Voluntas fit, & in irrationabili Concupiscentia, & Ira. Si autem tria sit anima, in unoquoque erit Appetitus.* Etiam si vero Voluntas, quæ rationalis est appetitus, natura debeat imperare Concupiscentiæ, ac Iræ, quæ sunt appetitus irrationales; ut ait Aristoteles; & id contingat in homine probo: *Nihilominus in homine incontinente Concupiscibilis Appetitus absque ratione mouet violenter impellens Voluntatem, & Appetitum Irascibilem; qui potest esse quoquo pacto rationalis.* Aristoteli, ut in uiro forti: quo sensu diuinus ille Pfates ait *Irascimini, & nolite peccare.* Siquidem Appetitus iste concupiscibilis in anima incontinentis adeo proceax est, ut effrænis & indomitus alios Appetitus duos uiolente rapiat, & impellat quocunque libuerit; quod in Schemate nostræ gemmæ pulcherrimæ signatur; & Aristoteles inuuit aliquando scribens: *Si magne uehementisque fuerint cupiditates, rationem extrudunt.* Est autem in Schemate Concupiscibilis Amor uirgens uehementer ardente face geminos Amores probos, Irascibilem, & Rationalem. Et Plato pariter Amorem istum Voluptuosum apprime describens, ait esse tyrannum, adolescentem, aflatum, animo imperantem, furibundum, dementia feruentem, expellentem omnes frugales & uerecundas cupiditates, quousque temperantiam omnem animo eiciat, seque noua repleat insania; propter quam causam antiquitus Amor tyrannus dictus est. Ita colligas e Platone. Quam ueritatem confirmant experimento fortissimum Imperator Romanorum M. Antonius, qui fugiente cum nauibus suis ad pugnam paratis amasia Cleopatra, referente Plutarcho, *Patfecit se nec ducis, nec uiri, nec omnino suo duci consilio; sed quod ludens quispiam dixit, Amantis animam in alieno uiuere corpore, rap-*

tus

Arus a femina est, ut si conglutinatus ei foret, unaque moueretur eum ea. Nam simul atque nauem contemplatus est illius vela facientem; summum oblitus, prodiis & desertis illis, qui pro ipso certabant, atque animam profunde bant, conscendit quinque remem Alexandro Syro & Scellio solis comitibus. secutusque est perditam iam, & perdituram insuper ipsum. Illa percipiens eum venire, signum susculit e uasi. Ita ad eam Antonius delatus & acceptus naui neque aspexit illam, neque aspectus ab illa est. Solitarius transiit in proram, atque ibi tacitus, cogit abundusque confedit, ambabus manibus caput tenens. Quæ maior atque sæuior, obsecro, tyrannus concupiscibilis Amoris in virum fortitudine bellica præstantem, ac Romanum Imperatorem? De fortissimo pariter hoste Romanorum Annibale sæuum Tyrannum Amorem triumphasse sic admonet Valerius Maximus, Liuius consentiens; *At Campana luxuria, perquam uilis ciuitati nostræ fuit. Inuictum enim armis Annibalem illacebris suis complexa, vincendum Romano militi tribuit. Illa vigilantissimum ducem, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundantiam uino, unguentorum fragrantia, Veneris uisula sciuiore, ad somnum & delicias euocauit: Ac tum demum fracta & confusa punicæ feritas est, quum Seplassa ei, & Albana castra esse ceperunt. Quid ergo his vitis fadius? quid etiam damnosius?* quibus uirtus atteritur, uictori languescunt: sopita gloria in infamiam conuertitur: animique pariter & corporis vires expugnantur: adeo ut nescias ab hostibus ne, an ab illis capi perniciosus sit. Hos igitur, & alios multos feroces leones mysticos domare uidetur Amor voluptuosus in Alciati gemmula flagro compulso ad obsequia Cupidinis, intactis Heroibus alta sapientia claris. At in nostra sæuus idem Amor luxuriosus facere ardenti significantius urget viros & armis, & sapientia clarissimos, lauri ramis Amore geminæ uirtutis insignito representatos, & impellit ad sui iugum. Nisi quod errato fabrilis, culpaque scalptoris, data fax est manui sinistra, frænum uero dextera, secus ac in gemma conspiciatur. Vincit ergo frequenter in anima facultas concupiscibilis Irascibilem, & Rationalem, ut autor Schematis in gemma signauit apte.

Amor cur a veteribus diuinitate donatus. Cap. VII.

Veteres omnes fere Cupidinem inter Deos posuere; sed non omnes ob eandem rationem; etenim alij dicunt, ut Amantes excusarent se se a turpibus facinoribus, quæ refunderent in diuinitatem aliquam, qua incitati patrentur inhonestis! pulchre Marulus in Epigrammate de Amore;

Quis cacum prait? Ebrietas, Sopor, Otia, Læxus:
Qui comites? Rixæ, Bella, Odium, Opprobrium:
Qui calo dignati? Homines: que causa coegit?
Mitior autore est credita culpa Deo.

Ceterum diuinitas non magis Amori Vulgari, & concupiscibili data fuit a veteribus, quam pudico, & cælesti gemino; quod satis innuit Virgilius; apud quem, ut uidimus, celebrantur Nifus, & Eurialus;

His amor vnus erat, pariterque in bella ruebant:
Tunc quoque communi portam statione tenebant:
Nifus ait: Dyne hunc ardorem mentibus addunt
Euryale? an sua cuique Deus sit dira Cupido?
Aut pugnam, aut aliquid iam dudum inuadere magnum
Mens agitat mihi, nec placida contenta quiete est.
Cernis quæ Rutulos habeat fiducia rerum.
Lumina rara micant: somno uinoque sepulsi
Procuuere: sient late loca, percipe porro
Quid dubitem, & que nunc animo sententia surgas.
Enean acciri omnes, populusque patresque.
Exposcunt: mittique viros, qui certa reportent.
Si tibi, que posco, promittunt (nam mihi facti
Fama sat est) tumulo uideor reperire sub illo

e 9. An.
 ver. 182,
 & seqq.

Posse viam ad muros, & mœnia Pallantæ.
 Obstupit magno laudum percussus Amore
 Euryalus: simul his ardentem affatur amicum:
 Me ne igitur socium summis adiungere rebus
 Nise fugis? solum te in tanta pericula mittam?
 Non ita me genitor bellis assuetus Opheltes
 Argolicum terrorem inter Troiaque labores
 Sublatum erudit: nec secum talia gesse,
 Magnanimum Anean, & fata extrema secutus.
 Est hic, est animus lucis contemptor: & istum
 Qui vita bene credatemi, quo tendis honorem.
 Nisus ad hæc: equidem de te nil tale verebar:
 Nec fas: non: ita me referat tibi magnus ouantem
 Iupiter, aut quicumque oculis hæc aspicit aquis.
 Sed si quis (quæ multa vides discrimine tali)
 Si quis in aduersum rapiat casusue deusue,
 Te superesse velim: tua vita dignior atas.

Quibus apparet Virgilium Dei nomine nuncupare facultatem irascibilem animi generosi, cupidinemque ferocem in bello facinora grandia nimis Appetentem, quæ non vulgaris & concupiscibilis est Amor, sed Heroicus; & Irascibilis; cui si Diuinitas conceditur ab antiquis, quanto magis Appetitui rationali, Amorieque sapientiæ, qui mentem respicit? etenim animum, & Appetitum istum sapientiæ vel Aristoteles esse Deo summo congenerissimum, maximeque cognatum asserit, inquitens: *f. Nam perfectam felicitatem contemplatiuam quandam operationem esse, constare vel inde posset, quod Deos maxime beatos & felices esse existimamus, & mox: Quare Dei operatio quum beatitudine excellat; & ex humanis ea erit felicissima, quæ huic maxime est cognata. Argumento illud est, quod cetera animalia, quæ tali operatione penitus carent, expertia felicitatis quoque sunt: Dijs enim beata tota vita est; hominibus autem eatenus, quatenus similitudo quadam eiusmodi operationis in ipsis inest: at ceterorum animalium nullum est felix, propterea quod contemplationis particeps nullo modo est. Quousque igitur protenditur contemplatio, eousque etiam felicitas se se extendit: & quibuscumque magis inest contemplatio, ijs magis quoque inesse felicitatem constat: atque illam quidem non ex accidenti, sed ex ipsa contemplatione; ipsa enim per se ipsam est pretiosa. Quare felicitas contemplatio quadam est. & adhuc infra: At qui ex intellectu operatur, huncque excolit, atque Deo optime afficit: is esse Deo carissimus videtur; nam si aliquam humanarum rerum curam Dijs habent, sicut videtur; consentaneum est ipsos re illa, quæ optima est, atque ipsis maxime cognata, delectari, qui est intellectus: eosque, qui eam maxime amant, & honorant, remunerari, ut pote qui eorum, quæ ipsis sunt amica, curam habeant, recteque & honeste agunt. Hæc autem omnia sapienti maxime inesse obscurum non est: is igitur Deo carissimus: eandemque esse etiam felicissimum verisimile est. Quare ita quoque efficitur, ut sapiens maxime quoque felix sit. Vnde constat humanæ animæ facultatem Rationalem Deo maxime cognatam esse, de Philosophi sententia; non minusque diuinitatis participem, quam sit facultas eiusdem animæ tum Irascibilis, tum etiam Concupiscibilis; adeoque non vnum tantum, sed tres Amores a priscis poni Deos. Immo cum veteribus Aristoteles asserit, & vt in animalibus, ita in natura tota Intellectum diuinum inesse causam mundi, totiusque ordinis: quem intellectum mox cum Parmenide ac Hesiodo nuncupat Amorem. Et alibi ex semetipso: *b. Patet autem sic esse, quemadmodum in vniuerso est Deus, & vicissim cuncta in illo; mouentur enim omnia ab inexistente in nobis numine. Sane facultas motrix in nobis ab Aristotele ponitur Appetitus: omnis, tam concupiscibilis, quam irascibilis, & rationalis, quem appellat Intellectum actiuum: quare tribus Amoribus istis diuinitatem assignat, nomenque Numinis. Ratio vero, cur istæ tres facultates Appetitricæ in anima donentur a priscis diuinitate, potissimum est illa, quia facultates animæ sunt ab eius essentia; cum qua vel identificantur omnino; quapropter ab Aristotele frequentissime ^k dicuntur partes animæ, vt obseruant omnes Interpretes Græci: vel in genere facultatis incorporatæ sunt potentia natu-**

f 10. Eth. cap. 9.

g 1. Meta. lib. 2. c. 2.

h 7. Eudem. cap. 18.

i 3. de an. t. 48. & seqq.

k 2. de ani. t. 19. 27. & 3. de an. t. 1. 40. 41. & seqq.

A naturales immediate consequentes essentiam animæ, in eaque permanentes, & ab ipsa penitus inseparabiles, proindeque, sicut anima, perennes, immortales, ac incorruptibiles: Modo passim ab Aristotele Dei nomen, atque diuinitas attribuitur entibus æternis quibusque, corruptionis expertibus; qui constituit tum identificari^l diuinum cum ipso semper esse, ac æterna duratione specie cuiuscunque viuentis: tum cælestia corpora diuina^m esse: tum cælum ipsum appellari Deum; ait enim: *Eorum unumquodque, quorum est opus, est gratia operis: Dei autem operatio immortalitas est; hoc autem (vt alibi^o quoque repetit) est vita sempiterna: itaque necesse est motum sempiternum Deo inesse. Quoniam autem cælum tale est (corpus enim quoddam diuinum est) ob hoc habet circulare corpus, quod natura circulariter mouetur semper. tum alibi scribit in eandem sententiam: *Triatrim sunt, & quod mouetur, vt homo, aut Deus: & quando, vt tempus: & tertium est, in quo; hoc autem est aut passio, aut forma, aut locus, aut magnitudo.* Vbi certum est apud omnes Interpretes, Aristotelem nomine Dei significare nobis corpus cæleste, Quum itaque tres facultates Appetitrices in anima sitæ, quæ dicuntur tres Cupidines & Amores, immortales omnino sint, vt & animæ nostræ substantia, tum a qua dependent essentialiter, tum in qua semper insunt immediate, vel potius cum qua re ipsa prorsus identificantur; ideo tres huiusmodi Cupidines Dij dicuntur a veteribus. Appetitus autem istos tergeminos immortales esse, permanereque semper in anima, difficile probatu non est; etenim de rationali Appetitu, qui dicitur Voluntas, ¹ vt primum agamus; aperte satis ostendit eius immortalitatem ipsius operatio, nimirum electio, quam edit voluntas absque ministerio corporalis instrumenti, nihilominus quam suam Intellectionem^r humana mens; nam Aristoteles animam esse separabilem a corpore, proindeque prorsus immortalem, deducit ^l ex eo, quod habeat aliquam sui functionem ita propriam, vt in ea promouenda non vtatur vlllo penitus instrumento corporeo. Deinde voluntas in senibus viuida manet, nihilque labefactatur; vt vnique constat, vel ex Aristotele scribente: *senes nullum superuacaneum, sed quæ ad vitam necessaria sunt. Ad modestiam quoque apti grandes natu videntur; viuuntque magis ratione quam moribus.* Et quis ignorat in extremo senio maxime vigere desiderium vltterius viuendi? Quis non videt omnibus innatum^r sciendi desiderium, senes etiam maxime tenere? nonne Socrates ipse senex in Cratyllo, & alibi passim ait se cupere ab alijs edoceri quæ nescit? Qua ergo ratione probat Aristoteles ^r intellectum non corrumpi, quia non labefactatur a senectute (quod & in Symposio Plato quoque fatetur, asserens *tunc sane mentis oculus incipit cernere, quum primum corporis oculus deflorescit*, in senio nimirum) & Voluntatem item in senio vigentem, incorruptibilem esse necesse est. Insuper humana voluntas immortalitatis est, vt ait Aristoteles: ^y naturalis autem quum sit iste voluntatis Appetitus in anima, frustra non potest esse; quia Deus & Natura nihil frustra ^r faciunt. Denique Theologi ponunt vnanimis, Animam a corpore separatam in Empyreo, licet fidem non habeat, quæ non apparentium est; neque spem, quæ futurorum bonorum est; habere tamen Amorem Charitatis, quæ functio est voluntatis beatitudine fruentis. De Apperitu quoque Irascibili suppetunt eadem rationes; enim vero senes esse plusquam nimium iracundos, atque morosos, quis non experitur quotidie! Philosophus in senum moribus agnoscit acutam iram, ^r licet infirmam, ob sanguinis defectum. Caterum Amorem bellicum, & Appetitum Irascibilem in corde seniorum habere locum, ratio dicat, & experientia comprobat; nam Amor iste nititur fortitudine prudentis Herois potius, quam robore corporis iuuenilis; quod apte nos edocet Homerus, ^b dum inducit Agamenonem asserentem, si decem tales haberet consultores in bello, qualis est Nestor senex, cito se ciuitatem Priami caprurum, atque direpturum. Confirmat experientia Iuuenis Minutij ferocioris, quem circumuentum ab Annibale, planeque deuictum cum exercitu Romano, saluauit Fabius Maximus valde senex; hosie Pano fortissimo iam victore fortiter caeso, sicuti testantur Plutarchus, ^c & Liuuius. ^d Aristoteles id aperte docet, inquit: *Quod potest mente prospicere, natura imperat, ac dominatur: quod autem potest corpore hoc facere, paret natura & seruit;* quare senio non marcescens Appetitus Irascibilis, immortalis est. Quin & Amor iste, licet ad exequendum motus corporis vtatur instrumento materiali, tamen ad eligendum bonum arduum, figemque sibi proprium præcognitum, nullo corporali organo vititur; ast illico desiderat eligiq;*

bonum

l. 2. de an.
c. 34. 35.
m. 1. cæl. t.
13. 22.
n. 2. cæl. t. 17.
o. 8. phys. t. 1.
p. 8. phys.
t. 64.

q. 3. de an. t.
42. et 50.
Appetitus ra-
tionalis vt
st. immor-
talis.
r. 3. de ani-
t. 6. 7.
1. de ani-
t. 12. 13.
2. rhet.
cap. 15.

u. 1. meta. 1.
* 1. de an.
t. 63.

y. 3. ethic.
cap. 2.
z. 1. cæl.
t. 32.

Appetitus
Irascibilem
esse immor-
talem.
u. 3. rhet.
cap. 2.

b. 2. Illiad.

c. in Fabio.
d. 1. 22. ab v. c.
e. 1. polit. c. 1.

bonum sibi consentaneum; quare propriam obtinens operationem aliquam in homine, separabilis est a corpore ac immortalis. Insuper & Appetitus iste pariter immortalitatis est; quis enim est hominum, qui non cupiat semper ac in æternum vincere, ac dominari? sane sicut omnis homo natura scire desiderat, Aristotelis obseruatu; sic omnis homo natura vincere, præesseque cæteris desiderat, cum rebus, erga quas a summo Deo fortitus est imperium, dominiumque s. naturale; tum etiam hominibus; quum *homines* singuli, Xenophon-
 f Gen. 1. 28. gl. 1. in it. tis & obseruatu in Cyri Poëdia, *in neminem magis quam in illos insurgunt, quos imperium senserint moliri aduersus se se: eaque esse hominem natura, ut facilius alijs omnibus animantibus imperitet, quam hominibus.* Verum & sacri Theologi docent, tum animas damnatorum a corpore separatas in inferno semper iracunde contra Deum, & homines blasphemare, desiderareque semper omnium destructionem: tum animas piorum in Purgatorio poenas atrocissimas mira fortitudine tolerare; quapropter Appetitus Irascibilis, in anima separata remanens, cum ea permanet immortalis: Quæ de re latius in opere nostro de Resurre-
 h de sexto. Quæst. c. 3. & 4. ctione. ^b Verum & idem omnino sentiendum est de Appetitu concupiscibili; siquidem in primis eius aliqua functio sine corporis organo perficitur, nimirum assensus, & electio boni iucundi præcogniti; licet ad electum consequendum alia functione, posterius vtatur instrumenti materialis ministerio: proindeque separabilis a corpore censendus est, ex Aristotelis doctrina. Præterea passim animaduertere licet eiusmodi Cupidinem in marcidis artubus decrepiti senis luxuriosi gliscentem; pluresque videas capulose atque depon-
 Amorem concupiscentiæ immortale esse. t. 1. de ani. s. 13. 14. tanos, qui siliernium agentes, in ætate decrepita mulierculas palpant libidinose, cum illis cubant, atque coeunt vel irritato conatu veneris omnino languidæ: Qui ergo non labefactatur in senio concupiscibilis Amor, quantum ad appetitum, ac desiderium obiecti iucundi, morte non extinguitur, sed immortalis perseverat in anima superstite, secundum Aristoteleam ^k regulam. Deinceps Amoris etiam concupiscibilis appetitus est immortalis, perpetuumque ac constans desiderium iucunditatis; etenim ea ratione potissimum Deus æterno supplicio libidinosos iuste punit in inferno; quia noscit in eorum obitu constantem atque perennem illorum cupidinem semper luxuriose viuendi, si semper in corpore manere possent; quare infinitum illorum appetitum peccandi multat iuste perpetuis ardoribus. Denique vero semper in anima damnatorum vigere concupiscibilem Appetitum, Amoremque libidinosum, iam ex Plutarcho ^l late demonstrauimus ^m agentes de Resurrectione multiplici. Sic igitur Antiqui tres facultates Appetitrices, in anima nostra residentes, æternæ quum sint, vt & ipsamet animæ substantia (veteribus omni rei æternæ diuini nomen assignantibus, & hos Appetitus Amoris nomine donantibus) apte satis Amorem omnem, tergeminumque Cupidinem, in Schemate gemmulæ nostræ formatum, Deos inter enumerare voluerunt.

Cur Amores ætate puerili fingantur a veteribus omnibus.

Cap. VIII.

AMorem omnes antiqui pingunt ætate puerili: cuius rei variz rationes afferuntur a classicis. Plato quidem in Symposio sub Agathonis persona scribit Amorem ideo puellum effingi, tum quod omnium Deorum nouissimus, cunctisque iunior sit: tum quod senectutem fugiat & oderit, in iuuenibus tantummodo locum habens. Quarum quidem rationum prima veritatem habet, a qua procul abesse secunda videtur: sed aurea Platonis verba iam audiamus, a Cornano Latinitate donata: Proinde affero ego, quum omnes Diij beati sint, Amorem si fas est dicere, & absit inuidia verbo, beatissimum omnium esse, vt qui inter ipsos pulcherrimus sit, & optimus. Quum autem pulcherrimus sit, talis est: Primum quidem maxime Iuuenis est, & recentissimus est Deorum, o Phædre; atque huic sermoni magnæ testimonium ipse prebet, dum fugit senectutem, quæ velox nimirum existit, at que ideo citius quam oportet nobis aduenit. Hanc itaque ex natura Amor odio habet: & si multa sit, ne prope quidem accedit: cū Iuuenibus autem versatur, ipsi s. adest. Nam vetus illud verbum recte habet, quod simile semper ad simile accedit. Ego vero quum multa alia Phædro concedam, in hoc non assentior, quod Amor Saturno, & Iapeto sit antiquior. Sed recentissimum Deorum

Platonis opinio de Amoris ætate puerili.

Senectus vt velox sit.

A Deorum ipsum esse censeo, & semper Iuuenem. Verum prisca illa facta circa Deos, quæ Hesiodus & Parmenides produunt, ex Necessitate, non ex Amore facta esse iudico, si modo illi vera retulerunt. Non enim castrationes, neque vincula inter ipsos facta essent, atque multa ac violenta, si Amor inter ipsos fuisset: sed amicitia & pax, quemadmodum nunc ab eo tempore sunt, quo Amor regnum in Deos exercet. Iuuenis itaque est, & ad hoc etiam tenellus. Opus autem habet poeta, qualis erat Homerus, ad tenritudinem Dei declarandam. Homerus enim Aeternam Deam esse dicit, eamque teneram; pedes saltem ipsius teneros esse asserens his versibus.

„ Huic tenerique pedes, neque enim vestigia firmat

„ Ad terram; per summa means capita ipsa virorum.

Recte igitur teneritudinem eius declarare mihi videtur, quod non per dura incedit, sed per mollia. Eodem itaque signo etiam nos utemur circa Amorem, quod tenellus sit: Non enim per terram incedit, neque per caluarias, quæ non sunt ita valde molles, sed in mollissimis rebus vadit, & habitat. Nam in moribus & artibus Deorum ac hominum habitationem firmat: & nec in his rursus omnibus; sed si in aliquem incidit duris moribus præditum, discedit: si vero in mollem, inhabitat. Quum itaque semper & pedibus, & toto contingat mollissimas mollissimarum rerum partes, tenerrimum esse necesse est. Recentissimus igitur & maxime Iuuenis, & tenerrimus est. Itafane Platonicus Agatho. Cui consentiendum est in eo, quod Amorem facit omnium Deorum nouissimum; quia si de Amore diuino ad intra loquendum sit, tres diuinæ tantum personæ sunt, quarum prima notione Pater est æternus ingenitus, increatus, a nullo procedens: at Secunda filius est, æternus quidem pariter & increatus, est a Patre genitus: Tertia Spiritus-Sanctus est, increatus, & coæternus alijs diuinis personis, a se utrisque procedens Amor illorum mutuus, ipsum æternam spiratione producentibus: Quare sapienter hoc sensu Plato dicere potuit Amorem esse nouissimum, recentissimumque Deorum. Sin autem de Amore humano sermo sit, qui est animæ Cupiditas & Appetitus, ut visum est antea; recentissimus & iste Deorum est; etenim animam hominis ab initio Mundi post omnes creaturas condidit Deus, quando

B Dominus Deus hominem de limo terra, & inspirauit in faciem eius spiraculum vite, & factus est homo in animam viuentem; in qua seuit Deus Amorem, triplicem scilicet Cupidinem, Appetitum Concupiscibilem, Irascibilem, & Rationalem. Verum & ante creationem hominis, in prima creaturarum omnium, quæ fuit Angelica natura, & in animantibus ac elementis (quibus antiqui Gentilium Theologi Deorum nomen attribuunt, & Amorem Plato) fuit Amor conaturalis, tum Concupiscibilis, quo malus Angelus inordinata concupiscentia, sicut ait subtilium Doctor, primo concupiuit immoderate beatitudinem; qua de re supra latius: tum etiam Irascibilis, quo Factum est prelium magnum in celo. Michael & Angeli eius preliabantur cum Dracone; & draco pugnabat & angeli eius: & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in celo. Et proiectus est Draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Satanus: qui seducit vniuersum orbem. Et proiectus est in terram, & angeli eius cura illo missi sunt. Quod antea multo dixerat Isaias: Quomodo cecidisti de celo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo, in calum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Veruntamen ad infernum detraberis in profundum lacu. Quam pugnam Homerus, & alij veterum theologi Gentiles hautam & sacra pagina prophetarum nostrorum descripserunt sub fabulamentis, paulo mutato nomine Satan, Ate deæ, & gigantum, affectantium Dei summi sedeni altissimam occupare, sub tartara de celo projectorum a Dijs: tum denique Rationalis, qua in Deum desiderant Angeli prospicere, contemplantes in filio Dei diuinam essentiam, humanitati hypostatice vniam, qua beati reduntur. Verum enim vero quia Plato potissimum agere videtur de Amore humano, & concupiscentiæ; non ita dare possumus illi Amorem hunc fugere, ac odio prorsus habere senectutem, hominesque morum agreffium, atque duriorum; etenim antea vidimus, in de pontanis etiam obseruari talem Cupidinem, etsi penitus irritos conatus potiundi finis habentem; at nunc id experimento clariore demonstremus. Sophocles iam gradæus Theotida meretricem deperiit: & senex admodum Archippen nobile scortum adamauit: quam

Amor diuinus, ut sit recentissimus Deorum.

Amor humanus ut sit recentissimus Deorum. Gen. 2. 7.

C Angelus prima creatura. Cic. de nat. Deor. 2. se. d. 6. 9. 2. Apoc. 12. cap. 14. 12 & seqq.

D Odyss. 11. & Cointh. imyrn. l. 11. Paral. † Petr. Epi. cath. 1. 12.

C etiam

lib. 13. c. 22 etiam hæredem reliquit; ita sane scribit Athenæus ¹ Sophocles vero tragicus, quum esset se-
nior, Theosidem amicam amavit, atque Venerem orans ita inquit: A

Senes aman-
ces.

- „ O uuitrix iuuenum exaudi, mihi da mulierem
- „ Abnuere hanc iuuenum lectum, contemnere amorem.
- „ Atque senum quærat albertia tempora canis:
- „ Quorum vis cecidit, mens est diuina superstes.

(scilicet in sene robur corporis pro lucta venerca non amplius adest; appetitus venercus immortalis adest) Quum in occasu esset vitæ Sophocles, ut ait Hegesander, Archippen ami-
cam amavit, ipsamque hæredem reliquit. Neminem latet antiqua Græcorum fabula, de mu-
tatis armis Ameris cum Morte; quam ita Bellaius expressit aptissime, suauissimeque:

- „ Mutarunt arma inter se Mors, atque Cupido:
- „ Hic falcem gestat, gestat at illa facem.
- „ Afficit hæc animum, corpus sed conficit ille:
- „ Sic moritur iuuenis, sic moribundus amat.
- „ Vt fecat hic iugulos, oculos excæcat & illa:
- „ Illa vt amare docet, sic iubet iste mori.
- „ Disce hinc, humanæ quæ sint ludibria vitæ,
- „ Mors thalamum sternit, sternit Amor tumulum.
- „ Tu quoque disce tuas, Natura, inuertere leges,
- „ Si pereunt iuuenes, depereunt que senes.

Quis etiam, obsecro, non audit Anacreontem senem, de semetipso canentem huiusmodi?

- „ Dicunt mihi puella, „ Desluserint an omnes,
- „ Anacreon senex es: „ Hoc nescio: sed illud
- „ Speculum cape, intuere „ Certe scio, decere
- „ Nullæ vt comæ supersint, „ Senem hoc, magis vacare
- „ Tibique glabra sit frons. „ Amoribus, iocisque.
- „ At an comæ supersint, „ Quo mors magis propinquat.

Quam sententiam mox etiam professus est Anacreon, alio carmine scribens.

- „ Ne conspicata canos „ Spernas meos amores:
- „ Me fugeris puella: „ En aspice in corollis
- „ Nec quod tibi color sit „ Rosæ decenter alba
- „ Rosæ prior colore, „ Vt lilia implicentur.

* Daniel.
13.

Sed & in historia sacra ² legimus, duos senes capulares arfisse nimis in concupiscentiam ea-
rissimæ Susannæ; quam circumuentam licet, recusantem tamen ipsorum libidini consenti-
re, falsis accusatam testimonijs & inde morti damnatam, Daniel propheticò spiritu calum-
niam detegens a morte liberauit; libidinososq; seniores iustæ dedit internecioni. Quare nõ
vere dicebat Agatho Platonicus, Amorem concupiscentiæ cum senibus non habitare. Qui-
nimmo neq; recte statuere viderur, Amorem itidem concupiscentiæ fugere prorsus ab ho-
mine duris & agrestibus moribus prædito: ne Cimonis huc afferam amorem, quo, Beccatij
relatu ³ brutus homo fere, cõspecta solum Ephigenia pulcherrima dormiente, statim ac-
census est, atq; mutatus in huminem frugi. Neq; Petrarchæ amantium Coryphei dictum ⁴

- „ Ohime, il bel viso; ohime, il foauè sguardò;
- „ Ohime, il leggiadro portamento altero:
- „ Ohime il parlar, ch'ogn'aspro ingegno, e fero
- „ Faceua humile, ed'ogni huom vil, gagliardo.

Duros & a-
grestes ama-
re.

* Boc. de-
cam. 7. son. 8
y par. 2.
tom. 1.

Quis vnquã agrestior, ac duriorib⁹ moribus Polyphemo Cyclope, quẽ Homerus ita descri-
bit? ⁵

- „ Hic in extrema parte speluncam vidimus prope mare:
- „ Hic vir habitabat ingens, qui certe pecora
- „ Solus pascebat longe: neque cum alijs
- „ Versabatur, sed seorsum existens infanda sciebat.
- „ Etenim monstrum erat horrendum, neque similis
- „ Homini humano, sed cacuminis siluosi
- „ Excelsorum montium, quando apparebat solum ab alijs.

τ Odyss. 9.

Hunc autem ferum & agrestem, durisque moribus, Galatea puellæ Amor mire capis, ut ait

A Theocritus

Idyll.

- „ Ille antiquus Polyphemus quum amaret Galateam,
- „ Iam primum pubescens circa os temporaque:
- „ Amabat autem non rosis, non pomis, non cincinnis,
- „ Sed perniciosis furijs: ducebat autem omnia secunda.
- „ Sæpe oues ad stabulum ipsæ abierunt
- „ Viridi ex herba: ille autem Galateam cantans,
- „ In ipso littore tabescebat algofo
- „ Ab ortu Solis vsque acerbissimum gerens in pectore vulnus
- „ Cupidinis potentis, qui in hepate infixerat sagittam.
- „ Attamen remedium inuenit: sedens autem in rupe
- „ Alta, in pontum prospectans, talia cantabat:
- „ O candida Galatea, cur amantem respuis!
- „ Candidior lacte coacto aspectu, tenerior autem agna,
- „ Vitula lasciuior, acerbior uua immatura:
- „ Venis autem huc, quum dulcis somnus tenet me:
- „ Proripis autem te statim, quum dulcis somnus dimittit me:
- „ Fugis autem quemadmodum ouis canum lupum conspicata.
- „ Amare capis ego, puella, te quum primum
- „ Venisti in ea cum matre, volens hyacinthia folia
- „ Ex monte decerpere: ego autem viæ dux eram.
- „ Quiescere autem, & quum te vidi, & postea, & ad hunc vsque diem,
- „ Ex eo tempore non possum: tu autem non curas, nihil per Iouem curas.
- „ Intellego, venusta puella, cuius rei gratia fugis,
- „ Quia mihi hirsutum supercilium per totam frontem
- „ Ex altera ad alteram panditur aurem, quasi vnica linea:
- „ Vnus autem subest oculus: latus autem nasus labris imminet.
- „ Ego tamen, quanquam talis sum, oues mille pasco, &c.

C Nonigitur fugit; & odio persequitur Amor homines agrestes, & duris moribus præditos, ubi sermo sit de Amore concupiscentiæ. De Amore vero sapientiæ quid opus est olim prædicis adiungere? Socrates senex amabat alumnos sapientiæ iuuenes discipulos suos, Alcibiadem, Phædrum, & alios plures. At etiam quis durioribus moribus vnquam extitit inrer philosophantes illo tetrico Xenocrate, cui Plato Præceptor iubebat frequens, ut Gratijs sacrificaret? is tamen, qui Phrinem, Laidemue, nobile scortum, pulcherrimam xui sui mulierem, vna secum in lectulo cubantem non tetigit, & lasciuientem puellam blanditijs meretricijs ad coitum incitantem, omnino neglexit, Laertij testimonio, licet ingenij rardioris, calcaribus indignus, amore tamen sapientiæ plurimum flagranit, ut Suidas auctor est. Sed quia Plato in conuiuio tractat de Amore concupisibili, ut obseruat Ficinus nonne apud gentes etiam durissimis moribus & agrestibus, planeque ferinis, Amor conubia iungit ad prolem? & qui feras agrestiores, tigres, leones, dracones, aliasque mansuescere necias animantes, in dulcem associat cupidinis coitum, quomodo ferum vllum hominem fugiat, feris quibusque minus ferum, Amor? quid ferius, & agrestius Libyæ feris in solitudine?

D abillis tamen, etiam diuersi generis, non aufugit Amor voluptuosus concupiscentiæ; sed in ipsis etiam immanibus habitat, prolemque ferit, etsi plerumque monstruosam, quam prouerbio nobilitatam refert Aristoteles inueniens: *b Ad hæc, quod de Africa in prouerbio est, semper aliquid noui Africam afferre, propterea dicitur, quod diuersa etiam genera cocant; nam ob aquæ penuriam terræ illius, vel alienigena libidine copulantur; quum in loca paucissima rigua congregentur.* Plinius id in leombus & pardis obseruat, feritate maxime agrestibus, & immanibus, aiens: *Leoni præcipua generositas, tunc quum colla annosque vestiant iuba. Idenim ætate contingit a leone conceptis Quos vero pardi generauere, semper insigni hoc carent; simili modo femine.* Magna h. libido coitus, & ob hoc maribus ira. Africa hæc maxime spectat inopia aquarum ad paucos omnes congregantibus se feris. Idco multiformes

Amor agre-
stes, & fero-
ces nõ fugit
animantes.

b 2. de gen-
an. cap. 5

Leoni gene-
rositas, & ze-
lotypia.
Leone ma-
gna libido
coitus.

ibi animalium parens vario feminis cuiusque generis mares aut vi, aut voluptatem sentitur. Vnde etiam vulgare Græcia dictum, semper aliquid noui Africam afferre. Odorè pardī conuulsum sentit in adultera leo, totaque vi confurgit in pœnam. Idcirco aut culpa flumine abluitur, aut longius comitatur adulterū pardū leana nocens. Quomodo nunc assentiāmur Agathonī, dicenti, Cōcupiscibilem Amorem fugere, ac odio habere, senes, & feros moribus homines & agrestes? id certe non consentit Aristoteles, vt antea notauimus. De Amore quoque Martiali, qui bellicus & irascibilis appetitus est, falso dicitur, eum fugere senes homines, & agrestibus moribus affectos, Virgiliō senes agrestes, & prædones ita fantes introducens:

cap. 3.
Aen. 9.

- „ Durum a stirpe genus : natos ad flumina primum :
- „ Deserimus : fanoque gelu duramus & vndis .
- „ Venatu inuigilant pueri , siluasque fatigant ;
- „ Fletere ludus equos, & spicula tendere cornū .
- „ At patiens operum , paruoque assueta iuuentus ,
- „ Aut rostris terram domat , aut quatit oppida bello :
- „ Omne æuum ferro teritur, versaque iuencum
- „ Terga fatigamus hasta : nec tarda senectus
- „ Debiliat vires animi , mutatque vigorem :
- „ Caniciem galea premimus ; semperque recentcs
- „ Conuectare iquat prædas , & viuere raptō .

Quid ergo Platonius Agatho Amorem ideo puerum fingi, tenerrimumque, quia senes fugiat, & oderit feris moribus præditos homines, & in iuuenibus tantū habet? Ego vero potius arbitror Amorem omnem, præter primam causam originis post omnes alios Deos a Platone propositam, & a nobis olim explicatam, alia duplici ratione puellam effingi; quarum vna sit, quoniam Amor, vt antea satis ostensum fuit, immortalis est, atque diuinam obrinet naturam; diuina vero ac immortalia cuncta senij sunt expertia; quod & Aristoteles ponit, afferens quod *ea tempus non facit senescere*; qui vero senium non admittit Amor, iuuenis aptissime dicitur, atque fingitur. Alia causa est, quoniam Amor omnis est Cupiditas, & Appetitus, atque desiderium, scilicet Appetitus pulchritudinis, atque desiderium generandi in pulchro, sicuti docet in symposio Plato. Modo quum Aristotelis observatus Iuuenes ex affectu vitam traducant; & ex cupiditate, ac omnino secundum cōcupiscentiam pueri viuant maxime; propterea sapienter Antiqui finxerūt Amorem omnem ætate puerili.

Amor omnis
cur puer fingatur.
cap. 5.
f. 1. cæl.
f. 110.
g. 8. Ethic.
cap. 3.
b. rhet. c. 12.
c. Eth. c. 12.

Amores cur Alati fingantur. Cap. IX.

Alia proprietates Amorum trium in gemma nostra spectatur, quod Alas habeant. Orpheus, & Aristophanes Amori natiuas inesse posuerunt Alas, quod ex Ovo natus fuerit Amor; Orphei caudina sunt a Natali Mythologo proposita,

- „ Qui prior est natus, qui ex Ovo, qui nitet aureis
- „ Alis lætatus, per quam superumque virumque
- „ Est genus exortum tenues in luminis auras .

Quibus, e sacra pagina detractis, & velamine fabulæ rectis, describit Orpheus Amoris originem in productione animæ nostræ, cuius omnis Amor est facultas, & affectio tergemina, superius explicata fuit. *Ethere labentem* ponit Amorem Orpheus, quoniam anima humana condita fuit primum a Spiritu Domini, qui ferebatur super aquas: *ex Ovo*, nimirum Deus ouo comparatur, tum ob secunditatem, qua cuncta produxit; tum etiam ob figuram circulare, qua Deus & a Trinegisto definitur esse circulus, cuius centrum vbique est, & circumferentia nullibi, propter eius infinitatem; circumferentia namque finis ac terminus est circuli, & ab Aristotele dicitur Deus tenere principium, & finem, & media rerum omnium: qui statuerat alibi, in circulo vbique simul reperiri principium, & finem, & medium: & sacra pagina scribente, *Ego sum Alpha & Omega, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat & qui venturus est omnipotens*, & mira, *Ego sum Alpha & Omega, primus & nouissimus, principium & finis*, & alibi: *Ego Dominus, primus & nouissimus, ego sum, & interior: Ego primus, & ego nouissimus, & absque me non est Deus.*

Aristophanes cur Alatum esse posuerat Amorem.
l. 4. c. 14.
Explicatur Orphei locus e sacris literis exceptus.
b. c. 1. & seq.
c. Gen. & 2. 7
Deus vt ouo & circulo comparatus, & de mundo c. 7. l.
e. 2. phy. 1. 76
f. Apoc. 1. 8.
g. Apo. 22. 12
h. illa. 41. 4.
i. cap. 44. 6.

A Et denique: ^K Ego ipse, ego primus, & ego nouissimus. Manus quoque mea fundauit terram, & dextera mea mensa est calos. Unde recte Ficinus etiam hinc, agens de immortalitate Animorum in sua Theologia Platonica: ^L Deus circulus unus est; quoniam a se est circuli instar, & in seipsum, prout non habet extra se principium sui, vel finem: sed in se incipiens definit in seipsum. Aristoteles etiam Deum ouo comparare videtur, & circulo, dum ait: ^m Palet autem sic esse, quemadmodum in Vniuerso est Deus, & vicissim cuncta in illo. mouentur enim omnia ab inexistente in nobis numine: quum Vniuersi symbolum sit Ouam, in quo est animal, & vicissim ipsum sit in animali. Dumque scribit idem Philosophus, ⁿ cum Ocello Lucano, ^o Deum complere totum mundum, qui circularis est figura, ad instar oui: & continuam facere generationem; quam admonet identidem esse circulearem. Ex hoc igitur Ouom mystico, qui Deus est, natus est Amor, quando Deus inspirauit ^p in faciem humanam, statum de luto formatam, speculum vitæ, creans animam rationalem, & in ea humanum Appetitum: & quando creauit Angelicam naturam, & eius voluntatem: qui propterea geminus Amor, & magnus ab Orpheo nuncupatur; quoniam vtraque Voluntas, Angelica & Humana, est Appetitus infinitus, vt edocet Aristoteles, ^q potissimum ratione finis optati. Quoniam vero Deus creauit Angelicam & Humanam Voluntatem in gratia; per quam in statu innocentie ferri poterat ad sublimem gloriæ beatitudinem; propterea nitere, lætarique dicit Orpheus geminum & Magnum hunc Amorem Alis aureis; gloriæ siquidem beatitudo lumini comparatur & auro ab Areopagita ^r passim. Per Amorem autem hunc geminum magnum ait Orpheus exortum fuisse genus omne Superiorum; & virorum; tum quia Christus homo Deus est, per quem omnia facta sunt: & in cuius gratiam creati sunt Angeli & Homines, vt illum adorarent, ^s eidemque seruirent; ac obedirent; tum quia Deus homini dedit imperium atque dominium ^t in omnibus creaturas corporeas; quarum cælestes Orpheus appellat Deorum nomine, propter quod ^u perennitatem: tum quia vel Aristoteli * Nos sumus finis omnium, propter quorum vilitatem omnia condita sunt. His Orphicis ita declaratis consentientia cecinit Aristophanes in Auisibus, a Mythologo citatus, afferens ^v Noctem Zephyrium Ouum peperisse; de quo Cupido sit exortus: allatus vericulis:

*Chaos erat; & Nox, Erebusque niger primus, tum Tartarus altus;
Terra, nec Aer, nec Cælum erat: Erebusque in sinibus amplis
Parit prius Zephyrium Nox alis nigrantibus Ouum.
Ex hoc labentibus horis pullulauit deinde Cupido
Splendens tergum aureis alis.*

C Nempe Chaos erat, potentia obedientialis, a Theologis appellata; in qua vel ipsum Nihil erat vt cumque, cum omnibus venuris vna confusis, apud Deum, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Et Nox, Erebusque niger primus ab initio creationis mundi, quando tenebre ^z erant super faciem abyssi. Quem locum animaduertens Aristoteles ait, ^z Theologos ex Nocte ^a cuncta generare. tum Tartarus altus, nimirum abyssus aquarum ante lucem conditam. Terraque non erat in illis tenebris, nec aer, nec cælum patens, atque stellis ornatum. Erebusque, seu Nihil, seu naturæ corporalis ante lucem conditam inuicta, ^a in sinibus amplis Nox alis nigrantibus, Deus absconditus, ^b qui ferebatur ^c super aquas, parit prius Ouum Zephyrium, absque concursu alterius ^d vllius causæ peculiaris agentis, ouum inquam actus determinati suæ facultatis creatricis: Ex quo actu Dei creatoris labentibus ^e horis hebdomadæ primæ, pullulauit deinde sexta ^e die post omnes creaturas Cupido Voluntas, & Appetitus animæ rationalis, quando Deus inspirauit spiraculum vitæ in faciem hominis ab se de luto formati; cuius ante lapsum, in statu innocentie atque gratiæ, morticæ alæ Cupiditatum, sensus & intellectus, eximie splendebant aurea gratia diuina, gratis humano Appetitui a Deo creatore data. Licet autem non ex omni ouo pullulet alatum animal; etenim ex ouo pisces, & alia non alata nascuntur; nihilominus oua piscium imperfecta dicuntur, ouum autem perfecta, ^f Aristoteli: Amor autem ex ouo perfectioris naturæ nasci ponitur ab Aristophane; quare scite posuit Amorem alatum, qui ex ouo pullularit. Alij vero dederunt alas Amori propter alias causas; nimirum ob leuitatem amantium, & ^g inconstantiam nimiam; de qua non semel ante Gyraldum & Quidium & in Arte, ^h

„ Magna paro, quas possit Amor remanere per artes

„ Di-

K cap. 4. r. 12.
13.
L lib. 4. cap. 1.
m cad. m
cap. 18.
n 2. de gen.
t. 59.
o lib. de
Vniuerso.
p Gen. 2. 7.
q 3. Ethic.
cap. 2.
r de cel. hier.
& de diu.
nom.
s Ioa. c. 3.
t Matth. 2. 4.
u 8. & 7.
v Pau. Heb. 1. 6.
w Philip. 2. 10.
x Gen. 1. 2. 8.
y 14. & seq.
z 2. phy. t. 24.
Rom. 4. 17.
Gen. 1. 2.
12. meta.
t. 30.
Iai. 45. 15.
Gen. 1. 2.
2. de gen.
an. c. 4.
Gen. 1. 27.
2. 7.
Alatum ani.
mal ex pul.
lulet ouo.
1. de gen.
synt. 13.
lib. 2.

- „ Dicere, tam vasto peruagus orbe puer.
 „ Et leuis est, & habet geminas, quibus euolet, alas:
 „ Difficile est illis imposuisse modum.
 „ lib. 2. eleg. 9 & in Elogijs Amorem refert alas Amoris in affectuum vicissitudines.
 „ Tu leuis es, multoque tuis ventosior alis:
 „ Gaudiaque ambigua dasque negasque fide.

Sed tamen exempla non desunt, quæ primam inconstantiam, leuitatisque rationem eluant; etenim constantissimos amores celebratos habemus Orphei erga coniugem Euridicem; Alcestis erga maritum Admetum, pro cuius salute mortem sibi elegit; & aliorum plurimum. Quare causa prior alarum Amoris recipienda non est ab inconstantia, leuitateue ab Ouidio prolata: quin etiam neque posterior vicissitudinis affectio tum ab eodem, tum a Propertio proposita lepidis hisce versiculis: ^K

- „ Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
 „ Non ne putas miras hunc habuisse manus?
 „ Hic primum vidit sine sensu viuere amantes,
 „ Et leuibus curis magna perire bona.
 „ Idem non frustra ventosas addidit alas,
 „ Fecit & humano corde volare deum.
 „ Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
 „ Nostraque non vllis permanet aura locis.

Enimvero non Amori soli, sed etiam Neptuno darentur alæ, quum perpetua sit vicissitudo fluxus & refluxus, tempestatum & malitiarum in mari; nec vlla res humana sit, quæ vicissitudines mutationum in se non sentiat assidue. Quin & alæ non solum Amori concupiscibili, ac improbo, sed Amori quoque studioso sapientiæ conceduntur, in qua nullam inconstantiam, leuitatem, aut vicissitudinem permutationis habeas, at miram constantiam, & impermutabilitatem, vt ait Aristoteles; ^L cui tum sapiens est impermutabilis a sua credulitate; tum virtus omnis moralis, adeoque fortitudo, ^M quæ nititur Amore bellico, & irascibili Appetitu, constanti ac immutabili a suo fine voluntate firmatur: est enim virtus in habitu mediocritatis posita, quam transilire non debet: omnisque habitus difficile ^N mobilis est.

Quam ob rem nos aliam causam physicam & veram alarum Amoris cuiusque censemus assignandam: nempe celeritatem actionis propriæ; hoc etenim discrimine seiungitur in anima facultas cognitrix ab Appetitrice, quod cognitrix tarde nimium operatur, occupata diu multumque circa veri cognitionem adipiscendam, ipsum & multis & operosis valde functionibus perquirens; vnde diu versatur homo in erroribus & ignorantia tenebris, vt obferuat Aristoteles. Verum Appetitus et contra perniciosissimus ac velocissimus est omnis ad operandum; quum enim eius operatio propria sit eligere, desiderareque bonum cognitum; statim ac illi proponitur aliquid sub ratione boni, vel veri, vel apparentis, siue vtilis, siue honesti, siue delectabilis: illico, nulla prorsus interposita mora, Cupido ipsum appetit, ac desiderat, eligitque præceteris. Cuius actionis velocitas in appetitu quolibet omnibus est in propatulo, siue de Concupiscibili, siue de Irascibili, siue de Rationali Appetitu sermo sit. Qua ergo ratione sacra pagina tribuit Angelis alas (vt post Ezechielem, & Danielem, ait Arcopagita Dionysius ^P in sua cælesti Hierarchia) solum ad indicandum illorum celeritatem in operando, & ad ostendendum carentiam materiæ corporalis; ita scribente Dionysio: *Pedes autem mobilitatem, celeritatem, atque cursum insinuunt sempiterni motus ac diuina tendentis. Quocirca & sanctorum spirituum pennatos Theologia pedes effinxit. Quippe Alis signatur celeritas alta conscendens, & cælestis vite cursus in anteriora semper ac celsiora consternens, & quod ad superiora feratur, mortalibus atque infimis omnibus exceptus. Sed enim alarum leuitas id in sanctis Angelis indicat, quod terreni corporis sarcinas liberi, soi absque vlla admittance vel pondere ad celsa ferantur.* Ita prorsus Amoris, facultatibusque Appetitricibus animæ nostræ rectissime tribuuntur Alæ ad indicandum Appetitus humani cuiuslibet, Concupiscibilis, nimirum, Irascibilis, & Rationalis, velocitatem, & carentiam organi materialis in eligendo, & appetendo bono suo præcognito. Nam etsi Cupiditas in consequendo bono iam electo plerumque ministerio corporis vtatur, in eo tamen

A men eligendo nullis omnino corporeis instrumentis vitur. Cæterum in Alis huiusmodi trimum Amorum obseruare licet in gemmula nostrâ differentiam: quod Amor in rheda stans, facemque gerens, humeris Alas habet papilionis; ambo reliqui currum trahentes Amores, autum Alas obtinent; cuius rei ratio est, quod papiliones non alre volat t ad sublimia, sed a terra se vix attollentes, prope solum semper aguntur, in aere volitantes infimo, terræ contemino; sed aues altius attolluntur in aerem excelsiorem; quapropter vela sacra pagina sapissime nuncupantur Aues cæli, & volatilia cæli: Discrimen autem Alarum hoc Amorum attributum indicat Amorem lasciuæ Veneris, terrenæ corporeæque pulchritudinis, esse Cupidinem inferioris conditionis, nec in altum extollere se se, verum humi semper fere serpere. Quo pridem Amore prosequens Adamus Euam, eius exhortatione vetitum pomum comedens, diuinumque præceptum transgrediens, innocentiam amisit; unde terræ fodiendæ condemnatus est. Contra vero constat, Veneris caelestis Amorem geminum altius a terrenis & humilibus ad gloriam & immortalitatem ætheream per bellicas virtutes, aut per contemplationes sapientiæ volare volucris Alis ad cælum honoris & admirationis. Cæterum de Alis Amoris nobile carmen sub Alarum effigie pepigit Summius Rhodius, ad quod nos olim Encyclopædiam edidimus integro volumine.

r Gen. 1. 26.
& seqq.
Matth. 6. 26.
8. 20.
12. 13.
Marc. 4. 32.
Luc. 8. 5.
9. 58.
3. 19.
& passim.
f Gen. 3. 12.
Encyclopæ
dia ad Alas
diuini Amo
ris.

Cur Amores nudi fingantur. Cap. X.

In super alia nostrorum Amorum in gemmula proprietates est, quod singuli nudi sunt. Et sane Cupido terrenus atque vulgaris ea potissimum ratione nudus effingitur, quod Veneria voluptas & coniunctio corporum fit maxime, ac optatur a denudatis amantibus; apud Theophrastum enim, puellam compressurus Daphnis ille bibulicus expoliatur ad nuditatem; nam ait ipsa;

Amor concupiscit, cui nudus. colloq. amator.

„ Amiculum mihi lacerum fecisti, sumque nuda.

Et in historia sacra: *b Alienigena, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in confusione.* Mythologus etiam non inepte scribit. *c Amor nudus fingeatur, ad explicandam turpitudinem libidinosorum.* Quin & impudici mortales nudare sua solent membra pudenda, quo pelliciant in libidinem quascunque: sic & mulieres vitro papillas denudare solent, ad excitandam libidinem in viris. Hinc Amor Carnalis nudus effingitur, quia deposita veste pudoris inuerecundus est; & quia deposita veste suum opus exercet. Hinc nuditas in sacra pagina est detectio turpitudinis: *d Filia Babylonis denudatur puritatem tuam: discooperi humeros, reuela crura, trans flumina. Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum. Vlionem capiam, & non resistet mihi homo.* Sed & ad litteralem hunc sensum intelligi potest Hieremiæ dictum de filia Edom: *e Ad te quoque perueniet calix: inebriaberis, atque denudaberis.* Mulieres enim, alioqui pudicæ, vino concalescunt facile descendunt in luxuriam, neque verentur se nudare coram hominibus, & eorum complexus excipere seruidas oestro Bracchi pariter atque Veneris. Quod apte nobis deseribit in suo Decamerone *f Boccatius de filia Sultani.* In administratione quippe operis, præsertim Amoris concupiscibilis, turpido denudatur; vt in alio quoque sensu *f D. Gregorius animaduertit.* At nudus etiam pingitur Amor iste concupiscentiæ, quia cælari non potest, vt est in proberbio, ex his Antiphanis versibus originem habent:

b Iudith. 9.
c Natal. 1. 2. cap. 14.
d Isai. 47.
e Thier. 4. f.
f gior. 2. nou. 7.
6. moral. cap. 11.

„ occultare, Phidia;
„ Omnia alia posset aliquis, præter duo:
„ Aut quum vinum bibit, aut quum in amorem incidit.

Ex his, vt obseruat etiam Monosinius, viri docti & consentiunt, originem traxisse versiculum illum prouerbialem:

g Petr. Vist. var. lect. l. 18 c. 22.

„ Amore, e tossa non si può celare.

Effertur etiam Italice parœmia vulgi:

„ Amor, rognà, e tossa, & „ Amore, e tossa, e rognà
„ Non si può tener na costà. „ Celar non ti bifogna.

Ob id Amor atque Bacchus nudi pingi consueuerunt a veteribus. Verum & ad alios duos Amores istam rationem nuditatis extendere videtur Alexander, autor ille problematum;

Nuditas in Amore studio quid inducet.

tum asserens: ^h Amor nudus præterea fingitur, quod & palam sit animus amantis, & sine ullo **A**
 interventu rei prodit cupiditas; haud enim per alium amare quis potest; neque ita occulte, ut
 intelligi a nemine possit. Unde statuarum quoque artifices, Deos ac Reges nudos saepenumero
 causa honoris, & laudis effingunt: scilicet ut perspicua eorum potestas, & animo sinceri nul-
 loque vitio proferri per corporis nuditatem indicentur. Plures Cupidines facimus, vel quia
 varia libido est (alud enim alius cupit: unde Plato Cupidinem multorum capitum belnam ap-
 pellat) vel quia saepius euenit, ut idem pluribus se cupiditatibus dedat. Matrem omnes Ve-
 nerem habere unam dicuntur, id est Libidinem; Venus enim libidinis effigies est. Ferunt Cu-
 pidinem furiam arfisse infernam; quoniam sunt, qui in amores turpes, deestandos; illicitos
 ruant, ut libro secundo Allegoriarum de Dijs abunde docuimus. Cupido vero, qui facultas
 & Appetitus est irascibilis in anima, speciatimque viget in militiam amantibus ac exercenti-
 bus, ideo nudus apte fingitur, quia militum proprium est diripere, denudareque turmas
 hostiles, cunctisque fortunæ bonis, & armis expoliare. Amor etiam voluntatis rationalis
 nudus est, quia studium est Veritatis, quæ sine furo, sine vestibus omnino nuda semper est.
 Denique vero statuendum censeo; tres istos Cupidines in gemmula delineatos, esse tres
 facultates Appetitiuas animæ nostræ, de se penitus incorporeas, ut luculenter ostendimus
 i cap. 5. & 7. antea, i proindeque nudas; quia corpus est animæ velamentum, ut ait Iulianus apertissi-
 x l. 7. cap. 2. me sua in Euangelica Præparatione scribens: ^k Quum autem non cõtemendam totius par-
 tem hominem esse viderunt; partem eius præcipuam animam videlicet, verum hominem, cor-
 pus vero quasi hominis indumentum esse, affirmarunt. In quam sententiam prius etiam iul-
 i de ecl. hier. asserens: ^l Quod autem nudi ac discalceati describantur Angeli, hoc signat, quod liberi, &
 absoluti, & expediti, atque exterioris omnis adiectionis labe sunt puri, & ad diuine simpli-
 citatis similitudinem pro viribus tendunt. Quæ quidem animæ, facultatumque suarum nudi-
 tas, Diuinæ naturæ penitus incorporeæ similitudinem ac imaginem referens, in sacra pa-
 gina celebratur, dicente Deo: ^m Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram:
 m Gen. 1. 26 & creauit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creauit illum. Fecit autem
 27. Homo ut sit creatus ad imaginem Dei
 & creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam, dum creauit illius animam
 incorpoream, præditam facultatibus incorporeis, atque speciatim tribus Appetitiuis &
 Cupiditatibus, tres diuinas Personas vtuntque representantibus, dum formato iam homi-
 nis corpore de limo terræ, Dominus Deus ⁿ inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ: &
 n Gen. 2. 7. factus est homo in animam viuentem; etenim Verbum, ac Filium, qui est Sapientia Patris
 æterni, per actionem intellectus Paterni productus, representatur ab Amore, seu Appeti-
 tu Rationali: Pater, qui est Deus exercituum, ^o & vltionum, ^p ab Appetitu Irascibili; cuius
 o Amos 4. 13 & ius træ ^q fit in sacra pagina frequentissima mentio: Spiritus-Sanctus, quo conceptus ^r est
 q Psal. 93. 1. & r xod. 15. 7. Christus Dei Filius in utero Virginis Mariæ Matris, ab Appetitu Sanctæ diuinæque Con-
 r Psal. 16. 2. & passim. cupiscentiæ, de qua Psalmista ^s clariissime. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obli-
 s Matth. 1. 18. uiscere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiscet Rex decorem tuum: quoniam ip-
 s Psal. 44. se est Dominus Deus tuus: & adorabunt eum. Qui tres Amores, Diuinis personis vtuntque
 correspondentes, atque similes, in vna essentia rationalis animæ, de se incorporeæ, recte
 pinguntur sub imagine trium Cupidinum nudorum: diuinæ namque personæ nudæ sunt,
 quia puri sunt actus primi, omnino sine materia, corporis expertes.

De Amoris tergemini pulchritudine. Cap. XI.

Connumeratur autem inter Amoris proprietates præcipue mira Pulchritudo; de qua
 pridem Hesiodus in Theagonia, & ex Hesiodo Philosophus Aristoteles in Metaphy-
 sica sua; carmina sunt Hesiodi, veta Natali ^a celebrata,
 a l. 4. myth. cap. 14.
 ,, Ante Chaos natum: Superum firmissima sedes
 ,, Inde solum terræ late: tum tartara nigra
 ,, Intra adytum terræ, & feralia claustra barathri.
 ,, Inde ortus Superos inter pulcherrimus omnes
 ,, Dulce Deum pariterque virum gratumque Cupido
 ,, Sola-

A Solamen, qui corda domar, mentesque feroces.
 Aristotelis verba sunt: ^b *Suspiciatur autem aliquis, Hesiodum primum hoc quesivisse, & si quis* ^b *meta. lu.*
alius Amorem, aut Desiderium in entibus, ut principium posuit, sicut Parmenides: etenim is ^{2. cap. 2.}
Vniuersi generationem monstrando:

„ Primum quidem inter omnes Deos Amorem, ait, produxit.

Hesiodus vero:

„ Ante omnia fuisse Chaos:
 „ Deinde terram spatiosam, atque Amorem,
 „ Qui inter omnes immortales elucet.

B Et ab omnibus passim, ut in gemmula nostræ Schemate, pingitur Amor pulcherrima specie; cuius ea ratio est; quia quum iustum sit a fine omnia denominare, ut ait Aristoteles: Amor omnis, qui Platone recte, consentientibus omnibus, desiderium est ^d pulchritudinis, & Appetitus in pulchro generandi; iure pulcherrimus esse dicendus est; at vero cum eo discrimine, quod Amor Concupiscentiæ voluptatis est desiderium pulchritudinis corporeæ in amato fruendæ, non curans de pulchritudine animi: contra probus Amor, siue irascibilis in viro forti, siue Rationalis in sapiente, respicit, & intendit, appetitque pulchritudinem animi, quæ virtus est in amato; quod egregie nos edocet in Sympolio Platonico Pausanias hisce dictis: *Vulgaris cõmunisque Veneris Amor reuera est & ipse vulgaris, & quodcumque contingit, peragit: atque is est, quo prauis abiectione homines amant. Amant porro feminas non minus quam masculos, & corpora magis quam animos, & sine mente homines potius quam prudentes. Ad explendum sane desiderium inhiant; honeste vero, nec ne expleant, non curant. Quo fit, ut quodcumque fors illis offert, exequantur, & bonum similiter & malum. Affectus enim huiusmodi a Veneri illa iniunore, & utriusque sexus in generatione particeps profuit. Amor autem, qui caelestem sequitur Venerem, quæ non femina, sed masculi tantum sexus in generatione est particeps, ipse quoque genus respicit masculum. Deinde quoniam antiquioris Veneris pudicæque est comes, & ipse petulantia omnis est expertus. Quocirca quicumque Amore hoc inspirati sunt, genus masculum natura robustius, & generosius, & mentis maxime particeps diligit. Et qui amore hoc sincere perfecteque sunt rapti, ex hoc perspicue dignoscuntur, quod pueros non amant, sed adolescentes quum mente valere iam ceperint. Huiusmodi vero genus exercenda menti propinquius est, ad eamque exercendam familiaritas inter illos initur. Parati enim sunt, arbitror, qui sic amare incipiunt, per omnem vitam simul & communiter vivere: neque amatum decipere, neque ab uno in alterum abire, neque enim pueros adhuc mentis expertes amant, quos deinde exoletos irrideant, & relinquunt. Oportet autem legibus institutum esse, ne quis pueros amet, ne in re ambigua frustra tantum studium (Amoris) poneretur. Incertum enim est, quo aut corpus (in bellica fortitudine) aut anima puerorum (in disciplinarum studio) tam secundum virtutem, quam secundum vitium postremo euadat. Probi quidem viri legem hanc sibi ipsis sponte proponunt. Oportet quoque eidem legi vulgares illos amatores adhibita necessitate subijcere, quemadmodum illos ipsos pro viribus amare mulieres liberas prohibemus. Nam hi sunt, qui occasionem conuicijs, & quorundam sententia præbuerunt, qui amatori obsequi turpe dicunt: qui quidem de vulgaribus amatoribus ista loquuntur, quia importunitatem iniusticiamque illorum agnoscunt & improbant. Nihil autem quod modeste & legitime fit, vituperare decet.*

C Ita que pulcherrimus est Amor omnis, quia est desiderium pulchritudinis; ar Amor vulgaris est Appetitus pulchritudinis materialis in corpore amatae rei: Amor autem pudicus est desiderium pulchritudinis in animo vel fortis, vel eruditi iuuenis aut Viri. Sunt qui cum Saphone poetria dicant, ^f *Amorem ideo pingi pulchrum, quia censet omnis amator amatum obiectum esse pulchrum, etiamsi reuera rurpe sit in se se; propterea sic alucinatum Amorem cæcum esse dicunt, vel tænia velatos oculos habere; prætenduntque vulgare prouerbiū: Non è bello quel, che è bello, ma quel che piace: desumptum e Theocriti Bubulcis, 3*

„ Quæ minime sunt pulchra, ea pulchra videntur amanti, siue ad verbum:

D . . . cer-

^{e. de an.}
^{c. 49.}
^{d in Phædro}
^{e in Sympo}
^{fio.}
^{Amor vt sic}
^{pulchritudi}
^{nis variè de}
^{fiderium.}

Lex Amoris
 qualis esse
 debet.

^{f Natal. 4.}
^{myth. c. 14.}

^{g Idyll. 6.}

„ certe enim amore

„ Sape, o Polypheme, non pu ch a, pulchra videntur,

Verum hoc non admittit nostrum Schema, quod Amores omnes oculis viuidis & patentibus ostentat: neque rei naturæ conuenit; quoniam Amor omnis est Appetitus Platoni, *b* & omnibus recte sentientibus: Appetitus autem fertur in præcognitum semper. Quare non sunt audiendi, quos memorat Natalis fabulatos, *In huius Dei facultate situm fuisse, ut ea que turpia essent ac deformia, faceret videri honesta, & decora: & illos beatos arbitrarentur amantes, qui amata re potirentur, & omnes sensus denique obstupescere faceret.* Enimvero pulchritudo corporis etiam secundum te bona est; quum, ut ait *K* Aristoteles, *nulla res sit Natura, in qua non mirandum aliquid inditum habeatur*: Quare corporalis etiam pulchritudinis Amor est desiderium; aut improbus Amor eius abusum promouet; qui propterea culpandus est: probus autem Amor pulchritudine bene utitur, tanquam medium eam furcens, quo extollitur ad contemplationem atque venerationem eius effectoris Dei, supremæque Naturæ; sicut explicat ibidem Aristoteles: *Absurdum enim, ait, nullaque ratione probandum est, si imagines quidem rerum naturalium non sine delectatione propterea inspectamus, quod ingenium vna contemplerur, quod illas condiderit, id est artem pingendi aut fingendi; rerum autem ipsarum Naturæ ingenio, miræque solertia conditarum contemplationem non magis persequamur, atque exosculamur, modo causas perspicere valeamus. Quamobrem viliorum animalium dispersionem, perpensionemque fastidio puerili quodam spernisse, molesteque tulisse, dignum nequaquam est; quum nulla res sit Natura, in qua non mirandum aliquid inditum habeatur. Et quod Heraclitum dixisse ferunt a leos, qui quum alloqui eum vellet, quod forte in casa furnaria quadam caloris gratia sedentem vidissent, accedere temperarunt: ingredi enim eos sidenter iussit; quoniam, inquit, ne huic quidem loco Diij desunt immortales. Hoc idem in indaganda natura animalium faciendum est. Aggredi enim queque sine ullo pudore debemus; quum in omnibus Naturæ numen, pulchrumque insit ingenium. Quippe quum Natura operibus iunctum illud præcipue sit, ubi nihil temere, viceque fortuna committatur, sed alienius gratia omnia agantur: Finis autem, cuius gratia quicquam vel constat, vel conditum est, boni honestique obtinet rationem. Ita sane pulchritudinem corporis etiam probus Amor appetit in amata re, quia per illam pulchritudinem attollitur ad contemplationem & cultum Numinis, eius formæ conditoris; nam, ut ait Apostolus, *Inuisibilia Dei, a creatura mundi, per ea que facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Et Eusebius in Euangelica sua Præparatione scribit his conferentia dicens: *Quum animalibus, rationalibus atque irrationalibus, & substantijs animatis atque inanimatis plenum hunc mundum viderent, non absque sapientia Dei hec omnia facta putantes, a magnitudine atque pulchritudine creaturarum, puritate mentis; creatorem omnium immortalem cognouerant, & Poeta noster Petrarcha: "**

„ Gentil mia Donna i veggio
 „ Dal mouer de vostr'occhi vn dolce lume,
 „ Che mi mostra la via che al Ciel conduce,
 „ Et per lungo costume
 „ Dentro la, doue solcon Amor seggio,
 „ Quasi visibilmente il cor traluce.
 „ Queff'è la vista, ch'a ben far m'induce,
 „ Et che mi scorge al glorioso fine:
 „ Questa sola dal volgo m'allontana:
 „ Ne giamai lingua humana
 „ Cantar poria quel, che le due diuine
 „ Luci sentir mi fanno,
 „ Et quando'l verno sparge le pruine,
 „ Et quando poi ringiouenisce l'anno,
 „ Qual era al tempo del mio primo affanno.

- A
- „ Io penso, se la fuso,
 - „ Onde'l motor eterno de le stelle
 - „ Degnò mostrar del suo lauoro in terra,
 - „ Son l'altr'opre si belle,
 - „ Aprasi la pregon, ou'io son chiuso,
 - „ Et che'l camino a tal vita mi ferra.
- & adhuc infra ° de Amore poetam coarguente in hanc sententiam :
- „ Ancor, (& questo è quel, che tutto auanza)
 - „ Da volar sopra'l Ciel gli hauea dar'ali
 - „ Per le cose mortali,
 - „ Che son scala al Fattor, chi ben l'estima.
 - „ Che mirando ei ben fiso quante & quali
 - „ Eran virtuti in quella sua speranza,
 - „ D'vna in altra sembianza
- B
- „ Potea leuari a l'alta cagion prima:
 - „ Et ei l'ha detto alcuna volta in rima.

parte 2.
Canz. 45.
stan. 10.

Quod etiam nobis indicauit Aristoteles, ² afferens Naturalissimum esse uiuentibus perfe-

ctis, generare sibi simile, ut ipso semper & diuino participant per propagationem indi-

uorum ad aternitatem speciei conseruandam. Iccircoque Deus pulcherrimo corpore

mulierem efformauit; cuius pulchritudine coniux alliceretur ad sobolis propaganda cupi-

ditatem: Hinc omnium primus homo statim adpectu pulcherrimæ mulieris, relictiis omni-

bus alijs, vni mulieri adherere concupiuit; nam ⁷ edificauit Dominus Deus costam, quam

tulerat de Adam, in mulierem; & adduxit eam ad Adam. Dixitque Adam: Hoc nunc os ex

ossibus meis, & caro de carne mea. Hac vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est.

Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adheret uxori suæ: & erunt duo

in carne vna. Quem locum Philo sic explicauit in opere suo De Mundi Opificio:

2. de an.
c. 34. 35.

Gen. 2. 22.
& seqq.

Philonis sen-
tentia pul-
cherrima.

„ Verum quia nihil est in rebus genitis firmum, sed omnia mortalia necessarias mutationes

„ admittunt; oportebat & primum hominem experiri aliquam infelicitatem: ut autem

„ obnoxius uiueret, occasio fuit mulier. Donec enim solus erat, similitudine referebat

„ creatum mundum, & Deum, gestans vtriusque naturæ formas expressas in anima: non

„ omnes, sed quotquot earum mortalis ipsa capere poterat. Vbi vero formata est & mu-

„ lier, conspicat complexum germanam speciem & cognatam formam, gauisus eo spectaculo, &

„ accedens eam complexus est. At illa quum nullum animal videret sibi similius, liben-

„ ter eum resalutauit, & reuerenter. Deinde superueniens Amor, tanquam vnus ani-

„ malis duo dimidia prius distantia, collecta tunc in vnum coaptauit: indita vtrique Cupi-

„ dine gignendi similem prolem per mutuam consuetudinem. Ea Cupido etiam corpo-

„ rum voluptatem peperit. Vnde est origo iniquitatum præuagationumque omnium,

„ quando talis Voluptas mutauit mortalem & infelicem vitam bona immortalique. Sic

„ igitur a primo iam homine didicerunt omnes posteripulchras mulieres amare Amore con-

„ cupiscentiæ; namque mox etiam testatur sacra pagina: ⁷ Quum cœpissent homines multi-

„ plicari super terram, & filias procreassent: Videntes filij Dei filias hominum quod essent pul-

„ chre, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant. Nec obest, quod aliquando tur-

Gen. 6. 1. 2.

Amor ut sit
pulchritudi-
nis in amata
turpi.

Canz. 1. 40.

D

pes atque deformes amentur, quoniam in illis aliqua semper est pulchritudo, quam Amans

desiderat, eaque frui peroptat; quum enim pulchritudo simpliciter in corpore sit propor-

tio debita partium & totius, cum venustate colorum; fieri non potest, ut in deformibus nõ

insit aliqua pulchritudo, vel in colore, vel in proportione magnitudinis, aut partis alieuius,

aut totius. Verum & diuina sponsa formosam animam se dicit in corpore nigro: *Nigra*

sum, sed formosa, filia Hierusalem: sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. In cor-

pore deformi plerumque delitescit anima pulchra, sicut in Silenis antiquis; quos. *amula-*

tum esse Socratem, admonet in Symposio Platonius Alcibiades ita: Socratem assero persi-

milem Silenis illis, qui sedentes inter alias imagines a sculporibus figurantur ita, vt fistulas

tibi. rum teneant. Qui si bifariam diuidantur, reperiuntur intus imaginem habere Deorum.

Satyro quoque Marsye similem esse dico. Et quæ aspectu quidem bis es persimilis, ne tu qui;

dem, o Socrates, negabis, &c. Quin & in omni amata, siue corpore turpi, siue pulchro sit, inest voluptas, quæ bonum est delectabile, proindeque pulchrum; etenim conuertuntur ad inuicem, bonum & pulchrum; vnde Græcis eodem nomine *καλός* appellantur. Et Lucretius Venerem (quæ dea pulchritudinis est, a qua Venustas denominatur, non autem, ut ait M. Tullius, a Venustate Venus) appellat nomine voluptatis, eam inuocans in operis exordio sibi auxiliarem: *

„ Aeneadum genetrix, hominum diuumque Voluptas
„ Alma Venus.

Quod a Platone didicerat, sic in Philebo scribente * *Conemur ab ipsa dea exordientes, quam hic Venerem, sed verissimè ei nomen esse Voluptatis, inquit.* Erga Voluptatem autem Amor varie se habet; etenim Amor improbus istam voluptatem corporis, pulchritudinemque materiale, sibi proponit vltimum finem, scopumque præcipuum: Amor autem probus eam sibi sumit medium, ac instrumentum ad consequendum finem meliorem, æternitatem nempe speciei, cultumque diuinum, ut antea vidimus. Verum enim vero nec omittitur in sacra pagina Pulchritudinis Epitheton proprium Amoris: *Ego mater pulchra dilectionis.* Igitur omnis Amor aptissime pingitur pulcher, quoniam est desiderium pulchri, vel in pulchro generandi. Denique vero quum Amoris nomine, triplicisque signati nostro schemate, vere significetur tum animæ nostræ facultas omnis Appetens, & Concupiscibilis, & Rationalis: tum etiam vniuscuiusque facultatum istarum affectio, functioque propria; non secus ac Intellectus nomen est commune tum ad facultatem intellectivam, tum ad actum intelligendi, tum etiam ad habitum cognitionemque primorū principiorum Aristoteli: sicuti sumptus Amoris pro functione, ac operatione, Appetitus est pulcher, quia pro fine pulchritudinem habet, a quo iustum est omnia denominare, sicuti nuper ostendimus ex Aristotele: ita sumptus Amor pro facultate animæ; quum ista de se sit in essentia sua sine materia, a qua solum omnis deformitas atque turpitudine rebus inest, ob adnexam sibi priuationem, necessario formosus & pulcher est: immo ipsamet hominis forma, & pulchritudo essentialis est Amor omnis iste; quum re ipsa coincidat cum animæ substantia, cuius est intima facultas.

Amor cur non cæcus in schemate factus. Cap. XII.

Vulgaris opigio est, Amorem esse cæcum, vel oculis tænia velatum; qua de re Natalis Vita: *Tunc cæcum Cupidinem dixerunt ob turpitudine, quæ ab hominibus dignitatis suæ oblitis committuntur; quum illud potius ad diuinorum consiliorum mirabilitatem spectet, ad quæ cognoscenda cæcum est, & infans prorsus humanum genus, quum nulla vis humani ingenij possit rationem diuinæ administrationis percipere. Si cæcitas illa ad libidines hominum transferatur, quo pacto non rectissime excogitata est? aut quo pacto non paruus infans est existimandus, qui neglecto consilio rationeque, & gloriæ splendore, omnium iniquitatum, & turpitudinum autorem sectetur? aut qui omnes rebus diuinis, & legibus naturæ posthabitis ad impuras voluptates stulte feratur, quæ usum debilitant, non ne & stultus & cæcus & infans est existimandus? Theocriti Battus amator Miloni dicebat, exultans propriam insaniam: **

„ Capere me incipistu: cæcus autem non solus Plutus,
„ Verum etiam curarum autor Cupido: nihil superbe dixeris:

Scholastes ait: Amantibus pulchra censei, quæ pulchra non sunt; quod Amor cæcus sit, Apud Ouidium Phædra sui culpam Hippolyto pariter excusat, *

„ Vidæ precor, genibusque tuis regalia tendo
„ Brachia: quid deceat, non videt vllus amans.

Propertius item potitus amica dicit, *

„ Ante pedes cæcos lucebat femita nobis,
„ Scilicet infano nemo in Amore videt.

Plutarchus in libello de captanda vtilitate ab inimico scribit a Platone Amorem cæcum dictum, quod amantes in re amata cæcitant. Maxime vero demonstrat Amerem, quod

(apud)

† Carm. ew-
bl. amat.

A sapissime deformes amantur, quæ pulcherrimæ censentur; quæ de re bellissime poeta, †

- „ Quam sibi fingit amans, facies leætissima: spernit
- „ Naturæ errores, inuidiæque minas.
- „ Quid mihi non faustæ species formosa Lacænz,
- „ Si grata ingenio non videre meo?
- „ Noui ego Loripedem, noui qui flagrat Egentem:
- „ Vidi, qui solas durus amabæ anus.
- „ Quisquis amat quod vult, sub amico iudice totus
- „ Militat, & votis imperat ipse suis.
- „ Turba suis famuletur heris: mihi fingo puellam
- „ Et Dominus Dominæ nuncupor ipse meæ.
- „ Quæ soli placet, illa placet: nempe omnibus vna
- „ Quæ placuit, nulli præstitit illa fidem.

Quis cæcior illo iuvene, qui Fortunæ marmoream statuam adamauit perditæ?

- „ Quod Pandionæ vel adhuc mirentur Athenæ,
- „ Et stupeant tanti rudera sparsa loci.
- „ Quod duro cernis decisum marmore saxum,
- „ Attica Fortunæ fertur imago Deæ.
- „ Deperit hanc iuuenis fatuo lymphatus Amore.
- „ Molliaque in frigida basia rupe terit.
- „ Et statuam cingunt mollissima vellera Serum,
- „ Circuit & duras tænia multa comas:
- „ Dumque animum rigidæ cupit inspirare figuræ,
- „ Expirat vitam flebilis vmbra suam.
- „ Et moriens, inquit, non me mors lædit, at illud
- „ Quod desit vitæ copia, vita, tibi.
- „ Improba quid duræ fors te damnauit Amicæ,
- „ Exemplum propriæ, Pontice, mortis habes.

C Hæc sere de cæcitate Amoris Concupiscibilis. Sed & hoc ipsum dici posse de Amore probatum Irascibili bellico, tum etiam Rationali Sapientiæ, certum est: etenim præcipua militis, ac Imperatoris conditio & virtus est, dissimulatio tum eorum, quæ sunt, frequenter ab hostibus, quo valeat illos adoriri non opinantes; tum etiam eorum, quæ contra se milites proprii conuiciantur, ne illos exasperet: cuius rei non desunt apud summos Imperatores exempla. Aristoteles etiam aperte fatetur, Intellectum animæ nostræ se habere ad ea quæ manifestissima omnium sunt natura sua, propter absentiam materiæ, quemadmodum oculi vespertilionum se habent ad lumen diei, ad quod plane cæcutiunt. Huc ea pertinent, quæ Ptolemæus in Centiloquio fatur: *Amor, & odium corrumpunt iudicium: augent eum minima, minuunt maxima.* Ita quidē plurimi nō inepte cæcū Amorem esse cōstituiunt. Et contra tamen in gemmula nostra, & in alijs plerisque veterum, Amores oculati sunt, & perspicaces; quam rem plurimi classicorum ponunt, & ratio confirmat. Sane Moschus in Amore fugituo Venerem introducit ei tribuentem oculos aeres his versiculis: *f.*

2. meta.
c. 1.

f. Idyll. 1.

- „ Venus Amorem filium quærens alta voce inclamans dicebat:
- „ Si quis in triuijs vagantem vidit Amorem,
- „ Fugitius mens est: index munus habebis?
- „ Merces tibi erit suauium Veneris: si vero adduxeris ipsum,
- „ Non nudum suauium, sed tu hospes plus etiam habebis.
- „ Insunt autem plurima signa puero: inter viginti alios cognoueris ipsum,
- „ Corpore non albus, verum igni similis: oculi ipsius
- „ Aeres & flammei: mala mens, dulcia verba, &c.

Quæ in locum mirifice Tassus imitatus est, & amplificauit in Amintæ suo prologo, fugitiuum Amorem introducens ita loquentem:

- „ Chi crederia, che sotto humane forme,
- „ Et sotto queste pastorali spoglie

3. Fosse.

,, Fosse nascosto vn Dio ? non mica vn Dio
 ,, Seluaggio, o de la plebe degli Dei :
 ,, Ma tra grandi, e celesti il più potente,
 ,, Che fa spesso cader di mano a Marte
 ,, La sanguinosa spada, & a Nettuno
 ,, Scotitor de la terra, il gran tridente,
 ,, Et i folgori eterni al sommo Gioue :
 ,, In questo aspetto certo, o in questi panni
 ,, Non riconoscerà si diligiero
 ,, Venere madre me suo figlio Amore ;
 ,, Io da lei son costretto di fuggire,
 ,, E celarmi da lei, perch'ella vuole
 ,, Ch'io di me stesso, e delle mie faette
 ,, Faccia a suo senno ; e qual femina, e quale
 ,, Vana, & ambiziosa, mi respinge
 ,, Pur tra le Cotti, e tra Cerone e Scetri,
 ,, E quiui vuol ch'impieghi ogni mia proua :
 ,, E solo al volgo de' ministri miei,
 ,, Miei minori fratelli, ella consente
 ,, L'albergar tra le selue, & oprar l'armi
 ,, Ne' rozi petti. Io che non son fanciullo,
 ,, Se ben ho volto fancillesco, & atti,
 ,, Voglio dispor di me come a me piace ;
 ,, Ch'a me su, non a lei, concessa in dono
 ,, La face onnipotente, e l'arco d'oro.
 ,, Però spesso celandomi, e fuggendo,
 ,, L'imperio nò, che in me non ha, ma i preghi,
 ,, Ch'han forza, porti da importuna madre,
 ,, Ricouero ne' boschi, e ne le case
 ,, De le genti minute : ella mi segue,
 ,, Dar promettendo a chi m'insogna a lei
 ,, O dolci baci, o cosa altra più cara.
 ,, Quasi io di dare in cambio non sia buono
 ,, A chi mi tace, a chi mi asconde a lei,
 ,, O dolci baci ; o cosa altra più cara.
 ,, Questo so certo almen, che i baci miei
 ,, Saran sempre più cari a le fanciulle,
 ,, (Se io, che son l'Amor, d'Amor m'intendo :)
 ,, Onde souente ella mi cerca in vano :
 ,, Che riuclarmi altri non vuole, e tace.
 ,, Ma per istarne anche più occulto, ond'ella
 ,, Ritrouar non mi possa a i contrafegni
 ,, Deposto ho l'ali, la faretra, e l'arco.
 ,, Non però disfarmato io qui me vengo,
 ,, Che questa, che par verga, e la mia face ;
 ,, (Così l'hò trasformata) e tutta spira
 ,, D'inuisibili fiamme : e questo dardo,
 ,, (Se bene egli non ha la punta d'oro)
 ,, E di tempre diuine, e imprime Amore,
 ,, Douunque fiede. Io voglio hoggi con questo
 ,, Far cupa, e immedicabile ferita
 ,, Nel duro cor de la più cruda Ninfa,
 ,, Che mai seguisse il choro di Diana :

A
 ,, Nè la piaga di Silvia fia minore
 ,, (Che questo è il nome de l'apestre Ninfa)
 ,, Che fosse quella, che pur feci io stesso
 ,, Nel molle sen d'Aminta, hor son molt'anni,
 ,, Quando lei tenerella, ei tenerello
 ,, Seguiva ne le caccie, e ne i diporti.
 ,, E perche il colpo mio più in lei s'interni,
 ,, A sperterò che la pietà mollisca
 ,, Quel duro gelo, che d'intorno al core
 ,, L'ha ristretto il rigor de l'honestate,
 ,, E del virginal fasto: & in quel punto,
 ,, Ch'ei fia ben molle, lancerogli il dardo.
 ,, E per far si bell'opra a mio grand'agio,
 ,, Io ne vò a mescolarmi infra la turba
 B
 ,, De' pastori festanti, e coronati,
 ,, Che già qui s'è inviata, oue a diporto
 ,, Si stà ne' di solenni, esser fingendo
 ,, Vno di loro schiera: e in questo luogo,
 ,, In questo luogo a punto io farò il colpo,
 ,, Che veder non potrallo occhio mortale.
 ,, Queste selue hoggi ragionar d'Amore
 ,, Vdransi in nuoua guisa: e ben parrassi,
 ,, Che la mia Deità sia qui presente
 ,, In se medesima, e non ne miei ministri:
 ,, Spirerò nobil sensi a i rozipetti,
 ,, Raddolcirò de le lor lingue il suono:
 ,, Perche ouunque i mi sia, io sono Amore,
 ,, Ne i pastori non men, che ne gli Heroi:
 C
 ,, E la disugguaglianza de' soggetti,
 ,, Come a me piace, agguaglio: e questa è pure
 ,, Soprema gloria, e gran miracol mio:
 ,, Render simili a le più dotte cetre
 ,, Le rustiche sampogne: e se mia madre,
 ,, Che si sdegna vedermi errar fra boschi,
 ,, Ciò non intende, è cieca ella, e non io,
 ,, Cui cieco a torto il cieco volgo appella.

Plato quidem, & Phurnutus, ait Amorem *ἔρωτα* dictum, ab inquisitione amari; *ἔρως* enim pro *ἔρωτιν*, id est, inquirere, capitur: Ita Gyraldus: certe quidem Phurnutus ait: *Ad hanc consentaneum est, Amorem appellatum esse ἔρωτα, id est Cupidinem, ab inquisitione; siquidem ab inquirendo dicitur ἔρω, ut dictum est ἰδ' ἀρωτῆ ἰπυος ἔρωτῶν: Abi eius quaeritur equos.* At Plato nuncupat Amorem *ἔρωτα* non ab inquisitione, sed a robore, vehementiaque cupiditatis; en eius verba in Phaedro per Cornarum versa: *Nam cupiditas absque ratione, quae opinionem ad rectum tendentem superat, ad pulchritudinis voluptatem perducta; & rursus a suis cognatis cupiditatibus circa corporum pulchritudinem vehementer corroborata vestræ vitæ, ab ipso robore, quæ ἔρωτῶν est, cognomen accepit, & ἔρωτῶν, id est Amor appellata est.* In hanc sententiam conuenit etiam versio Ficini. Gyraldo quoque, Plotinus tamen etymon ab aspectu & visione deducit: *ἔρωτῶν* ait, quasi *ἔρωτῶν*: Profecto verba Plotini sunt. & *Quod quidem tanquam suum bonum spectat gaudetque videns: atque ipsum visum tale est; ut quod intuetur non negligenter intuetur, adeo in ipsa velut voluptate intentioneque ad ipsum visumque vehementia aliquid generetur ab ipsa, tum ea, tum spectaculo dignum: quamobrem tum ex eo, quod intentissime agit circa spectaculum; tum ex eo, quod quasi ab ipso spectaculo defluit, imbutus oculis velut visio quaedam cum simulachro natus est Amor; qui forte ob hoc dictus est Eros, quoniam ab orafcos, id est visione substantiam habet.* Itaque Plotinus non

Amor cur Eros dicitur.

En. 3. lib. 5. cap. 3.

a sola visione, sed ab intensione visionis cum Platone deduxit Amoris nomen Eros. Ad A
hanc rem perbelle quidem deducit illud Propertij:

„ Sinefcis, oculi sunt in Amore duces.
t par. 1. 10. 3. & illud Petrarchæ †

„ Trouonmi Amor del tutto disarmato,
„ Et aperta la via per li occhi al core.

Sed & Petrarcha, nostratium poetarum iubar, Amoris alumnus & cultor nulli secundus,
in Triumpho Cupidinis nullam omnino cæcitatem memorat, nullamque ~~tantam~~ oculorum
velamen, exacte sic Amorem describens:

„ Vidi vn vittorioso e sommo Duce
„ Pur come vn di color, che'n Campidoglio
„ Trionfal carro a gran gloria conduce.
„ Io che gioir di tal vista non foglio
„ Per lo secol noioso, in ch'io mi trouo,
„ Voto d'ogni valor, pien d'ogni orgoglio',
„ L'habito altero, inusitato, e nouo
„ Mirai, alzando gli occhi graui e stanchi,
„ Ch'altro diletto, ch'imparar, non prouo.
„ Quattro destrier, via più che neue bianchi,
„ Sopra vn carro di foco vn garzon crudo,
„ Con arco in mano, e con faette a' fianchi,
„ Contro le qual non val elmo, nè scudo:
„ Sopra gli homeri hauea sol due grand' Ali
„ Di color mille, e tutto l'resto ignudo.
„ D'intorno innumerabili mortali,
„ Parte presi in battaglia, e parte vccisi,
„ Parte ferriti da pungenti strali.

Scribit etiam Hesychius, quod ideo Cupido *διωκτικός*, idest oculus vocatus sit, quod ex
aspectu Amor concipitur, & in Achillis Amoribus *διωκτικὸν ἔργον* dicta sunt. Quin & sacra C
pagina videtur Amorem oculatum sateri, dum ipsum agnitionis nomine designans, ait: *h Ego
mater pulchre dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei*. Etenim Amor est pul-
chritudinis agnitæ cupiditas plena timoris atque spei. Sed & ratio ducta ex rei natura satis
ostendit Amorem oculatum esse, non autem cæcum, aut oculis velatum: etenim quum ef-
fentia sua sit desiderium, & voluntas; voluntas autem ac desiderium semper feratur in præ-
cognitum; & obiectum ac finis Amoris pulchritudo sit, siue pulchritudinis possessio, frui-
tioque; pulchritudo vero, vt quæ consistat in proportione, colore que decenti partium
atque totius; iudexque coloris, proportionis, atque pulchritudinis, vnus oculus
fit inter omnes sensus; iam Amorem oculatum esse, non cæcum, aut velatum,
necesse est. Quid ergo dicendum in tanta controuersia? Sane duo possunt in Amo-
re considerari attributorum genera; essentialia, & accidentalia. Si spectemus es-
sentialia, dubio procul Amor oculatus est, mireque perspicax vt nuper ostendimus aper-
tissime. Sin autem accidentalia consideremus, potissimum que peruersas functiones Amoris
vulgaris, vt cumque in his Amor cæcus appellari posse videtur. At vero simpliciter ocula-
tus & mire perspicax est, etiam dum deformem amat; quia qui potest exiguam pulchritudi-
nem multis obrutam deformitatibus, ac pene intuisibilem aspicere, is acute videt, vt osten-
dit Aristoteles, *†* asserens visum, qui minoris est obiecti, excedere facultate cognitrice.
Sic igitur optima ratione Schematis Autor in gemmula posuit Amores omnes oculis aper-
tis, & perspicacibus, nullum autem cæcum, nullum obuclatum. His ex communiore disci-
plinarum ordine schematis explicatio deducta fuit non vnica.

Schematis Amorum trium explicatio Medica. Cap. XIII.

† 2. de plac. Ceterum nec ex Medica facultate desunt, quæ schema gemmulæ trium Amorum apte
Co. 2. & seqq. declarent; etenim tres Amores isti Galeno *†* sunt tres facultates Appetitrices in ani-
ma,

A ma, Concupiscibilis, Irascibilis, & Rationalis: quarum vnā illam primā Concupiscibilem cum Platone ^b ponit in Hepate: secundam Irascibilem in Corde: tertiam Rationalem, ^b in Timeo: quæ Voluntas appellatur, in Cerebro. Residet autem Concupiscibilis in Hepate, concava rhedæ figuram habente, duabus rotis innixæ; quod Hepatis temperies est calida & humida, Galeno, ^c & Auicennæ; ^d quum caliditas, & humiditas qualitates sint maxime mobiles, atque fluidæ, rotarum instar. Hinc iure Tityum, qui concupiscentiæ flagrans ardore Latonam, siue Dianam ausus de stupro compellare, sagittis ab Apolline Diauaque transfusus, apud inferos catenis victus assidue Iecore nunquam deficiente, sed in dies succrescente dilaniantem vulturem pascit, immortalem poenam eo viscere sustinens, quod illi fedes exitit adeo nephariæ Concupiscentiæ; de quo post Homerum in Odyssæa, † Virgilius ita cecinit:

- ,, Nec non & Tityum terræ omniparentis alumnum
- ,, Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
- ,, Porrigitur, rostroque immanis vultur adunco
- ,, Immortale Iecur tundens, secundaque pœnis
- ,, Viscera, rimaturque e pulis: habitatque sub alto
- ,, Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis.

B Facem autem gerit Amor concupiscibilis in gemmula, quoniam Hepar est prima natiui caloris origo, primusque fons innati calidi: quum sit officina sanguinis, & viscus, in quo primum sanguis, naturalis caliditate fundamentum & sedes, generatur. Duabus habenis veluti gubernat Cor, atque Cerebrum; quia venæ magnæ, Cauæ nuncupatæ, de Iecore nascentis, alterum ramum breuiorem Hepar mittit ad † Cor, Irascibilis Appetentiæ domicilium, eo deferentem sanguinem tum pro Cordis alimento, tum etiam pro generatione spirituum vitalium in eius ventriculo sinistro: Alterum vero longiorem ramum venæ magnæ multiplicatum per carotidas venas appellatas Iecur mittit ad Cerebrum, Rationalis Appetitus habitaculum, eo similiter afferentem sanguinem tum ad alendum Cerebrum, tum etiam ad spirituum animalium generationem, secundum partem; etenim magna pars materiæ pro spirituum animalium generatione spiritus est vitalis transmissus a corde per arterias carotidas in rete mirabile terminatas ad basim cerebri.

C Isti vero duo Cupidines trahere ponuntur Concupiscibilis Appetentiæ rhedam, quia trahunt ad se sanguinem & calorem ex Hepate; quem vtrumque perferunt postea per arterias, atque nervos ab nascentes, attenuatum in substantiam animalium, vitaliumque spirituum appellatorum, in vniuersas corporis partes. Aptissime vero ponuntur hi duo Cupidines, Irascibilis, atque Rationalis, in manibus gestare lauri ramulos, quod apud Cor, & Cerebrum reuera manet ^e autoritas, imperium, atque triumphalis honos erga Iecur; omnibus ad vnum consentientibus & Philosophis & Medicis, Hepar dignitate cedere Cerebro pariter, atque Cordi; penes quod eorum duum sit locandus principatus, his adhuc est sub iudice; quum ^f Galeus, & ante illum Plato ^g primatum Cerebro tribuant; multi cum ^h Aristotele Cor supra Cerebrum extollere videantur. Nihilominus Aristoteles aliquando manifeste Cor, & Cerebrum videtur æqualia fecisse in primatu, dum verba pronunciat ipsissima: ⁱ *Quædam vero partes sunt simul, quæcunque principales, & in qua prima ratio, & substantia: ut puta si hæc Cor, aut Cerebrum est; nihil enim differt vera talis sit.* Cuius diff-

D ficillimi loci forte fuerit explicatio non discedens e Peripato, si dixerimus, Hominem, qui definitur Animal rationale, si consideretur vt animal & omnino viuens, in eo principale membrum non esse Cerebrum, sed Cor, quod est primum viuens, ac vltimum moriens in homine, principiumque vitæ, vitæque terminus in animali. Si vero consideretur homo vt ratione præditus, ac vtens; quum hæc a ministerio sensuum suas omnes operationes auspicietur, vel Aristotele doctore non vno in loco; primo namque scribit: ^k *Apparet autem hoc vtiq; omnibus inexistens animalibus; habent enim congenitam potentiam iudicatiuam, quam vocant sensum: inexistente autem sensu, in alijs quidem animalium fit permansio sensati, in alijs vero non fit; in quocunq; igitur non fit, aut omnino, aut circa ea que non fit, non est his cognitio extra ipsum sentire; in quibus vero inest sentientibus, ha-*

E bere

^b in Timeo.
^c de temp. cap. 8.
^d lib. 1. ff. 1. d. 3. c. 1.

† Aenci. 6.

† Vesal. 1. 3. cap. 7.

^e Pier. Hiero. 50.

^f 6. de pla. c. 9. & passim in Timeo.
^g de lu. & sen. cap. 2.
^h 3. de part. cap. 4.
ⁱ 7. meta. t. 35.

Difficillimi loci Aristotelici explicatio.

^k 2. post. t. 103. & 104.

bere unum quiddam in anima, quum multa talia fiunt, iam differentia quadam fit, ut his
 quidem fiat ratio ex talium permanfione, his vero non. Ex sensu quidem igitur fit memoria,
 quemadmodum dicimus: ex memoria vero, quæ plerumque eiusdem fit, experientia; multæ
 namque memoriæ numero experientia una est: experientia autem aut ex omni quiescente uni-
 uersali in anima, aut uno præter multa, quod utique in omnibus unum fit illis idem, est
 artis principium, & scientiæ; si circa generationem quidem, artis si vero circa eus, sci-
 entie. Neque itaque insunt determinati habitus, neque ab alijs habitibus fiunt notiori-
 bus; sed a sensu, ut in pugna versione facta uno stante, alter sciet, postea aliter quousque
 ad principium venit: anima vero est talis ut possit pati hoc &c. Alibi vero scribit in eandem
 sententiam: ^{l. 1. meta.} Omnes homines natura scire desiderant. Signum autem est sensuum dilectio nam
 cap. 1. & absq; & supra propter seipfos amantur, præ ceteris autem, qui per oculos fit, non enim ut agamus
 solum, verum etiam nil acturi, ipsum videre præ omnibus alijs, ut ita dicam, eligimus. causa
 autem est, quod sensuum hic vel maxime nos cognoscere quicquam facit, multasque differe-
 rentias manifestat. Natura itaque animalia sensum habentia fiunt: a sensu vero quibusdam
 eorum non innascitur memoria, quibusdam vero innascitur; & ob hoc alia prudentia, alia
 disciplinarum capaciora sunt, quam illa quæ memorare non possunt. Prudentia quidem
 absque eo quod discant, quæcumque scilicet aure sonos non possunt, ut apes, & si quid aliud
 animalium genus simile est. Discunt autem, quæcumque una cum memoria hunc quoque
 sensum habent. cetera igitur imaginationibus ac memorijs, viuunt, experientia vero pri-
 mum participant: humanum autem genus arte etiam ac rationationibus. Fit autem ex
 memoria experientia hominibus; multæ etenim eiusdem rei memoriæ unius experientie vim
 efficiunt. Quare experientia præ simile quid scientie ac arti esse videtur. Per experi-
 entiam autem ars, & scientia hominibus efficitur; experientia enim, ut recte ait Pa-
 lus, artem efficit, inexperientia vero fortunam, &c. Quibus apparet euidenter Ari-
 stotelem constitutere cognitionem omnem humanam, siue sit actiua, ut ars, & pru-
 dentia; siue sic contemplatiua, ut est ipsa scientia, niti cognitione sensuum, ab eaque
 profus ortum habere. Quo nomine scribit ^{m. 1. de gen.} alibi Philosophus, cum sensum habere
 t. 19. virtutem scientie: ^{n. de sen. &} tum auditum maxime facere ad intellectum. Quum autem sensus
 sen. c. 1. omnes in capite sint; ^{m. 1. de an.} tunc tantum tactus extendatur in vniuersum corpus; iam princi-
 pium rationis, humanæque cognitionis omnis in capite, cerebroque maxime ponendum
 est, in quo solo sunt omnes ipsi sensus, visus, auditus, olfactus, gustatus, atque tactus;
 quia & sensus communis, ad quem attinet agnoscere discrimen inter album & dulce, ac
 omnium sensibilia diuersi generis: * nec non & animaduertere functiones omnium & sin-
 gulorum sensuum aliorum; quæ quidem animaduertit non habet locum in somno; quia
 somnus est ligamentum ^{& 149} primi sensorij; quod est instrumentum sensus communis, qui
 solum operatur in vigilijs; nam vigilantes tantum animaduertunt se sentire, non item
 dormientes: somnus autem vel Aristoteli maxime fit in cerebro; dicit etenim ipsissima. ^{q. de somn. &}
 vig. cap. 3. [Fit enim somnus, quemadmodum dictum est, dum corpulentum sursum fertur a calidi-
 de gen. 20. tate per venas ad caput; quum vero amplius non potest, sed multitudine excedit, quod
 cap. 1. eleuatum est, iterum repellitur, & deorsum fluit; ideo cadunt homines subtracto calo-
 de somn. & re, qui sursum ferebat; solum enim animalium rectum & incidens quidem desipientiam
 vig. c. 5. Somnus in facit, postmodum vero imaginationem. An dictæ quidem nunc solutiones contingentes
 cerebrum fit quidem sunt ut fiat in frigidatio. Verum enim vero dominus est locus, qui circa cere-
 otium Aristo- reli. brum, quemadmodum dictum est in alijs; omnium enim, quæ in corpore frigidissimum:
 non habentibus vero, quod proportionale. Quemadmodum igitur humidum, quod eua-
 porat a Solis caliditate, quum venerit ad supremum locum, propter frigiditatem ipsius in-
 frigidatur; & quum constitit, deorsum fertur factum rursus aquæ: sic in euacuatione ca-
 lidi ad cerebrum excrementitia quidem euaporatio in pituitam consistit (ideo & destil-
 lationes videntur ex capite fieri) nutritiua vero, & non morbosa deorsum fer-
 tur consistens, & refrigerat calidum. Ad infrigidandum vero, & non facile suscipien-
 dum euaporationem confert tenuitas, & angustia venarum, quæ circa cerebrum.
 Infrigidationis igitur hæc est causa, quanquam euaporatio exuperet caliditate.]

A Dum igitur Aristoteles asserit somnum esse ligamentum sensuum, primique sensorij; fierique propter in frigidationem euaporationis calidæ per exceedentem frigiditatem cerebri; quod ideo ponit esse somni dominum; aperte constituit cerebrum, in quo sensus omnes agnoscit, obtinere principatum in humano corpore, si spectetur homo ut rationalis, & ac utrens ratione sensuum operationibus innixa, & ab eis præcedentibus ortum habente; quod alibi si dixerat omnem doctrinam & disciplinam intellectuam fieri ex præexistenti cognitione sensitiua: ut multis Classicorum placet. Immo vero scribens Aristoteles: *Caput cerebri gratia potissimum est: hanc enim partem genus omne sanguineum habeat necesse est: & quidem loco obiecto Cordi, ob eas, quas exposuimus causas. Sed natura sensuum etiam nonnullos in eo collocauit, quoniam sanguis eius membri temperatus modice sit, & idoneus tum ad cerebrum reperfaciendum, tum ad sensuum tranquillitatem, atque integritatem.* Qua quidem sensuum tranquillitate, atque integritate maxime niti functiones intellectus humani, sapientia, seu scientia, prudentiaque habitum in homine procreantes, alibi constituit Aristoteles, tum asserens: *Intellectio assimilatur cuidam quieti, & statui magis quam motui, tum maxime dicens: At vero neque in intellectu a parte anime est alteratio: sciens enim maxime eorum, quæ ad aliquid dicitur. Hoc autem manifestum est. Secundum enim nullam potentiam motus fit in nobis scientia: sed, quum existerit aliquid. Ex ea enim, quæ est secundum partem experientia, uniuersalem accipimus scientiam. Neque itaque actus generatio est, nisi quis & respectu, & tactum generationes dicat: tale enim est actus. Quæ autem a principio acceptio scientia, nec est generatio, nec alteratio; nam, quia quiesca est, residetque anima, sciens fit, & prudens. Ut igitur neque dormiens excitatus est aliquis, aut ebrius esse desit, aut egrotans reualuit, factus est sciens, quamuis prius non poterat uti, & secundum scientiam, agere, sed abeunte perturbatione, & ad tranquillitatem ueniente mente inerat potentia ad scientia usum; sic utique huiusmodi aliquid fit id, quod est a principio, in scientia existentia: perturbationis enim quies quædam est, & tranquillitas. Neque igitur pueri possunt quid discere, neque iudicare sensibus, similiter atque seniores; multa enim perturbatio fit, & motus. Sedantur autem, & desinunt perturbari, aliquando quidem a natura, aliquando uero ab alijs; in utrisque autem his alterari aliquid accidit, sicuti quum excitatur, & fit uigilia ad actum. Manifestum est igitur quod alteratio in sensibilibus est, & in sensibili parte anime; in alia autem nulla, nisi secundum accidens.* Ex habitis apertissime constat, ad mentem Aristotelis, intellectricis anime functiones in intellectu scientiam, & artem, prudentiamque producentes, præsupponere quidem operationes sensuum, experientiam, & memoriam promouentes; at sensuum tranquillitatem habentium, non autem perturbationem, quæ prorsus impedit scientia generationem; quum autem sensus in Corde perturbationem ingerat iræ, pariter in Hepate Concupiscentia perturbationem promoueat; in quibus uisericibus calor exundat; & iræ perturbatio non minus quam Concupiscentia passio uehemens impediatur veri cognitionem, & adaptionem scientia, ceterorumque habituum intelligibilibus; in cerebro uero mitis & blandus calor faciat, ut ait Aristoteles, ad sensuum plurimum, in capite degentium tranquillitatem, & integritatem; profecto cerebrum in Peripato primatum obtinet, si referatur ad hominem quatenus est rationis particeps, atque scientia capax, ex precedenti sensuum tranquillorum operatione sine perturbationis uilla uehementia. Cor autem in Peripato primatum obtinet alia ratione, si referatur ad hominem prout animal uiuens est; etenim Cor in eo est principium uitæ, uiscusque quod omnium humani corporis partium primum uiuit, & ultimum moritur, ex Aristotelis & decreto: Quapropter hanc utramque rationem primatus, quarum altera Cordi conuenit, altera Cerebro congruit in humano corpore, considerans Aristoteles, in Metaphysica tractans de partium habitudine ad totum, & inter se simpliciter, enunciauit aptissime, nihil differte utra pars principalis in humano corpore dicatur, Cerebrum, aut Cor. At in libris de Historia Animalium, de partibus Animalium, de Generatione Animalium considerans animal & hominem sub ratione uiuentis, non autem sub ratione rationalis, & intellectiui, semper Cordi primatum dedit, non autem Cerebro; quod non animaduertentes plerique Medici, cum Galeno, contradicunt Aristoteli sine ratione. Primatum huiusmodi geminum Cordis, & Cerebri forte respiciens autor nostri Schematis in gemmula, dedit utriusque Cupidini, tam Irascibili.

1. post. t. r.

4. de part. cap. 10.

1. de 26. t. 48.

7. phy. t. 20.

2. de part. cap. 10.

3. de part. cap. 4.

2. de gen. ana. cap. 4.

7. meta. tex. 37.

lib. 50. hierogl. **fedem in Corde habenti, quam Rationali domicilium in Cerebro obrinenti, ramulum lauri;** quod apud Antiquos, obseruatu Valeriani, ^b hieroglyphicum est, quo signatur *Auctoritas Imperatoria, & Triumphalis bonos.* Esse vero, inquit, *Laurum in signe triumphatum, non ex eo tantum, quod apud Ouidium legitur.*

„ Tu ducibus lætis aderis, quum lata triumphum

„ Vox canet, & longas visent Capitolia pinnas.

quantum ex multis veterum monumentis innotescit. Illud quoque satis constat, Imperatores triumphandi Lauream ad Ionem Capitolinum ferre solitos, atque eam in eius gremio relinquere. Laureata vero Imperatorum capita in numis passim habentur. Atque hic non incongruum fuerit ea quæ de Laureo, unde triumphaturi laureas sibi decerpere consueverant, memorie prodita sunt, repetere. Liuiam quippe olim post Augusti statim nuptias Vcientanum suum reuississe; ibique tum illi gallinam albam, qua ramulum Lauri rostro tenebat, a præteruolante aquila, quæ illam rapuerat, in gremium demissam, quumque nutriti alitem, pingueque ramulum pluchisset, tantam pullorum sobolem prouenisse, ut Tranquillus ad sua usque tempora villam eam Ad Gallinas vocitaram artebatur. Tale vero Lauream fuit, ut triumphaturi Cæsares inde Laureas boni omnis gratia decerperent. Fuitque mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangerent. Adeo vero Laurus triumphantium propria fuisse videtur, ut obseruatum sit in huiusmodi Laureo sub cuiusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ex quo etiam prodigij causam intelligas, quod Iulij Cæsaris eadem præmonstrauit, quum pridie Idus Martias aus Regiliolus cum laureæ ramulo Pompeianæ Cui se se inferens, a varij generis volucris ex proximo nemore persequentibus ibidem discerpta est. Nonissimo vero Neronis anno, in quo Cæsarium progenies defecit, sylvæ illa Veientana radicibus omnis exaruit, & quicquid ibi gallinarum erat, interijt. Tali portento fuit Alexandro Severo, Laurus alia ingens, & antiqua, quæ in palatio cuiusdam civitatis in qua proficisceretur ad bellum quod contra Germanos parauerat, subito collapsa, mortis iniciam eius indicium habita. Contra non temere boni ominis Lauri folia, quæ circa Pompeij fastes illigata fuerant, quum longa itinere per arida & inculta loca iam exaruisissent, eo tempore quo in vico quodam Galatiæ cum Lucullo in colloquium descendit, detacta, & a Lucullianis lectioribus recentia & viridia, quæ penes eos plurima erant, liberaliter suscepta: quod summam gloriæ rerum a Lucullo gestarum ad Pompeium transferam interpretatum est, ut paulo post subsequutum. Et Romæ lamentabunda Luculli vox audita, Pompeius res meas in Asia gestas eleuauit. Laurus itaque triumphalem honorem, & auctoritatem Imperatoriam designat. Cuius arboris rami dum manibus Amorum Irascibilis, & Rationalis trahentium rhedam impotentis Cupidinis Concupibilis, geruntur, aperte signant viros alta sapientia, bellicaque fortitudine eluentes. et si domiti quandoque fuerint ab ardore Concupiscentiæ Veneræ, retinere tamen in hominū memoria gloriæ excellentis virtutis immortalē, immortalē vitore lauri signatam: ita cordis, & cerebri primatus dignitatis est semper in humano corpore, licet aliquando Iecur vniuersi corporis temperaturam regat, ut obseruat Galenus in Arte Medicinali. Hactenus explicatū sit a nobis imperium tyrannicū Amoris improbi Concupiscentis erga probos Irascibilem bellicū, & Rationalem sapientiam.

cap. 29. & seqq.

Explicatio Schematis ab incerto proposita consideratur. Cap. XIV.

Ceterum ommittenda non est explicatio Schematis ab incognito nobis autore proposita, duobus versiculis appositis huiusmodi:

„ En gemini bigam Thitonia ducit Amoris:

„ Biga docet Venerem, flammaque clara diem.

Videtur hic autor indicare velle Tithonis amicam Auroram, quæ faciem dici præfert Orienti Soli; & capta gemino pridem Amore rapuisse dicitur duos amafios, Tithonem & Cephalum, ut aiunt fabulæ præcæ: quum ipsamet amans tertius Amor sit biga stans, qua rapuit amafios. Verum in Schemate duo Cupidines bigam ad se trahentes, potius ad se rapiunt Amorem tertium, quam ab eo rapiantur. Biga docere Venerem utraque potest, quia Veneris actus est duorum amantiū coniunctio: rotæque duæ in biga forte Veneris ipse actus, consistens in sensu, & fruitione voluptatis, percellentis vna facultatem sensuum tam cognitiui

Agnitricem, tum etiam appetitricem pulchritudinis ceu boni delectabilis. At vero nimis longepetita videretur ista commentatio, quæ nil fere Schemati congruere videtur, minime declarans cur Amor in biga papilionis alas habet, alij duo bigam trahentes obtineant alas auium: neque cur isti gemini ramusculos Lauri manibus gestent. Neque sax in manu Cupidinis diem docet, aut ardorem perennem, quo medullitus incenduntur amantes. Aperte Pierio, ^a lib. 46. ^b Hidr. ^c Ægyptij sacerdotes, qui odium per aquas intelligunt, sub hoc tamen nomine mare ipsum accipientes, per ignem Amorem exprimi voluerunt; ideoque faces passim Cupidini dedicauerunt; notum enim illud de amore captis, vri eos intimis medullis: & apud Maronem; ^b *Regina cæco carpitur igni, alibi: c est mollis flamma medullas: Atque eadem vritur infelix Dido: ardet amans Dido.* Cyrus apud Xenophontem, ^c ignem ait, vrese homines, qui eum tangant: Amorem vero non presentes tantum, verum etiam longe absentes inflammare. Meritoque Portius Licinius dixit, hominem ob Amorem non esse ignitum, sed ipsum ignem, quum ait: *Quæritis ignem? ite huc: quæritis, ignis homo est.* Vulgatum & Isidori dictum, autoris Græci de Amore loquentis, ea de causa cum facibus & alijs Amorem pingit solitum, quod nonnunquam cupiditate impatientius exurat, nonnunquam vero præ satietate abolet, & Lucretius:

- „ Sed leuiter pœnas frangit Venus inter Amorem,
- „ Blandaque refrenat morsum admista voluptas:
- „ Namque in eo spes est, vnde est ardoris origo,
- „ Restingui quoque posse ab eodem corpore flammam.

Sic igitur in Schemate puellus alatus facem gerens, & alios binos alatos, & laureatos vrgens ad thedam suam trahendam, non est Aurora quæ face diem prouehat, Tithonis, & Ceohali amatrix; ac ipse Cupido Venerus face concupiscentiæ simul adigens Amores alios, bellicæ fortitudinis, & altæ sapientiæ, nonnunquam ad mulierculas colendas.

Amoris Emblemata nostro persimile, propositum ab Alciato consideratur. Cap. XV.

CAntequam vero de tabula manum, lubet Alciati consimile Schema cum nostro comparare. Notatur a Cl. Viro, ^a *Potentissimus affectus Amor*: pictumque nobis ob oculos ponit alatum Cupidinem e biga frenatos leones duos vrgentem vulgari aurigarum flagello, versiculis appositis:

- „ Aspice vt inuictus vires auriga leonis,
- „ Expressus gemma pufio vincat Amor?
- „ Vtque manu hac scuticam tenet, hac vt flectit habenas!
- „ Vtque est in pueri plurimus ore decor!
- „ Dira lues procul esto: feram qui vincere talem
- „ Est potis, a nobis temperet an ne manus?

Profecto Schematis huius autor in gemma significare, voluit Amoris vim esse vehementissimam, quæ si potest ferocissimos Leones domare, mansuefacereque ad connubia venerea, vel cum pardali, fera diuersæ speciei, nec minus truculenta, sicuti supra ^b notauimus ex Plinio; ^c multo facilius posse nos homines, quantum duris, & agrestibus moribus præditos, immo quamuis insignium virtutum robore munitos, vincere, domareque penitus. At

Dautor nostri Schematis, absque comparatione, mirabilius ostendit Amorem concupisibilem domare viros mascula virtute tum bellicæ fortitudinis, tum altæ sapientiæ pollentes, ac ad sui obsequium impellere, non scuticæ vulgi, sed face caloris innati feruidioris. Et Amori Concupiscentiæ non alas volucrum cæli, sed terreni papilionis, a terrenis extollere se nequeuntis assignauit mystica tessera. Neque necessaria probatione nititur argumentum viri præcelsi; quia belluæ, quantumvis feræ, sensu ^d viuunt, & appetitui concupiscentiæ facile, necessarioque parent, atque subiiciuntur: homines vero rationem obtinent, ac liberam voluntatem, quæ potest Appetitui Concupisibili resistere, violentiamque Cupidinis exsuperare, domareque penitus, vt in nonnullis obseruatum est: quis ignorat Xenocratem philosophum Platonicum violentiæ Cupidinis obstitisse fortissime? Constat enim, quum Phryne, nobile scortum, dedita opera a quibusdam intra eius cellam missa esset, atque ab

^a lib. 46.
^b Hidr.
^c Æn. 4.
^d lib. 5. pæd.
Cyr.
^e lib. 46.
Embl. 166.
^b cap. 6.
^c lib. 3. c. 16.
^d 2. de an.
t. 16. 149.
& 162.
Zenocratis.
continentia.
mira.

eo orans lectuli partem accepisset, demumque nullis illecebris virum ad concubitum allicere potuisset, sed imperfecto opere discessisset, dixit se non a viro, sed a statua venisse. Quis ignorat Lucretiæ, Penelopes, Virginæ pudicitiam? A

Peor. in
triumph.
Castitatis.

„ Poi' le tedesche, che con aspra morte
„ Seruar la lor barbarica honestate?

Plenæ sunt historiæ Virginum, & aliorum, qui Cupidinis violentias omnes animo casto superarunt, etiam violentæ mortis neglectis minis atque terroribus. Quare nulla necessitas est, ut Amor concupiscentiæ, qui feras irracionales vincit, etsi ferocissimas, rationalem hominem vincere debeat.

Hæmus Vr.
sarius.

F. pag. 119.

Hæc iam exaraueram, quum ad manus meas peruenit Numus argenteus, a nobilissimo Patricio Patauino Sertorio Vrsato monstratus, de quo Fuluius Vrsinus, in opere suo Familiarum Romanarum in antiquis Numismatibus repertarum, hæc habentur *Tertius denarius cusus est, ut opinor, a L. Tulio, superioris Iulij filio, qui in Africa Catoni Pro Quæstore fuit bello Casariano: Eius meminist Caesar lib. I. & II. de bello Ciuili, Cicero ad Atticum lib. VII. Hircius lib. V. de bello Africo, & Dio lib. XLII. Ad eandem vero generis originem indicandam, Venus curru Cupidinum vecta in hoc quoque denario expressa est.* B

Venus curru
Cupidinum
Vecta.

nostro Schemate; in quo, non Venus, at Cupide vehitur Concupisibilis in curru a Cupidinibus Irascibili, & Rationali rhedam trahentibus. Quod autem subsit Amoribus in altum volantibus lyra vetus in Vrsini numo, forsitan hoc iudicare potest Iuliæ gentis originem, a Virgilio poeta principes partes inter Latinos Vates obtinente, celebratam fuisse. Hactenus de primo Schemate dicta sufficiant.

Sapientiam apprehendi ab Animo Doctrina sedula lectione, ac intenta Auscultatione.
Schema II. Gemma.

Humanus animus erga sapientiam cur se habeat ut Amor pufio corpore pufillo.

Cap. XVI.

QUUM Amor nihil aliud fit, quam desiderium pulchritudinis possidendæ, ut in Phædro Symposioque Plato demonstravit, quumque pulchritudo cum bonitate coincidens maxime resideat in sapientia: ut fatetur Aristoteles: ponens scientiam inter honorabilia bona primatem: tam si omnes homines natura scire desiderant, & scientia proprius est habitus animæ humanæ; quis non videt Animum humanum sciendi cupidum aptissimum per Cupidinem in gemmula nostra representari? Verum enimvero quum infantium erga adultiores tergemina sit differentia, quod & corpore minore sunt, & animo simpliciore, ac rudiore; penes hæc tria Rationalis Amor Sapientiæ mirifice fingitur in gemma, & ab Amore tum concupiscentiæ, tum bellico irascibili contradistinguitur, qui maiores corpore finguntur in alijs gemmis, & actionis minus rudis ad aspectum promotores. Quod quidem ad corporis exiguitatem attinet, eius vna ratio est, quam protulit Aristoteles, & comprobatur experientia; quum enim humanus intellectus ad intelligendum non utatur villo corporis organo; quin & anima rationalis gubernet atque regat ceteras inferiores facultates nutritices, sensitricas, & alerices; quo factum est, ut mente penitus occupata circa vehementis cuiuspiam intelligibilis obiecti contemplationem, aut etiam voluntate circa vehementis obiecti desiderabilis amorem, homines ideo in ecstasim rapti non moveantur, nec admota sensibilia vehementissima percipere valeant, nec etiam alantur; ut olim fuisse probavimus, & agentes *De his qui diu vivunt sine alimento*: nec non tractantes *De ortu anime humane*: si iam plane constat corporis molemm maiorem esse contemplationi, sapientiæque acquisitioni, comparationique; quod plane nos edocuit Aristoteles inquirens: & Homo solus animalium omnium erectus est, quoniam eius natura atq; substantia divina est: officium autem divini est intelligere, atque sapere: quod non facile esset, si vasta corporis moles affideret, pondus enim tardiores reddit & mentem & sensum communem. In hanc sententiam Galenus, D. Hieronymus, & veteres omnes, vasta corporis mole compactos homines parum mente pollere, nihil ingenio valere dicunt; ut etiam hac ratione Philo, Iudæorum doctissimus, distinguere potuerit animam athletæ ab anima Philosophi: *Quapropter, inquit, athleta anima differt ab anima Philosophi; nam athleta omnia refert ad bonam corporis habitudinem, cui vel animam ipsam impenderet, ut pote amator corporis. At Philosophus quum sit honestatis amator (adeoque sapientiæ, quæ bonum est omnium honestissimum, honorabilissimumque) curam gerit eius, quæ in se vivit anime, neglecto mortuo corpore, non aliud spectans, quam ne quid optima anima patiatur a colligato sibi malo cadauere.* Quum etiam semper homines valto corpore male audiunt apud omnes, tanquam socordes ac inertes; unde in proverbum abiit, *Caliga Maximini*: scilicet Imperator is fuit ut corpore vastus, ita animo profum insullus; ut in eius vita refert Iulius Capitolinus, in hæc verba: *Nam quum esset Maximinus pedum, ut diximus, octo prope semis calceamentum eius, id est campazium regium, quidam in luco, qui est inter Aquileiam & Arziam posuerunt, quod constat pede manus fuisse hominis vestigio atque mensura. Unde etiam vulgo tractum est, quum de longis atque ineptis hominibus decretur, Caliga Maximini.* Sed & sacra pagina Gigantes valto corpore bellicos quidem fortes asserit, at nullquam sapientiæ studiosos agnoscit. Quam veritatem etiam ex intimo Peripato deducere possumus; quoniam animæ intellectiva, cuius ad conscientivæ differentiam, sapientia proprius est habitus, ad hunc habitum comparandum corpori non miscetur; nec ad induendam sapientiam, quæ rerum omnium, altissimarumque præsertim cognitio est, villo profum utitur organi corporei ministerio, nec omnino corporis villius actus est. *Quapropter, inquit Aristoteles, Exactissimam scientiam esse sapientiam manifestum est. Sapientem igitur non solum ea quæ ex principijs sunt cognoscere, sed etiam circa principia ipsa verum dicere oportet. Quare sapientia erit intellectus & scientia; ac quasi habens caput scientia rerum præstantissimarum, & mox: Constat igitur ex ijs quæ dicta sunt, sapientiam esse rerum præstantissimarum naturam & intellectum. Unde Anaxagoram & Thalem atque huiusmodi homines, quum ignorare ea quæ sibi usilia sunt, viderint; non prudentes, (cuiusmodi non pueros, at senes esse solum, infra notabit) sed sapientes esse dicunt.*

1. de an. t. 1. 1. Meta. t. 1. 6. Ethic. 3.

Corporis magnitudinem obesse vitæ contemplativæ. 3. de an. t. 6. 7.

lib. 2. cap. 199. 20. & lib. 4. cap. 65 66. lib. 3. cap. 4. 5. 4. de part. cap. 10.

b. de leg. allegor.

Alimentum animæ quid.

Proverbium, Caliga Maximini.

K. Gén. 6. Deut. 2. 3. Num. 13. 2. Reg. 21.

t. 2. de an. t. 11. 6. Ethic. cap. 7.

6. Ethic. cap. 8.

dicunt: ac superuacua quidem (vt pueri) & admiranda, & difficilia, & diuina cognoscere ipsos afferunt, sed inuicilia tamen, puerorum instar. Ceterum quasdam partes animæ, cuiusmodi sunt intellectus, & voluntas, nullius corporis aëus esse, statuit^a alibi Philolophus. Cuius rei de intellectu postea rationem reddit inquiring: ^a *Necesse est itaque, quoniam omnia intelligit, immistum esse, sicut dicit Anaxagoras, vt dominetur; hoc autem est, vt cognoscat; nam alienum, iuxta apparens, prohibet, & obstruit, & adhuc infra: ^p Vnde neque rationabile est ipsum intellectum humanum mistum esse cum corpore: Qualis quidam enim vti que feret, calidus, aut frigidus; & ei instrumentum aliquod esset, sicut sensitiuo: nunc autem nullum est.* Ad indicandum autem Amorem sapientiæ, qui residet in anima intellectiua, non vtente corpore ad induendum habitum sapientiæ; quum ob oculos poni nequeant incorporea penitus: Autor nostri Schematis in gemma finxit Amorem exilimo corpore purificationem optima ratione.

Amor Sapientiæ cur efficitus in gemma puellus innocens, atque moribus simplex.

Cap. XVII.

AD aliam infantium proprietatem quod attinet, quæ dicitur Animi simplicitas, atque puritas; hæc optimo iure quoque datur homini sapientiæ amatori; quoniam, vt nos edocet Sacra Scriptura, ^a *in animam maleuolam non introibit sapientiæ, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim Sanctus disciplina effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripitur a superueniente iniquitate. Benignus enim Spiritus Sapientiæ, & non liberabit effundens maledictum a labijs suis, & alibi, ^b Initium Sapientiæ timor Domini.* & alio loco: ^c *Consteatur tibi Pater, Domine cali & terræ, quia abscondisti hæc mysteria vere sapientiæ a sapientibus & prudentibus vitis mundanis superbia tumentibus, & reuelasti ea paruulis, hoc est hominibus in simplicitate cordis, ac sine malitia, Deum timentibus filiali timore.* Cuius & ea ratio physica reddi potest, quia sapientiæ totum sibi postulat hominem, animamque totam; quæ si distrahatur ad cupiditates, & ad alienas cogitationes, locum in se sapientiæ dare non poterit; quoniam & Aristotele doctore, vt vidimus, ^d *alienum in anima iuxta apparens menti, prohibet, & obstruit aditum & ingressum accedenti veræ sapientiæ; & sacra pagina Magistra, ^e nullam esse participationem iustitia cum iniquitate, nullamque societatem luci ad tenebras, luci veræ sapientiæ ad tenebras errorum, & vitiorum.* Itaque scitissime noster Autor Amorem Sapientiæ merito finxit infantem simplicis innocentie.

Amor Sapientiæ cur in gemma fictus effigie pusionis ignari, ac infantis.

Cap. XVIII.

Ceterum tertia, eaque postrema ratio porior, cur Amor Sapientiæ pusionis fictus est, habetur ex infantium conditione, qui scientiæ, quam percipiunt, & exquirunt, expertes omnino sunt; Amor enim est appetitus boni absentis; appetere namq; non^a possumus ea, quæ possidemus. Amatores ergo Sapientiæ sunt ignari, puellorū instar, etsi prouecta sunt ætate; quo nomine Socrates (quem vel Aristophanes præclaræ sapientiæ Amatorē hominē vocat) grandæuus, cōsiderans multo plura esse; quæ sibi supererant addiscēda, quæ ea quæ nouerat, oraculo vere philosophico, purus Amator-Sapientiæ, discitabat: ^b *Hoc vnū scio, quod nihil scio;* namq; finita, quæ callebat, vnde Sapiens^c ab oraculo Pythiæ Chærephonti renunciatus est, cōparata ad infinita, quæ sibi discenda manebant, pro nihilo ducebantur; quod^d finiti ad infinitū nulla sit omnino proportio. Secundū hanc rationem intelligi posse videtur effatum Platonis, ^e *Bis pueri senes:* Quod senes Amore sapientiæ capti, secunda vice, si non corpore, saltem animo pueri sint, incitiam puerilem induentes, erga ea quorum scientiam desiderant, & affectant: etenim eorum anima tanquam rasa^f tabella, in qua nihil depictum sit, vt anima puellorum, habenda fuerit. Huc etiam pertinet quinquennale Pythagoræorum discipulorum silentium, ^g nam illi, tanquam infantes in literario mundo nihil omnino scientes, nec eloqui valentes, inhiabant integro lustro Sapientiæ Pythagoricæ sibi comparandæ,

A dæ, qua tandem adepta viri sapientes effecti, sapienter eloqui valerent. Illud autem ob-
 seruandum hic, Amorem sapientiæ, proindeque Philosophum poni puellum, non ætate,
 sed moribus, cum Aristotele dicente, *Nihil interesse, puer ætate, an moribus puerilibus ali-*
quis sit. Iure merito itaque nunc in Schemate nostro Amor Sapientiæ tanquam infans pu-
 lio fictus est.

*l. Ethic.
 cap. 3.*

Amor Sapientiæ cur nudus effectus. Cap. XIX.

N Vdus autem aptissime fingitur Amor sapientiæ, non solum tum quia nondum induit
 habitum sapientiæ, qui eam appetit & inquit: unde Pythagoras omnium primus ap-
 pellari noluit Sophus hoc est sapiens; aut Philosophus, hoc est Amator sapientiæ; Cupidi-
 tas enim est cum priuatione boni, quod appetit: tum quia multi diuitias abiecerunt, nudatiq;
 bonis fortunæ se ad sapientiam sibi comparandam accinxerunt: Crates ille Thebanus, ho-
 mo quondam ditissimus, quum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus
 abiecit, neque purauit se posse & virtutes, & diuitias simul possidere. Fecit hoc ipsum An-
 tisthenes, & alij plures. Vere Seneca: *Quum uolueris veram hominis ætimationem uide-*

B *re, & scire qualis sit, nudum inspicere, deponat patrimonium, deponat & honores, & alia fortune*
mendacia. Corpus ipsum exuat; & animum intueri, qualis quantusque sit, alieno, an suo
magnus. Apud Laertium interrogatus Pythagoras, anne cuperet esse diues? respondit,
 Diuitias habere contemno, quæ liberalitate perduntur, parentate putrescunt. Plato *cent-*
set fieri non posse ut quis vna diues valde sit atque probus, proindeque sapiens; alludens
ad illud, quod non viderat, oraculum: Facilius est Camelum per foramen acus transire, quam
diuitem intrare in regnum celorum. Quod ingrediuntur solij homines Deo charissimi, quos

Epist. 29.

de Legib.

Matt. 19. 24

*l. Ethic
 cap. 8.*

inter numerat maxime sapientiam excolentes, & amantes, Aristoteles, tum etiam quia ne-
 cesse omnino est, Animum, qui sapientiam inquit & appetit, exutum esse, denudatumque
 eunctis alijs affectibus, & passionibus: de quibus & Lucianus Ludicro dialogo Charontis,
 & Boethius serio carmine philosophico: Lucianus quidem ita Charontem vociferantem
 introducens: Cha. *Audire quo loco sint res vestre. Equidem parua est nobis, quemadmodum*
videtis, & cariota nauicula, & qua undiq; perfluit, quod si in alterâ partem se inclinaret, plane
submersa periret atq; vestrâ id multi simul cõstuant & singuli plurimas sarcinas adferunt. Quod
si cû his nauiculâ cõscenderitis, vereor ne postea vos facti periretis maxime vero eos, qui nandi
sunt imperiti. Mom. *Quid igitur faciendum erit, ut sine periculo nauigemus?* Cha. *Ego vo-*

C *ludis dicam. vos nudos ingredi oportet, atque ista omnia, qua superflua sunt, in litore relinque-*
re; nam sic etiam vix capiet vos nauicula. Tibi vero, Mercuri, deinceps cura erit, neminem ex
*illis recipere, nisi nudus sit & suppellectilem abiecerit. Itaque ad ipsas scalas se stantias, ipsosq;
 cognoscito, & suscipito. nudosque ingredi cogito.* MERC. *Recte aicis, atq; sic faciemus. Quis est*
ille primus? MEN. *Ego Menippus sum. Ecce autem per am, & baculum in paludem abieci: verû*
recte feci, qui pallium non acceperim. Mer. *Ingredere, o Menippe, vir optime: primumque apud*
gubernatorem nauis locum accipe, in ipsa summitate, quo omnes possis intieri. Verum quis ille
formosus est? Cha. *Charmoleus sum Megarensis ille amator cui osculum unum duobus talen-*
tis constitit. MERC. *Exue igitur istam pulchritudinem, & labia vna cû osculis, ista etiam den-*
sam comam, & genarum ruborem, adeoq; totam cutem. Bene se res habet, expeditus es, ingredere
nunc. Quis vero ille est purpuratus, & diadema præcinctus, grauitatem quandam præsefe-
rens? Quis es tu? LAM. *Lampichus sum, Gelonum tyrannus.* MER. *Quid igitur cum tot sar-*
cinis venisti? LAM. *An ne nudum aduentare conueniebat tyrannum?* MER. *Nequaquam ty-*
rannum, sed mortuum: itaq; depone ista. LAM. *Ecce abieci diuitias.* MER. *Sed superbiam, o*
Lampiche, & fastum etiam abijce; nam ista si in nauiculam coincidunt, vehementer grauabunt
eam. LAM. *Igitur sine ut diadema habeam saltem, & stragulum.* MER. *Nequaquam: immo*
& hac relinquito. LAM. *Sui iura: quid præterea vis? Nam omnia, ut vides, abieci.* MER. *Cru-*
delitatem etiam, & amentiam, & violentiam, & iracundiam atq; his similia depone. LAM. *Ecce*
nudus sum. MER. *Ingredere nunc, &c.* Quoniam vero philosophari ad sapientiæ conquisi-

lib. 3. c. 5.

in Phædon.

tionem, est per sapientiam mori, ut ait aliquando Plinius, & antea Plato, *perperam ab*
 Ambraciota intellectus, ostendit; & luculenter Ammonius in suo illo ad Porphyrij Prædi-
 cabilia commentario tractans de Philosophiæ definitione, qua dicitur Philosophia esse medi-
 tatio mortis: *Quemadmodum, ait, in meditatione Philosophi anima etsi a corpore se iungi-*

D *tur:*

tur: tamen corpus ab anima non separatur; quum uiuat: ita in obitu corpus est ab anima dissociatur, anima tamen suum corpus non omnino deserit, sed circa illud manet in sepulchro, vel prope. Sciendum autem non omnino quum corpus separatur ab anima, & animam separari a corpore; ita namque corporum amatrices sunt anima, ut post mortem tamen adhuc eodem amore teneantur, atq; ob eam causam fieri autamant, que circa mortuorum tumulos uideri solent, umbrarum apparitiones. Verum neque, quum anima separatur a corpore, corpus omnino separatur ab anima; Philosophi enim est per nimiam contemplationem uehementius se se a corporibus auocent, uiuunt tamen, nec prorsus commoriuntur; & luculentius ipse Macrobius in somnio Scipionis inquit: & Plato duas mortes hominis nouit: nec hoc nunc repeto, quod superius dictum est, duas esse mortes, unam animæ, animalis alteram; sed ipsius quoque animalis, hoc est hominis duas asserit mortes; quarum unam naturæ, uirtutes alteram præstant; homo enim moritur, quum anima corpus relinquit solutum lege naturæ! Mori etiam dicitur, quum anima adhuc in corpore constituta corporeas illecebras Philosophia docente contemnit, & cupiditatum dulces insidias, reliquasq; omnes exiuitur passionis: & hoc est, quod superius ex secundo uirtutum ordine, que solis philosophantibus apta sunt, euenire signauimus. Hanc ergo mortem dixit Plato sapientibus appetendam; propterea debet quicumque sapientiam sibi comparare contendit, & ueritatis omnis agnitionem acquirere, cunctas animi passiones alienas exuere. Quod senio tum Lactantius inquit: Qui ueritati studet, abiciat inimicas & anxias voluptates, que animum sibi uincunt; tum etiam Boetius in Consolatione Philosophiæ, ut dimotis fallacium affectionum tenebris, splendorem uera lucis posses agnoscere.

lib. 6. diu. inst.
lib. 1. metr. 7.

„ Nubibus atris	„ Sæpe resistit
„ Condita nullum	„ Rupe soluti
„ Fundere possunt	„ Obijce saxi.
„ Sidera lumen,	„ Tu quoque si vis
„ Si mare uolens	„ Lumine claro
„ Turbidus Auster	„ Cernere uerum;
„ Misceat æstum,	„ Tramite recto
„ Vitrea dudum,	„ Carpere callem;
„ Parque serenæ	„ Gaudia pelle,
„ Vnda diebus,	„ Pelle timorem,
„ Mox resolutio	„ Spemque fugato,
„ Sordida cœno	„ Nec dolor adfit:
„ Vitibus obstat.	„ Nubila mens est,
„ Quique vagatur	„ Vincæque franis,
„ Defluens amnis,	„ Hæc ubi regnant.

Amor itaq; qui Cupiditas est sapientiæ conquirendæ, nudus ideo fingitur in gēma, quia Philosophus ueritatis cognitionem inquirens, omnes debet animi passiones, ueritatis agnitionem impediētes, exuere. Sed & alia ratio nuditatis in Amore Sapientiæ uidetur illa, quoniam Amor sapientiā affectans, eam sibi comparat per unam intellectus contemplationem; quæ functio est animæ propria, nullis utens corporis instrumentis ad eam obteplendam; ut sæpe docuit Aristoteles; corpus autem esse quasi uestimentum animæ, iam uidimus apud Eusebiū de sententia doctissimorum hominum. Postrema uero ac potissima ratio, cur Amor Sapientiæ nudus effingitur est, quia quum iustum sit omnia denominare a fine; finisq; Philosophiæ, quæ nihil aliud est quā Amor-Sapientiæ, nullus sit alius quā Veritas; dicente Magistro, Recte se habet Philosophiā scientiā ueritatis cōtemplatricem appellasse; speculatiue etenim finis ueritas; quumq; Veritatis propria cōditio apud omnes sit nuditas, & simplicitas orationis; Euripidis, Senecæ, Horatioque sententia,

1. de an. 7. 2.
3. de an. 4. 6.
K 7. de prap. Euang. c. 2.
l de an. 1. 49.
m 2. Meta. c. 3.
n Euripides in Phœnissis,
o Epist. 10.
p 1. Carm. ode, 24.

„ . . . cui pudor, & iustitiæ soror
„ Incorrupta fides, nudaque Veritas,
„ Quando vllum inueniet parem?

lib. 44. Et Valerianus in Hieroglyphicis agens de Sole scribit: Et qua ratione Sol unus est, eadē est Veritatis hieroglyphicū; duplicia enim, & multiplicia sunt ueritati contraria. Simplex igitur sit necesse est quod uerū uideri debet. Hinc nudū effingitur ipsius Veritatis signū; & quia omnia habet in conspicuo, ex eo præcipue ueritas est. Amor itaq; sapientiæ, qui ueritatis est appetitus,

A Cupidoque cognoscendæ Veritatis, hæc ratione potissima Nudus effingitur in Schemate; quod Humanus Intellectus ab Aristotele dicatur fieri id quod intelligit: & amans est in amato potius quam in seipso; iam nudæ Veritatis Amor contemplatiuus aptissime nudus effingitur in gemmula.

r. de ant. 2
15. & 37.

Amor Sapientia cur Alas, & quænam sint eius Ala. Cap. XX.

P Ræter ea, quæ de Alis Amoris generatim antea dicta sunt, in præsentia considerandæ veniunt peculiari quadam ratione Alæ An. oris Rationalis, quem dicimus Amorem Sapientiæ. Profecto quum sapientia sit exacta cognitio rerum præstantissimarum, maximeque sublimium, & admirabilium: Humanus Intellectus in terreno corpore degens, apprehendere non potest illam, quam Deo contubernalem ponit sacra pagina, nisi Alas habeat, quibus extollatur ad sublimia; quod optime Plotinus edocuit asserens: *Amor itaq; supernæ animæ talis existit, suspiciens ipse quoque sublimia, tanquã animæ illius pedessequus, atque ex illa peneque illam genitus, deorumque contemplatione contentus.* Alæ vero Rationalis huius Amoris sapientiæ, quas & Plato dedit Animæ in Phædro, quibus attollitur sursum ad pulchri & boni apprehensionem, duæ sunt, Intellectus, atque Voluntas; voluntas enim semper intellectui iuncta est; quum nihil appetat nisi bonum pulchrumque cognitum. Nisi velimus etiam Amoris Sapientiæ geminas Alas esse duplicem intellectum, Agentem, atque Possibilem; quorum Agens quidem est Ala dextera, Possibilis autem sinistra. Verum enimvero quoniam Amor potissimum in Voluntate residet, quæ facultas est Appetens; & Amor essentia sua Appetitus est; propterea Amor Sapientiæ, quatenus est Amor, ad Voluntatem, facultatemque refertur Appertricem; quatenus est Sapientiæ, refertur ad Intellectum, cuius proprie Sapientia est habitus, sicut vt edocet Aristoteles. Vnde iam Amoris Sapientiæ, qui rationalis est Amor, alæ duæ sunt, Voluntas, & Mens: illa quidem dextera, ista vero sinistra.

a cap. 7.
Schem. 1.
b 6. Eth. c. 7.
c 1. Rhet.
cap. 11.
1. Meta. fun. 1
cap. 1.
d Sap. 3. 3.
e En. 3. lib. 5.
cap. 3.

Amoris Sapientia quæ sint.

f 6. Eth. c. 7.

Amor Sapientia cur præter Alas, adhibeat etiam brachia, manusque geminas, quibus funiculo duplici se tollat in altum. Cap. XXI.

P ORRO non Alis tantummodo, sed etiam brachijs & manibus, duplici funiculo comprehenso satagit Amor ad Sapientiæ possessionem ascendere, sursumque tolli, contra naturam corporis, gravitate sua deorsum animam assidue trahentis, & eius elationem, contemplationemque impediens; etenim Animus in corpore demersus vniri nequit immediate rerum essentijs intelligibilibus; ac opus habet famulatio sensuum, qui rerum simulachra, tales essentia apta representare, perferant in animum eas intellecturum, comprehensurumque. Qui quidem sensus rerum cognitioni scientificæ, sapientiæque adeptioni necessarii, perutilesque, duo maxime sunt, Visus & Auditus, vt ait Aristoteles non vno in loco, sed præsertim vbi scribit: *Sensus autem, qui per exteriora, gradientibus ipsorum insunt, quemadmodum odoratus, Auditus, Visus, omnibus quidem habentibus causas salutis insunt, vt præsentientia prosequantur alimentum, mala autem & corruptiua fugiant: Habentibus autem & prudentiam, eius, quod boni gratia: multas enim annuntiant differentias, ex quibus contemplabilium aduenit prudentia, & agibilibus.* Horum autem ipsorum ad necessaria quidem visus, melior est Visus & secundum se, ad intellectum autem secundum accidens Auditus. Multas enim differentias & omnimodas Visus annuntiat potentia, quia omnia corpora colore participant: ita vs & communia maxime per hunc sentiuntur: dico autem communia, figuram, magnitudinem, motum, quietem, numerum; Auditus autem soni tantum differentias, paucis autem & eas, quæ vocis. Secundum vero accidens ad prudentiam Auditus plurimam conferre partem; sermo enim audibilis existens, causa est disciplina non secundum se, sed secundum accidens; ex omnibus enim constat, nominum enim vnumquodque nota est. Quare a natiuitate primariorum utroque sensu, prudentiores sunt cæci mutis & surdis. Vnde colligas Visum per se magis ad sapientiam comparandam facere, quam Auditus; hunc vero per accidens ad scientiam acquirendam conferre magis, quam Visus. Absolute tamen vtrumque sen-

a 2. post. cap. vit.
1. Meta. c. 1.
de Sens. & sens. cap.
Sensus qui maxime conferant ad adeptionem sapientiæ.

sum maxime necessarium esse nobis ad habitum sapientiæ induendum ; quod nomina sunt
 notæ significantes essentiam rerum ; etenim Aristoteli ^c nomen rei cuiuslibet illud idem
 indistincte significat, quod explicat distincte definitio ; qua definiti rationem intimam, ac
 essentiam rei explicari certum est. Nomina verotum Auditu percipiuntur elocuta : tum
 Visu noscuntur in libro scripta ; quod aperte satis prodidit Aristoteles ^d ita : *Sunt ergo ea
 que sunt in voce, earum que sunt in anima passionum notæ : & ea que scribuntur, eorum que
 sunt in voce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eadem, sic nec eadem voces. Quorum
 tamen hæc primum notæ sunt, eadem omnibus passionibus animæ sunt : & quorum hæc similitu-
 dine, res etiam eadem.* Quum itaque sapientia sit cognitio rerum extra animam ; quarum
 notiones insunt conceptus in animo doctorum hominum eas agnoscentium ; qui suos con-
 ceptus istos alijs communicare possunt tum præsentibus, quos alloquuntur, per auditum ;
 tum absentibus, quibus scribunt, per visum ; propterea duo sensus hi discuntibus inferunt
 ad habitum sapientiæ, quam expectant, induendum. Quoniam vero sensus ad intellectum
 & voluntatem relati, sunt facultates corporales, materialesque magis ; idcirco recte Mens
 atque Voluntas per Alas in Schemate signantur, Visus autem & Auditus per manus atque
 brachia ; namque manus & brachia substantiam obtinent Alis longe materialiore, corp-
 ulentioresque. Ceterum Manibus cum Visu & Auditu pro comparanda prudentia propor-
 tio satis est ; etenim licet diuersa ratione, Manus homini das ob prudentiam, aff. rueruot
 Anaxagoras, & Aristoteles hoc asseuerante : *Homo animalium vnus erectus est ; vtque ere-
 ctus suapte natura, non desiderat crura priora, sed pro ijs brachia & manus a natura recepit.
 Anaxagoras igitur hominem prudentissimum omnium animalium esse ait, quoniam vnus om-
 nium manus obtinet. Sed recta ratio exigit, vt quoniam prudentissimus omnium est, ideo ma-
 nus receperit ; manus enim instrumentum sunt. Natura autem, vt homo prudens, ita tribuere
 solet cuique rem, qua vti possit ; rectius enim tibi datur perito tibi, quam tibi habenti pe-
 ritia tibi addetur ; rem enim minorem maiori, potiorique natura addidit : non maiorem, nobi-
 lioremque minori. Quod si ita melius est ; natura autem ex ijs, que fieri possunt, facere solet
 quod melius sit ; homo non propter manus prudentissimus est ; sed quia prudentissimus omnium
 animalium est : ideo manus obtinet ; qui enim prudentissimus est, recte plurimis vti instru-
 mentis potest. Manus autem esse videtur non vnum instrumentum, sed multa ; est enim, vt ita
 loquar instrumentum ante instrumenta. Natura igitur ei, qui artes plurimas exercere potest,
 manum reddidit, que ad plura instrumenta vtilius est. Ceterum non ita facile quis ob hæc,
 Anaxagora relicto, sententiam Aristotelis acceperit ; quia ratio militare videtur ad Anaxa-
 goræ fauorem ; enimvero constat, hominem habere manus ab ortu suo prius quam pru-
 dens euaserit ; quin & homines omnes habere manus, quorum multi prudentia semper ex-
 pertes viuunt ; causas vero semper effectum præcedere, notum est, in Aristotelis etiam doctri-
 nam. Verum enim vero his ista dirimitur inter summos Philosophos, vbi dicamus, Anaxa-
 goram inspexisse prudentiæ habitum actuosum, siue actus suas operationes exercentes,
 quarum plurimas edit ministerio manuum ; adeo manus homini causæ sunt, quibus exercere
 valet opera prudentiæ, siue artis, ac omnino habitus intellectus practici. Sed Aristoteles
 Finale causam respexit, atque prudentiam, quatenus homo capax eius est ; namque Na-
 tura dedit homini manus, quibus vti posset ad operationes intellectus practici promouen-
 das, vbi tales habitus induerit, est enim homo ab origine sua, vt corpore manibus insigni-
 tus, ita mente rationalis, & habituum omnium recta cum ratione actiuorum, factiuorum-
 que susceptiuus ; quibus ad operandum necessaria dedit instrumenta corporea, quales ma-
 nus præcipua sunt, quæ recte dicuntur instrumenta instrumentorum ; instrumenta natura-
 lia, instrumentorum artificialium effectiua, & ijs apte vti valentia. Deus etenim & Natu-
 ra, quæ causæ sunt nihil frustra facientes, & vt non abundantes in superfluis, ita non defici-
 entes in necessarijs, condentes hominem rationis participem, atque prudentiæ, artium-
 que capacem, eidem dedere manus, quarum ministerio posset vti ad opera prudentiæ pro-
 mouenda, vbi talem habitum sibi comparauerit. Vt cumque sit igitur, manus ad pruden-
 tiam necessario refertur ; quo nomine Cupido Sapientiæ manibus apre ponitur vt ad pruden-
 tiam sibi comparandam, nempe sensibus duobus præcipuis, visu & auditu ; quorum
 vnus dexteræ, sinistra comparatur alter, Verum enim vero aures atque manus esse hiero-
 gly.*

^c 1. phyt. 3.

^d 1. de Inter-
pr. cap. 1.

^e 4. de part.
cap. 10.

Hom. cur
solus anima-
lium manus
obtinere.

Manuum ad
prudentiam
comparatio,
controuersa
inter Anaxa-
goram, &
Aristotelem.

A glypticum sapientiae Pierius autor est, cui *Quatuor Aures, Manusque totidem, quibus Lacedaemonij simulachrum Apollinis praeditum esse voluerunt, vero nimirum hieroglyphico nihil aliud significabant, nisi Sapientiam, curus Deus ille symbolum esset. Eam autem & multarum rerum aufcultatione, & operibus identidem agendis comparari.* Sed & manus oculata ponitur inter antiqua hieroglyphica. Alcianus apte ponit inter Emblemata [†] manum oculatam, tanquam instrumentum animi, temere non credentis audita; hoc nobili symbolo:

- „ Ne credas, ne (Epicharmus ait) non sobrius esto :
- „ Hi nervi humanae, membraque mentis erunt.
- „ Ecce oculata manus, credens id, quod videt: ecce
- „ Pulegium antiquae sobrietatis olus :
- „ Quo turbam ostenso sedauerit Heraclitus,
- „ Mulserit & tumida seditione grauem .

Verum alio sensu noster Autor in Schemate manus ambas apposuit, ad indicandum robur intentum, quo viribus omnibus inniti debet homo sapientiam sibi comparaturus. Manu quoque sermonem indicari, qui pertinet ad [†] auditum, & Sapientiam ferit in animo, & Pie ^g lib. 35.

B manus ostendit ex Artemidoro. *Manus vero, inquit, unumquemque sermonem per seipsa significat, quod una cum sermone manu etiam motum expetimus, ut ait Artemidorus. histriones enim vel celebres inuenias solacisimi redargutos, quod gestu manuum aliquando peccassent.* Soloacisimus [†] ut manu fiat. ^h lib. 33.

Oculo quoque sermonem indicari hieroglyphice, monuerat antea ^h Valerianus. Ut hi duo sensus, Visus, & Auditus, quibus percipitur Sermo scriptus, & ex ore docentis effluens, ad sapientiam comparandam maxime facientes, mystice signentur in Schemate per Amoris manus in altum sublatas ad auiculam canoram, & caueam apprehendendas. Duo vero funiculi, quibus Amor Sapientiam hauriens attrahere studet ad se se cacumen arboris, in quo persistat auis, & de quo cauea dependet, sunt actiones duum istorum sensuum, seu maius species audibiles, & visibiles, quibus Amor Visu, & Auditu dogmata sapientiae scripta in cauea, tanquam in libro, ut inferius [†] apparebit, & effluentia ex ore docentis, apprehendere [†] cap. 12. fatagit.

C De magno conatu, ingentique labore, quo sapientia comparatur. Cap. XXII.

Profecto magnum conatum, & laborem ingentem adhibere ponitur Amor hic ad sapientiam sibi comparandam; atque scite nimium indicatur per puellum curuare conantem ad se cacumen altae nimis arboris & annosae, in quo stat auicula; quod, ut ait [†] Gyraldus [†] Synt. 13. ex Philostrato, Amores, Dei pueri sint, & libenter cum auibus ludant. Laboriosam vero valde nobis esse Sapientiae comparationem, aperissime constat non solum e profanis autoribus, quibus:

- „ Virtutem posuere Dij sudore parandam:
- & ut ait Horatius, [†] in studio sapientiae,
- „ Qui cupit optatam cursu contingere metam,
- „ Multa tulit, fecit qua puer, sudauit, & absit:
- & a Laertio ponitur hymnus ab Aristotele conscriptus; cuius initium erat,
- „ Virtus laboriosa generi mortalium
- D** „ Honestissimum vitae humanae incitamentum:
- „ Pro tua siquidem forma, o Virgo
- „ Expetenda est in Graecia mortis conditio.
- „ Et grauium assiduorumque laborum tolerantia, &c.

Verum etiam ex ipsomet hominum sapientissimo Salomone, de se sic in sacra pagina scribente: [†] *Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Hierusalem: & proposui in animo meo querere, & investigare sapienter de omnibus, quae sunt sub Sole: Hanc occupationem pessimam dedis Deus filijs hominum ut occuparentur in ea.* Quae quidem vita contemplatiua dicitur occupatio [†] Eccles. 1. 12. 13.

pessima, quae laboriosa sit, & magni dementum bonae corporis valetudini; ut communis est interpretatio. Nisi potius dicendum sit, ob intentionem, & assiduitatem, non ob improbitatem, vitam contemplatiuam Philosophi nuncupari pessimam occupationem ab Ecclesiastes; Vita contem-
platiua cur-
sit occupa-
tio pessima.

fiasse ; quemadmodum labor improbus dicitur , non quia malus existat ; sed quia **A**
 sit intensus & assiduus , ac pertinax ; quem proprietatem esse vitæ contemplatiuæ,
 Amorisque sapientiæ , constituunt Aristoteles , atque Plotinus ; Aristoteles quidem
 de contemplationis præstantia , & assiduitate scribens in hæc verba : *Si vero felicitas est ex virtute operatio ; consentaneum est , eam ex illa esse , que præstantissima est : hæc autem eius erit , quod est optimum . Siue igitur id intellectus sit , siue aliud quippiam , quod sane secundum naturam videtur principatum obtinere , & præsidere , notionemque habere de honestis , & diuinis rebus : siue diuinum quoddam , & ipsum sit ; siue ex ijs , que in nobis sunt , diuinissimum : huius secundum propriam virtutem operatio , perfectæ felicitas esset ; quam esse contemplatiuam dictum iam est . Atque hoc tum cum superius dictis , tum etiam cum veritate consentiens esse videretur ; nam & præstantissima est hæc operatio ; quippe quæ & ijs , que in nobis sunt , intellectus huiusmodi sit : & ex ijs , que in cognitionem cadunt , illa circa que intellectus versatur : & præterea assiduisima ; contemplari siquidem assidue magis , quam operari quippiam possumus . Plotinus autem de Amoris contemplatiui visione , operatione que assidua , intensa , vehementique dicens : *Sequens igitur continuo Saturnum , ac si velis patrem etiam Saturni Cælum , actum suum reflexit ad ipsum , se que illi conciliauit , & Amorem amando progeniuit ; cumque hoc ipso Amore suspiciit ipsum ; atque huius anima actus substantiam essentiamque producit . Tum vero utrumque illuc intuetur , tum ipsa genitrix , tum genitus pulcher Amor , substantia quidem ad aliud pulchrum semper intentis , habensque esse hoc ipso in medio scilicet inter desiderantem , atque desideratum . Et profecto desiderantis est oculus præbens quidem amanti , ut per ipsum cernat amarum ; præcurrens autem ipse , & antequam illi præbeat facultatem videndi per instrumentum , ipse iam spectaculo , siue spectamine plenus prior quidem , inquam , non tamen similiter contemplatur , ex eo quod sistit quidem illi spectamen , ipse vero velut fructu vescitur visione pulchri ipsi mirifice circumfusæ . Esse vero substantiam essentiamque ab essentia emanantem minorem quidem generante , existentem vero simul , negare non licet . Etenim anima illa essentia est nata ex actu , qui super ipsam est , essentia inquam viuens , & ab ipsa entium essentia pendens , illudque suspiciens , quod prima essentia est , vehementerque suspiciens . Atqui & primum ipsius spectaculum , vel spectamen id ipsum est . Quod quidem tanquam suum bonum spectat gaudetque videns : atque ipsum visum tale est , ut quod intuetur non negligenter intueatur , adeo ut ipsa velut voluptate intentioneque ad ipsam visionisque vehementer aliquid generetur ab ipsa , tum ea , tum spectaculo dignum . Quamobrem tum ex eo , quod intensissime agit circa spectaculum ; tum ex eo , quod quasi ab ipso spectaculo desinit , imbutus oculus velut visio quædam cum simulachro natus est Amor . Quam assiduitatem , intensionem , vehementiamque contemplationis in Amore Sapientiæ mirifice nobis expressit autor Schematis , ponens Cupidinem intentis brachijs & ambabus manibus vehementissimo nisu conari præcellam & annosam arborem incuruare , cacumenque sublimem , in quo stat auis optata , caueaque pulchra , ad se trahere : cuius vehementiæ , pertinacis assiduitatis ratione vita contemplatiua dicitur ab Ecclesiaste Occupatione pessimâ . Verum enim vero , si liceat altiùs hac in re theologizare , censeo vitam contemplatiuam hominibus a Deo datam esse pessimam occupationem , quia data fuit in peccatum patrati criminis a primo parente , transfusam in omnes illius posteros . Nimirum ut primus Angelus ab initio creatus a Deo ^e perfectissimus , perfectioni suæ , non Deo creatori , male tribuens lucem & nobilitatem propriæ naturæ ; temereque volens æquiparari **D**
 Deo , iuste priuatus est luce mirabili , & ex Lucifero principeque Angelorum lucis , factus est princeps ^f tenebrarum , obscurato illius intellectu prius illustrissimo ; quod aperte Patres orthodoxi fatentur vnanimes , Eusebius Pamphilus , Diuique Thomas , & Bonaventura ; Pamphilus quidem in Euangelica Præparatione scribens de Lucifero labente : *In monte Dei natus es inter igneos lapides immaculatus in diebus tuis , ex quo die creatus es donec inuistitia inuenit in te subit . Exaltatum est cor tuum in pulchritudine tua : Corrupta est scientia tua cum pulchritudine tua : propter multitudinem delictorum tuorum in terram deiecti te .* D. Thomas autem distinctius ait , cognitionem ^b Veritatis in Angelis , quæ habetur per gratiam , duplicem esse , quarum altera diminuta est , altera totaliter ablata per peccatum ; licet ab his diuersa , cognitio naturalis intacta remanserit : *Duplex* , inquit , in Angelis **C**
 est**

c 10. Ethic. cap. 7.

d En. 3. lib. 5. cap. 2. & 3.

Amoris intensa operatio.

Vehementia contemplatio in Amore sapientiæ.

Theologica explicatio dicti Salomonis de occupatione pessima.

e Isai. 4. 13. & seqq.

f Corinth. 6. 14. 15.

Colo. 1. 13. g lib. 7. c. 6.

h 11. p. 964. ar. 1.

A [est cognitio veritatis: vna, quæ habetur per gratiam; alia, quæ habetur per naturam. Et ista, quæ habetur per gratiam, est duplex: vna, quæ est speculativa tantum, sicut quum alicui aliqua secreta diuinorum, reuelantur: alia vero, quæ est affectiva produceus Amorem Dei. Et hæc proprie pertinet ad donum sapientiæ. Harum autem trium cognitionum prima in Dæmonibus non est ablata, nec diminuta; consequitur enim ipsam naturam Angelis, qui secundum suam naturam est quidam intellectus, vel Mens. Propter simplicitatem autem suæ substantiæ aliquid subtrahi non potest, vt sic per subtractionem naturalium puniatur, sicut homo punitur per subtractionem manus, aut pedis, aut alicuius huiusmodi. Et ideo dicit Dionysius quod dona naturalia in eis integra manent; vnde naturalis cognitio in eis integra manet. Vnde naturalis cognitio in eis non est diminuta. Secunda autem cognitio, quæ est per gratiam, in speculatione consistens, non est in eis totaliter ablata, sed diminuta; quia de huiusmodi secretis diuinis tantum reuelatur eis quantum oportet, vel mediantibus Angelis, vel per aliqua temporalia diuinæ virtutis effecta, vt dicit Augustinus q. de ciuit. Dei: Non autem sicut ipsis Sanctis Angelis, quibus plura, & clarius reuelantur in ipso Verbo. A tertia vero cognitione sunt totaliter privati, sicut & a Charitate.] Ita secundum istam doctrinam in Homine primo fuit duplex cognitio veritatis; vna quidem naturalis, cognitio inquam potentialis, quæ facultas est cognoscendi; nam cognitio actualis non est naturalis humano intellectui, sed illi aduenticia, qui naturaliter est veluti tabularasa, in qua nihil est descriptum; & ipsius nulla est natura, nisi hæc quod possibilis, omninoque vt ait Arist. potentia intelligibilia, actu nullum, antequam intelligat. Alia vero cognitio est per gratiam, & vt ait Aristoteles alibi, validior humana; *Forc igitur*, inquit, *de quibusdam enunciare aliquid dicere, & de omnibus; & prætermittere nihil, videbitur utique esse signum aut multæ amentia, aut multæ promptitudinis: non tamen iustam est omnes similiter increpare; sed videre oportet causam dicendi, quenam sit. Præterea quo pacto se habeat in credendo, virum humano modo, an validus.* Qui quidem modus validior humanum in anima primi parentis fuit geminus, vnus per infusionem scientiæ rerum omnium, ob quã inpositus animantibus a se statim conspectis nomina congruentia naturæ, proprietatibus; singulorum; *Formatis igitur Dominus Deus de hæmo cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus celi, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea; Omne enim quod vocauit Adam anima viuentis, ipsum est nomen eius. Appellauitque Adam nominibus suis euncta, & vniuersa volatilia celi, & omnes bestias terræ.* Alter vero modus humano validior fuit per peculiarem reuelationem Verbi diuini de suo semine carnem assumpturi. Profecto per peccatum Adam non amisit naturalem potentiam intelligendi, sed eam sibi labefaciuit vt cumque; retinuit atamen integram cognitionem incarnationis Verbi sibi reuelati; sed amisisse videtur infusam scientiam de naturis, & proprietatibus rerum aliarum; vt inferius apparebit suo loco fufius. D. Bonauentura vero de proposito scribit. *Auersionem demum peccatum Luciferi precepsit; nam ipse prius superbiuit, & superbiam illam omnibus indicauit; & ex tunc quidam adhaerunt sibi; alij vero restiterunt, & adhaerunt Deo, & simul isti lux, illi tenebræ facti sunt.* & infra clarissime dicens: *Iudicium speculationum etiam maneat integrum quantum ad substantiã potentiæ, nihilominus per culpam est in Angelis aliquo modo obturbatum, quia errant frequenter in iudicando de multis, & in multis decipiuntur, maxime quum indicant de contingebus. Aliud iudicium est in eis omnino subuersum, & quantum ad hoc*

D *excitati sunt Angeli mali, sicut quantum ad affectum obstinati: & propter illius iudicij subuersionem dicuntur facti tenebræ, & dati in reprobum sensum.* Quia & in Compendio Theologiæ Veritatis idem S. Doctõr agens de Natura Dei scribit: *Casus Diaboli duplex fuit, scilicet spiritualis, & localis: Spiritualis quia cecidit de naturæ puritate, de flexibilitate liberi arbitrij ad bonum, de luce in tenebras, de scientiã in ignorantiam, de innocentia in culpam, de felicitate in penam, de dilectione in odium. Post casum enim factus est impænitens, & obstinatus in malo, & excacatus a vero, & deordinatus in bono, & infirmatus in virtute, & exclusus a Dei contemplatione.* Si ergo Mens Angeli naturæ præstantioris quam sit humanus intellectus, ob peccatum obtenebrata fuit, ac omnino de scientia in ignorantiam lapsa; quid humanus intellectus itidem ob culpam non cecidit de scientia infusa rerum in ignorantiam? quid cum innocentia non amisit gratuitam illam cognitionem? etenim gra-

Angeli per peccatũ non amisit donum naturalis cognitionis.

cap. 21.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

K 3. d. 2. an.

t. 14.

1. 3. d. 2. 2. 3.

m. 2. Cel.

t. 34.

Gen 1. 19.

20.

2. se. di. 3.

qu. 2. ad. 3.

1. 1. 1.

2. se. di. 7.

p. 2. q. 1.

ad 7.

to. 7. lib. 2.

cap. 22.

tia cum peccati culpa manere minime potest. Puniuit ergo Deus iuste pariter Angelum, & primū hominē peccantē; Angelū, qui non contentus primatū in cælis habere super omnes creaturas infra Deū ex Dei gratia, sed præsumens ex propria dignitate sibi arrogare æqualitatē Dei, depulsus est e sublimi Cælo Empyreo in tenebras inferni, & in aerem caliginosū, priuatus luce Veritatis, qui noluit in veritate stare. ^r *Diabulus enim*, ait August. agens de salutaribus documentis, *est Angelus per superbiam separatus a Deo: qui in veritate non stetit*. Iuste Deus puniuit & Hominem, qui nō contentus dono scientiæ infusa sibi a Deo cōcessā, qua rerum omnium naturas & proprietates agnoscebat absq; difficultate, sed præsumens esu poni scientiæ boni & mali, rerum omnium noticiam sibi comparare virtute propria, neglecto Dei munere gratuito, mandatoque pœnali, fructum inhibitum comedit; vnde scientia infusa deperdita magna ex parte, cecidit in ignorantiam; qui fieri de se voluit sicuti Deus sciens bonum & malum: cecidit in ignorantiam priuatus facilitate cognoscendi res omnes, easque maxime quæ natura sua sunt intelligibiles valde propter absentiam materiæ; de qua ignorantia, difficultateque cognoscendi veritates omnes, ob originale peccatum ab Adamo transfusum in omnes nos ab eo descendentes, egit etiam Aristoteles, tum aiens: *Et tamen oportuit simul ipsos, & de deceptione dicere: magis propria enim est animalibus: & plus temporis in hac permanet anima*; tum inquiens: *Cur autem non semper intelligat, causa consideranda est. Inhabentibus autem materiam potentia solum unamquodq; est intelligibilem. Quare illis quidem non inerit intellectus: siue materia enim potentia est intellectus rationalium; ille autem intelligibile erit; tum demum asserens euidentiū: Speculatio de veritate, parum difficilis, parum facilis est. Signum autem, quod neque satis eam aliquis consequitur, neque aberrant omnes ab ea; sed quisque aliquid de natura dicit; & singuli quidem nihil, aut parum ei addunt; ex omnibus vero collectis aliqua magnitudo fit. Quare, si ita se videtur habere, ut in proverbio dicimus, Quis aberrabit a ianua? hoc modo profecto facilis esset: totum autem, & partem habere non posse, hoc eius difficultatem ostendit. Quum vero difficultas duobus sit modis, fortassis causa eius non rebus, sed nobis ipsis inest; quemadmodum enim vesperilionum oculi ad lumen diei se habent, ita & intellectus anima nostra ad ea, qua manifestissima omnium sunt. Quum igitur hæc ignorantia nostra, difficultasque cognoscendi veritates omnes, & acquirendi habitum sapientiæ nobis contigerit, vt omnia mala quælibet alia, propter primi parentis culpam; cur non magis ipse peccati proprii labe dicatur in consimilem ignorantiam, difficultatemque sciendi cecidisse? anne apud Deum, quicquid delirant reges, plectuntur Achiui soli? Hanc itaque difficultatem agnoscendi veritatem, comparandique nobis habitus veræ sapientiæ, transfusam in animas nostras ab Adami culpa, recte Salomon appellauit occupationem pessimam, quam dedit Deus filiis hominum, in pœnam criminis, quo primus homo præsumpsit omnia scire sine auxilio Dei, solo esu fructus arboris scientiæ boni, & mali; de quo fructu præceperat homini Deus ne comederet, sed contentus esset infusa sibi ab se rerum omnium scientia gratuita. Quare iste tanto dono priuatus, damnatus est inter alia ad perpetuam cupiditatem sciendi, perennamque difficultatem & adipiscendi scientiam cum ingenti labore, quem vehementem appetitur, atque conatum laboriosum apte nobis in Schemate representauit Autor, fingens Amorem cōtemplatiuum ambabus manibus omni suo robore conari ad se vetustæ grandisque nimium arboris sapientiæ cacumen attrahere, curuareque propemodum inflexibilem.*

Quomodo sapientia symbolum sit arbor annosa, gerens in cacumine volucrem, & caueam sciuntas. Cap. XXIII.

ARborem Annosam, ad Amorem inclinatam, in cuius cacumine volucrem extra caueam, & caueam sine volucre sit, esse symbolum humanæ sapientiæ, multa declarant; in primis antiquum Proverbum, quo dicuntur *Literarum radices amaras, fructus autem dulces*: etenim radices, & fructus ad naturam stirpium solummodo pertinent. Amaræ quidem radices indicant aditum ad literas esse difficilem, multisque laboribus, & vigilijs consistere; ipsarum vero possessionem iucundam, & dulcem esse: vt explicabat Hieronymus. Deinde nuper ^a apud Plotinum ^b legimus quod *Ipsè Amor velut fructu vescitur visione pulchri, ipsi miri-*

^a cap. sup.
^b En. lib. 5.
 cap. 2. f.

^r 1. Meta.
 Cap. 1.
^g 2. Meta.
 t. 1.

^f 2. de an.
 t. 151.

^c 3. de an.
 t. 16.

^u 2. Meta.
 t. 1.

A mirifice circumfusa: vt arbor annosa mirifice circumfusa Cupidini spectatur in Schemate. Deinceps autem Homerus, obseruatu quoque Spondani, & Natalis^e eloquentiam, & sapi-
entiam, quæ Dei munus est, cuius benefic. o mortales omnia maleficarum causarum detri-
menta vitare possunt, indicauit mystice per Moly plantam, a Mercurio Deo sapientiæ pa-
riter & eloquentiæ donatam Vlyssi, veneficæ Circes incantamenta penitus elisuro; sic
enim ait Homerus^d in Vlyssis persona:

lib. 6.
Myth. c. 6.

d Odyss. l. 15

- „ Ibi mihi Mercurius aurea virgula obtuiam venit
- „ Incedenti ad domum, adolefcenti viro similis
- „ Primum pubescenti, cuius gratiofissima est pubertas.
- „ Manus mihi inhæsit, verbunquæ dixit, & prolocutus est:
- „ Quorsum o felix per tesqua incedis solus
- „ Locorum ignarus nimirum? socij autem tibi illi Circes ædibus
- „ Clauduntur, qui vt fues bene munita latibula inhabitantes,
- „ An hos liberaturus huc venis? neque te puto
- „ Ipsum rediturum esse: manebis autem tæ vbi vtique alij.
- „ Sed age certe te ex malis soluam atque seruabo:
- „ Accipe hoc remedium bonum, quod habens ad ædes Circes
- „ Vade, quod sane a capite auertet malum diem.
- „ Omnia autem tibi dicam perniciofa consilia Circes.
- „ Apparabit tibi potionem, mittet vero venena in panem:
- „ Sed neque sic incantare poterit; non enim permittit
- „ Remedium eximium, quod tibi dabo: dicam vero singula:
- „ Quando Circe te percutiet prælonga virga,
- „ Tum sane tu gladio acuto extracto a femore,
- „ In Ciren irrue, perinde atque interficere cupiens:
- „ Illa te subtimefcens inuitabit ad concubitum:
- „ Ibi tu nequiquam deinde abnue dex cubile,
- „ Vt tibi soluatque socios, ipsum teque benigne excipiat.
- „ Sed iube ipsam beatorum magnum iuramentum iurare,
- „ Ne vllum tibi detrimentum malum parer aliud,
- „ Ne te nudatum imbellem inuirilem faciat.
- „ Sic certe locutus præbuit remedium Mercurius
- „ Ex terra euulsum: & mihi naturam eius commonstrauit.
- „ Radix quidem nigra erat: lacti quidem similis flos.
- „ Moly ipsum vocant dij: difficile autem effofsu
- „ Viris vtique mortalibus; dij autem omnia possunt.

Quæ quidem contraxit, & Latinis pedibus apte vinciuuit Ouidius† ita,

† 4. Memm.

*Nunc quoque fetigeri, nec tanta cladis ab illo
Cerior ad Ciren vltor venisset Vlyffes:
Pacifer huic dederat florem Cylleus album:
Moly vocant Superi, nigræ radice tenetur.
Tutus eo, monitisque simul caelestibus intrat
Ille domum Circes; & ad insidiola vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit, & stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextræque datæ, thalamoque receptus
Coniungj dotem sociorum corpora possit.*

Profecto conditiones allatæ Moly, sunt sapientiæ: radix nigra signat principium Sapientiæ
tenebriofam esse admirationem, & ignorantiam tetram, obscurumque timorem; de primis
duabus Aristoteles^e ita; Propter admirationem enim & nunc, & primo caperunt homines
philosophari. A principio quidem admirando ea, quæ de dubitandis faciliora erant: deinde
paulatim vterius procedentes, etiam de maioribus dubitando, vt de passionibus Lunæ & eorum
quæ circa Solem, & stellas fiunt, ac de generatione vniuersi. Qui vero dubitat, & admiratur,
putat se ignorare; quare Philosophus amator fabularum quodammodo est, eo quod fabula ex

e 1. Metæ.
cap. 2.

F. Licet Antiqua Schemata

mirandis constat. Quare si propter fugam ignorantie philosophati sunt, patet quod causa cognoscendi, & nullius usus gratia ipsam scire prosequerantur. De tertio vero Luivius Plantes ait: *Initium sapientia timor Domini.* Propter hæc apte planta Moly, symbolum humanæ sapientiæ, dicitur habere nigram radicem ab Homero. Dicitur autem habere florem album, lacti similem; tum quia sapientiæ flos est veritas, cuius propria conditio candor est; & æquiparatur luci; tum quia sapientia reddit homines illustres, & claræ famæ. Dicitur a Mercurio Deo data Vlyssi, tum quod Mercurius effingitur Deus eloquentiæ simul, & sapientiæ, qui mortalibus horoscopus in natiuitate producit natos aptos, & proclines ad sapientiam, & eloquentiam: tum quod sapientia & eloquentia donum Dei præstantissimum & optimum omnium est; nam in sacra pagina legitur, *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* Effoditur autem e terra Moly planta, quia sapientia comparatur experientijs circa singularia prope nos, terram incolentes, sita; ut edocet non semel Aristoteles. Difficile verò Moly effoditur; quoniam experimentum periculosum est; Hippocrati, & cum difficultate sapientiam parit, ob multas experimentorum repetitiones ad habitum sapientiæ comparandum necessarias; etenim habitus Aristoteli non oritur nisi ex frequentatis actibus; *Iuuenes*, inquit, etiam alibi, *Prudentes euadere non videntur, causa autem ea est, quod particularium est prudentia. quæ ex experientia nobis innotescunt: iuuenis autem expertus non est; experientiam enim temporis affert longitudo. Nam illud etiam consideratione dignum videtur, quid sit, quod puer fieri mathematicus potest, sapiens, aut naturalis non potest. An quia illa per abstractionem sunt: horum autem principia ab experientia sumuntur: & hæc non credunt quidem iuuenes, sed dicunt; illorum nunquam quæ quid sit, obscurum non est.* Dijs autem Moly ponitur effodi sine difficultate, quod intellectio diuina non differt ab eius essentia, quæ prima causa est omnium; unde semetipsum intelligibilissimum Deus intelligens, eodem actu simplici cuncta comprehendit, & essentialiter sapiens est; quod edocet Aristoteles in metaphysicis, non vno in loco luculenter; cuius oracula diligenter explicauimus in opere De Pietate Philosophi: sat esto nunc eius nuda verba proferre; quæ sunt: *Intelligibile vero alter ordo est, qui per seipsum est, & huius substantia prima: atq; huiusce quæ simplex, & secundum actum est, & mox Degentia vero, qualis nobis panco tempore, optima illi est; si quidem ita semper illud est. Nobis autem profecto id impossibile est; quoniam & delectatio actus huius est. Et ob hoc vigiliatio sensus, intellectio maxime delectabile est: spes autem, ac memoria, propter hæc. Ipsa vero intellectio secundum se eius est, quod secundum se optimum est: & quæ maxime est, eius quod maxime est. Seipsum vero intellectus intelligit assumptione intelligibilis. Intelligibilis namque sit attingens & intelligens, ita videm intellectus & intelligibile sit. Susceptiuum enim intelligibilis & substantia intellectus est; operatur autem habens. Quare istud magis, quam illud est id diuinum, quod intellectus videtur habere: & speculatio optimum & maxime delectabile est. Si igitur ita bene se habet Deus semper, ut nos aliquando, admirabile est, quod si magis, adhuc admirabilis ast; at ita se habet. Ceterum vita quoque profecto inexistit; si quidem intellectus operatio vita est: ille vero est actus: actus vero per se illius vita optima, & perpetua est. Dicimus itaq; Deum sempiternum, optimumq; viuens esse. Quare vita & æuum*

continuum & æternum Deo inest; hoc enim Deus est. Quod & alibi dixerat. Et infra late

decerit, atque demonstrat, Deum semper seipsum intelligere sine labore, intellectionemq; suam cum intelligente, ac intelligibili prorsus identificari, quum sit actus immaterialis; at intellectum humanum, quod in corpore materiali degat, non posse iugem habere, facilemque speculationem, sed intellectionem interruptam, & laboriosam atq; perdifficilem obtinere. Quæ cuncta satis euincunt, Homeri dictum de Moly, sapientiæ symbolo, quod planta sit ab hominibus difficulter e terra fossilis, Dijs autem omnipotentibus facilis, quorum sapientia est iugis sui ipsorum intellectio, cum pari iucunditate, facilitate que maxima. Apte vero fingitur Mercurius Vlyssi Moly plátam attulisse, quod ea stirps oriatur plurima in Arcadiæ monte Cyllene, in quo quidem monte Mercurius enutritus, & diuersatus est, ut ex multis Homericis Interpretibus grammaticis obseruat Gyraldus. Moly plantam Homericam effodi non difficulter, Homero contradicens ait ipse Theophrastus; & at Homero consentiens Plinius asserit eam difficulter effodi, nixus experimento;

Græcos

f Pl. 110.10

g Iacob. 1.17

h 1. Eth. c. 1.

1. Meta. 1.

2. post. vlt.

de sens. &

sens. c. 1.

1. Aph. 1.

K 2. Eud. c. 1.

6. Ethic.

cap. 3.

m 12. Meta

t. 37. 39. 51

n lib. 1. c. 3.

o 12. Meta

t. 37.

p Tex. 39.

q 1. Cal.

t. 100.

r 12. Meta

t. 51.

Controuerfia

de Moly.

f 9. Hist. c. 15

s lib. 25. c. 4.

A Græcos tamen ait eum esse flore luteo, non candido: verba Plinij sunt: *Laudatissima herbarum est Homero, quam vocari a Dijs putat Moly, & inuentionem eius Mercurio assignat, contraque summa veneficia demonstrat. Nasci eam hodie circa Phencum, & in Cyllene Arcadiæ tradunt, specie illa Homericæ; radice rotunda, nigraque, magnitudine capæ; folio scylæ: effodi autem difficulter. Græci autores florem eius luteum pinxere, quum Homerus candidum scripserit. Inueni e peritis herbarum Medicis, qui & in Italia nasci eam diceret; afferrique Campania mihi aliquot diebus effossam inter difficultates saxæas, radice triginta pedes longa, ac nesci quidem solide, sed abruptæ.* Porro controuersias istas ita sorte dissol-

Soluuntur controuersie

B ues; circa difficultatem, ac facilitatem effusionis: Theophrastus pro radice solum bulbum intellexit, cæpæ bulbo similem, qui facile potest effodi: sed Plinius e bulbo nascentes prælongas radices veluti filamenta signauit, quæ tortuosis meandris inter lapidosæ telluris petras illabuntur; vnde cum maxima difficultate liberantur. Sin autem pluuijs nimijs irrigentur ea loca, facile sodiuntur illæ radices dilutæ; quare de terra solida, & sicca difficile possunt a mortalibus effodi, quod ait Homerus; vt pote delitescentes ac implicitas inter difficultates saxæas, non secus atque veritas addiscentibus inter errorum cautes: vbi vero pluuijs tellus irrigata rimas aperuerit, & lapides vtcumque liberati, facile sodiuntur a Dijs; quod pluuiæ speciatim referantur in Deum autorem, non in hominis potestatem. De flore pariter, quum multi flores folijs candidis consent, intra quos lutea quadam corpora surgunt; cuiusmodi flos est lilij, sic a Mattheolo descriptus apte: *“Elilij ramulis oblonga prae-*

in lib. 3. Diosc. c. 99.

C *dent capitula, herbaceo colore; quæ tractu temporis lilia fiunt eximij candoris, calathi figura, extrinsecus striata, resupinis per ambitum labris: luteis aliquot ex calathi fundo sursum spectantibus apicibus puluerulentis, & lingue effigiem referentibus aliterius quam flos coloris; e quorum medio longus produciuntur apex, rotundo in cacumine capitulo, herbarei coloris.* Quæ quidem lutea corpuseula floris nomine nuncupari, constat ex Dioscoride, qui nomen floris attribuit item consimilibus luteis e medio rosæ surgentibus, dum ait: *“ [Flos,* qui in medijs rosis inuenitur, siccatu gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Inter rosas aliquæ vilissimæ sunt albicantes, in quarum genere, *Mattheolas ait, eæ odoratissimæ excipiuntur, quæ Hetruscis Damascenæ, & alijs Moschettæ vulgo dicuntur: siquidem non modo ceteras excellunt, quod odore admodum suauis fragrent; sed quod etiam alium magis subducant, id quod indicat earum intensissimus odor; & max: Partes in rosa* sex antiqui adnotarunt, quæ omnes sunt & scitu dignæ, & in medicina vtilis, etsi pauci habeantur seplasiarij, qui separatim eas reponant. Primum quidem duæ partes inueniuntur in folijs; quarum altera est, vbi calyci solia inseruntur, vnguuium modo albicant; ob idque rosarum vngues hæ extemitates appellantur: altera vero foliorum reliquum. His aliæ duæ succedunt in ijs flosculis, qui veluti minuta femina tenuissimis capillis annexi flauescunt in rosarum vmbilico; horum enim partem faciunt granula, partem capilli. Postremo quæ reliquæ sunt, in ipso rosarum alabaistro continentur, scilicet in cacumine, altera in fundo.] Quem admodum ergo rosa Damascena ratione variarum partium huiusmodi recte nuncupari potest flos tum candidus, tum etiam luteus, absque contradictione; sicut & Lilium; ita sane Moly florem Homerus apte candidum, lacti similem appellauit, & Græci Plinio notati luteum. Quæ ratione colorem hunc vtrumque Moly plantæ flosculo dedit Alciatus eruditissimus in Emblemate suo concinens: ~

lib. 1. c. 112

in 2. Diosc. com. c. 113.

Rosæ partes

Embl. 182.

- D**
- „ Antidotum Æææ medicata in pocula Circes
 - „ Mercurium hoc Ichaco fama dedisse fuit.
 - „ Moly vocant: id vix radice euellitur atra:
 - „ Pupureus sed flos, lactis & instar habet.
 - „ Eloquij candor, facundiaque allicit omnes:
 - „ Sed multi res est tanta laboris opus.

Nisi potius dicamus, florem Moly stirpis absolute luteum, seu purpureum esse; verum comparatum ad radicem nigram recte nuncupari candidum lacti similem; quod intermedij colores singuli relati ad alterum rectorum appellentur nomine contrarij; quæ mediolorum omnium conditio proponitur ab Aristotele scribente in hanc sententiam, de medijs ad extrema relatis: *Ex medio autem mutatur vt ex contrario; vritur enim ipso, vt contra-*

5. Phys. t. 6.

rior; ad utrumque est enim quodammodo medium ipsum extrema: quapropter & hoc ad illa, & illa ad hoc quodammodo dicuntur contraria: ut media gravis ad ultimam, & acuta ad primam: atque fuscum album ad nigrum, & nigrum ad album. Sic Homerus Moly florem album dixit, comparans eum ad eius radicem nigram: Græci vero Auctores Plinio pinxerunt Moly florem luteum, absolute spectatum, non ad nigram radicem collatione facta. Sapientiam ergo, quam Homerus per Moly plantam representavit apte, non inepte Schematis Auctor in gemma representare potuit per arboris annosæ plantam. Insuper autem Philo, doctissimus ille Iudæorum, quem D. Hieronymus iure merito numeravit in Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, apertissime ponit Arborea esse hieroglyphica, symbolaque

lib. 1. Philonis
 opinio de
 Arbore hieroglyphice
 virtutis, &
 sapientia.

sapientia, scribens Legis Allegorias: ^b [Etenim Deus e terra omnem ARBOREM pulchram visu, & bonam ad cibum, & arborem vitæ in medio paradisi, & ARBOREM scientie boni malique.] ARBORES virtutis, quæ in anima nascuntur nunc describit: hæ sunt individua virtutes, harumque operationes, & recte facta, & quæ dicuntur apud Philosophos officia. Hæ sunt STIRPES paradisi huius. Exprimit tamen has ipsas, docens quod bonum illud ad spectandum, tum ad fruendum sit præstantissimum. Quædam enim artes contemplatiuæ sunt, non item actiuæ; geometria, astronomia: quædam actiuæ, at non contemplatiuæ, maceraria, æraria, & illiberales cetera: at virtus contemplatiua simul & actiua est, habet enim contemplationem, quandoquidem ad hanc deducit nos Philosophia per tres sui partes, rationalem, moralem, naturalemque: habet item actiones. Est etiam virtus ars totius vitæ omnes actiones in se continentis. Et quamvis contemplationem & actionem habeat, tamen in utraque est præstantissima. Est etiam contemplatio virtutis pulcherrima; usus vero & actio sectanda omni conatu; ideoque dicit ARBOREM esse aspectu pulchram, quod contemplationem significat: & bonam ad cibum, quod usus & actionis signum est. (nam & Aristoteles ipse sapientiam facit habitum communem ad omnes artes, tam actiuas, quam contemplatiuas.) Ceterum ARBOR vitæ est illa generalissima virtus, quam quidam bonitatem vocant, a qua individua virtutes procedunt; quamobrem etiam media paradisi locatur, habens regionem capaciſſimam, ut ab utroque latere ceteræ respiciantur satellitio. Alij dicunt, Cor intelligi, nomine ARBORIS vitæ, quia causa viuendi est, mediam corporis regionem sortitur, ut princeps secunda ipsorum opinionem: verum hi falluntur, medicam sententiam afferentes pro physica. Nos autem, quemadmodum & antea dictum est, illam generalissimam virtutem dici ARBOREM vitæ affirmamus. Hæc vero diserte in medio paradisi esse traditur: sed altera, scilicet scientie boni malique non declaratur intra paradisi suum sit, an extra. (Aperte videtur huic dicto Philonis contradicere sacra pagina non temel ponens Arborem scientie boni & mali, sicut & arborem vitæ in medio paradisi: legimus enim primo: † Produxitque Dominus Deus de humo terræ omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suauiter; lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientie boni & mali.

Gen. 2. 9. † Gen. 3. 3.

& infra * clarissime mulier ad interrogationem serpentis respondit: De fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comedemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Lignum vero fructus inhibiti, fuit arbor scientie boni & mali; quare posuit illam Deus in medio paradisi simul cum arbore vitæ, contra placitum Philonis. Qui subdit immediate potius allegoricum sensum respiciens, quam literalem.) Sed postquam dixit, & ARBOR scientie boni malique, mox desijt, nec declarauit ubi namerat, ne alieno a physiologia mysterijs moueret admirationem scientie sue. Quid ergo dicendum est? esse eam & intra paradysum, & extra: essentia quidem intra, potentia vero extra: quomodo principalis vis nostra omnicapax est? & sicut cera omnes formas vel pulchras vel turpes recipit: (quod ab Aristotele ^d mutuatur) sicut & supplantator ille Iacob fatetur dicens, super me facta sunt hæc omnia: Nam unica anima innumeras formationes rerum, quæ in natura sunt capit omnium: quæ quoties characterem perfectæ virtutis recipit, vertit in vitæ ARBOREM; quoties vitij, sit ARBOR scientie boni malique: at vitium a Diuino thoro exulat. Ergo principalis illa vis, quæ hoc intra se admisit, in paradiso est: at iuxta potentiam non est ibi, quia forma vitij aliena est a præcepto Dei. Quod dico, vel sic patet discernere: nunc in meo corpore principalis illa vis est iuxta essentiam, potentia vero in

A Italia Siciliave, quoties de his regionibus cogitat: item in celo quoties de celestibus speculatur. Quæ ratione interdum quidam in prophanis locis consueti iuxta essentiam, sunt in sacratissimis, imaginantes ea quæ ad virtutem pertinent. E contra consueti in sacris peccerantibus, cogitatione profanantur quod ea sit ad deteriores vilioresque formas mutabilis. Itaque nec inest paradiso vitium, nec abest; potest enim ibi esse iuxta essentiam, potentia vero non potest. Itaque doctissime Philo demonstrat, ARBORES esse hieroglyphica virtutum, symbolaque scientiæ, sapientiæ; quod præstitit etiam † Origines, & ostendere, contendimus, aperientes obscurissimi Schematis imaginem. Id ipsum paulo post edocet ipse Philo declarans aliud oraculum diuinæ scripturæ; Præcepta sunt hæc: [Ex omni ARBORE parati, disci comedens comedere.] Hortatur animam ut fruatur non una quapiam ARBORE, nec una quapiam virtute, sed omnibus virtutibus: nam illud comedere, alimoniam animæ significat: aliter autem anima tractatione rerum honestarum, & actione bonorum operum. Conduplicavit autem rem, dicens, comedens comedere, hoc est commanducatum contritumque cibum, non ut quiuis e vulgo, sed more athletarum ad parandam fortitudinem. Etenim athletis pedotribus præcipiunt, ne cibos concidant dentibus sed per otium commolliant, quo ad vires proficiant; nam aliter ego, aliter athleta nutrimur; ego, tantum ut viuiam: athleta, ut etiam erassescat, & robur acquirat; ideoque unum est ex præceptis ad virtutem se exercentium, cibum subtrahere tale quiddam est, comedendo comedere. Representemus tamen id etiam diligentius. Honorare parentes, cibum & alimentum est: hos tamen aliter boni, aliter mali honorant. Alteri propter vulgarem consuetudinem, qui non comedendo comedunt, sed tantum comedunt. Quando igitur etiam comedendo? quum explicatis, perscrutatisque causis, sic ultro iudicant, esse hoc officium honestissimum; cause autem sunt hæc: genuerunt nos illi, aluerunt, erudiuerunt, omnium bonorum nobis causa fuerunt. Item comedere est summum illud Ens colere: comedendo vero comedere, quando ad caput nostrum causamque respicimus, & ad referendam gratiam, [Ex ARBORE autem scientiæ boni malique non comedetis.] Ergo non est in paradiso ARBOR hæc: quandoquidem hortatur ut edant ex omni paradisi ARBORE: idque naturaliter; est enim in eo per essentiam, ut dixi, non est per potentiam. Sicut enim in cera per potentiam insunt sigilla omnia, actu vero solum id quod impressum est: ita & in anima, quæ est cera similis, omnes formæ continentur potentia: re vera autem unicus character præsens eam occupat, donec aboleatur ab alio efficacius impresso atque manifestius. Deinceps illud quoque inquirendum esse videtur: Dum hortatur ut ex omni ARBORE paradisi comedat, unicuique hortatur: dum vero interdicit usum ARBORIS eius, quæ boni malique causa dicitur, ut plures alloquitur. Illic enim inquit: ex omni comedes: hic, ne comedatis, & quocumque die comederitis, non comederis: & moriemini; non, morieris. Dicendum igitur primo: rarum esse quod bonum est; malum contra multiplex. Ideo sapiente uno inuento, reperitur fatuorum multitudo innumera. Itaque merito unam hortatur innutiri virtutibus: multos vero vitia nimia calliditate abstineant; hæc enim veniunt innumeri. Præterea ad virtutem percipiendam tractandamque una solum re, videlicet ratione opus est; corpus vero etiam impedit hanc, rarum abest ut adiuuet: hæc enim fere summa est sapientiæ, alienare se a corpore, atque eius concupiscentiis: ut autem quis fruatur vitio, non solum mente, sed & sensu & ratione & corpore opus est; his enim omnibus malus opus habet ad explendam suam malitiam. Alioqui quoniam modo proditurus est arcana, si instrumento loquendi careat? quomodo autem voluptatibus fruatur absque ventre ceterisque sensibus? Recte igitur unam solum rationem de querenda virtute alloquitur; sola enim hæc, ut dixi, ad eius acquisitionem opus est. Contra de vitio ad plures verba facit, animam, rationem, sensus corporis; nam hoc apparet in his omnibus. Itaque Philo doctissime ponit, virtutis, atque sapientiæ symbolum, & hieroglyphicum esse Paradisi tum ARBORES omnes, tum speciatim ARBOREM vitæ sitam in medio paradisi. Sed ARBOREM scientiæ boni & mali, quæ per essentiam ab eo dicitur esse in paradiso, per potentiam extra, hieroglyphicum esse virtutis & vitij. Quæ sententia sicut auctori nostri Schematis esse potuit occasio ponendi vetustam ARBOREM veluti symbolum sapientiæ, quod nos existimamus; ostendereque conatur: ita paulo diligentius, & altius est animaduertenda. Profecto, si sola ARBOR vitæ in medio paradisi locata, hieroglyphicum est perfectæ virtutis, & veræ sapientiæ: cur hominem culpa noxium eiecit Deus de paradiso, prohibuit.

† in Leuit. Hom. 1. 16. Caut. Hom. 3

Athletarum mos in commedendo.

Quid sit comedendo comedere. Parentes dupliciter honorari.

Bonum est rarum.

Corpus impedit sapientiam adptionem.

Philonis alara sententia expenditur.

Gen. 3.22. ^{23.24.} hibuitque ne comederet amplius de fructu ligni vitæ? legimus enim: * *Nunc ergo ne forte* A
mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum. Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est. Eiecitque Adam, & collocavit anteparadisum voluptatis Cherubim, flammæum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Num Deus vetuit homini peccatori virtutis, & sapientiæ acquisitionem? nihil minus. At Adam nonne peccavit in paradiso comedens de ligno scientiæ boni & mali contra præceptum Domini? cur ergo non dicatur in paradiso, sed extra esse Arborem scientiæ boni & mali, quatenus vitij causa fuit homini? Sed forte dicere possumus in præsentia mystice, ARBOREM vitæ, quam recte Philo scribit esse hieroglyphicum omnium virtutum, atque sapientiæ perfectissimæ, signare nobis

Cur Deus veterit esum fructus arboris scientiæ boni & mali permiserit esum fructus arboris vitæ?

Secunda Philonis explicatio de arboris scientiæ boni & mali.

Hanc autem per peccatum amisit Adam, & in poenam delicti Deus illum e paradiso pepulit, negavit omnium rerum scientiam infusam illi restituere, qui neglecto tantæ rei munere, voluit scientiam boni & mali sualv Dæmonis sibi comparare; nam Arbor scientiæ boni & mali est scientia viribus humanis comparabilis, qua non habebat opus homo, dum infusam a Deo cognitionem rerum omnium possidebat. B
 Volebat enim Deus hominem contentum esse, nitique scientia sibi divinitus infusa; nec ulterius propria virtute fidentem, atque superbientem, acquirere sibi cognitionem humanitatis, erroribus commistam, & ignorantia circumseptam; virtutemque diminutam; vitij coinquinatam; quæ per ARBOREM scientiæ boni & mali mystice significatur. Ceterum

alibi tractans idem Philo *de Mundi Opificio* sentire videtur aliter de ARBORE scientiæ boni & mali, dum expressis verbis ait: [At Dei paradiso animatas omnes ARBORES habet, rationeque præditas; quarum fructus virtutes sunt, & incorruptus intellectus, atque sagacitas, quid turpe sit, quidque honestum dijudicans: ad hæc vita sana & incorruptibilitas, & quicquid est simile. Hæc autem philosophia per similitudines magis, quam proprio loqui videtur. ARBORES enim in terra nec unquam prius natæ sunt, nec nascituras est credibile, vitæ aut intellectus feraces. Sed, ut puto, subindicatur, per paradisum quidem principalis vis animæ, quæ est plena ceu PLANTIS, innumeris opinionibus: per ARBOREM autem vitæ, Pietas inter omnes virtutes eminentissima, per quam immortalis redditur anima: sicut per dignotionem boni malique arbitra prudentia, quæ discernit res naturaliter contrarias. His ceu terminis in anima positis, Deus tanquam iudex considerabat utro esset propensior: & postquam vidit eam vergere ad calliditatem, sanctitate pietateque posthabita, ex quibus immortalis vita provenit, merito eiecit pulsam e paradiso in exilium; præcisa omni spe reditus, propter eius erratum difficile sanatu & incurabile; quandoquidem etiam deceptionis occasio non mediocriter fuit culpabilis, non dissimulanda hoc loco per silenium. Fertur antiquum illum venenum & terrigenam serpentem humana voce usum esse. Is olim conditi ante omnes viri uxorem aggressus, opprobrauit ei stupiditatem & numinis reverentiam nimiam, quod cunctando procrastinaret carpere fructum aspectu spectiosissimum omnium, gustu vero suavissimum: ad hæc utilissimum; quippe cui vis insit dignoscendi bona & mala. Ibi mulier propter mentis inconstantiam inconsiderate assentiens, gustatum pomum viro communicavit. Itaque ambo repente ex innocentia simplicitateque morum, in calliditatem mutati sunt. Id indigne ferens ille pater (merebatur enim iram facinus, quandoquidem neglecta vitæ immortalis ARBORE, hoc est virtute absolucissima, unde longævam ac beatam vitam carpere poterant, breuem, mortalemque, C
 nen dico vitam, sed tempus ærumnosum prætulera) poenæ meritæ sententiam eis intulit. Sunt autem hæc non fimenta fabulosa, qualibus poetæ ludunt & sophistæ; sed figurata documenta, ad allegoriæ scrutationem intuitantia per lateutes coniecturas; quas si quis sequatur, ut decet, &c.]

Expenditur hæc alia Philonis opinio

Arbores vitæ feraces ut sint, & intellectus.

Philonis de Arboribus mysticis Paradisi, consentaneam adhuc magis habet allegoriam nostro Schemati, nostræque sententiæ. Sed aliqua tamen vberius explicanda continet; primum quidem effatum, non esse credibile nasci plantas unquam in terra proprie feraces vitæ, aut intellectus. Etenim Arbor illa vitæ in paradiso primum Dei iussu nata, licet allegorice signet vim a Deo menti primi hominis infusam, qua sine difficultate cunctas omnium rerum proprietates in innocentia statu cognovit; attamen proptie vim habuit prorogandi D

vitali

A vitam corporalem in aeternum, per jugem instaurationem calidi nativum primigenio profusus æqualis: quod aperte nimium indicat scriptura sacra dicens: *f. Nunc ergo ne forte mittat f. Gen. 3. 22. manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in aeternum.* Quod & aperte notat D. Thomas inquiring: *† si Adam comedisset de ligno vitæ, non fuisset immortalitas consecutus, nisi frequenter sumendo.* Et D. Augustinus asserens tum; *† Quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut siue peccaret, siue non peccaret, rediretur in corpore hoc, id est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate nature, anathematisit;* tum alibi: ** Viuebat itaque homo in paradiso sicut volebat, quandiu volebat, quod Deus iusserat: viuebat fruens Deo, ex quo bono erat bonus: viuebat sine ulla egestate, ita semper vivere habens in potestate. Cibus aderat, ne esuriret; potus, ne sitiret: lignum vitæ, ne illum senectus dissolveret: nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore illas molestias ullis eius sensibus ingerebat.* Arbore etiam stirpesque generatim vitæ feraces eo fentu sunt, quo mortalibus alimentis præstant, quibus vita diu conseruatur; alioquin sine nutrimento cito terminanda. Quo etiam nomine quædam stirpes contrariæ calido nativum, quod extinguunt, proprie mortifera sunt, aconitum, cicuta, napellus, & id generis; ita quæ familiares eidem calori nativum, ipsum fouent, ac instaurant suis fructibus; atque fuccis, vino, tritico, & huiusmodi, proprie sunt arbore et stirpes feraces vitæ, licet et non aeternæ. De Arboribus autem atque plantis feracibus intellectus & prudentiæ, vt allegorice sumi potest Arbor scientiæ boni & mali; sic absolute negandum non est, alimenta pura e plantis hausta, plurimum ad ingenij solertiam, & acumen facere; siquidem experimento compertum est, obseruaturque quotidie regionum alias alijs ingeniosiores homines habere, tardioris ingenij alias, ob solam alimentorum diuersitatem: vbi namque vinæ generosiora sunt, & cibi puriores e stirpibus habentur; ibi sanguis purior generatur; ex quo tum spiritus, omnium operationum vitæ ministris, subtiliores ac puriores oriuntur; tum carnes molliores constituuntur; quas Aristoteles ait ad mentis perspicaciam maxime conducere: *& Signum autem;* *† inquit, & in genere hominum, secundum sensorium hoc ingeniosos esse & non ingeniosos: secundum autem aliud nullum; duri enim carne inepti mente; molles autem carne, bene apti.* Non aliam ob causam Boëotij stupiditatis & crassi ingenij nomine male apud antiquos au dierunt: Horatio canente,

C „ Boëotum crasso iuures in aerenatum.

Et Adagiographo multas parcerias colligente de rudibus hominibus, ex Pindaro, *Boëotica sus;* e Zenodoto, *Boëoticum ingenium;* e Diogeniano, *Boëotica aris.* E contra, quibuscumque vina, & alimenta pura & pretiosa sunt, audiunt ingeniosi. Verum de arbore scientiæ latius *† infra.* Quod exinde Philo proponit, *Arborem vitæ* symbolum esse pietatis, *† cap. 22. Arbore vitæ non indicare pietatem, at insulam rerum scientiæ* virtutis inter omnes eminentissimæ, non ita facile recipere possum; qui non video Deum curare, simul & præmijs allicere, frequentissimis oraculis in sacra pagina: Verum *Arborem vitæ* repeto hieroglyphicum infusæ scientiæ rerum omnium; qua Deus Adamum iure priuauit in pœnam patratæ criminis inobedienciæ, contemptusque tanti muneris, quo neglecto, prætulit illi scientiam boni & mali sibi propositam a coniuge, serpenteque malo, contra Dei prohibitionem. At quod ait postea Philo crimen hoc Adam fuisse difficile sanatu & incurabile, caute nobis accipiendum est: Difficile sanatu fuit, & incurabile, quia nulli lapenitus facultate vel humana; vel Angelica malum id cutari potuit, sed oportuit Filium Dei carnem humanam assumere, pretioque infinito sui sanguinis hominem e feruitute diaboli redimere; fauciamque incurabili malo mortis aeternæ animam, diuinò auxilio curare; quæ nullo profusus alio præsidio vel humano, vel Angelico poterat ad salutem restitui. Verum enim vero, vt nostram opinionem de Arbore mystica, tum vitæ, tum scientiæ boni & mali, superius expressam recolligamus, & explicemus, atque comprobemus e Sacra Scriptura, & ex natura rei: primum illud repeto, Primos parentes ante lapsum in statu innocentiae habuisse infusam a Deo cognitionem rerum omnium naturalium, & humanarum moralium, quæ bona & mala, siue virtutes, & vitia respiciunt; nam in Ecclesiastico legimus de primis parentibus: *† Deus creauit de terra hominem, quantum ad corpus: & secundum imaginem suam quantum ad animam fecit illum. Et iterum conuertit illum in ipsam imaginem*

† Gen. 3. 22.
† 1. q. 97. 4. G. 1.
† To. 3. 66. c. De diuin. dogm. c. 33
* To. 9. 129. f. g. 14. de Ciu. c. 25.

† 2. de 47. c. 94.

† cap. 22. Arbore vitæ non indicare pietatem, at insulam rerum scientiæ

Adami lapsus quomodo dici potest incurabilis.

Opinio nostra de Arbore vitæ, & scientiæ boni mali que. h. cap. 17. & seqq. Adami scientiæ infusa de claratur.

ginem

ginem sui quoad perfectionem cognitionum, & secundum se vestiuit illum virtute, scientia rerum in eius animam, antea rudem creatam, infusa; secundum se, inquit, quia Deus habet sibi coessentialem & consubstantiali in scientiam rerum omnium; at Homo a Deo scientiæ habitum accidentalem habuit infusum in anima sua prius creata; quocirca dicit Ecclesiasticus, & iterum conuertit illum in ipsam: & secundum se vestiuit illum virtute. Quam virtutem mox ait communicatam fuisse Mulieri primæ: *Creauit ex ipso adiutorium simile sibi: & replens illos. Creauit illis scientiam spiritus: sensu impleuit cor illorum, & mala & bona ostendit illis. Posuit oculum suum super corda illorum, ostendit illis magnalia operum suorum, ut nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrant operum eius. Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hereditauit illos. Testamentum æternum constituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius vidit oculus illorum.* Quas profecto nouitias rerum omnium tam corporearum, quam incorporearum, non acquisiuerunt sibi primi parentes virtute naturæ propriæ cognitricis; quia scientia quælibet humano more modoque comparatur ex sensibilibus, memorijs, & experimentis, diuturnitatem temporis expostulantibus, vt obseruat Aristoteles non vno in loco: quum paucis horis scientiam primi permanerint in innocentia statu, quo tempore breui non potuerunt experientia habere, quibus principia tantarum cognitionum sibi compararent: verum illas omnes cognitiones gratuitas habuerunt a summo Deo per infusam scientiam rerum omnium; & speciatim, vt ait hic Ecclesiasticus, habuerunt infusam scientiam boni & mali; nam *bona & mala ostendit illis Deus.* Hæc scientia infusa boni & mali data est a Deo vt primis parentibus in statu innocentia, sic animæ Christi sui ab initio suæ conceptionis: qua de re satis euidenter Isaias: *Eccce Virgo concipiet, & pariet filium; & vocabitur nomen eius Emmanuel. Butyrum, & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum & eligere bonum, nimirum ante mysterium Incarnationis, in quo creata fuit anima Christi, & illi data scientia infusa rerum omnium, Inca nouit reprobare malum, & eligere bonum. Quæ quidem scientia boni eligendi & mali reprobandi primitus etiam infusa fuit a Deo mentibus primorum hominum, qui propterea comedisse dicuntur in statu innocentia butyrum & mel; etenim D. Gregorius ait: *Et sciendum quia quum nos Spiritus Sancti gratia infundit, melle nos pariter & butyro replet. Mel enim de super cadit, butyrum vero ex animalium lacte colligitur. Mel itaque ex aere, butyrum vero ex carne est. Summi autem Patris unigenitus, quum sit Deus super omnia, homo est factus inter omnia. Qui quum nos dulcedine diuinitatis suæ, & mysterio Incarnationis repleuit, melle nos pariter & butyro satiuit. Quia ergo Spiritus Christi mentem quam repleuerit, & diuinitatis eius dulcedine, & incarnationis fide locificat: isti riuuli torrentis fluminis mellis simul & butyri esse memorantur, quia & de cognitione Dei aliam mentem suauitate resciumt, & de incarnationis gratia charismatis hanc mysterio perungunt.* Quæ quidem infusa scientia boni & mali data fuit etiam animæ primorum hominum ab initio suæ creationis, vt ait Ecclesiasticus nuper allatus: etenim illis reuelatum fuit inter cetera mysterium incarnationis Domini. Quin & D. Bernardo, ° Butyrum etiam significat naturam humanam sine peccato, sine corruptione; quales erant primi parentes hominum ante lapsum adhuc innocentes, in quorum animas ab alto Deus infudit mel sapientiæ. Mel quoque Georgio Veneto signat in Harmonia Mundi, gustum, & suauitatem, quæ habetur ex diuina sapientia delibata: *Et hac docet, inquit, veram discretionem boni & mali, vt in Isaiâ de Christo dicitur: butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Nec enim in butyro vaccino sciet quispiam discretionem facere inter bonum & malum, sed de sapientia illa meliori, quæ desursum est, figurata per meliorem partem lactis, ex qua butyrum conficitur. Sane butyrum, quod oleosæ naturæ sit, charitatem designat; mel autem ob dulcedinem index est suauitatis, voluptatis, atque delectationis; quæ sunt vel ab Aristotele cognitæ duæ proprietates veræ sapientiæ. quum asseruerit: *Existimamusque oportere voluptatem felicitati esse admixtam: iucundissima autem ex virtutis operationibus ea proculdubio est, quæ secundum sapientiam sit. Philosophia ergo mirabiles habere & puritate & nobilitate voluptates videtur, quarum hieroglyphicum est mel, & inferius: *At qui ex intellectu operatur, huncque exc-****

nu. 5. & seq.

Hæc com-
municata
scientia in-
fusa.

K 2. post. vlt.
1. meta. c. 1.
6. Ethic. c. 8.
† D. Tho. 1.
q. 94. 1. ad 3.

l cap. 7. 14.
& seq.

m 15. mor.
cap. 9.

n cap. 17.
† D. Tho. 22.
q. 7. c. item
3. 9. 1. 3. ad 5.
o Ser. 2o de
Adu.

p Cant. 1.
to. 7. c. 24.

q. 10. Ethic.
cap. 7.

r cap. 8.

A

B

C

D

A lit, atque optime afficit, is esse Deo charissimus videtur. Nam si aliquam humanarum rerum curam Diſi habent, sicut videtur: consentaneum est ipsos re illa qua optima est, atque ipsis maxime cognata, delectari, qui est intellectus: eosque, qui eam maxime amant, & honorant remunerari; ut pote qui eorum, qua ipsi sunt amica, curam habeant, recteque & honeste agant. Haec autem omnia sapienti maxime inesse, obscurum non est: is igitur est Deo carissimus: eundemque esse etiam felicissimum verisimile est. Quare ita quoque efficitur, ut sapiens maxime felix sit. Quam sententiam haussisse plane viderur Aristoteles e sacra pagina, in qua legi: *ur: 3. Reg. 3. 5 & seq.*
 Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula quid vis, ut dem tibi. Et ait Salomon: tu fecisti cum seruo tuo David patre meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate, & iustitia, & recto cordi tecum: custodisti ei misericordiam tuam grandem, & dedisti ei filium sedentem super thronum eius, sicut est hodie. Et nunc Domine Deus tu regnare fecisti seruum tuum pro David patre meo: ego autem sum puer parvulus, & ignorans egressum, & introitum meum. Et seruus tuus in medio est populi infirmi, qui numerari & supputari non potest pra multitudine. Dabis ergo seruo tuo cor docile, ut populi tuum iudicare possit, & discernere inter bonum & malum; quis enim poterit iudicare populum istum, populum tuum hunc multum? Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset huiuscemodi rem. Et dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, & non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut aurum inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum iudicium: Ecce facio tibi secundum sermonem tuum, & dedi tibi cor sapiens, & intelligens, in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. Sed & haec, quae non postulasti, dedi tibi: divitias scilicet, & gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis retro diebus. Si autem ambulaveris in vijs meis, & custodieris praecepta mea, & mandata mea, longos faciam dies tuos. Ita Deus pra multitudine suae bonitatis fecit Adamo & Euae coniugi prorsus innocentibus cor intelligens, animaeque illorum infudit scientiam boni & mali, deditque arborem vitae, de qua comedentes fierent immortales, mortemque non subirent in aeternum, si non aliunde sibi quaerent scientiam boni & mali, per esum pomi alterius arboris scientiae boni & mali. Quam sententiam aperte protulit D. Thomas inquitens: *† [Primus homo peccavit principaliter appetendo similitudinem Dei quantum ad scientiam boni & mali, sicut serpens ei suggestit, ut scilicet per virtutem propriae naturae determinaret sibi quid esset bonum & quid malum ad agendum: vel etiam ut per seipsum praecognosceret quid sibi boni vel mali esset futurum. Et secundario peccavit appetendo similitudinem Dei quantum ad propriam potentiam operandi, ut scilicet virtute propriae naturae operaretur, ad beatitudinem consequendam. Vnde Augustinus * dicit 1.1. sup. Gen. ad literam: quod menti mulieris inerat amor propriae potestatis.] Ceterum non contenti scientia boni & mali sibi a Deo infusa, contra praecceptum Dei prohibentis esum pomi scientiae acquisite boni & mali, serpentis iniqui suggestionibus dolosis potius, quam optimi Dei salutaribus praecceptis obtemperantes, priuati iure sunt infusa scientia diuinitus, quae facile sine labore cuncta dignoscebant intime, relictique sunt in propria facultate rerum notitias ex se sibi comparandi cum difficultate, quam elegerant suasore Dæmone. Hanc autem difficultatem cognoscendi res omnes, & habitum sapientiae sibi comparandi, quin & nuditatem intellectus omni cognitione diuinitus infusa, transfuderunt in animas omnium & singulorum de se naturaliter nasciturorum. Id expressit Auctor nostri Schematis hieroglyphico Cupidinis conans ingenti nisu ad se cacumen arboris annosae praetium incuruare; nam annosa nobis plusquam nimium est arbor scientiae boni & mali, quam in origine mundi creauit de terra Deus die tertia * temporis vniuersi.]*

3. Reg. 3. 5 & seq.

Ecc li. 17.

† 22. q. 163. 2. C.

* Tom. 3. 11. sup. Ge. c. 30 circa med.

Gen. 1. 11. 12.

De Arboris in Schemate picti comparatione ad arborem scientiae boni & mali, dudum a Deo in Paradiso creatam. Cap. XXIV.

TRia profecto sunt, vel quatuor, quibus arbor vna quaelibet ad alteram comparari valet: caudex, siue stipes, corpusque solidum arboris, frondes, flores, atque fructus. In quorum primo satis euidens est analogia duas inter arbores istas, quae scientiae boni & mali dicuntur; etenim arbor illa prior in paradiso nobis est antiquissima, ut puta dudum ab exordio mundi condita: nostri vero Schematis arbor annosa nimium & vetustissi-

De arboris sapientiae caudice.

ma pingitur, ob antiquitatem amissis ramis, & vno speciatim magno, non ita procul ab radice sursum olim elato: qui representare potest ramum arboris antiquæ, quæm gyris suis antiquus ille serpens insidiator, ei aduolutus, occuluit, & a quo bonitatem omnem naturæ veneno doli penitus infectæ sustulit, ac extinxit: etenim de basilisco serpente, præter Auicennam, ^a Isidorum, ^b Albertum, ^c Ælianum, ^d & alios plures, illis consentiens Plinius ait: *Necat frutices, non coniacos modo, verum & afflatos: exurit herbas, rumpit saxa. Tanta vis malo est.* Huius serpentis formam induit, seu corpus ingressum assumpsisse tibi cacodæmonem improbabile non est, tum quod non est potestas, ^f quæ comparatur ei super terram: tum quod humana voce ^g locutus sit ad primos parentes: nam & humano capite basiliscum frangi Pierius ^h obseruat in Ægyptica Bembæ tabula. Quamuis etiam ferino capite; tum iussu domini locuta sit humanum sermonem asina ⁱ Balaamii: tum hominis docentis industria sæpè sermonem humanum imitentur aues edocæ, psittaci, picæ, corui; de qua re Plinius ita: ^k [Reddatur & Coruis sua gratia indignatione quodque populi Romani testata, non solum conscientia. Tiberio principe ex factu supra Castorum ædem genitus pullus in oppositam sutrinam deuoluit, etiam religione commendatus officinæ Domino: Is mature sermone assuefactus omnibus matutinis euolabat in rostra, in forum versus, Tiberium, dein Germanicam, & Drusum Cæsares nominatim, istæ transeuntem populum Romanum salutabat, postea ad tabernam remeans, plurimum auditorum officio mirus.] Nihilominus tamen in antiquis omnibus picturis aspicere licet serpentem cum Eua colloquentem humano capite præditum. Rationique consentaneum est, cacodæmonem basilisci potius, quam alius serpentis vilius corpus ingressum, quæ reguli proprietates adeo videtur habuisse; nam sibi sermone iniqui dolosque statim interfecit spiritali morte peccati primos parentes, & in eis vniuersam progeniem hominum inde nascituram; quam mortem illis Dominus comminatus fuerat: ^l *De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas: in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Contactuque suo serpens, omni naturali regulo nocentior, arboris ramum, cui adhæsit, arefecit: quod forte voluit indicare nostri Schematis autor, arborem humanæ sapientiæ pingens, cui ramus a caudice fractus, ac omnino desit arefactus. Ceterum ne talem ac tantam Basiliscus vitæ insectæ fraus, ac omnino desit arefactus. Ceterum ne talem ac tantam Basiliscus vitæ insectæ fraus, ac omnino desit arefactus. Ceterum ne talem ac tantam Basiliscus vitæ insectæ fraus, ac omnino desit arefactus.

^m loc. cit. cap. 23.
ⁿ lib. 14.
^o lib. 4. c. 2.
^p lib. hist. Ind.

^q Gen. 2. 17.
^r lib. 12. c. 4.
^s l. 7. dz an.
^t 2. de an. c. 5.
^u lib. 8. c. 21.
^v Job 44. 24.
^w Gen. 3. 1.
^x lib. 14. Hic rogi.
^y Num. 22. 3.
^z K l. 10. c. 43.

^a quæ
^b quæ
^c quæ
^d quæ
^e quæ
^f quæ
^g quæ
^h quæ
ⁱ quæ
^j quæ
^k quæ
^l quæ
^m quæ
ⁿ quæ
^o quæ
^p quæ
^q quæ
^r quæ
^s quæ
^t quæ
^u quæ
^v quæ
^w quæ
^x quæ
^y quæ
^z quæ

^A
^B
^C
^D

bonam

A bonam educationem, & morum simplicitatem, in mulieribus oræ septemtrionalis obserua-
uit iam pridem ad eas plagas naufragus Petrus Quirinus Nobilis Venetus, afferens: **79** To. 2. Na. uig. Ramul. coll. 1 pag. 203. F.
*Quelli di detti scogli sono huomini purissimi & di bello aspetto, & così le donne sue: & tanta è la loro semplicità, che non curano di chiuder al enna sua roba: ne ancor delle donne loro hanno riguardo; & questo chiaramente comprendemmo. perche nelle camere medeme, doue dormiuano mariti & moglie, & le loro figliuole, alloggiuamo ancora noi; & nel cospetto nostro nudiissime si spogliuano quando voleuano andar in letto: & hauendo per costume di stufarsi il giouedi, si spogliuano a casa, & nudissime per il trar d'un balestro andauano a trouar la stufa, mescolandosi con gl'huomini. Sono (conio predissi) deuotissimi Christiani: non perderiano la festa di veder Messa: & quando sono in Chiesa sempre stanno in oratione inginocchiati; mai mormorano, nè bestemmiano Santi, non nominano il Demonio. Quando muore alcun loro congiunto, le mogli per li mariti il giorno della sepoltura fanno un gran conuio a tutti i vicini, quali appareccchiansi secondo il lor costume & potere con sontuose & ricche veste. La moglie del morto suo si veste de più belle & care veste che l'habbia, & serue delle brutte a conuitati, & ricor dagli spesso, che facciano allegrezza per la requie del defunto. Digiunano continuamente li giorni comandati, & quante feste che vengono all'anno, con Christianissima fede l'hanno in ueneratione. De qua re totius eiusdem Christophorus Florauantius idem naufragius referens inquit inferius: **
B *Gli habitatori di questo luoco & giouani & vecchi sono di tanta semplicità di cuore, & obediendi al diuino precetto, che non fanno, nè conoscono, nè pensano in guisa alcuna che cosa sia fornicatione, nè adulterio: ma usano il matrimonio secondo il comandamento di Dio come proprio sacramento solo per offeruar il diuino precetto, & non per alcuna propria lussuria, nè alleuiamento del stimolo della carne, tanto è la region fredda & contraria alla libidine. Et per dar di ciò uero argomento, dico io Christofo, ch'erauamo in casa del predetto nostro hostiero, & dormiuamo in una medema capanna, doue ancora lui & la moglie dormiuano, & successiuamente u'erano in un contiguo lettoe sue figliuole & figliuoli d'ottima età insieme; appresso li quali letti dormiuamo ancor noi pur alli loro contigui, si che nell'andar loro a dormir o leuarli di di, o di notte, spogliati nudi, & noi similmente così indifferentemente ci uedeuamo insieme, & con quella purità, come se fusimo stati picciolini fanciulli. Anzi vi dirò di più, che quasi di duo giorni l'uno, il predetto nostro hostiero con li figliuoli maggiori si leuauano per andar a pescare quasi nella più diletteuole hora del dormire, lasciando in letto la moglie & figliuole, con quella securità & purità, che se propriamente nelle braccia della madre l'hauesse lasciate, non tornando a casa per minor spatio che di hore otto. Gli habitanti in quest'Isola, massime i più vecchi, si trouano così uniti di uolontà con Dio, che in ogni caso di morte natural che occorra al padre, madre, marito, moglie, figliuoli, o qualunque altro parente, ouero amico, quando è apparita l'hora del passare all'altra uita, subito senza alcun ramario s'uniscono insieme alla Cathedra di Chiesa a ringraziar & lodar il sommo creatore, che ha concesso a quel tale di uiuer tanti anni, & al presente come sua creatura l'ha voluto chiamar in gratia, et appresso di se, et ad hora de bita farlo mondare per rihauerlo puro et netto come il nacque. Onde lieti et contenti della sua infallibil uolontà li danno lode et gloria, non mostrando in parole, nè in gesti passione alcuna, come se proprio ei dormisse. Veramente possiamo dire che da di 3. Febratio 1431. insino alli 14. di Maggio 1431. che sono giorni cento e uo, esser stati nel cerchio del paradiso, ad obbrobrio et confusione de paesi d'Italia. Quiui uedemmo all'entrar di Maggio grande uarietà. Prima le loro donne usano d'andar ai bagni, li quali sono molto vicini et commodi: et per purità, et usanza che tengono che sia la seconda natura, usano di uscir dalle loro habitationi nude, come proprio uscirono dal ventre materno, andando senz'alcun riguardo al lor viaggio, solo in la man dritta portano un mazzo d'herba in guisa di scopa, dicono per fregarli il sudore del dosso, et la man manca tengono sul fianco, distendendola quasi per ombra di coprir le posteriori parti, non però che s'appressi molto: doue noi uistole da due volte in suso, se ne passauamo così leggiermente come loro proprij, tanto ne inclinua la region fredda, et il continuo vederle, a non ne far conto alcuno. Dall'altra parte queste proprie Donne si uedeuan la Domenica entrar in Chiesa con lunghi & honestissimi panni: et per non esser viste per alcun modo nel viso, portano in testa a modo di una compinta celata da gorzarino, la qual ha una visiera a punto in modo di una cimiera da piffari, per la qual guardano per entro quella uo meno lungi da gli occhi loro che si sia la cimiera,*

- lunga, come proprio s'ella hauesse in bocca per sonare: & peggio, ch'ella non puot vedere, nè parlare, se non si volge larga dall'uditore un braccio & più. Io hò voluto notare queste due estreme varietà, come degne da esser intese. Verum enim uero
1. Corin. 11
3. & seqq. vt istud capitis in Ecclesia velamen ab Apostolo mulieribus præceptum est, & ex Apostolo datum a Parocho regionis istius mulieribus; & corporum muliebrium denudatio simplicitatis est opus ac innocentiae, similiter in hac mundi plaga septentrionali, cooperante frigere regionis ad arcendum procul æstum libidinis; ita primis parentibus ante lapsum, in innocentiae statu, quando non minus eorum imperio subditæ fuerunt omnes bestiae vel natura sua ferocissimæ, quam ipsorum parti rationali concupiscibilis appetitus; vnde carentes omni fomite libidinis, non sentiebant sibi membra pudibunda inordinato motu edere turpitudinem; quare nuditatem corporum deformem non habebant; ideoque
1. Gen. 2. 25. non erubescabant, quod ait Moses: *Erant autem uterq; nudus, Adam scilicet & uxor eius, & non erubescabant*: quia nullo fomite libidinis eorum membra turpiter inconditis moribus agebantur; agnoscentes ea sibi data solum ad proles propagationem absque crimine, iubente
1. Gen. 1. 28. Deo, *Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam*: *Quamobrem re-*
1. Gen. 2. 24. *linquet homo patrem suum, & matrem suam, & adheret uxori suæ: & erunt duo in carne una*, sine turpitudine, sine erubescencia, quia sine peccato in statu simplicitatis & innocentiae. Sed statim atque suafu serpentis antiqui, dæmonem in se habentis, qui corpore suo celauerat eis ramum scientiae boni, venenoque partem illam bonam plantæ corruerat, & extinxerat; illisque porregerat pomum scientiae mali, primates ipsi mortalium contra Dei præceptum gustarunt de vetito fructu, protinus amissa innocentia senserunt concupiscenciae fomitem in membris suis, & viderunt ea sibi turpiter agitari, deformiterque commoueri ad libidinem, nullo sine proles; quorum deformitatem aspicientes, erubuerunt, eamque confutis folijs ficulis obtegere celareque curauerunt, nec ante Dei conspectum cum tali
1. Gen. 3. 1. & seqq. petulantia sistere se fuerunt ausi; quæ cuncta clarent in sacra pagina: *Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem: cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradisi? Cui respondit mulier. De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso vescimur: De fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: & eritis sicut Dij, scientes bonum & malum. Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & comedit: deditque viro suo, qui comedit. Et aperti sunt oculi amborum: quumque cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. Et quum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam & uxor eius a facie Domini Dei in medio ligni paradisi. Vocauitque Dominus Deus Adam, & dixit ei: vbi es? Qui ait: vocem tuam audiui in paradiso: & timui, eo quod nudus essem, & abscondi me. Cui dixit Dominus: Quis enim indicauit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti? Ad quam nuditatem turpem obtegendam melius postea: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos*. Ceterum istam primorum hominum nuditatem extitisse qualem diximus deformem in membris pudendis, ob peccatum sensitiua concupiscencia se a rationis im-*
1. 14. de Ciui. cap. 16. Libidinis nomen, & imperus explicatur. 1. perio subtrahente, pulcherrime docet D. Augustinus^a inquit: Quum igitur sint multarum libidines rerum, tamen quum libido dicitur, nec cuius rei libido sit additur, non fere assolet animo occurrere, nisi illa qua obscenæ partes corporis excitantur. Hæc autem sibi non solum totum corpus, nec solum extrinsecus, verum etiam intrinsecus vendicat, tota que commouet hominem, animi simul affectu cum carnis appetitu coniungit, sto atque permisso, vt ea voluptas sequatur, qua maior in corporis voluptatibus nulla est: ita vt momento temporis quo ad eius peruenitur extremum, pene omnis acies, & quasi vigilia cogitationis obruatur. Quis autem amicus sapientiae sanctorumque gaudiorum, coniugalem agens vitam, sed sicut^b Agostolus monuit, sciens vas suum possidere vt sanctificatione & honore, non in morbo desiderij, sicut & gentes quæ ignorant
1. 1. Corin. Deum

Deum, non mallet, si posset, sine hac libidine filios procreare, ut etiam in hoc serendæ
 prolis officio, sic eius menti ea quæ ad hoc opus creata sunt, quæ admodum cetera,
 suis quæque operibus distributa membra seruirent, nam voluntatis acta, non æstu libi-
 dinis incitata? Sed neque ipsi amatores huius voluptatis, siue ad concubitus coniugales,
 siue ad immundicias flagitiorum quum voluerint, commouentur; sed aliquando motus
 ille importunus est nullo poscente: aliquando autem destituit inhiantem, & quum in
 animo concupiscentia ferueat, sîger in corpore: atque ita mirum in modum non solum
 generandi voluntati, verum etiam lasciuendi libidini libido non seruit; & quum tota ple-
 runque menti cohibenti aduersetur, nonnunquam & aduersus seipsam diuiditur, com-
 motoque animo in commouendo corpore se ipsa non sequitur. Merito huius libidinis
 maxime pudet, merito & ipsa membra quæ suo quodam, ut ita dixerim, iure, non om-
 ni modo ad arbitrium nostrum mouent, aut non mouent, pudenda dicuntur; quod ante
 peccatum hominis non fuerunt. Nam sicut scriptum est: *Nudi erant, & non confun-*
debantur: non quod eis sua nuditas esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat; quia
 nondum libido præter arbitrium membra illa commouebat: nondum ad hominis inobe-
 dientiam redarguendam sua inobedientia caro quodammodo testimonium perhibebat.
 Neque enim cæci creati erant, ut imperitum vulgus opinatur: quandoquidem & ille vi-
 dit animalia, quibus nomina imposuit; & de illa legitur: *Vidit mulier quia bonam est*
lignum inescam, et quia placet oculis ad videndum. Patebant ergo oculi eorum; sed ad
 hoc non erant apti, hoc est, non attenti ut cognoscerent quod eis indumento gratiæ
 præstaretur, quando membra eorum voluntati repugnare nesciebant. Qua gratia remo-
 ta, ut pœna reciproca inobedientia pleæteretur, extitit in motu corporis quædam im-
 pudens nouitas, vnde esset indecens nuditas: & fecit attentos, reddiditque confusos.
 Hinc est quod posteaquam mandatum Dei aperta transgressione violarunt, scriptum est
 de illis: *Et aperti sunt oculi amborum, et cognouerunt quia nudi erant: et consuerunt*
folia ficu, et fecerunt sibi campestria. Aperti sunt, inquit, oculi amborum, non ad vi-
 dendum; nam & ante videbant; sed ad discernendum inter bonum quod amiserant, & ma-
 lum in quo ceciderant. Vnde & ipsum lignum eo quod istam faceret dinoscentium, si
 ad vescendum contra vetitum tangeretur, ex ea re nomen accepit ut appellaretur li-
 gnum scientiæ boni & mali. Experta enim morbi molestia, euidentior fit etiam iocun-
 ditas sanitatis. Cognouerunt ergo quia nudierant: nudati scilicet ea gratia, qua fit bar-
 ut nuditas corporis nulla eos lege peccati menti eorum repugnanti confunderet. Hoc
 itaque cognouerant, quod felicitas ignorarent, si Deo credentes & obediens non
 committerent, quod deos cogere experiri, infidelitas & inobedientia quod nocerent.
 Proinde confusi inobedientia carnis suæ, consuerunt folia ficu, & fecerunt sibi campe-
 stria; id est succinctoria genitalium. Nam quidam interpretes *succinctoria* posuerunt:
 Porro autem *campestria* Latinum quidem verbum est, sed ex eo dictum, quod iuuenes qui
 nudi exercebantur in campo, pudenda operiebant; vnde qui ita succincti sunt, campe-
 stratos vulgus appellat. (Fortasse non tantum ad operienda pudenda, sed magis ad ea
 firmanda comprimendaque, ne inter ludandum paterentur, neue luctantium motiones
 validas pendula labefactarent, ac impedirent utcumque, succingebant Athletæ sibi virilia)
 Quod itaque aduersus damnatam culpam inobedientiæ voluntatem libido inobedienter
 mouebat, verecundia pudenter tegebat. Ex hoc omnes gentes quoniam ab illa stirpe
 procreatæ sunt, utque adeo tenent insitum pudenda velare, ut quidam barbari illas cor-
 poris partes nec in balneis nudas habeant, sed cum earum tegumentis lauant. Per opa-
 cas quoque Indiæ solitudines, quum quidam nudi philosophentur, vnde gymnosophi-
 stæ nominantur: adhibent tamen genitalibus tegumenta, quibus per cetera membrorum
 carent. Hæc D. Augustinus. Quæ cum antedictis misifice comprobant arborem sci-
 entia boni & mali ante lapsum Adami, siue antequam illi serpens Adamum decepturus in-
 sideret, ac aduolueretur, duos habuisse ramos præcipuos ab imo fere stipite surgentes; quo-
 rum vnum, qui scientiam boni parere poterat, arefecerit anguis ille veneficus contactu suo;
 alterum reliquerit intactum, qui cum primis patentibus malum ac lethiferum pomum porre-
 xerit; tum omni posteritati pessimam insuper occupationem laboriosæ contemplationis
 cecidit-

e cap. 17.

De nuditate
 primouit ho-
 minii, quam
 post peccatū
 turpem pri-
 dendamque
 viderunt.

d Gen. 2. 25.
 verso LXX.
 e 2. Gen. 19.

20.
 3. Gen. 6.

g Gen. 3. 7.

b LXX.

Succincto-
 ria quare di-
 cta campe-
 stria.

Athletæ eur
 uccincti vi-
 rilia luctam
 agerent.

ediderit. Cuius quidem arboris altero ramo meliore carentis in Schemate nostro præficus Autor eximiam imaginem effinxerit.

De frondibus, & floribus arboris humana Sapientie. Cap. XXV.

Etsi sacra pagina nullam omnino mentionem habeat frondium arboris scientiæ boni & mali a summo Deo creatæ in Terrestri Paradiso; par est atamen eam folijs proprijs præditam fuisse, quia nulla penitus arbor est, quæ natura sua folijs omnino careat: quemadmodum multæ floribus naturaliter destituuntur, ficus, laurus, vlmus, quercus, pinus & id generis. At quia nulla necessitas erat meminisse florum arborum ab se creatarum, sed solum fructuum, siue pomorum, & seminum; & frondium herbarum quæ poterant esse tum ad esum animalium, tum etiam ad propagationem stirpium iuxta genus vniuscuiusque, de quibus egerat Deus, non solum inquitens: *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen iuxta*

Cur Deus in creatione plantarum non meminerit florum, sed foliorum seminum & fructuum.

^a Gen. 1. 11.
^{12.}
^b Gen. 1. 29.

^c Gen. 2. 15.
^{16. 17.}

Lauri damna recensentur.

^d lib. 6.

genus suum: lignumque faciens fructum, & habens unumquodq; semenem secundum speciem suam. Viriditas etenim herbarum est in folijs maxime. Sed etiam addens ^b hominibus recens ab se creatis: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna qua habent in semetipsis sementem generis sui, vt sint vobis in escam, & mox: Tullit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, vt operaretur & custodiret illum. Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede. De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas: in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Coniectare tamen licet frondes arboris scientiæ boni & mali fuisse similes lauri folijs, multiplici nomine; primum quod laureæ frondes igneæ naturæ sunt, vt & vniuersa laurus; qualem conditionem habuisse constat arborem scientiæ boni & mali; tum quod illi Dæmon insederit ignitus anguis, ab igne tartari nunquam separabilis: tum quod eius pomum edentibus hominibus mortem attuleris corporalem etiam, celeriori consumptione radicalis humiditatis a calore.

Deinde quod lauri folia deusta crepitent, atque resonent; vnde Lucretius: ^d

,, Nec res vlla magis quam Phoebi Delphica laurus

,, Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

adeoque sint hieroglyphicum garrulitatis, & multiloquij; etenim & illi arbori serpens implicitus igne flagrans inuidiæ contra Deum, & hominem a Deo ad gloriam creatum, blasphemans in veriloquum Deum, hominem mendaci lingua seduxit: & mulier æstuans libidine sciendi, & acquirendæ similitudinis cum Deo in scientia boni & mali, garrula linguam soluit in colloquio cum serpente. Deinceps laurus apud Græcos iurgiosum indicat, eo quod, vt

^e lib. 50. Hierogl.

^f Gen. 3. 3. 4.

^g Gen. 3. 12.

^h Gen. 3. 13.

Laurus cur scientiæ symbolum.

ait Valerianus, ^e Behrycia laurus erat in Amyci portu, a qua ramum quicumque decerpisset, tamdiu fieri iurgia solebant, quoad abijceretur; quod traditum est ab Apollodoro libro primo de Ponticis heroiibus: At huic arbori serpens adhærens iurgiosus fuit in Deum, quem mendacem dicere fuit ausus: vt e sacra pagina constat, vbilegas: ^f *De fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam moriemini: scit enim Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij, scientes bonum & malum.* Quin & Adam tantum non iurgiosus fuit in Deum, & uxorem, in quos

occasionem, & causam suæ culpæ refundere videtur, inquitens: ^g *Mulier, quam dedi tibi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Similiter Eua contra serpentem iurgia dixit, dum ^h sic excusauit: ^h *Serpens decepit me, & comedi.* Præterea Laurus est victoriæ symbolum, quoniam eâ coronabantur Imperatores triumphantes, & milites post victoriam. At certum est hac arbore scientiæ boni & mali Dæmonem vicisse primos homines sapientissimos infusa sibi diuinitus omnium rerum alta cognitione, triumphasseque de tota progenie humana ex illis ortum habituræ naturaliter: quare folia lauri, vel illis consimilia obtinuit. Hanc igitur arborem arbor humanæ scientiæ, non a Deo nobis indita, sed proprijs viribus humanitus acquisita, delineata in Schemate pulchre referre videtur in frondibus, quas gestat laureis persimiles tum allatis rationibus vtrunque, tum alijs ob causas; In primis quia lauri folia

A folia quod amara sint, indicant laboriosam, & difficultatibus esse plenam vitam contemplati-
riam, & humanæ sapientiæ inuestigatricem; nam vt Pierius, item obseruat, quod datum
sibi laureum sceptrum a Musis canit Hesiodus, his metris Latino datis, & pede solutis,

Theogon.
int.

- „ Quæ olim Hesiodum pulchrum docuerunt cæmen,
- „ Agnos pascentem Helicone sub diuino.
- „ Hoc autem me primò deæ sermone compellarunt,
- „ Musæ Olympiades, filia Iouis Ægiochi:
- „ Pastores in agris pernoctantes, mala probra, ventres veluti,
- „ Scimus mendacia multa dicere veris similia:
- „ Scimus etiam, si voluerimus, vera loqui.
- „ Sic dixerunt filia Iouis magni veridicæ:
- „ Et mihi sceptrum dederunt, lauri peruiridis ramum,
- „ Decerpendum diuinitum; inspirarunt insuper mihi vocem
- „ Diuinam, ita vt audirem tam futura, quam præterita:
- „ Et me iubebant celebrare beatorum genus sempiternorum,
- „ Se vero primo semper decantare.

B

Sane Musæ sceptrum lauri ramum Hesiodo dederunt decerpendum ex arbore, non autem
decerptum illi dedere, quia laborandum est nimium poetæ, viroque scientifico, qui sibi pa-
rere vult impetium supra vulgus hominum, & fieri spectabilis altitudine sapientiæ. Deinde
quod Laurus Apollini Musarum præsi consecrata est; Musæ vero signant homines
sapientia claros. Deinceps quod Aphthônus Laurus vaticinij symbolum esse dicit apte,
quam ideo Diuinatricem arborem Dionysius in præceptis de Panegyricis scribendis ap-
pellat. Legimus etiam cum Valeriano apud Serapionem Afcalonitam, Laurus ad dormien-
tium caput apposita, vera videri somnia. Id ipsum Antiphonem, Philocrum, & Artemo-
nem, qui de somniorum interpretatione scripserunt, assueuisse conperimus. Quum au-
tem somnia sint effectus vnius phantasiæ, vt edocet Aristoteles, cui phantasia præparat
atque præbet intellectui simulachra rerum omnium intelligendarum; profecto quæ vera
somnia laurus efficere potest, phantasiam & mentem viri sapientis indicat apertissime, cui
habitus est nuda veritatis cognitio. Sed & Eustathio Daphnis, quæ laurus est, Ety-
mologiam sumpsit ex particula *λα*, quæ sit intensiōnis nota, & verbo *φαιρέω*, quod loqui
& canere est; etenim *signum sapientis est posse docere*, vt ait Aristoteles; doctor autem suos
conceptus exprimit addiscentibus vno lo: sermone, siue voce prolato, siue scriptis exara-
to, eidem auctori. Quare laurus optime signat arborem humanæ sapientiæ, vitamque con-
templatiuam. Deinceps Lauri folia fulmen non attingit; eaque de causa Tiberius, qui
fulmina coruscationesque supramodum expauescebat, cælo turbido Lauream sibi solitus
est imponere; perinde ac eandem ob causam Augustus ex Vituli marini pelle cingulum ge-
stare; sic insigni sapientiæ prædici sulfureum fulmen inuidiæ non timent; altius enim degunt
in literario mundo, quam vt ad eos pertingant atræ calumniarum ignitarum detractiones,
at extra omnem inuidiæ aleam positi securam vitam agunt in cælo sapientiæ tantquam homi-
nes diuini, de quibus Homerus inquit:

Lauri enco-
mia.

K lib. de som-
nis, & de diu.
per somn.

l. 3. de an.

t. 39.

† 2. Meta.

t. 3.

m. 1. Meta.

cap. 1.

1. Perihor.

cap. 1.

Plutar.

4. symp.

q. 5. &c.

Pier. hb. 50.

Vituli mari-
ni pellis ful-
mine non
icitur.

p. 6. Odyss.

vers. 41. &c.

sequ.

- „ Esse solum diuis subnixum semper Olympum
- „ Fama est, haud ventis tremefactum, haud imbris vdom,
- „ Ac procul à niuibis subductum: nubibus illic
- „ Splendida summotis, candensque expanditur æthra.

D

Deniq; Laurus custodiæ symbolum est & incolumitatis, auctore Præclo, qui scribit Antiquos
Laurum Tutelæ consecrasse, & in sacrificijs, & in locis vbiunque vel sacra, vel affixa fue-
rit, incolumitatem asserre. Quod agnoscens Ouidius Augusti foribus eam arborem affi-
xam ita colebat:

q. 2. Metam.

- „ Postibus Augusti eadem fidissima custos
- „ Ante fores stabis medianque tuebere quercum.

At sapientia prudentiaque custodiri mortales ab omnibus infortunijs, euidentissimum est;
neque non referendum est Vlysem hac virtute superasse difficultates innumeras, Herculem
Musagetem non minus corporis robore, quam animi sapientia perdomuisse cuncta vitio-
rum

rum monstra. Virgilius introducit Æneam hac fronde tutum ad inferos descendere, atq; incolumem inde redire, doctum nimirum a Sibylla, qua prudentia sapientiaque se gerere debeat. Nec omittendum est Lauri frondes habere figuram linguæ, quæ præcipuum est organum sermonis, ut ait Aristoteles, inquiring linguam datam esse cunctis quidem animalibus, eam possidentibus, necessario ad sensum gustus; at hominibus ad locutionem, & interpretationem, ad bene esse: proindeque arborem humanæ sapientiæ, quæ per linguæ ministerium edocetur, apte satis insigniri folijs lauri, vel ijs consimilibus.

Nulla vero fit mentio florum in arbore scientiæ boni, & mali a sacra pagina; nec vlla visitur imago florum in arbore sapientiæ humanæ, delineata in Schemate nostro; quia flores ad ornatum sunt, & ad suauitatem lenociniumque olfactus. At humanæ sapientiæ finis est nuda veritas; nullis fucata leporibus, nullis velata lenocinijs; poësis sola, quæ non veritatem nudam, sed verisimilia pro scopo habet, admiscetque vile dulci, posthabita plerumq; solida veritate, sicuti nuper apud Hesiodum adspeximus, lepores, mellitosque sermones velut apis carpere solet e varijs elocutionum flosculis; quod Plato monuit inquiring: *Aiunt enim nobis poëtae, quod e fontibus quibus mel scaturit, haurientes: & a Musarum viridarijs collibusq; decerpentes carmina ad nos afferant, quemadmodum mel ex floribus apes, & instar apum volare se dicunt. Qua in re vera loquuntur: Res enim leuis, volatilis, atque sacra poëta est.* Vnde poeta nedum lauro, sed floribus maxime coronatur; quod flosculos elocutionis in carmine præferat nudæ veritati, simplici doctrinæ, Musas anteponat Minervæ tetricæ, solidæ sapientiæ deæ: sic aperte Lucretius:

„ sed acri
 „ Percussit thyrso laudis spes magna meum cor:
 „ Et simul incussit suauem mi in pectus amorem
 „ Musarum; quo nunc instinctus, mente vigenti
 „ Auia Pieridum peragro loca, nullius ante
 „ Trita solo: iuuatque integros accedere fonteis,
 „ Atque haurire: iuuatque novos decerpere flores,
 „ Insignemque meo capiti petere inde coronam,
 „ Vnde prius nulli velarint tempora Musæ.

& Anacreon sapicule, primo quidem concinens:

„ Teneris superque myrtis,	„ Tumulum quid est quod rogos
„ Superque & virente loto	„ Vel humo quod ebibenda
„ Recubans, bibam libenter	„ Peritura dona fundas?
„ Religatus at papyro	„ Potius manente vita,
„ Tunicam Cupido collo	„ Roseas meo corollas
„ Mihi poculum ministret.	„ Capiti ferasque odores:
„ Rota nam velut curulis	„ Mihi & euoces amicam.
„ Properat volucris ætas	„ Etenim priusquam ad Orci
„ Tenuis, iacebimusque	„ Rapiar nigri choreas,
„ Cinis, ossibus solutis	„ Volo dissipare curas.

Quæ sententia fuit impiorum a Salomone, mortaliū sapientissimo notata, sed ab Anacreonte vel non visa, vel omnino neglecta; quam antea quoque tactam sapientia legas in sacra pagina: *Dixerunt enim impij cogitantes apud se non recte: exiguum, & cum edio est tempus vite nostræ: & non est refrigerium in fine hominis: & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus; & post hoc erimus tanquam si fuerimus; quoniam firmus & flatus est in naribus nostris, & sermo scintille ad commouendum cor nostrum. Quia extinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aer, & transibit vita nostra, tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est a radijs Solis, & a calore illius aggrauata, & nomen nostrum obliuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum. Vmbre enim transitus est tempus nostrum, & non est reuerso finis nostri: quoniam consignata est, & nemo reuertitur. Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt; & utamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso & unguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosas, antequam marcescant. Nullum pra-*

A *tum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo vestrum exors sit luxuria nostra. Vbi- que relinquamus signa latitia, quoniam hac est pars nostra, hac est fors nostra. Sed & idem Anacreon ferros coronatum canit,*

,, Rosam amoribus dicatam	,, Caput impleas corollis,
,, Sociemus ad Lyæum:	,, Charitum choros frequentans.
,, Folijs rosam decoram	,, Agedum ergo me corona
,, Caput reuincientes,	,, Pater o Lyæe, templis
,, Calices iocemur inter.	,, Modulans vt adstem.
,, Rosa, honor decusque florum:	,, Roseis comasque fertis
,, Rosa, cura amorque veris:	,, Redimitus, atque pulchra
,, Rosa, cœlitum voluptas.	,, Comitante me puella,
,, Roseis puer Cytheres	,, Choreas & ipse ducam.

& infra de seipso.

,, Nil curo Sardiæ	,, Hodierna curo tantum:
,, Regni Gygen potentem.	,, Quis cras futura nouit?
,, Auri nec appetens sum,	,, Age ergo dum fauet fors,
,, Nec inuidens tyranni.	,, Ludo vaca, & Lyæo;
,, Sed curo delibutam	,, Ne si quis opprimat te
,, Vnguento habere barbam:	,, Morbus repente, dicat:
,, Sed implicare curo	,, Ohe satis bibisti.
,, Meos Rosis capillos.	

Constat igitur floreas coronas poetis, & potantibus in Symposio conuenire, non autem sapientibus, & philosophiam affectantibus. Quare uiris alta uirtute præstantibus laurea debetur, ex frondibus, non ex floribus; adeoque tum arbor scientiæ boni & mali, tum arbor humanæ sapientiæ nostro Schemate descripta, sine floribus est, constans folijs lauri frondibus simillimis. Insuper eo magis Arbor sapientiæ non habet flores, quia flos omnis est hieroglyphicum iuuentutis Pierio: iuuentus autem sapientiam habere non potest; vt antea nouimus ex† Aristotele.

z lib. 51.
† 6. Ethic.
cap. 8.

De fructu arboris scientiæ boni & mali, primæ in Paradiso.
Cap. XXVI.

Arborem scientiæ boni & mali, primæ in terrestri paradiso voluptatis, fructu non caruisse, constat e Scriptura sacra. Quoniam autem illa fuit arbor vera, & realis, habuit etiam verum realemque fructum: De cuius natura specieque propria non constat inter autores. Certum tamen est e diuina pagina, fuisse fructum esui aptum; namque *Vidit mulier, quod bonum esset lignum ad uescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile: & tulit de fructu illius, & comedit: deditque viro suo, qui comedit.* Non conuenit autem inter autores de natura, specie, ac numero arboris istius. Profecto censeo cum docto Bonferrio, vnicam tantum eius generis arborem extitisse in paradiso, tum quod semper eius meminert Mosés tanquam vnicæ; tum quod vnicæ satis fuerit ad explorandam hominis obedientiam, qui fuit finis Dei in eius arboris creatione. De illius vero specie non conuenit inter Doctores: Moyses Barcepha, & ex eo Peterius, quorundam meminit, nemine tamen citato, qui vitem, vel frumentum ausi sint asserere, quod in his Christus ad reparandum primi hominis lapsum Eucharistiæ Sacramentum instituerit, Sed frumento non inest natura lignea, neque fructus visui delectabilis, & ad spectum comestibilis. Vitis etiam apte non ponitur inter arbores, quæ de se humi serpens indiget vltimo, vel alia quapiam arbore, cui maritetur. Plures existimarunt arborem scientiæ boni & mali fuisse Ficum, Theodoretus, Procopius, Barcepha, Philoxenus ab eo citatus, ad hoc inclinante Delrio: quod homines primi post esum vetiti fructus, turpem sui nuditatem operuerint folijs ficulis; vt inde peterent sui ruboris remedium, vnde causam ruboris habuissent: & quod de proxima statim obuia arbore sibi folia grandia decerpere debuerint. Fructus autem ficus poma quædam esse, nemo nescit, asseren-

Gen. 3. 2. 3
Gen. 3. 6.
com. in
Gen. c. 11.
Quæ fuerit
arbor scientiæ
boni, & mali.
de parad.
cap. 19.
Frumentum
quidam ab re
dicunt.
Alij non bene
vitem.
An ficus.
qu. 28. in
Gen.
fc. 13. Gen.
qu. 164.

- † lib. 6. te Laertio † de Cynico suo cognomine : *Ex ficu quadam poma legebat : custode dicente , huic ante paucos dies homo suspensus est : ego , inquit , illa purgabo .* Reuera quis non videt fici fructum in genere pomiorum collocari ? Et vbi maturuerit , disrupta pelle melleam substantiam commostrando , gemmeamque lacrymam ex apice floris instillandis , præferre burfam quandam mellis , pulchram satis ad vescendum ? Tostato Abulensi tamen horum sententia minime placet ; quod primi parentes horruisse non nequiverint contactum illius arboris , per cuius fructum innocentiam amiserunt , & in poenam mortis inciderunt . Adde quod Eua paulo prius asseruerat : *De fructu vero ligni , quod est in medio paradisi , præcepit nobis Deus ne comederemus , & ne tangremus illud , ne forte moriamur .*
- An malus . Quomodo non horruerint contactum arboris & foliorum , qui fructus illius esu superprime ceciderunt in miserum estatu felici ? Multi Malum fuisse volunt , quibus non grauate consentit cl. Bouifreus , tum quod & pomum fructus ille ab Adamo comestus communiter appelleretur in Ecclesia : tum maxime quod in Canticis ^b de hac arbore sponfus agens : *Sub arbore malo suscitavi te : ibi corrupta est mater tua , ibi violata est genitrix tua .* Dubium tamen est adhuc de certa specie : quia mali , pomique nomen genericum est ad multas fructuum species , vt obseruat Macrobius ⁱ inquit : *Et quia mala videntur admittenda bellarijs , post nuces de malorum generibus differendum est .* Sunt de agricultura scriptores qui nuces & mala sic diuidunt , vt nuces dicant omne pomum , quod foris duro tegatur , & intus habeat quod esui est ; Malum vero , quod foris habeat quod esui , & durum intus includat ; secundum hanc definitionem Persicum , quod Suenius poeta superius inter nuces numerat , magis erit inter mala numerandum . His præmissis , malorum enumeranda sunt genera ; quæ Cloatius in ordinatorum Græcorum libro quarto ita diligenter enumerat : *Sunt autem genera malorum , Amerinum , Cotoneum , Citreum , Coccymelum , Conditium , Mustum , Martianum , Orbiculatum , Ogratianum , Præcox , Pannuceum , Punicum , Persicum , Quirianum , Profluxum , Rubrum , Scandiancum , Siluestre , Struthium , Scantianum , Tibur , Verianum .* Vides Persicum a Cloatio inter mala numeratum : quod nomen originis suæ tenuit , licet iam dudum nostri soli germen sit . Quod autem ait idem Cloatius , Citreum & ipsum Persicum malum est secundum Vergilium : ^k
- Felicis mali , quo non præstantius ullum .*
- & reliqua : & vt nemo dubitet hæc de citreo dixisse Vergilium ; accipite quæ Oppius in libro de Siluestribus arboribus dicit . *Citrea item Malus & Persica : altera generatur in Italia , & in Media altera ; & paulo post de citro loquens ait : Est autem odoratissimum , ex quo interiecti vestimenta necant . Fertur etiam venenis contrarium , quod tritum cum vino purgatione virium suarum bibentes seruat . Generantur autem in Perside omni tempore mala citrea ; alia enim præarantur , alia interim maturescunt .* Vides hic & citreum nominari , & omnia signa poni , quæ de eo Virgilius dixit ; licet nomen citrei ille non dixerit ; nam & Homerus , qui citreum ὄβου appellat (diuinum scilicet) ostendit esse odoratū pomum .
- ὄβου δ' ὄνοστρον ὀβώδου .*
- Et quod ait Oppius , inter vestem poni citreum , idem significat Homerus , quum dicit :
- Εἴματα δ' ἀμπίεσσα ὄβωδου σιγαλέντα .*
- Hinc & Næuius poeta in bello punico ait *Citrosam vestem* . Pira hæc quæ videmus varietas nominum numerosa discernit ; nam idem Cloatius sic eorum vocabula describit : *Anicianum , Cucurbitinum , Cirritum , Ceruisca , calculosum &c .* Ita sane Macrobius . Profecto Matthæolus cum vulgo pomum Adami ponit in citriorum genere scribens : *Non longe natura & viribus a citrijs distant mala Limonia , & Aurantia dicta , & illa quæ Adami poma vulgo vocantur , nos vero Lomie dicimus (Genentes Linæe :) tanetsi Limonia magis tum facie , tum facultate Citria referant .* Verum eniuero seu quum arboris scientiæ boni & mali non fuisse de citriorum genere , satis aperte constat ex eo , quod omnes citriorum species amaræ sunt , & acidæ gustus , vt experientia docet , admonentq ; fere omnes vnanimes ; namq ; Plinius : *Quamobrem , ait , citreis odor acerrimus , sapor asperissimus : Solmus de arbore Medica , de qua Virgilius : Gestat malū inimicū venenis , sapore aspero , & amaritudinis miræ , meræq .* Theoph. ^o de arbore Medica pariter , Pomū eius non manditur , sed odore præcellit .

A Quod & alibi Plinius: *P Malus Assyria, quam alij vocant Medicam, venenis medetur: Folium eius est Vuedonis, intercurrentibus spinis: Pomum ipsum alias non manditur, odore praecelesti foliorum quoque, qui transit in vestes vna conditus, arcetque animalium noxia. Arbor ipsa omnibus horis pomifera est, & Virgilio.*

- », Media fert tristes succos, tardumque saporem
- », Felicis mali, quo non praesentius vllum
- », (Pocula si quando saevae infecere nouerca
- », Miscueruntque herbas, & non innoxia verba)
- », Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

g 2. Georg.

Sed in sacra pagina fructus arboris scientiae boni & mali dicitur bonum ad vescendum; quem quum comedisset Eua, dedit viro suo, qui comedit; cui sane saporis asperrimi, & acerrimi citrum experta, viro comedendum non dedisset. Non igitur e citriorum genere fuit fructus arboris scientiae boni & mali. Num Persicum malum illud extitit? Sane inter poma Persica, quaedam sunt qualia describitur a Mole, s. bonum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile. Quin & arbor Persica (diligentiores Antores Plinium docuere) venenata primam in Perside originem habuit, inde poenarum causa a regibus translata in Aegyptum, peregrino solo mitigata, reddita fuit salutifera: quod alij de Persico scribunt; etenim Columella de vtraque arbore scribit in Hortorum cultu:

- », Armenijsque, & cereolis, prunisque Damasci
- », Stipantur calathi, & pomis quae barbara Persis
- », Miserat (vt fama est) patrijs armata venenis
- », At nunc expositi paruo discrimine laeti
- », Ambrosios praebent succos oblita nocendi.
- », Quin etiam eiusdem gentis de nomine dicta
- », Exiguo properant mitescere Persica malo.

An persicus arbor, aut persica. f loc. cit. lib. 15. c. 13. lib. 10. f.

Plinius tamen a Persicis ad Persea venenum transtulit in Perside, scribens: *Nam Persice arborescero, & cum difficultate transiere, vt quae in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Aegypto earum fuerat hospitium. Falsum est, venenata cum cruciatu in Persis gigni, & poenarum causa a regibus translata in Aegyptum, terra mitigata. Id enim de Persea diligentiores tradunt, quae in totum alia est, myxis rubentibus similis, nec extra Orientem nasci voluit. Eam quoque eruditiores negauerunt ex Perside propter supplicia translata, sed a Perseo Memphisatam. Et ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituit, in honorem aiani sui. Semper autem folia habet & poma, subnascensibus alijs. Celsus Plinium audit, putatque Persea diuersum pomum a Persico, nobis Anacardum esse Orientale: dicit enim: Persea apud Plinium arbor est in Perside venenata, translata in Aegyptum mitigata est: eius fructus myxis rubentibus similis est: nec extra Orientem nasci voluit, & mox: Ab Anacardo igitur non abhorrent conditiones traditae Persae; nam similis est myxis rubentibus, vt Plinius testatur: depressus autem est, amygdalae modo, cui Theophrastus comparat: praeterea venenum continet, licet alicubi innoxie comedatur. Ponit autem Myxa Plinius in prunorum genere, traditque nasci in monte Damasco. Theophrastus vere Persicum, & Persicam Aegypti arborem ponit inter eas, quae mutatione locorum miras mutationes in sui natura subeant.*

lib. 15. c. 13. lib. 2. de arb. c. 19.

C Dioscorides, a quo Plinius, inquit de Persea: *Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translataeque in Aegyptum, mutata natura in cibos receptam. Galenus item, Hanc etiam plantam (ait de Persea) vidi in Alexandria, quae & ipsa magnis arboribus est adnumeranda. Tradunt autem fructum huius apud Persas adeo noxium esse, vt edentes interimit: in Aegyptum vero translata in esculentam mitescere; & pyrorum, malorumque modo, cum quibus & magnitudine contendit, esitari. Quod & alibi repetit isdem fere verbis Galenus. Ceterum vtrumque sit, siue Persica malus, siue Persea, siue vtraque arbor mutatione loci de mortifera mutata fuerit in salutarem, eximie refert condiciones arboris scientiae boni & mali, quae primum in paradiso creata fructum edidit hominibus exitialem, deinde transplantata in monte Caluario prope Ierosolimam fructum tulit humano generi salutiferum: quod aperte satis in Canticis videtur exprimere Salomon, inquit in persona Dei: *Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua: ibi violata est gemitrix tua;* siquidem sub arbore crucis, quae fuit forsitan portio arboris scientiae boni & mali, transplan-*

lib. 15. c. 5. & 3. hist. c. 3. c. 3. c. 5. hist. c. 2. lib. 1. c. 146. de alim. fac. 11. de med. comp. 6. 10. Digressio de ligno Crucis Gen. 2. 17. Cant. 8. 5.

D I siquidem sub arbore crucis, quae fuit forsitan portio arboris scientiae boni & mali, transplan-

tata in Caluarium, per mortem Christi Redemptoris Deus mortuum ob peccatū genus humanum suscitauit ad vitam gratiæ: dicitur autem arbor substantiue in malis, quia fuit lignum pomiferum e malorum genere: sub eadem arbore malo dicitur corrupta mater humani generis, quia desijt ibi Synagoga, quæ mater erat omnium fidelium ad illud tempus: desijt autem amisso sacerdotio, & regno in morte Domini Saluatoris. Ibidem sub eadem arbore dicitur violata genitrix humani generis, quæ fuit Eua, dum in paradiso per escam pomi amisit innocentiam. Quem locum Lyranus transtulit ad matrem Virginem, quæ iuxta crucem doloribus veluti parturientis propemodum exanimata fuit. Sed D. Augustinus ex

1. Corinth.
15. 22.
10. 1, 2, 5, 2. d.
lib. 1. c. 18.

Apostolo, tractans de moribus Ecclesiæ Catholiciæ, satis eandem sententiam ita declarat: *In Adam quippe omnes morimur, ut ait idem, & in Christo omnes resurgemus.* Hæc aperte quoque satis confirmat Ecclesia, recipiens hymnos Aurelianeusis Episcopi Theodulphi,

„ Crux fidelis, inter omnes	„ Ipse lignum tunc notauit
„ Arbor vna nobilis:	„ Damna ligni vt solueret,
„ Nulla sylua talem profert	„ Hoc opus nostræ salutis
„ Fronde, flore, germine.	„ Ordo depoposcerat,
„ De parentis protoplasti	„ Multififormis proditoris
„ Fraude facta condolens,	„ Ars vt artem falleret:
„ Quando pomi noxialis	„ Et medelam ferret inde,
„ Morte morfu corrui:	„ Hostis vnde læserat.

Digressio de
ligno Cru-
cis.
6. rubr. de
Paraf. diu. off.

Dicitur Dæmon, primos parentes decipiens, forte multiformis proditor, sub forma serpentis, humanum caput habentis, eos decipit; qualis pictus aspicitur in antiquis picturis, arbori scientiæ boni & mali aduolutus, cum Eua prima mortalium omnium matre colloqui. Mitto quæ Gulielmus Durandus ait, crucem Domini constare ex quatuor lignorum speciebus, allato celebri disticho:

„ Pes Cedrus est, truncus Cypressus, Oliua supremum,
„ Palmaque transuersum, Christi sunt in Cruce lignum.

Sanct. Trin.
& in verbo
Crucis.

Quæ vnice versiculo complectitur, non sine discrimine Glossa in Clementina prima dicens: *Fertur etiam Crux quatuor genera lignorum habuisse: scilicet Cedrum in stipite, Palmam in palo per longum, Cypressum in ligno ex transuerso, Oliuam in tabula super Crucem, loco quarti brachij: & datur versus:*

„ Ligna Crucis palma, cedrus, cupressus, oliua.

1. de Cruce
cap. 3.
7. to. 5. lib. 22
23. par. facer.
Theaur.
1. 4. comp.
Thed. ver.
cap. 21.
6. tr. de Pass.
Do. c. vlt.
de vita
Christi.
4. qu. 645. in
Matth.
6. Serm. 3. in
Do. 3. Ent.
post a. c.
f. lib. 5. in
Hexam.

Hæc eadem lignorum genera cl. Mallonij * notatu, contemplatur B. Augustinus, & Franciscus Samarinus, & Magnus Albertus, & D. Bernardus, & Ludolphus, & Ant. Glislandus, & Jac. Voragineus, qui etiam quatuor horum lignorum mysteria explicat. Beda Venerabilis in Collectaneis & Floribus ait ex Cedro, Pinu, Buxo, & Cypresso factam esse. D. Chrysostomus in Oratione de Veneratione Crucis, Anastasius Sinaita, & Ioannes Cantacuzenus, assertionem contra Mahumetem, dicunt crucem esse ex Cypresso, Piau, & Cedro. Ceterum ista mystice sunt accipienda; non quia multis istis lignis connexa Crux inepta fuisset ad corpus grauissimum sustinendum, secus ac opinetur Mallonius; nam corpus Christi neque grauissimum fuit, neque sustineri non potuit Cruce facta lignis illis duris, & impense solidis: at bene quia ligna pretiosa non fuissent a Iudeis electa pro formanda Cruce illi, quem opprobriosa morte inter duos infames latrones afficere vouerunt. Vere S. Anastasius Martyr in suis Anagogicis contemplationibus s. innuit aperte nobis trium lignorum Crucis mysticum sensum, inquit: *Nonnulli autem tanquam in nemoribus & hortis fructum ferentes, velut in trium arborum ligno, subinclinatam habebant Crucem, quam amplectantur; qua germinauit ex tribus lignis, bene coloratum producentes fructum anime sanctificationem, Christum in uocantem qui in Crucis ex tribus arboribus confectus ligno recubuerat, & obdormuerat.* Recte non admittit Mallonius commentum de ligno Crucis positum a Gottifredo Viterbiense, dum ait, Post diluuium a Setho Noe filio repertum Adami sepulchrum, cuius peccatum vt expiaret, contendisse ad paradysum terrestrem, & a Cherub illum gladio flammeo versatili custodiende, petiisse oleum misericordiæ, quo effuso super tumulum Adami, scelus eius expiaretur: At ille Cherub pro oleo baccas tres dedisse Setho, iubens vt eas

Chron. 3.
cap. 74.

A complantaret super Adæ sepulchro; indetri vitiguita nata, quæ postea coaluerint in vnum stipitem, qui tandem adoleuerit in arborem maximam. De qualignum succisum, aduectumque Ierosolymas ad templi Salomonis ædificium cum alijs plerisque lignis; ast hoc nunquam ex vsu esse potuisse Architectis, vt alia. Sed tamen eo Salomon utebatur vtcunque suo in palatio construendo, qua horrus versus ædificium protendebatur. Quod lignum adspiciens Regina Saba, Salomonis tunc hospita, mirum in modum exhorruit porrentum quod in ligno nouerat: & ad patriam regressam scripsisse Salomoni, vidisse se in ædificio sui palatij lignum, in quo innocens esset occidendus; vnde totius Hebraici regni ruina subsequeretur: notisque lignum quale foret, aperuit. Salomon lignum ex ædificio tolli iussit, atque sub terra sepeliri. Quo loci postea famosa piscina probatica excauata. Christi vero passione iam aduentante lignum paulatim detegi captum, & aquis supernatare; & eductum ad templi parietes externos apponitur: & quum Crux paranda Christo foret, infelix illud lignum, inquit Hebræi, accipiatur, quod cuiuslibet operi bono fundo ineptum est. Quare ex ipso Crux Christi fabricatur. Hanc rem a nobis compendiose relatam, fusius afferunt Mallonius, & Viterbiensis; qui gratis absque veterum vilo testimonio classico, frustra nobis obrudere conatur fabellam olei a Setho petiti, & trium baccarum, a Cherub acceptarum de terrestri paradiso, complantatione, coitioneque in arborem magnam, cuius lignum ea portenta dederit, quæ narratur a Chronologo. Licet non ita fabulosa videri possint, quæ de Regina Saba cognoscente lignum futuræ Crucis reuelante Domino, dicuntur; quum etiam Reges alij Orientales Magi reuelante stella Natales Domini procul agnouerint. Longe verisimiliora sunt quæ de ligno Crucis e sola quercu proferunt ^b Liptius, Ciaconus, ^k Bosius, ^k & Sillius Creta concinens,

„ Quem post quam diro suspensam robore vidit,

& infra:

„ Erectum suffixum robore moestis

„ Ostentabat ouans populis

Idem fere Sedulius ^m in opere suo Paschali: sed vt poetice lignum omne durum, & magnum, aptumque Cruci construendæ Robur appellari potuit: & passim Cruces e robore fieri consueverint: Attamen Salomon ait in allato Canticorum ⁿ loco, lignum, ex quo scitata fuit Ecclesia, & sub quo corrupta, & violata fuit Ecclesiæ mater Synagoga, fuisse non quercum, sed arborem Malum; quercus autem Malus non est, quia pomifera non est. At vero si tantis in tenebris antiquitatis, meæ cæcutienti menti quid videre licet, ac effari, dicam ingenue quid opiner. In primis valde mihi probabile videtur, procul a fabella Viterbiensis, ex eodem ligno primum Adamum hausisse sibi mortem, & humano generi toti perniciem: atque secundum Adamum, Christum Dominum, sibi quidem hausisse mortem, sed humano generi vitam immortalem: sicut in eodem loco sepultus fuit Adam, & Christus: vt clare testatur cum D. Hieronymo B. Augustinus asserens: ^o *Andie aliud sacramentum fratres charissimi: Hieronymus presbyter scripsit, ab antiquis & senioribus Iudæis certissime cognouisse, quod ibi immolatus sit Isaac, vbi postea Christus crucifixus est. Denique ab eo loco, vnde beatus Abraham iussus est proficisci, tertio die, ad locum vbi Christus crucifixus est, peruenitur. Etiam hoc antiquorum relatione refertur, quod & Adam primus homo in ipso loco vbi crux fixa est, fuerit aliquando sepultus. Et vere*

D fratres, non incongrue creditur, quia ibi erectus sit medicus, vbi iacebat egrotus. Et dignum erat, vt vbi ceciderat humana superbia, ibi se inclinaret diuina misericordia. Et sanguis ille pretiosus, etiam corporaliter puluerem antiqui peccatoris dum dignatur stillando contingere, redemisse dicatur, Hæc enim, fratres charissimi, secundum quod potuimus, diuersis scripturarum voluminibus pro anima nostræ profectum collegimus, & charitatis contemplatione suggestimus. Quare nos quidem non ab re censemus, idem esse lignum pomiferum scientiæ boni & mali, de quo tum primus Adamus mortiferum pomum decerpit in nostri perniciem, tum secundus Adamus Christus pendens salutem humano generi sanguine suo moriendo produxit. Quod Ecclesia mater cum Aurelianensi Præfule quotannis concinit, vt uuper vidimus. Damus quidem Lipsio Boscoque Cruces olim communiter fieri solitas e quercu, ligno prompto, forti, & obuiio; sed Crucem Domini peculiariter ad mysterium huma-

^b 3. de Cru. cap. 13. lib. de Cr. cap. 30. ^k 1. de Cru. cap. 6. ^l l. b. 1.

^m lib. 3. ⁿ Cant. 3. 5.

Opinio propria de arbore scientiæ boni, & mali

^o to. 10. 162. c. d.

^y 3. de Cru. cap. 13. ^z 1. de Cru. cap. 6.

næ redemptionis ex eo ligno fuisse censemus, ex quo pridem anguis hominem sibi seruum fecerat, ac Deo rebellem; vt Misericors Deus, homini venenato medelam ferret inde, hostis vnde læserat. Neque probabilitate caret antiquum ramum arboris scientiæ boni, quem Dæmon occuluerat, intactum hominibus iacuisse diu prope Caluarie locum, iusto Dei iudicio, pro formanda cruce Saluatori, translatum eo de terra paradisi, contactuque corporis Christi sanctificatum, & conspersione sanguinis Domini virulentiam omnem antiqui serpentis extinctam. Deinde fumo ex sacra pagina singularem prorsus & vnicam extitisse talem arborcm: tum quod Ecclesia canat eodem hymno de ligno Crucis, & arbore scientiæ boni & mali: *Inter omnes arbor vna nobilis: nulla sylua talem profert*: tum Moses antea, semper de ligno scientiæ boni & mali loquitur tanquam de singulari & vnico, sicuti de ligno vitæ, & ponens arborem scientiæ boni & mali, simul cum arbore vitæ in medio paradisi: medium etenim paradisi vnicum est, non plura; quare necessario lignum scientiæ boni & mali, sicut & lignum vitæ, singulare penitus & vnicum est, non plura: nec extra paradysum reperiri, nascique potuit vllatenus. Nec erat expediens, vt plures essent arbores scientiæ boni & mali; quia sat erat vnica propter finem cuius gratia condidit eam Deus; qui finis fuit vt homo, quem Deus constituerat Dominum omnium corporearum creaturarum, agnosceret atque pateretur se subditum esse Domino Deo; quorum veritatem luculente nos edocuit D. Augustinus, iniquens: *in explicatione Psalmi septuagesimi*: Porro autem si peruerse voluerit homo imitari Deum, vt quomodo Deus non habet a quo formetur, non habet a quo regatur, sic ipse velit sua potestate vti, vt quomodo Deus nullo formante, nullo regente viuat: quid restat, fratres, nisi vt recedens ab eius calore torpescat, recedens a veritate vanescat, recedens ab eo quod summe atque incomparabiliter est, in deterius mutatus deficiat? Hoc diabolus fecit, imitari Deum voluit, sed peruerse; non esse sub illius potestate, sed habere contra illum potestatem. Homo autem positus sub præcepto, audiuit a Domino Deo, Noli tangere. Quid? Hanc arborem. Quid est enim illa arbor? Si bona est, quare non tango? Si mala est, quid facit in paradiso? Prorsus ideo est in paradiso, quia bona est: sed nolo tangas. Quare non tango? Quia obediens te volo, non contradicentem seruum: ad hoc serue, sed noli male serue. Serue audi prius Domini iussum, & tunc iubentis discere consilium. Bona est arbor, nolo tangas. Quare? Quia Dominus sum, & seruus es. Hæc tota causa est. Si parua est, dedignaris esse seruus. Quid autem tibi expedit, nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto? Porro si expedit tibi esse sub Domino & sub præcepto, quid tibi iusurus erat Deus? Aliquid enim quærit abste: Offer mihi sacrificium diciturus est tibi? Nonne ipse fecit omnia, in quibus & te fecit? Obsequere mihi diciturus est tibi, siue ad lectum quum requiesco, siue ad mensam quum me reficio, siue ad balneas quum lauo? Quia ergo nullo abste indiget Deus, nihil tibi debuit iubere? Si autem debuit aliquid iubere, vt te, quod tibi expedit, sentire esse sub Domino, ab aliqua re prohibendus eras, non propter illius arboris malitiam, sed propter tuam inobedientiam. Non potuit Deus perfectius demonstrare quantum sit bonum obedientie, nisi quum prohibuit ab ea re quæ non erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam, sola ibi inobedientia inuenit pœnam. Bonum est, nolo tangas. Non enim non tangendo moriturus es. Numquid qui hinc prohibuit, alia subtraxit? Nonne est paradysus fructuosus plenus arboribus? Quid tibi deest? Hoc nolo tangas, hinc nolo gustes. Bonum est, sed obedientia melior. Proinde quum tetigeris, nunquid arbor illa malum erit vt moriaris? Sed inobedientia te subiecit morti, quia prohibita tetigisti. Ideo arbor illa appellata est scientia dignoscendi boni & mali, non quia inde talia quasi poma pendebant; sed quicquid esset arbor illa cuiuslibet pomi, cuiuslibet fructus esset, ideo sic vocata est, quia homo qui nollet bonum a malo discernere per præceptum, discreturus erat per experimentum, vt tangendo veritum, inueniret supplicium. Quare autem tetigit, frater mei! Quid illi deerat? Dicatur mihi, quid illi deerat in paradiso constituto, in media opulencia, medijsque delictijs? cui magnæ delictiæ erent ipsa visio Dei, cuius faciem quasi inimici timuit post peccatum? Quid illi deerat vt tangeret, nisi quia sua potestate vti voluit, præceptum rumpere delectauit? Vt nullo sibi dominante fieret sicuti Deus, quia Deo nullus

Arborem illam in orbe vnicam.

Gen. 2, 9. 17. & 3. 3. 5. & seqq.

to. 8. 255. m.

nullus utique dominatur. Hæc D. Augustinus. Ex quibus apparet, ad explorandam homi-
 nis obedientiam, & ad seruitutem sibi ab homine præstandam sufficisse Deo singularem &
 vnicam tantum in paradiso voluptatis arborem condere scientiæ boni & mali; decuisseque
 id summam Dei misericordiam, & benignitatem erga creaturam ad imaginem & similitudi-
 nem suam efformatam; non ponere plures eiusmodi plantas, quæ pulchritudine, & suavi-
 tateque sua passim occurrentes hominibus primis, illos allicerent ad transgressionem Diui-
 ni mandati. Sic igitur vnica fuit arbor scientiæ boni & mali a Deo cõdita in paradiso, com-
 parem aliam non habens. Hanc sane D. Augustinus nunc asseruit appellatam arborem scien-
 tiæ boni & mali, non quia fructus eius comestus in animo parere posset scientiam boni &
 mali; sed quia in eius esu transgrediens homo præceptum Dei per experimentum agnouit
 in semetipso bonum innocentiae, ac immortalitatis deperditum; & malum culpæ, vitæque labo-
 riosæ, mortalitatisque in quod inciderat. Quam sententiam accipiunt passim omnes Theologi,
 quoad vtramque partem, recedentes a Iosepho, qui dicit arborem habuisse vim producendi scien-
 tiam: Porro Deus Adamum & uxorem de ceteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solū
 illis interdixit, præmonitis si atigerint, confestim exitum eis assuturum. Quum autem
 per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac
 uxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussus Dei parere perseverarent. Et ratus
 in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, malitiose persuadet mulieri ut de arbore
 scientiæ gustaret, asseuerans inesse ei vim discernendi boni ac mali de qua si gustassent, beatam
 nihilque deterioremem quam Deus vitam æturos. Atque hoc pacto mulierem subvertit, ut man-
 datum Dei contemneret. Qua gustato arboris fructu, ciboque hoc delectata, etiam Adamo
 usum eius persuasit. Tamque se nudos esse sentiebant, & de regimento sibi dispiciebant; arbori
 enim acuminis, & cogitandi vis inerat. Contra tamen omnes obijciunt Iosepho, quod
 arbor materialis vim non habeat alimento suo corporali cognitionem in intellectu, qui facul-
 tas est incorporea, producendi. Sed hac in re fortasse licet bit e sacra pagina dissidium hocce
 componere, si dicamus arborem scientiæ tum ante sui fructus comestionem habuisse faculta-
 tem producendi cognitionem boni & mali cuiushbet in animo comedentis; tum post co-
 mestionem experimento cognouisse primos homines & bonum quod amiserant, & malum
 in quod inciderant, mandata Dei transgredientes. De primo quod opponitur, facile diluas,
 quia materiale simpliciter quidem ex sui natura non habet potestatem in immateriale; sed
 iussu Dei, qui vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt, materiale potest agere penitus
 in immateriale: sic ignis materialis in inferno, mite mitereque torquet æternum immateria-
 les angelos cacodæmonis, quia verbo Dei paratus est diabolo & angelis eius. Præterea nul-
 la planta de se concedens in alimentum hominis potest eius vitam in æternum conseruare;
 sed hoc iussione Dei concessum est vni arbori vitæ, quæm ideo Deus arborem vitæ nuncu-
 pauit; legimus enim: Nunc ergo ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ,
 & viuat in æternum. Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis. Ut igitur arbor
 vitæ poterat hominem in æternum seruare, non simplici facultate naturæ stirpis; etenim ni-
 hil agit physice ultra vires proprias; propria vero plantæ virtus instaurare non potest hu-
 mido suo radicali radicalem penitus humorem corporis humani; quia radicalis humor hu-
 mani corporis est longe præstantioris essentiæ, ac speciei quam sit humor ille radicalis, qui
 sub anima vegetali longe viliori reperitur in planta qualibet, Aristotele decernente, ad
 aliam formam aliam esse materiam; & animam intellectiuam in humano corpore differre
 pararique posse ab alijs animæ partibus, nedum specie, sed etiam genere, tanquam æternam
 a corruptibili, & esse præstantissimum omnium animatum, principalissimum, & dominum
 secundum naturam: incorruptibile namque prius tempore, natura, & dignitate quocunque
 corruptibili; proinde rationalis anima in homine longe nobilior est quam vegetalis in arbo-
 re vitæ, materiaque arboris vitæ longe dignitate cedit humido radicali corporis humani,
 quare non potest physice ipsum instaurare secundum eundem gradum perfectionis: at hoc
 illi solum inest a Dei voluntate, diuinoque præcepto: dum Deus voluit & nominauit illam
 esse arborem vitæ. Sic omnino Deus nominans arborem scientiæ boni & mali, dedit illi fa-
 cultatem ad aliarum arborum omnium differentiam, ut comedentes illius fructum animo
 conciperent & induerent scientiam boni & mali, nedum corpore nutrimentum. Insuper
 autem

Gen. 3.6.

Quomodo
D. Augusti-
no fuerit ar-
bor scientiæ
boni & mali

lib. 1. antiq.
cap. 1.

Mag. 1. sen.
dist. 7.

Arbor scien-
tiæ fructu
suo num pa-
tere potuerit
in animo co-
medentis.
Rom. 4.7.

Matth. 25.
41.

Gen. 3.22.
23.

2. phys. 26
2. de an.
t. 21.

x. 1. de an.
t. 32.

Arbor scien-
tiæ ut in ani-
mo come-
dentis eius
fructum ge-
nerare potue-
rit cognitio-
nem.

autem Adam, & Eva coniuges ante comestionem pomi habuerunt a Deo infusam scientiam rerum omnium corporearum, speciatimque scientiam boni & mali, sicut antea legitimus in sacra pagina hic repetenda: *Deus creauit de terra hominem, & secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum conuertit illum in ipsam, & secundum se uestiuit illum uirtute. Numerum dierum & tempus dedit illi: & dedit illi potestatem eorum qua sunt super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum & uolatilium. Creauit ex ipso adiutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, aures, & cor dedit illis excogitandi, & disciplina intellectus repleuit illos. Creauit illis scientiam spiritus; & sensu impleuit cor illorum, & mala & bona ostendit illis. Posuit oculum suum super corda illorum ostendere illis magnalia operum suorum, ut nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum eius. Addidit illis disciplinam, & legem uita hereditauit illos. Testamentum aeternum constituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius uidit oculus eorum, & honorem uocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.* Vnde constat apertissime primos parentes humani generis ambos habuisse a Deo scientiam infusam, qua cognoscebant intime cunctas creaturas, maxime corporeas, atque speciatim arborem scientiae boni & mali. Cuius naturam etiam per eandem scientiam infusam optime cognouisse debuit Adam, qui peroptime dicitur ante lapsum cognouisse naturas omnium animantium, & ijs congruentia nomina imposuisse: vnde recte Plato scribit in Cratyllo, qui primum nomina rebus imposuit, habuisse uirtutem humana maiorem: quum D. Augustino nomen Adam communiter ibi signet utrumque hominem primum; Adamum scilicet ac Euam; ait enim: *Porro ille Seth resurrectio interpretatur, & Enos filius eius interpretatur homo, non sicut Adam. Et ipsius enim nomen interpretatur homo; sed commune perhibetur esse in illa lingua, id est, Hebraea, masculo & femina: nam sic de illo scriptum est, Masculum & feminam fecit eos, & benedixit illos, & cognominauit nomen eorum Adam. Vnde non ambiguum sic appellatum fuisse feminam Euam proprio nomine, ut tamen Adam quod interpretatur homo, nomen esset amborum.* Ex quo loco mira concordantia ponitur Mosis, cum Ecclesiastico nuper allatis, asserentibus Adae, ac primis hominibus creatis a Deo infusam fuisse scientiam creaturarum omnium, quae sunt magnalia Dei, speciatimque animantium, adeoque arboris dignotionis boni & mali. Quo stante quaero num Adam iste cognouerit naturam & vires arboris scientiae boni & mali? si negas, aperte contradicis tum Mosis scribenti Adam imposuisse nomina cunctis animantibus congruentia; quum animantium nomen complectatur & plantas; & qui nouit naturam & proprietates animalium, ignorare non debeat naturam & proprietates plantarum, quae sunt uis simpliciores, ita cognitu faciliores. Contradicis etiam Ecclesiastico, qui dicit de Deo: *& mala & bona ostendit illis, & magnalia operum suorum*: inter quae numeratur arbor illa scientiae boni & mali. At si dicas primos homines per scientiam infusam a Deo ante pomi gustatum habuisse perfectam cognitionem creaturarum omnium infra se, speciatimque arboris scientiae boni & mali, ut post Moysen tradit Ecclesiasticus; vel agnouerunt illam arborem habuisse vim producendi scientiam boni & mali effectiue, vel non, sed solum per experientiam. Si secundum adstruas cum communi schola, similiter aduersantem habes diuinam Scripturam asserentem homines illos habuisse per scientiam infusam a Deo cognitionem boni & mali, quae maior est & perfectior omni, quaecumque per experientiam comparari ualeat: & serpenti suadenti pomi comestionem sub praetextu comparandae sibi similitudinis cum Deo, per agnitionem boni & mali, respondissent, optime senosse per infusam sibi a Deo scientiam quid intersit inter bonum & malum, & esse se factos ad imaginem ac similitudinem Dei; neque debere se malum facere coram Domino violantes eius mandatum, ut aliam cum Deo similitudinem per inobedientiam sibi comparare gestirent. Quod si primum dilemmatis membrum uerum accipiens asseras homines primos per infusam sibi a Deo scientiam creaturarum corporearum omnium agnouisse arborem scientiae boni & mali, per esum fructuum suorum communicare posse scientiam boni & mali effectiue, prorsus independentem a scientia infusa, & a Deo; plane calliditas apparet admitabilis in tentatione serpentis, & suasionem Euae; nam Daemon ita forte ratiocinatus fuit, Deus quidem omniscius est, sed a semetipso; vos autem habetis omnium rerum

1 cap. 8.

Eccli. c. 17

Gen. 2.
19. 20.15. de Ciui.
cap. 17.
Adam esse
nomen com-
mune utri-
que primo
parenti.Gen. 2. 19.
20.1 cap. 17. 6.
& seqq.

rerum scientiam, sed a Deo vobis infusam; vnde Deo inferiores estis; quod si volueritis esse sicut Dij scientes bonum & malum, non per scientiam ab alio vobis datam; sed a vobis metipsis, vel nolente Deo, comedite de ligno scientiæ boni & mali; nam vos calore vestro naturali conuertentes in vestri substantiam alimentarem fructum illius, vobismetipsis actione vestra pura comparabitis veram scientiam boni & mali, & hac ratione fueritis omnino sicut Dij, scientes bonum & malum, non ab alieno munere, sed a vobismetipsis: Quæ fallax argumentatio statim Euam cæpit, & per Euam Adamum virum, natura propensos ad perfectiones diuinas acquirendas; qui peruersæ voluerunt imitari deum, volentes esse domini, & dignatis esse serui, vt nuper obseruauimus ex D. Augustio; ^r qui recte dicit alibi, *I Adam superbia cecidit: & alio loco clarius, de raptu diuinitatis: Sed qui rapuit! Adam. Quis rapuit primo? Ille qui seduxit Adam. Quomodo rapuit diabolus? Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo: usurpauit sibi quod non acceperat. Ecce rapinam: usurpauit sibi diabolus quod non acceperat, perdidit quod acceperat, & de ipso calice superbia sua ei, quem decipere volebat, propinquit. Gustate, inquit, & eritis sicut Dij: Rapere voluerunt diuinitatem, perdidit felicitatem. ille ergo rapuit, & ideo exoluit.* Voluit homo scientiam boni & mali acquiritam per esum pomi vetiti, & perdidit infusam per Dei gratiam; qua debuerat erudire posteritatem successiua traditione. Præterea quum sermo Dei sit efficax, & viuus est, vt ait Apostolus; ^z quia ipse dixit, ^a & facta sunt. Dum ergo Deus dixit arborem scientiæ ^b boni & mali, vere plantam fecit procreatricem scientiæ boni & mali in animo comedentis. Nec accipere possum hoc nomen arbori fuisse impositum ab euentu post peccatum primi parentis ab Adamo, vel; Mose; nec proxime ante peccatum a Diabolo ¹ vt opinatur ^d Abulenſis; quia nimis clara sunt verba Dei ante tentationem diabolicam, & ante peccatum primorum parentum, præcipientis illis in sacra pagina: ^e *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, vt operaretur & custodiret illum: Præcepitq; ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas: in quocumq; enim die comederis ex eo, morte morieris.* Non enim potuisset homo cognoscere determinatam arborem, a cuius fructuum comestione prohibebatur, nisi Deus eam nominatim expressisset: Qui vero tale nomen impositum dicunt vela serpente, vel ab Adamo, vel a Mose ex euentu tum amissionis boni, tum lapsus in malum propter peccatum, aut dissimulant verba præcepti Diuini primis hominibus dati, aut violenter extorquent e posteriori sententia sacra scripturæ, quod expresse positum fuit in præcedenti. Quare sententia Iosephi de arbore scientiæ boni & mali videtur diuinæ paginæ veritatiq; consentanea. Habuerunt ex esu pomi scientiam tamen experientialem, vt communiter dicitur, Adamus & Eua; tum boni deperditi, & mali sibi comparati; tum etiam boni & mali cuiuslibet alius absolute; sed non ita perfectam, sicut ^f erat scientia infusa diuinitus eorum mentibus, quam transgressione diuini præcepti perdidērunt. Sed & ex esu pomi scientiam boni & mali satis imperfectam sibi conquisierunt, imperfectiorem multo, quam si non vetitum sibi fuisset a Deo pomum illud; etenim & a sacra pagina didicimus, quod *in animam s maleuolam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*: & ab orthodoxis habemus Angelos & malos per peccatum amisisse multum suæ naturalis cognitionis, vt antea ^b late notauimus: & ab Aristotele nouimus adus perfectionesque non esse, neque fieri, nisi in patiente disposito. Hæc de arbore scientiæ boni & mali vera & reali.

De fructu arboris humanæ sapientiæ nostro in Schemate delineata.
Cap. XXVII.

ARbor autem humanæ sapientiæ, in Schemate nostro delineata, quum vera non sit, atq; realis, sed omnino symbolica, fructus itidem obtinet allegoricos, atque metaphoricos. Dubio procul humanæ sapientiæ fructus est, qui ex ea pendet effectus, posse docere, quod aperte satis edocet Aristoteles inueniens, *Et prorsus signum scientis est, posse docere.* Signum autem cum fructu coincidere; docet euidentiſſime sacra pagina, in qua legimus apertissime metaphoram istam: ^b *Attendite a falsis prophetis: qui veniunt ad vos in vestimenta*

to. 8. 255.
m. n.
1 to. 9. 136. H
1 to. 8. 240. D.
Gen. 3.
1 Hal. 14.
Gen. 3.
Heb. 4. 12.
Pl. 32. 9. &
Pl. 148. 8.
Gen. 2. 17.
Gen. 3. 5.
in Gen. c.
13. 9. 154.
155.
Gen. 2. 15.
16. 17.
Sap. 1. 4.
Eul. 7. prap.
q. 1. 6.
Isa. 14. 13.
2. Cor. 6. 14.
Colof. 1. 3.
D. Thom. &
Bonau.
c. 7. Sch. 2.
2. de ani.
t. 24. 26.

mentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rappaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Quibus euidentissimum est, Christum Dominum sub arboris bonae nomine bonos fructus ferentis indicare veros prophetas, verosque sapientes veram doctrinam addiscentibus afferentes; nam verum & bonum transcendunt, quae semper in omnibus coincidunt, & ad inuicem ubique conuertuntur: per arborum vero malam malos fructus facientem significare falsos prophetas falsam doctrinam praedicantes, falsosque doctores falsa dogmata proferentes. Vnde liquido patet fructus arboris humanae sapientiae nihil aliud esse, quam doctrinam, quas addiscentes accipiunt a suis doctoribus. Id ipsum repetit alibi Dominus, inquit: *Ideo dico vobis: Omne peccatum, & blasphemia remittetur hominibus: spiritus autem blasphemiae non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui: quum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona: & malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis: & ex verbis tuis condemnaberis.* Vnde plane constat, arborem esse symbolum doctrinae, verbaque docentis esse fructum atque signum suae sapientiae, vel ignorantiae praeae. Quapropter etiam Socrates id agnoscens, adolecenti, quem pater erudicendum sibi dudum obtulerat, dixit: *Loquere, vt te videam:* & in Philebo Plato tractans de summo bono, constituit, Male loqui non posse, qui mali non sunt. Et euidentius Aristoteles, *Sunt ergo ea, quae sunt in voce, earum quae sunt in anima passionum nota: & ea quae scribuntur, eorum quae sunt in voce. Et quemadmodum nec littera omnibus eadem, sic nec eadem voces. Quorum tamen haec primum nota sunt, eadem omnibus passiones animae sunt: & quorum haec similitudines, res eadem.* Ex quibus liquido constat, per vocem, quae passio est animae, siue habitus intellectus, vt alibi docet Aristoteles, per vices ac verba docentis, & per scripta discipulis impertiri, atque communicari. Quod utrumque significare volens autor nostri Schemata, aptissime representauit in gemmula Cupidinem passionem, qui est Amor sciendi cunctis hominibus ab ortu naturae insitus, omni conatu niti trahere ad se eum arboris anno sae sapientiae (namque sapiens iuuenis esse non potest, sed in senibus tantum inuenitur habitus sapientiae, quo possunt ignaros iuuenes erudire) vt auiculam in eo stantem, & caueam ex eo pendentem apprehendat: vel in hoc decorum seruans, quod pueri maxime delectantur auibus, & eas canentes audire, sibi que capere, ac apprehendere gestiunt. Est autem auis apertum symbolum sermonis ex ore loquentis effluentis; quo nomine frequentissime Homerus verba nuncupat alata, & volueria, tanquam eorumque primum epitheton. Quae de re pulchre Valerianus in Hieroglyphicis agens de Sinapi, sic etiam ex Adamantio, Hesychio, & ex sacra pagina: *Sinapis quidem semina primo aspectu pusilla admodum videntur, verum ubi a perito agricola sata fuerint, in immensum coalescunt, augenturque in arborem, in ramos, & in virgulta vnde quaque prorumpentia, in quibus Aues cali congregantur, vt in sacris habetur Institutionibus. Aues igitur, hoc est, disputatores, quod interpretatur Adamantius, quippe Rhetores, qui velut Aues cali leuibus pennis, verborum dumtaxat elegantium nitore freti, disciplinarum excelsa prius sectari, & ardua quaeque appetere videbantur: Pennata enim Homero verba: Ei per bracteatas argento Columbe pennas, sermones Dei Theologi aiunt intelligendos. Huiusmodi igitur Rhetores Alites, semulatae nostram in Sinapin incidunt, ipsi denique rationibus, & rei ipsius veritate allegete, non ingrata sibi sedem in ea delegerunt. Ex cuius quidem ramis, non admodum delicate frondescentibus, vt tamen sua consistentibus, nullus forte loquendi decor, sed operta vite tantum ratio, quae sola sit appetenda, decerpitur.* *Quan.*

e Matth. 12.
31. & seq.

A Xenophon
e 1. perih.
cap. 1.

f 6. Ethic.
cap. 3.

g 1. Meta.
cap. 1.
h 2. Ethic.
cap. 3.

i lib. 57.

K Matth. 13.
31. & seq.

L Ph. 67. 14.

A *Quamquam Hesiychius Aues loco hoc Evangelico accipi contemdit pro hominibus contemplatio-
ni deditis, qui si terrena aliqua tractare uocasse habuerint, hoc est, si super Sinapis ramo quies-
cere contigerit, paulo post tamen uolatu repetito, non ignauiter in sublime tollantur. Sic igitur
Amicula stans in cacumine annoſæ arboris humanæ sapientiæ, quam uelut ad se trahere,
apprehendereque gessit Amor sciendi, symbolum aptissimum est uiri sapientis, alia doctri-
na conspicui, ac in orbe literario eminentis, qui cantu suo, sermoneq; uocalli iuuenis erudit
sciendi Cupidos. Hanc autem auiculam in Schemate ficiam, ut appareat, esse Lusciniam arbi-
tratur; quam esse typum hominis docti discipulos erudientis, apertissime constat e clas-
siccis; etenim obseruatu Pierij, de Cygno, & Luscinia tractantis. Sane Plato, *Egyptica* ^{lib. 23.}
doctrina nunquam inamemor, quum felicem illam ciuitatem conderet, illic ferme ait ^{Herogl.} *Orpheum*
Calliopes filium, quum a mulieribus fæde discerpis excessisset e uita, homine, quod erat, dere- ^{lib. 10. de}
lieto, in Cygnum emigrasse, mutata specie, ut qui insignis musicus fuerat, musicam iidem ^{Rep. f.}
perseuerantius exerceret. Hinc locum mutauit est Horatius noster, quum in Cygnum abire
*se scribit ad Mecenamem:**

- ,, lam iam residunt erubibus asperæ
- ,, Pelles, & album mitor in alitem
- ,, Superne, nascunturque leues
- ,, Per digitos humerosque plumæ.

Et quum piscium silentio uocalissimam opponeret harmoniam, ita de lyra canit:

- ,, O mutis quoque piscibus
- ,, Donatura Cygni, si libeat, sonum.

*Platoni, ea super Orpheo scribenti, adsemitur Aneas philosophus, qui quidem ubi ex Chaldaeo-
rum, Egyptiorum, & Græcorum opinioæ, defunctorum animas euocari posse docet, Orphea Cy-
gni specie euocandum ait. Quod si quis Homerum euocare uoluerit, oportere cum Luscinie
formam indutum apparere, & mox: Veluti post Orphea, ex antiquorum traditione, merito
succedit Homerus, ita post Cygnum Luscinia locum tenet, quando Cygnus Orphei, Luscinia
Homeri simulachrum est. Merito igitur in arbore humanæ sapientiæ totius, Autor nostri
Schematis, non Cygnum, sed Luscinium apposuit, quod Orpheus theologica tantummo-
do tractasse uidetur, Homerus autem uniuersæ sapientiæ humanæ pater audit apud omnes*

C *eruditos, a Platone, Aristotele, ceterisque disciplinarum omnium cultoribus frequentiffi-
me cum laude citatus ad propriorum dogmatum confirmationem. Quin etiam Luscinia
symbolum est doctoris ad sapientiam addiscentes quoslibet erudientis, alia ratione non uici-
ca, primum quod filios proprios ad uarietatem cantus erudire cernitur; qua de re sic Ari-
stoteles:° *Iam uero Luscinia modulos suos pullos docere, uersusque, quos imitarentur, tra-
dere uisa est: ut pote quum non perinde locutio, ut uox, per naturam proneniret, sed acquiri
posset per disciplinam, & studium. Unde homines quoque locutione utuntur uaria, quum uo-
cem omnes reddant eandem. Deinde quod optimi doctoris est uarias habere sermonis figu-
ras, uarietati rerum explicandarum appropriatas, uariosque modos explicandi; quæ sono-
rum uarias mira spectatur in uis Luscinia supra quaslibet auiculas; de qua Plinius ita:° *Lus-
cinij diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus sine intermissu cantus, densante se
frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta uox tam paruo in cor-
pusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in uia perfecta musicæ scientia modulatus editur so-
nus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc uariatur inflexo, nunc distinguitur
conciſo, copulatur inorto: promittitur reuocato, infuscatur ex inopinato: interdum & secum
ipse murmurat: plenus, grauis, acutus, crebre, extensus, ubi uisum est, uibrans, summus, me-
dius, imus. Breuiterq; omnia tam parualis in faucibus, qua tot exquisitis tibiærum tormen-
tis ars hominum excogitauit; ut non sit dubium hanc suauitatem premonstratam efficaci au-
spicio, quum in ore Stefichori cecinit infantis. Ac ne quis dubitet artis esse, plures singulis sua
cantus; nec iidem omnibus, sed sui cuique Certant inter se, palamq; animosa contentio est.
Viſta morte finit sæpe uitam, spiritu prius deficiente, quam cantu. Meditantur alia iuniores,
uersusq; quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna, & reddit, uicibusq; re-
sistent. Intelligitur emendatio correctio, & in docente quadam reprehensio. Ergo serædram il-
lis prætia sunt, & quidem ampliora, quam quibus olim armigeri parabantur. Scio sextertijs***

*Cur Homero
Luscinia, &
Orpheo Cy-
gnus dicatur*

*o 4. de parte.
cap. 9. f.
Luscinia pul-
los suos can-
tere docet.*

*p lib. 10. c. 29
Luscinia can-
tus celebra-
tus a Plinio.*

*Luscinia cæ-
tus uarietas
mira.*

*Luscinia ceci-
nit in ore
puelli Stefi-
chori.*

*Luscinia do-
ce e caere
iuniores.*

Lusciniarum
pretium ma-
gnum.

sex, candidam alioquin, quod est prope inusitatum, uanisse quæ Agrippina Claudij principis coniugi dono daretur. Visum iam saepe, iussus canere cepisse, & cum symphonia alternasse; sicut homines repositos, qui sonum earum, addita in transversas harundines aqua, foramen inspirantes, linguaue parua aliqua opposita mora, indiscreta redderent similitudine. Sed eæ tantæ tamq[ue] artifices argutiæ a quindecim diebus dehinc paulatim desinunt, nec ut fatigatas posses dicere, aut satiatis. Mox est uauento in totum alia uox sit, nec modulata, aut uaria. Quibus apertissime constat, analogiam esse miram Luscinij cum doctoribus humanæ sapientiæ; proindeque auiculam huiusmodi rectissime poni symbolum Doctoris, uoce præsentis discipulos erudientis. Denique Docturi præmeditari consueuere noctu lucubrantes, quæ postera die dogmata sapientiæ suis auditoribus addiscendi cupidis intelligenda proponant, atque declarent; non enim ex tempore quis, quantumuis eruditus atque doctus, poterit unquam feriam solidamque doctrinam auditoribus ore proloqui, sed nugæ, & insultas effuget uanitates: Quam sane lucubrationem, atque præmeditationem in auiculis hisce cognouit Valerianus, adeoque Lusciniam posuerit hieroglyphicum lucubrationum inquitens:

Luscinia hie
roglyphicū
lucubratio-
num.

Quo factum est, ut qui eam (de Luscinia loquitur) uernis mensibus per totam fere noctem dulci modulamine delectari obseruarunt, uigilantiam ex eius hieroglyphico, nocturnasq[ue] lucubrationes significari dixerint. Nam nisi literarum studijs summa inesset delectatio, mirificusq[ue] contentus: pro uniuscuiusq[ue] ingenij captu, haud facile reperias qui laboriosis uigilijs temere uelut in senescere, atque assidua mentis agitatione consumi. Cui quidem sententiæ fauere, quod Hesiodus ex similitudine, quam de Luscinia ab accipitre in altu raptæ, miserabiliterq[ue] conquirente posuit. Per Lusciniam, ut interpretes addunt, Poetam causam modulationis intelligit, semetipsum scilicet qui fuerat a Iudicibus uexatus: per accipitrem uero Iudices, ob rapacitatem, qui Persæ fratris largitionibus corrupti inique iudicauerant. His apparet, optimo consilio nostri Schematis autorem in cœcumine arboris humanæ sapientiæ posuisse Lusciniam autem, tanquam hieroglyphicum aptissimum representare Doctorem e sublimi suggestu uoce docentem iuuenes addiscendi cupidos, per pusionem Amorem indicatos.

Cauca sym-
bolum libro-
rum dogma-
rum sapientiæ
continentium.

¶ 1. Perihet.
cap. 1.

Cauca uero uolucris canoris continendis apta, de sapientiæ arbore pendens in Schemate nostro, symbolum est egregium scripti uoluminis, in quo continentur delineatæ sententiæ uirorum sapientum, quæ possunt addiscentem Iuuentutem erudite, scientiæque cupidus omnino satisfacere: namque scripta sunt notæ doctrinarum, quæ præfuerunt, aut esse potuerunt in uoce uiri scientifici docentis; ut apertissime constat ex Aristotele, non semel allato, & nunc iterum afferendo, ad hoc propositum dicente: ¶ Sunt ergo ea, quæ sunt in uoce, earum quæ sunt in anima passionum notæ: & ea, quæ scribuntur, earum quæ sunt in uoce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eadem, sic nec eadem uoces. Quorum tamen hæc primam notæ sunt, eadem omnibus passionibus animæ sunt; & quorum hæc similitudines, res etiam eadem.

Epilogus. Sic igitur apte fingitur in gemmula sub typo Cupidinis pusilli, Iuuentus addiscendi cupida, de arbore uetusta humanæ sapientiæ maximo conatu satagens ad se trahere cacumen altum, & apprehendere Lusciniam canoram Doctoris e sublimi uoce docentis; & caueam uoluminis, continentem in se scripta uiri sapientis. Quæ secundi Schematis est explicatio.

Inter viros alia sapientia prestantes, esse qui non voce docere sint apti, sed tantummodo scriptis.

Sapientum, sciendi Cupidos edocere valentium, tres esse classes.
Cap. XXVIII.

Humana Sapientia, cuius participatione viri scientes erudire possunt iuventutem addiscendi cupidam, est omnis diuisa in partes tres: quarum vnam obtinent quicunque voce tantummodo possunt uti ad ignaros edocendos: aliam, qui non voce, sed tantum scriptis docendi munere funguntur: tertiam illi possident, qui valent ex æquo tam lingua, quam calamo sapientiam indoctis impertiri: Sane scriptis pariter & eloquio docuere iuventutem, ac homines addiscendi cupidos, tum Placo in Academia Schola de suggestu philosophans, & libris multiplicis doctrinae scriptis posteritati relicti: tum Aristoteles in Peripato deambulans voce discipulos erudire solitus est audientes, & absentibus etiam nobis multa perscripsit volumina sapientiam vniuersam explicantia: tum Seneca libros insignes morales, naturalisque scientia plenos transmisit ad posteros: & voce Neronem erudiuit, ingratum non minus in matrem, quam in optimum præceptorem, quibus utrisque vitam violenter ademit, violans iura naturæ pariter & gratitudinis: ne multos alios afferam in utroque genere docendi viros omni tempestate celeberrimos. Qui vero sola voce sapientiam edocuerit, nullis omnino post se relicti posteritati scriptorum monumentis, celebratur Socra-

Sapientes
verbo, &
scripto.

Socratis discipuli Clafici.
Plato.
Aristippus,
Phædo,
Antisthenes
Euclides.
Xenophon,
Æschines,
Lysanias,
Cebes,
Glauco,
Bryfo,
Pyrrhon,
Alcibiades,
Critobulus
Xenomedos,
Apollodoros
Crito,
Simon,
Eumates,
Cherephon,
Theodorus.
† Dlog. Lacer.
Sapiens non voce, sed scripto solū erudiens cur Coruo comparatur in gemma.

Socrates, de quo sic in Anthropologia sua Volaterranus: *Nihil unquam scripsisse constat* A
Socratem; *sed eius dissertationes a Platone commemorantur.* Antea quoque Suidas de proposito dixerat. *Vixit autem Socrates annos octoginta. Deinde vero imprudentia, vel potius amentia Atheniensium coactus bibere cicutam obiji, nullo scripto relicto: vel ut quidam habentur, vel pro incertis) Philosophos vero effecit Platonem, qui relicto Lysco (locus autem is est Athenis) traduxit Scholam in suburbium, quod Academia vocatur: & Aristippum Cyrenæum, qui peculiarem sectam introduxit; & Scholam constituit, dictam Cyrenæicam: Et Phædonem Eleam, qui & ipse peculiarem scholam instituit, ab ipso dictam Eliacam: Antisthenem, qui Cynicam sectam instituit: Euclidem Megarenses, qui & ipse peculiarem instituit Scholam, quæ ab eo Megarica fuit vocata; a Clitomacho vero Euclidis discipulo vocata fuit dialectica: Xenophontem, Grylli F. Æschinem, Lysaniam Sphættium, Cebetem Thebanum, Glauconem Atheniensem, Brysonem Heracleotam, Pyrrhonem, Alcibiadem, Critobulum, Xenomedem, Apollodorum Athenienses. Præterea vero Critonem, & Simonem, Econatem Phliæsum, Simmiam Thebanum, Terpsionem Megaricum, Euenum, Cherephonem. Theodorus etiam, cognomento B
Athenis eum audiuit. Socrates itaque nihil unquam librorum edens, at sola voce suos auditores erudiens, atque tot ac tantos Philosophos integrorum sectarum institutores e sua schola dimittens, næ merito Sapiens ab oraculo Delphico^b potuit audire, Lusciniaque non minus quam pater literarum Homerus. Verum enimvero sapientes qui solo scripto docuerunt, non item voce, Schematis autor aptissime Coruo volumen explicatum unguibus tenente, rostrum vix aperiente, representandos censuit; quod Coruus & ales Apollini sacra sit, Musarum duci, multis nominibus; & raucissima voce crocicans incondite nimis obstrepens voce docendo sit ineptus.*

Corui cum viro sapientiæ scriptore detegitur analogia. Cap. XXIX.

Porro Coruum esse sapientiæ symbolum, multa sunt quæ doceant aperte: primumque A
Sacra pagina docens: *Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus se.* Quum enim ex ouis albi exeant, a parentibus nigerimis, velut adulterini relinquuntur; qui præ fame vociferantes a Deo rorem, vel animalcula congrua nidos eorum circumuolantia subministrante, nutriuntur. Eucherius hinc, obseruatu Valeriani, *filios fideles doctrina celesti imbutos, ex infidelibus tamen parentibus genitos, indicari ex veterum Theologorum traditione commonnit.* Ut propterea Corui simulachrum doctorum utrumque sint. At vero comprobatur id euidentius ex antiquo Prouerbio, *Mali Corui malum ouum:* quod, ut ait Adagiographus, *Apte vsurpabitur, quotiens a malo præceptore discipulus malus proficiscitur.* Deinde sane Mulsæ, quæ patre Ioue, qui signat intellectum omniscium, matre Memnosyne, quæ memoria est, a veteribus natæ dicuntur, apertū symbolū disciplinarū sunt
† Pind. Pyth. ode 1.
apud omnes; earū vero duplicem proprietatē esse memorant viri præfici; quod forent nigro capillitio, † & insigni castimonia spectabiles scerte nigri Musarū capillitiū a Pindaro Musis datū in Pythijs, indicat hominū doctorū alta mente repostas cogitationes, obscuras alijs & imperferutabiles, nisi vocibus foras exprimantur dias in luminis oras; quis enim cordiū scrutator^c est nisi Deus? Corui vero summa nigredo non solum abditas in animo docti viri sententias mystice signat; quas idem Pindarus appellat profundos Musarum sinus cum Latoidæ
† Pl. 7. 10.
† 1. post. an. c. 17.
† 1. lib. 7. Myth. cap. 15.
sapientiæ; sed etiam docti viri constantiam, & firmitudinem, qua scribit Aristoteles,^d hominem scientem esse penitus impermutabilem a sua credulitate; color quidem quiuis alius in atrum facile mutari potest; niger autem nunquam in alium colorem vllum commurari valet. Quare Coruus, qui dealbari non potest, nec omnino colorem atrum deponere, scientis hominis hieroglyphicum est. Et eidem Musæ, quas temonem sapientiæ tenere scribit Orpheus, a Natali^e relatus:
,, Temonem sacræ sphiæ hæc audite tenentes.

castissimæ ponuntur suis coniugibus, et si virgines ponantur a Luciano, & a Zet ze, ut adnotat Gyraldus nam ex antiquioribus idem Lilius ostendit, Cluis & Magnetis Iolemum & Hymenæum filios fuisse; Euterpen ex Astrimono peperisse Rhesum, qui secundum alios Ter-

A Terpsychotem matrem habuit. Thaliam Apollini Carbanti genuisse Palæphatum. Vraniam ex Apolline, vel Piero terrigena concepsisse Lium. Melpomenem, vel iuxta alios Terpsychorem ex Acheloo genuisse Sirenes. Terpsychorem vero, vel ut alij dicunt, Melpomenem ex Lino Apolline, vel secundum alios Laro, partu Melpum edidisse: Erato ex Ethlio Endymione, vel Philamone, Thamirim edidisse: Polymniam autem ex Celeo, siue Chimarrho Marte Triptolemum habuisse filium: Calliopen Beagro peperisse Orpheum: quibus allegorias subiungit breuiculas Zetzes: Ceterum castæ fuere Musæ, quia vinico marito contentæ, nunquam transuerunt ad secundas nuprias; quod etiam de Coruis Aristoteles ait, & inquit: *Coruinum genus libidinosum non est.* quim & Aldrouandus, *b* ex veteribus colligit, *oscula illa, quibus Corni crebro columbatim ante coitum inter se miseri conspiciuntur, non ad libidinem aliquam sedam, ut alij putabant, sed ad castum amorem, ac coniugalem, quem inter aues præcipue cornus colere dicitur, referenda sunt; Tradant enim coruos ad trigessimum, quandoque ad quadragesimum ætatis annum una viucentes, iura coniugij inuolata utrimque constantissime seruare. Aristoteles sane coniugium inter eos mirantur, atque fidem celebrari scribit. Hanc fidem non solum ad mortem usque durare Athenæus inquit, verum etiam defuncto altero, coniugem alterum per omne vitæ tempus viduum permanere, neque alteri vnquam marito copulari.* Sic omnino sapiens homo, qui semel cum veritate scientiæ copulauerit animum, vitam totam cum illa degere honestissime, nec vnquam adulterium cum falsitate committit, Aristotele ⁱ doctore. Quod si recipiamus opinionem Anaxagoræ, quam ab Aristotele reprobata, ^k & a Plinio ^l vulgari fama tributam, non horruit Encelius inquit, *Et fieri potest, ut Corui isti veri ore cocant in frigore, apud Saxones: nam si vulgari modo auium coirent, frigus semen una incidens in matriculam corrumperet; & profecto ea species, qua templa incolit, Monedula dicta, ore coit tempore verno: Recipere tamen noluit Martialis, qui licet poetarum more, vulgi famam veritati frequenter anæpquentium, in Apophoretis veritati litare videretur, asserens:*

- ,, Corue saluator, quare fellator habetis?
- ,, In caput intrauit mentula nulla tuum.

Nihilominus imago Corui volumen explicatum tenentis in gemmula sculpsit, Anaxagoræ, vulgique sententiam si suum ad propositum transferre voluerit; næ scite virum sapientem Corui simulachro volumen ante se vnguibus explicantis representauit; quod homo sapiens ore libros tanquam liberos proprios pariat, uti cornus pullos itidem suos ore parere dixit Anaxagoras, & vulgus opinatur: etenim scripta monumenta doctorum hominum, ex eorum sermone prodire; quoniam Aristoteli, ^m ea quæ scribuntur, sunt notæ eorum, quæ præfuerunt in vece. Præterea vero Coruus ob sui longæuitatem optime scriptores doctos representare potest; siquidem viri sapientes, etiam post sui naturalem obitum viuunt immortales in hominum memoria beneficio suorum voluminum; etenim ingenij egregia facinora, sicuti anima, immortalia sunt, vel ipsi Salustio, in Iugurehino suo. Coruos autem longæuitate donari maxime ait Hesiodus, cuius versus ita reddidit Aufonius in Idyllio:

- ,, Ter binos deciesque nouem superexit in annos
- ,, Iusta senescentem quos complet vita virorum.
- ,, Has nouies superat viuendo garrula cornix,
- ,, Et quater egreditur Cornicis secula Ceruus:
- ,, Alipedem Ceruum ter vincit Coruus: & illum
- ,, Multiplicat nouies Phoenix, repatabilis ales.

Theophrastus moriens, auctore Laertio, naturam accussasse dicitur, quæ Ceruis, & Coruis longæuam vitam dedisset, hominibus non item, qui vita longa maxime digni essent. Plinius ait Hesiodum ⁿ Cornici nouem nostras ætates attribuisse, quadruplum eius Ceruis, id triplicatum Ceruis. Vtunque sit, vitam longæuam satis Ceruis inesse contestantur omnes, & Albertus ^o Magnus experimento comprobat alicubi Coruos ultra centum annos ab immemorabili tempore vixisse singulares. Viri sapientis ergo, cuius vita perennis est in editis ab se literarum monumentis, aptum hieroglyphicum in gemmula ponitur Coruus vnguibus tenens explicatum, lineisque ductis decoratum volumen. Amplius Vlysem, hominem sapientem; Lycophron appellat Ceruum, non ob ætatem senilem, ut aliqui censent; etenim

^g 3. de gen. an. c. 6. Ornith. 10. 1. 1. 2. Ceruorum callitas.

ⁱ 1. post. t. 17. ^k 3. de gen. an. cap. 6. ^l lib. 10. c. 12.

Corui an ore cocant.

Coruus ore parere vulgi fama.

^m 1. perhier. cap. 1.

Corui longæuitas magna.

ⁿ lib. 7. c. 48

^o 9. de an. hist. c. 20.

non ita senio confectus a Telegono filio, e Circe sibi nato, percussus interiit; verum ob sapientiam, qua mirifice cluet apud omnes. Amplius vox Corui passim audit Cras, Cras, & symbolum est procrastinationis; enim vero Autor de Natura rerum, *Coruus*, inquit, *avis clamosa, nihil aliud sonare nouit, quam Cras, Cras*. Qua de re D. Augustinus inquit. *¶ Cras Cras Corui vox est: ipsa res est, quae multos occidit, quum dicitur Cras Cras, & subito ostium clauditur. Remansit foris cum voce Ceruina, quia non habuit gemitum Columbinum*. Sed vt procrastinatio fere semper obfuit in operibus moralibus, ita profuit in literarijs edendis, vnde sapienter Horarius ad finem Artis,

- ,, Tunihil inuita dices, facietque Minerua.
 ,, Id tibi licitum est, ea mens, si quid tamen olim
 ,, Scripseris, in Metij descendat iudicis aures,
 ,, Et patris, & nostras, nonumque prematur in annum.
 ,, Membranis intus positis delere licebit
 ,, Quod non edideris, nescit vox missa reuerti.

Coruus hieroglyphicum est viri sapientis.

¶ Pf. 18. 12.

Quare Coruus aptissimum hieroglyphicum est viri sapientis de rerum natura proprietatibusque scribentis; qui statim e calamo fluxas opiniones inuulgare, praeloque committere non debet, sed in diem crastinum recogitandas relinquere; namque secundae meditationes sunt prudentiores; quin & Psalmographo, *¶ Dies diei eructat vrbam, & nox nocti indicat scientiam*. Vnde Senarius antiquus apud Aulum Gellium:

Discipulus est prioris posterior dies.

¶ lib. 23. hier.

¶ de anim.

l. 1. c. 48.

lib. 7. cap. 7.

Postea vero Coruus apud eruditos passim audit symbolum Rhetoris, atque si placet sapientis scriptoris; etenim, vt obseruat Pietius, *¶ Coraci Rhetori primario Metellus in tumultu Coruum lapidum posuit honoris ergo, significans eius viri multiplicem doctrinam, & orationis varietatem; enim vero Coruus s. Aliano facer Apollini, maxime omnium auium multos clangores, & varias voces fundit: quarum multitudinem Fulgentius certo numero determinare ausus est, nempe sexaginta quatuor, vt adnotat incognitus autor libri de Natura rerum. Sed quia vox Coruo raucifona nimium est, indicabit Rhetorem scriptis clarum, non autem oratione uocali. Veteres autem Rhetores claros ple-*

Rhetores, qui non rore, sed scriptis excoluerint.

rosque fuisse, qui suas orationes ipsi non dicerent, sed scriberent, ab alijs perorandas, compositum habemus ex Plutarcho in uita decem Rhetorum, de Ausiphonte, Androcide, Lysia, Isocrate gracilitate uocis laborante, propterea que forensibus a declamationibus abstinente, ac de alijs plerisque, non uoce recitatis a se, sed scripitis orationibus, praclarissimis; quorum uide Coruus uolumen tenens euolutum, hieroglyphicum est. Porro de Corace, Corui figura nobilitato in sepulchri titulo, talem historiam ad propositum affert Adagiographus,

Historia lepidi da de Rhetore magistro, ac eius uastro discipulo.

,, Corax quidam, ait, primus Siracusis post mortem Hieronis, instituit artem Rhetoricen mercede profiteri: Cum hoc adulescens quidam Tisias hac lege pactus est, ut tum demum mercedem persolueret, ubi iam artem perdidicisset. Dein ubi iam arte cognita, praemium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum uocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit: Percontanti quis esset artis finis, ubi Corax respondisset, Peruadere dicendo; Age, inquit, si persuadeo Iudicibus, me nihil debere, non reddam, quia uici causa: si minus persuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tisiae dilemma tanquam uitiosum, & *ἀντισημῶν* in discipulum retorfit ad hunc modum; Immo, inquit, si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: si minus, dabis, quia sententijs iudicum damnatus. Quod commentum tam uastum, tamque callidum ubi Iudices audissent, admirati uersuciam adulescentis, suclamauerunt, *καὶ οὐκ ἔδωκεν τὸν δῶρον, Μάλις κοῦρι μάλου οὐκον*. Sunt qui narrent hoc suclamatum a corona circumstantium, quum alter alteri litem intenderet. Huiusmodi ferme leguntur in Prolegomenis in Hermodenis rhetoricam. Ex hac fabula, ni fallor, efficta est ea, quam narrat A. Gellius in Noctibus *¶ Atticis de Protagora sophista, & huius discipulo Euahlo; quae tamen si longiuscula est, & in promptu sita; tamen quod omnium lepidissima uideatur, non pigeat adscribere. Gellius igitur ostenso uitioso dilemmate, quod Antistrefphon uocant, propterea quod totidem uerbis possit in aduersarium retorqueri. Quale est, inquit, promulgatum illud, quo Protagoram sophistarum acerrimum usum esse ferunt aduersus Euathlum*

¶ lib. 9. c. 10.

Antistrefpho dilemma, quale sit.

disci.

A discipulum suum. *Lis namque inter eos, & controuersia super pacto mercede, hæc fuit. Euathlus adolescens diues, eloquentia discende, causarumq; orandi cupiens fuit: is in discipulum Protagoræ se dedit, daturumque promisi mercedem, grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat: dimidiumque eius dedit iam tunc statim priusquam disceat, pepigitque ut reliquum dimidium daret, quo primum die causam apud iudices orasset & uicisset. Postea quum diuile auditor affectatorque Protagora fuisset, & in studio quidem facundia abunde promouisset, causas tamen non reciperet, tempusque iam longū transcurreret; & facere id uideretur, ne reliquum mercedis daret: capit consilium Protagoras, ut tum existimabat, astutum; perere instituit ex pacto mercedem, litem cum Euathlo contestatus. Et quum ad iudices, conlicienda consistendaque causa gratia, uenisset: tum Protagoras sic exorsus est: Disce, inquit, stultissime adolescens, utroque id modo fore, ut reddas quod peto, siue contra te pronunciatum erit, siue pro te. Nam si contra te lis pronunciatæ erit, merces mihi ex sententia debebitur, quia ego uicero: si uero secundum te iudicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu uiceris. Ad ea respondit Euathlus: Potui, inquit, huic tua ancipiti captioni esse obuiam: si uerba ipse non facerem, atque aliopatro uterer. Sed mains mihi in ista uictoria pro ludium est, quum te non causa tantum, sed etiam in argumento uinco. Disce igitur tu quoque, Magister sapientissime, utroque modo fieri, uti non reddam quod petis, siue contra me pronunciatum fuerit, siue pro me. Nam si iudices pro mea causa senserint, nihil tibi ex sententia debebitur, quia ego uicero: si contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debebo, quia ego non uicero. Tum iudices dubiosum hoc inexplicabileque esse, quod utrinque dicebatur, rati, ne sententia sua utramque in partem dicta esset, ipsa se se rescinderet, rem iniudicatam reliquerunt, causam in diem longissimum distulerunt. Hætenus Gellius. Quid autem? an non optimo iure iudices hoc saltem sententiæ uice pronuciare debuerunt, Mali corui malum onum? Narrat eandem fabulam Apuleius in Floridorum libris: Non dicamus copiosius; neque enim potest, test copiosius referri, quam a Gellio denarrata est, sed tamen florulentius, & ut ita dixerimus, picturatus. Meminit Euathli Aristophanes in Fucis, atque item in Acharnenibus. His igitur apparet Coruum esse symbolum Magistri literas edocentis. Ad idendum his est, Coruum esse symbolum Appoilinis, qui præfes Musarum est, adeoque Magister literarum; quod affirmant vnanimis, Ælianus, Plutarchus, Porphyrius, Aufonius, Silius, Apuleius, & alij passim; cuius rei ratio multiplex affertur, tum quia futuras tempestates cantu, volatuque prænunciaret Aruspibus; quum Apollo futurorum præmonstrator atque uaticinator coleretur ab Ethnicis: tum quia Sol dominus est æque candidæ diei, nigræque noctis; quæ duo ex Apollinis, siue Solis præsentia, & absentia generantur in hemisphærio: ad quod alludent, Apollini candidum olorem, & nigrum Coruum consecrare uoluerunt: & quum nocturnæ lucubrationes maxime faciant ad acquirendam, excolendamque sapientiam, eamque libris conscribendam; propterea coruus hieroglyphicum est uiri sapientis, scriptorum monumentis eximij: quod agens de Deo Socratis innuit Apuleius: quum duo, inquit, præstabiles colores, piceus ac niveus forent, quibus inter se nox cum die differrent, utrumq; colorem Apollo suis alibi condonauit, Coruo nigrum, Cycno album: nimirum indicans Doctorem scribentem noctu solitariu elucubrare, sed oretenus edocentem diurnis cœtibus addiscentium propriam doctrinam communicare: tum quod Apollo, quum Gigantes Dijs bellum inferrent, in Coruum mutari uoluit; nimirum, quia dum Error & terra nati, ueluti gigantes, cum humanis animis, ad Dei similitudinem efformatis, bellum nunquam non gerere satagent, Intellectus humanus lumini comparatus, in lucubrationibus nocturnis corui nigrorem induens, conscribere consueuit uera dogmata falsas opiniones debellantia. Sed & in sacra pagina quoque legimus. Ecclesiam sub imagine Sponsæ, Christum Dominum, qui est sapientia Dei Patris, in quo sunt absconditi thesauri scientiæ sapientiæque diuinæ: qui que lux uera est, illuminans omnem hominem, ueniens in hunc mundum, atq; uere lux Mundi, procul abigens omnem ignorantiam æterna ueritas: filium inquam Dei, Verbum unigenitum Ecclesia Sponsa suis in Canticis describens ait: *Caput eius aurum optimum: come eius sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.* Caput aurum optimum est mystice sapientia procul ab omni mistione falsitatis, uel ex sententia Platonis: missus enim a Patre fuit in Mundum Filius Dei, ut doceret ueritatem omnes gentes:*

Coruus Apollini facer cur sit.
7. de anim. cap. 18.

Gigantomachia allegoria.

Gen. 1. 2. 1.
2. de an.
t. 151.
3. de an.
t. 18.

1. Corin. 1. 2. 1.
2. Colof. 2. 3. 1.
c. Ioan. 1. 9.
d. Ioan. 2. 12.
e. Ioan. 14. 6.
f. Cant. 5. 11.

in Euthydemo.

cuius propterea comæ, nimirum sententiæ, referebant elatæ palmarum, in altum semper extollentium se se, nigredinem corui referentes ob abdita mysteria, subobscuris parabolis etiam plerumque velata. Præterea lobum dicentem^b in persona Dei, quo corripiebatur: *Quis praparat coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagantes, eo quod non habeant cibos?* D. Gregorius explicat de Doctore gentium Apostolo Paulo cibum doctrinæ Romanis & alijs absentibus, quos erudiebat per epistolas afferente; dicit enim de Magistro gentilium Paulo, Gregorius: *Iste Coruus esca fuit, dum ipsum Sancta Ecclesia quæreret. Sed nunc escam accipit, quia ipse ad conuersionem alios exquirat. Cuius videlicet pulli, id est, predicatorum ex eo editi, non in se presumunt, sed in viribus redemptoris sui, & mox. Hanc vagationem pulli coruorum, id est filij gentilium ab ipso gentium Magistro didicerunt. Ipse quippe quum valida charitatis flammâ, tam nimia ex locis ad loca se vagatione permutat, transire ad alia ex alijs appetit; quia ipsa eum quæ implet, charitas impellit. Longe namque a Romanis postea scribit, & mox summam: Retentus Ephesi Corinthijs^m scribit; & ad Galatas. Rome quoque custodia carceris clausus, ad Philippenses literas^o mittit cum Timotheo. Ephesi retentus Colossensibus scribit: P Namsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum. Ecce quomodo sancto desiderio quasi vagatur: hic corpore tenetur, illuc spiritu ducitur: & paterni amoris affectu istis presentibus exhibet, illis absentibus ostendit: coram positus impendit opera, audientibus exprimit vota, efficaciter præbens eis, cum quibus erat, nec tamen illis absens cum quibus non erat. Cuius vagationem melius cognoscimus, si eius adhuc ad Corinthios¹ verba pensamus, & paulo post. Vagatur itaque pulli coruorum, id est, Magistrum suum imitentur filij gentium. Et vere Magistrum absentibus edocentis scribentem representat in Schemate Coruus ater, ore semiaperto, chartam delineatam vnguibus tenens, alis velut ad volandum exertis; nam exerens alas desiderium suum ad absentes per epistolam saltem perueniendi demonstrat: vnguibus paginam delineatam habens ostendit a se sua lensa descripta in volumine: sed os apertum gerens indicat, quæ in scriptura posuit, esse notas eorum quæ voce prænucciavit. Verum enimvero D. Gregorius ad eandem sententiam de coruo doctoris edocentis hieroglyphico demum addit: *Editis namque pullis; ut fertur, escam plene præbere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosque inedia affici patiuntur, quo adusque in illis per pennarum nigredinem suam similitudo videatur. Qui huc illucque vagantur in nido, & ciborum appetunt aperto ore subsidium. At quum nigrescere ceperint, tanto eis præbenda alimentia ardentius requirit, quanto illos alere diutius distulit. Coruus profecto est doctus quisque predicator, qui magna voce clamat, dum peccatorum suorum memoriam, atque cognitionem infirmitatis propriæ, quasi quandam coloris nigredinem portat. Cui quidem nascuntur in fide discipuli, sed fortasse adhuc considerare nigredinem infirmitatis propriæ nesciunt: fortasse a peccatis præteritis memoriam auertunt, & per hoc eam quam assumi oportet contra huius mundi gloriam, humilitatis nigredinem non ostendunt. Hi velut ad accipiendas escas os aperiant, quum doceri de secretis sublimibus querunt. Sed eis Doctor suus alimentia predicamentorum sublimium tanto minus tribuit, quanto illos peccata præterita minus digne deslere cognoscit. Expectat quippe, atque aduocet ut a nitore vitæ presentis prius per penitentiam lamenta nigrescant, & tunc demum congrua prædicationis subtilissima nutrimenta percipiant. Coruus in pullis, ora inhiantia respicit, sed ante in eis pennarum nigredine indui corpora querit. Sic & discretus doctor interna mysteria eorum sensibus non ministrat, quos adhuc ab hoc seculo nequaquam se abiicisse considerat. Quanto igitur discipuli exterius per cultum vitæ presentis minus quasi nigri sunt, tanto per cibum verbi interius minus replentur. Et quo se a corporali gloria non euacuant, eo a spiritali refectioe ieiunant. Si vero in confessione vitæ præterita lamenti sui gemitus, velut nigrescentes plumas proferant, ilico in contemplationem Doctor ad escam de sublimibus deferendam, quasi pullerum refectioem cogitans Coruus volat, eisque hiætantibus in ore cibum reuocat, dum ex ea intelligentia quam ceperit, esurientibus discipulis alimentia vitæ loquendo (vel etiam scribendo) subministrat. Quos tanto ardentius de supernis reficit, quanto verius a mundi nitore nigrescere penitentia lamentatione cognoscit. Pulli autem dum nigro se pennarum colore vestiunt, de se etiam volatum promittunt; quia quo magis discipuli abiecta de se sentiunt,**

A quo magis se se despicientes affligunt, eo amplius spem profectus sui in altiora pollicentur. Unde & curat doctor festinantius alere, quos iam per quedam indicia prouidet posse & alijs prodesse, &c. Quibus iam apertissime constat Coruum esse hieroglyphicum doctoris allmenta doctrinae suis discipulis exhibentis.

De volumine Musices in unguibus Corui mystici canentis representato.

Cap. XXX.

VT ex antedictis apparet euidentissime, nigrum coruum, cui dedit Deus optimus ^a intelligentiam, esse symbolum hominis alta sapientia praediti, profunda doctrinarum mysteria continentis, abditas in maiestate naturae rerum essentias atque proprietates complectentia, mente reposita gerentis: ita quid sibi velit Musicum volumen vnica notula musicali supremae lineae, reliquis quatuor omnino carentibus eiusmodi notis, non est apertum. Profecto quisquis ille fuerit vir eruditus, qui titulum $\Phi\Lambda\omicron\omicron\upsilon\varsigma\omicron\varsigma$, & distichon apposuit Emblemmati nostrae gemmulae, scribens:

„ Praesaga Vati Auis sacra est Apollini,
„ Qui Musicae almus fertur, & metri parens.

Vt mihi facile persuadet Coruum esse symbolum viri musarum alumni, studiosique literarum, atque hoc nomine dici posse Philomusum, auemque sacram Apollini, qui vates est, & Musarum praeses, metrique parens: Quod antea vidimus indicari colore nigro, naturaque Corui, cui Deus dedit intelligentiam. Ita sane nunquam mihi demonstrauerit e Schemate nostro, mysticum huiusmodi Coruum significare uirum uocalis Musicae peritum; quum inde non vnica ratione demonstrari possit, hocce simbolo signari uirum Amusum, musicae uocalis imperitum, adeoque non eloquentia, sermoneque ualentem alios erudire, quantum uis ipse sapiat animo. Primum quidem Musica uocalis in pluralitate uocum, non in unica uoce consistit; nam essentialiter est consonantia, & harmonia; definiturque; & a Boethio [†] Consonantia esse ex dissimilium inter se uocum in unum concordia. Non igitur iste coruus unisonam uocem edens Musici uiri symbolum est. Hic obseruare liceat obiter, hanc gemma-

C sculpturam esse post auum Boethij conditam; qui libro suo de Musica notas istas non apposuit; sed geometricas figuras, & numeros; attamen ideo non desinit esse uetusta; quum Boethius obierit ante mille centum & amplius annos sub Iustiniano. Dein uero Musica, parentem agnoscens Apollinem, habet in se melos, cantusque dulcedinem, atque suauitatem; quae procul abest a uoce corui, nunquam non aspera, & raucifona: quare Coruus Musicae hieroglyphicum esse non potest. Insuper Musica grauis & acutae uocis concordia permissioneque decenti nascitur; at omnis uox Corui grauis est, acuta nulla, licet multiplicem obtineat grauitatis differentiam, a Fulgentio celebratam; unde Coruus hieroglyphicum Musicae dici non potest. Quid ergo musicum uolumen ueluti cantans unguibus tenet, alis quasi dimotis tempora mensurans? Equidem censeo, Coruum hic insinuare sapientem hominem, doctrinae thesauros habentem alta mente repositos; quos tamen eloquentia destitutus ac ore minus prompto, nequeat satis exprimere, nec explicare uoce studiosis auditoribus; at quasi coruus nihil aliud quam Cras Cras, ut ait D. Augustinus ^b importune prorsus ac incondite Crocitant, edocere solum oportune scriptis ualeat addiscendi cupidos Lectores suos; enim uero quum Aristotele doctore, ^c signum scientis sit posse docere; qui sapiens ob eloquentiae defectum, ore docere non ualet, necessario scriptorum monumentis propriam doctrinam alijs impertiri, communicareque ualebit. Cuiusmodi uiros doctrina praestantes, eloquio minime pollentes e suggestu, sed scriptis e Museo promulgatis celeberrimos, non vnos agnouimus in Antenoreo Liceo. Quare titulus apte positus fuisset nostro Coruo $\text{AMOY}\Sigma\text{O}\Sigma$, hoc est sapiens immusicus; ore nimirum alios erudire non ualens, at solummodo scriptis. Ideo siquidem unisonam notam in abaco musicali posuit autor, ut indicaret imperitiam, & priuationem Musicae. Sic igitur Amor sapientiae, in viro scriptorum monumentis celebri, non autem eloquentia claro, signatur apte Schemate Corui crocitantis unisonam uocem raucisonamque Cras Cras. Quod si placeat ad bonum sensum etiam reducere titulum PHILOMVSOS , & distichon incogniti, Coruus iste referri poterit ad

Apollinem, tum quatenus est Musicæ parens, tum etiam quatenus est parens metri; etenim nomen Philomusos ex æquo significat Musarum amantem, Musicæ studiosum, & amatorem humanioris politiorisque literaturæ. Si quidem Coruus signari velimus amantem Musarum; & Apollini sacram autem indicare Phæbum, qua Musarum Præses est atque dux; quum Musæ sint nouem, & indicent septem artes liberales, insuperque Philosophiam, atque Theologiam; quibus comprehenditur humana sapientia tota, quam prisca metro conscribent; etenim Theologiam versu scripsit Orpheus, Hesiodus, & omnium maxime Psalmista David;

Sapientiam omnem Prisci metro conscribere.

Veterum volumina non pagellis distincta.

in Arte.

Philosophiam Empedocles, & multo postea Lucretius, omnesque propemodum disciplinas, inde scientiarum pater appellatus Homerus; profecto nostram explicationem de humana sapientia generatim antea propositam, mirifice cōprobare videtur hæc expositio in titulo, distichoque notata; siquidem volumen illud vnguibus Corui comprehensum, facile signat libros continentes antiquæ sapientiæ dogmata; quum veteres suorum scriptorum monumenta, non pagellis explicatis (vti nunc fit) habebant extenta, sed in semetipsa reuoluta, sub tubi specie; vnde volumina dicebantur, ad nostram ætatem etiam eodem nomine traducto, cui non correspondeat res nominata in paginis nostrorum librorum extensis, non inuolutis; quia libri nunc nostri vere volumina non sunt, vt æuo tum Horatij, qui ad hoc aludens, ceciuit, ^d

„ . . . : : : . vos exemplaria Græca
„ Nocturna versate manu, versate diurna.

e 9. noct. Att. cap. 4.

tum etiam A. Gellij, dicentis: *Quum Græcia in Italiam rediremus, & Brundisium iremus, ingressique e nauis in terram, in portu illo inclyo spatiarem, quem L. Ennius remotiore paulum, sed admodum scito vocabulo, Præpetem appellauit, fasces librorum venalium expositos vidimus: Atq. ego statim auide pergo ad libros. Erant autem isti omnes libri Græci, miraculorum fabularumq. plenè res inauditæ, incredulæ: scriptores veteres non parua autoritatis, Aristæus Proconnesius, & Isigonus Nicænsis, & Ctesias, & Onesicritus, & Polystephanus, & Hegesias. Ipsa autem volumina ex diutino situ squallebant, & habitu aspectuque tetra erant. Vnica vero notula Musicæ signare potest in Schemate scriptoris vniiformem stilum, eumque fit Musicæ peculiari quadam ratione; licet hieroglyphica tanto præstantiora iudicentur,*

Hieroglyphica præstantiora plures habent significationes.

Vox grauis in musica vt se habeat.

f. 1. perther. cap. 1.

quanto fuerint vniuersaliora: nihilominus & ad Musicam aptari posse Schema videtur, in quo spectatur Clavis. & notula musicalis in quinque lineis item musicalibus; nam in Musica, quæ graui & acura voce multiplici decenter in consonantiam iuncta melos efficit, vox grauis est fundamentum firmans, atque replens maxime totum concentum; cuius vocis grauis typus est Coruus, asperam, raucisonam, & grauem semper edens vocem: eiusque coruinæ vocis differentia multiplex, quas ad sexaginta quatuor Fulgentius ampliauit, mirifice Musicæ propriam naturam ostendit, in qua vox grauis in quamplurimas differentias terminatur, varie decenterque temperans alias voces omnes acutiores. Coruus in Schemate rostrum non ita valde patulum gerens, imiratur apte Musicum graui voce canentem. Sed in gemmula Coruus Alas parum attollens, ac veluri vibrans, æmulari videtur, atque non inconcinne representare manus & brachia Præcentoris in choro canentium, dum illis modulationum tempora mensurat. Verum enim vero magis arridet prior explicatio de viro sapiente, qui non voce clara, sed scriptis addiscendi cupidus erudiat; quæ quidem scripta sunt notæ vocum, animi conceptus immediate significare valentium, vt ait Aristoteles; ^d Coruusque notæ voces velut emittere videtur in notulam voluminis ante se positi, quasi scribens effata sua.

Inter viros doctos inueniri, qui non scriptis, at voce tantummodo docere valeant,

Schema IV. Gemma.

*Nocte vigil celer est audax, vt gallus Amator
vir simul æra sonat; dulcia furta canit.*

Apud Petrum Stephanonium in gemma

*Explicatio viri eruditi de Amatore nocturnas cantilenas ad amicam
personante perpenditur. Cap. XXXI.*

Concinna sane videtur aspectu primo Schematis explicatio ab erudito viro propo-
sita pulchro disticho:

- „ Nocte vigil, celer est, audax, vt gallus Amator
- „ Vir simul æra sonet, dulcia furta canit.

Namque tum stella nocturnum tempus insinuat, quæ noctu solum apparere solet, tum gal-
lus anima! plusquam nimium salax est, qui singularis & vnus duodecim gallinis maritus im-
plendis abunde sufficit; quique noctu speciatim canere consuevit ante auroram tempore
matutino. Sed tamen intimius animaduersa Schematis effigie, rei que natura penitus in-
trospecta, non videtur explicatio proposita recipienda; siquidem in primis tempore galli-
cini, matutinarumque cantionum amatoriarum non vnica stella comparet in celo, quemad-
modum visitur in Schemate, sed vniuersum cælum decore stellatum est, cuiusmodi bellissi-
me compareret in emblemate, etsi dicat Herus noctem stella signari apud Ægyptios. De-
inde nocturnas cantilenas ad amicam decent er habet iuuenis amator, non autem ætate pro-
uectus atque senex, qualis effingitur in Schemate; nam Anacreon senex amator ait ad se
noctu

noctu cubantem in domo Cupidinem rore modidum venisse, non autem se vicissim foras ad amasiam exiisse noctu; cecinit enim,

„ Nuper silente nocte,	„ Sed arcum habentem, & alas,
„ Quum iam rotatur Vrfa	„ Sed pendulam pharetram.
„ Circa manum Bootæ,	„ Foco admonetur a me,
„ Et corpus omne somnos	„ Manibus manum & eius
„ Fessum labore carpit:	„ Foveo vt caleseat, imbrem
„ Superuenit, foresque	„ Et exprimo capillis.
„ Meas Cupido pulsat.	„ Ille, vt recessit algor,
„ Quis tundit ostium, inquam,	„ Probemus, inquit, arcum,
„ Turbatque somniantem?	„ An læsus imbre neruus:
„ Reclude (clamat ille)	„ Statimque tendit illum,
„ Fores, metumque pone.	„ Ferit & mihi sagitta
„ Nam sum puellus, & per	„ Medium iecur, quasi oestrum.
„ Illunem aberro noctem,	„ Tunc exilit cachinnans
„ Madens ab imbre totus,	„ Aitque: gratulare
„ Vt audij hæc, misertus	„ O hospes: ecce saluus
„ Accendo lumem, atque	„ Meus quidem mihi arcus:
„ Meas reclindo postes.	„ At cor tibi dolebit.
„ Tunc conspicio puellum,	

Deinceps autem verisimile non est, amatorem sub dio caput nudum exponere rores ad nocturnos, & intempesta nocte senem intacto capite cantilenas amasie decantare. Quamobrem est alia Schematis habenda explicatio.

Propria proponitur explicatio de viro sapiente, sermone vocali discendi cupidus eradiante. Primumque de biformis inferna parte Gallum referente. Cap. XXXII.

Porro sicuti Pan, biformis ille, superne figuram hominis habens, inferne capri, syringam ore sonans, indicium est humani sermonis absolute, qui capax est veri & falsi; quod ostendit in Cratylo Plato: sic omnino biformis iste Schematis, homo superne manibus Lyram pulsans, & inferne gallus, hieroglyphicum est hominis sapientis vero suo sermone diuina pariter & humana mysteria pronunciantis ore suis discipulis addiscendi cupidus. Porro de Pane Plato profert id in Cratylo clarissime: *Scis quod sermo πᾶν id est, omne significat, circuitque, & voluit semper, estque geminus, verus videlicet, ac falsus. Equidem. An non id, quod est in sermone verum, lenis est atque diuinum, supraque in dijs habitans? Contra, quod falsum, infra in hominum multis, asperum atque tragicum? Hinc enim fabularum commenta, & falsa quamplurima circa tragicam vitam reperiuntur. Sic omnino. Merito igitur, qui est πᾶν, id est, totum nuncians, & ἀεὶ πονεῖν, id est, semper volutans; πᾶν ἀνθρώπων, biformis Mercurij filius diceretur, ex superioribus partibus lenis ac delicatus, ex inferioribus asperus atque hircinus. Estque Pan vel ipse sermo, vel sermonis frater, si quidem est Mercurij filius. Fratrem vero fratri similem esse quid mirum? Profecto sermonis ex ore fluentis frater est sermo scriptus, illi simillimus in significato, seu potius idem omnino, vt ait Aristoteles. De biformi vero nostri Schematis, vt agamus, opinor humanam formam indicare humanam sapientiam humanitus acquisitam; galli vero figuram, qua illa nititur, vt fundamento, signare sapientiam diuinitus acquisitam ab homine, quod Gallus hieroglyphicum Prophetæ sit, iuxta illud Iobi: ^b Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam? Quem locum exponens ad nostrum propositum luculenter D. Gregorius ^c inquit: ^e Qui hoc loco alij galli nomine designantur, nisi modo alio repetiti ijdem predicatores sancti, qui inter tenebras vite presentis student venturam lucem predicando, quasi cantando nunciare? ^d & mox: ^f Ad se ergo cuncta referens dominus dicit: Quis posuit in visceribus hominis sapientiam, vel quis dedit Gallo intelligentiam? Ac si diceret: In cor hominis humana sapientia, superna sapientia gratiam quis insudit? vel ipsi sanctis predicatoribus quis nisi ego intelligenti-*

^a 1. perih. cap. 1.

^b cap. 38. 36.

^c lib. 30. mor. cap. 4.

^d cap. 5.

A tiam dedit, ut sciant quando, vel quibus debeant venturum mane nunciare? idcirco enim quando, & quid agant sentiunt, quia hoc intrinsecus se reuelant cognoscunt. Notandum vero est quod sapientia diuinitus inspirata in visceribus hominis ponitur, quia nimirum quantum ad electorum numerum spectat, non in solis vocibus, sed etiam in sensibus datur, & intra quod loquitur lingua, vivat conscientia, ut lux eius tanto clarius resplendeat in superficie, quanto verius inardescit in corde. Quod pro qualitate audientium formari debeat sermo doctorum, & pro personis, officijs, & statibus, aliter & aliter admonendi sunt homines. Magni autem laboris est hoc, quod additur: vel quis Gallo dedit intelligentiam? subtiliori adhuc expositione discutere. Intelligentia quippe doctorum tanto esse subtilior debet, quanto se ad penetranda inuisibilia exercet, quanto nil materiale discutit, quando & per vocem corporis loquens, omne quod est corporis transiit. *Quæ profecto nullatenus summis congrueret, nisi cautanti eam gallo, id est, prædicanti doctori ipse summorum conditor ministraret.* Intelligentiam quoque gallus accepit, ut prius nocturni temporis horas discutiat, & tunc demum voces excitationis emittat; quia videlicet sanctus quisque prædicator in auditoribus suis prius qualitatem vite considerat, & tunc demum ad erudiendum congruam vocem prædicationis format. Quasi enim horas noctis discernere, est prædicatorum merita diiudicare: Quasi horas noctis discernere, est actionum tenebras apta interpretationis voce corrigere. Gallo itaque intelligentia desuper tribuitur, qui a doctori veritatis, virtus discretionis, ut nouerit quibus, quid, quando, vel quomodo inferat, diuinitus ministratur. ^{e cap. 6.} Non enim una eademque cunctis exhortatio conuenit, quia nec cunctos par morum qualitas astringit: saepe enim alijs officiant, quæ alijs profunt. Nam & plerumque herba, quæ hæc animalia reficiunt, alia occidunt: & leuis sibilus equos mitigat, catulos instigat: & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit: & panis qui vitam forium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum: ut & ad sua singulis congruat, & tamen a communis adificationis arte nunquam recedat, & mox addit S. Gregorius ad rem nostram euidenter. ^{f cap 7.} [Habemus vero aliud quid quod de Galli huius intelligentia considerare debeamus, quia profundioribus horis noctis valentiores ac productiores edere cantus solet; quum vero matutinum iam tempus appropinquat, leniores & minutiores omnimodo voces format. In quibus Galli huius intelligentia quid nobis innuat, considerata prædicatorum discretio demonstrat. Qui quum iniquis adhuc mentibus prædicat, altis & magnis vocibus æterni iudicii terrores intimant, quia videlicet quasi in profundæ noctis tenebris clamat. Quum vero iam auditorum suorum cordibus veritatis lucem adesse cognoscunt, clamoris sui magnitudinem in lenitatem dulcedinis vertunt; & non tam illa, quæ sunt de peccatis terribilia, quam illa quæ sunt blanda de præmijs proferunt. Qui etiam minutis tunc vocibus cantant, quia appropinquante mane, subtilia quæque de mysterijs prædicant, ut sequaces sui eo minutiora quæque de cælestibus audiant, quo luci veritatis appropinquant: & quos dormientes longus Galli clamor excitauerat, succiosos vigilantes delectet, quatenus correcto cuilibet de regno cognoscere subtiliter dulcia libeat, qui prius aduersa iudicij formidabat, & mox. Est adhuc aliud in Gallo solenter intendendum, quia quum iam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens, vigilantior reddit. Quod patenter cernitur, si sanctorum prædicatorum vitam vigilantem videmus. Ipsi quippe quum verbum prædicationis mouent; prius se in sanctis actionibus exercent, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce, sed ante se per sublimia facta excutiunt, & tunc ad bene agendum alios sollicitos reddunt. Prius cogitationum alis semetipsum feriunt, quia quicquid in se inutiliter torpet, sollicita inuestigatione deprehendunt, districta animaduersione corrigunt. Prius sua punire stertibus curant, & tunc quæ aliorum sunt, punienda denunciant. Prius ergo alis insonant, quam cantum emittant; quia antequam verba exhortationis proferant, omne quod locuturi sunt, operibus clamant: & quum perfecte in semetipsis vigilant, tunc dormientes alios ad vigilias vocant.] Ex his itaque clarissime constat, Gallum esse simulachrum viri sapientis doctrinam rerum diuinarum ore docentis. Quod etiam ex profanis autoribus habetur, obseruatum Valeriani; siquidem ex Galli simulachro veteres animi diuinitatem, puritatemque notabant: Pythagoræ quum præceptum sit, Gallum nutrire; quod nihil aliud est, nisi ut diuinam animi nostræ partem, diuinarum rerum cognitione, quasi cibo solido, & cælesti propemodum ambrosia pascamus.

Cur Gallum
Æsculapio
Socrates mo-
riens volue-
rit pro se sa-
crificari.

de diuin.

Quare Socrates moriens quum animi sui diuinitatem, maioris mundi diuinitati speraret se copulaturum, Gallum Æsculapio, id est, animorum Medico, iam extra omne morbi discrimen positus, debere se dixit. Quum enim de corpore migrandum intelligeret, conualuisse proflus arbitrabatur. Sed vt animi Medicum dissimulemus, non defunt Platonis Interpretēs, qui Galli huiusmodi sacrificium eo trahunt, vt animas in cælum migrantes Phæbo pæna canere comminiscantur, adeoque munere fungi viri sapientis doctrinam rerum cælestium ex ore fundentis. Id etiam ex eo conuincitur, quod insitum est Gallis; vt ait Proclus, numen Apollinis aduocare, & veluti proprijs canticis assurgenti applaudere; & vt inquit M. Tullius, animal hoc admodum canorum est sponte sua; homines vero Deo dicari sacris hymnis canunt, ^b gallicinio Luciferum venturæ lucis prænuncium excitari, obductum caligine cælum aperiri, dari copiam vt patefacta iam via, errores ambagesque omnes declinemus. Itaque biformis in Schemate delineati pars inferna Gallum referens optime symbolum est hominis docti sapientiam diuinarum rerum ore cantuque docentis.

Superna monstri pars humana declaratur. Cap. XXXIII.

Pl. 110. 19.

6. Ethic. c. 3.

tom. 3.

in Thimæo
c. 32. hier.

lib. 18. c. 10
lib. 6.

Comæ lau-
des.

Quum humanæ sapientiæ fundamentum sit vna sapientia diuina; quippe initium sapientiæ est timor ^a & cognitio Domini, quem vereri timereque debemus; iure merito nostri Schematis autor supra galli femora cruraque pectus & caput humanum extruxit manibus digitisque chelim antiquam pulsantis; etenim humanis hisce partibus indicat apicem sapientiam rerum humanarum. Homo barbatus ætate grandiori fingitur; quia sapiens ob inexperience non potest esse iuuenis, vt sæpe diximus ex Aristotele: ^b signanter ideo Philosophi, qui viri sapientes habebantur antiquitus, barbam nutriebant. Sane tam sacri, quam profani scriptores in barba præcipuum decori & ornamenti argumentum esse prodiderunt; quare Cynicus apud Lucianum ponit & barbam viro demere, & leoni tondere iubas, esse malum, detractio nimirum vtique peculiari suo decore. Verba Luciani sunt in Cynico: ^c [Attamen ille quoque, *Diogenis discipulus*, voluit sine calceis esse, ac nudus ingredi: barbamque, & comam nutrire placuit: nec ei tamen solum, sed omnibus etiam veteribus placuit; nempe meliores erant quam vos; atque adeo ne sustinisset, quidem eorum quispiam aliquid huiusmodi, nihilo profecto magis quam leo quispiam se se tonderi. Siquidem carnis molliem ac læuorem decere mulieres existimabant; ipsi vero sicuti erant, ita videri quoque viri volebant, ac barbam quidem cultum viri dicebant, quemadmodum in equis iubam, in leonibus comam, quibus Deus splendoris quandam atque ornamenti venustatem dedit; sic & viris barbam adiunxit.] Ac vt de capillis humani capitis, & barba vultus humani seorsim agamus; capilli sunt in sacris literis hieroglyphicum cogitationum, quibus ornatur anima, mensque contegitur, vt aiunt antiqui Theologorum. Anima enim quam in capite ^d Plato residere scribit, cogitationes generat, vt notat Valerianus, ^e perinde ac caput sibi capillos profert, quibus ornatur & obtegatur. Intelligitur Sanson in diuina pagina Nazaræus, vir aliquis Deo dicatus: comam enim is ordo religiosissime nutriebat, per quam amplissima virtutis ornamentum accipimus, quæ caput, hoc est, intellectum nostrum deceret. Rhodigini relatu, ^f [Scribit Ambrosius in Hexamero, ^g Comam esse reuerendam in senibus, venerandam in sacerdotibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata est: tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flaccescit. Præsto est Ouidiana rem comprobans sententia:]

„ Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,

„ Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

lib. 18. c. 10

In hominis ergo sapientis capite, qui sacerdos est literarius, apte nostri Schematis autor effinxit venerandam cæsariem. Sed & illud peculiare, coronam scilicet e proprio capillitio contortam, ad instar quasi Pericephalæ muliebris; etenim, vt ait Cælius item in antiquis lectionibus, ^h *Pericephaleam intelligunt Græci muliebrium capillorum spiram capiti circumuolutam; tamesi communi æstimatione vox ea galeam indicat.* Aptius autem vir sapiens proprii capillitij spira, quam lauri fronde coronatur; quod capilli sapientis hieroglyphice signent illius cogitationes, atque scientificas virtutes: virtus autem ipsa sibimetipsum proprie præ-

A præmium ac merces est; quippe nihil est aliud congruum virtuti præmium, si res æstimetur, *Leuit. 19. 27* ut decet. De barba vero quoque sic habemus in scriptura sacra: *Neque in rotundum atton-*
debitis comam, nec raderis barbam. Vbi Hierosolymitanus Hesy chius, obseruatu ^{K l. 32. hier} K Pierij. *Neque enim, ait, est congruum, virtutes, quarum barba symbolum gerit, corrumpere, agentes nos*
non sub vero, sed sub falso & ficto habitu. Theologi veteres, quos imitatur Eucherius, eo loco ^{Barba encom-}
Regum, ubi Hanno Ammonita nuncijs Davidicis, qui de patris obitu Regem consolaturi adue-
nerant, barbas abstulit ad ignominiam, historiam ad mysticum sensum deducentes, Hanno. ^{† Paral. 19.}
nem iniuriosum diabolum esse dicunt, qui subinde bene facere volentibus barbam abradit, hoc
est fortitudinem admittit, aliasque virtutes. Atque ubi Dominus XXI Leuitici capite repetit
ad Sacerdotes filios Aaron: Non radent caput, neque barbam, inquit: Caput, & barba, ait
Hesy chius, Sapientia est, & perfectionis nostræ signum. Sic ergo comatus, & barbatus ho-
 mo senex, propriorum capillorum spira coronatus in Schemate designat aptissime virum
 alta virtute sapientiaque præstantem.

B *De barbato, seu lyra digitis humanis pulsata. Cap. XXXIV.*

Pulsat in Schemate biformis iste sapiens antiquam Chelim digitis humanis; quod aper-
 tum signum est doctoris ore docentis, primo quidem, quia vox in Schemate quum ex-
 primi nequeat; & antiquitus Barbiton pulsaretur cum cantu vocis poetæ, non autem a ta-
 cente; propterea tangens pulsansque chelim homo scite significat doctorem ore canen-
 tem, loquentemque. Deinde vero, quia D. Gregorius auditores aperte comparat fidibus
 citharæ a psallente pulsata, dum inquit: *[Pro qualitate igitur audientium formari debet*
 sermo doctorum, ut & ad sua singulis congruat, & tamen a communis ædificationis arre-
 nunquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi quasi quædam in citha-
 ra tensiones straræ chordarum? quas tangendi artifex ut non sibi metipsis dissimile canti-
 cum faciant, dissimiliter pulsat. Et idcirco chordæ consonam modulationem reddunt, quia
 vno quidem plectro, sed non vno impulsu feriuntur. Vnde & doctor quisque ut in vna cun-
 ctos virtute charitatis ædificet, ex vna doctrina non vna eademque exhortatione tangere
 corda audientium debet. Aliter namque viri, aliter admonendæ sunt femina: aliter iuue-
 nes, aliter senes: aliter inopes, aliter locupletes: aliter læti, aliter tristes: aliter subditi, ali-
 ter prælati: aliter serui, aliter domini: aliter huius mundi sapientes, aliter hebetes: aliter
 impudentes, aliter verecundi: aliter proterui, aliter pusillanimes: aliter impatientes, aliter
 patientes: aliter beneuoli, aliter inuidi: aliter simplices, aliter impuri: aliter incolumes,
 aliter ægri: aliter qui flagella metuunt, & propterea innocenter viuunt, aliter qui sic in
 iniquitate duruerunt, ut nec per flagella corrigantur: aliter nimis taciti, aliter multiloquio
 vacantes: aliter timidi, aliter audaces: aliter pigri, aliter præcipites: aliter mansueti,
 aliter iracundi: aliter humiles, aliter elati: aliter pertinaces, aliter inconstantes: ali-
 ter gulæ dediti, aliter abstinentes: aliter qui sua iam misericorditer tribuunt, aliter qui
 aliena rapere contendunt: aliter qui nec aliena rapiunt, nec sua largiuntur: aliter qui
 & ea quæ habent sua tribuunt, & aliena rapere non desistunt: aliter discordes, aliter pa-
 cati: aliter seminantes iurgia, aliter pacifici: aliter admonendi sunt qui sacræ legis ver-
 ba non recte intelligunt, aliter qui recte quidem intelligunt, sed hæc humiliter non loquun-
 tur: aliter qui quum prædicare digna valeant, præ nimia humilitate, formidant: aliter
 quos a prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit: aliter
 qui in hoc quod temporaliter appetunt prosperantur, aliter qui quidem quæ mundi sunt
 concupiscunt, sed camen aduersitatis labore fatigantur: aliter coniugio obligati, aliter
 a coniugij nexibus liberi: aliter commissionem carnis experti, aliter ignorantes: aliter
 qui peccata deplorant operum, aliter qui cogitationum: aliter qui commissa plangunt,
 nec tamen deserunt, aliter qui deserunt, nec tamen plangunt: aliter qui illicita quæ faci-
 unt, etiam laudant, aliter qui accusant praua, nec tamen deuitant: aliter qui repentina
 concupiscentia superantur, aliter qui in culpa ex consilio ligantur: aliter qui licet minima,

crebro tamen illicita faciunt, atque aliter qui se a paruis custodiunt, sed aliquando in gra-
uibus demerguntur: aliter qui bona nec inchoant, aliter qui inchoata minime consum-
mant: aliter qui mala occulte agunt, & bona publice, aliter qui bona quæ faciunt, ab-
scondunt, & tamen quibusdam factis publice, male de se opinari permittunt. Et quidem de
singulis quis sit admonitionis ordo subtiliter insinuare debuimus, sed formidata locutionis
prolixitate præpedimur. Autore autem Deo in alio opere id explere appetit animus, si
tamen laboriosæ huius vitæ adhuc aliquantulum temporis restauerit. J Hæc ad verbum D.
Gregorius, vt ostenderet sermonem doctorum prædicatorum variformiter accommodari
debere audientium animis, pro singulorum auditorum varia dispositione, quæ plusquam
nimium multiformis est a B. viro tacta; quemadmodum idem artifex cithara psallens eas-
dem chordas, plures tamen, ac diuersis ab inuicem tensionibus dissonas atque discordes
multiplici nimium impulsu tangit ad innumeros fere sonorum tonos, atque concentus ex-
cipiendos. Vnde manifestum citharam qui pulsat in gemmula referre doctorem voce docen-
tem. Quod vel ex antiqua scriptura sacra colligimus aperte, quæ fere semper organa musi-
calia citharamque speciatim iungit cum voce laudante Dominum; in Psalmis enim habemus. ^A
Ps. 32. 2. 3. Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi. Cantate ei canticum
Ps. 42. 5. nouum: bene psallite ei in vociferatione. Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus: quare
Ps. 56. 8. 9. tristis es anima mea? & quare conturbas me? Paratum cor meum Deus, paratum cor
10. meum: cantabo, & psallam dicam. Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara: exur-
Ps. 70. 22. gam diluculo. Confitebor tibi in populis Domine: & psallam dicam tibi in gentibus. Nam
23. & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus psallam tibi in cithara, sanctus
Ps. 91. 1. & Israel: Exultabunt labia mea quum cantauero tibi: & anima mea, quam redemisti. Bonum
seq. est confiteri Domino & psallere nomini tuo Altissime. Ad annunciandum namque misericordiam
Ps. 97. 5. tuam: & veritatem tuam per noctem. In decachordo, psalterio: cum cantico, in cithara. & Can-
Ps. 107. 1. & seq. ratum cor meum Deus, paratum cor meum: Cantabo, & psallam in gloria mea. Exurge glo-
ria mea, exurge psalterium, & cithara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis Domi-
Ps. 146. 7. ne: & psallam tibi in nationibus. Præcinite Domino in confessione: psallite Deo nostro in ci-
K Ps. 150. 3. thara. Laudate eum in sono tube: laudate eum in psalterio. & cithara: Laudate eum in tym-
4. 5. pano, & choro: laudate eum in chordis, & organo. Laudate eum in cymbalis bene sonantibus:
laudate eum in cymbalis iubilationis: omnis spiritus laudet Dominum. Ex his itaque luce me-
ridiana clarius est, apud antiquos instrumenta musicalia pulsari manibus non sine cantu vo-
cis; adeoque nostri Schematis pulsantem digitis citharæ chordas, vna cantum vocis edere;
quocirca symbolum aptum est viri sapientis otis proprii sermone suos auditores, addiscendi
cupidos erudientis.

De tergemina significatione stelle prælucentis in Schemate pone caput viri psallentis.

Cap. XXXV.

Quoniam vero sapiens doctrinam suam e triplici fonte potissimum haurire potest; nem-
pe tum a summo Deo, tum ab Angelo Custode, proprioque Genio: tum a suo cuius-
que intellectu: a Deo sane, a quo mortalibus omnia bona proueniunt, ac speciatim sapien-
tia, quia *Deus dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinam*; vt ait sacra
Dani. 2. 21. pagina, & alibi. Omnis sapientia a Domino Deo est: tum ab Angelo quoque Custode, qui
Eccli. 1. 1. nobis omnia bona suggerit, inter quæ præcipuum esse sapientiam admonet Aristoteles;
1. de an. 1. qui scribit etiam: Similiter autem ingeniosum, cuius fuerit Genius studiosus; quemadmo-
10. Eth. c. 7. dum Xenocrates inquit, ingeniosum eum esse, qui animam sortitus est studiosam; ipsam enim uni-
2. Top. c. 2. cuiusque esse Genium; & alia interpretatio communis ad contextum Græcum magis accedens,
loc. 19. habet: Similiter autem & Eudæmona, cuius vitæ demon fuerit studiosus, quemadmodum Xeno-
crates inquit Eudæmona eum esse, qui habet animam studiosam. Hanc enim unicuique
esse dæmonem. Quod Alexander Aphrodisæus in commento tribuit homini sapien-
tia, iusto, & prudenti; qualem fuisse Socratem beneficio proprii Dæmonis, seu
Genij testatur Plato Socratem in Theage sic introducens de se loquentem:
[Ego

*dial de
sapientia.*

A [Ego autem tibi dicam : Adest mihi diuina quadam sorte dæmonium quoddam a prima pueritia me secutum : hoc enim vox est quædam, quæ quum sit, semper eius rei, quam facturus sum, dissuasorem inuuit, prouocat vero nunquam. Quod si quis amicorum mecum quandoque aliquid communicat, venitque vox, hoc illa dissuadet, neque facere sinit. Cuius quidem rei vobis testes dabo : Charmidem virum bonum, Glauconis filium noscitis : hic aliquando in Nemea stadio se exercitaturus mecum communicabat. Ac statim ubi dicere inciperet quod se exercitaturus esset, affuit vox : ego prohibui, dicens quemadmodum dæmonij vox exiterat, ne se exerceret. Ille vero, fortasse, inquit, significat me victorem non euasurum, & si victoria non potiar, tamen me exercens, aliquid proficiam interim puto. Atque ita locutus, in certamen abiit. Operæ præcium igitur est audire quid ei ex eo certamine contigerit. Iam si vultis & Clitomachum Timarchi fratrem interrogate quid ei Timarchus dixerit, quum iam moriturus esset : is enim & Euathlus quidam cursor, qui illum fugientem suscepit, referet vobis quid ille tunc dixerit. THE. Quid nam? O Clitomache, inquit, equidem quamprimum moriturus venio, quoniam Socrati obtemperare nolui. Hoc quid ita dixerit Timarchus, ego exponam. Quum enim surrexissent ex cõuiuio Timarchus, & Philemon Philemonidis filius, interfecturi Niciam Hiroscamandri filium ; soli enim insidiarum ij conscij fuerant : hic Timarchus, Quid ais, o Socrates, inquit : Vos quidem bibite, me vero oportet alio ire, redibo autem paulo post, si occasio erit. Tum mihi aderat vox. Itaque ne surgas inquam, solitum mihi a dæmone signum datum ferens. Qui uicit ille. Deinde paulisper commoratus ardebat iterum eundi cupiditate, dicens, eo iam Socrates. Et quia iterum vocem audiui, rursus illum cohibui, donec ille tertio latere me cupiens clanculum, quum ego mentem alio aduerissem, se subripuit : & sic profectus ea patrauit, quæ mortis ei causa fuerunt. Hæc eadem ille fratri, quemadmodum nunc ego vobis, dixit, se scilicet moriturum venire, quod mihi credere noluisse. Audietis præterea ab his qui in Sicilia sunt, quæ de exercitus conflictu prædixeram. Et præterita quidem ab his, qui illa nouerunt, audire licet. Experiri vero Dæmonij signum si quid forte dicat, tria nunc possumus : In expeditione namq; exijt Neonus Cali filius. Mihi autē signū adfuit, proficiscitur vero nunc ex Thrasylo aduersus Ephelum & Ioniam militaturus. Ego autem illum existimo, vel interfectum iri, vel huiusmodi aliquid incursum, & de reliquo negotio vehementer metuo. Hæc omnia ideo tibi dico, quia potestas omnis ad familiaritates cum his qui mecum sunt, insitundas penes Dæmonium est. Multis enim aduersatur, neque licet his auxilium ferre, qui mecum inuito Dæmone conuersantur : quare impossibile est mihi cum his vivere. Multis autem hæere non prohibet, sed consuetudine nostra nihil omnino inuariant. Quibus autem fauerit in ipsa familiaritate potestas dæmonij, illi sunt de quibus illud animaduertisti ; breui enim proficiunt. Sed eorum partim hoc beneficium firmum habent atque durabile, plei ique uero quoad mecum sunt, mirifice pollent : at ubi discesserim, rursus nihil a ceteris differunt. Hoc quandoque accidit Aristidi Lyfimachi filio, eius qui filius fuit Aristidis. Nam mecum commorans, breui multum profecit : postea vero in militiam profectus est, rediens deinde offendit apud me agentem Thucydidem Melissi filium : hic autem Thucydides pridie mihi inter disputandum nescio qua de re obiecerat : Quum me salutasset, & quædam insuper collocutus esset Aristides, Thucydidem, inquit, o Socrates, audio gloriari, & in quibusdam tecum etiam concertare, tanquam aliquid sit. Est inquam, ut dicis. Tum ille, non meminit, inquit, ante quam tibi adhæreret, quale fuerit mancipium? Non videtur, inquam, per Deos. At ego, inquit ille, ridiculus sum. Quid nam maxime, inquam? Quoniam priusquam hinc abirem, cum quouis disputare audebam, neque aliquo videbar in disserendo deterior, adeo ut cætus præstantium virorum audacter adirem. Nunc autem fugio quemcumque eruditum esse intellexi, adeo pudore obducor ob inscitiam. Vtrum igitur inquam euestigio te reliquit illa vis, an paulatim? Paulatim, inquit. Quando vero in te incessit, utrum accidit tibi aliquid a me discenti, an aliter? Dicam, o Socrates, rem quidem incredibilem, veram tamen. Nihil vnquam a te, ut ipse scis, didici : proficiebam autem quotiescunque tecum essem, & si in eadem solum domo essem, non tamen in eadem parte domus, magis tamen quoties eadem in parte. Et mihi quidem videbar multo magis, quando in eadem parte existens, aliquid te dicentem intuebar, quam quum alio essem auersus. Sed longe magis proficiebam,

De Socratis
genio plura.

Dæmon fa-
tura contin-
gentia nõ cer-
to prænoſcit.

quum apud te sedens, te tangebam. Nunc autem omnis habitus ille defluxit. Est igitur, o Theages, huiusmodi nostra consuetudo. Si enim Deo gratum est, permultum quidem, & breui proficies: sin contra, minime. Vide igitur, ne tibi tutius sit ab aliquo illorum erudiri, quibus in sua potestate sita est vtilitas, qua ceteris profunt, quam a me fortuna quadam id assequi. THEA. Mihi quidem sic faciendum, Socrates, videtur, vt consuetudine nostra de Dæmonio intelligamus. Quod si nobis annuerit, recte omnia: sin minus, quid agendum sit consultabimus tum, alterine cuiquam adhæreamus, an hoc diuinum quod tibi insitum est, precibus & sacrificijs & alio quouis denique pacto, quo vates iubent, placemus. DEMO. Nihil ad hæc, o Socrates, huic adolescenti repugnes; bene enim dicit Theages. SOC. Atqui si videtur oportere sic agere, sic agamus.] Hæc oportuit fuisse proponere, quo nosceremus vim Genij, seu Custodis Angeli, ad communicandam scientiam hominibus. Profecto Socratis iste Dæmon, (de quo non solum hic Plato, atque Laertius, sed multo postea Iaculentius integrum librum iustæ magnitudinis edidit Apuleius) fuit illius bonus Genius, qui peculiari quadam ratione monebat ipsum de rebus tum agibilibus, & vitandis, & profectendis, ad se pariter, & ad amicos attinentibus: tum etiam intelligibilibus atque scientificis, audibili voce, quam solus ipse perciperet, non alius vllus præsentium: quum alios doceret furdus inspirationibus, vt assolet agere quilibet Genius erga mortalem, cui datus est custos, & rector, atque sectator ab ortu. Quandoque tamen etiam homini suo spectabilem se se præbet, quem alloquitur; quod egisse Genium Bruti malum admonet Plutarchus non vno in

in c. Cesare
loco, tum dicens: Præcipue vero oblatū Bruto spectrum Cesaris cadem denunciavit non fuisse Dijs cordi. Id fuit huiusmodi. Transportaturus ex Abydo in oppositam continentem exercitū quiescebat nocte, vt assueverat, in tabernaculo, in somnis adhuc, vt de belli euentu sollicitus si quidem vir hic inter omnes Imperatores perhibetur minime somno indulgisse, naturaque fuisse vigilantissimus. Is strepitum sentire ad fores imaginatus est. Intentis autem ad lucernæ lumen iam emarcescentis oculis, speciem vidit horribilem viri immani magnitudine, diroque aspectu. Percussus primum, vbi nihil identitatem conspexit, neque vocem mittentem, tantum cubili suo tacitum assistentem: rogauit, quisnam esset? Respondit ei spectrum: Tuus, Brute, malus Genius: in Philippis me videbis; Tunc forti animo Brutus: videbo, inquit. Mox Genius ille ex oculis abiit; tum alibi Iaculentius inquitens: Quum igitur traieceris ex Asia esset exercitum, noctis conticinio Luna non admodum lucebat: totus autem exercitus tenebatur silentio. Brutus vero voluens aliquid animo, & reputans secum, visus est aliquem ingredientem sentire. Respiciens ad ianuam spectrum cernit durum & prodigiosum, immanis, & horrendi corporis silentio sibi assistentis. Sustinens rogare: Quisnam, inquit, aut hominum, aut deorum es? aut qua de causa ad nos venisti? subiecit ei spectrum: Tuus sum, Brute, malus Genius: in Philippis me videbis. Cui nihil percussus Brutus: Videbo, inquit. Eo ex oculis elapso, pueros suos vocauit: qui neque se audiuisset vocem asseruerunt, neque conspexisset visionem vllam. Nimirum Dæmone corporis assumpti speciem visibilem, sonumque vocis a se formata, non

ad puerorum sensus, aut ad oculos & aures vnus Bruti transmittente; vel etiam puerorum sensibus fucum faciente, prohibenteque ne ad eos vlla species sensibilis sui, Bruti que loquentis allaberetur, eorum facultatem sensitricem ad actum impulsura. Certum est etiam bonos Angelos in somnis hominibus, custodiæ suæ commissis, manifestare multa, sicuti & Daniel, pariter ac Euangelistæ^b Ioanni, sponso Virginis Iosepho, & Sancti Ioseph Magis^k cōtigisse nouimus & sacra pagina. Nulli dubium est ergo, posse nos ab Angelo sapientiam haurire, tum per abditas, atque furdas inspirationes: tum per patientiores reuelatione rerum intelligibilem. Deinceps autem homines acquirere sibi scientiam virtute proprii intellectus, aperte constat ex Aristotele, qui vocat eum animæ partem, qua anima cognoscit & sapit, verbis ipsissimis: De parte autem animæ, qua & cognoscit anima & sapit, siue separabili existente, siue non separabili secundum magnitudinem, sed secundum rationem, considerandum est quænam habeat differentiam, & quo modo tandem fiat ipsum intelligere. Tria sunt itaque principia, quæ sapientiam in homine procreant, Deus, Angelus, & humanus Intellectus. Tria vero ista mystice significati per hieroglyphicum stellæ singularis, non fuerit difficile probatu; nam Deus vnicus & singularis est; apteque representatur per stellam, vt ait Horus Apollo Niliacus, agens de caerarum apud Ægyptios inscriptarum literarum interpretatione, his plane

*3. de an.
 1. 1.*

*Dæmon vt
 apparet, & al
 loquatur vni,
 nō item alijs
 presentibus.
 g cap. 2. 19. 7
 & seq.
 h Apocal. 1.
 & seq.
 i Match. 2. 13
 k Matt. 2. 12*

A verbis: *Depicta Aegyptijs stella nunc Deum significat, nunc noctem, nunc vero tempus, in-
terdum etiam hominis masculi animam.* Quæ sane cuncta videtur indicata Sanctis illis Magis
in Oriente Stella, quæ significauit Deum in carne natum, noctu, tempore regis Herodis, &
diuinitati unctam hypostatice animam Christu, qui fuit Homo verus mascula virtute de re-
gno tartareo triumphans: Quæ pariter omnia nos edocet Euangelista scribens: *Quum* Matth. 2.1.
& seq.
*ergo natus esset Iesus in Bethelem Iudæ, in diebus Herodis regis: Ecce Magi ab Oriente vene-
runt Hierosolimam dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius
in Oriente: & venimus adorare eum.* Qui missus est à Patre docere veritatem; vt pote in
quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & atque scientiæ Dei. De qua stella mystica multo prius
prophetauit Balaam, inquit: *Orietur stella ex Iacob.* Vbi glossa Interlinearis: *Diuini-
tas Christi: quam viderunt Magi in Oriente, & Origenes in Ordinaria glossa, de stella Ma-
gorum in hoc loco dicit: Orietur stella ex Iacob: De hac stella in Euangelio dicitur, quia ve-
niens stetit supra, vbi erat puer. Sed si inde discesserit, vel euauerit, vel assumpta sit, vel quid
omnino in defectum fuerit, non dicitur. Sed forte sicut in baptismo super Christum spiritus quasi
Columba descendit, & mansit super eum: & vox Patris audita est, Hic est Filius meus dilectus:
ita & stella, quæ venit supra, vbi erat puer, & stetit, in Christo permansit. Et sicut ibi uenisse
spiritum Dei super eum, & mansisse in eo, ita accipimus, quod nunquam ab eo recessit spiritus
Dei: ita stella, quæ uenit & stetit super eum, nunquam discessit. Ideo deitatis eius indicium il-
lam stellam fuisse opinor. Ordo quoque prophetiæ idem ostendit, quum de Deitate dicit, Orietur
stella ex Iacob. De humanitate uero, Exurgit homo de Israel: vt utrumque euidenter prophe-
tatum appareat. Itaque stella Symbolum est Dei. Consentiens his Areopagita dicit in ope-
re de Diuinis Nominibus, Deum appellari *Lucem*, atque *Stellam*. Insuper autem stellam
esse hieroglyphicum Angeli, constat ex oraculo Diuino apud Iobum dicente: *Quum me
laudarent simul astra matutina: & iubilarent omnes filij Dei.* Quem locum omnes Glossæ de
Angelis interpretantur, quid dicuntur *astra matutina* Lyrano, quia a principio simul creati fu-
erunt cum celo Empyreo ante distinctionem elementorum. Et hoc inducitur hic ad ostendendum,
quod productio terre non fuit necessaria ad manifestationem diuinæ sapientiæ, & gloriæ; quum
iam ante ab Angelis laudaretur, & ordinaria Glossa: *Incarnationis enim Christi mysterium,
etiam electi Angeli mirati sunt; qui quia primi in tempore creati sunt, non immerito astra ma-
tutina dicuntur. Vel quia sepe ad exhortandos homines missi, dum uenturum mane annuntiant,
ab humanis cordibus præsentis uitæ tenebras, (adeoque ignorantiam pariter atque peccatum)
fugant. Quæ matutina astra etiam cum uespertinis, Redemptoris potentiam laudant, quia cum
redemptis in fine mundi hominibus largitatem supernæ gratiæ glorificant. Iubilatio dicitur,
quum cordis lætitiæ, oris efficaciam non expletur. Laudant itaque Angeli, qui iam tantæ claritatis
latitudinem in sublimibus uident. Iubilant uero homines, qui adhuc in inferioribus oris sui
angustias subsistent. Quæ quia futura Dominus nouerat, facta narrat. Pierius etiam ex
antiquis Classicis nomine stellarum Angelos mystice designari censet, qui curant humana,
nos erudientes peculiari quadam ratione; quum enim a Theologis, Dionysioque præsertim
accipiat Angelorum tres esse Hierarchias: Quarum suprema Seraphin appellata, soli con-
templationi uacat, Deumque perenni laude celebrat in æternum. Media Cherubin uoca-
rata cælestibus officijs delegata semper est. Postrema hierarchia, licet supra corpoream om-
nem essentiam sit, curat nihilominus omnia subcælestia: & quum distribuatur in Principa-
tus, Archangelos, & Angelos, omnium horum officium circa ea tantum versatur, quæ sub
orbis Lunæ collocantur. Principatum cura circa Respublicas, Principes, ac Reges: vt ex
Dauidæ cognoscimus: Archangelorum circa mysteria, & sacras cæremonias. Angeli pri-
uatis student rebus, & singuli singulis hominibus adhibentur. Euthymius porro Iudæorum
fuisse Custodem Michaelem nominat, vbi uerba citat ex oratione Azariæ, libro 2. Danielis: *Angelus autem Domini descendit simul cum Azaria & socijs in fornacem: quum tamen Archan-
gelus sit. Sed enim sæpe admodum in quotidiano sermone omnes ordines Angeli nuncupa-
tionem usurpant. Quum igitur tertius Ordo huiusmodi res humanas tueatur, & ad incor-
ruptibile superioris Domini decretum dirigat, cui nam potius quam huic Ordini, Valerianus
inquit, Fati cognomentum dabimus? Qui demum quum octauæ Sphæræ, hoc est stellato
insideat orbi, a soli eius excellentia stellæ significatum Fato congruere merito uideretur.***

Neque

lib. 2. init.

Ioan. 1. 8. 37

Colos. 2. 30

Num. 24. 17

Matth. 13.

cap. 1.

38. 7.

Ang. 5. cur
dicatur astra
matutina.

Greg. 1. 28.
mor. c. 14.

1. 44 hier.

Angelorum
ordines, &
officia.

Pf. 90. 11.
& passim.

cap. 3. 49.

Fatum quid
Pierio.

Neque tamen, addit, absurdum est Angelos per stellas intelligi, qui stellarum præfides habeantur, veluti quum apud Salomonem pro celo Deum intelligimus: scriptum est enim historia Regum: Exaudi o Cælum: ubi non cælum tamen, sed cæli, & terræ rectorem Dominum, ex Theologorum interpretatione, Deum appellat. In Moses etiam traditionibus, ut summi viri locum interpretantur, per Stellas Angeli significantur. Demum Angelorum munera quum sint, purgare, illuminare, perfectum reddere, &c. Quin etiam Timæus Læcius, obseruatu quoque Pietij, tradidit unicuique animæ collegam esse siue confertam stellarum aliquam; quod non dissimile est a Genio sospitali, atque custode. Sic igitur Stella hieroglyphicum est Angeli, qui nos erudit, atque custodit. Stellam item esse symbolum humanæ mentis, primum quidem, ut vidimus, Horus Apollo Niliacus cõfiteretur, in Ægyptiorum Hieroglyphicis inquires: ^b depicta Ægyptijs stella significat interdum etiam hominis masculi animam. Homo autem masculus est qui virtute pollet. Verum & Aristoteles intellectum agentem in anima posuit, quem lumini comparauit, inquires: ^c Necessè est in anima has existere differentias. Et est quidam intellectus, quia omnia fit: quidam vero, quia omnia facit, ut habitus quidam, quale est lumen; quodam enim modo & lumen facit potentia existentes colores, actus colores. Itaque stella singularis illa pone e caput humanum in Schemate posita, symbolum est tum Dei, tum Angeli Custodis, tum etiam Intellectus humani, quorum singulorum beneficio quilibet homo sapientiam, rerumque cognitionem sibi comparare potest; etenim & Deus vnus est, & vniciue datus est vnicus Angelus Custos, & vnicus inest Intellectus. Aptè vero stella ponitur ad occipitis partem, in qua cerebri portio locatur sedes memoriæ; quia Musæ, quibus omnes comprehenduntur scientiæ sapientiam humanam complectentes, ab omnibus veteribus ideo ponuntur filiæ Iouis, atque Mnemosynes, que memoria est. Hæc de nostri Schematis explicatione, virum sapientem voce sciendi cupidos erudire valentem, nobis ob oculis ponentis.

Proposito Schemati comparatur aliud Fabij Cunctatoris. Cap. XXXVI.

^a cap. 4. **H**ic autem Schemati gemmularum nostrarum non multum absimile visitur in anulo Fabij Maximi Cunctatoris, de quo pridem nos in opere nostro de ^c Anulis Antiquorum, & cl. Petraranda ^b tractans de Symbolis Heroicis: in cuius onyche gemma visitur equinum caput cum hominis & vultu & barba in pectore promissa, cum pedibus gruis, cum cauda galli gallinacei & cum ternis characteribus FAB. Schema fuit, ait, Falcij Cunctatoris; ut virtutes vnus perfecti Ducis eo monstro exprimerentur: hoc est, equi capite præfectura & principatus in bello: vultu, barba, & pectore hominis. prudentia: cunctatio & vigilantia, pedibus gruis: & cauda galli gallinacei demum victoria. Quæ singula fatetur ingenue se referre ex Valeriano, qui scribit ad verbum; ubi tractat de hieroglyphico equi. FABII CUNCTATORIS VIRTUTES. Sed ut ad imagines nostras reuertamur: in lapillo Onyche argumentum multiplex vidi artificiose admodum sculptum. Equino enim capite est, humana facie in pectus barbata, gruinis pedibus, cauda gallinacei: literæ sunt FAB. Ex quo quidem sigmento virtutes eas facile coniectes, quibus Fabius Cuntator insignis fuit: Nam principatum in bello ex equino capite, prudentiam ex humano pectore barbato, prouidentiam & cunctationem, atque etiam speculationem ex pedibus gruinis, victoriam ex pulli gallinacei cauda interpretamur. Cuius anuli figuram posuit Gorlæus, ^e verum cum olæ ramo prominente ex equi labris, ut indicaret bellum esse gerendum vnus gratia pacis, quæ finis esse debet omnium bellorum; Bellum enim gerimus, ut in pace degamus (ait Aristotele) ^d Atque actionum quidem virtutum operationes in ciuilibus, vel bellicis rebus versantur; quarum actiones negotiose videntur: Bellicæ sane etiã omnino; nemo enim est, qui vel bellum expectat, vel apparatus bellicum faciat bellandi causa. Sanguinarius enim quidam prorsus esse videretur, si amicos ea causa sibi hostes redderet, ut pugna, & cades orirentur. Qua ergo ratione Schema Fabij Maximi, constitutum monstrum habet ex equi capite, vultu hominis barbati in pectore, cauda galli, & pedibus gruis, aptum hieroglyphicum est ad significandas virtutes militares optimi Ducis: eadem sane symbolum aptissimum erit ad indicandum hominem alta sapientia præstantem, monstrum scmsiferum pu berenus hominem Citharedum pone caput astrum habentem, qui desinat inferne in gallum gallinaceum.

^e Num. 186.
Belli finis
Pax.
^d 10. Eth. c. 7.

Antorem Heroicum militia magis in conseruatione Ducis & Exercitus oportune celeris, & cunctantis, quam in hostium exterminatione consistere.

Schema V. Gemma.

Opinio, dicens hoc esse hieroglyphicum Amoris Crneupiscibilis per vitam negotiosam exarmati, penditur. Cap. XXXVII.

ERuditus ille vir ignotus, qui Schemati pridem apposuit tum titulum Græcicum ΕΡΩΣ ΑΡΕΙΟΣ, tum etiam Latinum Poetae versiculum,

OTIA SI TOLLAS, PERIERE CVPIDINIS ARCVS:

Vt ut prima fronte remacuetigisse videtur, indicans Amorem homines ociosos passim torquere, negotiosos non ita male habere; nihilominus tamen & in titulo simul & in versiculo difficultates incurrit non exigui momenti; quarum prima est, quia versiculus cum titulo non congruere videtur; titulus enim est de Amore virtutis, versiculus autem de Amore concupiscibili; qui longe diuersus est ab illo. Secunda non leuis est de nomine Amoris in titulo ΕΡΩΣ per omega, quod Amori flagitioso, non autem pudico, & probo tribuisse videtur ita Gyraldus agens de Dijs gentium in sermone de Cupidine: *Sed enim antiqui in Gymnasyjs Cupidinem inter Mercurium & Herculem posuere, eum Amorem significantes, qui ex ratione & virtute nasceretur* (nimirum ex ratione nascitur Amor Sapientiae, cuius Mercurius deus credebatur: ex virtute, potissimum bellica nascitur Amor Fortitudinis, quae refertur ad Herculem;) Consimile hieroglyphicum Rome visitur in antiquo Fidij sculptoris opere

⁴ Synt. 13.

opere marmorco apud Dominos de Sancta-Cruce; quo sculptus est Amor medius inter Honorem & Veritatem: quo simulachro signatur Amor Heroicus tum Fortitudinis bellicæ, cuius præmium est Honor; tum etiam Sapientiæ, quæ cognitio veritatis est: de quo quidem Schemate nobile satis Emblemata posuit Alcicius, ipsum faciens Fidei symbolum, quod videret in eo Fidij simulachro Veritatem & Honorem iungere manus ad inuicem; ait enim hexasticho suo:

- „ Stet depictus HONOS, tyrio velatus amictu,
 „ Eiusque iungat nuda dextram VERITAS.
 „ Sitque AMOR in medio castus, cui tempora circum
 „ Rosa it, Diones pulchrior Cupidine.
 „ Constituant hæc signa Fidem; Reuerentia Houoris
 „ Quam fouet, alit Amor, parturitque Veritas.

Mihi vero potius illa manuum coniunctio signat Amorem pariter pudicum, atque studiosum esse tum, qui Sapientiæ, tum qui bellicæ Fortitudinis Cupiditas est, seiunctus atque dissentiens a Concupiscibili Amore flagitioso: sed ad Gyraldum redeamus, qui subdit immediate) *Quinimo & Samy gymnasium Amori constituerunt, teste Athenæo. Eclogæ legitur Ausonij poeta de Cupidine, ab heroinis patibulo Crucis affixo: ut & meminit Lactantius, si recte reme-
 tior. (Nimirum Cupido concupiscibilis hic est, quem non raro virtutes heroicæ domant, atque superant) Verum etiam Amoris nomina interpretemur. Ammonius sane, & Phurnuius, alijq; Cupidinem his tribus nominibus vocatum tradunt, ερωτα, πόδον, & ιμερον. Quos ait Pausanias in Attica, a Scopis effectos, tam specie inter se differentes, quam operis artificio. ερωτα igitur per Omega ipsum Cupidinem, & flagitiosum Amorem significat, hoc est, Amores, ut dicimus, & notant grammatici. ερωτα vero per omicron, pudicum & bonum Amorem significat. Quod discrimen an recte statuatur, non disquiro, quum inter legendum apud idoneos autores non ita ratum offenderim, ut illi præcipiunt. ερωτα autem dictum ait Plato, & Phurnuius ab inquisitione amati, ερωτα enim pro ζητησι, id est, inquirere, capitur. Plotinus tamen ab aspectu & visione deduxit. ερωτα ait, quasi ερασις. Proculdubio Plato in Phædro nomen ερωτα per Omega tribuit aperte Amori flagitioso & irrationali dicens: Nam Cupiditas absque ratione, quæ superat opinionem ad recta tendentem, rapitq; ad voluptatem formæ, & a cognatis cupiditatibus circa corporis formam vehementer corroborata peruincit, & superat, ἀνὰ ἀντι-
 τας γένους, id est robore & vehementia, ερωτα, id est, Amor appellata est. Vnde constat non bene titulum positum fuisse Schemati per Omega ΕΡΩΣ ΑΡΕΤΟΣ Amor Probus, siue Studiosus. In Cratylo similiter Amorem ερωτα per omega scribit, aliunde deducens etymologiam ita: ερωτα autem, id est, Amor quasi ερασις, id est, influit extrinsecus, neque propria est habenti ποσι, id est fluxio ista, sed infusa per oculos. Quapropter ab ερασι, id est influere, ερωτα ab antiquis nostris appellabatur, nam o pro u uerebantur; nunc autem ερωτα dicitur, o pro o interpositio. Vnde constat etiam Amorem concupiscibilem, prout a rationali contradistinguitur, appellari ερωτα per omega, non autem per omicron; etenim Amor, qui per oculos influit, concupiscibilis est, non rationalis: proptereaque non bene per omega describitur in titulo Amor-Virtutis, ΕΡΩΣ ΑΡΕΤΟΣ. Minor est difficultas in versiculo ad Amorem probum indicandum adducto,*

- „ Otia si tollas, periere Cupidinis arcus.

adeft actamen aliqua; quia quum vita negotiosa, non vnica sit, sed gemina generatim, ciuilibis, & bellica, ut ait Aristoteles, iniquiens vitam solam contemplatiuam in otio esse, negotiosas esse duas, bellicam, atque ciuilem; en eius verba: Sapiens vero etiam si per seipsum sit, contemplari potest; atque id tanto magis, quanto sapientior fuerit; melius quidem fortasse, si adiutores habeat: sufficientissimus tamen ipse est. Sola præterea ipsa per seipsum amari videretur; quippe quum ex ea, præterquam quod contemplatus fuerit quispian, eueniat nihil; ex agendis autem rebus, aut plus, aut minus, aliquid præter actionem nobis comparamus. Videtur item felicitas in otio esse; negotijs enim distringimur, ut otiemur, & bellum gerimus, ut in pace aegamus. Atque actiuarum quidem virtutum operationes in ciuilibus, vel bellicis rebus versantur; quarum actiones negotiosa videntur. Bellicæ sane etiam omnino, & mox, Ciuilibis quoque hominis operatio negotiosa est, præter ipsam etiam ciuitatis administrationem, aum

10. Eth. c. 7.

A potestates & honores sibi & civibus comparat, & paulo post. Si igitur ex actionibus, quæ secundum virtutes fiunt, bellicæ & civiles pulchritudine & magnitudine excellunt, atque hæc negotiosa sunt &c. Iam otia non solum armorum usu tolluntur, sed etiam per civilia negotia. Quare Cupidinis tela franguntur non solum per militaria, verum etiam per alia negotia. Deinde vero non minus Amori concupiscibili reluctatur bellicus, & Civilis Amor negotiosus, at etiam otiosus literarum Amor. Deinceps autem antea satis ostensum est, impotenti Cupidini concupiscibili frustra plerumque repugnare negotia militaria, quantumvis vehementia. Non ab re igitur explicationem eruditi viri deserimus.

Propria sententia proponitur, quæ est, ob oculos poni Schemate nostro proprietates Amoris Irascibilis, siue militaris: primumque de corpore militis generatim.
 Cap. XXXVIII.

B **P**rofecto bellicæ virtutis filius Amor, qui desiderium est pulchræ victoriæ, sculptus habetur in gemmula; nam omnes habet insignes notas antiquæ militiæ: nimirum animi fortitudinem, corporis robur, caput galea contextum, clypeum ambabus apprehensum manibus, arcum, pharetram, atque spicula, sculptusque non eques, at pedes, isque stans, non gradiens, & Alatus. De quibus æturi scorsum, primo totius corporis habitudinem inspicimus. Porro differentiam illam intueri cuique licet inter militiam præscorum heroum, & nostræ tempestatis bella; quod antiqui robore corporis, & animi fortitudine dimicantes excellant; æt ævo nostro potius militum multitudine, dolis & insidijs hostem adoriri vincereque satagunt; quæ differentia nata est ex armorum discrimine quibus antiqui; & nostri uti consueverunt; Prisci namque pugnabant arcu, lanceis, missilibus iaculis, & ensibus; quorum usus & corporis robur, & animi fortitudinem postulat: nostri verò tormentis bellicis, quæ fulminum violentiam imitantia, vel ab imbecillis viribus facile torqueri valeant in hostes, passim utuntur, novitium inuentum, & antiquæ virtuti maximum afferens præiudicium. Arcus autem, hastas, missilia iacula, & enses in antiquis militibus expostulasse magnum corporis robur, adeoque corpus non molle, neque pusillum, sed solidum & magnæ proceritatis, aperte constat ex antiquorum testimonijs, quibus classici describunt corpora virorum insignium virtute bellica; nam ut a sacra historia sumamus exordium, viri bello potentes, & fortissimi ponuntur ingenti mole corporea gigantes; legimus enim: *Gigantes autem erant super terram in diebus illis: Postquam enim ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illaque genuerunt: isti sunt potentes a seculo viri famosi; & alibi: Venimus in terram, ad quam misisti nos, quæ reuera fuit lacte & melle, ut ex his fructibus cognosci potest. Sed cultores fortissimos habet, & urbes grandes, atque muratas. Stirpem Enach, & mox: Populus, quem aspeximus, proceræ staturæ est. Ibi vidimus monstra quadam filiorum Enach, de genere giganteo; quibus comparati, quasi locusta videbamur, quæ repetuntur alibi, & de Saule rege bellatore fortissimo, scribitur: Et dixit Dominus ad Samuelem. Ne respicias vultum eius, neque altitudinem staturæ eius, quoniam abiecti enim: nec iuxta intuitum hominis ego iudico: homo enim videt ea, quæ patent: Dominus autem intuetur cor, & alio loco: Et ipse percussit virum Aegyptium, cuius statura erat quinque cubitorum: & habebat lanceam ut licitorium texentium: descendit igitur ad eum cum virga, & rapuit hastam quam tenebat manu: & interfecit eum hasta sua, & alibi: Ecce Dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelsæ staturæ succidentur, & sublimes humiliabuntur, & apud alium Prophetam: Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum. Apud profanos etiam autores eandem sententiam habemus; etenim Virgilius, antiquitatis cultor eximius, dum aliquem virum fortem in bello describit, in eo corporis molem magnam agnoscit; ita de Marcello summo Romanorum Imperatore.*

„ Tu regere imperio populos Romane memento
 „ (Hæc tibi erunt artes) pacique imponere morem.

- ,, Parcere subiectis, & debellare superbos.
 ,, Sic pater Anchises: atque hæc mirantibus addit:
 ,, Aspice, vt insignis spolijs Marcellus opimis
 ,, Ingreditur, victorque viros supereminet omneis.
 ,, Hic rem Romanam magno turbante tumultu
 ,, Sisset eques: sternet Pœnos, Gallumque rebellem.
- x lib. 7. & de Turno fortissimo bellatore^k mox addit:
 ,, Ipse inter primos præstanti corpore Turnus
 ,, Vertitur, arma tenens, & toto vertice supra est.
- l lib. 9. & adhuc infra:^l
 ,, Messapus prima acies, postrema coercent
 ,, Tyrridæ iuuenes: medio dux agmine Turnus
 ,, Vertitur, arma tenens, & toto vertice supra est.
- m lib. 11. & adhuc infra^m de Orphito, strenuo bellatore,
 ,, procul Orphitus armis
 ,, Ignotis, & equo venator Iapyge fertur:
 ,, Cui pellis latos humeros erepta iuuenco
 ,, Pugnatori operit: caput ingens oris hiatus
 ,, Et malæ texere lupi, cum dentibus albis:
 ,, Agrestisque manus armat sparus: ipse caternis
 ,, Vertitur in medijs, & toto vertice supra est.
- n lib. 5. c. 1. Ista reddunt omnino credibiles enarrationes, quas affert Olausⁿ Magnus de Starchatero
 & seq gigante, ceterisque vasti corporis pugilibus fortissimis in plaga Septemtrionali. Quas quidem
 historias omnes ratio physica plane comprobare videtur; etenim pusilli, mediocresue
 corporis vires itidem pusillæ, mediocresue proportionabiliter, impares omnino sunt armis
 ingentibus valide tractandis: & cum vehementia mittendis in hostem. Quis enim arma tra-
 ctare potuerit Goliathis, nisi vir eum æquans magnitudine corporis? de quo legitur in hi-
 storia sacra: ° *Et egressus est spurius de castris Philistinorum nomine Goliath, de Geth. altitu-
 dinis sex cubitorum & palmi. Et cassis ærea super caput eius, & lorica squamata induebatur:
 porro pondus lorice eius, quinque millia siclorum æris erat. Et ocreas æreas habebat in cruri-
 bus: & clypeus æreus regebat humeros eius. Hastile autem haste eius erat quasi liciatorium
 texentium: ipsum autem ferrum haste eius sexcentos siclos habebat ferri: & armiger eius ante-
 cedebat eum. Stansque clamabat aduersum phalanges Israel, & dicebat eis: Quare venistis
 parati ad prælium? Numquid ego non sum Philistæus, & vos serui Saul? Eligite ex vobis vi-
 rum, & descendat ad singulare certamen. Si quiverit pugnare mecum, & percusserit me, eri-
 mus vobis serui: si autem ego præualero, & percussero eum, vos serui eritis, & seruietis nobis.
 Et aiebat Philistæus: Ego exprobraui agminibus Israel hodie: Date mihi virum, & ineat me-
 cum singulare certamen. Audiens autem Israel, & omnes Israelite sermones Philistæi huius-
 modi, stupebant; & metuebant nimis. Verum & ex Homero constat, at cum Vlyssis, Hæris
 inter antiquos bellatoris maximi, non potuisse tendi a procis pluribus, viris ordinariæ staturæ;
 quos affata sic est Penelope:*
- p Odyf. l. 21.
- ,, Sed agite proci, quoniam hoc apparet certamen:
 ,, Ponam enim magnum arcum Vlyssis diuini.
 ,, Quicumque autem facillime extendet arcum in manibus
 ,, Et perfagittabit anulos duodecim omnes,
 ,, Hunc simul sequar vbi me subduxero ab hac domo.
- & mox quum Thelemachus, Vlyssis filius, ter irrito conatu tentasset arcum tendere, quarto
 forsan voti compos euasurus; alij proci omnes ad vnum, pinguedine mollire satagentes
 arcum ad facilem tensionem.
- ,, Ea iuuenes calcfacientes tentarunt, neque paterant
 ,, Tendere, multum enim roboris indigentes erant.
 ,, Antinous autem abstinebat, & Eurymachus diuinus
 ,, Princeps procorum, virtute autem erant valde optimi.
- & mox,
- ,, Eury-

A

- „ Eurymachus autem iam arcum in manibus mouebat ,
- „ Calefaciens huc & illuc splendore ignis, sed ipsum neque sic
- „ Tendere potuit : valde autem suspirauit gloriosum cor :
- „ Suspirans autem igitur locutus est, verbumque dixit, denominauitque
- „ O amici, certe mihi dolor circa meipsum & circa omnes :
- „ Non nuptias tantum lugeo tristis,
- „ (Sunt & aliæ multæ Græcæ, quæ quidem in ipsa
- „ Mari circumdata Ithaca, & aliis ciuitatibus)
- „ Sed si iam tantum roboris indigentes sumus ,
- „ Diui Vlyssis quod non possumus tendere
- „ Arcum : increpatio autem & futuris audiri .

ac tandem

„ Sic sine diligentia tendit magnum arcum Vlysses, &c.

His ergo satis apparet, olim bellicos Heroes magno, & robusto corpore fuisse, qui tales arcus tenderent, & arma talia tractarent. Vnde merito Schematis autor Amorem bellicum in gemma finxit nudum quidem puerum, quoniam est Amor, ob rationes antea ⁊ notatas; ⁊ Gem. i. cap. corpore tamen vegeto, robusto, solido, & magno, ad Amoris tum Concupiscentiæ, tum Sapientiæ discrimen; quibus vidimus inesse corpora pusilla, & valde tenera, molliaque. Sic igitur hic Amor est bellicæ virtutis.

B

De Amoris bellici vultu sauo, seucro, ac tantum non toruo, minacique.
Cap. XXXIX.

Decenter autem Amori bellico nostro vultum in gemma sculpsit autor austerum, atq; sauum, tetricumque; nam & Minerua, Pallasque, Bellonaue bellorum Dea passim audit tetrica, fera, ferox, cruda, truculenta; sic enim Martialis

- „ Accipe belligeræ crudum thoraca Minerua. & b
- „ Dic mihi Virgo ferox, quum sit tibi cassis, & hasta: & c
- „ Protegis, & crudam fers ægida cruda virago. & d
- „ Sic affata truces umbras truculenta Minerua. & e
- „ Effugiunt, sauaque perunt Tritonidis arcem. & f
- „ Et Phœbus pater, & seuera Pallas. & g
- „ Vtraque Virgo ruunt: hæc tristibus aspera bellis b
- „ Non tamen ut tulerit Palladis arma feræ i
- „ Pallados pectus Latium furcentis. k
- „ Naiades Ætnas inter Diana, feroxque Pallas. l

a l. 7. Ep. 1.
 b lib. 14.
 c Qu. calab.
 d Mantuan.
 e Virg. 2. Æn.
 f Stat. 2. Theb.
 g Idē. 2. Silu.
 h Claudian.
 i Pamphil.
 k idem
 l Stat. in Achill.
 m Syno. 11.

C

Gyraldus item m in Glaucopi Minerua comprobat hoc ipsum, cui, Scribit Gellius sic voca-
 „ tam, nou tam quod glaucos, id est cæcios oculos haberet, quam quod horrendo & formi-
 „ dolofo esset aspectu: vnde & glauci, id est Cæsi j Leones, & basilisci traduntur; quod &
 „ Phurnutus ait. Sunt & qui dracones eadem ratione glaucopas nuncupent. Est & apud
 „ Stephanum in Alcomenio, ex Alcomene & Athenaide Hippobotæ filia glaucopus, a quo
 „ glaucopion, & glaucopis: Cæsia porro a veteribus dicta Minerna est, quasi Cœlia, vt
 „ dicit Gellius in secundo. Autor Priapeiorum flauam appellauit illo Seazonte:

Minerua flauo lumise, est Venus pæto.

„ Naso in Eleg.

*Quid si præripiat flaua Venus arma Minerua?
 Ventilet accensas flaua Minerua faces.*

„ Idem in Arte:

Si pata est Veneri similis; si flaua, Minerna.

„ Quidam putant inepte, a capillorum colore Mineruam flauam dici. Sed de flauo, & glau-
 „ co colore vide Gellium: & si libet, nostrum Thilesum. Sed enim & Minerna ab oculo-
 „ rum truculento aspectu, & acri intuitu Gorgonos est cognominata, vt Grammatici ob-
 „ seruant, a γοργος hæc, id est a terribili, & acri aspectu. Quamuis autem tetrica sit, atque

saeva Minerua, non tamen hoc illi pulchritudinem abstulit, quia olim de formositate cum Venere, Iunoneque contenderit; quae tres omnium Dearum pulcherrimae censebantur apud antiquos omnes. Ita prorsus Amoris pulchritudini non derogat, quod toruo sit aspectu tetricoque, qui bellicus est; etenim Molchus vel Amori suo Concupiscibili dedit oculos acres, & flammeos: & huiusmodi decorem seruans Areostus Heroem suum Rolandum effinxit aspectu toruo, ferocique, propemodum Iusco; de quo sic ille, sub persona fortissimi quoque sui Mandricardi *

Idyll. 1.

Cant. 33.

„ Sono omai dieci giorni, li soggiunse,
 „ Che di cercar non lascio i tuoi vestigi:
 „ Tanta la fama stimolommi, e punse,
 „ Che di te venne al campo di Parigi:
 „ Quando a fatica vn viuo sol vi giunse,
 „ Dimille, che mandasti a i regni Stigi:
 „ E la strage contò, che da te venne
 „ Sopra i Noritj, e quei di Tremiseque.
 „ Non fui, come lo seppi, a seguir lento,
 „ E per vederti, e per prouarti appresso:
 „ E per ciò m'informai del guarnimento
 „ Ch'hai sopra l'armi: io so, che tu sei desso;
 „ E se non l'hauesti anco, e che fra cento
 „ Per celarti dame, ti fossi messo:
 „ Il tuo fiero sembiante mi faria
 „ Chiaramente veder, che tu quel sia.
 „ Non si può (li rispose Orlando) dire,
 „ Che caualier non sij d'alto valore;
 „ Però che si magnanimo desire
 „ Non mi credo albergasse in vnil core.
 „ Se'l voler mi veder ti fa venire,
 „ Vuò che mi veggi dentro, come fuore:
 „ Mi leuerò quest'elmo da le tempie,
 „ Acciò ch'a pieno il tuo voler s'adempie.
 „ Ma poi che ben m'haurai veduto in faccia,
 „ A l'altro desiderio ancora attendi.
 „ Resta, ch'a la cagion tu satisfaccia,
 „ Che fa, che dietro questa viami prendi:
 „ Che certo, se'l valor mio si confaccia
 „ A quel sembiante fier, che si commendi.
 „ Orsù (disse il Pagan) al rimanente,
 „ Ch'al primo ho satisfatto intieramente.

Cant. 12.
Itan. 74.

& musto antea de eodem Heroe bellicoso dixerat:
 „ Come Alzirdo appressar vide quel Conte,
 „ Che di valor non hauea pari al mondo,
 „ In tal sembiante, in si superba fronte,
 „ Che'l Dio de l'armi a lui pareo secondo:
 „ Restò stupito a le fattezze conte,
 „ Al fiero sguardo, al viso suribondo;
 „ E lo stimò guerrier d'alta prodezza:
 „ Ma hebbe del prouar troppa vaghezza.

Sic igitur apte fingitur in Schemate bellicosus Amor aspectu truculento; nec abest a proposito ratio; quoniam Amor iste bellicus est Apperitus attinens ad facultatem irascibilem: irati vero, minacesque, torue tumentur, atque saeuo truculentoque sunt aspectu. Nec etiam ab re ponitur ira, feritasque in Amore proba, qui rationem sequitur in bello; nam iram sine crimine cognouit etiam diuinus Pfalter? dicens: *irascimini, & nolite peccare*. Sic in sacra

A pagina frequenter ponitur Deus exercituum irasci. / Cuo sensu Tassus etiam inquit, Sdegno guerrier de la ragon feroce:

r. 2. Reg. 7. 8. & passim. Psal. 6. 1. & passim. Cant. 16. Stan. 34. 2. Rep.

dum Heroem suum ponit contra Cupidinis molliem rationabiliter indignari; sententia decerpta ex Platonis operibus, qui scribit, Irascibilem Appetitum homini datum a Natura in subsidium Rationis aduersus concupiscentias; Sane de Appetitu tractans in libris de Republica, geminum in anima reperiri demonstrat; vnum concupiscibilem, & alium rationalem, quibus tertium irascibilem addit; dicens: *Metito igitur duo hæc inter se diuersa existimabimus; & illud quidem, quo ratiocinatur animus, rationale ipsius denominabimus: Illud vero, quo amat, e surit, & sicut, & ad alias libidines pronior labitur, irrationale, & audium repletium quarundam, & voluptatum. Diuersa profecto: Meritoque ita censēbimus. Hæc itaq; duo iam in anima species distinctæ sint. Illud autem quod ad irascibilem pertinet, quoue irascimur, utrum tertium quiddam est? an alterius horum cognatum? Fortè eius, quod voluptates cupit, est cognatum. Atqui credo hoc equidem ex eo, quod audiui quondam: quod videlicet quum Leontius Aglaonis filius ex Prætorio sub bore ali mano ad ciuitatem ascendens sentiret extra cadauera prope littus iacentia, simul & videre cupiebat, & horrebat tamen, absterrebaturque, vultumq; tegebat, secum ipse pugnant: cupiditate deniq; superatus; ad cadauera directis & patens. His oculis aduentauit, dicens: Ecce iam vobis licet, o infelices, desiderium vestrum pulchro explere spectaculo. Audiui & ipse. Itaque sermone statuit, iram sæpè pugnare aduersus concupiscentiam, tanquam hæc inter se diuersa sint. Id certe significat. Non ne & alibi frequenter animaduertimus, quando distrahunt aliquam præter rationem cupiditates, obiurgantem ipsam se se, & aduersus id sui quod trahitur, indignantem? Et quasi duobus dissentientibus ad inuicem rationi iram accurrere? Cupiditatibus vero coniunctam, nihil rationis voluntati contrarium moliri: nec te arbitror unquam asserere, vel in te ipso, vel in alio tale quiddam deprehendisse. Nunquam per Iouem. Quid porro? Quando quis iniuriam inferre se putat, non ne quo generosior est, eo minus irascitur, dum e surit, & alget; & aliud quiduis tale patitur ab eo quem iure hæc agere censet? Et quod iam dixi, ira istius in eum quodammodo non irritatur? Vera loqueris: Quid autem? quando iniuriam se pati quis putat, non ne tunc satagit & seuit & auxilium præstat ei quod iustum videtur, famem frigus, & cetera talia tolerans? Et ad victoriam contendit, neque a generoso opere cessat priusquam vel transegerit, vel obierit, vel tanquam canis a pastore, ita deniq; reuocatus ab ea que in ipso est ratione mitescat? Omnino hæc vis ei similis est, cui tu comparas. Etenim in nostrâ ciuitate auxilios ipsos tanquam canes posuimus obtemperantes Principibus tanquam quibusdam pastoribus ciuitatis. Optime quod dicere volebam intellexisti. Sed vnum & hoc insuper animaduertis? Quid istud? Quod in presentia contra ac supra de iracundia iudicamus. Tunc sane irascendi vim ad concupiscendi naturam referebamus: nunc vero multum interesse dicimus, ac multo magis iram asserimus animæ partibus in ininter se dissidentibus pro ratione arma capessere. Ita prorsus Namquid & irascendi vis est a ratione diuersa, vel quædam species rationis, adeo ut non trēs in animo sed duæ species sint, rationale, & concupiscens? Aut potius quemadmodum in ciuitate apparerunt tria quædam genera, que ipsam continent, quæstuariam, auxiliariam, consularis; ita & in anima tertia vis quædam est iracundia, que natura ipsa rationis tutatur partes, nisi ex improba educatione fuerit deprauata? Necessè est ut tertia sit. Nempe etiam si alta quam ratio apparuerit, quemadmodum supra visa est, a concupiscentia differens. At vero facile id quidem patere potest.*

B Nam in puerulis quiuis illud intelligat, qui statim nati iracundia pleni sunt: rationis autem aliqui nunquam, multi sero compotes fieri mihi videntur. Per Iouem præclare loqueris. Præterea in bestijs iram esse quisque, ut ipse dicis, comperiet. Testatur & istud Homeri illud quod supra induximus,

Ira in pueris ante vltura rationis.

» Pectora castigans monitis affatur acerbis.
» Perpetere, o cor, nam tu longe alias grauiora tulisti.

In his porro Homerus tanquam hæc inter se differant, alterum horum obiurgare alterum facit, ipsam videlicet rationem de meliori peiorique consultantem, irrationalem iracundie imperantem cobibere. Hunc locum plane videtur inutari, ac exprimere, vel potius in vsu ponere Tassus, dum voluptuosum Iuuenem rationibus allatis instructum irasci ponit aduersus concupiscentias, quibus irretitus in otio turpis libidinis effaminatus delitescerebat: *

* Gerus. lib. Cant. 16. Stan. 32. & seq.

- „ Vbaldo incominciò parlando a l'hora :
 „ Và l'Asia tutta , e vā l'Europa in guerra :
 „ Chiunque pregio brama , e Christo adora
 „ Trauaglia in arme hor ne la Sira terra :
 „ Te solo , o figlio di Bertoldo , fuora
 „ Del mondo in otio vn breue angolo serra :
 „ Te sol de l'vniuerso il moto nulla
 „ Moue , egregio Campion d'vna fanciulla .
 „ Qual sonno , o qual letargo ha si sopita
 „ La tua virture ? o qual viltà l'alletta ?
 „ Sù , sù , te il Campo , e te Goffredo inuita :
 „ Te la Fortuna , e la vittoria aspetta :
 „ Vieni , o fatal Guerriero , e sia fornita
 „ La ben comincia impresa : e l'empia setta
 „ Che già crollasti , a terra estinta cada
 „ Sotto l'ineuitabile tua spada .
 „ Tacque : e'l nobil Garzon restò per poco
 „ Spatio confuso , e senza moto , e voce :
 „ Ma poi , che diè vergogna a sdegno loco ,
 „ Sdegno guerrier de la ragion feroce :
 „ E ch'al rossor del volto vn nouo foco
 „ Successe , che più auampa , e che più coce :
 „ Squarcioffi i vani fregi , e quelle indegne
 „ Pompe , e di seruitù misere infegne .
 „ Et affrettò il partire , e de la torta
 „ Confusione uscì del Labirinto .

Itaque nobilis est ira bellici Amoris, quæ relucatur impudicæ Cupiditatis ; quam in vultu tetrico nostri Cupidinis Heroici sinxit antiquus sculptor; & de qua Psaltes diuinus cecinit, vt antea notauimus, *Ira scimini, & nolite peccare*; quod facimus, dum contra nostra peccata irascimur.

De Amoris bellici celeritate, per Alas indicata. Cap. XL.

^a Hip. aph. 1.

Occasio recte peragendi, velox natura sua, tum in omnibus artibus, tum in militari maxime, postulat se se arripiendæ gratia, dum semetipsam imminentem ostendit, in optimo duce celeritatem; cuius indicium Alæ sunt in Amore bellico; nam ea defluxa bona Fortuna capillatæ frontis, frustra postea caluum occasionis fugientis occipit Imperator apprehendere satagit. Cuius quidem celeritatis in capienda occasione bene rem militarem agendi nobile prostat exemplum in Neronis militia, de quo ^b Liuius ait, maximis itineribus exercitum ex Apulin in Picenum duxisse celeritate quadam incredibili, quam Hasdrubal inopinatam sibi perniciosam ad Metaurum expertus est, interemptus cum toto exercitu suo, secus Romanis exitium allaturus, si cum Hannibale fratre copias iungere potuisset, vt habebat in animo; perfecissetque, nisi Neronis celeritas eius consilium præuertisset; verba Liuij sunt a nobis cumulate referenda, vt celeritatis in bello utilitas appareat: [Tum Claudius non id tempus esse Reipublicæ ratus, quo consilij ordinarij prouinciæ suæ quisque sinibus per exercitus suos cum hoste destinato ab Senatu bellum gereret: audendum, ac nouandum aliquid improuisum, inopinatum, quod cæptum non minorem apud ciues, quam hostes, terrorem faceret, perpetratum in magnam lætitiã ex magno metu verteret. Literis Hasdrubalis ad Senatum missis (quas interceperat) simul & ipse Patres conscriptos, quid paret, edocet: vt; quum in Umbria se occursum Hasdrubal fratri scribat, Legionem a Capua Romam accersant; delectum Romæ habeant, exercitum vrbicum ad Narniam hosti opponant. Hæc Senatui scripta, Præmissi item per agrum Larinatem, Marrucinum, Frentanum, Pratutianum, qua exercitum ducturus erat, vt omnes ex agris, vrbibusque commeatu

Celeritati exercitus necessaria.

para-

A paratos militi ad vscendum in viam deferrent, equos iumenta que alia pro ducerent, vt vehiculorum fessis copia esset. Ipse de toto exercitu ciuium sociorumque quod roboris erat, delegit, sex millia peditum, mille equites. Pronunciat occupare se in Lucanis proximam urbem, Punicumque in ea præsidium velle, vt ad iter parati omnes essent. Profectus nocte flexit in Picenum. Et Consul quidem, ad Collegam ducebat, relicto Q. Catio legato, qui Castris præfesset, & mox: Nero postquam iam tantum interualli ab hoste fecerat, vt detegi consilium satis tutum esset, paucis milites alloquitur. Negat vilius consilium Imperatoris in speciem audacius, re ipsa tutius fuisse, quam suum. Ad certam eos se victoriam ducere; quippe ad quod bellum Collega non antequam ad satietatem ipsius peditum, atque Equitum datæ ab Senatu copias fuissent, maiores instructioresque, quam si aduersus ipsum Hannibalem iret, profectus sit: eo ipsos, quantumcumque virium momentum addiderint, rem omnem inclinatos: Audicum modo in acie, (nam ne ante audiatur, daturum operam) alterum Consulcm, & alterum exercitum aduenisse, haud dubie victoriam facturum. Famam bellum conficere, & parua momenta in spem metumque impellere animos. Gloriæ quidem ex re bene gesta partæ fructum prope omnem ipsos laturus. Semper quod prostratum adiectum sit, id rem totam videri traxisse. Cernere ipsos, quo concursu, qua admiratione, quo fauore hominum iter suum celebretur. Et certe per instructa omnia ordinibus virorum mulierumque vndique ex agris effusorum, inter vota ac preces & laudes ibant: illos præsidia Reipublicæ, vindices urbis Romæ impetijque appellabant: in illorum armis dextisq; suam liberorumque suorum salutem ac libertatem repositam esse: deos omnes deasque precabantur, vt illis faustum iter, felixque pugna, matura ex hostibus victoria esset: damnarenturque ipsi votorum, quæ pro ijs suscepissent; vt quemadmodum nunc solliciti prosequerentur eos, ita paucos post dies læti ouantibus victoriam obuiam irent. Inuitare inde pro se quisque, & offerre, & fatigare precibus, vt quæ ipsis, iumentisque vsui essent, ab se potissimum sumerent, benigne omnia cumulara dare. Modestia certare milites, ne quid ultra vsum necessarium sumerent: nihil motari, nec ab signis absistere, cibum capientes diem ac noctem ire: vix quod satis ad naturale desiderium corporum esset, quieti dare. Et ad Collegam præmissi erant, qui nunciarent aduentum, percunctarenturque, clam an palam, interdum an noctu venire se se vellet, iisdem an alijs consistere castris. Nocte clam ingredi melius visum est. Tesseræ per castra ab L. Consule data erant, vt tribunum tribunus, centurio centurionem, eques equitem, pedes peditem acciperet: Neque enim dilatati castra opus esse, ne hostis aduentum alterius Consulis sentiret. Et coactatio plurium in angusto tendentium facilius futura erat, quod Claudianus exercitus nihil ferme, præter arma, secum in expeditione tulerat. Ceterum in ipso itinere auctum voluntatis agmen erat; offerentibus se se vltro & veteribus militibus, perfunctis iam militia, & iuuenibus; quos certatim nomina dantes, si quorum corporum species, roburque virium aptum militia videbatur, conscripserat. Ad Senam castra alterius Consulis erant: & quingentos inde ferme passus Hasdrubal aberat. Itaque quum iam appropinquaret, teæus montibus substitit Nero, vt ante noctem castra ingrederetur. Silentio ingressi, ab sui quisque ordinis hominibus in tentoria adducti, cum summa omnium lætitia hospitaliter excipiuntur. Postero die concilium habitum, cui & L. Porcius Licinus prætor affuit. Castra iuncta Consulum castris habebat; & ante aduentum eorum per loca alta ducendo exercitum, quum modo insideret angustos saltus, vt transfuersum clauderet: modo ab latere, aut ab tergo carperet agmen, ludificatus hostem omnibus artibus belli fuerat: is tum in concilio aderat. Multorum eo inclinabant sententiæ: vt, dum fessum via ac vigilijs reficeret militem, Nero simul & ad noscendum hostem paucos sibi sumeret dies, tempus pugnandi differretur. Nero non suadere modo, sed summa ope orare institit, ne consilium suum, quod tutum celeritas fecisset, temerarium morando facerent. Errore, qui non diuturnus futurus esset, velut torpentem Hannibalem, nec castra sua sine duce relicta aggredi, nec ad sequendum se iter inrendisse. Antequam, se moueat, delere exercitum Hasdrubalis posse, redireque in Apuliam. Qui prolatando spatium hosti det, eum & illa castra prodete Hannibali, & aperite in Galliam iter, vt per otium, vbi velit, Hasdrubali coniungatur. Exemplo signum dandum, & exeundum in aciem: abutendumque errore hostium absentium, præsentiumque: dum neque illi sciant cum paucioribus, nec hi cum pluri-

M.tra celeritas exercitus Neronis,

Velocitas admirabilis eadem.

pluribus & validioribus rem esse. Concilio dimisso, signum pugnae proponitur, confestimque in aciem procedunt. Iam hostes ante castra instructi stabant. Moram pugnae attulit, quod Hasdrubal prouectus ante signa cum paucis equitibus scuta vetera hostium notauit, quae ante non viderat, & strigiosiores equos: multitudo quoque maior solito visa est. Suspensus id quod erat, receptui propere cecinit, ac misit ad flumen, vnde aquabantur: vbi & excipi aliqui possent, & notari oculis, si qui forte adustioris coloris, vt ex recenti via, essent: simul circumuehi procul castra iubet, specularique, num auctum aliqua parte sit vallum: & attendant, semel, bisne signum canat in castris. Ea quum ordine omnia relata essent, castra nihil aucta errorem faciebant. Bina erant, sicut ante aduentum Consulibus alterius fuerant: vna M. Liuij, altera L. Porcij: neutris quidquam, quo latius tenderent, ad munimenta adiectum. Illud veterem ducem assuetumque Romano hosti mouit, quod semel in Praetorij castris signum, bis in Consulibus referebant cecinisse: Duos profecto Consules esse: & quoniam modo alter ab Hannibale abcessisset, cura agebat: minime id quod erat, suspicari poterat, tantae rei frustratione Hannibalem elusum: vt, vbi dux, vbi exercitus esset, cum quo castra collata haberet, ignoraret. Profecto haud mediocri clade absteritum, insequi non ausum: magnopere vereri, ne perditis rebus, seruum ipse auxilium venisset, Romanisque eadem iam fortuna in Italia, quae in Hispania esset. Interdum literas suas ad eum non peruenisse, credere: interceptisque ijs, Consulibus ad se se opprimendum accelerasse. His anxius curis, extinctis ignibus, vigilia prima dato signo, vt taciti vasa colligerent, signa ferri iussit. In trepidatione & nocturno tumultu duces parum intente asseruati, alter in destinatis iam inde ante animo latebris subsedit, alter per vada nota Metaurum flumen transiuit. Ita desertum a ducibus agmen primo per agros palatur: fessique aliquot somno ac vigilijs sternunt corpora passim, atque infrequentia relinquunt signa. Hasdrubal, dum dux viam ostenderet, ripa fluminis signa ferri iubet, & per tortuosi amnis sinus flexusque cum errore obiens haud multo proecessisset, & vbi prima lux transitum oportunitatem ostendisset, transiturus erat. Sed quum quantum a mari abscedebat, tanto altioribus coercentibus annem ripis, non inueniret vada, diem terendo, spatium dedit ad insequendum se se hosti. Nero primum cum omni equitatu aduenit. Porcius deinde asecutus cum leui armatura. Qui quum fessum agmen carperent ab omni parte incurserantque, & iam omisso itinere, quod fugae simile erat, castra metari Poenus in tumulto super fluminis ripam vellet: aduenit Liuius peditum omnibus copijs, non itineri modo, sed ad conferendum extemplo praelium instructis, armatisque. Sed vbi omnes copias coniunxerunt, directaque acies est, Claudius dextro in cornu, Liuius ab sinistro pugnam instruit: media acies Praetori tuenda datur. Hasdrubal, ommissa munitione castrorum, postquam pugnandum vidit, in prima acie ante signa elephantos locat: circa eos laevo in cornu aduersus Claudium Gallos opponit, haud tamen eis fidens, quantum ab hoste timeri eos credebat: Ipse dextrum cornu aduersus M. Liuium sibi, atque Hispanis (& ibi maxime in vetere milite spem habebat) sumpsit. Ligures in medio post Elephantos posuit: sed longior, quam latior, acies erat. Gallos prominens collis tegebat. Ea frons, quam Hispani tenebant, cum sinistro Romanorum cornu concurrat: dextra omnis acies extra praelium eminens cessabat. Collis oppositus arcebat, ne aut a fronte, aut ab latere aggredirentur. Inter Liuium Hasdrubalemque ingens contractum certamen erat, atroxque caedes utrimque edebatur: ibi duces ambo, ibi pars maior peditum equitumque Romanorum, ibi Hispani, vetus miles, peritusque Romanae pugnae, & Ligures, durum in armis genus, eodem versi elephantis, qui primo impetu turbauerant ante signanos, & iam signa mouerant loco: deinde crescente certamine, & clamore, impotentius iam regi, & inter duas acies versari, velut incerti quorum essent, haud dissimiliter nauibus sine gubernaculo vagis. Claudius, Quid ergo praecipiti cursu tam longum iter emensi sumus? clamitans militibus, quum in aduersum collem frustra signa erigere conatus esset, postquam ea regione penetrari ad hostem non vldebat posse, cohortes aliquot subductas e dextro cornu, vbi stationem magis segnem quam pugnam futuram cernebat, post aciem circumducit: & non hostibus modo, sed etiam suis inopinantibus, in sinistram hostium latus incurrit: tantaque celeritas fuit, vt quum ostendissent se in latere, mox in terga depugnarent, ita vt omnibus partibus, ab fronte, ab latere, ab tergo trucidarentur Hispani Liguresque. Et ad Gallos iam caedes peruenerat. Ibi

Hasdrubalis
fuga.

Celeritas Ne
ronis in co
persequendo

Celeritas ite
exercitus Ne
ronis.

A minimum certaminis fuit ; nam & pars magna ab signis aberant, nocte dilapsi, stratique somno passim per agros : & qui aderant, itineris ac vigilijs fessi, intolerantissima laboris corpora, vix arma humeris gerebant . Et iam dici medium erat, sitisque & calor hiantes cadendos capiendosque affatim præbebat . Elephanti plures ab ipsis rectoribus, quam ab hoste, interfecti : fabrile scalprum cum malleo habebant : id, ubi sæuire belluæ, ac ruere in suos cæperunt, magister inter aures positum ipsa in compage, qua iungitur capiti ceruix, quanto maximo poterat ictu adigebat : ea celerrima via mortis in tantæ molis bellua inuenta erat, ubi regendi spem vicisset : primusque id Hasdrubal instituerat, dux cum sæpe alias memorabilis, tum illa præcipue pugna : Ille pugnantes hortando, pariterque obeundo pericula, sustinuit : ille fessos, abnuentesque cædio & labore, nunc precando, nunc castigando accendit : ille fugientes reuocauit, ommissamque pugnam aliquot locis restituit . Postremo quum haud dubia fortuna hostium esset, ne superstes tanto exercitui suum nomen secuto esset, concitato equo se in cohortem Romanam immisit . Ibi, vt patre Hamilcare, & Hannibale fratre dignum erat, pugnans cecidit . Nunquam eo bello vna acie tantum hostium interfectum est . Redditaque æqua Cannensî clades vel ducis vel exercitus interitu videbatur . Quinquaginta sex millia hominum occisa : capta quinque millia & quadringenti : præda alia magna tum omnis generis, tum auri etiam argentique . Ciuum etiam Romanorum, qui capti apud hostes erant, supra quatuor millia capitum recepta . Sed solatij fuit pro amissis eo prælio militibus ; nam haudquaquam incruenta victoria fuit ; octo ferme millia Romanorum sociorumque occisa . Adeoque etiam victores sanguinis cædisque cæperat satiari, vt postero die quum esset nuntiatum Liuii Consuli, Gallos Cisalpinos, Liguresque, qui aut prælio non affuissent, aut inter cædem effugissent, vno agmine abire sine certo duce, sine signis, sine ordine vlllo aut imperio : posse, si vna equitum ala mittatur, omnes deleri : Superfint, inquit, alioqui nuncijs & hostium cladis, & nostræ virtutis . Nero ea nocte, quæ secuta est pugnam, citiore, quam inde venerat, agmine, die sexto ad statiuam suam, atque ad hostem peruenit . Iter eius frequentiam minore, (nemo enim præcesserat nuncijs) lætitia vero tanta, vix vt compotes mentium gaudio essent, celebratum est .]

B Ex his aperte constat, ubi Duces exercituum agnouerint oportunitatem bene gerendæ re, celerrime debere fugientem occasionem apprehendere ; proindeque rectissime Cupidinem bellicum effingialatum, vt in Schemate : quin & alis expansis . Cuius celeritatis exemplum etiam præclarum habemus in Cæsare, fortissimo pariter atque peritissimo militiæ Romanorum Imperatore ; de quo Plutarchus ita : [In Asiam profectus Domitium accepit a Pharnace Mithridatis filio fusum ex Ponto cum paucis fugam cepisse . Pharnacem vero immodice victoria vtentem Bithynia occupata & Cappadociæ Armeniæ minori appellatæ imminere, omnesque illius oræ reges & tetrarchas concitauisse . Igitur mouit confectum in eum tribus legionibus, atque ad urbem Zelam ingenti commisso prælio figatum Ponto summovit, exercitumque eius interneccione deleuit . Huius pernicitatem & celeritatem confictus Romam significans ad amicum quendam Amintium scripsit tria verba, VENI, VIDI, VICI : quæ dictiones similiter cadentes non illepidam habent breuiloquentiam .] His igitur de causis Amori bellico tribuuntur alæ, velocitatis indicium .

Hasdrubalis virtus bellica mirabilis.

Victoria Neronis de Hasdrubale mirabilis.

Celeritas mira.

Cæsaris celeritas.

De Cunctatione bellica per Amorem stantem indicata.
 Cap. XLI.

DVo prorsus inter se diuersa, planeque contraria, Celeritas, & Cunctatio, maximum obtinent in bello momentum, atque necessitatem ; nam vt celeritas est necessaria prorsus ad arripiendam occasionem imminentem, vt vidimus ; ita cunctatio vicissim utilis est ad expectandam oportunitatem agendi, quando procul extiterit . Ea vero belle nobis exprimitur in gemma per Amorem bellicum, non se mouentem, sed plane stantem . De cunctationis autem bellicæ necessitate, ac vtilitate summa, nobile pariter habemus exemplum

O plum

plurimum Fabij Maximi Romanorum itidem Imperatoris, de quo Plurarchus etiam, & ante ipsum Livi-
 us: iste quidem inquit: (ut eius prolixioris historiam facti cōtrahamus in sum-
 mam quoquo modo:) *Hæc in Hispania quoque secunda est. ac Punici belli gesta, quum in*
Italia paululum intervalli cladibus Romanis sollicitatio Fabij fecisset: que ut Hanniba-
lem non medio cri sollicitum cura habebat: tandem eum militia Magistrum Romanos cernen-
tem, qui bellum ratione, non fortuna gereret: ita contempta erat inter ciues armatos pariter
rogatosque, viique postquam, absente eo, temeritate Magistrum equitum, leto, ut verius dixe-
rim, quam prospero euentu pugnatam fuerat, (& mox) Ceterum castra, qua in monte alto ac
tuto loco posita fuerant (ab Fabio, eo absente, a Minutio temere) iam in planum deferantur,
agitanturque pro ingenio ducis consilia callidiora, ut impetus aut in framentatores palan-
tes, aut in castra relicta, cum leui manu presidioque, fieret. Nec Hannibalem fefellit, cum
duce mutatam esse belli rationem; & ferocius, quam consultius, rem hostes gesturos, & paulo
post. Nec acie certare Hannibal ausus: quia tanta paucitate vix castra, si oppugnarentur,
tutari poterat. Iamque artibus Fabij pars exercitus aberat, iam ferme & sedendo & cun-
ctando bellum gerebat; receperatque suos in priora castra, qua pro Gerionis mœnibus erant, &
adhuc: Dictator Fabius cōcionibus se abstinuit in actione minime popularis: ne in Sena-
tu quidem satis æquis auribus audiebatur tū quā hostē verbis extolleret, biennijq; clades per te-
meritatem atq; inscitiam ducū acceptas referret. Magistroq; equitū, quod contra edictū suum pu-
gnasset, rationē diceret reddendā esse: si penes se summa imperij consilij; sit, propediē effectum ut
sciat homines, bono Imperatori baud magni fortunā momenti esse: mentem rationemq; dominari.
Se, seuo tempore, & sine ignominia seruasse exercitum quā multa milia hostium occidisse, ducere
maiores gloriā esse. Huius generis orationibus frustra habitis, & Consule creato M. Atti-
lio Regulo, ne presens de iure imperij dimicaret, pridie quam rogationis ferendæ dies adisset, no-
*cte ad exercitum abiit. Et post multa, quibus Livi-
 us ait a Populo Romano fuisse prorsus æquatū imperium belli inter Dictatorem Fabium, & Magistrum Equitum Minutium, addit ipse Titus: Ita obtinuit, ut Legiones, sicut Consulibus mos esset, inter se dividerent: prima & quarta Minutio, secunda & tertia Fabio euenerunt: item equites parē numero, sociumque & Latini nominis auxilia diuiserunt. Castris se quoque separari Magister equitum voluit. Duplex inde Hannibali gaudium fuit: (neque enim quidquam eorum, qua apud hostes agerentur, eum falleret, & perfugis multa indicantibus, & per suos explorantem) nam & liberam Minutij temeritatem se suo modo captaturum, & solertia Fabij dimidium virum decessisse. Tumulus erat inter castra Minutij, & Pærorum, quæ qui occupasset, haud dubie iniquiorem erat hosti locum facturum; eum non tam capere sine certamine volebat Hannibal, quanquam id operæ pretium erat, quam causam certaminis cum Minutio, quem semper occursum ad obsistendum satis sciebat, contrahere. Ager omnis medius erat prima specie inutilis insidiatori, quia non modo siluestre quidquam, sed ne vepribus quidem vestitum habebat: reipsa sanatus tegendis insidijs eo magis, quod in nuda valle nulla talis fraus timeri poterat: & erat in anfractibus caue rupes, ut quadam earum ducenos armatos possent capere. In has latebras quot quemque locum apte insidere poterant, quinque millia condantur pedum equitumque: necubi iamen aut moius alicuius temere egressi, aut fulgor armorum fraudem in valle tam aperta detegeret, missis paucis prima luce ad capiendum quem ante diximus tumulum, auertit oculos hostium. Primo statim cōspectu contempta paucitas; ac sibi quisque deposcere pellendos inde hostes. Ad locum capiendū dux ipse inter stolidissimos ferocissimosque ad arma vocat. & vanis animis & minis increpat hostem. Principio leuem armaturā dimittit, deinde cōserto agmine mittit equites: postremo, quā hostibus quoque subsidia mitti videret, instructis legionibus procedit. Et Hannibal laborantibus suis alia atq; alia, crescente certamine, mittit: us auxilia pedum equitumque; iam iustā expleuerat aciem, ac totis virumque viribus certabatur. Prima leuis armatura Romanorū præoccupatū inferiore loco succedens tumulū pulsa detrusa; quæ terrorem in succedentem intulit equitem & ad signa legionū refugit. Peditū acies inter periculosis impavidā sola erat: videbaturq; si iustā aut si recta pugna esset haudquaquam impar futuram; taniā animorū fecerat ante paucos dies res gesta. Sed exortu repente insidiatores, cū tumulū terroremq; in litora utrimq; ab tergoque incurstantes fecerunt, ut neq; animus ad pugnam, neq; ad fugā cuiquam sapere scit.*

A Tunc Fabius primo clamore pauentium audita, dein conspecta procul turbata acie: Ita est, inquit non celerius, quam iunui, deprehendit fortuna temeritatem. Fabio equatus imperio, Hannibalem & virtute & fortuna superiorem videt: sed aliud iurgandi succedendique tempus erit: nunc signa extra vallum proferte: victoriam hosti extorqueamus, confessionem erroris ciuibus. iam magna ex parte caesi alij, alij circumspectantibus fugam, Fabiana se acies repente, velut celo demissa, ad auxilium ostendit. Itaq; priusquam ad coniectum teli veniret, aut manum conferret, & suos a fuga effusa, & a feroci pugna hostes continuit. Qui solutis ordinibus vage dissipati erant, vndique confugerunt, ad integram aciem: qui plures simul terga dederant, conuersi in hostem, voluentesque orbem, nunc sensim referre pedem, nunc conglobati restare: ac iam prope vna acies facta erat victi, atque integri exercitus, inferiebant signa in hostem, quum Pœnus receptui cecinit: palam ferente Hannibale, ab se Minuuium, se a Fabio victum. Ita per variam fortunam dici maiore parte exacta, quum in castra reditum esset, Minuuius conuocatis militibus: saepe ego, inquit, audiui, milites, eum primum esse virum, qui ipse consulat, quid in rem sit: secundum, eum qui bene momenti obediat: qui nec ipse consulere, nec alteri parere solet, cum exiremi ingenij esse. Nobis quoniam prima animi ingenijque negata fors est, secundum ac

B mediam teneamus; & quum imperare discimus, parere prudenti in animum inducamus. Castra cum Fabio iungamus; ad praetorium eius signa quum tulerimus: vbi ego eum parentem appella- uero; quod beneficio eius erga nos, ac maiestate eius dignum est. Vos milites eos, quorum vos modo arma dextraeque texerunt, patronos salutabitis: & si nihil aliud, gratiarum certe nobis ani- morum gloriam dies haec dederit, & mox: Hannibalem quoq; ex aversa deuntem dixisse ferunt: tandem eam nubem, quae sederet in iugis montium, sollicitam procella imbrem dedisse. Plutar- chus eandem historiam enarrat ijs propemodum verbis, quae cuius obuia, non opus est huc afferre. Sat ergo constat, in bello cuius cunctationem ad oportunitatem rei bene ge- rendae captandam, esse maximi momenti. Quam quidem cunctationem apte mystice repre- sentari per armatum Amorem Irascibilem stantem, non gradientem, nemo non agnoscit.

Tria homi- num genera.
Cunctationis vtilitas in bello.

De propria significatione galeae in capite Amoris Bellici. Cap. XLII.

C Hactenus de corpore proprio Amoris bellici: nunc de illius armis agendum; quae qua- tuor in Schemate proponuntur; duae ad propriam defensionem, totidem au- tem ad hostium offensionem. Arma tutamenti proprii sunt in Schemate Galea caput Amo- ris obtegens, & scutum humero manuque gestatum. Porro caput in exercitu dux est: quum alij milites membra sub capite sint. Oportere vero maximam sui curam habere Ducem, ratio conuincit, quia perempto Duce, palantes exercitus vniuersi milites, facillimum est perde- re, nuper apud Liuium vidimus in Hasdrubalis internecione; nara duce iam extincto, nunciatus est Liuiio Consuli, Gallos Cisalpinos, Liguresq;, qui aut praelio non affuissent aut inter ce- dem effugissent, vno agmine abire sine certo duce, sine signo, sine ordine vlllo, aut imperio: posse, si vna equitum ala mittatur, omnes deleri. Vereq; Dux exercitus est mysticus militum pastor; nam saepius Homerus Agamemnonem, qui Dux erat exercitus Graecorum, ex multis nationibus colle- cti ad Troiam, appellat Pastorem-Populorum; certumque satis est, vex sacra pagina, Percussio pastore, gregis oues dispergi: Quamobrem militaris est constitutio, praecipioque Ducem ante omnia tutari, conseruareque semper. Quod optime demonstrat apud Tullium

cap. 4.
lib. 27.
10. Iliad.
int. & passim
d Zach. 13. 7.
Matth. 6. 31.

D Raimundus Gothifredo Christiani exercitus Imperatori, cui saracenos insidias occulte struere narrat Vafrius explorator ab hoste veniens, his metris:

Cant. 19.
Itan. 126.
& seq.

- ,, Quinci Vafriuo al Capitan riuolto:
- ,, Signor, soggiunse, infin qui detto è poco.
- ,, La somma de le cose hor qui si chiuda;
- ,, Impugneransi in te l'arme di Giuda.
- ,, Di parte in parte poi tutto egli espofe,
- ,, Ciò che di fraudolente in lui si tessè:
- ,, L'arme, c'el velen, l'insigne insidioso,
- ,, Il vanto vditto, i premi, e le promesse.
- ,, Molto chiesto gli fù, molto rispofe.

- ,, Breue tra lor silentio indi successe .
 ,, Poscia inalzando il Capitano il ciglio ,
 ,, Chiede a Raimondo : hor quale è il tuo consiglio?
 ,, Et egli : è mio parer , ch'a i noui albori .
 ,, Come concluso fù , più non s'afaglia :
 ,, Ma si stringa la torre , onde uscir fuori
 ,, Chi dentro stassi , a suo piacer non vaglia :
 ,, E posil nostro Campo , e si ristori
 ,, Fra tanto ad vopo di maggior battaglia .
 ,, Pensa poi tu , s'è meglio vsar la spada
 ,, Con forza aperta , o l'gir tenendo a bada .
 ,, Mio giudicio è però , ch'a te conuegna
 ,, Di te stesso curar soua ogni cura .
 ,, Che per te vincel'Hoste , e per te regna :
 ,, Chi senza te l'indrizza , e l'assicura ?
 ,, E perche i traditor non celi insegna ,
 ,, Mutar l'insegne a tuoi Guerrier procura .
 ,, Così la fraude a te palese fatta
 ,, Sarà da quel medesimo , in chi s'appiatta .
 ,, Risponde il Capiten : Come hai per vso
 ,, Mostri amico volere , e saggia mente .

& multo prius eundem ad singulare certamen ire parantem , absentibus validioribus , qui
 prouocanti Arganti possent opponi , ceterisque timentibus cum eo congre di , reuocat Rai-
 mundus : quæ singula sic exprimuntur a poeta s' decentissime .

Cant. 7.
 Stan. 40. &
 35.

- ,, Al silentio , a l'aspetto , ad ogni segno
 ,, Di lor temenza il Capitan s'accorse ;
 ,, E tutto pien di generoso sdegno
 ,, Dal loco , oue sedea , repente forse :
 ,, E disse , Ah ben sarei di vita indegno ,
 ,, Se la vita negassi hor porre in forse ,
 ,, Lasciando , ch'vn pagan così vilmente
 ,, Calpestasse l'honor di nostra gente .
 ,, Sieda in parte il mio Campo , e da sicura
 ,, Parte miri otioso il mio periglio .
 ,, Sù sù , datemi l'arme ; e l'armatura
 ,, Gli fù recata in vn girar di ciglio .
 ,, Ma il buon Raimondo , che in età matura
 ,, Parimente maturo hauea il consiglio ,
 ,, E verdi ancor le forze , a par di quanti
 ,, Erano quiui , a l'hor si trasse auanti :
 ,, E disse , a lui riuolto : Ah non sia vero ,
 ,, Che'n vn capo s'arrischi il Campo tutto ;
 ,, Duce sei tu , non semplice guerriero :
 ,, Publico fora , e non priuato il lutto .
 ,, Tu il senno sol , lo scettrò solo adopra :
 ,, Altri ponga l'ardire , e l'ferro in opra .
 ,, Et io , ben che gir curuo mi condanni
 ,, La graue età , non fia , che ciò ricusi
 ,, Schiuino gli altri i martiali affanni :
 ,, Me non vo' già , che la vecchiezza scusi , &c.

Sic ergo Galea , quæ tegmen arque tutamen capitis est , aptissime nunc imponitur Capiti
 Bellici Cupidinis , ad mystice significandum , in exercitu præcipuam & summam curam cu-
 stodiamque habendum esse de Capite , quod est eius Dux , ac supremus Imperator .

A

Clypeus inter arma militaria primas ea ratione tenet, quia defendit nō solum se gestantem militem, sed etiam cōmitonem; & insuper vsui militibus est ad conuendas alias omnes militiæ supellectiles flumina tranantibus, vt obseruat in antiquissima tabula marmorea Romana Gulielmus * Choul. Quin & apud Alciatum ^b Clypeus est hieroglyphicum auxiliij nunquam deficientis, in Emblemate dum e Græco ponit, Myrtilum militem post confictum terrestrem, ascensa nauī naufragium fecisse, apprehenso scuto, super ipso natasse, tandemque seruatum incolumem; dicit enim:

- „ Bina pericla vnīs effugi se dulus armis
- „ Quē premere que solo, quū premere que salo.
- „ Incolumem ex acie clypeus me præstitit; idem
- „ Naufragum apprensus litora ad vsque tulit.

Desumptum est hoc e Iulij Leonidæ Græco Epigrammate venustissimo; quod ita Latine sonat, e Græco translatum:

B

- „ Effugi geminum clypeo discrimen in vno
- „ Myrtibus, & pugnans fortiter, atque natans,
- „ Arripui clypeum depresso flamine puppi
- „ Fluctibus oppressum, belligerisque viris.

aliter etiam,

- „ Vnīs damna duo vitæ Myrtilus atmis:
- „ Vnum acie certans, alterum in amne natans.
- „ Vt primum vento pulsa rate is ad fuit; vtque
- „ Me clypeus pugna, est auxiliatus aqua.

Claudianus etiam in Panegyricis Horatium Coclitem ita celebrat:

- „ Traiecit clypeo Tibrim, quo texerat Urbem
- „ Tarquino mirante Cocles, mediisque superbis
- „ Porfennam respexit aquis.

C

Scutum enim bellicum olim tantæ amplitudinis erat, vt hominem totum tegeret, & a telis omni ex parte defenderet: Ad hæc conuexa eius parte, corpus sustentante, flumen tranari posset. Vsui quoque fuisse scutum in bello tutandis amicis ab hoste periclitantibus; vel etiam hostibus, quos a se solis vinci, cupiebant, aperte demonstrat poeta pius, inueniens:

- „ L'Angelo, che fù già custode eletto
- „ Da l'alta prouidenza al buon Raimondo,
- „ In sin dal primo dì, che pargoletto
- „ Se'n venne a farsi peregrin del mondo,
- „ Hor, che di nouo il Re del Ciel gli ha detto,
- „ Che prenda in se de la difesa il pondo,
- „ Ne l'alta rocca ascende, oue de l'hoste
- „ Diuina tutte son l'arme riposte.
- „ Si veda fiammeggiar frà gli altri arnesi,
- „ Scudo di lucidissimo diamante:
- „ Grande, che può coprir genti, e paesi,
- „ Quanti ve n'ha fra il Caucaſo, e l'Atlante:
- „ E sogliono da questo esser difesi
- „ Principi giusti, e Città caste, e sante.
- „ Questo l'Angelo prende, e vien con esso
- „ Occultamente al suo Raimondo appresso.

e Taff. can. 7.
Itan. 80. &
seq.

D

& mox:

- „ Al fin tra mille colpi il Saracino
- „ Cala vn fendente: e'l Conte è così presso,
- „ Che forse il velocissimo Aquilino
- „ Non sottrageasi, e rimane oppresso:

„ Ma

- ,, Ma l'aiuto inuisibile vicino
 ,, Non mancò lui di quel superno messo :
 ,, Che stese il braccio , e tolse il ferro crudo
 ,, Soura il diamante del celeste scudo .
 ,, Frangesi il ferro a l'hor (che non resiste
 ,, Di fucina mortal temprata terrena
 ,, Ad armi incorrutibili , & immiste
 ,, D'eterno fabro) e cade in su l'arena .
 ,, Il Circaiso , ch'andarne a terra ha viste
 ,, Minutissime parti , il crede a pena :
 ,, Stupisce poi , scorta la mano inerme ,
 ,, Ch'arme il Campion nemico habbia sì ferme .

d Cant. 19.
stan. 7.

& infra^d de eodem Argante, per Tancredum defenso :

- ,, Grande è il zelo d'honor, grande il desire,
 ,, Che Tancredi del sangue ha del pagano :
 ,, Nè la sete ammorzar crede de l'ire ,
 ,, Se n' esce stilla suor per altrui mano .
 ,, E con lo scudo il copre , e non ferire
 ,, Grida a quanti rincontra anco lontano :
 ,, Sì che saluo il nemico infra gli amici
 ,, Tragge de l'arme irate , e vincitrici .

Clypei maxi
ma cura mi
licibus cur sit
supra enses
& hastam .

Aclij gran
de facinus .

Cassus Scaua
taciurus .

Hinc apud milites tanta clypei cura , vt eum amittere putarint rem ignominiosissimam , turpioremque multo quam enses , vel hastam perdere : Plutarchus ita de Cesare , militibusque Cesarianis : *Studium erga se militum & promptitudinem habuit tantam : vt qui ceteris nihil alijs in expeditionibus praecelebant , inuicti atq. intolerabiles in omne discrimen pro Caesaris gloria puerent , qualis fuit hinc Atilius , qui in praelio nauali apud Massiliam quum in hostilem nauem transilisset , detruncata gladio dextra , retinuit sinistra scutum ; quo pulsans hostium ora , omnes auertit , nauisq. est potius : Hinc Cassus Scaua , qui in pugna apud Dyrrhachium excussis sagitta oculis , humero pilo uno , & femore altero trarecto , scuto telorum triginta supra centum ictibus exceptis , tanquam dediturus se vocauit hostes , duobus accurrentibus , alterius humerum gladio desecuit , alterius fauciauit faciem , eumque in fugam vertit , ipse amicorum praesidio euasit incolumis . In Britannia quum hostes primipilos , qui in loca palustria & profunda aquis inciderant , adorirentur miles Caesaris , ipso pugnam spectante , in medium irruit , multissq. & eximijis editis virtutis operibus , primipilos seruauit : ac barbaris in fugam coniectis , ipse postremus omnium magno labore recipiens se , coniecit se in riuos lacustres , atq. agre relicto scuto , qua natando , qua ingrediendo , locum cum superauit . Stupente Cesare , qui cum gratulatione & plausu occurrit ei , admodum hic mestus lachrymarumque plenus abiecit se ad Caesaris pedes , quod scutum amisisset , veniam petens . Lacæna Mater ideo reuicissime Filio ad bellum proficiscenti scutum porrigens , iussit , *AVT CVM HOC , AVT IN HOC* : nimirum , aut cum hoc victor gloriosus ad Patriam defensam incolumis redi : aut in hoc pro Patriæ defensione fortiter dimicans , & gloriose moriens offeraris : admonens , Clypeum sibi nunquam deferendum esse . Tantusque fuit apud antiquos clypei cultus , & honos vt eius solius , non alterius vllius militaris instrumenti , laudes encomio peculiari celebrauerint insignes poetae ; nam Heliodus ipse de Scuto Herculis insigne poema conscripsit . Ceterum & Lilius clypeo , non minus quam dextris amicos milites defendere monuit , vt vidimus , introducens Minutium ita dicentem suis , a Fabij exercitu defensis : *Vos milites eos , quorum vos modo arma dextraeque texerunt , patronos salutabitis* : enim vero arma , contradistincta a dextris gladios impugnantibus , uere scuta tegentia milites amicos , a Poenis circumuentos . Optimo iure igitur in Schemate ponitur Heroicus Amor militaris Clypeatus non solum , sed etiam clypeum humero sinistro tenens , atque n anu dextera veluti suffulciens , hoc indicio notans , militi maximam curam clypei esse debere supra cetera armorum genera .*

De Armis offendentibus, Heroico Amori bellico datis, in Schemate.
 Cap. XLIV.

A Rma vero, quæ bellico nostro Cupidini tributa sunt, ad offendendos hostes; in Schemate duo videntur, eminus ferientia; scilicet arcus cum pharetra, & bina iacula: arcu quidem humeris ad crura suspenso, & pharetra sinistro de latere deorsum prominente; iaculis autem manu sinistra detentis, & ex humero læuo sursum prominentibus. Armis vero cominus hostem ferientibus Amor iste præditus non est; quia quum Ducem ac Imperatorem belli maxime referat, is procul a periculo seruare se debet, nec in discrimen se se pugnae cum hoste dare, commiserique cum cominus cõcertantibus, vt nuper ostendimus, & sane Vegetius tyrones exercendos maxime monet cum ad iaciendâ missilia, pariter & ad sagittas arcu iaculandas. Bina vero tela gerit, quia missilia nunquam singularia gestabantur, sed plura; quod vno misso manus incrimis restare non debeat.

Cur Amor iste bellicus Pedes, non Eques effectus in Schemate nostræ gemmæ.
 Cap. XLV.

A D exactam explicationem huiusce Schematis vnum superesse videtur declarandum, Cur miles Amor non Eques, at Pedes proponatur in gemma. Porro ppositi non vnicuique ratio potest afferri, quarum prima sit, quia pedestris pugna prior & antiquior est equestris; siquidem equorum vsus in bello primo fuisse non potuit; quum equi domari, at que ad bellum instrui necesse fuerit post multa bella pedestria prius habita; simpliciora namque semper & in natura pariter, & in arte præcedere consueuerunt compositionibus. Nam & in sacra pagina legitur tum ante diluuium fuisse gigantes potentes a seculo, vires bello famosos; tum post diluuium Nemrod, qui cepit esse potens in terra. Quorum temporibus nullus vsus equorum in bello constat ex historia diuina. Quin & inferius eadem historia sacra referens bellum multorum regum in Valle Sodomorum patratum, nullam equorum mentionem facit. Et alibi describens exitum filiorum Israel de Ægypto, qui fuerunt bellicatores, terram Chanaanorum, & Amorrhæorum subiugaturi sibi bello, peditum solummodo meminit, non equitum; ait enim: *Profecti sunt filij Israel de Ramesse in Socoth sexcenta fere milia peditum virorum, absq; paruulis & mulieribus: sed & vulgus promissimum innumerabile ascendit cum eis.* Vnde constat pedites illos viros fuisse milites vnicuique multitudinis custodes atque defensores: vt constat ex sequentibus verbis diuinæ scripturæ: *Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Reuersi castrametentur e regione Phihabiroch que est inter Magdalum, & mare contra Beelsephon in conspectu eius castra ponetis, super mare.* Castrametari siquidem, & castra ponere proprium est militum. Et si Pharaonis eos insequentis exercitus eques habere; quorum tunc primum in sacra litera mentio facta legitur: quum antea certum sit multa bella peracta fuisse solos inter pedites bellatores ante vsu equitum. Antiquissima fuit ergo militia pedestris, longe quam equestris vetustior. Quod & infra latius apparebit ex historia prophana veterum. Vnde bellicus Amor, primam militiam indicans, recte pedes, non eques in Schemate sculptus. Dein vero decet Amorem belli designari militia nobiliore; porro nobilior est pedestris equestris militia; namque vel æuo nostro non dedecet insignem virum, ac Heroem fortissimum, peditem cum pila (Picca vulgo dicitur) in caie stare; qui non ita sibi ducit honori equo ascenso pugnare cum velutibus armaturæ leuis, aut cum cataphractis equitibus armaturæ grauis.

Antiquior est militia pedestris equestris.
 a Gen. 6. 4.
 b Gen. 10. 8.
 & seq.
 c Gen. 14. 14
 & seq.
 d Ex od. 12. 37.
 e Exod. 14. 1.
 & seq.

Nobilior est militia pedestris equestris.
 Pedestris militia fortiter equestris.

D militia; namque vel æuo nostro non dedecet insignem virum, ac Heroem fortissimum, peditem cum pila (Picca vulgo dicitur) in caie stare; qui non ita sibi ducit honori equo ascenso pugnare cum velutibus armaturæ leuis, aut cum cataphractis equitibus armaturæ grauis. Quare ideam belli referens Amor in gemma scite pedes ponitur, non autem eques. Deinceps autem pedestris pugna, quæ proprie stataria nuncupatur, fortior est longe quam equestris, quæ volantem exercitum conficit, ab equorum pernicitate dictum; cuius rei fidem facit historia Guicciardini pulcherrima, quam lubet at exere: *Ma interroppe quelle speranza la ferocia, & ardentissimo spirito di Mottino, vno de' Capitani de gli Suizzeri, il quale chiamata la moltitudine su la piazza di Nouara, gli eõ fortò cõ feruentissime parole, che non aspettato il foccorfo d'Altosasso, il quale doueua venire il prossimo giorno, andasserõ ad assaltare i nimici a' loro alloggiamenti, non patissero, che la gloria, & la vittoria, la quale portaua*

f lib. 11.

tua essere propria, fusse commune; anzi diuentasse tutta d'altri; imperoche come le cose seguenti tirano a se le precedenti, & l'aumento cuopre la parte aumentata, non ad essi, ma a quelli, che sopraueniuano, si attribuirebbe tutta la laude. Quanto la cosa, disse il Mottino, pare più difficile, & più pericolosa, tanro riuscirà più facile, & più sicura; perche quanto più sono gli accidenti improuisi, & inaspettati, tanto più spauentano, & mettono in terrore gli huomini; niente meno aspettano i Francesi al presente, che il nostro assalto. Alloggiati pure hoggi, non possono essere alloggiati se non disordinatamente, & senza fortezza alcuna, &c. *Et mox peracta oratione militari:* Alle parole di Mottino, gridò ferocemente tutta la moltitudine, approuando ciascuno col braccio disteso, il detto suo; Et di poi egli, promettendo la vittoria certa, comandò che andassero a riposarsi, & procurare le persone loro, per mettersi, quando col suono de' tamburi fussero chiamati, ne gli squadroni. Non fece mai la nazione de' gli Svizzeri, nè la più superba, nè la più feroce deliberatione: pochi contra molti: senza caualli, & senza artiglieria, contra vn esercito poteetissimo di queste cose: non indurti da alcuna necessità, perche Nouara era liberata dal pericolo, & aspettauano il giorno seguente non piccolo accrescimento di soldati: elesono spontaneamente di tentare più tosto quella via, nella quale la sicurtà fusse minore, mala speranza della gloria maggiore: che quella, nella quale dalla sicurtà maggiore risultasse gloria minore. Vscirono adunque con impeto grandissimo, dopo la meza notte, di Nouara, il sesto giorno di Giugno, in numero di dieci mila, distribuiti con quest'ordine: sette mila per assaltare l'artiglierie, intorno alle quali alloggiuano i fanti Tedeschi: il rimanente per fermarsi con le picche alte all'opposito delle genti d'arme. Non erano per la breuità del tempo, & perche nõ si temeua tanto preposto d'vn accidente tale, stati fortificati gli alloggiamenti de' Francesi: & al primo tumulto, quando dalle scolte fu significata la venuta de' nimici, il caso improuiso, & le tenebre della notte dimostraruano maggior confusione, & maggior terrore: nondimeno, & le genti d'arme si raccolsono prestamente a gli squadroni, & i fanti Tedeschi, i quali furono seguitati da gli altri fanti, si misero subitamente ne gli ordini loro. Già con grandissimo strepito percoteuano l'artiglierie ne gli Svizzeri, che veniuano per assalirle, facendo tra loro grandissima vccisione, la quale si comprendeu a più tosto per le grida, & vna de' gli huomini, che per beneficio de' gli occhi, l'vso de' quali impediua ancora la notte: & nondimeno con ferezza marauigliosa, non curando la morte presente, nè spauentati per lo caso di quelli, che cadeuano loro a lato, nè dissoluendo l'ordinanza, caminuano con passo prestissimo contra l'artiglierie; alle quali peruenuti, si vitarono insieme ferocissimamente essi, e i fanti Tedeschi, combattendo con grandissima rabbia l'vno contra l'altro; & molto più per l'odio, & per la cupidità della gloria, haresti veduto (già incominciua il Sole ad apparire) piegare hora questi, hora quelli: parere spesso superiori quelli, che prima pareuano inferiori: d'vna medesima parte in tempo medesimo alcuni piegare, alcuni farsi inanzi: altri difficilmente resistere, altri impetuosamente insultare a' nemici: piena da ogni parte ogni cosa di morti, di feriti, di sangue. I Capitani fare hora fortissimamente l'ufficio di soldati, percotendo i nemici, difendendo se medesimi, e i suoi: hora fare prudentissimamente l'ufficio di Capitani, confortando, prouedendo, soccorrendo, ordinando, comandando. Dall'altre parte quiete, & ocio grandissimo doue stauano armati gli huomini d'arme; perche ceden do al timore ne' soldati, l'autorità, i conforti, i comandamenti, i preghi, l'esclamatione, le minaccie della Tramoglia, & del Triultio, non hebbero mai ardire d'ineuistire i nimici, che haueuano inanzi a loro: & agli Svizzeri bastaua tenergli fermi, perche nõ soccorressero i fanti loro. Finalmente in tanta ferocia, in tanto valore delle parti, che combatteuano, preualse la virtù de' gli Svizzeri; i quali occupate vittoriosamente l'artiglierie, & voltatele contra i nimici, con esse, & col valore loro gli messono in fuga. Con la fuga de' fanti fu congiunta la fuga delle genti d'armi; delle quali non apparì virtù, o laude alcuna, &c.] Quibus apparet, pedestrem legionem fortiozem esse turmis, atque phalangis equitatus; adeoque rectissime nostri Schematis Amorem bellicum, ideam militiæ, peditem, non equitem poni. Denique vero pedites equitibus absolute sunt vtiliores in bello; quia pedites omni militia, pugnaeque sunt vsui; quum expugnandis vrbibus equites inuitiles habeantur per se se; nõ enim possunt appositas muro scalas ascendere, vt pedites, nec alia multa munia militis obire, pedibus

Peditibus
quam equiti-
bus plures;
opponuntur,
vt fortiori-
bus.

Equitatus
plurimus me-
tuit peditem
paucum.

Pedites equi-
tibus vtilio-
res in bello.

ditibus aperta. Sic ergo recte pedes, non eques Amor bellicus, idea militie fingitur in Schemate gemmulæ nostræ. Verum enim vero, quod primaratione deduximus e sacra pagina, peditum vsum in bellis antiquiorem esse multo, quam fuerit vsus equitum ostendi facile poterit e prophanis autoribus; etenim equo vehi, omnium primus docuisse fertur Bellerophon; de quo Polydorus Vergilius ita: *Equo, qui magna mortalibus cum in rebus bellicis, tum in itineribus faciendis, & vsui & adiumento est, primum omnium vehi Bellerophonem Glauciv regis filium docuisse, Plinius in septimo est autor: qui Pegasum alatum equum, quem in Chymaraimet, ascendit. Horatius in carminibus:*

Pedites antiquiores equibus esse. g 2. de inu. rer. cap. 12. Bellerophon primus equum ascendit.

- ,, Et exemplum graue præbet ales
- ,, Pegasus terrenum equitem grauatus
- ,, Bellerophonem

Plinij verba sunt: *Prælium Afri contra Aegyptios primum fecere fustibus, quos vocant phalangas, & mox: Equo vehi Bellerophonem: Franos & strata equorum Pelethronium: Pugnare ex equo Thessalos, qui Centauri appellati sunt, habitantes secundum Pelium montem. Ante*

lib. 7. c. 6.

Bellerophonem vero, Thessalosque Centauros multa bella fuisse inter homines, ignorat nemo. Quin & antequam ascenderet equum Pegasum ipse Bellerophon, apud Ephyram, qui regnum tenuit, & eo priuatus a Præto Argiuorum re-

Equites in pugna primi fuerunt Thessali.

ge, seruusque ab eodem domi susceptus, ostendit in sua Philologia

lib. 33.

Volaterranus agens de Aolidarum progenie. Bellum itaque pedestre fuit antiquius equestri; proptereaq; Schematis

autor sculpsit Amorem bellicum, ideamque militaris Appetitus, armatum Cupidinem posuit

peditem, non equitem. Quæ sunt

ad explicationem
quintæ Gem-
mulæ.

Amicus usque ad Aram Amico illicita postulanti sis: & Amicum verum in aduersitate dignosces.

Schema VI. Gemma.

NOCET EMPTA DOLORE VOLVPTAS

Apyd Etrurn Stephonium in Gemma.

De Amore ciuili, qui vocatur Amicitia, & a tribus antea declaratis, Concupiscibili, Rationali, & Irascibili contradistinguitur. Cap. XLVI.

^a 10. Metam. ^b Synt. 13. **A** Pulcius multos Amores esse describit: multo pulres Plurnutus, propter morum humanorum varietatem, vt obseruat etiam Gyraldus ^b agens de Dijs gentium. Sed in Imaginibus a Philostrato pulcherrime describuntur: *Ecce, inquit, egores, id est, Cupidines mala colligunt: Quod vero multi sint, ac innumerabiles, ne admireris. Nympharum enim filij sunt, mortalium genus moderantes; multiq; ideo, quod multa sint ea, quorum mortales Amore ducantur.* Inter hos insignem locum habere, qui ciuilis Amor appellatur, vulgoque dicitur Amicitia, neminem latere puto. Discernitur autem Amor iste ciuilis a tribus alijs olim explicatis aperto nimum discrimine; siquidem a Concupiscibili, qui corporis pulchritudinem insequitur, & voluptatem factam obtinet pro fine, dispescitur eo quod Amor ciuilis mores tantummodo respicit, voluntatumque coniunctione in rebus agilibus ad urbana negotia pertinentibus, humanamque societatem. Contradistinguitur etiam ab Amore sapientiae, qui solam intellectus culturam respicit, non humanam societatem; quum maxime solitariam vitam habitare soleat, sibi soli sufficiens, vt ait ^c Aristoteles. Differt itidem ab Amore bellico Irascibili, quod humana confortia plurimum iste turbat, quae conseruat, atque tueretur Amicitia. Sic igitur praeter explicatos Amores tres Concupiscibilem, Rationalem & Ira-

Amor ciuilis qui sic, & vt ab alijs diffideat Amoris.

^c 10. Eth. c. 7.

A & Irascibilem, quartus in humano genere comperitur, quinunc a nobis Amor - Ciuilis appellatur, & communi nomine dici consuevit Amicitia; licet utrumque redigatur ad rationalem: consistitque totus in vnione, concordiaque multarum voluntatum circa res agibiles, atque ciuiles; quas a bellicis contradistinguit apertissime Philosophus, & a contemplatiuis actibus, inquiring: ut antea quoque notauimus ad alium finem; *d. Sola preterea vita felicitasque contemplatiua ipsa per seipsam amari uideretur; quippe quum ex ea, praterquam quod contemplatus fuerit quispiam, eueniat nihil: ex agendis autem rebus, aut plus, aut minus, aliquid prater actionem nobis comparamus. Videtur item felicitas in ocio esse; negocijs enim distingimur, ut ociumur: & bellum gerimus, ut in pace degamus. Atq; actiuarum quidem virtutum operationes in ciuilibus, vel bellicis rebus versantur: quarum actiones negociose videntur: Bellicæ sane etiam omnino: nemo enim est, qui vel bellum expectat, vel apparatus bellicum faciat bellandi causa; sanguinarius enim prorsus quidam esse uideretur. si amicos ea causa sibi hostes redderet, ut pugna, & cades orirentur. Ciuilis quoque hominis operatio negotiosa est, prater ipsam etiam ciuitatis administrationem, dum potestates & honores sibi & ciuibus comparat, uel etiam felicitatem ipsam, quæ diuersa est a ciuili, quam etiam querimus, ut pote scilicet diuersam. Si igitur ex actionibus, quæ secundum virtutes fiunt, bellicæ & ciuiles pulchritudine & magnitudine excellunt, atque hæc negotiosa sunt, sinemq; quandam appetunt, & non per se sunt expectanda: Intellectus uero operationum studio præstare, quum contemplatiua sit; tum appetere prater seipsam finem nullum uidetur, habereque voluptatem propriam, quæ operationem ipsam auget, &c. Ex quibus apertissime constat, præter Amores tres illos antea celebratos, Concupiscibilem libidinis, Rationalem sapientiæ, ac Irascibilem bellicum, inueniri quartum Ciuilem, qui consistens in coniunctione plurium voluntatum circa mores vrbanos, AMICITIA communiter appellatur. Quæ quidem redigitur ad Rationalem, quia uoluntas est appetitus rationalis. Huius autem ciuils Amoris hieroglyphicum in Schemate sextæ gemmular, nunc allatæ, censeo contineri. Sed præstat primum alienam eruditi viri sententiam expendere.*

Amicitia redigitur utrumque ad Amorem rationalem.
d loca cit.

Opinio, ponens hoc esse symbolum Amoris voluptuosi, expenditur.
Cap. XLVII.

P Rosæto videns vir eruditus in gemmula sculptum nudum puerum lugentem papilionis ad flammam ignium ambustionem, existimans exprimi voluptuosi Amantis ardores infanos, titulum Græcanicum posuit, ex Orpheo sumptum, ΕΡΑΣ ΓΑΥΚΙΝΙΚΡΟΣ, Amor Amaro-dulcis: & epigraphen, *NOCET EMPTA DOLORE VOLUPTAS*, Quæ de resuauiissime Lucretius: lib. 4.

- ,, Sic igitur, Veneris qui telis accipit ictum,
- ,, Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur,
- ,, Seu mulier toto iactans e corpore amorem,
- ,, Vnde feritur, eo tendit, gestitque coire,
- ,, Et iacere humorem in corpus de corpore ductum.
- ,, Namque voluptatem prælagit multa Cupido.
- ,, Hæc Venus est nobis: hinc autem est nomen Amoris.
- ,, Hinc illa primum Veneris dulcedinis in cor
- ,, Stillauit gutta, & successit frigida cura.
- ,, Nam si abest, quod ames; præsto simulachra tamen sunt
- ,, Illius, & nomen dulce obuertatur ad aureis.
- ,, Sed fugitare decet simulachra, & pabula Amoris
- ,, Absterrere sibi, atque alio conuertere mentem:
- ,, Et iacere humorem conlectum in corpora quæque:
- ,, Nec retinere semel conuersum vnus amore:
- ,, Et seruare sibi curam, certumque dolorem.
- ,, Vlcus enim uiuescit, & inueterascit alendo:
- ,, Inque dies gliscit furor, atque ærumna grauescit.

,, Si non prima nouis conturbet vulnera plagis.
 ,, Vulgiuagaque vagus Venere ante recentia cures,
 ,, Aut alio possis animi traducere motus.
 ,, Nec Veneris fructu caret is, qui virat Amorem:
 ,, Sed potius, quæ sunt sine pœna, commoda sumit.
 ,, Nam certa & pura est sanis magis inde voluptas,
 ,, Quam miseris; etenim potiundi tempore in ipso
 ,, Fluctuat incertis erroribus ardor amantum:
 ,, Nec constat quid primum oculis manibusque fruuntur.
 ,, Quod petiere, premunt arte, faciuntque dolorem
 ,, Corporis, & denteis inlidunt sæpe labellis:
 ,, Osculaque adfigunt, quia non est pura voluptas.
 ,, Et stimuli subsunt, qui instigant lædere idiplum
 ,, Quodcumque est, rabies vnde illa germina surgunt.
 ,, Sed leuiter pœnas frangit Venus inter amorem,
 ,, Blanda que refrænat morsum admista voluptas.
 ,, Namque in eo spes est, vnde est ardoris origo;
 ,, Restingui quoque posse ab eodem corpore flammam.

Sic igitur apte Lucretius edocet quomodo Concupiscibilis Amor sit vna dulcis, & amarus, siue dulcis amaror, in ipso concubitu Venereo, declarans Orphei sensum. At hoc emblemati nostro congruere non potest, nec epigraphe viri eruditi; non quidem ipsi Schemati gemmulæ, in quo non idem est, qui dolens luget Amor, & qui delectatur igniculi splendore Papilio; sed Lucretio simul idem Amans & delectatur, & afficitur dolore in eodem Veneris actu. Non conuenit etiam Schemati epigraphe: *Nocet empta dolore voluptas*, quoniam papilio dolorem emit voluptate, non voluptatem dolore; quum voluptas aspectus iucundæ lucis præcedat dolorem ambustionis; pretium enim erogatum præcedit possessionem emptæ rei. Quomodo enim dolore mortis extinctus papilio voluptatibus emere sibi potest, cuius capax amplius esse non valet? Multo subtilius Orphei dictum de Amore Dulci-amaro declarare videtur M. Ficinus in Commentarijs; ad Symposium Platonis asserens: *b Vos autem: amici, hortor & obsecro, ut Amorem, rem profecto diuinam, totis viribus complectamini; neque vos illud deterreat, quod de amante quodam Platonem dixisse ferunt: Ille, inquit, amator animus est proprio in corpore mortuus: in alieno corpore viuens. Neque etiam vos turbet, quod de amara miseraque amantiim sorte cecinit Orpheus. Hæc enim quomodo accipiendi sunt, & qua via his succurrendum, quaeso deinde si placet, diuigens er attendite. Amorem Platonem amaram vocat: nec iniuria, quia moritur quisquis amat. Hunc & Orpheus $\chi\alpha\lambda\omega\nu\alpha\tau\iota\mu\gamma\omega\varsigma$, id est Dulce-amarum nominat. Quippe quum Amor mors voluntaria sit; ut mors est, amara res est: ut voluntaria, dulcis. Moritur autem quisquis amat, eius enim cogitatio, sui oblita, semper in amato se versat. Si de se non cogitat, in se certe non cogitat: ideo nec in seipso sic affectus animus operatur; quum præcipua operatio animi, ipsa cogitatio sit: Qui non in se operatur, nec in seipso est: æqua enim inter se hæc duo, esse, & operatio, sunt: nec esse sine operatione est, nec operatio esse ipsam excedit nec operatur quisquam vbi non est: & ubicunque est, operatur. Non ergo in se amanti est animus, quia in seipso non agit. Si in seipso non est, nec viuere etiam in seipso: qui non viuere, mortuus est. Quare in se mortuus est, quicumque amat. Num viuere etiam in alio? Profecto. Amoris illæ duæ sunt species: amor vnus simplex, mutuus alter. Simplex amor, vbi amatus non amat amantem: Ibi omnino mortuus est amator; nam non viuere in se, ut satis iam demonstrauimus; nec in amato etiam, quum ab eo reiciatur. Vbi ergo viuere? numquid in aere, vel aqua, vel igne, vel terra, aut aliquo breui corpore? Nequaquam. Animus enim humanus non in alio viuere corpore, quam humano. An forte in alio quodam corpore hominis non amati vitam ducet? Nec istud quidem. Nam si in eo non viuere, vbi viuere vehemenssime concupiscit, quoniam pacto viuere in alio? Nusquam ergo viuere, qui amat alium, ab alio non amatus. Propterea omnino mortuus est non amatus amator. (Inquitur autem hic de vita & morte morali & mystica, non de naturali.) Nec reuiuiscet vnquam, nisi indignatio suscitetur. Vbi vero amatus in amore respondet, in eo saltem vitam agit amator. Hic certe mi*

Amor est dulcis amaror.

b orat. 2. c. 8.

Amantis animus ut viuere in alieno corpore, mortuus sit in proprio.

Amor res sit simul Amarus & Dulcis Platonis.

Amoris res sit duæ species.

Amoris mutui mitans.

A

B

C

D

te mi

A te mira res fit: quoties duo aliqui mutua se benevolentia complectuntur, hic in illo, ille in hoc vivit. vicissim huiusmodi homines se commutant, & seipsum uterq; utriusque tribuit, ut accipiant alterum. Quomodo seipso tribuant, dum sui obliviscuntur, video. At quomodo accipiant alterum, non intelligo; nam qui seipsum non habet, multo minus alium possit debet. Immo vero habet seipsum uterque, & habet alterum. Hic quidem se habet, sed in illo: ille quoq; se possidet, sed in hoc. Equidem dum te amo ma amantem, in te de me cogitante me reperio, & me a meipso negligentia mea perditum in te conservante recupero. Idem in me tu facis. Mirum rursus & hoc apparet. Nam ego postquam meipsum amisi, si per te me redimo, per te me habeo; te prius ac magis habeo, quam meipsum: tibi propinquior, quam mihi sum: Quippe quum mihi non aliter, quam per te medium inhaerescam. In hoc itaq; vis Cupidinis a Martis discrepat violentia: Nempe Imperium sic Amorq; differunt: Imperator per se alios possidet: Amator per alium se complectitur: & uterq; amantium longius a seipso, fit propinquior alteri: ac in se mortuus, in alio reuiuiscit. Vna vero dumtaxat in Amore mutuo mors est, reuiuiscencia duplex. Moritur enim, qui amat, in seipso semel, quum se negligi: reuiuiscit in amico statim, quum amatus cum ardenti cogitatione complectitur. Reuiuiscit iterum, quum in amato se deniq; recognoscit, & amatum se esse non dubitat. O felicem mortem, quam duae vitae sequuntur? O mirum commercium, quo quis seipsum tradit pro alio, nec habet, nec habere se desinit. O inestimabile lucrum, quando duo ita unum fiunt, ut quisque duorum pro uno solo duo fiat: & tanquam geminatus, qui unam habuerat vitam, una interueniente morte, duos iam habeat. Nam qui semel mortuus bis reuiuiscit, pro una vita geminam: pro se uno, se duos est consecutus. Iustissima certe est in mutuo amore vindicta. Homicida morte plectendus. Quis enim homicidam esse neget, qui amat, quum animam ab amante seiuungat? Quis iterum mori similiter eundem neget, quum similiter amat amantem? Debita nimium hoc reuerentio est, quando hic illi, & ille huic reddidit animam, quam accepit. Uterq; amando suam tradit, & redamando per suam restituit alienam. Quapropter iure ipso amare debet quisquis amatur. Qui vero non amat amantem, homicidij reus est habendus. Immo vero fur, homicida, sacrilegus. Pecunia a corpore possidetur, corpus ab animo. Qui ergo animum arripuerit, a quo tam corpus quam pecunia possidentur, animum simul corpusq; & pecunias arripit, a quo tam corpus quam pecunia possidentur. Quo fit ut tanquam fur, homicida, sacrilegus, triplici morti sit obnoxius: ac velut infamis, penitusque prophanus, impune a quolibet interfici possit: nisi ipsomet sponte sua legem illam impleat, amet videlicet amatorem. Vbi cum semel moriente semel ipse similiter moritur: cum bis reuiuiscente bis iidem reuiuiscit. Superioribus rationibus ostensum est, amatum vicissim amatorem amare debere: non solum vero debere, sed cogi, sic ostenditur. Amorem procreat similitudo: similitudo natura quaedam est in pluribus eadem. Nam si ego tibi similis sum, tu quoq; mihi es necessario similis. Eadem ergo similitudo, quae me ut te amem compellit, te quoque amare me cogit. Praeterea amator se sibi aufert, deditq; amato, hunc ergo amatus tanquam rem suam curat; charissima enim sua cuique sunt. Accedit quod amans amati figuram suo sculpsit in animo. Fit itaque amantis animus speculum, in quo amati relucet imago. Idcirco amatus quum in amante se recognoscit, amare illum compellitur. Vicissitudinem Amoris inter illos precipuam esse Astrologi arbitrantur, in quorum genesi luminum, id est Solis & Luna commutatio fuerit. Videlicet si me nascente Sol in ariete, Luna in libra: te nascente Sol in libra, Luna in ariete: aut quibus signum idem simile ue, idemque planeta, similisue ascenderit: aut benignus gradu fuerit constituta. Addunt Platonici, quorum vitam Daemon idem, aut certe similis ducit. Physici vero, Moralesque, Complexionis, Nutritiois, Eruditionis, Consuetudinis, Consilij similitudinem, similis affectus causam esse volunt. Denique ubi causa plures concurrunt, ibi vicissitudo vehementior reperitur: ubi omnes, ibi Pythia & Daemonis, Pyladis & Orestis, resurgunt affectus: Euo nostro si vixisset Ficinus, vehementissimam his addidisset Amoris heroici vicissitudinem incomparabilem inter duos Venetos Patricios, Nicolaum Barbadicum & Marcum Triuisanum. Ista quidem Platonicae doctrinae placita, ut aspectu primo pulchra, magnifica sunt, & aliqua ex parte vernatici consentanea; nihilominus nec eruditi viri sententiam firman, nec absolute vera sunt omnia, nec vlla ratione Schema nostra gemulaxa declarant, ipsiue congruunt. In primis enim vir eruditus agit de Amore concupisibili, Ficinus autem

Vis Amoris quo dicitur a violenti Martis.

Vindicta in amore mutuo iustissima

Amatus amore debet iure

Amorem procreat similitudo.

Amor mutuus ut ab aliis pcedat.

Vt ab Angelo Custode.

Vt a causis inferioribus.

Expenduntur Ficini placita.

Mors nō om-
nis est amara

10. Eth. c. 7.

3. de an. t.
8. 18. 37. 38.
in Phædone
f in Præd.
Porph. prol.
g lib. 7. c. 50.
h lib. 3. c. 7. &
lib. 4. c. 13.
i 2. Corint. 12
1. & seq.

Amaritudo
nulla interna
est in Amore
mutuo.

Ficinus no-
tatur.

Mors nō sem-
per amara.

K 3. Eth. c. 6.

1. Psal. 119. 5.
2. Iob. c. 10. 1.
3. Rom. 7. 24.
4. Philip. 1. 20
& seq.

autem maxime de ciuili, & probo, ad quem hortatur amicos. Deinde verum non est, Amo-
rem esse rem amaram Orpheo pariter & Platoni, quod Amor quædam mors existat, & mors
amara sit res: etenim vt vt mors physica plerumque sentiat amara, tamen metaphorica
mors amantis, qua illius animus proprium se deserere dicitur per sui negligentiam & obli-
uionem, atque transire in amatum, de quo solo semper cogitat, amara non est, sed omnino
dulcis; quis ignorat amantem, dum de amato cogitat, dulcissima voluptate frui? Profecto
Amor sapientiæ, qui Philosophia dicitur, qua sapientis animus veluti relicto suo corpore,
totus est in cōtemplatione obiecti intelligibilis, nullo profus amarore cruciatur, sed integra,
sola, solidaque dulcedine perfunditur: ita dubioprocul affirmat Aristoteles, inquitens.
[Existimamusque oportere voluptatem felicitati esse admistam: iucundissima autem ex vir-
tutis operationibus ea proculdubio est, quæ secundum sapientiam fit. Philosophia ergo
mirabiles habere & puritate, & nobilitate voluptates videtur.] Quum autem felicitati ni-
hil amarum admistum esse valeat; iam in Amore sapientiæ, quo cōtemplantis animus, etiam
de sententia Platonis, corpore suo veluti relicto transit in naturam obiecti (fit enim vel Ari-
stoteli, id quod intelligit humanus intellectus) adhærescit obiecto suo nullam patitur ama-
ritudinem: nulloque penitus afficitur homo dolore, qui sic per sapientiam mori dicitur a
Platone, ac ex eo tum ab Ammonio Platonicum, tum etiam a Plinio. Quam sententiam
nos agentes alibi de Lucernis Antiquorum reconditis fusc satis explicauimus. De qua
morte cōtemplationis Apostolus gloriatur, tanquam de nullius amaroris particeps, sed om-
nis voluptatis atque dulcedinis cumulatifima, dicens: [Si gloriari oportet (non expedit
quidem) veniam autem ad visiones & reuelationes Domini. Scio hominem in Christo ante
annos quatuordecim, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit: raptum huius-
modi vsque ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus,
nescio, Deus scit: quoniam raptus est in paradysum. Et audiuit arcana verba, quæ non licet
hominibus loqui. Pro huiusmodi gloriabor.] Ceterum in Amore mutuo nulla potest esse pro-
fus amaritudo interna, sed summa & intima dulcedo semper ab amato in amantem influit
reciproce: vbi vero mutuum non est Amor, ibi sane moeror & dolor est in amante. Modo
Ficinus absolute ponit amarorem in Amore, tam mutuo, quam simplici solitarioque, statuens
eam amaritudinē in morte cōsistere, qua per cogitationē amati, & obliuionem negligentiamque
sui, amans animum suum amittit, & ad amatum transmittit. Quare nō est vera simpliciter ista
doctrina Ficini. Neque viri docti opinioni de Amore concupiscibili consentanea; quia
Ficinus hic agit maxime de Amore probo ciuili, qualem memorat Pythiæ atque Damonis,
Pyladis & Orestis; quorum Amores non fuerunt concupiscentiæ libidinose, sed virtutis he-
roicæ. Denique vero non congruit ista Ficini doctrina Schemati nostro, in quo ponitur
Cupido sine voluptate flere, atque papilio sine dolore de conspectu splendoris igniculi gau-
dere, ad quem vltro sponteque volitat; etsi postea mortem inde subeat. Sed nec absolute
Ficino dandum est, mortem, vel naturalem atque realem, esse rem amaram; quum appeta-
tur non raro a viris & probis, & sanctis; quorum appetitus est veri, & boni; Curtius pro
Patria mortem voluntariam sibi delegit, in voraginem ardentem insiliens: pro patria dimi-
cando mori, nec mortem expauescere, pulchrum quid esse, non amarum, ait Aristoteles.
Dauid mortem optabat, & Iobus; ille quidem dicens: *Heu mihi, quia incolatus meus
prolongatus est.* iste vero scribens, *Tædet animam meam vitæ meæ.* Et Paulus: *Quis me li-
berabit a corpore mortis huius?* & alibi: *Nunc magnificabitur Christus in corpore meo, siue
per vitam, siue per mortem: mihi enim viuere Christus est: & mori lucrum. Quod si viuere
in carne, hic mihi fructus operis est, & quid eligam ignoro. Coarctor autem e duobus, dese-
rium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius: permanens autem in carne, ne-
cessarium propter vos.* Non igitur absolute mors est amara: Nec explicatio cl. Viri con-
gruere Schemati nostro potest.

Propria declaratio prima de Amico vsque ad Aras. Cap. XLVIII.

Equidem arbitror hocce Schemate nobis ob oculos poni ciuilem Amicum vsque ad
Aras obsequentem Amico illicita postulant; cuius apophthegmatis historia, ratioque pri-

A primum afferenda, deinde monstrandum quam belle nostri Schematis imaginibus exprimitur. Enimvero Plutarchus in libello de Vitiolo pudore scribit: *Ego enim de Periclem quidem probo, qui amico postulanti ut falsum pro ipso testimonium, idq; iuratus, diceret, respondit: Se usque ad Aras amicum esse: nimis enim prope accofferat.* Eandem historiam attulit A. Gellius in suis Noctibus Atticis aiens: *Pericles ille Atheniensis, egregius vir ingenio, bonisq; omnibus disciplinis ornatus, in una quidem specie, sed planius tamen quid existimaret, professus est. Nam quum amicus eum rogaret, ut pro se, causaque eius falsum deiceret, his ad eum verbis usus est: Opus est me amicis opitulari, sed usque ad Deos.* Nec a Plutarcho, Aras memorante, dissentit A. Gellius, Deos afferente; quod olim iurantes Aram monu-
a lib. i. cap. 3

gerent, simulq; Deos testes rei iurata inuocarent: vnde Pericles apophthegmate suo admonet, (vt adnotat etiam Adagiographus) nonnumquam, quo consulamus amicorum commo-
Iuramenta veterum quo modo fierent

B dis, eorumque voluntati morum geramus, fas videri paululum a recto deflectere; verū eate-
 nus, ne propter hominem amicum Numinis reuerentiam violemus, Porro quatenus, & quo-
 usque sit ab honesto deflectendum Amici causa, copiose doctæque disputant A. Gellius atq;
 Plutarchus. Vbi vero non debet, neque potest amicus, saluo iure diuino, morem iniuste ge-
 rere amico, saltem id æreferre tenetur; & angi, dolereque de negato auxilio. Hæc optime
 sciteque nobis in Schemate representantur; vbi moerens atque lugens Amor, & manum
 dexteram attollens procul ab Ara, significat apte virum amicum dolentem se non posse fal-
 sum deicere pro commodis amici, periurium pro se rogantis. Ara cum foco sine victimis
 indicat Altare prisca iuramenti. Papilio vero aduolans ad Aræ flâmas, & illis incumbens,
 amicum refert iniustum periurium ab amico postulantem; nam vt vt papilio passim ad flam-
 mulas lucernarum aduolans, captus amore splendoris, hieroglyphicum est Amantis etiam
 concupiscibilis, formositatem corporis amari depereuntis; nihilominus ad Aræ flammam ad-
 uolans, speciatim est index Amici terrena commoda sibi cupientis, neglecta, violatæ reli-
 gione diuina; cuius neglectu vel ipse sciens se perditum iri, contracta culpa mortali, qua
 damnatur eius anima ad ignes æternos, nihilominus tanto rerum terrenarum appetitu deti-
 netur, vt susque deque habens animæ suæ curam, propter terrena commoda, sibi sub specie
 boni & pulchri splendentia, non curans exterminium sui, mortemq; propriam tum ad igneis
 æternos animæ, tum etiam frequentissime corporales in hoc mundo. Papilionem autem
b Cant. 4.
flan.

C esse hieroglyphicum amantis terrena, constat ex eo quod semper prope terras volitat, nec
 vnquam se tollit ad sublimia: quo nomine concupiscibilium amantium corporea pulchritu-
 dinis mulierum typus est; vnde Tassus Eustadium amore concupiscibili Armidæ flagrantem
 Papiliuni comparans, ait

- „ Come al lume farfalla ei si riuolse
- „ A lo splendor de la beltà diuina:
- „ E rimirar d'apresso i lumi volse,
- „ Che dolcemente atto modesto inchina:
- „ E ne trasse gran fiamma, e la raccolse
- „ Come da fuoco suole esca vicina.

Petrarcha similiter se Lauræ puellæ amatorem Papilioni comparauit accinens: c Part. 1.
Sonct. 17.

- „ Son animali al mondo di si altera
- „ Vista, che contra il Sol pur si difende.
- „ Altri, però che il gran lume gli offende,
- „ Non escon fuor, se non verso la sera,
- „ Et altri, col desio folle, che spera
- „ Gioir forte nel fuoco, perche splende,
- „ Prouan l'altra virtù, quella, che incende:
- „ Lasso, il mio loco è in quest'ultima schiera.
- „ Ch'io non son forte ad aspettar la luce
- „ Di questa Donna, e non sò fare schermi
- „ Di luoghi tenebrofi, o d'hore tarde.
- „ Però con gli occhi lachrimosi, e infermi
- „ Mio destino a vederla mi conduce!
- „ E sò ben, ch'io vò dietro a quel che m'arde.

& post

† Canz. & post alio loco in eodem sensu cecinit † Amans poeta:

- „ Chè poss'io far, temendo il mio Signore,
 „ Se non star seco infin a l' hora estrema?
 „ Che bel fin fa, chi ben morendo muore.
 „ Come tal' hora al caldo tempo tuole
 „ Semplicetta farfalla, al lume auezza,
 „ Volar ne gli occhi altrui per sua vaghezza,
 „ Ond' auuicn ch' ella muore, altri si duole.
 „ Così sempr' io corro al fatal mio Sole
 „ De gli occhi, onde mi vien tanta dolcezza,
 „ Chè'l fren de la ragion Amor non prezza,

Sic omniuo Schemate nostro, sub imagine Papilionis ad Aræ flammam volantis, indicatur Amator terrenarum rerum sine ratione, qui non curans de violando iure diuino, rogat amicum ad peierandum in sui commoda, quæ propriæ salutis æternæ præfert, ac ob ea se deuouet atque præcipitat in ignes diuinæ ultionis. Papilionem vero, quem multi veteres, quod

ad ignes aduolet, ac in ijs combustus moriatur, Pyraustam appellare consueuerunt, ad lucernæ flammulam splendidam aduolare, ac in ea comburi, passim omnes agnoscunt, & assentantur. Auteurs: Ælianus quidem insit: *Ex ignis fulgore Pyrausta quod vehementi afficitur voluptate, idcirco quum flamma vel maxime viget, ad lucernas aduolat, atque non nihil captare videtur: at enim lapsus viuus comburitur. Meminit vero eius etiam Æschylus Tragediarum scriptor hoc senario:*

„ Magnopere stultum metuo Pyraustæ exitum.

Sane stultus est homo valde, qui pro lucellis temporarijs dat se æternis ignibus vri. Zenodotus item ait, *Pyrausta insectum esse, quod lucernis aduolet, atque ita exustis alis concidat, pereatque.* Paræmiographus inde proverbium ducit: *Pyraustæ gaudium gaudes*, de momentanea fluxaque voluptate: Plinius ait: *Papilio quoq; lucernarum luminibus aduolans inter mala medicamenta numeratur. Huius contrarium est secur caprinum: sicut fel veneficij corporeus dum adnumeratur, mysticus iste noster inter peiora pharmaca veneficiorum habere locum videtur, qui periurium suadet amico.* Martialis item ad Paulum de Phiala scribens cecinit: *f*

- „ De Prætoritia folium mihi, Paule, corona
 „ Mittis: & hoc Phialæ nomen habere iubes.
 „ Hæc fuerat nuper nebula tibi pegma perunctum,
 „ Pallida quam rubri diluit vnde croci?
 „ An magis astuti derasa est vngue ministri
 „ Bractea, de sulcro quam reor esse tuo?
 „ Illa potest culicem longe sentire volantem,
 „ Et minimi penna Papilionis agi.
 „ Exiguæ volitat suspensa vapore lucernæ,
 „ Et leuiter fuso rumpitur icæ mero.
 „ Hoc linitur sputo Iani cariota Calendis,
 „ Quam fert cum paruo sordidus asse cliens.
 „ Lenta minus gracili crescunt Colocassia filo:
 „ Plena magis nimio lilia Sole cadunt.
 „ Nec vaga tam tenui discurfat aranea tela;
 „ Tam leue nec bombyx pendulus vrget opus.
 „ Crassior in facie vetulæ stat creta Fabullæ
 „ Crassior offensæ bulla tumescit aquæ.
 „ Fortior intortos seruat vesica capillos,
 „ Et mutat Latias spuma Bajana comas.
 „ Hæc cute Ledæo vestitus pullus in oue:
 „ Talia lunata splenia fronte sedent.

- „ Quid tibi cum Phiala, ligulam quum mittere posses?
- „ Mittere quum posses vel cochleare mihi?
- „ Magna nimis loquimur: cochleam quum mittere posses;
- „ Denique quum posses mittere, Paule, nihil.

At autor nostri Schematis, vt iudicaret hominem, qui rogaret amicum ad peierandum, Papilionem finxit, non qui lucernæ lumini solus aduolaret, ac exustis alis conderet mortuus; sed qui corpore suo toto recta descenderet in flammam Aræ sacram, ad quam alis extentis, quasi brachijs alliceret, attraheretque Amicum inuitum, atque lugentem, ad falsum pro suis commodis, violato iure diuino, iurandum; sed irrito conatu, dum amicus ille renuens ab Ara iuramenti procul dexteram extollens abducit: Luget quidem, quia moestitiam magnam patitur, se non posse amico illicita postulanti gratificari. Quæ vero literæ leguntur in gemmula T. AVCTI, duas habere possunt explicationes; vna quidem est, quod nomen indicent hominis, qui tale Schema ferret in gemma sui anuli signatorij, nimirum is appellaretur *Titus Auctus*; ad quem sane, vel ad alium cognominem, habetur epigramma Martialis † huiusmodi:

- „ Gratum est, quod Celeri nostros legis, Aucte, libellos:
- „ Si tamen & Celerem quod legis, Aucte iuuat.
- „ Ille meas gentes & Celtas texit Iberos;
- „ Nec fuit in nostro certior orbe fides.
- „ Maior me tanti reuerentia turbat: & aures
- „ Non auditoris, Iudicis esse puto.

lib. 7. c. 51.

vt hic esset anulus Titi Aucti. Consueuiffse vero veteres in gemmulis Anulorum, quibus signabant, propria nomina ponere, constat euidenter ex anulo Fabij Maximi Cunctatoris; in cuius gemma sculptum fuit (vt obseruauimus & antea, & alibi, ^b tractantes de Anulis Antiquorum, ex^a Petrasancta, & Gorlæo^K) monstrum equino Capite, cum humano vultu barbato in pectore, cauda galli gallinæ, pedibusque gruis, & literis primoribus nominis FABIJ Maximi Cunctatoris. Communiterque nunc etiam in anulorum gemmis homines tum principes, tum etiam humilioris conditionis nomina, cognominaque sua sculperè consueuerunt. Altera vero fuerit explicatio, si dicamus epigraphen in ijs literis contineri, qua sensus emblematis insinuetur; explicenturque notæ *Timoris aucti*; quum enim Deum timere debeamus ante omnia, iustum vindicem omnium scelerum, inter quæ summum locum obtinet periurium; de quo timore vltionis diuinæ pulchræ Virgilius:

g Sch. 4. & 5.
h de anul. c. 4.
i l. 6. de sym.
her. c. 10.
K num. 186;

Deum timere vt debeamus.
l. 1. Æneid.

- „ Si genus humanum, & morralia remnitis arma:
- „ At sperare Deos memores sancti atque nefandi.

vbi recte Donatus, atque Seruius verbum *sperate*, interpretantur *timete* diuinam Iusticiam; de qua sic etiam Aristoteles: ^m *Enimvero Deus (vt est vetusto verbo proditum) principium & finem, & media rerum omnium tenens, restatq; linea incedens, operatur ille quidem secundum naturam, euestigio comitem habens Iustitiæ præsidem, quam diuini nominauerunt, diuinæ legis vindicem, simul vt quicquam sanctionum eius præmissum est.* Quare falso de terare timens pro amico iniusta rogante, Periclem imitatus Amicus, autor Schema is, lugentem Amorem posuit ab Ara iuramenti manum attollere, *timoris vltionis diuinæ aucti* scribens epigraphen.

^m de mundo cap. 7. l.

Secunda Schematis explicatio, De Amico vero, qui dignoscitur in aduersa fortuna. Cap. XLIX.

Suppetit & alia propositi Schematis explicatio de Amico non fucato, qui rebus in aduersis non deserit Amicum, sed pro eius incolumitate vitam ponere paratus est: sane Amor iste lugens typus est amici calamitatibus oppressi, atq; nuditas eius indicat hominem omnibus fortunæ bonis expoliatum, qui & alis destitutus Amor, is est quo representatur etiam Amicus proprijs viribus priuatus, quibus valeat se se de calamitatis infimæ loco subleuare; quam lucrum ærore que magnam exprimit. Papilio vero sponte sese congerens in ignem Aræ sacrum, victimam holocausti pro amico suo, verum amicum se prodit; namque legimus in diuina pagina: ^a *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animam suam po-*

^a 102. 1. 5. 13.

cap. 3 nat quis pro amicis suis. Papilionem autem esse symbolum amantis, abunde ^b superius ostensum est. Hic autem in Schemate Papilionem signare verum amicum, qui pro amico, miseras proprias lugente, mortis discrimina subit, ex eo licet aperte conijcere, quod non ponitur Papilio solus ad clarum splendidumque; lucernam, cereique aduolare, ut oblectetur ipse, fruaturque pulchritudine fulgoris, inde voluptatem sibi comparaturus; at ad presentiam Amici lugentis, dolori sacrificandi, pro eo lubens se se coniecit in ardentem sacrificij flammam, ut in ijs moriens, ipsas extinguat humore suo vitali, pro salute Amici; proprijs alis apertis & elatis abigens ab Aræ flamma brachium, & corpus infelicis amici; anima sua velut expians amici miseras, apertas enim semper, semperque conspicuas habet alas Papilio ad protegendum amicum in calamitate positum, tanquam typus amici veri, ab adulatoribus contradistincti; de quibus ita suauiter Ariostus: ^d

Aldrou.
de insect.
pag. 7. B.
Furto. c. 1.
Itan. 1.

„ Alcu non può saper da chi sia amato,
„ Quando felice in sù la Ruota siede;
„ Però ch'ha i veri, e i finti amici a lato,
„ Che mostran tutti vna medesima fede.
„ Se poi si cangia in tristo il lieto stato,
„ Volge la turba adulatrice il piede
„ E quel, che di cuor ama, riman forte,
„ Et ama il suo signor dopo la morte.

to. 1. Dial.
de amicitia.

Pauca sane paria verorum amicorum, qui vitam pro amico posuerint apud antiquos celebrantur: a Luciano quidem in Toxari, ^e & ab alijs passim Pylades & Orestes, Agamemnonis atque Strophij nati, quorum videns *utrumque de hostibus in semet ruentibus securum, propellentem autem eos, qui in alterum feruntur, ac pre illo iaculis occurere conantem, pro nihiloque ducentem si intereat ipse, modo seruet amicum, vel suo ipsius corpore preueniens excipiensque iectus in illum intentos.* Iam vero tantam illorum benevolentiam, atque in rebus tristibus communitatem, fidem, humanitatem, veritatem, denique constantiam alterius in alterum amoris: hæc haudquaquam humana putauimus esse, verum animi cuiusdam præstantioris, quam pro more vulgarij istorum mortalium, qui donec secundis ventis nauigatur, amicis indignamur nisi ex æquo participes fiant rerum letarum: quod si vel paulum eis venti reflare ceperint, aufugiunt, solos in periculis deserentes. Huiusmodi celebrantur amici Theseus & Piriclius; Achilles & Patroclus, Pythias & Damon, paucique alij: sed ætas nostra, quos plurimum admiremur, Amicorum par habet, in secundis pariter & in aduersis rebus incomparabiles, Nicolaum Barbadicum, & Marcum Triuisanum, insignes Patricios Venetos, qui mutuo sibi cuncta fortibus animis adiuuicem communicarunt, vel etiam quæ ciuilitate incommunicabilia videntur. Qui propterea mystice representantur in Schemate; namque nobilem Papilionem Taruisanum exulem auolantem a Patria, redeuntemque demum ad paternas Aras, in quarum ignem victima voluntaria se se dare videtur, quum ut optaret, adiuuare se non posse perspiceret in Patria manens Bradicus mæore confectus mire misereque contabescit ad animi defectum, & iam contabuit ad interitum. Vicissimque Triuisanus Barbadicum antea summis angustijs laborantem, posthabito suæ vitæ discrimine, fortiter incolumen eduxit e sæuientis fortunæ iacubus in pristinam honoris dignitatem. Sed quid moror in re cunctis euidentissima, nostrisque temporibus omnium eruditorum, & poetarum, & historicorum calamis iure merito celebratissima? coronidem hæc imponat explicationi Schematis in gemmula sexta conspicui: posteaquam nota uerimus notas illas T. AVCTI similiter exponi tum pro Tito Aucto, qui Anulo signatorio gemmam istam habente uidebatur: tum pro Timoris indicio, qui semper Amoris comes est, vt pote natus ex eadem radice, scribente tum sacra pagina: *Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris: canenteque poeta: ^d*

„ Res est solliciti plena timoris Amor.

f Eccli. 24. 24
g Quid.

*Amici defuncti memoria semper in corde conseruanda ; &
Amantem non redamatum, indignandum extinguere suam affectionem.*

Schema VII. Gemma.

*Cur cineres terræ haud mandas puer improbe! cur et
Quæ tenebras minuit uergis ad ima facem?
Num ut nomen doceas uitamque, ut inania cuncta
Vel minimi pennis papilionis agi?*

*Alicna uiri et. explicatio, de Amore monstrante cunctas humanas res esse
uanas, proponitur, & explicatur primo sensu. Cap. L.*

Præclarus ille uir, qui suppresso nomine proprio, dilucidare conatus est emblemata no-
strarum gemmarum, in præsentia putauit hic Amorem poni, qui signet humanas res
vniuersas esse uanitates, & nullo negotio vel minimi papilionis alis agi, uersarique tanquam
leues ciueres, non terra conditos, sed in aere super humo manentes adhuc, appposito pul-
chro tetraſticho.

- „ Cur cineres terræ haud mandas, puer improbe! cur &
- „ Quæ tenebras minuit, uergis ad ima facem?
- „ Num ut nomen doceas, uitamque, ut inania cuncta
- „ Vel minimi pennis papilionis agi?

Quam quidem sententiam hausisse uidetur e sacra pagina ubi leguntur *Verba Ecclesia- 1. Explic-
stes filij David regis Hierusalem: Vanitas uanitatatum dixit Ecclesiastes: uanitas ua- 2. Eccle. 1. &
nitatum, & omnia uanitas. Quid habet amplius homo de uniuerso labore suo, quo 3. seq.
laborat sub Sole? Generatio præterit, generatio aduenit, terra autem in æternum stat.*

Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & festinat ad aquilonem. Lustrans in circumitu pergit spiritus & in circulos suos reuertitur. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. Ad locum, unde exeunt, flumina reuertuntur ut iterum fluant. Cunctæ res difficiles, non potest homo eas explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur. Quid est quod fuit? Ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? Ipsum quod faciendum est. Nihil sub Sole nouum, nec ualet quisquam dicere: Ecce hoc recens est. Iam enim precessit in seculis, quæ fuerunt ante nos. Non est priorum memoria: sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos qui futuri sunt in nouissimo. Ego Ecclesiastes fui rex in Israel in Hierusalem: & proposui in animo meo quarere, & inuestigare sapienter de omnibus, quæ sunt sub Sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea. Vidi quæ sunt cuncta sub Sole: & ecce uniuersa vanitas, & afflictio spiritus. Perversi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo dicens: Ecce magnus effectus sum, & precessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Hierusalem, & mens mea contemplata est multa sapienter, & didici: deditque cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroresque & stultitiam: & agnouit quod in his quoque esset labor & afflictio spiritus; eo quod in multa sapientia multa sit indignatio: & qui addit scientiam, addit & dolorem. Dixi etiam in corde meo, vadam & assuam delicijs, & fruam bonis: & vidi quod hoc quoque erat vanitas, &c.

Humanæ actiones & cogitationes ut vanæ sunt, & ut non.

Hippocratis historia de rebus Democriti

Abderitarum mira charitas erga Democritum.

Etesia salubres.

Democriti habitatio, & habitus qualis.

Libri veterum ornatu multo fuerunt insignes.

Modus stantendi Democriti.

humanas omnes tam cogitationes, quam actiones (si non referantur in cultum diuinum, sed in seipsis absolute spectentur) ut ipse Salomon sapienter contempsit olim tanquam vanitates; ita non multo postea tanquam miseras defleuit Heraclitus, atque tanquam insanias risit cachinnans Democritus; qua de re nobilem epistolam Hippocratis (cuius autographum, aut antiquissimum exemplar in Vaticana Bibliotheca seruari testatur in Antopologia sua Volateranus) afferre lubet ipsissimam: etsi prostat apud Medicos: quia mirifice declarat nostræ ætatis sensum. *Hippocrates Damagato gaudium.* [Hoc erat illud, Damagato, quod coniegebamus: non insanit Democritus, sed super omnia sapit: & nos sapientiores effecit, & per nos omnes homines. Remisi autem tibi amice reuera Esculapeam nauem: cui cum Solis signo etiam sanitatis signum apponito. Nam reuera secundo numine vela fecit: & illa die in Abderam nauigauit, qua scripseram ipsis, me peruenturum esse. Omnes igitur ante portas congregatos inuenimus, nos, velut verisimile est, expectantes, non viros solum, sed etiam mulieres: in superque senes & pueros, per Deos, tristes, itemque infantes. Atque hi quidem sic habebant, velut ob Democritum insanientem. Ille vero sincere tunc in philosophando excellebat. Postquam autem me vidissent, visi sunt mihi paulum ad seipsos redisse, & bonas spes ostentabant. At Philopæmen me ad hospitium ducere gestiebat, & hoc ab illis comprobatur. Ego vero, O viri Abderitæ, inquam, nullum mihi maius operæpretium est, quam Democritum videre. Illi vero hoc auditu, collaudarunt, & gauisi sunt, & compendio duxerunt me per forum, partim sequentes, partim præcurrentes, alij ab utraque parte: Serua, clamantes; auxiliare, medicare. Et ego adhortabar ipsos ut confiderent, tanquam fortassis nihil esset mali: aut si quid esset, modicum id esset, & correctu facile, confusus horis anni Etesijs. Et simul hæc dicebam. Neque enim procul erant ædes: immo neque tota ciuitas. Aderamus igitur; propinquæ enim muto erant; & me placide eo deducunt. At retro turrim collis erat altus, longis ac densis populis nigris umbrosus, vnde Democriti habitacula conspiciebantur. Et ipse Democritus sub ampla ac humillima platano sedebat, in veste crassa circa humeros desinente: solus, discalceatus, super lapidea sede, valde pallidus ac macilentus, promissa barba. Iuxta ipsum vero a dextra, tenuis aqua per deliucum collem decurrens leniter resonabat. Erat autem delubrum quoddam super illum collem, quantum equidem coniectura assequor, Nymphis dicatum, sponte enatis veritibus circumdatum. Ipse vero cum multo ornatu super genibus librum habebat: sed & alij quidam ex utraque parte adiacebant. Accumulata erant etiam animalia multa per totum refecta. Et ipse aliquando concitate incumbens scribebat, aliquando quiescebat, diu multumque se continens, & in seipso meditans. Deinde non longe post, his peractis, exurgens deambulabat, & viscera animalium inspiciebat: & depositis ipsis digressus, rursus desidebat. At Abderitæ circumstantes me tristes, & non procul a lachrymantibus oculos habentes, Videtis,

A des, inquit, Hippocrates, Democriti vitam, quam insanit, & neque quod vult nouit, neque quod facit. Et quidam ex ipsis adhuc amplius ostendere volens ipsius insaniam, alta voce plorauit, instar mulieris ob filij mortem lamentantis. Deinde rursus cum gemitu ciuitatis, personam agens viatoris, qui aliquid ex his, quæ portabat, amisit. Verum Democritus quum hæc audisset, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil amplius scribebat. Caput autem frequenter concutiebat. Ego vero: Vos, inquam, o Abderitæ, hic manete: ipse vero vbi & verbis & corpori viti propior factus fuero, videroque ac audiero, cognoscam affectionis veritatem. Et hæc locutus placide descendebam. Erat autem locus ille asper ac decliuus. Itaque vix me suffulciens penetraui. Quum autem appropinquassem, incididi in ipsum nescio quid, quasi ex numinis afflatu & cum concitatione scribentem. Stabam igitur isthic expectans tempus quietis ipsius. Ipse vero paulo post, intermisso scribendi impetu, Hippocratis, & stilo scriptorio deposito, respexit ad me accedentem, & : Salue, inquis, hospes: & Ego: & Democriti colloquium.
Plurimum & tu, inquam, Democrite, vir sapientissime. At ille, verecundans arbitror, quod non nomine me compellasset. Te autem, inquit, quo nomine vocabamur? Ignorantia enim tui nominis, causa erat cur te hospitem appellarem. Hippocrates, inquam, medicus est mihi nomen. Is vero; Aesclepiadarum, inquit, nobilitas, & magna sapientiæ tuæ in re medica gloria multum celebris, etiam ad nos peruenit. Quid autem negocij, o amice, te huc perduxit? immo potius præ omnibus confide. Vides autem quod hæc sedes folijs instrata non est iniucunda, viridis adhuc, ac mollis, & ad insidendum lenior inuidiosis fortunæ sellis. Quum autem confedissem; rursus, inquit: priuatam æ, aut publicum negocium agens huc petuenisti? Dic aperte; nam nos quantum poterimus, adiuuabimus. Et ego: Quæ vera causa est, inquam, tui gratia huc venio, vt sapientem virum conueniam. Habet autem causam patriam, cuius legatum ago. Ille vero, Hospitio itaque, inquit, primum vtere nostro. Ego vero per omnia virum pertentans, etiam si iam mihi manifestum esset, ipsum non insanire: Philopemenem, inquam, nosti ciuem vestrum? etiam, inquit, valde: Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontem. Hunc ipsum, inquam, cuius ego sum ex patribus peculiaris amicus. At tu, Democrite, potiore me hospitio excipe; & primum sane, quid sit hoc, quod hic scribis, dicito. Ille vero vbi paululum se continuisset; De insania, inquit: & ego: **C** Rex Iupiter, inquam, oportune profecto scribis contra ciuitatem. At ille: Qualem, inquit, ciuitatem. Hippocrates? Ego vero: Nihil, inquam, o Democrite, sed haud scio quomodo hoc verbum mihi excidit. Verum quid de insania scribis? Quid enim, inquit, aliud, quam quid sit, & quomodo in hominibus genetur, & quomodo alleuetur. Nam animalia hæc, quæ vides, inquit, huius gratia refeco; non quod odio habeam opera Dei; sed bilis naturam, ac sedem quærens. Nosti enim quæ hæc furoris hominum causa est, vbi nimium ret Democritus. redundarit. In omnibus equidem a natura inest: sed in quibusdam minus, in quibusdam amplius. At immodestia ipsius morbi sunt, ipsa velut materia, aliquando bona, aliquando mala subiacente. Et ego, per Iouem, inquam, o Democrite, vere hæc, & sapienter dicis. Quare beatum te iudico, qui tanta quiete fueris. Nobis autem huius participes esse non permillum est. Interrogante vero illo: Cur, o Hippocrates, permillum non est? Quam, inquam, aut agri, aut res domesticæ, aut liberi, aut vsuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut eiusmodi quædam oportunitatem nobis commodam eripiunt. Hic sane vir ille ad solitam affectionem delatus est, & valde effuse risit, ac cachinnatus est. Et de cetero quiescebat. Et ego: Quid vero, inquam, Democrite, rides? vtrum bona, quæ dixi, aut mala? Ille vero adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id videntes, partim capita sua cædebant, partim frontem: alij vero capillos euellebant. Nam, velut postea dixerunt, amplorem, quam alias solitus esset, risum effuderat. At vero, inquam, sapientum optime Democrite, cupio causam huius tuæ affectionis cognoscere; quo risu ego tibi dignus visus sum, aut ea quæ dixi: quo hoc cognito, a causa desistam, aut tu reprehensus intempestiuos risus coerceas. Ille vero: o Hercules, inquit, si me reprehendere potes curationem perficies, qualem nullam vnquam, o Hippocrates. Et quomodo non reprehendaris, o optime? Aut nõ absurdum te te putas, dum rides hominis mortem, aut morbum, aut mentis emotionem, aut insaniam, aut aram bilem, aut eadem, aut aliud quid pens? Aut vice versa nuptias, aut festiuitates, aut liberorum procreationem, aut mysteria, aut magistratus, aut honores, aut alud

Democritus
aperit causam
sui risus.

Democritus
ridebat, non
res naturæ,
sed hominis
inertus actio-
nes, vanasque
cogitationes

Hippocratis
apta redargu-
tio ad risum
Democriti.

Gen. 2. 5. 15

aliquid quid omnino bonum? Nam quorum misereri oportet, ea tu derides; & ob quæ latari conueniebat, eaitidem derides; adeo ut neque bonum, neque malum apud te sit discretum. **A**
 At ille: Hæc quidem, inquit, recte dicis, o Hippocrates: sed non nouisti risus nostri causam. Vbi vero interrogaueris; satis scio quod meum risum, meliorem legatione medelam ac curatione tuæ patriæ & tibi ipsi auferes, & alios prudentes facere poteris. Et pro hoc fortassis me vicissim medicinam docebis, ubi cognoueris quanto studio circa res nullo studio dignas versantes, & ea quæ nullius pretij sunt, facere conantes, omnes homines vitam consumunt, risu digna tractantes. Ego vero: Dic modo, per Deos, nunquid uniuersus mundus ægrotare se non animaduertit? & non habet quo legationem demittat ad sui curationem? Quid enim extra ipsum esse poterit? Multæ, inquit, sunt Mundorum infinitates: & nequaquam, o amice, diuitem naturam maligne extenues. At hæc, inquam, Democrite, suo tempore docebis. Vereor enim, ne hanc dum infinitatem recensens, ridere incipias. Scias autem nunc, de tuo risu, rationem vitæ te reddere debere. Ille autem torue me intuitus: **B**
 Duas, inquit, risus mei causas esse putas, bona, & mala. Ego autem unum hominem rideo, dementia quidem plenum, rectis autem actionibus vacuum, in omnibus consilijs pueriliter ac stulte se gerentem, & nullius utilitatis gratia labores nunquam absoluedos tolerantem. **B**
 Fines terræ, & infinitos recessus ex immodicis cupiditatibus penetrantem, argentum & aurum quærentem, & nunquam ab his acquirendis interquiescentem, sed semper circa plura adipiscenda tumultuantem, quo ipse inferior non sit, & neque pudeat, si non felix appelletur. Rideo item ipsum eo quod hiatus terræ effodit, manibus eorum perquirens, qui partim a laxa irruente terra oppressi sunt, partim diutissime in hac necessitate detenti, in supplicio velut in patria permanent, argentum & aurum inquirentes, vestigia pulueris ac ramena perscrutantes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ venas excindentes, ad opulentiam semper glebas constantes, ex matre terra hostilem terram, quum tamen eadem sit, facientes, & hanc admirantes pedibus calcant. Quanto vero risu dignum est, quod ærumnosam & occultam terram amant, manifestam contumelia afficientes? Alij vero canes emunt, alij equos: alij multam regionem circumscribentes, propriam sibi inscribunt; & multis imperare volentes, neque sibi ipsis imperare possuunt. Vxores ducunt, quas paulo post eijciunt. Amant; deinde odio habent. Cum magna cupiditate liberos generant: deinde adultos eijciunt. **C**
 Quæ est illa vana ac absurda diligentia, nihil ab infania differens? Bellum intestinum gerunt, quietem non ampicientes. Reges alios deponunt, alios furrogant: occidunt homines; Terram fodientes, argentum quærent. Argento reperto, terram emere volunt. Empta terra, fructus vendunt: fructibus diuenditis, rursus argentum accipiunt. In quot mutationibus uersantur? in quanta malitia? Dum opes non habent, opes expetunt: dum habent, occultant, dissipant. Rideo, dum improbe agentes uideo. Intendo risum, dum infeliciter agentes cerno. Veritatis enim leges transgrediuntur. Contentionis studio hostilem inter se litem habent, & cum fratribus, & parentibus, & ciuibus. Atque ad hæc pro eiusmodi opibus, quarum nemo, ubi mortuus est, dominus est, se mutuo occidunt. Illicitam vitam degentes, amicorum ac patriæ penuriam contemnunt. Res indignas, & inanimatas diuiriarum loco habent: pro uniuersa opulentia statuas emunt, quoniam effigies ita expressa est, ut loqui uideatur: eos uero, qui uere loquuntur, odio habent. Res insuper non faciles expetunt; nam continentem habitantes, mare cupiunt. Et rursus quum in insulis sunt, continentem desiderant, & omnia peruertunt ad propriam cupiditatem. Et in bello quidem fortitudinem laudare uidentur: vincuntur autem quotidie a petulantia, ab auaritia. Ex omnibus affectionibus ægrotant. Theriæ uero uitæ omnes sunt. Cur uero meum risum reprehendisti, o Hippocrates? Non enim quispiam suam ipsius dementiam, sed alius alterius deridet; hi quidem ebrios, quum ipsi sibi sobrij esse uidentur: alij uero amantes, quum ipsi grauiore morbo laborent: alij nauigantes, qui circa agriculturam occupati sunt. Non enim concordant neque artibus, nec operibus. Ego uero: Hæc quidem, inquam, uera sunt Democrite: neque alius aliquis conuenientior sermo esse poterit, ad mortalium miseriam declarandam. Verum ipsæ res faciunt necessitatem & domesticæ dispensationis, & nauium fabricationis gratia, reliquæ item vitæ, in qua necesse est hominem esse. Non enim ad **D**
 ocium & natura ipsum genuit. Ex his autem rursus ambitio effusa, multorum recte sentientem **ani.**

A animam decepti, qui omnia quidem recte ac serio agere student, velut re certa ac stabili futura. Non autem ita validi iunt, ut obscuritatem praevidere possint. Quis enim, o Democrite, uxorem ducens, separationem, aut mortem cogitat? aut quispiam liberos educans, ipsorum interitum? Immo neque in agricultura, & navigatione, & regno, & magistratu, & omnibus que sunt in vita, vllus vnquam de errore presumpsit, sed vnusquisque horum bonaspe alitur, deteriorum vero ne meminit quidem: nunquid igitur risus tuis his minime conuenit? At Democritus, valde, inquit, tardo ingenio praeditus es, & longe a sententia mearabes, o Hippocrates, qui tranquillitatis & perturbationis modum non consideras, praerignorantia. Si enim haec ipsa prudenti mente disponderent; & ipsi facile liberarentur, & merisum leuarent. Nunc autem, velut rebus in vita firmis, dementes illi superbiunt, ob rationationis expertem mentem, inordinatum impetum suum aegre discentes. Sufficiens enim admonitio ipsis esset, **OMNIVM RERVM VICISSITVDO**, quae subitis mutationibus irruit, & de repente omnigenam circumrotationem inducit. At ipsi velut haec firma sit, ac stabilis, obliuiscunt affectionum assidue incidentium, aliter alias ea quae tristitiam inferunt, cupientes, & quae non conferunt quaerentes, multis calamitatibus inuoluntut. Si quis vero iuxta propriam facultatem omnia facere cogitaret: stabilem sane vitam custodiret, seipsum cognoscens, & sui ipsius comparationem clare considerans, & non cupiditatis studium in infinitum extendens; sed opulentem naturam, & omnium nutrem, per sufficientiam intuens. Quoad modum autem in optimo corporis habitu, affectionum periculum manifestum est: ita successuum fortunae magnitudo periculosa est. Insignes autem palam in infelicitatibus conspiciuntur. Alij vero velut proximorum facta non videntes, a proprijs malefactis pereunt, tam manifesta, quam obscura non prouidentes: quum longam vitam exemplum habeant eorum, quae sunt, & quae non sunt; ex quibus etiam futurum considerare oportebat. Haec sunt, quae mihi risus materiam praebent, o dementes homines, prauiditatis poenas pendentes, auaritia, insatiabilitatis, inimicitiae, insidiarum, doli, inuiditiae. (difficile est enumerare multiplices malorum versutias; sunt enim infinitae) & in his dolosis versutis vicissim conuersantes, & maligne sentientes. At virtutis apud ipsos modus est, id quod deterius est: Mendacij enim studium exercent, voluptatem consecretantur, legibus non obediens. Quidam vero ex ipsis prauidentiam in hominibus esse negat, ut qui neque visus, neque auditus participes sunt. Solus autem sensus hominis recta intelligentia lucidus; & praesens & futurum prauidet. In omnibus displicentiam habent, & rursus ad eadem accedunt: Abnegata navigatione, nauigant: reiecta agricultura, rursus agrum colunt: eiecit uxore, aliam inducunt: genitos sibi liberos sepeliunt: & his sepultis, alios generant, ac rursus educant: Senectam optant, ad ipsam autem peruenientes gemunt: in nullo rerum statu constantem mentem habentes. Principes ac Reges priuatum praedicant: priuatus autem regnum appetit. Qui Reipublicae magistratum gerit, artificem laudat, velut extra periculum constitutum: artifex autem illum, velut per omnia potentem. Rectam enim virtutis viam, puram, & leuem, ac inoffensam non vident, quam nemo ingredi audet. Feruntur autem in contrariam, difficilem ac tortuosam, per alperam incedentes, lapsantes, ac offendentes: plerique vero excident, anhelantes velut si qui persequatur: litigantes, modo posteriores existentes, modo praecedentes. Et quidam eorum petulantiam alieni cubilis corrumpendi amore ardent, per impudentiam induci. Alios auaritiae morbus insinuitus consumit: Alij mutuo insidias struunt: Alij ab ambitionis studio in aerem sublatis, per maliciae grauitatem in profundum pernicietis praecipites deferuntur. Quidam destruunt: deinde rursus aedificant: largiuntur, deinde poenitentia ducti amicitiae iura tollunt, malefici per inimicitiam iura cognationis bello imperantes. Et horum omnium causa est Auaritia. Qua in re hi a pueris ludentibus non differunt, apud quos consilium quidem iudicio caret: quod vero se forte fortuna obtulit, id inuendum est. At vero in desiderijs quod brutis animantibus reliqui faciunt, quam quod intra sufficientiam ferre ipsae se continent? Quis enim leo aurum in terram occulit? Quis taurus vberioris alimentigratia depugnauit? Quam pardulum vnquam insatiabilitas caepit? Sicut quidem aper, sed vique ad aquae appetentiam. Lupus autem, deuorato necessario alimento oblato, quiescit. Si dies ac noctes coniungat homo, non sentit conuiuandi saietatem. Et annorum quidem temporum ordo, terminus est brutis ad coitum: ac homo perpetuo insano libidinis ostro

Verbis Facillior.

Democriti responsio, sui risus iustam causam explicans.

Optimus habitus periculosus.

Fortuna valde prospera periculosa.

Prudentia ex longuitate comparatur.

Intellectus qui prudens in homine sit.

Voluntas humana insatiabilis.

Auaritia mala.

Appetitus humanus ferre non aeternior.

fluu-

stimulatur. Quæso te, Hippocrâtes, non ridere debeo plorantem propter amorem; eò quod commodo suo exclusus est? maxime vero si quis periculorum contemptor sit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, risum non extendam? Non ridebo autem eum, qui nauem multis mercibus onustam demersit, deinde mari indignatur, quod ipsam plenam submersit? Ego equidem hæc minime ridicula duco: verum in eos aliquid molesti excogitare cuperem. At neque medicinam pro his esse oportebat, neque aliquem pæonia pharmaca præparantem: atque huius rei documentum præbeat tibi tuus ille progenitor Æsculapius, qui dum seruaret homines, fulminis ictus graitam accepit. Non vides quod & ego maliciei pars sum, dum insanix causam inquirens, animalia macto, ac refeco? Oportebat autem ex hominibus causam perferuari. Non vides quod etiam ipse mundus odio in homines plenus est? Infinitas enim contra ipsos afflictiones accumulauit. Totus homo ex natiuitate morbus est: dum educatur, inutilis est, & alienum auxilium implorat: dum crescit, proteruus, insipiens, pædago opus habens: dum in vigore est, audax est: dum decreuit miserabilis, ubi labores suos imprudenter recolat, ac iacet. Ex maternis enim vteri inquinamentis talis prodijt. Et propterea alij indignatione ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac pugnis versantur: alij semper in adulterijs & corrupendis puellis: alij in ebrietatibus: alij in rerum alienarum cupiditatibus: alij in suis prodigendis. Vtinam facultas esset nobis, vniuersorum habitationes reuelare, & nullum rerum in ipsis velamentum dimittere, atque ita ea, quæ intus aguntur, videre: videremus utique alios edentes, alios vomentes, alios supplicijs torquentes, alios pharmaca miscentes, alios insidias construentes, alios supputantes, alios gaudentes, alios plorantes, alios amicos accusantes, alios propter ambitionem amentes. Quanquam sint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidam sunt iuuenes, quidam senes: perentes, negantes: pauperes, opulenti: fame pressi, luxu grauati: sordidi, victi, alij delicijs affluentes, famulitium magnum alentes: alij trucidantes, alij sepelientes: alij ea quæ habent contemnaentes, & speratis possessionibus inbiantes: alij impudentes: alij, parci: alij inexplebiles: alij occidentes: alij vapulantes: alij superbientes: alij vanagloria elati. Et ex his aliqui apud equos spectatores consistunt: aliqui apud viros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui sacerdotijs præsumunt. Et alij coronas gestant, aliqui armati sunt, aliqui occiduntur. Singuli vero ex his feruntur, partim ad pugnam naualem, partim ad militiam, partim ad rusticationem: alij ad onerarias naues, alij ad forum, alij ad concionem, alij ad theatrum, alij ad fugam, alij alio. Et rursus quidam ad voluptatem deliciasque ac intemperantiam: quidam ad ocium ac socordiam. Quum igitur tot indignas ac infelices animas videamus; quomodo non vitam ipsarum eiusmodi intemperantia præditam risu exhibilarimus? Quin & valde timeo, neque medicinam tuam ipsis placere. Nam præ intemperantia omnia ipsi displicent, & insaniam sapientiam putant. Profecto suspicor pleraque in scientia tua palam contumelia adfici, aut propter inuidiam, aut propter ingratitude. Ægrotautes enim simul vt seruantur, causam Dijs, aut fortunæ attribuunt: plerique vero suæ naturæ hoc adscribentes, benefactorem odio habent; & parum abest vt indigne ferant, si debitores esse putentur. Sed & plerique artis ignorantiam in seipsis habentes, & imperiti existentes, id quod melius est, purgant. Inter stupidos enim sunt infragia, & neque ægroti attestari volunt, neque eiusdem artis artifices testimonium præbere; inuidia enim obstat. Non autem inexpertus es tu talium nugarum; immo probe scio, ob hæc te sæpe innumerabilibus afflictionibus accersitum fuisse, & neque causam, aut inuidiam libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio vlla est, neque vllum testimonium. Hæc autem quum diceret, subridebat, & mihi, o Damagæte, diuina specie apparebat, & velut qui priorem suam formam exuisset. Et ego: O magnum te, Democrite, inquam: magna xenia, & hospitalitatis tuæ munera, in Co mecum afferam. Multa enim me sapientiæ admiratione impleuisti: Discedo enim veritatis tuæ præco, laudumque tuarum, qui humanam naturam inuestigasti, ac considerasti. Quum autem mentis meæ medelam a te acceperim, abeo nunc tempore hoc experente, itemque corporis curatione. Cras vero, & deinceps, hoc loco rursus conueniemus. Atque hæc locutus surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Quum vero quidam accederet, haud scio vnde, tradebat ipsi libros. Et ego concitatius festinaui, & ad Abderitas

Fœci melior interpretatio

Æsculapius fulminatus.

Homini infirmitas afflicta.

Actiones occultæ, quæ.

Medicorum infortunium

Veritas luce occulta.

tas in specula me expectantes: Viri, in quã, pro legatione vestra ad me, magna sit vobis gratia. Vidi enim Democritũ virũ sapiētissimũ, qui solus potētissimus est homines prudētes facere. Hæc habui Damagatæ, quæ de Democrito valde magna animi lætitia tibi recēdere volui. Vale.] His forte quispiã existimauerit opinionem, eruditi viri tetrasticho propositam, cõprobari posse; qua decernit Improbum Amorem, scilicet Inordinatum hominũ Appetitum usq; deque agere famam, & vitam humanam adiuam, reddereque mortaliũ actiones omnes vanas, quales depingit Salomon: & infelices, quales deplorat Heraclitus: & risu dignas, quales arbitratur irridens illos Democritus.

Sententia viri Cl. hoc sensu sumpta, non conuenire Schematis imaginibus ostenditur. Cap. LI.

VEra dubio procul ea sunt, quæ de cupiditatum humanarum, & adionum inde proceduntium vanitate, peruersitate, ridiculifque conatibus, atque miserijs allata fuerunt ex tribus hominum sapientissimis in mundo, Salomone cunctas illas omnino contemne: Democrito profus irridentes: ac Heraclito potius deplorante. Sed tamen ista nostro Schemati nullatenus congruere videntur. In primis enim Amor ostendens actus humanos, & famam, vanitates esse despicabiles, insanias risu dignas, aut miserias deplorabiles, facillimeq; leuissimo fortunæ statu cõturbari, nõ debet improbus audire; quum improbi nõ audiant ex eadem causa, sed optimi sapientissimique virorum Salomon, Heraclitus, atque Democritus. Deinde vero cupiditas hominum improba facit quidem peruersas actiones mortaliũ, at earum malitiam & vanitatem non docet, sed potius occultat, ipsas colorans atque fucans boni cuiusdam specie; quum Appetitus omnis in bonum feratur, siue reale, siue ^{2. Phy. t. 3} ^{5. Meta. t. 3} apprens; vt admonet Aristoteles alicubi. Deinceps autem cineres elatos, quos inclusos in vrna mortuali gestat Amor effusus in Schemate, quomodo valeant pennis papilionis agi, dispergiquæ? maxime vero deorsum in terra iacentis? enimvero papilio nunquam quietus humi iacet, nisi mortuus; viuus autem assidue volitat io acre, semper aduolans aut ad ignes, aut ad plantarum frondes, atque flores, inde sibi nutrimenta ^b sumpturus. Insuper Amori ^{6. M. Alb. 26} ^{de anim.} ^{cir. f.} sax assignata, non est ad minuendas, pellendasque tenebras illustri fulgore suo, sed ad inflammandas animas & cupiditates hominum acri nimium ardore suo. Quare Schema nostrum non potest comprobari proposita doctrina Salomonis, Heracliti, aut Democriti ad sensum hunc eruditi viri.

Secundus eruditi viri sensus explicatur, & expenditur. Cap. LII.

AT vero fortassis alio respexit illo suo tetrasticho vir eruditus; nimirum indicauit Amorem concupiscibilem, improbum vere, nimium detrahare de fama, virtutibusque fortium, & sapientum virorum, quos aliquando subegerit. Ceterum nec ista penitus veritati, neque Schemati nostro conueniunt. Non quidem veritati, quoniam fama, nomen, virtusque Salomonis, Herculis, Sanfonis, & aliorum virorum, alta sapientia, fortitudine, que clarissimorum, etiam num cluent illustrissimæ in hominum memoria; quamuis vtiq; de illis Heroibus triumphasse videatur Amor cõcupiscibilis mulierum. Deinde vero nõ aptatur hæc explicatio Schemati nostro, in quo pingitur Amor tristis, & mœrore cõfectus; quum de tantis viris triumphans Amor alacer effingi debuisset. Insuper quomodo facem, qua vici inclytos homines, non elatam vibret ouans, vt in primo Schemate vidimus, at inuersam demittit? Quid ad hunc sensum præterea facit vrna sepulchralis in Amoris manu? Quid papilio tellure iacens? Non igitur illo suo tetrasticho rem acu tetigit in proposito vir eruditus.

Propria Schematis explicatio prior est, de Amico vero maestam Amati defuncti memoriam conseruante. Cap. LIII.

Equidem animo recolens omnes, atque singulas imagines efficit in gemmula nostra, singula seorsum pariter, & omnes vna iunctæ mihi videntur ob oculos ponere vnicam actionem, scilicet conseruationem charæ memoriæ, quam corde gerit superstes Amicus de Amato suo vita defuncto. Siquidem in primis Amor ille tristis, expansis alis, & diuane caritatis cruribus velut incedens, ceu loco stare quiescereue necius, Amantem representat apte superstitem Amato defuncto, quod Amor a Platone ^a re&issime ponitur in Amante, non autem in Amato, quoniam Amatus potest nō redamare, proptereaque Amore carere; quod asseuerari nequit vllō pacto de Amante. Verba quidem Hospitis in Coniuiuo Platonico, quibus ille Socratem corripit, opinantem falso, Amoris ideam esse in Amato, quum in Amante sit, ea sunt: *Nec mirum est, talem te Amorem finxisse ex ea opinione, quam de natura eius habebas. Nam vt ex tuis dictis conijcio, non Amantem, sed Amatum Amorem esse putabas; & idcirco pulcherrimum tibi Amorem esse visum existimo. Amabile quidem ipsum reuera pulchrum est, delicatum, perfectum, & certissimum: Amans autem aliam talem ideam habet, qualem in superioribus figuravi. Esto, inquam, vt ais hospes; praeclare enim loqueris. Quum vero talis sit Amor, ad quid conducit hominibus? Hoc deinceps o Socrates, docere conabor. Talis equidem est, & ita genitus Amor. Est autem pulchrorum, vt ipse inquis. Verum, si quis ita querat, cuius gratia Amor pulchrorum est o Socrates, atque Diotima? Immo sic clarius: Qui pulchra amat, quid ab his potissimum expetit? Quis respondebimus? Adesse videlicet sibi, &c.* Ex quibus apparet, Amorem, qui est desiderium pulchri, seu Appetitus coniunctum sibi habendi pulchrum, non in Amato esse, qui pulcher est in se, neque pulchro coniungi desiderat, sed in Amante; qui solus optat adhærere pulchro, ipsumque possidere, quo caret; saltemque per charam eius memoriam alta mente conseruatam, vbi vita defunctus fuerit Amatus. Itaque sculptus Amor in Schemate, hieroglyphicum est Amantis; cuius in vultu inaror, Alarum expansio, & incessus, maxime demonstrant, angere se, cruciari, nec inuenire posse requiem ob Amati mortem. Quam apprime deinde significat inuersa fax ad terram; vt innuit ^b Ouidius in Elegia, qua describit mortem Amici sui Tibulli, versiculis istis, vt obseruat Pierius: ^c „ Ecce puer Veneris fert euerfamque pharetram, „ Et fractos arcus, & sine luce faces.

^a in Sypos.
Amorem esse
in Amante,
non in Ama-
to necessario

^b Extr. cla.
^c l. 46. hier.

Pierij senten-
tia non re-
cepta.

^d lib. 6. c. 18.

^e 10. Noct.
Atticis: ^e
Artemisia mi-
rus Amor in
coniugem de-
functum.

Et si Valerianus ipse velit, huiuscemodi faces inuersas indicare mortuos Amatores. Nos tamen videmus in funebri pompa militum ab amicis commilitonibus viuentibus deferri res militares omnes inuersas; adeoque nunc Amantem, sub Amoris imagine signatum, ferre faciem inuersam in cultum Amati vita defuncti. Quum enim ostensum sit, Amorem in Amante solo reperiri proprie, non in Amato, formaliter; iam non potest defunctus Amatus inuersam faciem deferre sub specie Amoris; at solum superstes Amans Amato suo talem honorem exhibere potest apte sub Amoris lugentis imagine, qualis in habemus in Schemate. Præterea, satis ad hoc indicandum Amor iste dextera manu sibi nunc ad pectus applicitam gerit vnam sepulchralem, in qua defuncti Amati cineres continentur inclusi; quos assidue secum gestat, memoriam Amati sui charissimam. Scite vero vas illud acuminati fundi, fucile veteribus appellatum (vt alibi luculenter explicauimus tractans De Lucernis antiquorum ^d reconditis, posterioris editionis) quod in terra per se consistere nequit, effigiatur, vt semper & assidue manibus Amantisteneatur ad iugem Amati recordationem. Quam apud veteres veritatem Artemisia Regina superstes Amato coniugi Mausolo Regi Carie defuncto, nobis confirmat; etenim cineres Amati viri semper in corde gestare voluit, sic A. Gellio scribente suis in Atticis: ^e *Artemisia Mausolum virum amasse fertur, supra omnes Amorum fabulas, vltimæ affectionis humane fidem. Mausolus autem fuit, vt M. Tullius ait, rex terre Carie, vt quidam Græcarum historiarū scriptores dicunt. Is Mausolus vbi fato perfunctus est; & inter lamenta & manus uxoris funere magnifico sepultus est. Artemisia luctu atq; desiderio mariti flagrans, ossa, cineremq; eius mista odoribus, cōtusaq; in pulueris faciē aqua indidit, ebibitque; multaq; alia violenti amoris indicia fecisse dicitur. Multa quoq; est ingenti impetu operis cōseruanda mariti memorie causa sepulchrū memoratissimū dignatumq; numerari inter septē omnium terrarū spectacula.*

A Id moris igitur in gemmula nostra fatis exprimit Amor vrn̄am sepulchralem defuncti cineribus, ossibusque plenam manu gestans pectori applicatam, velut charam Amati defuncti memoriam. Ad hunc sensum attinerē videtur etiam papilio degens humi, non autem volitans in aere; tum quod papilio non degit humi quiescens nisi mortuus; alioqui semper volitans. Nec obstat, quod in Schemate papilio pingatur alis apertis; nam id genus insectorum, Al-drouandi s̄ præceptoris mei Cl. notati, semper habet alas apertas, semperque conspicuas, siue viuens volet, siue mortuus iaceat, ad volucrum, & pennatorum aliorum omnium differentiam: tum quod papilio s̄mbolum est Amici demortui in Schemate, vbi fax ad terram inuerſa Solem occidentem vespere designat, quo tempore papilio ephemerum animal c̄ritur; de quo Pierius ita: *Apud Cimmericum Bosphorum Hypani flumio veluti folliculos acinis maiores ferente, gignitur Ephemerus, animal quadrupes volatile, quod nos Diarium appellare possumus. Vnius diei vita. Per hieroglyphicum eius insaneem aliquem, qui non ultra vnus diei spatium vitam produxerit, nonnulli significandum censent. Id enim animalis genus ut eruperit e folliculo, in pomeridianum vsque diei tempus viuus, & volat, mox descendente Sole macrescit, & languet, deinde occidente moritur, vita non ultra diem vnum prorogata. Eiusdem imbecillitatis est papilio, in grandissima musca speciem, colore albedo, qui ex folliculo bombycis intra suam araneam conditi transformatique erumpit, candidoque exceptus velo, ova haud ita multo post papauerum seminibus paulo maiora, edit plura numero; mox intra paucissimarum horarum spatium emoritur.* Quod ab Alberto Magno desumpsisse videtur, alicubi scribente: *Papiliones sunt vermes volantes multorum colorum. Quidam enim sunt in alis sicut purpura, quidam albi, quidam hyacinthini, & quibusdam quadam inest rubedo: hi sunt, qui in autumno coeunt: & post coitum masculus moritur: & tunc ova facit femina, & ipsa similiter moritur. Ex his autem ovis post hiemem alij volantes producuntur, longas valde, & in se reflexas habentes promuscides, qui rores sugunt de floribus, & his viuunt.* Itaque Schematis nostri sensus est, Amorem tristem, qui sinistra facem tenet inuerſam, dextera sepulchralem vrn̄am ossibus cineribusque plenam pectori applicatam gerit, inspiciens ad pedes iacentem mortuum papilionem, fatis indicare Amantem hominem, qui deflexus amatum vita defunctum, eius charam memoriam assidue recolat animo, superſtes.

Papilio nunquam quiescit viuus.

Alas nunquam claudit.

f̄ de inf. p. 72 B.

2 lib. 26. hier.

Ephemerum animal quale fit.

Papilio similis v̄ fit ephemerum.

26. de anif

Secunda Schematis explicatio, de Amante non redamato suum Amorem extinguente per indignationem. Cap. LIV.

C Eterum & alia fere contraria hieroglyphici propositi ratio potest haberi; nimirum Amans hic exprimitur, qui non redamatus Amore mutuo, suam affectionem erga ingratum Amatam penitus extinguit per indignationem. Qua de re superius ^a audiuit Platonicum Ficinum, ^b dum asserit Amantem, qui mutuo compensatur Amore, mortuum quidem esse in seipso, sed in Amato redamante viuere; qui vero non compensatur Amore reciproco, nec in se, nec in alio viuere; sed omnino mortuum esse; nec vnquam reuiuiscere, nisi suscitetur eum indignatio, reuocans ad vitam pristinam liberam, & Amore vacuam; verba viri sunt: *Nusquam ergo viuus, qui amat alium, ab alio non amatus. Propterea omnino mortuus est non amatus amator. Nec reuiuiscet vnquam, nisi indignatio suscitetur.* Profecto typus Amantis non amati penitus, & omnino demortui papilio videtur in terra iacens innotus; quod enim alas apertas habeat, inde prouenit, quia natura sua non potest illas contrahere; quum alarum antennæ illi præendantur qb̄ oculos, vt ait Aristoteles, ^c & contrahi nequeant: Papilionem vero s̄mbolum Amantis esse, volantis ad lucidam pulchritudinem, iam antea ^d demonstrauiſmus. Hic autem inuerſa fax extingui splendorem suum sibi sentit, & id ab humore proprio defluente, qui flammam omnino suffocat; Amatus enim non redamans, propria voluntate reflans in Amantis flammam; eas extinguit indignatione in Amantis animo procreata. Cuius indignationis indicium apertum in Schemate vidimus, vbi pingitur Amor, quem in Amante solo nouimus inesse, turbato profum aspectu prospicere suam dilectionem omnino neglectam in suo Papilione mortuo & ante pedes ad terram iacente. Sepulchralis autem vrn̄a plena cineribus, & ossibus defuncti, pectori applicata, manuque dextera nimis aar̄te comprehensa, significat euidentissime considerationem interemptæ mortuæque penitus

^a Sch. 6. c. 2.

^b in symp. or. 2. c. 8.

^c 4. hist. c. 7.

^d Sch. 6. c. 3.

nitus dilectionis propriae, gladio ingratitude Amati non redamantis. Quam alta mente **A**
 repostam assidue considerans exosus & inuisus Amator, tandem indignatione concepta faciem
 vindi sui Amoris inuertit, & humore propriae indignationis extinguit; qua penitus
 extincta, se redigit in pristinam libertatem, seque suscitatur ad vitam priorem, qua viuit in semet-
 ipso de semetipso cogitans. Accipit autem Amor vnam sepulchralem e supellechile Matris

• Syth. 13. Veneris, quam olim ideo prisca Libitinam appellauerunt; de qua Gyraldus ita: *Libitina Venus*
a Latinis existimata fuit, ea que sepulchris preesse. Hac quidem Dea & ingredientibus in vitam,

f. lib. 29. ant.
lect. c. 18.

Venus præses
natalium, &
moris.

Gyraldo Cælius s. ante similiter asseruit: *Illud vero ad instituta vita etiam pertinet, non ad*
historiam modo & doctrinam, veterum exquisitissima ingenia Venerem non solum presidem
natalium coluisse, verum etiam mortis; siquidem in eade Libitine, que ad sepulchram pertinent,
vendere consueuerant, Libitinam non aliud quam Venerem esse existimantes. Hoc autem ar-
gumento humana fragilitatis vtrumquemq; admonebant, quod vna eademq; Dea, principium
ac finem vite in potestate habeat, ut qua ingredientibus vitam vel decedentibus presideat. Porro
etiam Delphis Epitymbie Veneris exigua sane statua ostendebatur posita ad quam manes in pa-
rentationibus ac libationibus elicere atq; euocare consueuerant. Libitinam a libendo dicit M.

Varro interpretatur, eamque non esse aliam, quam Venerem. Itaque de Veneris aede sepul-
chralem vnam Amans inuisus ac exosus accipit, in qua sui Amoris manes assidue confide-
rans, ab ingrato Amato perempti, per iustam indignationem inuersa face sui ardoris, illum
extinguit, humore cogitationum, quo nutriebatur ipsum assidue, affatim effuso in propriam
flammam; quæ proinde suffocata penitus extinguitur. Hac de re s. Pierius, Naso rem Eryp-
ticam, qua ratione quis euasisse de Amoris ergastulis indicare possit, in Erycine Veneris templo
scriptam admonuit. II. de Amoris Remedio.

- ,, Est prope Collinam templum venerabile portam,
- ,, Imposuit templum nomina cellus Eryx:
- ,, Est illic lethæus Amor, qui peccata sanat,
- ,, Inque suas gelidam lampadas addit aquam.
- ,, Illic & iuuenes votis obliuia poscunt,
- ,, Et si qua est duro capta puella viro.

Vt in Schemate fictus habeatur Amor iste lethæus, qui faciem dilectionis extinguat affuso hu- **C**
 more, quo nutriebatur elata, nunc demum inuersam. Recte Pierius addit: *Erycina vero*
Veneris templum non tantum loco hoc ad Erycis filij memoriam respicere videtur, quam verum
tacite innuit Græci nominis significatum, hoc est, asseriticis, quippe ab ἔρυνος το ἔρηνος, asse-
ro, libero, defendo; unde ἔρυνος, munitio, propugnaculum. Inde etiam Eryci Epitheton celsus,
quod editioribus locis arces olim fieri solita. Hactenus de Schemate septimo.

Erycinæ Ve-
neris templi
vnde dictum

Coniugalis Amor armis offendensibus expoliatur a pudica Matre-familias.

Schema VIII. Gemma.

*In Gemma
Apud Petri Stepanianum*

*Vult non vult mater tibi reddere parue sagittam,
tu irato similis proijcis arma humeris.
At mihi dic, miserum cum spicula dirigis in cor.
Num te vel materno ludere parue iuuat?*

*Explicatio Schematis a Cl. viro proposita, de Cupidine indigne ferente
sibi spicula negari a Venere, proponitur, & expenditur.*

Cap. LV.

HAbemus in isto Schemate pulcherrimo nudam Venerem, lacinia tantum ex humeris a tergo pendente, in sua concha marina, non in mari nauigantem, sed humi stantem, Amori pulioni prorsus exarmato, sagittam efflagitanti, spiculum dare nolentem, arcu filij calcato, & pharetra humi deiecta, Cuius quidem Emblematis vir eruditus eam attulit explicationem, qua censet Venerem cum Amore filio ludere, simulareque se pulioni telum dare nolle, quum tamen velit ei sagittam reddere; Cupidinemque subiratum alia tela proijcere; quem coarguit, veluti Matri vel ipsi non parcentem, quasi Venus Amori telum eripiat, ne ab ipso feriatur. Pulchro satis epigrammate suam sententiam exponens, ait vir eximius:

- „ Vult, non vult Mater tibi reddere, parue sagittam:
- „ Tu irato similis proijcis arma humeris
- ♦ „ At mihi dic, miserum quum spicula dirigis in Cor,
- „ Num te vel matrem ludere, parue, iuuat?

Affertur his a viro præstanti scitula sententia Schematis, & interpretatio lepida, sensusque poeticus, probabilitate non carens. Quam videtur sulcire Moschus in Amore fugituo Venerem introducens de filio sic dicentem:

„ Par-

- „ Parua pharetra olli dependet, & aurea tergo :
 „ Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus
 „ Me quoque sæpe ferit matrem .

Quare nil mirum, si Venus ereptum Amori calamum dare nolit. Nisi quod Arcus in icone videtur non a Cupidine proiectus, sed a Venere calcatus. Et qui multas alias in pharetra sagittas habet; non adeo Matri surripienti, negantique dare telumvnicum irasci debuit ut omnia reliqua proijceret arma per indignationem. Sed neque ratio redditur, cur Venus in concha marina sua stare ponatur, non in mari nauigans, verum in terra manens; quod est præcipuum huiusce Schematis mysterium, non negligendum ab Interprete symboli. Quare nobis alia Schematis explicatio serua magis, & propria magis, atque luculentior est inuestiganda.

Proponitur expositio propria de Amore Coniugali, exarmato spiculis offensivis per pudicitiam Matris-familias. Cap. LVI.

Equidem existimo feriam in isto Schemate proponi sententiam de Amore Coniugali, qui cunctis offendentibus telis exarmetur a pudicitia castæ Matrisfamilias. Et sane Venus ista magna Conchæ marinæ, non natans nauigansque per maria, sed in terra stans, aperte nobis ob oculos ponit castam Matronam suæ domi consistentem; quod apte docuit Micyllus ille Bocatij libros de Genealogia Deorum annotationibus ditans, dum ait: *Fortasse huc pertinet, quod Græci Venerem in concha stantem pingebant; quo tamen illi non libidinem, sed hoc significare volebant, quod Matrem familias decet, suæ domi considerare, atque manere, neque se alienis rebus atq; negocij immiscere. Id quod & Homericus Telemachus matri Penelope in Odyss. 1. nucebat, quum dicebat:*

- „ Mater mea, quid sane rursus inuides iucundum eantorem
 „ Oblectare, quocumque illi mens impellitur? non sane cantores
 „ In causa sunt: sed interdum Iupiter in causa est, qui suggerit
 „ Viris ingeniosis ita ut velit vnicuique.
 „ Huic autem non reprehensio, quod Danaum aduersa canit.
 „ Eam enim cantilenam magis celebrant homines,
 „ Quæcumque auditoribus recentissima existit.
 „ Tibi vero sustineat cor & animus audire.
 „ Non enim Vlysses solus perdidit reditus diem
 „ In Troia; multi vero alij viri perierunt.
 „ Sed in domum profecta, tua opera administra,
 „ Telamque, & colum: & ancillis impera
 „ Opus accelerare: sermo vero viris curæ erit
 „ Omnibus: potissimum vero mihi; huius enim imperium est in domo.
 „ Illa quidem attonita, rursus in domum iuit:
 „ Filij enim dictum prudens ponebat in animo.
 „ Ad cœnaculum vbi conscendisset, cum ancillis mulieribus:

Tela vero, quibus Cupido ferit Amantes, affectiones illas multum ærummosas insigunt, quas pulchertime describit in Cistellaria Plautus, inducens Amantem ita dicentem:

*Credo ego Amorem primum apud homines carnificinam commentum.
 Hunc ego de me coniecturam domi facio; ne foras quaram.
 Qui omnes homines supero, atque antideo cruciabilis animi.
 Iactator, crucior, agitor, stimulator, versor in Amoris rota miser.
 Exanimor, feror, distrahor, diripior, ita nullam mentem
 Animi habeo: vbi sum, ibi non sum: vbi non sum, ibi est animus.
 Ita mihi omnia ingenia sunt: quod lubet, non lubet iam id continuo.
 Ita me Amor lapsus animi ludificat, fugat, agit, appetit,
 Raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, eludit:
 Modo quod suadet, dissuadet; quod dissuasit, id ostentat.*

*Maritimis moribus mecum experitur, ita mecum frangit amantem
Animum: ne que nisi quia miser non eo pestum, mihi vlla abest
Perditio pernicies, &c.*

Vere Boccatius: † *Equidem bene fluctuabat in salo Veneris homo iste. His vt vt ærumnis af-* † lib. 3. c. 32.
figitur, quicumque vulneratur telis Amoris impudici, qui ratione non innitur; caret attamen omnibus ærumnis huiusmodi castus Amor coniugalis, qui telis acerbis exarmatus, obtrinet rationem concupiscentiæ moderatricem. Qua de re pulchre Plotinus: *d Rursum qui* d Enn. 3. l. 5. cap. 1. f.
Amorem sequuntur mistum, erga mulieres inquam, quo perpetuitas generatione seruitur, neque ab hoc vsquam aberrant, hi pulchritudinem perpetuitatemque simul exoptant; atque temperati sunt ambo; quamuis alijs prest antiores alijs: & qui prest antiores, partim quidem pulchritudinem hanc nostram quasi eis sufficientem colunt, partim vero pulchritudinem quoque ipsam, qui scilicet recordantur: neque tamen pulchritudinem hanc asperrantur, vt pote qui existiment hanc esse effectum quendam ludumque illius. Hi ergo absque turpitudine versantur in pulchro: alijs vero per pulchrum in turpe labuntur: appetitus enim boni sæpe labitur & in malum. Atque hæc quidem sunt animæ passiones. Verum & antea Plato coniugalem Amorem ait esse mistum ex concupiscentia & ratione; cui scilicet Venus mater vtens prudenti ratione adimit animæ lædendia: Platonis verba sunt: [Amicitia; vtique, cupiditatis, amorumque naturam considerare necesse est, si quis hæc recte sit inspecturus. Nam quum ipsa duo sint, & tertia ex ambobus species, vno cõprehensa nomine dubitationem omnem, & tenebras faciunt. CLIN. Quomodo? ATHE. Amorem enim simile simili virtute, & æquale æquali afferimus: Amicum rursus egenum diuiti; quamuis genere contrarium sit. Quando vero vtumque vehementius fuerit, Amorem nuncupamus. CLIN. Recte. ATHE. Amicitia, quæ a contrarijs proficiscitur, dura & aspera, & sæpe vicissitudinem in nobis non habet. Quæ vero similibus, placida, communisque per vitam. Vbi vero ex vtrisque componitur beneuolentia, primo non facile cognoscitur quid sibi velut qui tertio hoc amat Amore: deinde ab vtrisque in contraria tractus, & ipse quid faciat, dubitat; quum ab altero ætatis vti flore iubeatur, ab altero prohibeatur (*nimirum a cupidine voluptas expetiitur, a ratione prohibetur cupiditatis excessus*) Nam qui corpus amat, eiusque formam, quasi fructum quendam efuriens poti, is fatiare dumtaxat quærit, nullumque animo Amati præbet honorem. Sed quum inus de corpore curat, & animo considerat potius quam desiderat, quum ipsam, vt decet, animam diligat, corporis vsu peculantiam & contumeliam arbitratur: quumque temperantiam, fortitudinem, magnificentiam, & prudentiam vereatur & colat, cum casto amico castus viuere volet. Amor autem ex vtrisque his compositus, ipse est, quem modo loco tertio ponebamus. Quum ergo tres sint Amores, vtum omnes lege pellendi sunt? An videlicet eum in ciuitate suscipiemus, qui virtutem respiciat, & adolescentem fieri quam optimum cupiat: duos autem alios, si fieri potest, repellemus? Numquid aliter tibi, o amice Megille, videtur? MEG. Probe admodum de his modo dixisti, hospes: (*Et mox de Amore coniugali, quo ratio, & lex innixa ratione, voluptatem coercet ac temperat agens, ait*) Constat nunc quoque plurimos hominum, quamuis iniqui sint, bene, & diligenter, & sponte a pulchrorum coniugatione se abstinere. MEG. Quando id fit? ATHE. Quando frater, aut soror eximia pulchritudine alicui sit: a filio quoque, filiaque lex eadem, quamuis scripta non sit, sufficienter repellit, prohibetque & manifestum & serinum istorum concubitum. Immo uero facit, vt ne cupiditas quidem ulla rei huius vulgus aggrediatur. MEG. Vera narras. ATHE. Vnum ergo verbum atque breuissimum omnes huiusmodi uoluptates extinxit. MEG. Quid illud? ATHE. Quod fas nihil horum esse dicitur: sed apud Deum odio haberi, & turpium omnium esse turpissima. Causa autem nonne hæc est? Quia nemo aliter prædicat, sed statim ab ineunte ætate & ioco simul & serio dicta, & sæpius in Tragœdijs hæc eadem audiuntur, quando uel Thyestem, uel Oedipodem, uel Macareum mortem sibi, debitam sceleris pœnam, consciuisse propter huiusmodi Venerem narrant. MEG. Recte istud dictum est. Miram enim famæ potentiam nouimus, quando nemo aliter quam iubeat lex, ne respirare quidem audeat. ATHE. An non recte dictum est a nobis, quod uolenti legislatori cupiditatem aliquam earum, quæ uehementer sibi subigunt homines, rationi subicere, facilis cognitumodus est? Quippe si famam huiusmodi apud omnes seruos & liberos, masculosque & femi-

• Idealem, & incorpoream
• Corpoream & materialem.

g. de Legib.

Amicitia inter contraria & inter similia quo differunt.
Amor mistus es contrarijs & similibus.

Amor pudicus masculo sum.

Amor coniugalis introducitur explicandus.

Coitus illiciti qui, & quo modo puniuntur.

Famæ potentia mira.

Rationi vt subijciatur uehemens cupiditas.

femi-

feminas, & vniuersam ciuitatem, quasi sacrum quiddam dicauerit, firmissimam hanc legem efficiet. MEG. Ita prorsus. Qua vero ratione id assequi poterit, vt libenter idem omnes **A** pradicent? ATHE. Probe obieicisti. Ideo enim a me dictum est, artem me ad hanc legem habere, vt secundum naturam ad procreationem Venere homines vtantur. Abstinentum igitur a maribus iubeo. Nam qui istis vtuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem feminantes, vbi radices agere, quod feritur, nunquam poterit. Abstinentum quoque & ab agro illo feminino, vbi semen germina nolit producere. Hæc lex si perpetuo in alijs, sicut in necessitudine paterna conseruabitur, innumerorum erit bonorum causa. Nam primo secundum naturam statuta erit. Deinde ab omni Amorum rabie atque furore, adulterijs, potusque & cibi nimio luxu repellat. Vxoribus quoque viros conciliabit, & alia plurima pariet bona, si apud quemque fuerit stabilita. Sed forsitan si vehemens aliquis iuuenis multo spermate plenus hanc legem ferri audierit, improbabit protinus, & alta voce clamabit, impossibilia stultaque a nobis lege sanciri. Quod quidem quum considerarem, dixi artem me habere, quodammodo facillimam, quodammodo etiam difficillimam, ad legem hanc obseruandum. Facile namque intellectu est, quomodo id possibile est. Nam quum apud omnes legitima hæc sententia dedicata fuerit, animos omnes domabit, efficietque vt metu latis legibus parent. Sed eo iam res peruenit, vt nunquam effici posse videatur: sicut nec conuiuij quidem studium credebatur ab vniuersa ciuitate perpetuo posse obseruari: Et tamen apud nos re ipsa fieri videtur, quod inter mulieres, nec in ciuitatibus quidem vestris fieri posse putatur. Hac equidem ratione propter huius incredibilitatis vim difficillimum esse dixi hæc vtraque lege seruari. MEG. Et recte quidem. ATHE. Quod autem supra vires humanas non sunt, sed fieri possunt, vultis vt verisimilem quandam rationem vobis exponam? **B** CLIN. Cur non? ATHE. Verum facilius quispiam a Veneris abstinebit: voletque ordinem his impositum moderate seruare, quum bene ex prudenti aliqua diligentia corpus affectum fuerit: an quum contra? CLIN. Multo magis quum bene, atque ex arte. ATHE. Num igitur de Tarentino Icco non audiuius: qui propter Olympica, aliaque certamina, artificioso circa hæc studio temperantiam simul & fortitudinem animi consecutus, nullam vnquam in toto exercitationis suæ tempore Venerem cognouit? Idem quoque de Chrystone, Astylo, & Diopompo, alijsque quamplurimis fertur. Quamquam, o Clinia, multo peius animos bonis artibus excoluerant, quam tui meique ciues, corporibus certe multo magis vige- **C** gebant. CLIN. Vera narras quod a prisca ista ab athleticis facta fuisse pradicantur. ATHE. Illi igitur vt ludando & currendo, ceterisque huiusmodi vincerent alios, ab ea voluptate, quæ beata vulgo existimatur, abstinere voluerunt. Nostri adolescentes victoriæ causa longe præstantioris, non poterunt? quam nos carminibus, fabulisque, & soluta oratione, & cantibus esse optimam pueris statim a teneris occinemus, & vt verosimile est, oblectando persuadebimus. CLIN. Quam inuicem dicis? ATHE. Vt voluptate inquam victa feliciter uiuant, uicti autem contra. Præterea metus ille, ne quod minime fas est, committatur, non ne ad idem potissimum conferet: ut ea uidelicet superent, quæ alij, quamuis deteriores, superasse dicuntur? CLIN. Consentaneum id quidem. ATHE. Postquam huc in lege hac ferenda deuenimus, & propter multorum prauitatem in dubitationem incidimus, auidæ iam, manifesteque dicamus, non oportere ut ciues nostris aibus, multisque beluis sint peiores. Permultos enim greges ipsarum uidemus integre atque caste, antequam procreandi tempus aduenerit, uiuere: sed quum hanc artem attigerint, utrasque feminae, **D** & femina mari coniunctæ, iuste, sancteque in prima perferuerant amicitia reliquam peragunt uitam. Oportet igitur esse eos bestijs meliores. Quod si a ceteris Græcis, Barbarisque plurimis corrumpantur, nec possint se continere, quum uideant, audiantque inordinatam apud eos Venerem plurimum posse, alteram præterea legem custodes legum, ad ferendas leges autoritatem nacti, excogitent. CLIN. Quam modo ferre legem consulis, si hanc non susceperint? ATHE. Quæ hanc, o Clinia, sequitur. CLIN. Quæ nam illa est? ATHE. Vt quam maxime laboribus corporis Veneris robur infringant, & alio uires suas conuertant. Quod erit, si non impudenter ipsa utentur. Nam si rarius propter ruborem id fiat, imbecillior erit domina. J (Si quidem usu frequentiore semen atque spiritus feruidior ad partes genitales in ubertate maiore defertur, quo hâbidinis œstrum intenditur, & furor au- getur

Amor coniu-
galis expli-
catur.

Masculorum
usus prohi-
betur.
Venus præpo-
stera prohi-
betur.

Amori tela
nocentia cri-
piuntur a Ve-
nere coniu-
gali.

Ratio sedus
intemperan-
tiæ rabiem.

Icci historiæ
temperantiæ

Brutorum vi-
ta casta.

Labor corpo-
ris infringit
vim Veneris

Venus rarita-
te se imbeci-
llior domi-
na.

geretur coeundi.] Ita sane Plato docet coniugalem Amorem exatmari telis a Matre familias pudica, per Venerem concha nativa sua domestica insistentem: Quæ sane pulchre sic ad summam in argumento dialogi Platonici Marfilii Ficinus contrahere videtur, asserens: [Aut quoniam in iuuentium ludorum cœtibus sæpe amores incidunt, & ij quidem turpissimi; idcirco his diligentissime præcipit occurrendum: quamvis ex parte iam occurrerit, ubi aurum & argentum civibus sustulit, & in laboribus assiduis educavit, & oculis iudicum mores ubiq; circumspicientium subiecit assidue omnes, maxime iuuentutem. Quæ quidem tria esse, remedia cœter aduersus lasciuia & petulantia morbum admodum salutaria. Occurrit & quarto quodam præsentis remedio: ut videlicet ab auditoribus legum magistratibus fama quotidie diuulgetur, per quam eundi communi consensu consuefcant existimare, cœcubitus contra naturam non minus turpes esse, nec minori apud Deum odio haberi, quam concubitum inter filios & parentes. Putat vero Plato communis famæ consensum miram ad mores habere potentiam. In his audies feliciter eum viuere, qui superat voluptatem: infeliciter, qui superatur. Audies & præceptum ad abstinentiam maxime salutare, a Paulo Apostolo summo opere comprobatum: vt si Athletæ corporeæ victoria studio voluptatibus abstinent, multo magis omnes gratia victoria ad animum pertinentis debeant similiter abstinere. Præterea geminam esse beneuolentiam: alteram quidem morum similitudinis: alteram vero ex quadam indigentia procreatam. Et vtramque, quum sit vehementior, Amorem cognominari, Amorem quoque, quantum ad propositum spectat, triplicem: Aut enim pulchritudinem animi, aut corporis tantum, aut vtriusque simul amari. In his considera, quam caute in legibus ferendis incedat, vt qui nonnunquam in dialogis honesto formæ corporeæ amatori nonnihil indulserit, hic tamen nihil indulgeat: Nempe corporis solius Amorem euidenter exterminat: vtriusque vero coniuncti quamuis moderatum, in legibus non audet admittere. Solum denique erga animum solum manifeste approbare videtur. Tum vero homines deprauatæ naturæ, sui dominos esse negat: neque iniuria: Quisquis enim a ratione discens, rationalem hominis amittit naturam, nimirum & libertatem, quæ rationis munus est, simul amittit: neque tamen amittit culpam, dum quasi delinquit impulsus; quippe quum ipsemet causam necessitati eiusmodi dederit. Homines autem his contrarios, id est integræ naturæ, appellat eos, qui Deum colunt, & inter humana maxime omnium timent infamiam; nec corporis vllius scilicet, vel sui, vel alieni, sed animi morumq; pulchritudinem diligunt.] Quibus etiam constat Amorem coniugalem castum, ad perennitatem sobolis institutum, a prudenti Matre-familias, tanquam a pudica Venere, nequitia telis exatmari. Constat etiam cur in Schemate Venus ista genitrix anteriores partes nuda sit, velata posteriores; nam ad sobolis procreationem Mater-familias nudam viro casto porrigere debet omnem sui corporis partem anteriorem; at impudico velare, negare que prorsus posteriorem. Tali fere gemma Veneris genitricis nudæ cum relo in manu, & Cupidine pusione, signasse videtur Julius Cæsar Imperator, apud Valerianum in suis Hieroglyphicis asserentem: [Sed enim vt de parturientium fascinatione per implexas manus dicebamus, ita contrarium est in numo Juliae Piæ, ubi partus felicitas explicatur, in quo Venus læua hastæ innititur, dexteram expansam ostendit, cum inscriptione VENVS GENETRIX. Romani enim gens a Venere, propter Aeneam eius filium, se ducere asseuerabant, maxime uero gens Julia. Quæ quidem condente & dicante Julio Cæsare, templum erexit Veneri Genitrici: cuius rei Plinius, & Tranquillus, & alij meminere. Legimus & Cæsaris tesseram fuisse, VENVS GENETRIX.] Ceterum huiusmodi pudicæ Veneris Genitricis simulachrum olim Romæ dedicatum fuisse a Sulpitia Paterculi filia, castissima Matrona, testatur Plinius, verbis ipsissimis: *Pudicissima femina semel matronarum sententia iudicata est Sulpitia Paterculi filia, uxor Fuluij Flacci: electa ex centum principibus, qua simulachrum Veneris ex Sibyllinis libris deditur.* Hanc fuisse Venerem Verticordia appellatam, fatetur Valerius Maximus, inquiens: *Merito commemoratiō virorum Sulpitia, Seruij Paterculi filia, 2. Fuluij Flacci uxor, adijcitur. Quæ, quum Senatus libris Sibyllinis per decem viros inspectis censuisset, ut Veneris Verticordie simulachrum consecraretur, qua facilius Virginum, mulierumq; mens a libidine ad pudicitiam conuerteretur: & ex omnibus matronis centis ex centum autem decem sorte ductæ, de sanctissima femina iudicium facerent: cunctis castitate prelata est.* Nimirum eo tempore

Ficini sententia

Concubitus nefarius, Deo exosi, qui sint

Amor triplex.

Quum reprobet Plato.

Quem in legibus non audeat admittere.

Quem solum approbet in a niret.

Libertas est munus rationis.

Venus in gemma cur nuda sit anteriori, opera posteriori.

lib. 7. c. 35.

lib. 7. c. 35.

lib. 8. c. 16.

Venus Verticordia que, & cur dicta.

lib. 4. Fast.
v. 155.

Vestales tres nobilissimæ incesti damnatæ fuerant. De qua re quoque Naso. 1

- „ Romæ pudicitia proauorum tempore lapsa est;
- „ Cumæam, Veteres, consuluitis animum.
- „ Tempa iubet fieri Veneri, quibus ordine factis,
- „ Inde Venus Verfo nomina corde tenet.

„ Synt. 130.

Lilius Gyraldus apte: *m* *Apostrophia Aphroditis, quam nos Vertibilem Venerem dicere possumus: Hac tertia est, quæ ab Harmonie Cadmi uxore constituta fuit. Hac eadem homines a scelestis & impijs operibus, & desiderijs parum æquis, malisque cogitationibus auertere putabatur: vnde & illi nomen inditum, quod in Bœoticis scribit Pausanias. Idem tamen in Attica Epistrophiam appellare videtur: quam ego Verticordiam Latinorum facile crediderim: tametsi Domitius, Venerem curatricem interpretatus est: nisi forte ipse Epistrophiam, non Epistrophiam legere maluerit. Porro quoniam hic de Verticordia meminimus, hic eam tibi subscribemus. Verticordia Venus: De hac ita Lactantius Cælius grammaticus lib. Theb. V. Habet, inquit, Venus ignes Cupiditatis, nunc odij secundum fidem sacrorum, vel precatiouum Veneris Verticordia precipue, quæ rogatur ut amores inijciat, & rursus ut auferat. Si enim potestas est dandi, nihilo minus ius est tollendi; & amore sublato aut naturaliter odium residet, aut mittitur, ut Virgil.*

„ 4. E. Co.

- „ Quæ mihi reddat eum, vel eo me soluat amantem.

atque hæc Venus super ea Papinij verba:

- „ Nec vultu, nec erine prior soluisse iugalem
- „ Ceston, & Idalias procul ablegasse volucres
- „ Fertur

Dicit vero Verticordia videtur, quod Corda ad pudicitiam verteres. Iulius Obsequens de hac Dea his prope Verbis, Adem, inquit, Veneri Verticordia factam, quum tres vno tempore Vestales Virgines nobilissimæ cum nonnullis Equitibus Romanis incesti pœnas subire. Verum enim vero Venus ista Coniugalis, & vere Vertens Corda virorum a nefarijs libidinibus, in Schemate nostro nuda solum anteriori, at velata posteriore parte corporis aptissime proponitur, non sine mysterio fortassis in numo Cæsaris sub nomine VENERIS GENERICIS effingitur omnino nuda, tamen antica, quam in postica VENERIS parte; nec scilicet Cæsar velando partem posteriorem suæ Veneris genericis, memoriam restitaret propriæ turpitudinis, qua male nimium audiuit de prostituta iuuentute sua Nicomedi Bithyniæ regi: de qua Statonius ita: *Stipendia prima Cæsar in Asia fecit M. Thermi Pratoris contubernio: a quo ad accersendam classem in Bithyniam missus, desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostrata regi pudicitia: quem rumorem auxit intra paucos dies repetita Bithyniaper causam exigende pecunie: que deberetur cuidam libertino clienti suo.* Melius itaque noster Autor in Schemate Venerem Geneticem, typum atque hieroglyphicum Matris-familias pudicæ, auertentis homines a nefarijs voluptatibus, amouentisque furorem, & pœnas atroces ab Amore coniugali, depinxit nudam anteriore corpore tantum, velatam posteriore: quæ tela cuncta Cupidini prorsus eriperet, eumque vel inuitum exarmaret. Quod fortassis innuit Lucretius, accinens: P

Venus in numo Cæsaris aut nuda tota.
o in vit. Cæs. inuit.

„ lib. 4.

- „ Sed leuiter pœnas frangit Venus inter Amorem,
- „ Blandaque refranat morsum admista voluptas.
- „ Namque in eo spes est, vnde est ardoris origo,
- „ Restingui quoque posse ab eodem corpore flammam.

Memini me legisse pridem, sed apud quem autorem non memini, nationem quandam inclytam, olim diuturniore bello procula proprijs finibus occupatam, tantum non assueuisse masculæ Veneri nefariæ, propter inopiam seminarum in castris, at reduces victores viros in patriam, Matronas a turpi flagitiosoque concubitu masculorum auocasse, ad castum matrimonij consortium procedentes per urbem ac in theatris confidentes nudo fere pectore, pulchrisque papillis propemodum explicatis; quarum conspectu viri sensim blande fatis ad muliebæ consortium illecti, reductique tandem ad sobolis castam, & charam propagationem redire, nefario masculorum coitu vitato, atque derelicto.

Pulchra mulier, per mare vitæ vagans ad arbitrium, vel impudica est, vel impudica facile fit. vel Tethydis, aut Veneris Amores: vel Ægyptus ludens super incrementa Nilis.

Schema IX. Gemma.

Smithiana explicatio de Nereide per salum equo marino vecta proponitur, ac expenditur. Cap. LVII.

Nobilissimus D. Joannes Smith, literis ad egregium virum Nicolaum Heinsium datis, mihi communicandis, ad supellestem mearum Lucernarum veterum locupletandam, inter alias multas Lucernas, vnius meminit, in qua nonum hocce Schema reperitur ad amussim effigiatum; ait enim, post multas Lucernas antea recensitas, atque descripras: *In alia albicante, Nereis toto tergo prolapsa linteo nuda, equo marino in piscem desinente insidet, eiusdemque collum utroque brachio trepida complectitur.* Equidem, quæ trepida collum equi marini complectitur utroque brachio per salum vecta, non arbitror inter Nereidas adnumerari debere; quia Nereides non horrent Deos marinos, nec ab illis per maria deuchi metuunt; sed cum illis secure degunt, atque colludunt per salum veæ. Præterea nostrum Emblemata pulcherrimam mulierem refert, non trepidantem, sed frænati equi marini habentem moderantem, & ipsum eo quocumque liberit impellentem: eiusque dorso recumbentem sibi, ne tenellum molleque corpus a squamis monstri læderetur, supposita maiori parte laciniæ, peplique ad instar fellæ, culcitrae, siue straguli. Quin & in gemma (quod in Lucerna non memoratur) habetur e mari pectore tenus emergens pusillus Amor alatus utrumque, vel insequens, vel impellens. Quin & Nereidas integram formam muliebrem non habuisse, verum quod, ut ait Poeta, “

Horat. de Attr.

” Turpiter atrum
 „ Desinit in piscem mulier formosa superne :

& pubetenus mulieres, inferius piscium caudas representasse, testatur Plinius, & post eum Alexander ab Alexandro. Nam ille scribit: *Tiberio principi nuntiavit Olyssipponensium legatio ob id missa, visum auditumque in quodam specu Tritonem, qua noscitur, forma: & Nereidum salsa opinio non est, squamis modo hispido corpore, etiam qua humanam effigiem habent.*

Namque hęc in eodem spectata litore est; cuius morientis etiam gannitum tristem accidit audire
 vere longe. Et D. Augusto Legatus Gallie complures in litore apparere exanimēs Nereidas
 lib. 3. c. 8. scripsit. Alexander autem ab Alexandro suis in Genialibus inquit: ^a Sed ne quis hoc vanum;
 aut commentum fortasse putet: Theodorus Gaza, vir Græca facundia clarus, & philosophiæ
 præceptis imbutus egregie, apud Iouianum Pontanum, ad quem frequens ventitabat, complu-
 resque nostrates, scite admodum & luculenter ratiocinabatur se, dum in Peloponneso ageret, &
 fœda maris tempestate oborta durissimo tempore anni, non nulla piscium monstra procella ad
 litus illisissent, inter cetera vidisse Nereidem in littore, fluctibus expositam, viuientem iam &
 spirantem, vultu haud absimili humano, facie quoque decora, neque inuenusta specie, corpore
 squamis hirto, ad pubem vsque, nisi quod cetera in locustæ caudam desinebant: ad quã propere
 visendã quum frequens concursus fieret. Ipseq; & nonnulli e propinquis oppidis vicini, affinesq;
 eo se contulissent, illam frequentem turba circumdatam, mœstam, & animo consternatam, vt ex
 vultu coniectari erat, in littore iacentem, crebroque suspirio fatigatam conspexisse. Mox quum
 a iam frequentem corona inspiceretur, seque in sicco destitutam videret, præ dolore gemitus spi-
 rantes, & lacrymas vberes dedisse: Cuius misericordia motus ipse, vt erat mitis placidusque
 quum turbam decedere de via iussisset; ipsam interim brachijs & cauda, quo maxime modo po-
 terat, humi reptantem paulatim ad aquas peruenisse. Quumque se precipitem magno nixu in
 mare dedisset, ingenti impetu fluctus secare cepisse, momentoque temporis elapsam ex oculis,
 nusquam apparuisse. Georgius quoque Trapezuntius, vir multi nominis, & magna eruditio-
 nis, aperta professione referebat amicis, se, quum haud procul a littore in fonte quodam spatia-
 retur, puellam conspexisse elegantem forma, vndis extantem pubetenus. & quasi lasciuiret, subin-
 de emergentem summergebantque se, quoadusque se conspectam intelligens, haud amplius ap-
 paruit. His addendum est e Scalge. i. inbilitatibus ad Cardanum: ^d Parma apud forum,
 in officinæ thesauris nobilioribus cuiusdam aurificis, Nereidem vnã vidit, magnitudine infantis
 bimuli (nisi hæc utificioa erat) & aibi tractans historiam animalium ^e cum Aristotore, dicit:
 Nereides, & Tritones humanam speciem præferunt: neque fabula est. Antiqui prodidere, &
 viuunt hodie, qui viuos viderint. Non ergo Nereidam refert, quæ puella visitur in Lucer-
 na, & Schemate nostro ficta, integro corpore muliebri, molli, sine squamis, & sine cauda.

Prima explicatio nostra moralis, de formosa muliere, que nimium extra
 domum vagans ad arbitrium, vel est, vel euadit impudica.

Cap. LVIII.

NOBIS autem ter gemina Schematis huius occurrit explicatio, moralis, poetica, & phy-
 sica. Moralís quidem est, vt hic habeamus typum impudicæ mulieris, vel in impudi-
 citiam labentis: cuius anima signetur mollis per muliebri corpore delicatum, & nudatum
 omni habitu severæ, neruoseque virtutis: corpus vero per monstrum Hippopotami, seu
 marini equi desinentis in piscem: etenim & piscium pariter, & equorum natura salacissima
 est; maximeque tritonum atque monstrorum marinorum. De piscibus id ostendit aperte
 numerosissima eorum natura: propter quam & Venus e mari nata ponitur: quod etiam in-
 dicat marinorum animalium vehementem ad actus venereos propensionem, atque stimulum.
 De natura equina clare docet hoc Aristoteles; cui ^a Incenduntur libidine ex feminis equæ.
 potissimum, mox vacce. Equæ itaque equiunt: vnde vocabulum id ab hoc vno animali trahi-
 tur maledicto in mulieres libidinosas. Habenas autem corporis proprii, velut equi sui libi-
 dinosa mulier ad arbitrium gubernare penitur, quia nullius alterius moderamine regi vult.
 Per mare vero vagari propa fingitur; quia despiciens pudicitiam, & famam omnesque virtute-
 res muliebres in alto positas; terrenam solum cupiditatem, marinasque concupiscentias af-
 fectat. Mare namque significat mundum, & res caducas; in quibus magna semper est
 varietas, turbatio, procella: Hic ergo proponitur vel typus Mulieris pulchræ, quæ nimium
 vagans extra domum per humanæ vitæ fluctus nulli sui corporis habenas, præterquam sibi
 credens, incidit facile in vndas impudicitæ; impulsæ cupidinis æstro: vel hocce Schemate
 monentur mulieres pulchræ, ne suæ confidant omnium lubentia, prudentia, sed vitatis
 huius æstus mundi fallacis, atque turbinibus, corporis formati sibi que nimium non
 cre-

Piscium mi-
 tra salacitas.

a 6. de hist.
 an. c. 18.
 Equæ luxu-
 ria.

Mulierum pul-
 chrarum ad
 mo nitio.

A credant; & vitantes vitam vagam intra domesticos lares se contineant; viroque prudenti, seu coniugi, seu consanguineo cupiam alij suorum a seum moderatori frænium suarum vagationum concedant; alioqui nimium impudicæ semper aut futuræ, aut saltem audituræ, cum sui dedecore.

Secunda explicatio fabulosa, vel Tethydis ad Peleum, vel Veneris ad Anchisen delatione. Cap. LIX.

Ceterum si poeticum hoc fabulamentum esse voluerimus, facile poterit explicari de Tethyde ad Peleum, Amore impellente, deuecta; quæ formosa, & coronata proprio crine audit ab Hesiodo in Theogonia: quum in Schemate formosissima mulier habeatur, & coronata proprijs capillis. Hæc fuit vxor Pelei, vt ait Natalis ^a Mythologus; de quorum nuptijs ita scribit Apollodorus: *Inquium enim Iouem ac Neptunum solos de Nuptijs contempsisse; ac Tethym noluisse congruere cum Ioue, quia fuisset à Iunone educata; quam obrem iratus Iupiter illam mortali dedit in Matrimonium.* Alij ramen dicunt Tethydem vxorem Pelei fuisse, non coactam, neque sub varijs formis deludentem compressam; vt fabulatur cum multis ^b Ouidius; ac sponte se deam in Pelij matrimonium concessisse; sicuti scripsit ^c Pythenetus in opere rerum Aeginetarum. Celebratæ sunt autem Pelei & Tethydis nuptiæ in Pelio monte, ad quas omnes Dij, præter Discordiam conuenerunt; quæ pomum aureum in locum Nuptiarum iniiecit, cum titulo: PVLCHRA SVMITO. Huic spontæ contulerunt omnes Dij munera, Pluto smaragdum insignem, Neptunus equos Xanthum & Balliam, Vulcanus Cultrum, & Dij cetera alia. Sed & Amor pone Nympham incumbentem Hippopotamo euidenter impellens, ostendit eam sponte, propriaque lubentia, suæ manûs libidine ferri, feramque vrgere quo cupit. Fuit ista fortasse gemma in anulo cuiuspiam vel Heroinæ mulieris, in ora maritimâ, vel insula degentis, quæ suum Amorem Heroi culpam hoc cæ symbolo significare voluit. Vel etiam viri, qui de coniugio tantæ feminæ, quasi nouus Peleus de Tethyde gloriaretur. Ad hunc sensum itidem asserere possumus, imaginem esse Veneris, quæ cupidinis impulsu feratur per vndas Hippopotamo ad concubitum cum Anchise: de quo Boetius ita: *Anchises filius fuit Capis: Hunc Anchisem sunt qui dicant ante Troianum bellam ciuitate relicta, nemora & solitudines coluisse, armentis inueniunt & gregibus, circa qua vt plurimum fuerit diuitia antiquorum. Qui quum apud Simeonem vacaret fluuium; à Venere dilectus est, & eius est amicitia atque concubio vsus, adeo vt ex illa suscepit Aeneam filium.* Certe fera Hippopotami fluuialis equus est: & Amor passim audit ex æquo filius, & comes atque sequax Veneris, quam ipse sæpe impellat ad ætus concubij. Quo sane anuli genere potuit etiam vti filius inelytus, qui gloriaretur se matre genitum longe superante natalitia patris, quantumlibet illustis & egregij. Venerem vero formosissimam mulierem apte representat, quæ per aquas vehatur, impulsâ Cupidine ad Amisum; quum Venus audiat pulchritudinis, & lasciuia dea. Sed huic præferenda est prior explicatio.

Tertia explicatio physica, de Ægypto lasciuiente super incrementa Nili. Cap. LX.

DNon abhorrentem a natura rei declarationem dedero Schemati, si dixerò signari lasciuientem Ægyptum temporibus incrementorum Nili fluminis; etenim Hippopotamus equus fluuiialis est, ac Nilo peculiaris, vt & Crocodilus: qua de re Plinius ita: *Crocodilum habet Nilus, quadrupes malam, & terra pariter ac flumine infestum, & tox: Maior altitudine in eodem Nilo bellua, Hippopotamus dicitur: ungulis bifidis, quales bubus: dorso equi, & iuba, & hinnitu: rostro vesimo; cauda, & dentibus aprorum aduicis, sed minus noxys, & adhuc infra: Est Crocodilo cognatio quedam amnis eiusdem, geminique victus cum Hippopotamo: repertore detrahendi sanguinis, vt diximus. Plurimum autem supra Saiticam præseturam: quæ in Ægypto est. Sed superiora desumpit aperte Plinius, ac tantum non transcripsit ex Aristotele, dicente: *Alijs mediocre os est, vt generi suum equo fluuiali, quem gignit Ægyptus. Iuba Equi, & ngula qualis bubus, rostrum vesimum. Talis etiam inest bisul-**

eorum modo: dentes exerti, sed leuiter: cauda apris, vox Equi, magnitudo asini; tergoris crassitudo tanta, ut ex eo venabula faciant: interiora omnia equi, & asini similia. Ex quibus ap-
 e in 2. Diosc. eap. 21. Bellonio, & Gesnero ex bellua Crocodilum ore apprehensum tenente, in statua Nili marmorea, quæ Romæ visitur: nec similiter adamussim Hippopotamum representare, quæ visitur in Schemate nostro. Sed vt Historicis fas non est, huius deflectere a rerum veritate, f Horat. in arte. sic ad oblectationem pictoribus, s atq; poetis (inter quos numeratur gemmarum iste cælator) fas est figuras rerum vtrumque variare, dummodo præcipuam rei signatæ retineant similitudinem. Itaque depictus in gemma sumi potest pro Hippopotamo, qui Nili fluminis Hippopota- mi libido ma ximz. g hier. lib. 29. Equus est. Hunc autem esse perditæ libidinis, qualis Aegyptia gens, euidenter ostendit Valerianus: *Equus siquidem is ab ineunte atate statim adolescens patri incipit infestus esse, sentatque si possit eum decertando superare, quem saepe in pugnam pronocat: quod si acciderit ut victor euadat, matris coitum affectat, vicia patri condonata: sin victus, aut cohibitus a patre fuerit, neque iam scelerati vici compos fieri poterit, per durante tamen prauitate tantisper conatum differre, donec adolescat: factusque iam robustior atque validior, deteriore atate factum patrem inuadit, fatissemque necatum petulantissem dilaniat.* De libidine quoque gentis Aegyptiæ Pierius idem in Accipitris tractatu dixerat antea: [Alluit Nilus planitiem Aegypti: Aegyptus in diuinis literis voluptatum & deliciarum illecebras significat, vt de ferociente equo, suo dictum commentario, qui latos Aegypti campos gaudet insultare. Lex igitur Israeliticis data est, in Aegypti captiuitate detentis, hoc est, nequitiae ac effaminationibus impurissime deditis, vt ex Aegypto quanto cyssime decederent, succinctique lumbos agnum ederent, quod est temperantiae signum: castos enim oportet, & viuo ablutos flumine, sacra Deo ferre, supremique Numinis Pascha celebrare. Sed & antea latius de proposito dixerat in Equo: Quo vero super Aegypti delicijs dictum, D. Ambrosius ex Apostoli dictatis, eo tempore ait Pascha celebrari, quo Israelitici Aegyptum reliquere, solemnitemque eam, animarum transitum interpretari, a vitijs ad uirtutem, a corporis affectibus ad animi constantiam atque sobrietatem, a malitiæ nequitiaeque fermento ad ueritatem & stabilem sinceri propositi firmitatem. Mollitiem quippe in Aegyptijs & alia multa capit Hadrianus, maximeque optare videtur, vt melius esset morata ciuitas, Alexandriam notans. Legitur in libris Sibyllinis: MILES ROMANVS ÆGYPTVM CAVE. Quod licet de Pompeio Magno dictum interpretati sint multi; sollicitique aliquando Romani fuerint, ne Ptolemæum armis in regnum restituerent, hac religione deterriti: alia tamen, eaque longe verior, eius oraculi videtur interpretatio, præceptum scilicet esse illis hoc velamento, vt quibus datum esset imperio populos regere, Aegyptum cauerent; quippe delicias & mollitiem, eaque omnia, quæ mox fortissimum id genus hominum, vt primum lasciuire cepit, turpiter adeo effeminauit, vt pessum penitus ierit; imperio in eos translato, quos vt omnium despiciatissimos expuebant, & omni contumeliarum genere insectabantur. Sed quanto erat ominosior Aegyptus Populo Romano, successum tanto prosperiorem Aegyptijs ex Romanorum aduentu in regionem eam oracula pollicebantur. Apud Memphim enim in aurea columna literis Aegyptijs scriptum erat, tum demum Aegyptum liberam fore, quum in eam venissent Romani fasces, eorumque prætexta: Quod apud Proclum grammaticum se legisse testatur Pollio; nimirum qui virtutem, & rerum disciplinam admittit, vitijs liberatur. Sed enim Romani pace iam terra marique parta, molles Aegyptiorum delicias suscipere: illi, delitijs amotis, pristinam Romanorum virtutem industriamque sibi mox vindicauerunt. Sed alio loco de fascibus dicendum erit. Quod vero facit ad rem, Adamantius ad dictum illud de Iosippo: Et totius Aegypti principatum obtinet: ita philosophatur: Libidinem quippe calcavit, nequitiam euitauit, omnesque corporis voluptates edomuit atque frænauit: Hoc enim est totum Aegypti principatum gerere. Vide vtro Chrysofostomum in oratione, quam habuit in vigilia Epiphaniæ, multa in hanc sententiam differentem. J Apte sic ergo nuda fere formosa mulier incumbens Equo fluminali per vndas vecta, cupidine que retro impulsâ nobis Aegyptum indicare potest, maxime lasciuientem in incremento Nili, vnde sperant sibi frugum abundantiam: Quam lætitiâ lasciuientem piscorum Aegyptiorum etiam æuo suo feruari testatur Ioannes Leonius in suâ descriptione Afri-

A Africa, tractans de vetere Ciuitate Cairi. Quare forsan in Anulo suo priscus aliquis, Aegyptum lasciuientem in incremento Nili significaturus, gemmulam hoc symbulo sculptam voluit. Verum harum trinum explicationum prima ceteris duabus anteferenda mihi censetur, de periculo formosarum mulierum nimis extra domum ad arbitrium vagantium, ne notam impudicitiae subeant, vel eius criminis aliquam suspicionem generent in animis hominum.

Rapina puellas & alias res pulchras exponit formositas, & occasio.

Schema X. Gemma.

*Romae apud Petriem
Stepharonum in gemma*

*Virgo mari abluatur, Triton rapit agmen Amantiam,
Prædam aufert, inter vincula raptor obit.*

*Sensentia viri eruditi, de puella vere a Tritone rapta, proponitur,
& ad historicam fidem redigitur. Cap. LXI.*

VIr eruditus hic velut historicam veritatem explicat imagines in gemmula sculptas, eleganti suo disticho:

„ Virgo mari abluatur: Triton rapit: agmen Amantium
„ Prædam aufert: inter vincula raptor obit.

Certe Tritones humana forma reperiri degentes in aquis: & inde in terras descendere ad mulieres rapiendas, multorum certis constat experimentis, atque testimonijs. Ad quæ noster

noster Ongarus alludens in Alcei fabula sua piscatoria Tritonem introducit, Eurilla Nymphæ piscatrici amasium, ita secum dicentem, ac dolos meditantem: A

„ Ma se non vuoi, che il frutto del mio Amore
 „ O s'iamio merto, o sia tua gentilezza;
 „ Sarà furto, e rapina: oprar conuiemmi
 „ Teco (poi che non vaglion le lusinghe)
 „ E gl'inganni, e la forza: io so che spesso
 „ Di venir a pescare hai per v'anza
 „ Presso il Porto, che d'Antio ancor s'appella:
 „ Iui t'attenderò fort'acqua ascoso,
 „ Fin che getti nel mar la rete, o l'hamo:
 „ Indi a la rete, o a l'hamo attaccherommi;
 „ E mentre porrai in opta ogni tua forza
 „ Per rihauerlo, io ti trarrò ne l'acque.
 „ O quando questo inganno non succeda,
 „ Ti ruberò nel lito vsciro, e poi
 „ In qualche parte ignota guiderotti,
 „ Oue altri i miei diletti non offenda:
 „ Et iui prenderò dolce vendetta
 „ Di mille amari oltraggi, che m'hai fatto.
 „ E se bene starai dogliosa alquanto,
 „ E te ne mostrerai ritrosa e schiua,
 „ Sò che ti farà caro; perche sò
 „ Che sogliono bramar ch'altri rapisca
 „ Quel ch'elle a noi spontaneamente negano
 „ Le donne: e se ben piangono, quand'altri
 „ Lor fura o bacio, o cosa altra più cara,
 „ Il pianto è d'allegrezza, e non di doglia:
 „ Ma pur che s'adempisca il mio desire,
 „ E pur che tu non possa gloriarti
 „ D'hauermi con mio scorno vilipeso,
 „ O che ti piaccia, o no, poco m'impotta.

Et mox enarratricem suæ rapinæ sociam sic introducit:

„ Era tra queste Eurilla, che salita
 „ Tra certi sassi sopra il mar pendenti
 „ Con dotta man facea gran preda: hor mentre
 „ Tenta vna volta lieueamente, e scuote
 „ La canna, per saper se a l'hamo appeso
 „ Era alcun pesce, ella s'incurua, e rende
 „ Maggior peso a la destra: Eurilla allhora
 „ Credendo fatta hauer grossa rapina,
 „ Cautamente a se tira: ma la lenza
 „ (Quasi da forte man tenuta fosse)
 „ Non s'arrendeua; ond'ella irata scesa
 „ Vicino a l'acque: e mentre ingegno e forza
 „ Tutta in opra ponea per rihauerla,
 „ (Come non sò) precipitò nell'onde.
 „ In questo, ohime, che mi s'arricia il crine
 „ A ricordarlo, vscì del mare vn mostro,
 „ E se la tolse in spalla, e via portolla.

Et inde poeta proponit aliam de sua recuperatione taliadicentem:

„ Era, come douete hauer inteso
 „ Da qualche Nuntio, in mar caduta Eurilla:

- A
- », E su le spalle già Triton l'hauea:
 », Quando ecco Alceo colà venne volando:
 », Poi che vide il suo ben in forze altrui,
 », Senza punto badar spiccato vn salto
 », Da la punta nel mar gittossi (allhora
 », M'accorsi Alceo d'Eurilla esser amante)
 », Parue a gli homeri, e a piè ch'haueffe l'ali,
 », Tanto per aria andò pria che toccasse
 », L'onde: caduto in mar, si mise a nuoto:
 », Nè Lontra mai, nè Vmbrina, nè Delfino
 », Così ratto solcò nuotando l'acque
 », Come veloce ei le solcaua, i piedi
 », Mouendo a tempo, e con le dotte braccia,
 », E con il fiato rispignendo i flutti.
 B
 », Non molto andò, che giunse il predatore:
 », Il qual, l'Amor posposto a la salute,
 », Lasciò la preda, e s'attuffò fuggendo.
 », TIM. Doue restò la sfortunata Eurilla?
 », FILL. Anzi fortunatissima chiamarla
 », Dei, poi ch'hebbe soccorso a si grand'huopo:
 », Ella caddè nel mare, e già credea
 », Esser esca de pesci: quando a lato
 », Si vide il su' Amatore: onde le braccia
 », (Quel che qui fatto certo non hauria)
 », Gittogli al collo, e così stretto il cinse,
 », Che si tenacemente non afferra
 », Anchora il fondo, o scoglio Pantalena:
 », Egli si dolce peso addosso hauendo,
 », Ristette alquanto, e forse per dolcezza,
 C
 », Indi si mossè, e in breue spatio giunse
 », Vicino al lido: Eurilla, poi che fue
 », Fuor del periglio in luogo oue potea
 », Toccar col piè l'arena, abandonollo.
 », TIM. Che disse allhora Alceo?
 », FILL. Le disse, Eurilla,
 », Ben puoi sciormi dal collo la catena
 », De l'amate tue braccia, ma non mai
 », Sciogliera quella potrai, ch'el cor mi lega.

Quam fabulam vt potuit Ongarus ex aliqua forsam historia deducere, sic etiam Autor versiculorum in Schemate positorum allegare potuit disticho suo. Tamen hocce Schema formarum fuisse ab artifice, non ad indicandum raptum nostratis mulieris a Tritone, quam de monstro recuperauerint Amantes, vt in disticho scribitur, pleraque persuadent. In primis nulla visitur hic Amantium Tritonem insequentium effigies; quæ tamen præcipua facti species esse debuisset in Schemate. Deinde, quia mulier non consternata, neque lachrymosa spectatur in Emblemate, qualem oporteret, ne dum deceret, esse raptam a monstro marino; sed hilaris inspicitur, & manu brachioque dextero Tritoni caput amice complectens, atque sinistra placide proprios crines veluti demulcens, demulgensue. Deinceps puella cum monstro pingitur, non supra maris vndas, at in profundo gurgite colludens, atque lasciuens marina Nympha; nostrates etenim mulieres aquis demersæ statim intereunt, aeris necessaria respiratione priuatæ.

Anonymi
sententiæ re-
sclitur.

*Propria explicatio prima proponitur, de Tritone pulchram Nympham marinam
volentem atque lubentem complectente, perq; maria ferente.
Cap. LXII.*

Equidem in Schemate duo video, sub vndis Tritonem complecti formosam feminam, non lachrymantem, non a mestro penitus abhorrentem, refugientemque, sed vltro illi se se adiungentem, ipsumque complectentem, comaque proprias placide mulcentem, non possum non existimare, Schema factum a sculptore gemmæ fuisse animi causa, ad indicandum amorem, atque coniugium Tritonis cum Nymphâ marina, tanquam rem poeticam, & fabulosam,

*Secunda explicatio, de Tritone raptam puellam nostratem sub vndas
asportante. Cap. LXIII.*

Quod si lubeat, non poeticum & fabulosum commentum, sed historicam veritatem hoc emblemate representari, non repugnabo, quia vera prorsus est natura Tritonum in aquis degens, & eorundem libido in mulieres etiam nostras; quas ex insidijs adoriri solent, rapere, secumque ad coitum asportare sub aquas: De qua re multorum habemus comprobationem, mox at extendam. Quo symbolo forsitan vsus est in Anulo vir insignis, aut Insularis, aut continentis oram maritimam incolens, cui contigerit vel coniux, vel amasia pulchra sibi dilectissima. Reque vera consueuisse Tritones rapere mulieres nostras ad stuprum, notat Lucianus † introducens Tritonem ita cum Neptuno loquentem: Ad Lernam, Neptune, quotidie venir aequatum virgo, pulchra omnino species: haud equidem scio formosiorẽ ullam puellam vidisse me. NEP. Liberam ne dicis, Triton, an vere serua quæpiam est, quæ aquam ferre solet? TRI. Minime verò, sed Danaï illius filia vna ex quinquaginta istis etiam ipsa est, Amymone nomine, Interrogavi enim & quæ vocaretur, & genus ipsius. Danaus autem durius admodum educat filias, & opus earum facere ipsas docet, & ad aquam hauriendam mittit, & ad alias res agendas instituit, impigræ ut sint. NEP. Solane autem venire solet longam adeo viam ex Argis ad Lernam usque? TRI. Sola; nam & sticulosum ipsum Argos est, ut nosti; quare necesse est semper aequatum venire illam. NEP. Non mediocriter affecisti me animo, o Triton, quimhi hæc de puella narraſti. Quare eamus ad ipsam. TRI. Eamus; iam enim tempus quoque est, quum aequatum ire solet, Ac prope mediam circa viam alicubi est petendo Lernam. NEP. Proinde curram vige: vel, an hoc longiorem rebus moram inijciat, submittere equos iugo, & curram apparare? Tu vero paucis Delphinum mihi aliquem ex velocibus illis huc siste; inequitando enim illi quam celerrime prouehar. TRI. Ecce tibi hunc delphinum, omnium velocissimum, NEP. Probe sane: prouehamur igitur: Tu vero iuxta natando consequere me, Triton. Ac posteaquam ad Lernam iam aduenimus, ego quidem hic in insidijs ero: tu autem speculando obserua, quando illam accedentem sentias. TRI. Eccam tibi, prope est. NEP. Formosa, Triton, & in ipso ætatis flore puella hæc: sed comprehendenda nobis est. AMONY. Heus homo, qui me hinc correptam abducis? plagiarius quispiam es, ac videris ab Ægypto patruo nostro aliquid legatus esse: quare clamando patrem vocabo. TRI. Tace, Amonyme, Neptunus hic est. AMO. Quid Neptunum mihi narraſ? Cur mihi, o homo, vim facis, atque hinc in mare abstrahis? Ego vero suffocabor misera, submersa aquis, NEP. Bono animo sis: nihil graue patiaris faciam. Sed & fontem cognominem tibi emanare hic sinam, percussio tridente saxo hoc iuxta æstuarium: & tu ipsa felix atque beata eris, ac sola sororum obitâ morte aquam non gestabis. Hæc fabulose quidem Lucianus. At nos veras historias huic fabulæ iam atexamus; primumque Plinium audiamus * qui scribit; Tiberio Principi nunciavit Olyſſipponensium Legatio, ob id missa, visum, auditumq; in quodâ specu concha canentem Tritonem, qua nosciuntur forma, & mox: Auctores habeo, in equestri ordine splendentes, visum

Tritonum natura vera, & libido in mulieres.

† Dial. Trit. tom. 3.

* lib. 9. cap. 3.
Tritones visum
Historia.
I.

A sum ab his in Gaditano Oceano marinum hominem, toto corpore absoluta similitudine, ascendere enim navigia nocturnis temporibus, statimque de gradibus, quas in sederit, paries: & se diutius permanceat, etiam mergi. Dein Alexander ab Alexandro suis in Genialibus infit: Tritonem, & Nereidas, hominesque mari genitos, quos marinos appellant, preterquam quod apud Plinium Naturalis historia nono legeramus, nostra quoque tempestate conspicuos fuisse, multa documenta sunt. In memoria mihi est, quum adolescentibus ego, in portu nostra Portanouensi Neapoli quandoque diuernerem, Draconettum Bonifacium Neapolitanum, Patrie gentis & inclite familie virum, ut in homine militari facundia florentis, & multarum rerum cognitione clarum, tunc senectae venerabilem, & debilitate pedum inualidum, in conuentu maximo, presente atque audiente me, referre solitauisse, se dum in Hispania militaret, marinum hominem, vultu & corpore prorsus humano absoluta similitudine pubertens: postremis vero in piscem desinentibus vidisse in melle, ex vltima Mauritania, & Oceani sinibus ad Regulos, sub quibus stipendia faciebat, & honestum ordinem duxerat, pro monstro allatum. Fuisse autem facie hominis vetusti, capillo & barba hispida atque irto, colore caruleo, statura procerâ, & maiore humana. Aliis quoque tenui cartilagine, quibus marinos fluctus secabat, & membrana passim interlucente munitum. Et hanc rem non sibi tantum, sed plerisque summa nobilitatis viris notam & conspicuam fuisse dicere, & post narrationem de duplici Nereide superius allatam, addit: Sed super omnia in nostro ævo haud absimile factum accepimus in Epyro: profecto exemplum inter pauca memorabile, quod nonnulli prodendum posteris putarunt, & actis quoque publicis restatum est. Ad fontem iugis aque, ad quem mulieres ex oppidulo aquatum veniebant, Tritonem, seu marinum hominem e spelunca, quam forte ibi nactus fuerat, obseruare solitum, si quando solam ad aquas accedentem, aut per littus obambulantem mulierem videret, ipsum ex undis & spelunca leni gressu, tacitisque vestigijs desilire, & a tergo accedere: ac vi compressam mulierem ex insidijs adoriri, & ad mare concubitus causa arripere; arreptamque sub undis deferre consueuisse. Quod quum apud loci incolas percrebuisse, diligentius marinum monstrum obseruasse; & quum diutule laqueos illi intendissent, haud multo post dolo captam, & laqueis vincitum cepisse. Quumq; cibo abstineret, extra aquas diutius viuere nequisse: squaloreque tandem & radio ad extremam tabem venisse. Tenet fama Venereos eos, & flagrantissime mulierum amafios esse: propterea oppidi incolas edicto inhibuisse, nequa deinceps ad fontem mulierum nisi viris comitata accederet. Quam rem confirmat etiam Gyraldus, inquitens: Notissima etiam historia: nostra etate in Epyro vnum eiusmodi laqueis captum, qui puellis insidiaretur, dum ad fontem aquatum proficiscerentur. De hac edem re plura in Aliani additamenti P. Gillius. Addit autem Alexander ab Alex. Hæc nos, & huiusmodi ab his, qui diuersa maria penetrarant, & eadem monstra placidis aquis colludentia vidissent, & in occursum nauis exertis capitibus ab undis occurrisse, & voces audisse referebant, plerumque accepimus. Deinde Scaliger in Subtilitatibus ad Cardanum inquit: Præter ea, quæ ex Plinio ac recentioribus circumferuntur, hæc habeo: Hieronymus Damianus e Norio nobilissimus, ac fortissimus vir, qui cum socio suorum studiorum Ioanne Lucundo Architectorum Coryphæo, me primis literis Græcis imbuit: is Dominus quum in naues impositam manum militum, iussu patris, duceret suppetias Rhodiensibus: per anchoræ funem subuenientem ab se visum, dicere solebat, hominem marinum. Hoc ego illum Maximiliano Cesari predicantem audiuî, & mox: Tachnis Scythiæ fluius maximus est, qui in Oceanum Arcticum erumpit: In eo sunt pisces humana propemodum effigie, sine voce tamen. Ceterum illos neutiquam rutos fecit similitudo, quominus ab acolis esententur. Hoc quum inter epulas recitarem: illos conuiuia aliquot perinde, atq; Anthropophagos, abominati sunt: Ad alios relatum est, assensu omnes. Ego vero eorum sententiam impiam esse ostendebam, qui putarent, in illis quicquam esse hominis. Animæ namque nostræ ad hanc rationem gradus quosdam constitutum iri. Quippe a virò sapiente Natura orsa deduxisset genus humanum per Cambales, Finmarchios, Percorenses, Stygmeos, Ethiopas stridulos, ac postremo simiarum genera ad hos usque pisces. Alia historia paulo hilarior ex India. Pictum enim conuiuio est. Vrbs & regnum Cochini celeberrimum nauigantibus, Urbem præterfluit & olchan fluius. In eo, avari, agitare pisces humana forma; qui pisces piscibus vescantur. Cippæ eis nomen est. Interdiu sub aqua latere: noctu in ripas exire: ignem silicium allisione accendere: ad eum splendorem cfluato pisces conuenire: eos captos a Cippis auerari. Mirum vi

Homines marini. II. lib. 3. c. 8.

III.

IV.

† Syntag. 5.

V.

c. Exc. 26. 12.

VI.

VII.

Fluuiates homines.

Tritonibus animam rationalem non inesse.

VIII.

- sub aquis pisces, quibuscum semper sunt, facilius capiantur. Sed manus habeant, necesse est: at Nereidum, aut Tritonum nulli: sed alarum in modum pinnæ. Vtinam hæc Onesivritus, non Scaliger, edidisset. Sed subtilitates tuæ aspergenda fuerunt nostris pinguioribus Mineræis, Vere pinguioribus in hac parte, quàm Nereidibus, atque Tritonibus manus inesse viderint Gaza, & alij supra notati, & inferius afferendi. Nec absolum est, pisces alios interdum Cippos humana forma visos in flumine fugere, quos velociores ad escam facile capere nequeant: noctu venientes ad lumen ignium frequentes, adoriri & facile capere multos in esum. Melius alibi Scaliger: ^d [Nereides, & Tritones humanam speciem præferunt, neque fabula est. Antiqui prodidere, & viuunt hodie, qui viuos viderint. Demonstratus in Tanagæa oppido conditum vnum a se visum scripsit: corij detractum pusillum in ignem iniectum, terribimum halasse fumum. Pausanias Romæ Tritonem vidisse pro pilo modum cutis qualis in rana est: cetero corpore minutis squamulis obsitum. Mirum branchias sub auribus dicere habuisse, cui etiam manus essent, in quibus vngues cochleæ tegumento similes, sub aluo caudam pro pedibus, & mox post relatas historias e Plinio: Sebastianus Gadarus Epirota, patris mei miles ab se se vnum visum Tritonem inter Apolloniam & Dyrriachium me adolescente prædicabat & etiam irridente. Georgius Malacassa ex eadem terra, eiusdemque contubernij, præfectus leuibus equitibus, ab se vnum spectatum Methone in litus eiectum. Constantinus Palæocapus a patre suo visum vnum in sinu Euboico quum militaret aduersus Baiazetum Othomanum, narrauit mihi. Valerius Tesira Valentianus eques patri meo ab se se vnum visum viuum exceptum retibus, paloque alligatum, Legatis, quorum nunc in mentem non venit mihi, ostentatum, quasi ad supplicium maleficum quempiam virum, Summissum deinde equitem, qui suum affinem Legatis diceret, oraret impetrarent a rege veniam, se eius beneficij memorem, neque ingratum futurum: Legatus impetrat de subridente rege; nam mox solutis vinculis in mare de scopulo, vbi vinctus steterat, præcipitem se se dedit. In Gyllij accessionibus scriptum est, ad litus Dalmatiæ saepe capi marinos homines: item ad mare Rubrum: quorum e corijs conficiantur calceamenta longo viæ vsu expugnabilia, & mox: Piscatorem Massiliensem narrare solitum Renato Regi dono datum Tritonem viuum. Multo prius ipse Pausanias in Arcadicis asseruerat: Iam vero Tritones voce humana præditos, & eisdem perforatam concham insistentes canere.] Licet hoc inter fabulosas adnumeret auditiones; quod voce humana Tritones vti mendacium sit; quæ solum animalium rationalium munus est. In Boeoticis tamen postea tanquam veram historiam afferens ait: [Admirationem maiorem Triton affert, de quo dignitatis est quidam plenior sermo: Tanagæorum primarias matronas, arcans Liberi Patris initiatas, ad mare, quo expiationis causa lauarent, descendisse: in eas natantes Tritonem impetum fecisse: implorantibus numinis opem Bacchum præsto fuisse: & ab eo pugna Tritonem superatum. Alter vero est sermo, non ille quidem superiori par dignitate, sed a fide hominum minus abhorrens: Quæcumque ad mare agerentur pecora, ex insidijs Tritonem adoriri, & rapere: inuadere etiam leuiora nauigia solitum. Tandem Tanagræi vini craterem exponunt: ad eum quum accurrisset Triton odore allectus, potum, & somno correptum, de litoris tumulo præcipitem collapsum: mox a Tanagræo homine bipenni caput ei a ceruice abscissum: eo factum, vt & nunc sine capite cernatur. Quoniam vero tunc eum temulentum videre, a Baccho occisum crediderunt. Vidi ego & alium Tritonem inter Romanorum spectacula cetera: sed hoc, qui apud Tanagræos est, magnitudine certe inferiorem. Hanc Tritonem præferunt Tritones figuram: Capitis coma persimilis est palustri apio, tum colore, tum quod capillum omnino nullum ab alijs possit discernere: reliquum corpus squama inhorrescit minuta; sed eadem prope, qua lima est duritia: branchias infra aures habent: nares hominis, rictum oris latiore, & pantheræ dentes: oculi glauci mihi visi sunt. manus etiam iulis sunt, digitique & vngues ea forma, qua superiores conchyliorum testæ: pinnula sub ventre, & pectore pro pedibus, vti Delphinis. Episcopus Maiolus in suis diebus Canicularibus, Colloquio de Piscibus, Oportunum, ait, quòque in eandem rem est, ac pro vero admitti potest, quod iam pridem ex Viue commemorabamus lib. 2. de ver. fid. Christ. quando narrauit ætate sua apud Batanos marinum hominem visum a plurimis, & supra duos annos ibi detentum mutum fuisse, & iam incæpisse fari; sed in mare resiliisse gaudentem. Erat igitur forte*
- Scaliger no. tatus.
- d. 2. de hist. an.
- IX.
- X.
- XI.
- XII.
- XIII.
- XIV.
- XV.
- XVI.
- XVII.
- XVIII.
- XIX.
- Tritonis figura.
- XX.

A forte hic verus homo ; nam fari incipiebat ; mente igitur pollebat ; sed diuturna aquarum consuetudo non permittebat hominem in solo salubriter versari posse, quem angeret acrea leuius respiratio. *Sed ego crediderim non hominem fuisse ; loqui vero didicisse, sicuti pica, psittaci, corui, & alia pleraque bruta loqui discere consueverunt.* *Baptista Fulgosus inquit : e Eugenio Quarto Pontifice apud urbem Sibinicum in Illyrico captus memoratur marinus homo, qui ad mare puerum trahebat. Is ab accurrentibus, qui reminispe xerant, lapidibus sustibusque vulneratus in solum retractus est : eius effigies pene humana, nisi quod cutis anguilla similis erat, & in capite duo parua habebat cornua : manus quoque duorum tantum digitorum formam exprimebant: pedes autem in duas veluti caudas definebant: a quibus ad brachia alæ, vt in vespertione, extendebantur.* *Theophanes Isaurus Abbas in chronologia testatur : In Ægypto quoque, in Nilo, Mena Præfæto vna cum populo deambulante in loco, qui dicitur Delta, Sole orto animalia humanæ formæ persimilia apparuere in fluminis medio, vir scilicet & mulier visabantur, vir quidem pectore ingenti, vultuque terribili, rufa coma, vsque ad lumbos denudatus : mulieri mammillæ erant, cum femineo profrus vultu ac cæsarie proluxa : visa feruntur vsque ad horam nonam ab omni populo. Deque ea rescriptit ad Mauritium Imperatorem Mena ; anno Domini 592. *Rubeaqueusis pontis 586. Sed multo postea, an. Dom. 1403. referente Maiolo, in Hollandiæ lacu marina mulier fuit, eo e mari reiecta. In Harlemum igitur urbem delata, quum nuda esset passa est se vestibus indui: panis, lactis, & ceterorum usum admisit, didicit quoque fila e colo deducere, & obsequi rebus multis muliebri more ; simul & Christo Crucifixo genua flectens venerabunda, docilis ad omnia quæ mandaret patrona. Nunquam tamen locuta est, semper mura, annos multos ibi viuens.] Neque mirum est de illius docilitate, quum & in belluarum genere Simiæ, canes, Elephanti, & alia pleraque similiter edoceantur. Vbi mulier marina fuit, ibi pariter masculum excutisse necesse est; quia natura nunquam vnum sine altero patitur in eadem specie distinguere sexus ; alioqui si iustra sine coniuge futurum. Addit autem Vulturariensis : [Ar anno Christi 1526. in Frisia captus marinus vir barbatus ac capillatus pilis valde setosis, pacnos annos viuens, semper mutus, tandemq; pestilentia iuterijt. In Baltico mari anno Do. 1531. prope Elepochum Noruegiæ oppidum, captus est vir marinus, qui Episcopum insulis ornatum corporis habitu penitus exprimebat : dono datus Sigismundo Poloniae Regi, rriduo tantum vixit: deque eo Gilbertus Horstius, & Cornelius Hamsterodamus Romam scripserè. Et de istis Tritonibus plura scribit Damianus Goes in Olyssipponis enarratione. Et non procul a Lunæ promontorio Ferdinandus Aluarus, domus Indiciæ scriba, vnum adolescentem marinum in litus prodeuntem, piscatorumque pisces sumentem, & criudos edentem narrat. Et quoniam res tanta in Hispania illustris erat, habebaturque copia illo mari Syrenum, ac Tritonum, adhibita est fides. Nam comperiuntur in antiquis Lusitanæ regni archiuis de ea re monumenta ; quum ea monstra ad se pertinere tum Rex, tum Magnus Magister S. Iacobi contenderent ; translatione autem lis illa dirempta est, decerumque, non Magistro Ordinis, sed Regibus deberi vectigal Syrenum, aliarumque beluarum marinarum, quæ in littoribus Magistri caperentur. Hæc quidem pluribus Damianus : quæ etiam recollit Gregorius Bruin. in Harlema.] Tot igitur atque tam euidenibus insignium virorum testimonijs de Tritonum existentia, eorumque salacitate, ac more rapiendi nostrates feminas, seu ad concubitum, seu etiam, vt ego quidem suspicor, ad esum pro cibo illis monstribus delicatissimo, fidem abrogare nefas esse ducens, allatū antea Schema de Tritone pulchram mulierem sub vndis complectente censeo posse nobis indicare Tritonum huiusmodi morem, quem graphice nobis expressum ob oculos ponere voluerit Autor Emblematis, eo monens, ne mulieres, præsertimque formosas absque sufficienti custodia permittamus in mari se abluere, nec in litore versari.**

Homo marinus vt loqui discere potuerit. e lib. 1. c. 6. XXI.

XXII.

XXII.

Natura non patitur femina sine masculo : non vicissim. XXIV.

XXV.

XXVI.

Vectigal monstorum marinarum.

Tritones cur feminas rapiant.

Tertia moralis est explicatio de piratis, & prædonibus, alijsque maritima classe rapienibus res alienas. Cap. LXIV.

Ceterum anteferenda ceteris est forsitan explicatio mystica de piratis, prædonibus, alijsq; viris violentis, qui res minus potentium sibi iure belli rapere fas esse ducunt ; etenim olim

Æn. 9. olim piratica dedecori non erat, sed virtutis fortitudinis actio; de qua sic apud Virgilium, A
 qui piratam introducit de sua vita rapaci gloriantem ita fari:
 ,, Omne æuum ferro teritur: verfaqe iuuenicum
 ,, Terra fatigamus hasta: nec tarda senectus
 ,, Debilitat vires animi, mutatque vigorem.
 ,, Canicem galea premimus, semperque recentes
 ,, Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.

Piratarum potentia origo.
 Et sane piratarum potentiam, & insolentiam ortum habuisse testatur Plutarchus ex incurstoditis maribus, portubus, ac insulis, in Pompeio scribens: [Piratarum potentia primum ex Cilicia erupit, originemque habuit audacem, & occultam: animos vero & confidentiam bello Mithridatico ceperunt, obsequijs regijs accommodantes se. Deinde dum bellis ciuilibus Romani ante portas vrbe concurrunt, vacuum custodibus mare sensim illexit illos, & incitauit: vt non iam nauigantibus modo essent infesti, sed insulas & oppida maritima vastarent. Iam pecuniosi etiam, natalibus clari, viri prudentia præcellere habiti naues prædatorias conscendebant, & societati nomina dabant, quasi ea res laudem adderet & gloriam. B

Piratica olim illustris

Piratarum luxus.

Sacrilegia.

Ad hæc erant his multis locis naualia, portus piratici, & speculæ munitæ, Pharique. Classes incurstabant non solum delecta militum classiariorum & sociorum naualium iuuentus, gubernatorum arte, nauium pernicitate & agilitate ad munus suum instructæ: verum etiam supra eorum terrorem inuidiosus stimulabat fastus. Auratis styliidibus, purpureis cortinis, remis inargentatis quasi sceleribus gestiebant gloriabanturque. Tibiæ cantus, computationesque per omnia littora, principum in captiuitatem raptus, vrbiu redemptiones captarum fugillatio erant Romani imperij. Erant nauigia prædatoria supra mille, capta ab illis oppida quadringenta. Inuiolata & intacta ante id sana adorti expilarunt Clarium Didymæum Samothracium, Telluris Hermione templum, Æsculapij Epidauri: in Isthmo, Tenaro, Calauria Neptuni: Apollinis in Actio, & Leucadæ: Junonis Sami, Argis, in Leucadio. Peregrina sacra illa, quæ peraguntur in Olympo, faciebant, & mysteria quædam peragebant arcana, quorum Solis, Mithrem dicunt, etiam hac memoria mansere primum ab illis monstrata. Maiorem in modum Romanis insultantes, etiam vias eorum excursionem facta infestabant, & villas maritimas excindebant. Corripuerunt aliquando etiam duos Prætores: Sextilium, & Bellinum prætextatos, accensosque & Liæores cum illis ipsis abduxere. Capta fuit Antonij viri triumphalis filia, rus proficiscens, & grandi pecunia redempta.] Quare non absimile vero fuerit, insignem aliquem piratam, qui rapuerit aliquando feminam primariam, huiusmodi sui facinoris symbolum in anulo gestare voluisse. Conueuerunt enim antiqui milites cuiuscumque generis, ab se patrorum facinorum insigniorum stemmata scutis, vel anulis insculpere, ad gloriam sui nominis pariter & ad hostes deterrendos. Et sane recte Lacerda superiorem Virgilij locum de Numenio gloriabundo propter piraticam vitam ait: *Fuit ista apud veteres Gentiles viuendi ratio ex rapto; non ignominiosa: Ideo Numenius de suis Italis prædicat, vt gloriosum, quod prædas agerent, & rapto viuere.* De Germanis Tacitus: *Materia munificentia per bella, & raptus. Nec arare terram, nec expectare annum tam facile persuaseris, quam vocare hostes, & vulnera mereri. Pigrum quinimmo & iners videtur, sudore acquirere, quod posses sanguine parare.* Iactatur sententiola, quam suis inseruit Gruterus:

Latrocinari gloria est, non dedecus.

Furari lex Laconum iubet ingenuis

Odyss. 19.

lib. 1. hist. Vand. c. 7.

Plutarchus in Apophthegmatibus Laconicis, ait, *fuisse tempus, quo lege iuebantur ingenui pueri furari quicquid possent.* Idem scribit Xenophon in Cyro suo dicens: *Sed quid ego de furto disputo, quum vos Lacedæmonios audiam patria disciplina a pueris furtis assuescieri: tantumque abesse vt turpe cuiquam sit furari, vt necesse etiam sit: modo ijs abstineat, quæ lege excepta sunt. Ac quo quam elegatissime, & cautissime furemini, iubet lex deprehensos in furto, scilicet callide, cauteque patrata, vt ait Spondanus. At ex latrocinijs, & rapinis, quæ sunt in genere furti laudatur Autolytus; quod in his animi, corporisque fortitudinem ostenderet in aggrediendis impauide, superandisque fortiter ingentibus, atque formidolosus periculis.* Albertus etiam Krantius *agens de prisca Danorum disciplina, Igitur, ait, quum Danorum Reges terra mari.* D

A marique, velut iustum exercerent imperium, piratica in honore fuit, non minus quam olim apud Lacedaemonios furtum, arbitrabantibus, velut in Paganismo Barbaris (quibus nulla leges prodita, nulla Iustitia comperita monita) iuste possideri quicquid vi, aut armis quaeretur, &c. Et alibi pro suis Hispanis notatis a Virgilio cl. Lacerda: Fuit antiquissimis maximus (hoc gradu pono,) gloriae decus, vivere ex rapto. Nam hoc illis argumentum summum militaris virtutis. Perrinent vnice ad hanc rem verba Thucydidis; [Græci olim & Barbarorum, quicumque in continente maritimi erant, quique insulas incolebant, vbi cæperunt crebrius alij ad alios nauibus transire, ad latrocinium conuersi sunt, Ducibus non tenuissimis, tum sui quæstus, tum infirmorum victus gratia. Atque adorti vrbes muro vacantes, vicatimque habitantes diripiebant, ac maximam victus partem hinc comparabant quod illud opus nondum pudori esset: quinimmo gloriam quandam afferret. Quod declarant quidam etiam nunc in continente, quibus decori est hoc bene exercere: tum vetustissimi Poetæ, apud quos illi vltro citroque nauigantes interrogantur, num latrones sint: Quæ res declarat, nec interrogatos operis pudere; nec eos, qui scire student, exprobrare. Et in mediterraneis etiam homines mutuo prædantur: & adhuc pleraque in Græcia vetustus mos colitur, vt apud Locros, qui vocantur Ozolæ, & Ætolos, & Acarnanas, & hanc ipsam continentem. Quin etiam arma ferre apud hos ex veteri latrocinio permansit.] Adde post pauca, hanc publicam fuisse viuendi rationem apud Græcos. Iustinus quoque ita signatæ ad hanc gloriam: *Phoenices ex ignauitate & macie terræ coacti studiosus mare quam terras excurrerunt, piscando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris (quod illis temporibus gloria habebatur) vitam tolerabant.* Certe Vopiscus in Proculo non probri loco dixit: *Homo, quod negari non potest, optimus idemque fortissimus: ipse quoque latrocinij assuetus, qui tamen armatam semper egerit vitam.* Sicuti nequæ de se Vlysses apud Homerum, vbi cum vxore loquens rationem statuit, qua esset suppleturus oues consumptas a præcis: ait itaque;

*Multas quidem ipse ego prædabor: alias autem Achivi
Debunt, donec omnia implebunt stabula.*

C An ille in se iactaret contumeliã? Demosthenes i suadet Græcis suis, vt rem gerant cum Philippo, latrocinando, quod non facerent, si fuisset illud in dedecere. Sed latrocinari est necesse: & hac gerendi belli ratione utendum primum. De Thracibus Herodotus in Terpsichore i scribit: *E bello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Deos autem hos solos colunt, Martem, Liberum, Dianam: sed reges, præter populares, etiam Mercurium (latrociniorum Deum) Eumque e dijs præcipue: per quem solum iurant: a quo progenitos quoque se aiunt, Hanc gerendæ rei rationem antiquissimam esse discit ex Dione Chryostomo; qui quum dixisset, possessiois modum esse, latrocinando hominem capere, subiicit: qui modus omnium, opinor, est antiquissimus.* Ouidius in Fastis i ponit in summa laude Romuli & Remi

„ Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
„ Et redigunt aëros in sua rura boues.

& mox:

„ Mars Latio venerandus erat, quia præsidet armis:
„ Arma feræ genti remque decusque dabunt,

D Huc pertinet etymologia latronum, quæ passim obuia: & quæ ex Plauto omnes indicant: & verba ista Interpretis Demosthenis: *Latronum vocabulum habet quandam notam fortitudinis, siquidem hostes spoliant.* Addit mox Lacerda: *Ergo Hispani, qui bellicosissimi, & fortissimi habiti, prædonum nomine honestati sunt a Plinio: vt qui non vitam legentem agerent, sed omnia bello & rapinis turbarent.* Idco de illis Iustinus Elogij loco: *Feminae res domesticas, agrorumque culturas administrant: ipsi armis & rapinis feruiunt: Huic enim errori subiecti fuerunt gentiles, vt quo generosiores & fortiores essent, eo magis conuerterentur ad furtia, latrocinia, rapinas. Qua de re signatus est locus apud Platonem VIII. Legum. Quin, quod mirere, gens quedam Scotorum rem hanc pietatis esse plenam putant etiam nunc: ita enim* lib. 1. *Rerum Scotticarum Lestæus scribit:*

„ Por-

Prædonum
Latrocinij
qui putent
quo nostro
pie fieri.

e 3. Georg.

f lib. 1.

Origo latro-
cinij piratici

g lib. 43.

h Odyss. 23.

i 1. Philip.

ilib. 5. c. 6. 7.

K Orat. 15.

l lib. 3. v. 64.
& seq.

m 2. Olyuth.

n lib. 44.

„ Porro prædandi artem adeo sibi licere putant, vt nunquam feruentius suas preces per-
 „ currant, & ad calculos rosaria, quæ vocantur, sollicitè percurrentes reuocant, quam
 „ quum quadraginta aut quinquaginta saepe milliaria ad abigendas prædas se conferunt.
 Hoc ipsum lege decreuisse Lycurgum apud Lacedæmonios vt bello magis idonei forent,
 „ admoner agens de Laconum Republica Xenophon ita: [Quin etiam ad salubrius de-
 „ gendum, & ad staturæ proceritatem magis id alimenti conducere arbitratus est, quod gra-
 „ cilia corpora, quam quod lata cibo efficeret. Verum ne rursus fame admodum premeren-
 „ tur, noluit illos quibus indigebant, ea otiosos capere, sed furari quædam sinebat, quibus
 „ fames leuaretur. Ac quod, non quia non haberet quod daret, permisit his alimentum sua
 „ sibi industria molirentur, latere id puro neminem. Patet autem, eum qui surrepturus quip-
 „ piam sit, oportere & noctu vigilare, & interdium fraudem ac insidias tendere, exploratores-
 „ que parare, si consequi quod cupit, velit. Itaque perspicuum est, eum qui pueros callidio-
 „ res circa res ad victum necessarias facere voluerit, hac ratione etiam bellicosiores effecisse.

Cur verbera-
 retur in fur-
 to deprehen-
 sus ab eo qui
 furari iuffe-
 rat.

At dixerit quispiam: Quid igitur, si quidem furari bonum existimabat, multis eum verberibus, qui in furto deprehenderetur, plectendum voluit? Quoniam, vt mihi videtur, & in alijs quæcunque homines edocent, puniunt non rite ministrantem; proinde & illi cruciant deprehenso perinde atque inepte furantes. Perpulchrum præterea stauunt ex arduo & difficili loco cascoseos quamplurimos rapere, quos ab alijs cædi iussit: ille quidem hoc significans, solere eum qui paucum tempus doluisset, diu vbi sibi prospere successerit, gaudere. Manifestum etiam, hac in re mollem & tardum, vbi maturato sit opus minime iuuare, ac plurimas turbas capere.] Constat igitur ex habitis apertissime, prisicis temporibus furari non fuisse dedecori, sed potissimum latrocinari, prædas agere, piraticam exercere, ac rapere res optatas, extitisse gloriosum, fortitudinis, atque militaribus virtutis argumentum; vt & contra raptoribus fortiter obistere, suaque facta tueri. Quare iam duo colligas ex antea propositis: unum quidem est, gemmam allati Schematis olim ab insigni quopiam pirata gestatam in anulo grandiori, quæ charam memoriam sibi conseruaret raptæ virginis, mulierisue ab se perdilectæ, multoque labore conquisitæ: Alterum autem est, res pulchras & amabiles, ac pretiosas, cuiuscumque generis extiterint, esse diligenter & caute custodiendas, nulla relicta prorsus occasione fortioribus insidiatoribus eas rapiendi.

Quæ iam sufficiant ad explicationem Schematis Decimæ Gemmæ.

HEROVM FILII NOXÆ.

Schema XI. Gemma.

Primus Erichonius currus et quattuor ausus Virgil lib 3 Geor.
Iungere equos rapidisque rotis insistere victor.
Apud Petron. Stephanonium in gemma

Sententia Cl. viri de primo quadrigarum inuentore proponitur,
ac expenditur. Cap. LXV.

Vir eximius, adhuc ignoti nominis, ad hanc iconem Schematis epigraphen posuit duos
Virgilij versus e Georgicis:

- „ Primus Erichonius currus, & quattuor ausus
- „ Iungere equos, rapidisque rotis insistere victor.

Equidem admitto, Virgilium cum plurimis in ea sententia fuisse, qua celebratur Erichtho-
nius exitisse primus, qui currus inuenerit, & illis quattuor equos trahentes adiunxit.
Nec obstat, quod hanc laudem Æschylus adscripserit Prometheo, quem introducit de se
dicentem:

- „ Ad currus adiunxi equos frænigeros.

Herodotus in Melponæne ^a Afris inueniens: *Et a Libybus quodrijugos equos iungere Græci* ^a cap. 189.
didicere. Cicero Mineruæ, scribens: ^b *Quarta Minerva Ioue nata & Coriphe Oceani filia:*
quam Arcades Coriam nominant: & quadrigarum inuentricem ferunt. Adon in Chronicis ^b de Nat
ætatæ III. Procido, dicens hunc primum omnium quadrigas iunxisse. Theon Arati Inter-
pres,

de spectac^o pres, & Pausanias in Atticis hoc inuentum Troxilo attribuunt. Tertullianus Acrophilo Argiuo, Nyginus Orsilocho Argeo, Eusebius in Chronicis Arogilo, seu Proclyto: siquid fieri potuit vt Athenis primus Erichthonius, vbi regnabat, iunxerit equos ad quadrigam; quod voluit Virgilius, & alij alibi. Nec inconuenit, in varijs locis varios eadem primum inuenisse, non ab vllō doctos. Minerua quoque dicitur quadrigarum inuentrix, quas Erichthonius reperit, quoniam Athenienses omnia inuenta sua referunt ad Mineruam Athenis præsidem. Sed quicquid sit de proposito. Nostro Schemati nulla ratione conuenire possunt Virgiliani versus allati; quum in eo nulla quadriga spectetur, nulla prorsus equorum facies: verum sola Minerua veluti iaculum in Erichthonium iaculatura, qui deiectus in terram istum metuens elato brachio se se tegere conatur vt cunque.

Varij quadrigarum inueniores vt esse potuerint.

Propria sententia proponitur, & confirmatur, de Erichthonio a Pallade, seu filio spurio, & impuro proiecto. Cap: LXVI.

Multifariam Erichthonij generatio proponitur ab Autoribus Classicis; at ea, quæ maxime congruit Emblemati nostro, & quam maxime respexisse videtur Autor huiuscemodi Schematis, est quam proponit ex antiquioribus Natalis, inquiens: ^a *Vulcanus quum arma Ioui, quibus in bello aduersus gigantes usus est, fabricasset; pro laboris diligentique mercede, obtinuisse, vt Iupiter iuraret per Stygiam paludem quodcumque poposcisset, se illi concessurum. At Vulcanus Mineruæ nuptias, cui Iupiter perpetuam virginitatem concesserat, postulauit: id abnuere quidem non potuit; sed clam Mineruam monuit, vt reluctaretur. Quum igitur Mineruam adisset Vulcanus, dicitur inter luctandum semen profuisse: quod in terram fusum in hominem conuersum est: Quare Pausanias inquit in Atticis, huic patrem fuisse neminem mortalium; sed quoniam ex terra & contentione sit genitus, Vulcani filium ita fuisse nominatum. Hunc terrigenam, & inter serpentes educatum fuisse scripsit Euripides in Ione hoc pacto:*

^alib. 9. myth. cap. 11.

- ,, Seruans auorum legem, & e terra sati
- ,, Erichthonij. Iouis puella namque ei
- ,, Duos dracones corpori mox addidit
- ,, Custodes: deinde seruandum dedit
- ,, Atheniensibus puellis. mansit hinc
- ,, Mos ille Erechtidis vt ornent filias
- ,, Serpentibus aureis.

Alij tamen dictum fuisse volunt, non a contentione, quam ἐπίσ significat, sed ἀπό τῆς ἐπίσ, a lana scilicet, qua Minerua femur sibi abstergit, quum semine Vulcani inquinata fuerat, in terram coniecta. Inde postea dicti sunt Terrigenæ omnes Athenienses. Neque vero Erichthonius solum, sed etiam Erechtheus dictus est: sic illum nominauit Homerus ^b in Catalogo:

^b Illiad. 2.

- ,, Urbem præclaram coluerunt illi at Athenas:
- ,, Fortis Erechtheus populum, quem nutrijt olim
- ,, Nata Iouis Pallas, peperit quem dædala tellus.

Fabulantur huic crura fuisse anguibus similia: quem recens natum a Minerua susceptam in cistam fuisse absconditum inquirunt. Hanc Aglauro custodiendam commisit, & Herse, Pandrosoque sororibus, &c. Sic iliter Boccatius agens de Genealogia Deorum Gentilium, ait: Erichthonius, quem Erechtheum appellat Homerus, filius fuit Vulcani & Mineruæ: de creatione cuius talis fertur fabula ab antiquis. Quod quum Vulcanus fulmina Ioui aduersus Gigantes pugnanti fecisset, petijt sibi loco præmij, vt liceret sibi cum Minerua concumbere: quod ipse concessit: data Mineruæ licentia, vt suam Virginitatem, si posset, viribus tueretur. Dum ergo Mineruæ cubiculum intrasset Vulcanus, & Mineruæ acriter se defendenti vim inferre conaretur, actum est, vt voluntate nimia percitus Vulcanus in pavementum semen effunderet ex quo aiunt Erichthonium natum: eique serpentinos dicunt fuisse pedes: ad quos contendens aate prouectus currum primus excogitauit: vt dicit Virgilius:

^clib. 12. c. 17

- ,, Primus Erichthonius currus, & quatuor ausus
- ,, Iungere equos, &c.

Huius

A Huius autem fictionis intentam Augustinus in libro de Civitate Dei sic detegit: dicit enim apud Athenienses templum fuisse Vulcano & Minerua commune, in quo compertus est insans dracone circumvolutus: qui quum magnum virum futurum iudicio Atheniensium portenderet, eum servauerunt: & eo quod parentes essent incogniti, ijs quibus dicatum erat templum, in quo compertus erat, Vulcano scilicet & Minerua, dederunt in filium. Hic præterea, ut dicit Anselmus in libro de Imagine mundi, in celum inter alias celestes imagines assumptus, Serpentarius dictus est. D. tamen Augustini verba non nihil Boccacius immutasse videtur, & sensum, quod non suam, sed aliorum mythologiam allatam dicit S. Doctor verbis ipsissimis. ^d Erichthonij regis Atheniensium: cuius novissimis annis Iesu Naue mortuus reperitur, Vulcanus & Minerua parentes fuisse dicuntur. Sed quoniam Mineruam virginem volunt, in amborum contentione Vulcanum commotum effudisse aiunt semen in terram; atque inde homini nato eam ob causam tale inditum nomen. Græca enim lingua ^{ἔρις} contentio: ^{χθον} terra est: ex quibus duobus compositum vocabulum est Erichthonius. Verum quod fatendum est, refellunt, & a suis dijs repellunt ista doctiores, qui hanc opinionem fabulosam hinc exortam ferunt: quia in templo Vulcani & Minerua, quod ambo unum habebant Athenis, expositus inuentus est puer dracone inuolutus; qui cum significavit magnum futurum: & propter hoc commune templum, quum essent parentes eius ignoti, Vulcani & Minerua dictum esse filium: nominis tamen eius originem fabula illa potius quam designat historia. Ex quibus aperte constat huiusmodi mythologiam a D. Augustino non tanquam propriam proponi, sed tanquam alienam, quam scilicet idolatræ sacerdotes afferunt, ut Deos suos a crimine vindicent; quod immediate subnequit D. Augustinus adiungens: Sed quid ad nos, quum isti in veracibus libris homines instruunt religiosos, illud in fallacibus demones delectet impuros, quos tamen illi religiosi tanquam Deos colunt? Et quum de illis hæc negant, ab omni eos crimine purgare non possunt. quoniam ludos eis poscentibus exhibent, ubi turpiter aguntur, quæ velut sapienter negantur; & his falsis ac turpibus dij placantur: ubi etiam si fabula cantat tam hominum crimen, quam numinum falsum, delectari tamen falso crimine crimen est. Ceterum ut propius ad genuinam Schematis explicationem, iuxta sensum Autoris accedamus, in gemma fingitur armata Minerua, casside, scuto, iaculo, & induta corpus vniuersum; ut indicaretur Virgo Dea repugnans libidini Vulcani procacis, & cum eo contendens; etenim, ubi non aliter possunt, virgines pudicitiam suam tuentur ab impuris hominibus violentiam inferentibus, veste se se contegentes. At Minerua præterea casside, Clypeo, spiculoque ponitur armata, quod virgo prudentia, constantia, vique omni suam integritatem aduersus impudicum aggressorem quemcumque tueri debeat. Erichthonium vero maxime propulsare profusus, & ab se penitus abigere, ferire que rectissime ponitur, quod intemerata mulier opprobriosa crimina sibi quomodolibet opposita tenetur opprimere profusum. Quin & Erichthonius recte fingitur tum a Minerua, putata utcumque matre, abiectus, tum cruribus anguineis; quod vtrumque vitium sibi gentilitium est, ac hæreditarium; etenim Vulcanus, illius pater, a matre fuit abiectus, & cruribus debilis, atque claudus; de Vulcani deiectione sic Homerus in hymno in Apollinem, Iunonem loquentem introducit:

„ Ipse meus natus claudus Vulcanus: ego ipsa
 „ Hunc peperit, manibus capiens, & in æquora ieci.

B scilicet eius turpitudinem abhominata: sicuti multo post ortum Iupiter iterum proiecit eum de cælo, quod Junonem Jove suspensam soluisset: vnde duplex crurifragium passus est: Quia de re Gyraldus: *f* Cyllopodion, teste Theophilo cognominatus est Vulcanus, quod claudus ^f 13. Syno: esset; id enim Cyllos significat. Eadem ratione & Cholipus, ut notant Nicandri Interpretes in Theriacis, qui & ipsum Chalopoda cognominatum tradunt. A Catullo Tardipes ideo notatus.

„ Scripta tardipedii deo daturum.

Quare vero claudus dicatur supra dictum est. Amphigyeis quoque Vulcanus appellatus, in primis ab Hesiodo in Theogonia, item in Ergis, id est Claudus utroque pede: ubi de Pandora agit. Item ab Homero: & quod & Cyrillus contra Iulianum in tertio notat, & paulo antea Gyraldus. Vulcanum ex sola Iunone natum canit Hesiodus hoc carmine:

„ Iuno Vulcanum nulli commissa in amore
 „ Edidit

Mythologia
 Erichthonij
 ex D. Augu-
 stino.

 Boccacius
 notitur.
 d 18. de Civ.
 cap. 12.
 Erichthonij
 æuum quatuor
 do.

Schematis
 genuina ex-
 plicatio.

Quem multi secuti sunt, inter quos Apollonius Rhodius in primo, quod eius planius ostendunt
 ,, Interpretes: Idem & Ovidius: Lucianus in eo, qui est de Sacrificijs: De Junone, inquit, A
 ,, ferunt, nempe hanc citra virilem congressum subuentaneo conceptu grauidam, puerum
 ,, edidisse Vulcanum, atque eum quidem non admodum fortunatum, verum excusorem &
 ,, fabrum ærarium, qui que perpetuo tum igni, tum in fumo versetur, ac scintillis oppletum;
 ,, quippe cuius ars in fornacibus exerceatur. Tum autem, ne pedibus quidem integris;
 ,, claudicare enim e ruina, quum a Ioue præceps datus esset e cælo. Quod ni Lemnij pro
 ,, sua bonitate, quum dum adhuc ferretur in aere, suscepissent, perierat Vulcanus. Hæc
 ,, tenus Lucianus. At Isidorus; Ideo, inquit, Fabrorum fornacis Vulcanum autorem fuisse di-
 ,, cunt, quia sine igne nullum metalli genus fundi extendique potest. Sed enim Homerus Vul-
 ,, canum ex Ioue & Junone natum scribit: quas opiniones Phurnutus de Nat. Deorum explicat, &
 ,, allegorias interpretatur. Pulchre sane Phurnutus ait; At bona hominum pars artes Mi-
 ,, neruæ ac Vulcano tribuere: Mineruæ quidem, quando hæc prudentia ac industria esse vi-
 ,, detur; Vulcano autem, quod ex artibus plurimæ per ignem sua opera exhibeant. Dein-
 ,, de certe æther ac splendor & purus ignis est Iupiter: at ille, qui in vsu est, ac aeri misce-
 ,, tur, Hephæstius, id est Vulcanus, dictus est, ab incendendo, duæo nomine; hinc eum Io-
 ,, ue & Junone progenitum esse dixerunt: & aliqui Junone sola; nam crassiores ac pinguior-
 ,, res flammæ quodammodo ex solo incenso aere materiam sumunt. Verum traditur clau-
 ,, dus esse, quod ob materiæ crassitudinem cursum claudicantibus haud absimilem faciat;
 ,, aut fortassis, quod sine ligneo tanquam baculo progredi nequeat: Verum nonnulli,
 ,, quia superiorem motum ob nutrimentum inferiori dissimilem atque inæqualem faciat, illo
 ,, tardiore existente, eum claudicare dicebant. Ferunt autem, Iouem illum e cælo in ter-
 ,, ram dedisse præcipitem, quod fortassis, qui primi cæperint igne uti, ex ardenti fulminis
 ,, iactu hunc adepti sunt; quum antea nullis ingenij machinis ad ignita peruenire potuissent.
 Ego vero dixerim Vulcanum, quasi volentem canum, qui flamma est; potissimum sub forma
 fulminis ex æthere trusus; claudum assignari; quod fulminum motus tortuosus est, nec vi-
 quam recta incedunt: duplici ex causa natales habere; quarum altera est aer mediæ potissi-
 mum regionis, quem in Cratylo Plato Junonem esse vult, & appellari, lepida quadam Ety-
 mologia, celeri repetitione nominis *Æra*, quæ Iuno est, & *Aer*: quum aer sit materia flam-
 mæ, quam Aristoteles ^b definit esse summum ardentem, atque ardorem sicci spiritus: quo no-
 mine dictus est ignis materialiter ex sola Junone genitus; quum aliam nullam obtineat mate-
 riam proximam, quæ vices matris gerit in productione rerum naturalium, Aristoteli ^c simili-
 terque Platoni. ^k Sed causam Effectricem æther habet, ac cælum, adeoque Iouem. Clau-
 dicat autem etiam flamma, sicut inquit Phurnutus, quia ratione leuitatis ignis ad æthera sur-
 sum ascendit, sed ratione crassioris materiæ fumosæ, quæ terrestrius est particeps naturæ, atq;
 grauitatis, deorsum sponte contendit; vnde motus ignis est inæqualis, & irregularis, claudi-
 cationi persimilis. Quam claudicationem propterea fabulantur eum adeptum ex præcipi-
 tatione de cælo in terras, tum a Ioue patre, tum etiam a Junone matre: de qua nos alibi fufius
 in Encyclopædia, quam pridem edidimus ad Aram Dosiadæ. Sic Erichthonius Vulcani pa-
 tris fatum subiens, suo a Pallade cum lana semine Vulcani coinquinata proiectus est, atque
 deiectus in terram; minacique vultu, manuque telo armata perterritus. Quin & quod ex
 læsis parentibus plerumque nascantur itidem infantes eadem parte læsi, ut ait ^l Aristoteles,
 & nos ex eo fufius aliquando ^m demonstrauimus, ex leuiter claudi utroq; ⁿ pede Vulcani se-
 mine natus est Erichthonius adeo infirmis pedibus, ut hi nihil firmitudinis habentes, eius cor-
 pus apte regere sustinereque minime valerent, at sub pondere corporis molles flexerentur;
 & anguim imaginem potius quam erurum representarent; quem defectum adultus ut ce-
 laret, imbecillitatisque natuæ succurreret, instituit sibi currum, quem traherent equi. Sic
 aliquando Cicero Plutarchi ^o relatu, per metaphoram dixit, *Claudus ad equum*, de homine
 referente se turpiter ad iurgia, cui deessent rationes in animo conuincentes antagonistam,
 cum quo desceperet. Et quemadmodum, ut ait Natalis ^p *Memorie prodidit in Atticis*
 Pausanias, *Vulcanum iniurie acceptæ a matre minime oblitum, auream sellam cum oculis*
 quibusdam vinculis dono matri misisse, quæ Deam, quum assedisset, statim implicauerunt;
 ,, quod etiam Plato innuit in secundo de Republica; Atque poetæ cogendi sunt, ut moderata
 ,, vltan-

Fuminis mo-
 gii tortuo-
 sus cur sic.

b 2. de gen.
 c. 23.

1. meteor.
 su. 2. c. 1.

4. meteor.
 su. 1. c. 3.

1. phy. t. 80.
 81.

k in Timæo.

l 2. de gen.
 an. c. 3.

m de moult.
 & de perf.

const. hom.
 in vtero.

n Gyrald.
 Syn. 13.

o in Apophth.

p lib. 2. c. 64.

A

B

C

D

A ,, vtantur oratione, vt Iunonis vincula a filio, & a patre (siue, a matre) Vulcanum deiecit: ita Schematis Autor Erichthonium patrizantem inducit, quum contra Mineruam extolle- re, ac emibrare cruris anguem ore patulo finxit, velut vltorem deiectionis. Ceterum quum Minetua fuerit integerrimo, pulcherrimoque corpore, menteque vegeta: Vulcanus autem ex casu de cælo in mare leuiter claudus: vt constat Valerio Maximo scribente: *Tenei vi- senes Athenas Vulcanus Alcamenis manibus fabricatus: præter cetera enim perfectissima ar- tis in eo præcurrentia indicia, etiam illud mirantur, quod stat dissimulate claudicationis sub veste, leuiter vestigium representans, vt non tanquam exprobratum vitium, ita tanquam cer- tam, propriamque Dei notam decore significans.* Eorum filius Erichthonius degener valde tur- pibus cruribus, & infirmis pedibus, tortuosis & mollibus ad instar anguuum fuisse poni- tur; quod Heroum filij plerumque noxæ sint; vt ratio comprobat, & multiplex experien- tia; ratio quidem, quia quum in operibus animi, viri mente præstantes, & ingenio, quales Minerua fuerunt, & Vulcanus apud antiquos, multum spirituosæ substantiæ, caliditatisque naturalis absumant; eorum semen debito spiritu, caloreque, fecunditatis r omnis autore (vt edocet Aristoteles) destitutum, vt minus secundum, sobolem imperfectam generare cogi- tur. *Heroum filij cur noxæ.*

B ,, Experientia quoque comprobat id ipsum; etenim Mythologus Comes inquit: *S Neque mirari conuenis, si quum de Ioue superius loqueremur, paucos filios illi tribuimus; quum præter suprãdictos, Mercurius quidam, & Venus, & alij nonnulli eius filij extiterint; quoniam ita obscuro fuerant, vt eorum nomina pene deleta, & extincta sint eodem, quo vita, de. Sed lucu- lenti de mortalibus Adagiographus inquit ipsissim: Viro tum heroum filij Noxæ. Ve- teribus illud obseruatum fuit, præstantium virorum filios multum a progenitorum mori- bus abfuisse: Vnde & Demosthenes dixit, *A viris egregijs, perinde quasi fato quodam id accidat, improbos proficisci filios.* Quæ quidem Demosthenis sententia refertur ad Ari- stide in Cimone. Interpret, quisquis is fuit, homo nec indiligens, nec indoctus, hoc lo- co prouerbum citat, quod modo retulimus. Manet & hodie vulgatus iocus: *Ex sapien- tissimis patribus stultissimos propagari liberos.* Euripides in Heraclidis generaliter hanc sententiam ad omnes mortales reulit:*

*Vnum forsã inier plurimos
Inuenieris, qui patre non sit nequior.*

C ,, Ad stipulatur huic sententiæ locis aliquot Homerus: nominatim Odyssæ E.
*Equat vara patrem soboles, sed plurimi ab illis
Degenerant, pauci superant probitate parentem.*

Declamat hoc argumentum Ælius Spartianus in Senero Cæsare, multis exemplis declarans: ita fere vsuuenisse, vt viti seu virtute, seu literis, seu fortunæ indulgentia insignes, aut nullos omnino liberos habuerint, aut tales reliquerint, vt magis ex vsu rerum humanarum fuerit, illos absque liberis decedere. Et vt ordiamur a Romulo, hic nihil liberorum reliquit: nihil Numa Pompilius, quod vtile posset esse Reipublicæ. Quid Camillus? num sui similes liberos habuit? Quid Scipio? Quid Catones, qui magni fuerunt? Jam vero quid de Home- ro, Demosthene, Virgilio, Crispo, & Terentio, Plauto, ceterisque alijs loquar? Quid de Cæsare? Quid de Tullio, cui soli melius fuerat liberos non habere? Quid de Augusto, qui nec adeptum bonum filium habuit, quum illi eligendi potestas fuisset ex omnibus? Falsus est etiam ipse Traianus in suo munice ac nepote deligendo. Sed vt omitteremus adoptiuos, ne nobis Antonini Pius & Marcus numina Reipublicæ occurrant, veniamus ad genitos. Quid Marco felicius fuisset, si Commodum non reliquisset hæredem? Quid Seuero Septi- mio, si Bassianum non genuisset? qui statim insimulatum fratrem insidiatum contra se cogi- tatarum, parricidiali etiam figmento interemit: qui nouercam, matrem quinnimo, in cuius sinu Getam filium eius occiderat, vxorem duxit: qui Papinianum iuris asylum & doctrinæ legalis thesaurum, quod parricidium excusare noluisse, occidit: & Præfectum quidem suum, ne homini per se & per scientiam suam magno deesset & dignitas. Ad hanc rem Alexander in suis problematibus ait: *Cur pleriq; stulti liberos prudentissimos procreauerunt; & contra, multi valde prudentes stolidissimos? Quod homines stultiores, quum concubunt, totos libidini se dedunt: itaque animo penitus in corporis concreationem demerso, astrictoque rei tantum venere, semen vires optimas tum rationales, tum naturales adeptum perfluit, creatq; proin-*

lib. 1. c. 11. f.

2. de gen. an. c. 3.

lib. 2. c. 6. 6.

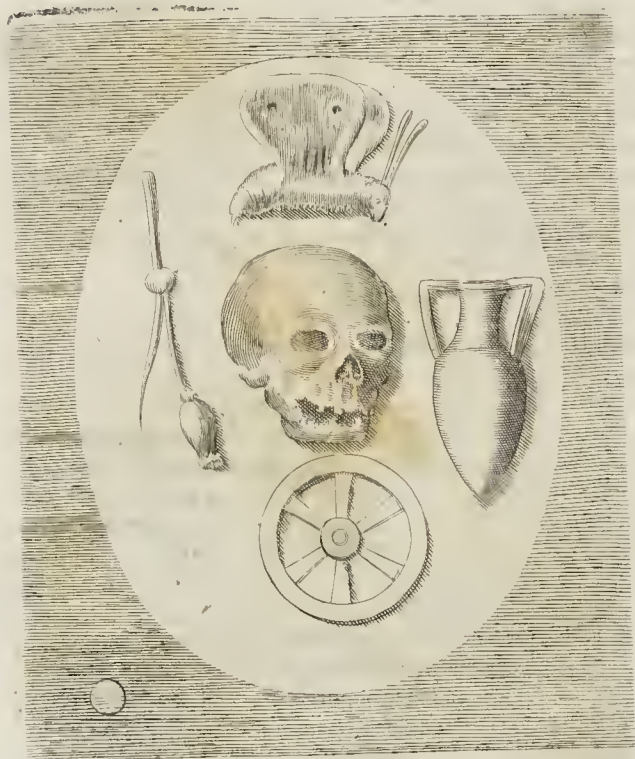
Iouis cur pauci filij na- scuntur, quum plurimos ha- buerit.

lib. 1. probl. 22.

proinde hominem prudentiorem: At homines prudentes, & docti semper aliquid vel honesti, vel
 utilis animo complectuntur, nec in ipso quidem venereo coitu omnino a rerum studio desistunt: A
 itaque animo remissiori profuens semen expers longe facultatis illius animalis incumbit. Hinc
 etiam deduci ratio potest, cur homines stulti atque indocti filios robustos maxime procreant, pru-
 dentes & docti imbecillos. Itaque passim audiunt merito *Heroum filij noxæ*. Ad quod indi-
 candum belle Schematis aut or antiquus in gemmula finxit Eriehthonium anguinis pedibus,
 longe deteriorem parentibus Vulcano leuiter Claudio, & Minerua, corpore pariter & ani-
 mo integerrima, quæ ipsum vel in lana coinquinata secundo Vulcani semine mox nasciturum
 abiecit, & ortum flatim vultu minaci, teloque tantum non vulneratura perterrefaciens ab se
 penitus ablegauit in cista conclusum.

Humana vita est mors undique miseris obsessa.

Schema XII. Gemma.

*Papilio? an ne rota est vitæ fugientis imago?
 Urna rogum? lethi fratrem signatne papauer?
 obtinuit medium cur qua vltima linea rerum est.*
Apud equitem. St Stephanus Binnijcom Gualdum

Aliena declaratio proponitur, & explicator. Cap. LXVII.

Profecto multum ad veritatem accessisse videtur vir eruditus appositis tribus versiculis
 præfenti Schemati:

1) *Papilio? an ne rota est vitæ fugientis imago?*

2) *Urna*

- A
 ,, Vrna togum? fratrem signat ne papauer?
 ,, Obtinuit medium cur quæ vltima linea rerum est?

Enimvero Papilio vitam humanam signat: sed in eodem hieroglyphico duas imagines, Papilionem, & Rotam, idem omnino signate, vitam scilicet fugientem, non ne superuacaneum, atque vitium artis est? Vrna quomodo mortem signet, vbi caluaria mortui ponitur? nonne pariter hæc superabundat in Emblemate? Sane papauer somnum inducit, qui frater mortis habetur: sed cur opponitur Vrnæ sepulchrali? Caluaria mortui cur media collocetur inter quatuor ista symbola, dum non explicatur, sed quæritur, imperfecta Schematis est expositio; quam interpretes complere tenentur. Age nos hanc prouinciam aggrediamur.

Propria sententia proponitur: primumque Caluarie symbolum medium explicatur de vita mortali. Cap. LXVIII.

B **Q** Vinque sunt in Schemate signæ; quarum media, caluaria humana, desuper papilionem habens, infra se Rotam obtinens, ab vno latere Papaueris plantam, & ab alio sepulchralem Vrnam: princeps est omnium figurarum. Est humana caluaria, spectabilis antrosum, ad quam aliæ quatuor, tanquam ad proprium centrum lineæ, referuntur. Admirabile profecto Iobi patientis oraculum habetur, quod vniuersum hocce Schema declarat, velut inde sumptum; quo dicitur: ^a *Homo natus de muliere: breui viuens tempore: repletur multis miserijs. Qui quasi flos egreditur & conueritur, & fugit velut umbra: & nunquam in eodem statu permanet.* Sane homo natus de muliere sapienter humana caluaria designatur: breue tempus humanæ vitæ papilione, quod animal ephemerum est: Vrna sepulchralis replètur ossibus, & cineribus cadauerum, quæ sunt miseræ nostræ: flos egrediens e stitpe, qui conueritur, & fugit velut umbra, papauer est inter omnes florum species: Rota uunquam in eodem statu permanet, sed assidue voluitur instabilis. Age nunc singulas huiusmodi notas diligenter explicemus; a caluaria sumentes exordium. Profecto caluaria, quæ caput est hominis defuncti, mystice designat hominem degentem in hac vita mortali: quoniam recte scribit Apuleius, ^b *Homo totus in capite, & vultu est; namque prudentia, & sensus omnes in illa parte continentur, cetera omnia membra capiti ancillantur.* Hinc apud Aristotelem apte reprehenduntur illi, qui mundum ab inferiori sui parte subcælesti determinant generationi & corruptioni obnoxium; quum a portione cælesti, quæ de cæto Platonis in Timæo capiti & vultui proportionem respondet, denominari debeat generationis & corruptionis expert: en verba Magistri clarissima: *Item dignum est reprehendere eos, qui ita arbitrantur, quoniam quum & ipsorum sensibilibus pauciora numero ita se habere viderent, de toto tamen cælo similiter senserunt; hic enim, qui circa nos est, solum sensibilem locum in corruptione & generatione est, qui nulla, ut ita dicam, vniuersi pars est. Vnde iustus fuisse, propter illa, ista etiam absoluisse; quam propter ista, illa condemnasse.* Quare solum caput, ac vultus, hominem totum mystice representat. Quod veteres eo significarunt, quod in Numis, non totius corporis imaginem, sed cælabant solummodo caput, vultumque Cæsaris, aut Augusti, Neronis, Agrippinæ, aut alius cuiuslibet. Quin & in oculo solo totius corporis haberi signum indicat aperte sacra pagina, qua legitur: ^d *Lucerna corporis tui oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit; si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.* Sed & paulo antea faciem vniuerso corpori comparat, & homini toti, cui nunc oculum proportionalem fecit, vt oculi nomine signet a sensu præstantiore totam faciem & caput; dixerat enim nouissime: ^e *Quum autem ieiunatis, nolite fieri, sicut hypocrite, irides: exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Tu autem, quum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, &c.* Ieiunium enim emaciat non solum caput & faciem, sed etiam manus, pedes, & vniuersum corpus reliquum; at hoc totum corpus a parte magis præcipua, magisque conspicua denominauit Caput, atque faciem; quam mox denominat similiter a sensu nobiliore, conspicuoque magis, oculum, vt vidimus. Itaque caput, & facies vniuersum hominem apte representat in Schemate. Sed

^a Iob. c. 14.
1. 20

^b 1. de dogm.
Platon.

^c 4. met. c. 23

^d Caput solum
Cæsaris cur
insculptum
numis.

^e Luc. 11. 34.
Matt. 6. 21.
22.

^f Matt. 6. 16
& seq.

^g Purg. cant.
23.

C **S**us omnes in illa parte continentur, cetera omnia membra capiti ancillantur. Hinc apud Aristotelem apte reprehenduntur illi, qui mundum ab inferiori sui parte subcælesti determinant generationi & corruptioni obnoxium; quum a portione cælesti, quæ de cæto Platonis in Timæo capiti & vultui proportionem respondet, denominari debeat generationis & corruptionis expert: en verba Magistri clarissima: *Item dignum est reprehendere eos, qui ita arbitrantur, quoniam quum & ipsorum sensibilibus pauciora numero ita se habere viderent, de toto tamen cælo similiter senserunt; hic enim, qui circa nos est, solum sensibilem locum in corruptione & generatione est, qui nulla, ut ita dicam, vniuersi pars est. Vnde iustus fuisse, propter illa, ista etiam absoluisse; quam propter ista, illa condemnasse.* Quare solum caput, ac vultus, hominem totum mystice representat. Quod veteres eo significarunt, quod in Numis, non totius corporis imaginem, sed cælabant solummodo caput, vultumque Cæsaris, aut Augusti, Neronis, Agrippinæ, aut alius cuiuslibet. Quin & in oculo solo totius corporis haberi signum indicat aperte sacra pagina, qua legitur: ^d *Lucerna corporis tui oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit; si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.* Sed & paulo antea faciem vniuerso corpori comparat, & homini toti, cui nunc oculum proportionalem fecit, vt oculi nomine signet a sensu præstantiore totam faciem & caput; dixerat enim nouissime: ^e *Quum autem ieiunatis, nolite fieri, sicut hypocrite, irides: exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Tu autem, quum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, &c.* Ieiunium enim emaciat non solum caput & faciem, sed etiam manus, pedes, & vniuersum corpus reliquum; at hoc totum corpus a parte magis præcipua, magisque conspicua denominauit Caput, atque faciem; quam mox denominat similiter a sensu nobiliore, conspicuoque magis, oculum, vt vidimus. Itaque caput, & facies vniuersum hominem apte representat in Schemate. Sed hoc apte fatetur etiam Danthes Aligherius iniquens: f

- ,, Parean l'occhiaia anella senza gemme:
 ,, Chi nel viso de gli homini legge OMO,
 ,, Ben hauria quiui conosciuto l'Emme.

Quem locum commentator Landinus explicans inquit: *Parea il tondo de gli occhi, doue stanno gli occhi, anella senza gemme, anella tonde, senza castone, doue entra la gemma: dicono che nella faccia dell' homo gli orecchi e'l naso fanno vno M, in questa forma* **M** *, & gli occhi sono nel mezzo due o in questa forma, O O: & così dicono OMO. Adun* **M** *que il Poeta vuol*

2 Cap. 10

Caluariz
mortui signi-
ficatum.

h Gen. 2. 16.

17.

il. 4. in Gen.

c. 2. qu. 2.

nu. 239.

K 2. Reg. 14.

14.

l Homil. 37.

in Euang.

ps 13. de Ciu.

c. 12. & 13.

dimostrare, che la magrezza del viso, facea più espressamente apparire. Nos autem olim agentes de Mundi & Hominis analogia secus hunc locum interpretati fuimus asserentes; & Quandoquidem in facie hominis duæ malarum eminentiæ, per superciliorum arcus coniunctæ superne cum naso, inde ad labia protenso, representant litteram **M**; intra cuius lineas duæ cauitates oculorum efformant duas literas O O; quæ quidem in vultibus hominum emaciatorum euidentius conspiciuntur sub hac imagine **M**. Nomen igitur Hominis, naturaliter inscriptum est eiusdem vultui: proptereaque vultus & caput est symbolum totius hominis. Ceterum vitam humanam post primi parentis errorem esse veram, & continuam quandam mortem, seu moriendi passionem actualem, quam apte designet humana caluaria Schematis allati, facile probari poterit ex diuina pagina, sacris doctoribus, & ex rei natura. Primum enim historia sacra ponit homini statim creato Deum

iussisse: *Ex omni ligno pr adisi comede: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas: in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Quem locum, vt obseruat Pererius, viti præclari rationabiliter interpretantur de actuali morte, non tantum de necessitate moriendi: verum, mortem illi quidem intelligunt, non completam, sed inchoatam, scholastici dicerent in fieri, non in facto esse; statim enim vt Adam peccauit, corpus eius spoliatum iustitiæ originali, & munere immortalitatis destitutum, cæpit perpeti frigus, calorem, lassitudinem, aliaque incommoda & mala, quæ sunt certissimi venturæ mortis absolutæ nuncijs, cæpitque paulatim corrumpi, & ad interitum consummatum delabi. Sicut enim Philosophi alterationem, quæ præcedit procreationem formæ substantialis, quod sit ad eam præparatio quædam necessaria, & velut certissima quædam via, non dubitant appellare generationem: ita alteratio, quæ paulatim animam a corpore separat, & ducit homines ad interitum, nomen mortis & corruptionis sibi vendicat. Sapienter igitur illa mulier Thecuitis ad regem

Dauid: *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur.* Verissimum etiam est illud B. Gregorij: *Temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors est potius dicenda quam vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud, quam quædam prolixitas mortis?* Corpus igitur Adæ in eodem statu permanisset, nisi ipse peccasset; non enim paulatim fuisset dissolutum aut vitiatum, & ad mortem delapsum; at post peccatum, cæpit paulatim dissolui & corrumpi, & ad interitum fluere: & ex eo tempore, mors ei cæpit dominari. D. Augustinus, quem plurimi Theologorum sequuntur, eandem sententiam comprobat, & latius extendit ad omne mortis genus, inquit: *Quum ergo requiritur, quam mortem Deus primis hominibus fuerit cõminatus, si ab eo mandatum transgredierentur acceptum, nec obedientiam custodirent: vtrum animæ, an corporis, an totius hominis, an illam, quæ secunda dicitur? Respondendum est, Omnes; prima enim constat ex duabus; secunda ex omnibus tota. Sicut enim vniuersa terra ex multis terris, & vniuersa Ecclesia ex multis constat Ecclesijs, sic vniuersa mors ex omnibus; quoniam prima constat ex duabus: vna animæ, altera corporis. Vt sit prima totius hominis mors, quum anima sine deo, & sine corpore ad tempus poenas luit: secunda vero, vbi anima sine deo cum corpore poenas æternas luit. Quando ergo dixit Deus primo illi homini, quem in paradiso constituerat, de cibo vetito: Quæcunque die comederitis ex eo, morte moriemini: non tantum primæ mortis partem priorem, vbi anima priuatur Deo: nec tantum posteriorem, vbi corpus priuatur anima (sensim secundum partes assidue abiens in elementa) nec solum ipsam totam primam, vbi anima & a Deo, & a corpore separata ponitur: sed quicquid mortis est vsque ad nouissimam, quæ secunda dicitur, & qua est nulla posterior, comminatio illa complexa est. Nam posteaquam præcepti facta transgressio est, confestim gratia deferente diuina, de corporum suorum nuditate confusi sunt: vnde etiam solijs ficulneis, quæ forte a per-*

turba-

A turbatis prima comperta sunt, pudenda texeront: quæ prius eadem membra erant, sed pudenda non erant. Senferunt enim nouum motum inobedientis carnis suæ, tanquam reciprocam poenam inobedientiæ suæ. Jam quippe anima libertate in peruersum propria delictata, & Deo dedignata seruire, pristino corporis seruitio destituebatur. Et quia superiorem Dominū suo arbitrio deseruerat, inferiorem famulum ad suum arbitrium nō tenebat: nec omnino habebat subditam carnem, sicut semper habere potuisset, si Deo subdita ipsa mansisset. Tunc ergo caro capit concupiscere aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: cum qua controuersia nati sumus, trahentes originem MORTIS in membris nostris, uitiatæque natura, contentionem eius sine uictoria de prima præuicatione gestantes.] Itaque uiuere humanum ob culpam originalem est continuum mori, quo corpus assidue relucatur animæ, atque ab eius obedientia separatur, & sensim sine sensu secundum partes corrumpitur abiens in elementa, ex quibus primo coaluerat. Hanc eandem sententiam, quod uita nostra in corpore mortali sit uere mors, Apostolus protulit inquitens: ^{” Rom. 7. 24.} [Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? (Sed præstat integram Apostoli sententiam audire) * Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi per corpus Christi; ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo. Quum enim essemus in carne, passionis peccatorum, quæ per legem erant, operabamur in membris nostris, ut fructificarent morti: Nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur: ita ut seruiamus in nouitate spiritus, & non in uetustate literæ. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi per legem; nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces: Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat (quia scilicet peccatum nihil est aliud, quam transgressio legis) Ego autem uiuebam sine lege aliquando. Sed quum uenisset mandatum, peccatum reuixit. Ego autem mortuus sum: & inuentum est mihi mandatum quod erat ad uitam, hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me; & per illud occidi. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum & iustum & bonum. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quod lex spiritualis est, ego autem carnalis sum, uenundatus sub peccato. Quod enim operor; non intelligo: non enim quod uolo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est. Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me; hoc est in carne mea, bonum. Nam uelle adiacet mihi, perficere autem bonum, non inuenio. Non enim quod uolo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur legem, uolenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: uideo autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuam me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de CORPORE MORTIS HUIUS? Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente seruius legi Dei: carne autem, legi peccati, (quæ mors est, & mortem affert assidue. Quod etiam Phile dixerat, & cui) Sapiens, qui uidetur uita mortali defunctus, immortalem uiuit: malus autem uiuens in uitijs, quantum ad felicem illam uitam est mortuus. (Verum & alibi dicit.) Peccatalis uero mors est, quum anima e uirtutis uita emoritur, & uiuit in uita uitijs. Quam opinionem Mosis secutus propemodum Heraclitus ait: Viuimus illorum mortem, mortui sumus illorum uitam: ac si dicat. Nunc, quum uiuimus, mortuam esse animam, tanquam monumento insepultam corpori; quod si mortui fuerimus, tum demum animam uiuere uita propria, liberata a malo, mortuo uinctoque corpore.] Quæ fuit etiam Platonicorum omnium sententia, decernentium corpus esse sepulchrum animæ, cum Præceptore suo. Ceterum & hominem in corpore mortali semper naturali morte secundum partes corrumpi; quod antea nouimus e sacra pagina legente quod, ^{” Rom. 7. 24.} Omnes morimur, & quasi aquæ dilabi. ^{” Rom. 7. 24.} ^{” Exod. 20. 5 Deuter. 5. 26. Cur sine lege peccatum nō sit. Homo uiuēs ut mortuus sit.} ^{” 2. de infid. deter. potiori r. 1. de leg. alleg. f.} ^{” in Cratylō Corpus est animæ sepulchrum.} ^{” 2. Reg. 14.}

mur in terram, qua non reuertuntur: ostendere quoque licet ex Aristotele, ponente sub-
 stantiam materialem corporis nostri semper ad instar aquæ fluere, dum inquit: "*Quoniam*
autem dubitatum est de his sufficienter, oportet & dubitationem solutionis tentare inuenire,
saluantes, manente eo, quod augetur, & adueniente aliquo augeri, recedente autem minui:
Adhuc autem quodcumque signum sensibile, aut maius, aut minus factum esse: & non vacuum
esse corpus, neque duas magnitudines in eodem loco, neque incorporeo augeri. Suscipiendum
autem causam, quum determinauerimus primum, unum quidem, quod ea, quæ sunt dissimi-
lium partium, augentur, quia ea, quæ sunt cosmilium partium, augentur; componitur enim
ex his unumquodque: Deinde quod caro, & os, & vnaquæque talium partium est duplex,
quemadmodum & aliarum in materia formam habentium: etenim materia dicitur, & forma,
caro, aut os. Quamcunque igitur partem augmentari, & adueniente aliquo, secundum for-
mam quidem est possibile, secundum materiam autem non est. Oportet enim intelligere, quem-
admodum si quis mensurabit eadem mensura aquam: semper enim alia, & alia, quæ genera-
tur: sic utique augmentatur materia carnis. Et non cuiusque partium aliquid adijciunt;
sed hoc quidem destitit, hoc autem aduenit; figure autem, & formæ, cuiusque particule.
 Quum igitur ex humani corporis iuuentis hanc uitam mortalem (siue sit in augmenti tem-
 pore, siue in ætate consistentiæ, siue in decremento) quacumque particula semper recedat
 aliquid, per insensibilem saltem transpirationem a Medicis appellatam, abiens in excremen-
 ta, & in elementa, quod prius anima pollebat, a qua deferitur in corporis residue substan-
 tiæ partibus remanente: semper necessario singularum partium uiuentium & animatarum
 aliqua portio moritur, illa nimirum, a qua separatur anima permanens in corporis residua
 substantia. Quo nomine corpus humanum uiuens assidue moritur secundum naturam per
 partes; etsi secundum totum ratione formæ permanentis uiuere dicatur. Quod & alibi sa-
 tis innuit Aristoteles, asserens: * *Generatio igitur est prima participatio cum calido nutri-*
tivæ anime: Vita autem mansio huius: Iuuentus autem est prima refrigeratiuæ particule
augmentatio: Senectus autem, huius decrementum: Status autem, horum medium: Mors
autem & corruptio, violenta quidem, calidi extinctio & marcor (corrumpitur enim utique
propter ambas has causas) quæ autem secundum naturam, eiusdem huius marcesfactio propter
temporis longitudinem facta & perfectionem: in plantis igitur ariditas, in animalibus autem
vocatur mors. Huius autem, quæ quidem in senectute mors, marcor particule propter impo-
sentiam refrigerandi, a senectute. Sed mors, quæ ante senectutem simul cum vita peren-
nat in humani corporis particulis, est marcor calidi natiui ad consumptionem assiduam hu-
midæ radicalis in ijs partibus, quæ iugiter in halitus dissoluuntur, & morientes ab anima re-
cedunt, cui prius vitæ uiuere dicebantur. Illud enim de humano corpore proportiona-
biliter asserendum est, quod in scholis passim dicitur de elementis, quæ ponuntur æter-
na & incorruptibilia secundum totum, ratione formæ; sed assidue corrumpi secun-
dum partes, ratione materiæ; non aliter homo secundum totum ratione animæ, quam
obtinet, uiuere dicendus est; at simul ratione corporis, cuius assidue partes aliquas
amittit, iugiter etiam mori constitutus est. Ut propterea nasci sit aperire carceres ad
metam mortis, & dum currimus vitæ cursum, vna morimur: ac inter carceres & metam
nil omnino diuidit; eodemque pede tangitur extremas utraque vitæ, quæ inducit,
& quæ educit; ortus nimirum, & interitus. Itaque rectissime per humanam caluariam
in Schemate nostro mystice signatur homo uiuens hanc uitam mortalem. Ad prædicta
si respexit, verissime scripsit Manilius
 , , Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

* 1. de gen.
 t. 35. 36.

Homo uiuens
 ut assidue mo-
 riatur.

* de vit. &
 mort. c. 14.

y lib. 4.

De Papilione, significante breuitatem humane vite.
Cap. LXIX.

Porro vitam humanam esse breuem, non solum comparatione facta cum aeterna immortalium vita; quod omnes vltro fatentur: verum etiam simpliciter & absolute, secundum se spectatam, constat ex rei natura; siquidem quum homo sit animal rationale, proindeque capax omnium artium atque disciplinarum; vt cuius intellectus natura sua potest omnia intelligere; nullus tamen hominum repertus est adhuc (excipias Dominum, qui homo Deus extitit, in quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiae, & atque scientiae Dei) qui scieuerit omnia, quin qui multa non ignorarit, quique multo plura non ignorarit quam scierit; quo nomine recte Socrates, quem oraculum sapientis titulo decorauit, animaduertens ea quae sciebat, esse minimam partem eorum, quae sibi restabant addiscenda, testimonio Platonis, * assecuerare consueuerat, hoc vnum se scire, quod nihil sciret; nimirum adeo breue spatium vitae metitum fuisse se, licet esset iam senex, vt rerum homini scibulum nullam fere partem adhuc addiscere potuerit, vniuerso tempore vitae suae. Deinde vero, quod ait Hippocrates, vitam esse breuem, artem vero longam, id non de sola medicina verum est, sed absolute de qualibet arte; quia nullus artifex est omnino perfectus in sua facultate, quin vltius proficere queat. Si ergo vita non sufficit ad vniam artem exactissime perdiscendam, cui nihil vltius perfectionis adiungi potest; quomodo vita nostra secundum se breuissima non diceret absolute, quum hominum nullus in omnibus artibus, quarum capax est humanus intellectus, excellere potuerit vnquam ob vitae breuitatem? habitus enim artium, prudentiaeque, diuturnitate temporis comparantur, ex multiplici experientia; proptereaque non obseruantur in iuuenibus, vt notat Aristoteles. Ita vita humana secundum se, ad hominis naturam comparata, qui facultatem habet omnia sciendi, breuis est absolute. Plutarchus ex Aristotele breuitatem humanae vitae sic ostendit Apollonio: *Hoc ipsum Aristoteles ait Silenum, quum captiuus ad Midam adduceretur, pronunciaffe: cuius haec sunt (praestat enim opinor ipsa apponere) in Eudemo, siue libro de Anima verba.* Itaque, inquit, praestantissime omnium & beatissime, cum felices censemus esse & beatos, qui vita hac defuncti sunt: tum nefas putamus quicquam de ijs falso aut contumeliose dicere; quippe qui melioris iam praestantiorisque naturae facti sint compotes. Atque haec nostra sententia ita vetusta est, vt eius & initium & autor prorsus ignoretur, sed ab infinita vsque aeternitate continenter ea sic est propagata. Ad haec, vides in ore hominibus esse omnibus iam inde a multis annis tritum illud. Quodnam? inquit ille: Quod (ait) omnium optimum est non nasci: praestat autem mori, quam viuere: eiusque rei multis sunt diuinitus perhibita testimonia. Atque huc pertinet, quod narratur, Silenum a Mida istum captum, & a venatione ei sciscitanti, Quidnam optimum homini, maximeque experendum esset: principio responderi noluisse, vocemque compressisse. Tandem quum vrgendi vt aliquid diceret finem nullum Mida faceret, in haec inuitum erupisse verba: *Arumnosij genij, & difficilis fortunae semen, in diem durans, quorsum me cogitis ea vobis dicere, quae vobis nescire erat melius? maxime enim vacantes dolore viuunt, qui sua ignorant mala: Hominibus autem omnino optimum est non nasci; neque participes fieri praestantioris naturae: optimum enim omnibus vtriusque sexus hominibus hoc est: Proximum huic, & inter ea, quae consequi homo possit, primum est, quam celerrime mori. Manifestum autem est, sic eum pronunciaffe, quod melior sit mortuorum, quam viuorum conditio. Quem locum alibi tractantes de immortalitate Animorum fusius explicauimus. In praesentia sufficiat ad nostri Schematis explicationem assumere, quod Homo dicitur Arumnosij genij, & difficilis fortunae semen, in diem durans; adeoque vitae breuoris, quam deceat humanam conditionem inter animalia cetera praestantissimam. Verum enim vero dies ista mensurans humanam vitam absolute, non est vulgaris diecula viginquatour horis terminata; sed quae longissimum humanae vitae cursum metitur, & ad mille vulgares annos producit, vt inquit S. Irenaeus, & ostenditur ex ipso Plante diuino concinente ad Dominum: *Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternae, quae praeterijt. Et custodia in nocte, quae pro nihilo habentur, eorum anni erunt. Mane sicut herba transeat,**

Vita nostra vt breuis sit.

3. de an. t. 4. 18. 37. Colois. 2. 3.

in Theage.

1. aph. 1.

1. Eth. c. 3. 6 Eth. c. 8. 3. de an. t. 4. 18. 37. g de Coliat. ad Apollon.

Ignorate propria mala bonum.

lib. 3. c. 8.

Dies humanae vitae qui sit.

lib. 5. adu. haeres. K Pl. 3. 4. Et seq.

mane floreat, & transeat: vespere decidat, induret, & areseat. Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbasti sumus (amittentes æternitatem vitæ corporalis in Adami peccato, simul cum eo eieci de paradiso, procul ab arbore vitæ, cuius esu feruari poteramus immortales in corpore) *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: seculum nostrum in illuminatione vultus tui.* (scilicet uniuersa vitæ nostræ duratio, quæ dicitur æuum, & seculum nostrum, deo breuis est, ut ictu oculi diuini mensuretur) *Quoniam omnes dies nostri defecerunt: & in ira defecimus* (qui ob peccatum una cum Adamo deiecti fuimus & loco deliciarum, ubi vitam immortalem, nunquam deficientem viuere poteramus, in gratia tua permanentes) *Anni nostri sicut aranea meditabuntur:* (Et ex Hebræo Pagninus) *Consumpsimus annos nostros tanquam sermone* (quod vtrunque signat humanæ vitæ miseriam, atque breuitatem; sermo enim prolatus, vt notat Genebrardus, mox euanescit: volans: reuocabile verbum. Et Chaldaica translatio) *sicut vapor oris nostri in hieme* (qui citissime confusumitur, & in Araneæ similitudine Glossographo, & Incognito, Misericordia & breuitas huius vitæ exprimitur hic per similitudinem araneæ, quæ multo labore inanes telas texit, vt doctissimo capiat muscas.) *Dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni: & amplius eorum labor, & dolor. Quoniam superuenit mansuetudo: & corripiemur.* (Apertius ex Hebræo Pagninus) *Dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. Et si in fortitudinibus octoginta anni: & fortitudo eorum peruersitas, & iniquitas. Quoniam recessit cito, & auolauimus.* Quum ergo septuaginta anni, & octoginta, non sint adhuc decima pars millenarij; si mille anni nostræ vitæ comparantur apud Deum hesternæ diei, quæ præterijt; iam vniuersa vita hominis breuior est vnica die; quod & S. Petrus ait: *Vnum vero hoc nõ lateat vos charissimi, quia vnus dies apud Dominum sicut mille anni: & mille anni sicut dies vnus.* Quum itaque nemo fere mortalium atigerit annum vitæ nihil estimum; profectu vita hominis hoc sensu dici potuit a Sileno, *Ærumnosa genij, & difficilis fortunæ semen, in diem durans:* Id autem apprime nostri Schematis auctor hieroglyphico Papiilonis indicauit; quod esse animal Hephemerum antea nos edocuit Valerianus; & Albertus; quorum verba sunt iterum huc afferenda. Picturus quidem ait: *DE EHPHEMERO: Apud Cimmericum Bosphorum Hypani fluuii veluti folliculos acinis maiores ferente, gignitur Ephemerus, animal quadrupes volatile, quod nos Diarium appellare possumus.*

VNIUS DIEI VITA.

Per hieroglyphicum eius infantem aliquem, qui non ultra vnus diei spacium vitam produxerit, nonnulli significandum censent. Id enim animalis genus vt eruperit e folliculo, in pomeridianum vsque diei tempus viuit, & volat: mox descendente Sole macrescit & languet: deinde Occidente moritur: vita non ultra diem vnum prorogata. Miror, virum eximium huius rei Autorem non laudasse Aristotelem, cuius euidentia verba sunt in Animalium historia: *Hypanis maioribus, quibus quadrupedes volucres erumpunt: quod genus animalis in postmeridiano tempore vsque diei tempus viuit, & volat: mox descendente Sole macrescit, & languet: deinde occidente emoritur, vita non ultra vnum diem peracta: vnde Ephemerus, id est Diarium appellatum est. Sed addit illico de suo Valerianus: Eiusdem imbecillitatis est Papilio, in grandissima musca speciem, colore albido, qui ex folliculo bombycis intra suam araneam conditi transformaturque erumpit, candidoque exceptus velo, oua haud ita multo post papauerum seminibus paulo maiora, edit pluram numero: mox intra paucissimarum horarum spacium ab omni editis emoritur: Magnus autem Albertus in eandem sententiam inquit: Papilioes sunt vermes volantes multorum colorum: Quidam enim sunt in alis sicut purpura, quidam albi, quidam hyacinthini, & quibusdam quadam inest rubedo: Hi sunt, qui in autumno coeunt, & post coitum masculus moritur: & tunc oua facit femina, & ipsa similiter moritur. Itaque rectissime Papilio ponitur in Schemate supra caluariam humanam, ad indicandam breuitatem, ac si placet, imbecillitatem humanæ vitæ. Ceterum Joannes de la Casa Lyricus Italiae celeberrimus vitæ nostræ breuitatem contraxit ad vnam vel duas horas mysticas, inquiens in Pagnio, honorifico commendato laudibus Torquati Tassi, heroici poetæ.*

Quæsta vita mortal, che'n vna, o'n due
Breui e nocturne hore trapassa, ofcura

E fred.

E fredda; inuolto hauea fin qui la pura
Parte di me, ne l'atre nubi fue.

De Papauere, simulachro somni, a quo prima desumit exordia, & in quo
dimidium sue durationis habet humana vita. Cap. LXX.

A Dextris humanæ caluariæ sapienter insculpitur Papauer; quia quum vita sit † motus † 2. de an. t. 2
quidam; decernente Magistro: *Vitam autem dicimus, quæ per ipsum fit, alitionem,*
augmentationem & diminutionem: & mox: " Dicamus igitur principium accipientes conside-
rationis, determinari animatum ab inanimato ipso viuere. Multipliciter autem ipso viuere di-
ctio, & si vnum aliquid horum insit solum, viuere ipsum dicimus, ut intellectus, & sensus, &
motus, & status secundum locum: ad huc autem motus secundum alimentum, & augmentum,
& decrementum. Primum autem humanæ vitæ tempus in alimento, & augmento pusilli cor-
poris nuperrime geniti, somno detinetur, sapienter ostendit alibi Philosophus ^b iniquens:

B *Principio pueri quum nati fuerint, dormire omnium imperfectorum maxime animalium solent;*
quoniam intra parentem, quum primum sentire ceperint, tempus dormiendo totum fere consu-
munt. Sed queritur de prima generatione, utrum vigilia precedat, an somnus. Quod enim
proficiscente ætate magis expergisci visuntur, contrarium, id est somnum principio generatio-
nis inesse, probabile est. Tum etiam transitio de non esse in esse per medium fieri solet: Somnus
autem talis sua natura esse videtur, ut viuendi & non viuendi interliminum sit: & neque om-
nino sit, qui dormit, neque non sit; viuunt enim potissimum vigilia propter sensum. Sed, si ani-
mal habere sensum necesse est, & tunc primum est, quum primum contingit sensus; primum
istam dispositionem non somnum, sed similem somno esse putandum, qualis plantarum est; ete-
nimita accidit, ut per id temporis vita plantarum animalia viuant: At plantis somnum inesse
impossibile est; nullus enim somnus inexpergiscibilis est: affectio autem illa plantarum quæ som-
no est proportionalis, inexpergiscibilis est. Necesse est etiam animalia dormire partem maxi-
mam temporis, quoniam incrementum & pondus locis superioribus impositum est: eandem au-
tem dormiendi talem esse alibi exposuimus. Verumtamen expergisci in vtero etiam videntur;
quod tum in dissectionibus, tum in prole ouipari generis patet: mox obdormiunt statim rursusq;
delabuntur: Quamobrem egressa quoque in lucem, bonam temporis partem dormiendo traducunt.

C *Quum pueri vigilant, non vident: quum dormiunt, vident: interdum etiam lacrymant. Acci-*
dit enim dormientibus etiam animalibus sensus, non modo quæ somnia vocantur, sed etiam pra-
ter somnia, ut hys, qui dormientes resurgunt, & quidem pleraque agunt sine somno: sunt enim
qui dormientes resurgunt: & ambulent videntes eo modo, quo qui vigilant; hys enim sensus ac-
cidendum contingit, quanquam non vigilantibus, tamen non ut somnium. Infantes vero propter
consuetudinem quasi nescij vigilandi, sentire, viuereque in dormiendo videntur: tempore au-
tem procedente, incrementoque transeunt in partem inferiorem expergiscuntur. Iam magis &
partem maiorem temporis ita degunt; sed in iis plus quam cetera animalia somno dediti viuunt;
imperfectissimi enim omnium perfectorum partium nascuntur, & incremento partis superioris
exuperant: in qua maxime somnus fieri solet, velut in proprio domicilio; nam alibi Philoso-
phus ^c asseuerat, somnum a cerebro proficisci: & somni dominum ^d esse locum, qui circa cere-

D *initium habeat, Aristotele ^e doctore; propterea Papauer hieroglyphicum somni ponitur in*
Schemate a dextris humanæ caluariæ, vitam mortalem indicantis, ut visum est. Porro pa-
pauer esse hieroglyphicum somni, licet hoc nusquam Pierius asseruerit, aperte tamen const-
at, tum ex rei natura, quia papaueris succus Meconium appellatur, & opium, ac impense
soporiferam vim obtinet: tum ex Virgilio, cui ^f

- ,, Vrunt lethæo perfusa papauera somno. f 1. Georg.
- & infra: g 4. Georg.
- ,, Inferias Orphei lethæa papauera mittes. h 4. Æcid.
- & alio loco: i lib. 5. de Tristib.
- ,, Spargens humi mella, soporiferumque papauer. Pro-
- & Ouidio: Pro-
- ,, Quotue soporiferum grana papauer habet.

† 2. de an. t. 2
a 2. de ani. t. 13.
b 5. de gen. an. cap. 1.
Vtrum somnus an vigilia prior tempore sit in vita.
Dulcit.
Somnus nullus est inexpergiscibilis.
Solut.
Dormientes vident, & lacrymant.
Dormientes agunt pleraque sine somno.
Noctambuli daramentes.
c 2. de part. cap. 7. 2.
d de somn. & vig. cap. 5.
e 2. cæl. t. 8.
f 13. & seq.

Protenditur autem papauer a dextris per totam caluariam, quia somnum inducens, adeo-
 que somni hieroglyphicum indicat dimidium vitæ, quin & plusquam dimidium homines dor-
 mire, ac mortuis similes iacere fere sine sensu; quo nomine quoque maxime vita nostra si-
 gnatur in gemma per humanam caluariam. Ad quem sensum respiciens Aristoteles^K inquit:
Bonus autem & malus discerni in somno minime potest. Vnde inquit felices in dimidia parte
vita a miseris nihil distare. Atque hoc conuenienter euenit; otiū enim animæ somnus est,
quæ vel bona mala dicitur. Nisi quatenus paululum motiones aliqua ad eam pertingunt; ea-
tenus enim modestiorum meliora quam quorumlibet visa apparent, & alibi: Vnde manife-
stum redditur interdum, quo de controuertitur, quare media vitæ parte boni honestique prauos
nihil antecellant; nihil enim discriminis inter dormientes est. Somnus enim est vitæ otiū, non
operatio. Sed & apud Plutarchum: Dixit Aristo, temporis nobis ad vitam dati exigui,
somnum quasi vefligalis exactorem, dimidiam auferre partem. Platoni similiter: Nullus
dormiens alicuius est pretij, nihilo magis quam is, qui viuus non est. Papauer itaque somni
 causa pariter & simulachrum, ad indicandam humanæ vitæ miseriam ponitur in Schemate
 dexteræ obtinere partes, & alio quocumque signo Schematis ampliorem occupare sedem
 mortis hunc fratrem in vitam mortali. Quam calamitatem humanæ vitæ Myccrinus vt decli-
 naret noctes in dies vertere, somnumque ac dormitionem in vigiliis commutare conatus
 est; cuius historiam in Euterpe sic affert Herodotus:^o *Huic regi Micerino post calamitatem*
filiæ, secundo loco hac accidisse: Ex urbe Buii venisse oraculum, fore vt sex omnino annos vi-
neret, septimo defuncturus. Id hunc agrefereuentem, vicissim misisse ad oraculum contumelio-
sas querimonias: quod, quum pater suus & patruus, qui deorum immemores templa clausu-
rant, hominesque perdidissent, tandem vixissent: ipse pie faciens, tam cito foret vita defunctu-
rus. Rursus ei venisse dicuntur ex oraculo responsa: ea propter ipsum prope vitam finitū-
rum, quod non id faceret, quod deberet, oportuisse enim Ægyptum centum quinquaginta annis
affligi; idque duos, qui ante eum fuissent, reges didicisse; ipsum vero, nequaquam. Hac ubi
accepit Myccrinus, se iam a numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas, quibus quum
noctesceret accensus - potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittentem quin per
paludes (Nilo adaucto) perque nemora (fluuiio diminuto) vagaretur, vtque audiretur iuue-
nibus in rebus studiosissime versari. Hac autem idcirco excogitauerat, quod vellet Oraculum
conuincere mendacij, vt duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Quæ for-
te fuit ratio facta scilicet Lucernarum, postea per vniuersam Ægyptum quotannis fieri consue-
ti; de quo festo pariter Herodotus. Verum enim vero neque sic ipse voti compos omnino
 factus est; quum sine somno totum tempus id viuere nequierit, sed naturæ debitam requiem
 per interualla dormiens, vigiliæ succedant eum alternis interuallis exhibere somnum coactus
 fuerit; adeoque perpeti vt vitæ dimidium fratri mortis quotidie concederet. Papauer
 itaque soporiferum apte tenet in Schemate partes dexteræ inter humanæ vitæ miserias,

*De Rota signante humanarum actionum, in vigilia paratarum,
 perennem inconstantiam. Cap. LXXI.*

Vigilia quid proprie sit. **S**uccedit in hac vita mortali, somno vigilia; quæ proprie nihil est aliud, quam exercitium
 humanarum actionum, potissimum ab electione, ac humana uoluntate prodeuntium;
 nam quæ sunt a natura citra uoluntatis electionem in homine functiones, alio, augmenta-
 tio, respiratio, pulsus, etiam dormientibus nobis obeunt in humano corpore. Sed quæ
 sunt operationes ad arbitrium nostræ uoluntatis in uigilia, scite per subiectam humanæ
 caluariæ Rotam figurantur in Schemate nostro; quæ mutabilitatem, & inconstantiam illa-
 rident itidem sapiens ille Philosophiæ cultor Democritus, & ut miseriam lachrymabarur
 non minus sapiens Heraclitus. Quæ quidem Rota sex radios obtinuit; quia nostræ uolun-
 tatis actiones omnes ex electione proficiscentes, fortunæ subiectæ sunt, ut ait Aristoteles;
 quæ mire misereque uolubili Rota temeritatis & inconstantiae nostratiæ cuncta uersans affi-
 due, circa tria bonorum, totidemque malorum illis opposita genera, Rotæ suæ radios po-
 suit. Bona quidem fortunæ tria sunt, Opulentia, Magistratus siue dignitas, & Amicorum
 siue

K Eth. c. 13.
 Somnus cuius animæ sit otiū.
 † 2. Eudem. cap. 1.

m Cōment. Aqua an ignis sit uelior. f. de Republ.

o lib. 2. c. 133 Micerini regis historia dulcibra.

p in Euterpe. cap. 62.

† Eccl. 1. Rota humanæ vitæ cur ex habeat radios
 2. Phy. t. 52 & seq. Bona fortunæ quot quæque sint, & illis opposita mala.

siue filiorum copia; quibus opposita mala sunt, Inopia, Obscuritas nominis, & Orbitas. **A** Neque de proposito Pierium audio, cui hieroglyphice ^b *Hominum rote sex tantum radijs* ^b lib. 39. compingi debent; tot enim sunt, ait, humane nature motus; in anticam in posticam ingredi, vel retrocedere; in dexteram, aut in laeuam ferri, sursum, aut deorsum, ascendere, vel descendere. Pierius notatus. Quasi septimo motu se nequeat homo circumuoluere latrone: quasi que præter localem homo non cieatur in suis actionibus maxime motu alterationis. Quod obseruasse potuerat ex his, quæ paulo antea dixerat ipsemet Valerianus de rerum Mutabilitate, sic: *Quod autem ad rerum mutabilitatem facis, non pila tantum, verum etiam Rota in huiusmodi accipitur significatum. Psalmo enim octuagesimo tertio legitur: Deus meus pone eos ut Rotam: hoc est, tam facile eorum statum conuertere, quam uolubiliter Rota ipsa conuertitur. Ita Euthymius, Eucherius & alij & mox recte: Sed cur id dissimulem, quod in Diuinis literis imperitorum precipitantiam per Rotam significari conperimus? & in hanc sententiam a Psalmodiographo dictum citauerimus? Deus meus, pone illos ut Rotam: Rota quippe posteriore parte attollitur, anteriore cadit. Posteriora sunt bona fortune, quæ quia nostra non sunt, ea nobiscum transportare non possumus; ideoque a tergo relinquuntur. Anteriora sunt eterna, & quæ nos assidue comitantur: immo nos præcedunt, seque duces quo progrediendum sit, exhibent. Impurus igitur, & imperitus rerum, quum fortuna bonis augetur, auersus retro faciem quæ eterna sunt obliuiscitur; atque ita fit, ut anteriore parte neglecta, præcepta eat: nam posterioris, quæ attolli uidetur, admiratione captus, in quam rapiatur voraginem aduerrere nequaquam potest, atque ita precipitatur. Ceterum Schematis autor iste Rota sua non tantum imperitorum, & improborum vitam actionesque designat, sed absolute vitam humanam; & eius actiones inconstantia ludibrioque fortunæ subiectas; quas licet imperitorum maxime ac improborum, ita deridenda Hippocrati & Democrito, ex Foesij versione: Ego unum hominem rideo, inquit, amen-ia quidem referum, recte factis vacuum, in omnibus consilijs pueriliter agentem, nullius utilitatis gratia immensos labores tolerantem, terræ fines & infinitos recessus argenti & auri comparandi gratia immoderatis cupiditatibus peragrantem, & nunquam ab his comparandis cessantem, semper uero ad copiam tumultuantem, ne si ea destituatur, pudore suffundatur, quod felix non dicatur. Quod in terræ hiatus inquirens, eorum manibus effodiat, qui partim a terra inani intereunt, partim uero diutius hac necessitate detenti, in supplicio tanquam in patria permanent, aurum & argentum perquirentes, pulueris uestigia & ramenta peruestigantes; arenam aliam aliunde excitantes, & terræ uenas excindentes, ad opulentiam semper terram matrem tanquam hostilem in glebas proscindunt, quam eandem etiam cum admiratione calcant. Quantum uero rideri debet, quod terram latentem cum labore amant, apertam contumelia asficiunt? Cane semunt quidam etiam equos: quidam uero multa circumscripta regione eam sibi adscribunt, & quum multis dominari uelint sibi ipsi imperare nequeunt. Vxorés ducere cupiunt, quas paulo post repudiant: amant, deinde odio prosequuntur: cum cupiditate liberos suscipiunt, deinde eos adultos abdicant. Quodnam hoc inane studium & rationis expertum, nihilq; ab insaniæ discrepans? Bellum intestinum gerunt, quietem optabilem non ducunt, regibus uicissim insidias tendunt, homines necant; defossa terra argentum inuestigant, argento reperto terram emere cupiunt, terra empta fructum diuendunt, fructibus distributis rursus argentum cupiunt. Quibus mutationibus quantis uitij obnoxij? Quum opes non habeant, eas expetunt; si habent, abscondunt, dissipant. Eorum res aduersas derideo, eorum infortunia intexto risu **D** excipio. Veritatis enim instituta uolant, contentionis studio hostiles inter se rixas habent. Cum fratribus uero, parentibus, & ciuibus mutuas cades exercent, idque pro ijs possessionibus, quarum nemo post mortem dominus esse potest. Iniustam vitam consecrantes, amicorum & patriæ inopiam despiciunt, indigna & inanimata diuitiarum loco habent, pro uniuersis facultatibus statuam mercantur, quod simulachrum loqui uideatur, eos uero qui uere loquuntur, odio habent. Res non faciles amore prosequuntur: in continente habitantes, maritima expetunt: rursusq; insulas tenentes, continentem affectant, cunctaque in suam cupiditatem peruertunt. Et in bello quidem fortitudinem laudare uidentur; at in dies a libidinum indulgentia & auaritia uincuntur, & affectibus omnibus tenentur: Therstis autem vitam omnes referunt. Quæ uero in re risum meum Hippocrates reprehendisti? Neque enim quisquam suum, sed alter alterius amenciam deridet: hi quidem Ebrj, quum ipsi sibi sobrij uideantur: alij amantes, quum*

Rota ut impiorum uitæ signet.

Epist ad Damagat.

Democritus causæ.

quum ipsi grauiore morbo laborent: hi vero nauigantes, alij agricultura deditos, & mox: Nunc vero velut in rebus vita conuenientibus mente capti cecutiunt. neque mente ratiocinationis ex-
 A parte inordinatum impetum facile addiscunt. Satis enim fuerit hec admonitio, Rerum omnium
 Humanarum Rerum omnium Rota commutatio, qua subitis conuersionibus incidens, repentinam & omnimodam rerum velut Ro-
 tarum agitationem in mentis motione reponit. Illi vero tanquam hec adaptata sit & firma, affe-
 ctionum continenter incidentium obliti, aliter alius qua tristitiam adferunt expetentes, qua
 d. cap. 43. sunt incommoda inquirentes, in multis calamitatibus assidue versantur. & reliqua^d superius
 e Cornario relata: quibus apertissime Democritus ostendit, omnes actiones humanas assidue
 versari Rota fortunæ, nihilque firmitudinis habere. Quam sane Rotam optimo consilio
 pingit Autor Emblematis infra caluariam humanam, quod actiones hominis in vigilia
 proficiscuntur omnes ab humana voluntate secundum electionem agente, in quas solas ha-
 bet locum & potestatem temeritas inconstantis fortunæ supra Rotam nunquam non versa-
 tilem deuolutæ. Quæ quidem Fortunæ Rota senis radijs innititur, ob rationem antea pro-
 positam, ad discrimen Rotæ tum Deorum, tum etiam Inferorum, quod illæ radijs octonis
 lib. 39. hier. polleant, istæ quaternis, vt recte notat Valerianus; ^e quificut in ratione numeri senarij Ro-
 tæ humanæ non acceptus a nobis est; ita plane recipitur in ratione tum octonarij caelestium,
 tum quaternarij manium inferorum, dum ait: *Sciendum enim Rotas a radiorum numero di-*
 Rotæ deorū *stinctas esse. Nam quæ dijs attribuuntur, octo radijs insignes figurantur; propterea quod re-*
 cur octo ra- *rum caelestium motus in octauam usque spheram, quantum humani oculi vis porrigi potest, ob-*
 dijs insigna. *seruantur, vel potius ex Aristotele, quia motus omnes, etiam obseruati supra spheram*
 f. 12. met. 4. *octauam ab Astronomis in orbibus anastris, instituti sunt a natura, & plane relationem essen-*
 tialem habent ad lationem siderum, quæ cuncta consistunt, atque uoluuntur in octo solum-
 modo spheris inferioribus: verba Magistri sunt: *Nullam lationem possibile est esse, quæ non*
ordinetur ad lationem stellæ. N. si dicere velimus diuina cuncta perfectissimam habere con-
 ditionem; quum autem Antiquitas, obseruatu Bongii de Mystica numerorum significatione
 tractantis, octonarium numerum vsurparit, quum nihil alicui rei deesse significaret; idcirco
 Deorum Rotis octo radijs prisce semper attribuere uidentur. Inferorum autem Rotis qua-
 tuor tantummodo radij dati, quod crucis patibulum ad fontes torquendos in Rota formare
 conspiciantur: unde scite Pierius addit mox: *Quæ uero Ixionis Rota fertur, quatuor tan-*
 tum radijs compacta fingitur: unde Pindarus dixerit *τετρακτύου ἰδὺ ὄρεθρον.* In ea uero ita
 C districtus fingitur Ixion, ut manus singulae singulis radijs affixæ essent, totidemque alijs pedes
 singuli. Quæ de re apud Pindarum legas in Pythijs, Ode ad Hieronem altera. Ego uero in ode
 secunda Pythiorum ad Hieronem lego Pindari uerba: *ὄν δὲ τετρακτύου ἑταρὰ δέσμιν*
 1. *Quadriradium autem ille uinculum fecit.* Isto mortis genere Martyrium assecutum le-
 g. lib. 1. c. 7. gimus apud nostros B. Andream Apollolum; de quo Lipsius⁸ in opere suo de Cruce. Sed
 in Schemate nostro Rota senis radijs instructa significat Rotam fortunæ cunctas actiones
 hominum in hac uita mortali circa diuitias, & paupertatem, Honores, & obscuritatem no-
 minis, Amicorum affluentiam, & Orbitatem, assidue versantis: ut antea notauimus.

*De Vrna sepulchrali, ad quam terminantur actiones omnes
 humane uite mortalis. Cap. LXXII.*

Profecto uita nostra mortalis, quæ breui tempore mensuratur, ad instar uitæ papilionis, **D**
 exordium sumens in uero ab impotentia uigilandi, uersata per fortunæ ludibria, de-
 niq; terminatur ad mortem uniuersi corporis in urna sepulchrali recondendi; quocirca
 sapienter a sinistris humanæ caluariæ, cui superponitur uiuus papilio durans in diem, post
 soporiferi papaueris iconem a dextris, & Rotam instabilem infero loco, demum ponitur Vr-
 na sepulchralis a sinistris. Quam rerum seriem, & humanæ uitæ cursum intet huiusmodi
 miserias Autor iste Schematis haussisse uidetur ex oraculo Iobi dicentis: *Fuissẽ quasi*
 es. y. 10. 19. *non essem, de uero iranslatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur*
 20. *breuis?* siquidem uerbum, *Fuissẽ*, indicat uitam, quæ definitur Aristoteli,^b *uiuentibus*
 b. 2. de an. *esse; per notas illas, quasi non essem,* indicatur apte mors assidua particularum corporis ui-
 3. 37. *uentis; quia mors est ipsum non-esse; sed quia mors ista partium corporis uiuentis non est*
 abso.

A absoluteum non esse totius viuentis, neque motus consummata corporis totius, ideo non dicitur *non-esset*, sed *quasi non esset*. Addit, *de viro*, in quo semimortuus iacet vcluti somno sopitus homo, inter esse & non esse consistens, vt ex Aristotele ^e vidimus, ^d explicantes imaginem papaueris in gemina somniferi, quum somnus audiat passim, & ab Aristotele, ^e quid epilepsiæ simile, proindeque frater mortis, illique propinquus. Optimeque subdit, *Transfatus*, post dormitionem in vigilia proferens actiones humanas, per volubilis & inconstantis atque temerariæ sæuientisque Fortunæ Rotam, *ad curculum*, vna sepulchrali designatum. Quem vniuersum cursum humanæ vitæ statim asserit breui dierum curriculo mensurari, subiungens: *Numquid non paucitas dierum meorum finietur breui?* scilicet vt breui horarum curriculo mensuratur vita papilionis desuper caluariam volitantis. Quamobrem hoc oraculum non minus confert ad explicationem nostri Schematis, quam contulerit aliud eiusdem Prophetæ, ^f superius a nobis & allatum. Verum enimvero totum etiam hunc humanæ vitæ cursum inter assiduas calamitates, pulchre nobis expressisse videtur elegantissimus Etruscorum Lyricorum Joannes Casa in primo quaternario nobilis atque senj cuiusdam sui poematij dicens:

- B**
- ,, Questa vita mortal, che'n vna, o'n due
 - ,, Breue nocturne hore trapassa, oscura,
 - ,, E fredda: inuolto hauea fin qui la pura
 - ,, Parte dime, ne l'atre nubí fue.

Nimirum ista vita mortalis per humanam caluariam exprimitur in gemmula, sicuti late ^h demonstrauimus: breuitas unius vel duarum horarum, quibus illius cursum mensuratur, æuo volitantis papilionis indicatur apertissime: nocturnum vitæ nostræ tempus hieroglyphico sopiferi papaueris commonstratur: Transitus vitæ uelox instabilem Rotam Fortunæ, cunctas humanas actiones fere uersantis proprium sui symbolum agnoscit: obscuritas, & frigiditas uitam claudens optime per urnam sepulchralem ostenditur. Anima uero nostra, quæ quum sit ex sui natura materialis impuritas expers, apte pura nostri pars appellatur; quod impuritas omnis in sola materia corporali sit, & ab ea sola dependeat in nobis. Cui materiæ dum anima sociatur in homine uiuente, dicitur inuolui nubibus atris corporalibus. Quo nomine sapienter Aristoteles una cum antiquorum sapientum plerisque de intellectu nostro scribens ait: ⁱ *Laboriosum autem est & commixtum esse corpori, non potens absolui, & præterea fugiendum; siquidem melius est intellectui non cum corpore esse; quemadmodum & consuetum est dici, & multis placet.* ^{1. de an. 49.}

C Quem locum luculenter explicauimus olim agentes De Animum ^k Immortalitate ad mentem Aristotelis. Qui similiter alibi scriptum reliquit in proposito: ^l *An omne non habens materiam indissolubile est, quemadmodum humanus intellectus aut qui compositorum in aliquo tempore se habet; nam non bene esse habet in hoc aut in hoc, uerum in toto quoddam, quod optimum est, aliud ab eo existens: sic autem ipsa sui ipsius intellectio per totum æternum se habet.* ^m Quam sententiam etiam late declarauimus in eiusdem operis non unis capitibus. Denique uero uitæ nostræ mortalis breuitatem, atque miseriam, ⁿ cuncta symbola ponens in gemmula omnium minutissima, quæ pusillæ lentis aream uix exsuperat. Hactenus de uitæ mortalis ærumnis, in Schemate signatis.

ASTV DELVDITVR ASTV.

A

Schema XIII. Gemma.

B

C

De Canopo, Deo Aegyptiorum, superante Deum Chaldaeorum Ignem,
victorem omnium aliorum Numinum Gentilitatis.
Cap. LXXIII.

Profecto rem acu tetigit incognitus Autor, qui fronti nostri Schematis huius titulum posuit: CANOPVS VICTOR IGNIS DEORVM VICTORIS. Ac nostri muneris est rem enucleatius ex antiquiorum eruditionibus haurire, ac luculentius explicare. Sane Canopi nomen apud Antiquos multa significat; quæ tamen omnia referri posse videntur ad vnã originem: Nimirum Canopus primus fuit, vt ait Plutarchus in libro De Iside & Osiride, Gubernator Navis Osiridis, quæ nuncupabatur Argo, post vtriusque fatum in Cælestibus asterismis collocata non procul ab Orione, & Canicula. De cuius asterismi stella, quæ maxime cluet in remo Navis, Plinius ait, *Canopum lucere noctibus, sidus ingens, & clarum*. Tacitus agens de Germanici Cæsaris itinere in Aegyptum, vt illas antiquitates inuideret, inquit: *Nilo subuehebatur, orsus oppido a Canopo. Condidere id Spartani ob sepulchrum ibi Rectorem Navis Canopum, qua tempestate Menelaus Graciam reprensus, diuersum ad mare, terramque Libyam delatus*. Successu temporum Canopi monumentum, vt Eusebij testimonio moris erat antiquorum, *in templum ædificatum fuit, in quo Canopus tanquam Deus coleretur tanta veneratione ab Aegyptijs, vt vix eum Isidi*

* lib. 6. c. 22.
† 1. 2. Annal.
Sepulchra veteres in templo vertebat
* lib. 2. de præp. Euag. cap. 9.

D

A Ifidi ac Ofiridi postponerent, aperto ibi Gymnasio celeberrimo, ad hieroglyphicas Ægyptiorum literas excolendas. Quem quidem Canopum Deum, templi eius Sacerdos vt omnium Deorum victorem ostenderet, astutiam callidus inuenit; de qua luculentam historiam omnium primus attulit Ruffinus, Paulini Episcopi Nolani frater, qui floruit sub Theodosio Secundo, circa Salutis annum quadringentesimum, & inquit in sua Historia Ecclesiastica: [Jam vero Canopi quis enumeret superstitionis flagitia? vbi prætextu sacerdot alium literarum (ita enim appellant antiquas Ægyptiorum literas) magicæ artis erat pene publica Schola. Quem locum veluti fontem quendam atque originem dæmonum in tantum venerabantur Pagani, vt multo ibi maior celebritas, quam apud Alexandriam haberetur. Sed de huius quoque monstri errore, cuiusmodi originem tradant, absurdum non erit paucis exponere. Ferunt aliquando Chaldæos Ignem Deū suum circumferentes, cum omnium prouinciarum Dijs habuisse consuetum, quo scilicet qui vicisset, hic esse deus ab omnibus crederetur. Reliquarum prouinciarum dij, æris, aut auri, argentique, aut ligni, vel lapidis, vel ex quacumque materia constabant, quæ per Ignem proculdubio corrumperetur. Id quum audisset Canopi Sacerdos, callidum quiddam excogitauit. Hydriæ fieri solent in Ægypti partibus fictiles, vndique crebris & minutis admodum foraminibus peruiæ, quibus turbida aqua deludans, defæcator ac purior redditur. Harum ille vnã cera foraminibus obturatis, desuper ceram varijs coloribus pictam, aqua repletam statuit vt Deum. Et excisum veteris simulachri, quod Menelai gubernatoris ferebatur, caput desuper positum diligenter aptauit. Adfunt post hæc Chaldæi: itur in consuetum, circa hydriam ignis accenditur: cera, qua foramina fuerant obturata, soluitur: sudante hydria ignis extinguitur. Sacerdotis fraude Canopus Chaldæorum victor ostenditur. Vnde ipsum Canopi simulachram, pedibus perexiguis, attracto collo, & quasi suggillato ventre tumido in modum hydriæ cum dorso aqualiter tereti formatur. Ex hac persuasione velut Deus victor omnium celebratur. Sed profecerint hæc fortasse aliquando Chaldæis. † Nunc vero aduentante sacerdote Dei Theophilo, nullus profuit sudor, nec ceris fraude subuenit. Vastata sunt omnia, atque ad solum reducta.] Multo postea Suidas, qui tempore Caroli Magni floruit circa Salutis annum octingentesimum, hanc eandem historiam retulit verbis ipsissimis in Latinum versis

C „ eius Græcanicis: Canopus. Ille, qui fuit in Ægypto. Olim (vt fama fert) Chaldæi suum „ Deum, qui est Ignis, magnificis verbis extollentes, passim circumferebant, vt cum omnibus prouinciarum Dijs compararetur: & vt ille, qui ceteros vicisset, ab omnibus iudicaretur Deus. Ceterarum autem prouinciarum, & nationum Dij, quod ex ære, vel argento, vel ligno, vel lapide, vel alia huiusmodi materia confecti, & in templis locisque sacris essent collocati, & huiusmodi materia facile ab igne consumeretur, vt vbiq; ignis necessario vinceret. Hoc audito Canopi sacerdos, quoddam huiusmodi callidum consiliū iniit. In varijs Ægypti partibus fictiles hydriæ minutis, & continuis foraminibus inter puncta fieri consueuerunt, vt per illa foramina aqua turbata, turbida, percolata, redatur purissima, & limpidissima. Canopi sacerdos quum harum hydriarum vnã capisset, & illa foramina obturasset cera, & varijs coloribus depinxisset, aqua replem, vt Deum collocauit. Quumque veteris statuæ caput ampuasset, quæ Menelai cuiusdam gubernatoris fuisse dicebatur, id illi suæ nouæ statuæ imponens accurate accommodauit. Aduenerunt postea Chaldæi: Accensus est ignis, & cera, qua obturata erant illa foramina, liquecebat. Hydria autem sudante, & aquam eijciente per foramina, ignis extinguebatur. Sic igitur hac Sacerdotis calliditate, Canopus victor Chaldæorum declaratus est, & ab eo tempore vt Deus colitur. Qui centum stadia, & qui vnum abest a Canobo, æque non est in Canobo. Sic etiam maius & minus peccatum pariter non est in ipso felici rerum successu. Ista historiam Pierius aliquando variasse videtur, de proposito scribens in hæc verba: *Canopus. Alij, qui philosophiam eam eludebant, quorum e numero Ruffinus est, Canopum quendam apud Ægyptios in hydria speciem figurari solitum assebat, quod inuento callido, quum in certamen contra Persas deuentum esset, victorem Ignem euicerit. Persa enim, vt alibi saepe ostendimus, Ignem numinibus omnibus antepouunt. Is itaq; minoribus quibusdam foraminibus hydriam, quam contra Ignem in periculum adducturus erat, a fundo perterebrauerat, ceramq; diligenter obturauerat: qua super ignem solennis certami-*

Canopi Dei orgo apud Ægyptios.

Turfell. Ept. lib. 2. c. 26.

† Ægyptijs.

lib. 56.

ne posita, vi caloris soluta, Ignis extinctus expiravit. Quae quidem in narratione duo Pierius **A**
 Picij nota] affert, quae procul abesse videntur ab historia vetere; primum quidem est, quod Perlas pro
 Chaldaeis in praesenti certamine substituit; quum Ruffinus ab ipsomet citatus, atque Suida
 Perfarum non meminerint in proposito, sed Chaldaeorum tantum; quos tamen a Perlis
 b lib. 11. & plurimum distare monstrat aperte^b Strabo, Plinius,ⁱ & cum Pomponio Mela^k Geographi
 i lib. 6. c. 37.
 12.
 18.
 k Mela. c. 8.
 nihil de fundi foraminibus agant; sed foramina ponant vndique in hydriae corpore toto, ven-
 luti fieri solet in hydrijs huiuscemodi, ad aquae percolationem, atque clarificationem: quae
 foramina, ceramque illa regentem, vt celaret Canopi sacerdos astutus ille, varijs coloribus
 obduxit. Verum enim vero facile fuit illi Chaldaeis hydriam aqua plenam pro Deo Aegyptio-
 rum obtrudere congressuro cum Igne Chaldaeorum Deo; tum quod Ignis hydrias aqua
 plenas integras, atque non pertusas exhaurit, aquam sensim resoluens in vapores, omninoq;
 consumens: tum quod Aegyptij venerabantur hydriam aqua plenam, vt paulo prius afferue-
 rat ipse Pierius conceptis verbis: ^l A Q V A. Sed enim urnam potus Osiridi dedicatam **B**
 videas: idque ea de causa factum, quod eum non vini tantum, verum etiam totius humoris do-
 minum intelligebant, eumque Oceanum, perinde ac Isidem Thetis. praeferrunt enim urnam in sa-
 crificijs, qua Deum colerent, mos erat. Hydriam enim quandam ingentem summo cultu, &
 attorta pene veneratione prosequuntur, quam obiectam, & casta religione susceptam, in sa-
 cram eadem solenni pompa gestabant; quo quum peruenissent, terra procumbentes manibus ad
 caelum sublatis, ijs gratiam agebant, qui primi diuinae benignitatis munera mortalium vsui
 communicassent; vt pote qui ex humore orri omnia persuasum haberent. Ceterum
 hanc e Suida, Ruffinoque Canopi narrationem affert etiam Gyraldus, non sine
 quadam etiam nota, dum scribit: ^m Canopus Deus cultus est ab Aegyptijs, cuius ori-
 ginem Suidas, & Ruffinus libro XI. Ecclesiasticae historiae commemorant. Ferunt enim,
 quod Chaldaei per varias orbis regiones Ignem suum circumserebant, & cum omnium
 nationum Deis contendebant, vt qui Deus vicisset, ab omnibus crederetur. Quare
 quum Dei, qui ex aere, auro, argento, ligno, vel alia quauis materia constabat, igne om-
 nino absumerentur; Chaldaeorum Deus locis omnibus praestabat. Haec quum Canopi sa-
 cerdos audisset, quiddam contra Ignem callidum excogitauit. Solebant in Aegypto **C**
 fictilia vasa quaedam fieri, quae hydriae vulgo appellantur, minimis quibusdam foraminibus
 pertusa, quibus turbida aqua limpidissima & defaecatissima effluit. Harum ille vnam,
 cera foraminibus obturatis, cepit: varijs coloribus vndique depictam, aqua repletam; ac
 vt Deum statuit: & excidens veteris simulachri caput, quod Menelai Gubernatoris fe-
 rebatur, imponens diligenter simulachro aptauit. Adfuit post haec Chaldaei: itur in
 conflictum: circa hydriam ignis accenditur: cera dissoluitur, qua foramina erant obtu-
 rata: dissiuente aqua, Ignis extinctus est. Astu igitur Sacerdotis Canopus Deus vi-
 ctus Dei Chaldaeorum euasit: & ex eo Deus cultus est: eentumq; & uno stadio distat a
 Canopo vrbe. Addit praeterea Ruffinus & ipsius Canopi simulachrum, quod tale fuit:
 pedibus exiguis, attracto collo, & quasi sugillato, ventre tumido in modum hydriae, cum
 dorso aequaliter tereti: ex hac persuasione, velut uictor Deus omnium colebatur ab
 Aegyptijs. Haec ille. In quibus uidetur esse sphalma, fortasse typographi, quod citatur
 Gyraldi no. 12. liber XI. Ecclesiasticae historiae Ruffini; quum iste duos tantum eius historiae libros ediderit; **D**
 in quorum secundo ponitur haec enarratio Canopi, sub numero cap. xxvi. secundum Sphal-
 ma Gyraldi penitus est, quo dicit Ignem Chaldaeorum deum omnino consumpsisse deos alia-
 rum nationum, etiam qui constarent ex auro: tum quod Suidas deorum ex auro non nemi-
 nit: tum quod aurum igne non absumitur omnino, sicut experientia quotidiana demonstrat,
 & Aristoteles alicubi confessus est, inueniens: ⁿ Aurum autem solum non ignitur; hoc est,
 nter alia metalla, non absumitur igne. Quae difficultas etiam Ruffinum attingit, qui deo-
 rum ex auro meminit: a quibus abstulit ipse Suidas. At vero Ruffinus ab igne dicit aureos
 deos corruptos, non autem omnino consumptos, vt ait Lilius. Nisi voluerit intelligere
 Ruffinus, & ex illo Gyraldus, Ignem omnino consumere Deos ex auro constatos, non quan-
 tum ad auri materiam, quae semper iniuncta permanet ac indomita post omnem ignis actionem,
 sed

A sed quantum ad figuram simulachri; nam igne funditur ac cliquatur aurum, quod amplius non retinet idoli Dei que pristinam imaginem. Recte vero Gyraldus explicat satis obscurum dictum Ruffini, cui *Fideles hydræ, undaque crebris & minutis admodum foraminibus patule, quibus turbida aqua desudans, defecator ac purior redditur*: ne quis opinaretur, aquam turbidam exire de foraminibus, remanente puriore intra vas: Ac oppositum fieri li-
Ruffini locus obscurus elucidatus a Lilio.

clarus ostendit Lilius, inquit: *quibus turbida aqua limpidissima, & defecatissima effluit*, nimirum tenuiore per angusta foramina, remanentibus in hydræ cænotis partibus impuris, ut pote crassioribus, cui peruræ non sunt illæ rimæ vasis angustiores. Hac de re quoque post omnes cl. Cafalus agens de Veteribus Aegyptiorum ritibus, ^{o cap. 14o} qui propositam historiam ex Ruffino scribit *Contestari ex duobus antiquissimis simulachris hic Romæ Canopum representantibus e silice Aegyptiaco; quorum unum reperitur in palatio Farnesiorum, & alterum in domo, que erat Dominorum Iacobi & Antony de Bosijs: Vtrumque ante, & retro repletum est characteribus hieroglyphicis: & sunt in forma Hydræ, supra quam appositum est caput Canopi, eodem modo quo a Ruffino fit descriptio relata. Et maxime est mirandum, quod inter prædictos characteres hieroglyphicos sapius expressa est varijs modis effigies salutifera Crucis. Hanc eandem Canopi, ignis victoris, representatam historiam exacte refert Numisma expressum in Prodromo Patris Athanasij Kircherij cap. ultimo fol. mibi 227. Vbi idem Canopus sindone amictus, forma autem tereti intra Hydræ positus quibusdam signis, figuris, seu characteribus circumdatus: nec non quibusdam lineis a prædicta hydræ procedentibus, quibus facile aqua denotabatur, que a foraminibus hydræ desudabat. Et ex his patet, quod Aegyptij postmodum, more suo in omne superstitionis genus præcipites, iuxta relata historie seriem in certa materia dictum numisma effigiantes, inter sacra symbola collocarunt; eoque phylacterij loco postmodum contra ignis, flammæque violentiam usi sunt. Vnde ego ad maiorem cognitionem hic delineari curavi tum simulachrum existens in domo Dominorum de Bosijs, ac etiam Numisma prædictum a Patre Kircherio effigiatum. In quo sane Canopo Kircheriano spectantur exigui pedes idoli, qui non visuntur in Bosiano, nec in nostro Stephanoniano; quum tamen Ruffinus Canopo suo dederit pedes exiguos. Quin & Bosiorum Canopus habet manus pectori admotas; quarum nulla mentio fit, nullaque videtur effigies in reliquis Canopis. Insuper Canopus iste Stephanonianus obtinet supra caput in aere per se stans, nescio quid utcumque simile Mitræ Episcopali, pendentibus hinc inde veluti tænijs; indicium fortasse coronæ sacræ, ob partam victoriam de Chaldæorum Deo. Non omittendum est, apud Tacitum legi Navis Menelai Gubernatorem Canobum appellari, non Canopum, apud Plutarchum vero Navis Osiridis Gubernatorem appellatum fuisse Canopum, non Canobum; adeoque duos istos extitisse gubernatores ut nomine, sic ævo maxime distinctos ab invicem; qui tamen eodem loco sepulti fuere, civitatisque conditæ nomen dedere, Canopi ab antiquiore, præstantiorque, atque Regis Osiridis, regionis Aegyptiæ Imperatoris gubernatore, denominati. Volaterranus tamen utroque nomine Canopi, & Canobi promiscue uti scriptores ait ad idem significandum. Utcumque sit, illud certum est, Aegyptiorum Deum Canopum, extinguentem Ignem Chaldæorum, esse hieroglyphicum eius, qui astu deludit astutiam aduersarij; Schematisque fidorem in Anulari gemma consilium hoc habuisse.*

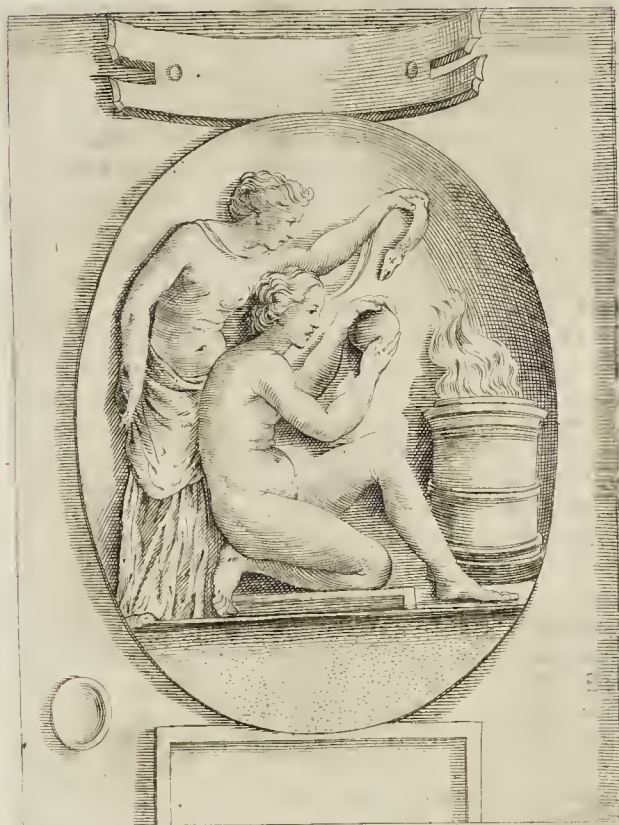
Crux in hieroglyphicis Aegypti.
Canopus in Numismate.

lib. 12o

*Oratio Vocalis atque Mentalis una conspirantes Deum fleunt,
& efficaciter exorant.*

Schema XIV. Gemma.

Aquid Petr. Stef. in gemma.

*De viribus, & proprietatibus Orationis Vocalis, atque Mentalis
Deo fleendo porrigenda. Cap. LXXIV.*

NVllas ad hoc Emblemata posuit vir eruditus adnotationes: unde nos cogimur proprijs
viti coniecturis ad eius explicationem. Duæ mulieres ad Aram, in qua focus ardens
eminet, vna quidem seminuda pubetenus, læua manu serpentem ipsa stans portigit: altera
vero nuda penitus, dextro genu flexa, manibus utrisque Cor offerre videtur. Profecto Ignis
in ara exardens hieroglyphicum Dei est, qui vel in sacra pagina vocatur Ignis: *Quia Do-*
minus Deus tuus ignis consumens est. Per Aram autem amplissima significatio Ignis ad vnum
Deum contrahitur; quoniam Altaria soli Numini consecrantur: vt non solum constat e Di-
uina Scriptura ^a passim; sed etiam e profana; siquidem de Igne primum Valerianus ^c in Hie-
roglyphicis: *VITA DIVINA: At vestalis ignis ille, quem tanta diligentia Romane*
Virgines nutriebant, sublimiorem diuinioremq; vitam præferre videbatur. Hunc itaque &
custodia & nutrimento adiuuabant, quod superioris illius vita symbolum æternum videretur,
& mox: PIETAS: Plerisque vero monumentis Ignis est Pietatis hieroglyphicum. Quod
si inferiora hæc vlla nos superioribus conciliare possunt, nihil est quod maiore sit cum animo simi-
litu.

^a Deur. 4.
24. &
Hebr. 12. 29.

^b G. n. 8. 20.
& passim.
^c lib. 46.
Ignis est Dei
symbolum.

litudine, quam lumine polleat, & illustret omnia, ac perinde Genios ac Deum ipsum nobis representare videatur: ut abique dubio facit in Ara Schematis nostri. Qua pietatem erga Deum signari posse adnotat idem Pierius addens: *⁴ Ea vero precipua est Ara significatio, ut nostra erga Deum pietatis indicium sit, precesq; nostras igne, ut veteres opinabantur, internuncius ad Deum deferat. Vnde apud Maronem: ⁵*

⁵, Audiat hæc genitor, qui fœdera fulmine sancit:
⁵, Tango Aras, medioque ignes, & Numina testor.

Dicitur, quod inter humanam naturam, & caelestem, ignis medium ita obtineat, ut merito dici possit internuncius. Materia autem adherescit, & in sublime semper fertur, tanquam rerum omnium nostrarum conscius, inferiora h. ec. c.elicolis manifestare videatur. Hinc sacrificiorum ritus eo tempore, quo naturæ tantum leges observabantur, non temere instituti sunt, & postea quam clarior illuxit Veritas, Ignis ita sacris nostris adhibitus, ut si absq; igne Deo preces allegemus, vix litare posse nos persuasum habeamus, & mox: *Dedicata vero nimirum Ara sacrificij's faciendis, & precibus allegandis, quibus Diuum animi nobis conciliantur. Qui tamen esset apud Veteres probatus sacrificandi ritus, pauci admodum prodidere. Deo siquidem Deorum omnium supremo, mente & intellectu solo, sine sermone, sine sono sacrificabant. Vnde Crocodilus, quod elinguis est, diuini silentij ratione habita, cultus apud Aegyptios. Spiritibus, & beatorum animis laudes adhibebant. Cuius differentia ratio mihi videtur ea esse potissima, quia solus Deus est humanorum cordium scrutator, ut edocet sacra pagina s non semel; quare non indiget oratione vocali ad intelligenda nostra desideria: sed mentalis oratio nostra non intelligitur ab Angelis, nisi Deus ipsis abdita nostra sentia reuelauerit. Id tamen non eo sensu sumendum est, quasi Deo solam orationem mentalem, nō item vocalem offerre debeamus; etenim utramque possumus offerre, tam mentalem solam, quam cum vocali coniunctam; non autem vocalem solam absque mentali; nam utramque simul iunctam postulat, & mentalem solam: de sola mentali post Mosaicam, de qua postea, sic Dominus: *⁶ Tu autem**

⁶ *⁷* *⁸* *⁹* *¹⁰* *¹¹* *¹²* *¹³* *¹⁴* *¹⁵* *¹⁶* *¹⁷* *¹⁸* *¹⁹* *²⁰* *²¹* *²²* *²³* *²⁴* *²⁵* *²⁶* *²⁷* *²⁸* *²⁹* *³⁰* *³¹* *³²* *³³* *³⁴* *³⁵* *³⁶* *³⁷* *³⁸* *³⁹* *⁴⁰* *⁴¹* *⁴²* *⁴³* *⁴⁴* *⁴⁵* *⁴⁶* *⁴⁷* *⁴⁸* *⁴⁹* *⁵⁰* *⁵¹* *⁵²* *⁵³* *⁵⁴* *⁵⁵* *⁵⁶* *⁵⁷* *⁵⁸* *⁵⁹* *⁶⁰* *⁶¹* *⁶²* *⁶³* *⁶⁴* *⁶⁵* *⁶⁶* *⁶⁷* *⁶⁸* *⁶⁹* *⁷⁰* *⁷¹* *⁷²* *⁷³* *⁷⁴* *⁷⁵* *⁷⁶* *⁷⁷* *⁷⁸* *⁷⁹* *⁸⁰* *⁸¹* *⁸²* *⁸³* *⁸⁴* *⁸⁵* *⁸⁶* *⁸⁷* *⁸⁸* *⁸⁹* *⁹⁰* *⁹¹* *⁹²* *⁹³* *⁹⁴* *⁹⁵* *⁹⁶* *⁹⁷* *⁹⁸* *⁹⁹* *¹⁰⁰*

⁴ lib. 49.
Ignis inter-
nuncius ho-
minis ad Deū
⁵ 12. AEn.

Mentalis ora-
tio cui nu-
mim fiebat
apud anti-
quos.

⁶ Psal. 28. 9.
⁷ Pl. 7 10.
⁸ Ierem. 11. 20
⁹ & 17. 10.
¹⁰ & 20. 12.

⁶ Matth. 6.

⁶ *⁷* *⁸* *⁹* *¹⁰* *¹¹* *¹²* *¹³* *¹⁴* *¹⁵* *¹⁶* *¹⁷* *¹⁸* *¹⁹* *²⁰* *²¹* *²²* *²³* *²⁴* *²⁵* *²⁶* *²⁷* *²⁸* *²⁹* *³⁰* *³¹* *³²* *³³* *³⁴* *³⁵* *³⁶* *³⁷* *³⁸* *³⁹* *⁴⁰* *⁴¹* *⁴²* *⁴³* *⁴⁴* *⁴⁵* *⁴⁶* *⁴⁷* *⁴⁸* *⁴⁹* *⁵⁰* *⁵¹* *⁵²* *⁵³* *⁵⁴* *⁵⁵* *⁵⁶* *⁵⁷* *⁵⁸* *⁵⁹* *⁶⁰* *⁶¹* *⁶²* *⁶³* *⁶⁴* *⁶⁵* *⁶⁶* *⁶⁷* *⁶⁸* *⁶⁹* *⁷⁰* *⁷¹* *⁷²* *⁷³* *⁷⁴* *⁷⁵* *⁷⁶* *⁷⁷* *⁷⁸* *⁷⁹* *⁸⁰* *⁸¹* *⁸²* *⁸³* *⁸⁴* *⁸⁵* *⁸⁶* *⁸⁷* *⁸⁸* *⁸⁹* *⁹⁰* *⁹¹* *⁹²* *⁹³* *⁹⁴* *⁹⁵* *⁹⁶* *⁹⁷* *⁹⁸* *⁹⁹* *¹⁰⁰*

⁶ *⁷* *⁸* *⁹* *¹⁰* *¹¹* *¹²* *¹³* *¹⁴* *¹⁵* *¹⁶* *¹⁷* *¹⁸* *¹⁹* *²⁰* *²¹* *²²* *²³* *²⁴* *²⁵* *²⁶* *²⁷* *²⁸* *²⁹* *³⁰* *³¹* *³²* *³³* *³⁴* *³⁵* *³⁶* *³⁷* *³⁸* *³⁹* *⁴⁰* *⁴¹* *⁴²* *⁴³* *⁴⁴* *⁴⁵* *⁴⁶* *⁴⁷* *⁴⁸* *⁴⁹* *⁵⁰* *⁵¹* *⁵²* *⁵³* *⁵⁴* *⁵⁵* *⁵⁶* *⁵⁷* *⁵⁸* *⁵⁹* *⁶⁰* *⁶¹* *⁶²* *⁶³* *⁶⁴* *⁶⁵* *⁶⁶* *⁶⁷* *⁶⁸* *⁶⁹* *⁷⁰* *⁷¹* *⁷²* *⁷³* *⁷⁴* *⁷⁵* *⁷⁶* *⁷⁷* *⁷⁸* *⁷⁹* *⁸⁰* *⁸¹* *⁸²* *⁸³* *⁸⁴* *⁸⁵* *⁸⁶* *⁸⁷* *⁸⁸* *⁸⁹* *⁹⁰* *⁹¹* *⁹²* *⁹³* *⁹⁴* *⁹⁵* *⁹⁶* *⁹⁷* *⁹⁸* *⁹⁹* *¹⁰⁰*

⁶ Ps. 26. 3.
⁷ Ps. 26. 7. &
⁸ seq.

⁶ Matth. 15.
⁷ 7. 8. &
⁸ Marc. 7. 6.
⁹ i cap. 29. 13.
¹⁰ Ps. 9. 1. &
¹¹ seq.

⁶ *⁷* *⁸* *⁹* *¹⁰* *¹¹* *¹²* *¹³* *¹⁴* *¹⁵* *¹⁶* *¹⁷* *¹⁸* *¹⁹* *²⁰* *²¹* *²²* *²³* *²⁴* *²⁵* *²⁶* *²⁷* *²⁸* *²⁹* *³⁰* *³¹* *³²* *³³* *³⁴* *³⁵* *³⁶* *³⁷* *³⁸* *³⁹* *⁴⁰* *⁴¹* *⁴²* *⁴³* *⁴⁴* *⁴⁵* *⁴⁶* *⁴⁷* *⁴⁸* *⁴⁹* *⁵⁰* *⁵¹* *⁵²* *⁵³* *⁵⁴* *⁵⁵* *⁵⁶* *⁵⁷* *⁵⁸* *⁵⁹* *⁶⁰* *⁶¹* *⁶²* *⁶³* *⁶⁴* *⁶⁵* *⁶⁶* *⁶⁷* *⁶⁸* *⁶⁹* *⁷⁰* *⁷¹* *⁷²* *⁷³* *⁷⁴* *⁷⁵* *⁷⁶* *⁷⁷* *⁷⁸* *⁷⁹* *⁸⁰* *⁸¹* *⁸²* *⁸³* *⁸⁴* *⁸⁵* *⁸⁶* *⁸⁷* *⁸⁸* *⁸⁹* *⁹⁰* *⁹¹* *⁹²* *⁹³* *⁹⁴* *⁹⁵* *⁹⁶* *⁹⁷* *⁹⁸* *⁹⁹* *¹⁰⁰*

⁶ *⁷* *⁸* *⁹* *¹⁰* *¹¹* *¹²* *¹³* *¹⁴* *¹⁵* *¹⁶* *¹⁷* *¹⁸* *¹⁹* *²⁰* *²¹* *²²* *²³* *²⁴* *²⁵* *²⁶* *²⁷* *²⁸* *²⁹* *³⁰* *³¹* *³²* *³³* *³⁴* *³⁵* *³⁶* *³⁷* *³⁸* *³⁹* *⁴⁰* *⁴¹* *⁴²* *⁴³* *⁴⁴* *⁴⁵* *⁴⁶* *⁴⁷* *⁴⁸* *⁴⁹* *⁵⁰* *⁵¹* *⁵²* *⁵³* *⁵⁴* *⁵⁵* *⁵⁶* *⁵⁷* *⁵⁸* *⁵⁹* *⁶⁰* *⁶¹* *⁶²* *⁶³* *⁶⁴* *⁶⁵* *⁶⁶* *⁶⁷* *⁶⁸* *⁶⁹* *⁷⁰* *⁷¹* *⁷²* *⁷³* *⁷⁴* *⁷⁵* *⁷⁶* *⁷⁷* *⁷⁸* *⁷⁹* *⁸⁰* *⁸¹* *⁸²* *⁸³* *⁸⁴* *⁸⁵* *⁸⁶* *⁸⁷* *⁸⁸* *⁸⁹* *⁹⁰* *⁹¹* *⁹²* *⁹³* *⁹⁴* *⁹⁵* *⁹⁶* *⁹⁷* *⁹⁸* *⁹⁹* *¹⁰⁰*

⁶ Luc. 18. 10
& se q.
Oratio stataria.

⁶ *⁷* *⁸* *⁹* *¹⁰* *¹¹* *¹²* *¹³* *¹⁴* *¹⁵* *¹⁶* *¹⁷* *¹⁸* *¹⁹* *²⁰* *²¹* *²²* *²³* *²⁴* *²⁵* *²⁶* *²⁷* *²⁸* *²⁹* *³⁰* *³¹* *³²* *³³* *³⁴* *³⁵* *³⁶* *³⁷* *³⁸* *³⁹* *⁴⁰* *⁴¹* *⁴²* *⁴³* *⁴⁴* *⁴⁵* *⁴⁶* *⁴⁷* *⁴⁸* *⁴⁹* *⁵⁰* *⁵¹* *⁵²* *⁵³* *⁵⁴* *⁵⁵* *⁵⁶* *⁵⁷* *⁵⁸* *⁵⁹* *⁶⁰* *⁶¹* *⁶²* *⁶³* *⁶⁴* *⁶⁵* *⁶⁶* *⁶⁷* *⁶⁸* *⁶⁹* *⁷⁰* *⁷¹* *⁷²* *⁷³* *⁷⁴* *⁷⁵* *⁷⁶* *⁷⁷* *⁷⁸* *⁷⁹* *⁸⁰* *⁸¹* *⁸²* *⁸³* *⁸⁴* *⁸⁵* *⁸⁶* *⁸⁷* *⁸⁸* *⁸⁹* *⁹⁰* *⁹¹* *⁹²* *⁹³* *⁹⁴* *⁹⁵* *⁹⁶* *⁹⁷* *⁹⁸* *⁹⁹* *¹⁰⁰*

De tribus orandis modis antiquis: statario, adgeniculato, & sedentario.
Cap. LXXV.

⁶ *⁷* *⁸* *⁹* *¹⁰* *¹¹* *¹²* *¹³* *¹⁴* *¹⁵* *¹⁶* *¹⁷* *¹⁸* *¹⁹* *²⁰* *²¹* *²²* *²³* *²⁴* *²⁵* *²⁶* *²⁷* *²⁸* *²⁹* *³⁰* *³¹* *³²* *³³* *³⁴* *³⁵* *³⁶* *³⁷* *³⁸* *³⁹* *⁴⁰* *⁴¹* *⁴²* *⁴³* *⁴⁴* *⁴⁵* *⁴⁶* *⁴⁷* *⁴⁸* *⁴⁹* *⁵⁰* *⁵¹* *⁵²* *⁵³* *⁵⁴* *⁵⁵* *⁵⁶* *⁵⁷* *⁵⁸* *⁵⁹* *⁶⁰* *⁶¹* *⁶²* *⁶³* *⁶⁴* *⁶⁵* *⁶⁶* *⁶⁷* *⁶⁸* *⁶⁹* *⁷⁰* *⁷¹* *⁷²* *⁷³* *⁷⁴* *⁷⁵* *⁷⁶* *⁷⁷* *⁷⁸* *⁷⁹* *⁸⁰* *⁸¹* *⁸²* *⁸³* *⁸⁴* *⁸⁵* *⁸⁶* *⁸⁷* *⁸⁸* *⁸⁹* *⁹⁰* *⁹¹* *⁹²* *⁹³* *⁹⁴* *⁹⁵* *⁹⁶* *⁹⁷* *⁹⁸* *⁹⁹* *¹⁰⁰*

- iustificatus ab illo: quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur,*
 & alibi: ^b *Et quum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis aduersus aliquem: ut & Pa-*
 ter vester, qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra. Quin & in Roma Subterranea mul-
 tae visuntur imagines orantium Sanctorum, qui manibus ad caelum eleuatis orabant; & elatio
 namque manuum erat proprium orantium; ut constat e sacra pagina manifestissime; vbi le-
 gitur, ^c *Dixitque Moyses ad Iosue: Elige viros, & egressus pugna contra Amalech cras. Ego*
stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Fecit Iosue ut locutus erat Moyses,
& pugnavit contra Amalech. Moyses autem & Aaron & Hur ascenderunt supra verticem collis.
Quumq; leuaret Moyses Manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Ama-
lech. Manus autem Moysi erant graues. Sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo
sedit. Aaron autem & Hur sustentabant manus eius ex viraq; parte. Et factum est, ut manus
ipsius non lassarentur vsq; ad occasum Solis. Fugauitq; Iosue Amalech, & populum eius in ore gladij,
 exaudiente Domino mentalem orationem Mosis in monte tum stantis, tum etiam sedentis,
 absque verborum prolatione solummodo manus ad Dominum eleuantis, quem sola mente
 precabatur pro victoria populi Dei contra populum Amalechitam. Vnde colligimus ora-
 tionem mentalem sine vocali, factam a Mose primum quidem stante, deinde vero sedente.
 Qui vocalem orationem obtulit postea Deo, reddens illi gratias pro suscepta victoria: sub-
 ne & ante sacro contextu: *Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monumentum in*
libro, & trade auribus Iosue: Delebo enim memoriam Amalech sub caelo. Aedificauitq; Moy-
ses altare, & vocauit nomen eius (nempe titulum ponens) Dominus exaltatio mea, dicens:
Quia manus solius Domini, & bellum Dei erit contra Amalech a generatione in generationem.
 Verum de Oratione stantium Philo libro suo de vita contemplatiua sic: *Exiant hymni inter*
sacra canendi a stantibus: & mox: Nocte canebant hymnos Therapeutae ad aurotam stantes,
 & alibi: ^d *Vbi viderim deuictum aduersarium, conuenit pulcherrimum decentissimumq; hym-*
num canere datori victoriae Deo; ita ut duo Chori, alter e virili, altero muliebri conclamant e di-
 uerso stantes, alterius carminibus sibi respondeant. Dionysius Areopagita loquens ^e de Car-
 po Christi discipulo. *Circa vero mediam noctem, quo tempore consueuerat ipse semper apud se ad*
diuinos euigilare hymnos: expergiscitur quidem, & surgit, quum somnos parum quietos, &
crebro interruptos, nec absque perturbatione capisset: Stans tamen ad diuinam precem, & col-
 locutionem non satis intente, irreligiose tristabatur, &c. Pariter Isidorus ait ^f in Originibus
 agens de Diuinis Officijs: *Chorus est multitudo in sacris collecta: & dictus Chorus, quod ini-*
 riu in modum coronae circa aras starent, & ita psallerent. ^g Athanasius: *Media nocte surgito,*
 & psalmos dicito quantum potes, stans. Regola Sancti Pachomij, & vtriusque ^h Macharij:
 Adstantibus ergo adorationem, nullus praesumat, sine praecepto eius qui praest, psalmi laudem
 enittere. Basilijus: ⁱ *Facta ad Deum confessione, tandem a contemplatione surgentes ad psal-*
 modiam instituuntur. Chrysostomus: ^k *Quum ante lucem gallus emittit vocem, omnes cum*
 reuerentia discusso sopore consurgunt a Praesule excitati suo, adstantq; sacro choro; protinusq;
 expansis manibus, sanctos concinunt hymnos. Loquitur de Syriae monachis, qui nedum stan-
 do, sed manibus etiam expansis psallebant. Cyrillus Monachus in vita S. Ioan. Silentiarij
 scribit: ^l *Pachomius reuersus ad gymnasium veritatis, inuenit quidem fratres congregatos ad*
 preces: & stans cum ipsisimpleuit gymnodiam. Gregorius Turonensis ait: ^m *Clericorum psal-*
 lentium stare mos est. Sophronius, siue Ioannes Moschus inquit: ⁿ *Ioannes Abbas Eunuchus,*
 rursum nobis enarrauit, dicens: *ingressus sum eodem Canobio sellulam senis cuiusdam,*
 vidiq; quia vbi stare ad precationem solebat, tabula erat supposita vbi autem genua figebat,
 & manus coeaeum erat plusquam . . . digitorum. Idem alibi: ^o *Consueuerat Iosimus Abbas*
 constituto diei tempore figere itineris cursum, & stans psallere, & genua flexo orare. Monachi
 Vuerdunenses, scriptores vitae S. Ludgeri Episcopi: *Vnde dum noctu stans Ludgerus*
 iuxta lectum, matutinales laudes cum Clericis psalleret. Chrysostomus iterum. ^p *Experge-*
 facti illico stantes propheticos hymnos concinnitate summa, & modulatis carminibus decan-
 tant. Concilium Aquisgranense: ^q *Mox, ut datum fuerit signum, festinate omnes Canonici*
 ad Ecclesiam conueniunt: quum non pompatice, vel inhoneste, vel incompotie, sed cum reue-
 rentia, & Dei timore ingrediuntur: Nec cum baculis in choro, (exceptis debilibus) sed re-
 ligiosissime illic standum, & psallendum est. Sunt enim quidam Clericorum, qui in secula-
 ribus

A *vibus negotijs, & disceptationibus pene totum infatigabiliter deducunt diem: & mox in Ecclesiam ad divinum officium ut intraverint, per agendum, ita fatigati videntur, ut nec orationi vacare, nec ad psallendum stare queant; sed potius sedentes, non divinis, sed vanis infare solent loquelis.* Metaphrastes in vita S. Quiriaci dicit: *Quamvis autem Quiriacus ad tantam* cap. 17. *peruenisset aetatem, centum scilicet & septem annorum, & esset tam profunda senectute, ne tantillum quidem remittebat de sua statione ad divinos hymnos.* Theodorus Studita in vita S. Platonis: *Psalmos, ait, s. constanter solebat canere, stativis tolerantiam ferre.* Legimus item in vita S. Abramij Confessoris, Sanctum virum, super stercoram stando, psalmodiam celebrasse. *Ne referam alia, quæ proponit cl. Caracciolus ad hunc orandi modum erecto corpore stantem, aduersus insignes nonnullos viros aliter opinantes. De orandi modo genibus flexis, nulla dubitatio est; quum Christus Dominus ita genuflexus orauerit in horto; Nam. & ipse se auulsas est ab eis quantum iactus est lapidis: & positis genibus orabat dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum a me: veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat: & mox: & quum surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, & alibi sacra pagina legit: Eiecit autem omnibus foras, Petrus ponens genua, oravit, & infra: Et quum hæc dixisset Paulus, positis genibus suis oravit cum omnibus illis, & Tertullianus inquit: Decet enim eos adgeniculari: quam exomologesis, prosternendi & humiliandi hominis sit disciplina.* Ceterum præter hos duos, retrius est modus orandi, qui sedendo fit; maxime quum pro mortuis oratio fit; qua de re prisca temporibus Edinerus Anglus in vita S. Anselmi Episcopi, *Corpus, inquit, Osborni monachi de more lotum, vestitum, in feretro compositum, in Ecclesiam delatum est. Tum circumfederunt Patres, psalmos pro eius anima decantantes.* Quin & hunc morem arguunt apertissime in choro posita sedilia pro Monachis orantibus ab ineuntis Ecclesiæ politoris temporibus.

Oratio genibus flexorum.

Luc. 23. 41. & seq.

Act. 9. 40. & Act. 20. 36

de Pœnitenti.

Oratio sedentaria.

De oratione vocali, signata per mulierem semiamictam, qua dextera laciniam tenet, sinistra serpentem porrigit. Cap. LXXVI.

Profecto mulier in Schemate stans, inferne vestita, superne nuda, laciniam dextera tenens, anguem sinistra porrigens ad Aram, aptissimum symbolum est orationis vocalis, non quidem quia stans effingatur; nam quilibet trium moderum nuper explicatorum, standi scilicet, adgeniculandi, & sedendi, promiscue congruit orationi tam vocali, quam mentali. Sed ista stans vocalis est oratio, tum quia seminuda laciniam partibus inferioribus velandis dextra manu tenet; tum quia sinistra serpentem ad Altare sacrum exporrigit. In oratione vocali duo sunt essentialia; vox, seu verba; & conceptus, siue sensus animi per verba significatus, nam, ut ait Aristoteles, ea quæ sunt in voce, sunt notæ conceptuum illorum notæ qui sunt in animo loquentis; adeoque verba sunt gratia conceptuum; qui primas obtinent in oratione. Quum autem conceptus de se nudi sint, & verba sint velur eorum indumenta; propterea vocalis oratio, ratione conceptus indicati, nuda partem superiorem effingitur pubetenus; maxime quia conceptus in corde, vel cerebro formantur. Verba vero, quod infra conceptuum dignitatem sint, apte referuntur per indumentum inferiores partes orationis vocalis amiciens. At vero dextram manum ad indumentum tenendum porrigit Oratio vocalis, quoniam oranti maxima cura de verbis est habenda, quapropter Deus olim Angelum suum misit, qui prophetæ sui labia purgaret ignito carbone; legimus enim: *Et dixi: vae mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito. & regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari. & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigi hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum mundabitur.* vt pro peccato habeatur orantis incongrua locutio coram Domino, digna quæ purificetur igne sacro; sic Deum decet summa puritas orationis; adeoque vocalis oratio dextera manu iustinet indumentum verborum, uelutiens animi sui conceptus. Læua uero manu sua serpentem exporrigit ad altare, quia si mentali coniungitur ad preces oratio uocalis, proprios conceptus ex corde porrigit ad Deum; cor etenim homini salit atque vergit ad læuam partem pectoris; at si uocalis oratio solitaria sit, neque sociam mentalem habeat, precantis corde distracto profus ad alia, uocalis oratio de se debilis est, & uana, iuxta uersiculum antiquum:

1. Perihet.

Isai. 6. 5. & seq.

Si cor non orat, in vanum lingua laborat.

Z

Deo;

Deoque penitus exosa, & reprobata; qui reprobos ad ignem æternum damnatos in Iudicio suo collocatos vult ad sinistram; quique respicit orationem labijs tantummodo fa-

2 Matt. 23. 33 *Et in nomine meo corde; sicut antea vidimus. Anguis autem ad Aram sacram oblatus, ora-*
2 Iai. 29. 9 *tionis vocalis proprium esse hieroglyphicum, apertissime constat ex Horo Apolline Nilia-*
Matt. 15. 7 *co, lusus in Hieroglyphicis afferente: f. QVOMODO OS PINGVNT. Os Ægyptij si-*
Marc. 7. 6 *gnificantes, serpentem pingunt; quoniam serpens nullo alio membro valet, nisi ore. Vbi com-*
e cap. 68. f. *mentariolo suo vir eruditissimus ait: Tota vis anguim & veneni emissio, in capite &*
flib. 1. Hie. *ore est, quæ vertere in aersum possunt reliquo quiescente corpore, vt notavit Aristo-*
rogl. 44. *teles. Si quando serpentes lædunt, non alio certe membro venenum, quam ore inspi-*

2 4. de part. *rant, In serpente Cadmæo hæc expendamus, de quo Ouidius.⁴*
cap. 11. *Tres vibrant lingua, triplici stant ordine dentes.*

6 7. Meram. *Quæ omnia sunt in ore serpentum. Et hæc ab ore: morsus, afflatus, sibila, & vene-*
num.

Occupat hos morsu,
Hos necat afflatu, funesta hos tæbe veneni.
. horrendaque sibila misit.

3, & infra. *. plenis tumuerunt guttura venis,*
Spumaque pestiferos circumstuit albida rictus.
Terraque rafa sonat squamis, quique halitus exit
Ore niger stygio, vitiatas insicit herbas.

3, Cadmus, qui vim omnem serpentis in ore sitam sciebat, hasta sua os tantum eius appe-

tebat.
Sustinet incurfus, instantiaque ora retardat
Cuspide pratenta

3, Tandem inhxo in os & fauces ferro, draconem interemit:
Donec Egenorides coniectum in guttura ferrum
Vsque sequens presset.

Maræna pe- *Solis capitis vulneribus, interimitur serpens: contra muræna, quæ læsa cauda perimi-*
3 mitur læsa *mitur potius quam contuso capite; quia spiritus eius vitalis, in extrema parte caudæ*
cauda serps. *latet. Mirandum certe illud experientia nostra comprobatum, quod si serpens fugatus*
læto capite. *in foramen caput insinuet, nulla vi, nullo conatu toto reliquo tracto corpore reniten-*
tem possis reducere, tantum in capite roboris inest. Cuius vis natura docente conscij,

2 Psal. 118. *occultant præcipuum illud membrum, quo sano fortes sunt. D. Ambrosius: Feritur*
serm. 20. *coluber, quum urgetur periculo, caput semper abscondere, & in orbem se colligere, obiecta*
reliqua parte corporis, hoc solum tueri, quod illisa ferantur membra cetera, salvo capitis vi-
gore reparare. Et paulo infra: Hoc caput humani seruase serpentes, etiam si omnia membra
cadantur: totum uratur corpus incendio, mergatur profundo, cui sceretur a bestijs, hoc tamen
capite custodito, vita integra, salus tuta non est. Ceterum vir insignis aut mendosum codi-
cem habuit, aut inertem typographum; nam in Ambrosiani codicis parte priori, loco pron-
nunciati, quod illisa ferantur membra cetera, legitur, quod læsa ferantur membra cetera.
Similiter in parte posteriori, loco dicti: totum uratur corpus incendio, legitur: totum ura-
tur corpus incendijs, & maiore lapsu mox, pro negatiua propositione: salus tuta non est:
legitur affirmatiua: salus tuta est. Itaque tota serpentium vis in uno capite sita reperit-
ur, & in ore præfertur: siquidem in capite serpentis oculi sunt perspicacissimi de quo

poeta: K
K Hor. efer. *Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,*
Sat. 3. *Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?*

sic oratio de terra penetrat cælos, vel etiã vindictã sceleris efflagitans, vnde legimus in sacra
1 Gen. 4. 10. pagina: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Et Stephanus, quũ esset plenus Spi-*
† Aq. 7. 35. *ritu-Sancto, intendens in celiũ (per orationem mentalem) vidit gloriã Dei. Et ait: Ecce video*
* cap. 35. 26. *cælos apertos, & Filiũ hominis stãtem a dextris Dei, & apud Ecclesiasticum: Oratio humiliãtis*
se nubes penetrabit; & donec propinquet, nõ cõsolabitur; & nõ discedet donec Altissimus aspiciat.

A In ore serpentis dentes acuti sunt lacerantes famam proximi ; cuiusmodi reperti sunt in oratione Pharisæi; qui *stans apud se orabat : Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic publicanus.* Adest in ore serpentis venenum, & inde sibilus exit; quæ duo comperita sunt in oratione publicani, confitentis venenum peccati sui, & esflagitantis pro sibilu diuinam misericordiam, dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Præterea vocalis oratio sine mentali, Deo exosa est, & terpens, cui Deus maledixit: *Et ait Dominus Deus ad serpentem: maledictus es inter omnia animalia, & bestias terræ:* nomine serpentis peccatum indicans; & orationem vocalem absque mentali solitariam omnino respuit in populo labijs tantummodo Numen suum honorante, corda procul a Deo auertente; vt antea nouimus. At oratio vocalis vna cum mentali Deum rogans, innoxij serpentis est suaui Deo sibilus; quam coniunctionem Dominus exoptat in nobis orantibus; eamque satis innuit suis discipulis aliquando dicens: *et esote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba.* Nam orans cum prudentia, cupiens exorare Deum, iungit vocalem orationem cum simplicitate cordis columbini; quam super omnia Deus in orante requirit. Autor autem nostri Schematis; vt indicaret huiusmodi societatem orationis vocalis cum mentali, feminæ serpentem Deo nunc offerenti, sociam dedit mulierem aliam cor Numini similiter offerentem: de qua iam tempus est vt loquamur.

Luc. 18. 10. & seq.

loc. cit.

Gen. 3. 14.

Isai. 29. 13.

Matth. 15. 7. 8.

Marc. 7. 6.

Matth. 10. 16.

De oratione mentali, sub hieroglyphico nuda mulieris genuflexa, sedentis, & vtcumque decore stantis, ambabus manibus Deo cor offerentis. Deque Antiquo more tenendi Aras ab orantibus.
 Cap. LXXVII.

Profecto nuda mulier optime refert orationem mentalem, quæ purum pitum animi humani desiderium, mentisque conceptum exponit, nullis omnino verborum indumentis obuolutum contectumque. Sita mulier est inter sociam, & altare diuinum media; quod animi desiderium, & conceptus orantis, ante prolationem vocis Deo cognitus est; adeoque Deo proximior oratio mentalis, quam vocalis; dicente Domino: *Scit enim pater vester quid opus sit vobis, antiquam petatis eum.* Quod autem vix fieri posse credebatur, affabre pinxit Autor in eadem muliere tres, antea satis explicatos, orandi modos, stantium, genuflexorum, atque sedentium; etenim ista nuda mulier orans pedem læuum habet cum crure supet eum stantem innixio: genuflexum obtinet dextrum crus: & super ipsum apte graphiceque sedere femina conspicitur. Manibus autem ambabus integrum cor offert Deo; quod proprium est orationis mentalis a Deo nunquam non esflagitatum: *Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui vias meas custodiant,* & alibi: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua,* & alio loco David: *Cernitis, inquit, quod Dominus Deus vestrum vobiscum sit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, & subiecta sit terra coram Domino & coram populo eius. Præbete igitur corda vestra, & animas vestras, vt queratis Dominum Deum vestrum:* (post hanc orationem mentalem, qua vosmetipsos totos Deo consecraueritis) *consurgite, & edificate sanctuarium Domino Deo, vt introducatur Arca federis Domini & vasa Domino consecrata in domum, quæ edificatur nomini Domini.* Cordis autem figura pinus fructus refertens

Matth. 6. 7

Prou. 23. 26

Matth. 22. 27

1. Par. 21. 22.

D hic habetur, vt & apud Picrium. Quum autem inter Aram & primam mulierem feminidam media sit ista nuda penitus; & illa manu dextera vestimentum sibi teneat, & læua serpentem; hæc autem nuda manibus ambabus offerat Deo cor; iam nulla videtur antiquum orantium morem Aras manibus apprehendendi, tenendiq; sacras Aras: de quo Macrobius in Saturnalibus ita: *Est profundam scientiam huius poetæ in vno sæpe reperire verbo, quod fortuito dictum vulgus putaret: multifarie enim legimus quod litare sola non possit Oratio; nisi & is, qui Deos precatur, etiam Aram manibus apprehendat. Inde Varro Diuinarum libro quinto dicit Aras primum Asas dictas, quod esset necessarium a sacrificiis, cantibus eas teneri. Ansis autem teneri solere vasa quis dubitet? commutatione ergo literarum Aras dici coepit, vt Valefios, & Fusios dictos prius, nunc Valerios, & Furios dici: Hæc omnia illo versu poeta exsecutus est: f*

hierogl. 34

Dab. de ritu orantium, tenendi aras.

eli. 3. Co. 2.

Nominum alteratio.

f. Æn. 4.

Talibus orantem dictis, Arasque tenentem

Audijt omnipotens.

non ne eo additum credideris non quia orabat tantum, sed quia & Aras tenebat, auditum nec non quum ait: &

En. 6.

Talibus orabat dictis, Arasque tenebat.

En. 12.

Item: ^b

Tango Aras, medios ignes ac numina te Hor.

Dub. solut.

Ceterum Autoris in Schemate propositum fuit, ob oculos ponere nobis essentialia semper Orationi necessario inexistencia, non autem accidentalia, quæ possunt ab Oratione frequenter abesse: semper etenim oportet Orationem esse vel uocalem, uel mentalem; fierique, vel stando, uel genuflectendo, uel sedendo. Sed non oportet Orantem semper Aras tangere; nam & ipse Virgilius, uel a Macrobio propositus, ait:

Satur. c. 1

*Di, quibus imperium est pelagi, quorum æquora currò,
Vobis latus ego hoc candentem in litore taurum
Constituam ante Aras voti reus, extraque salfos
Porriciam in fluctus, & uina liquens: a fundam.*

In quorum explicatione Macrobius, nulla prorsus facta mentione moris antiqui, tangendi Aras a precantibus, immediate subiungit ipsissima uerba: Ex his docetur in mare rite potuisse porrici extra, non proijci.

Porrici, & proijci ut differant.

Constituam ante Aras voti reus.

Voti reus ut differat a damnato voti

Hæc uox propria sacrorum est: ut reus uocetur, qui suscepto uoto se Numinibus obligat; damnatus autem, qui promissa uota non soluit. Verum enim uero præterea quis obliuiscatur, omisum fuisse morem orandi quartum, prostrato humi corpore toto; quem quidem modum, ut hodie seruari uidentur Monachi nostri Carthusiani, dum sacram Missam immediate celebraturi sunt; ita priscis temporibus Elisæus prostratus super puerum Sumamitidis uita de functum, oratione mentali suscitauit a mortuis ad vitam reuocans, ut haberetur in sacra pagina.

Dab. 2.

X 4. Reg. 4. 32 & 1. q. Solut.

Ceterum si recte consideretur historia sacra, Propheta non orauit prostratus super puerum; at ante sui prostrationem orauit pro resurrectione defuncti; post orationem autem prostrauit se supra corpus mortui, ut calore proprio membra frigida calefaciens ad vitam, quæ consistit in participatione caloris, disponeret ac præpararet: uerba diuina scripturæ sunt ipsissima: *Ingressus est ergo Elisæus domum: & ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius. Ingressusque clausit ostium super se, & super puerum: & orauit ad Dominum. Et ascendit, & incubauit super puerum: posuitque os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius: & incuruauit se super eum: & calefacta est caro pueri. At ille reuersus, deambulauit in domo semel huc atque illuc: & ascendit, & incubauit super eum. Et oscitauit puer septies: aperuitque oculos.* Quibus apparet euidentissime, Prophetam oralle priusquam se prosterneret super puerum iacentem mortuum; prostrauisseque se non ad orandum, sed ad calefaciendum corpus pueri. Minus obstat Carthusianorum sacerdotum consuetudo se prosternendi ante celebrationem missæ; quod illorum Monachorum institutio non antiqua sit admodum; etenim Polydorus Vergilius, agens de rerum inuentoribus, eius primum institutorem agnoscit Brunum, uirum Colomensem, anno Domini Millesimo octuagesimo: cui consentiunt Morigius, Turcellinus, & alij plerique. Schema uero nostræ gemulæ mores antiquiores ualde representat. Sic ergo recte tres orandi modi, duæque species orationis, Vocalis atque Mentalis, quæ simul una conspirantes Deum facile sectantur, & exorant ad hominum beneficia, proponuntur in allato Schemate.

Arif. de vit. & mor. c. 13. 14.

4. Reg. 4. 32. & seq.

11. 7. c. 3.

H. A. relig. cap. 27.

Epit. hutor.

De Oratione Mentali veteres profanos egisse. Cap. LXXVIII.

Dab. 3.

Oratio mentalis apud antiquos ethnicos culta.

Verum enim uero uir eruditus aliquando mentionem a me fieri de mentali oratione veterum audiens, apud Ethnicos obiecit, se nunquam eius legisse uerbum; ut ut apud sacrarum literarum cultores oratio mentalis habeatur expressa. Nos tamen illam etiam legimus euidentissimam in ethnicorum monumentis; quæ de re superius illustre testimonium

A monium Valeriani retulimus, nunc repetendum vberius. Pierius Valerianus eam sane cultan a veteribus Ægyptijs, atque Deo soli Maximo porrectam ait, quum infra Deum spiritibus beatis vocalis offerretur : *1 Dedicata vero nimirum, inquit, Ara sacrificijs faciendis, & precibus allegendis, quibus diuum animi nobis conciliantur. Quis tamen esset apud veteres probatus sacrificandus ritus, pauci admodum prodidere. Deo, siquidem Deorum omnium supremo, mente & intellectu solo, sine sermone, sine sono sacrificabant. Vnde Crocodilus, quod elinguis est, Diuini silentij ratione habita, cultus apud Ægyptios, Spiritibus & beatorum animis laudes adhibebant.* Quibus aperissima mentio fit orationis mentalis a vocali distinctæ. Quin & ad Aras confugiebant veteres tanquam ad asylum, nihil ore proferentes, ac corde solum implorantes auxilium diuinum; qua de re mox idem Pierius: *Fuisse vero Aras apud veteres, vti etiam nunc sunt sanctioris asyli loco, nulli non exploratum est. Hinc apud Maronem Priamius, omni alia salutis spe abiecta, ad Aram confugit, cui dixerat uxor:*

Crocodilus
cur cultus
ab Ægyptijs

Æno. 2.

- ,, Aedibus in medijs, nudoque sub ætheris axe
- ,, Ingens Ara fuit, iuxtaque veterissima laurus
- ,, Incumbens Aræ, atque umbra complexa Penates.
- ,, Hic Hecuba, atque natæ nequicquam Altaria circum,
- ,, Præcipites atræ ceu tempestate columbæ
- ,, Condensæ, & diuum anplexa simulachra tenebant.
- ,, Ipsam autem sumptis Priamum iuuenilibus armis
- ,, Vt vidit: quæ mens tam dira miserrime coniunx
- ,, Impulit his cingi telis? aut quo ruis? inquit:
- ,, Non tali auxilio, nec defensoribus istis
- ,, Tempus eget, non si ipse meus nunc afforet Hector.
- ,, Huc tandem eoncède: hæc Ara tuebitur omnes,
- ,, Aut inoriere simul. Sic effata recepit
- ,, Ad sese, & sacra longæuum in sede locavit.

B Vbi nulla mentio fit de vocali oratione; quum certum sit pauidas puellas mente Deum precatas pro sui salute, atque parentum incolumitate. Additque Valerianus immediate: *Et M. Tullij dictum pro Roscio Comædo: Sicut in Aram confugit ad huius domum. Et apud Terentium: Nemo te accusat, Iyre, ne in Aram tibi aut deprecatorempararis. Vbi contradi-* **C** *stinguens Aram a deprecatore; satis innuit confugientes ad Aram, vocali non vfos oratione, sed mentali. Et Ouidius de Tristibus:*

- ,, Vnica fortunæ Ara reperta meæ.

C Apud Athenienses Ara peculiaris fuit miserationi sacra, de qua Papinius poeta, & Lactantius grammaticus, neque non Absinius in Rhctoricis meminere. Phitarchus in opusculo de Superstitione: *Ara sunt, inquit, ad quas confugere tuto seruus possit multa sunt, quæ a latronibus non violantur templa: & qui hostem fugit simulachrum, aut phanum tenes animum recipit. Superstitiosus hæc maxime timet & expauescit, in quibus spem habent repositam, qui extreniorum malorum sunt in metu.* Quos ad Aras, atque templa confugientes necessum est, sibi diuinam opem implorare sibi mentali præclusa oratione; quum eis vocalem nullam adscribant auctores. Adiungit hinc Pierius: *In profugij sane significato Vestam pro Ara po-* **D** *,, ni apud Xenophontem inuenias rerum Græcarum libro secundo: Hæc quum Theranenes au-*

D *,, disset, ad Veltam sibi profugium parauit. Immo veteres ad morborum profigationem remedia salutaria retulisse dudum, non vocali prece, sed oratione mentali, desiderioque silentij, tum vigilantes oracula tantum operientes in locis sacris; tum etiam dormientes, dum taciti sola mente poterant orate; monet ex Antiquis itidem antea Pierius: *Medici nam autem multifariam ab oraculis petere, antiquorum mos fuit, & suis quoque temporibus petitam memorat Plinius illi enim quotiens grauiore aliquo morbo correpti essent, solum erat in triuijs, aut sacris locis deponi operientes (id est ait voce postulantes vel saltem desiderio petita) vel oracula vel somnia quibus quid ad sanitatem faceret, edocerentur, & mox: Et Astrologi quosdam homines a genese eo fato nasci predicant, ut votorum potius ope, quam medicinis, ab ægritudinibus & morbis liberentur. (Vota vero sunt potius, saltim non minus desideria tacita, quæ in vocibus expressa) [Notum est Alexandri Macedonis exemplum, cuius milites ple-**

l. 2. hier.

plerique, & cum his Ptolemæus, cui postea Ægypti regnum obtigit, sagittis veneno in-
 tinctis ad Sæmi regnum, vel, ut alij scribunt, in Musicanis, quum vulnerati essent, neque A
 remedium vllum ad salutem inueniretur, draconem in somnijs, qui herbam quandam ore
 gestaret, oblatum Regi; qui remedium sibi ex illa imagine demonstratum ratus, exquisita
 inuentaque herba ea vulneribus adhibita, vel, ut nonnulli tradunt, potionibus instillata, cun-
 ctos sanauerit. Solitum enim esse Deum Opt. Max. hac etiam ratione mortalium rebus scri-
 bere opem, & vt a Dæmonibus quoque ferretur, permittere.] Cuius rei rationem simul &
 comprobationem reddit in suis Stomatibus Clemens Alexandrinus inueniens: ' Et quo-
 modo eis adhuc videntur incredibilia, quæ per Mosen & alios prophetas facta sunt mira-
 cula? Omnium enim hominum curam gerens Deus omnipotens, alios quidem præcep-
 tis, alios vero minis, & nonnullos quidem signis prodigiosis, aliquos vero benignis pro-
 missis conuertit ad salutem. Verum enim uero quum diuturna siccitas Græciam aliquan-
 do affigeret, & fructuum esset maxima sterilitas, qui remanserant, inquit, propter fa-
 mem Delphos supplices venientes, rogarunt Pythiam quomodo liberarentur a tam gra-
 ui calamitate. Ea respondit, calamitatis vnum esse remedium, si vterentur precibus B
 Aeaci. Eis ergo morem gerens Aeacus, quum in Græcum montem ascendisset, mundis
 in cælum extensis manibus communem Deum inuocans precatus est, vt afflictæ misere-
 retur Græciæ. Simulatque cæpit precari, felix statim tonitru insonuit, & totus aer cir-
 cum circa fuit obductus nubibus. Vehementes autem & continui imbres erumpentes
 totam implicuere regionem. Hinc efficitur abundans & copiosa fructuum feracitas, Aea-
 ci, quæ agriculturæ instar fuere, impetrata precibus. Et inuocauit, inquit, Samuel Do-
 minum; & dedit Dominus voces & pluuiam in die messis. Vides vnum esse Deum, qui
 per subiectas potestates pluit super iustos & iniustos. Plena est autem nostra Scriptura
 Dei exaudientis, & vnamquamque efficientis petitionem, per iustorum orationes. An
 vero mentali oratione solis expansis manibus, vt Moses in colle, Deum inuocauerit Aeacus,
 an oratione vocali euminis opem Græcis implorauerit, incertum est. Deum autem Alexan-
 dri regis Macedonis peculiarem habuisse curam & protectionem, illique plurimum fauisse,
 demonstrat aperte Iosephus in Antiquitatibus, referens ipsissima: " [Rex enim *Darius* col-
 laris cum Macedonibus signis victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam &
 vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander vero in C
 Syriam veniens cepit Damascum, & occupata Sidone, Tyrum quoque oppugnabat: scrip-
 tisque ad Iudæorum Pontificem literis petebat, vt forum rerum venalium præberet exerci-
 tui: vt & quæ prius Dario conferre sit solitus, nunc det Macedonibus, prælata eorum ami-
 citia; fore enim vt illum non pœniteat. Quumque Pontifex nuncijs respondisset, sacramen-
 to se obligatum Dario, ne arma contra eum fumeret, idque ratum fore quamdiu ille vixerit.
 Iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus videbatur:
 minatus est tamen hac capta, mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui
 ius iurandum seruari oporteat. Quare non parcens labori tandem Tyrum expugnauit, &
 constitutis in ea rebus Gazam profectus, & mox: Septem autem mensibus in Tyri oppu-
 gnatione, & in Gazæ duobus absumptis, Sanaballetes fato functus est. Alexander vero ex-
 pugната Gaza, Hierosolyma propere petijt. Iaddus vero Pontifex postquam hoc audiuit,
 sollicitus hærebat inops consilij; nec inueniens quomodo Regem deberet excipere, iratum
 eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis supplicationibus, & D
 immolatis Deo victimis, ad opem eius confugit, illi publicam salutem commendans. Pro-
 xima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo,
 & coronata vrbe portas aperiret: vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam: ipse
 vero cum reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Expe-
 rectus autem e somno latus ciuibus hoc oraculum indicat: & paratis omnibus, vt in som-
 nis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur. Et quum renunciatum esset, eum
 iam nõ procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrba multitudine pom-
 pa quadam noua & venerabili vsque ad locum, qui dicitur Sapha, quæ vox speculam signifi-
 cat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et quum Phœnices ac Chaldæi spera-
 rent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, directionem vrbis, & Pontificis ex-
 quisi-

lib. 4.

lib. 11. c. 8.

Alexandri
pulcherrima
historia.

A quisitum supplicium: plane contrarium euenit. Alexander enim vt vidit e longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmen in amictu byssino, Pontificemque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum prefixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens Nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, nix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita, quum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo, cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse: hunc enim, inquit, uidi & antea hoc ipso habitu, quum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum trajcere, nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum uidi, agnoscens hunc, & uisionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cesura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in urbem peruenit. Erascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostenditque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti vero die vocatis eis iussit vt quicquid uellent, pererent: Pontifice autem petente, vt patrijs legibus uiuere sibiliceat, utque septimo quoque anno concederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, siueret uti institutis proprijs, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et quum fecisset eis potestatem, si qui uellent saluis suis ritibus se qui eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias

B *Quæ sane mirifice comprobantur allata superius a Valeriano de summi Dei assistentiæ tum exercitui Alexandri, tum ceteris hominibus, quibus a Dæmonibus etiam opem ferri permittit. In quam rem illico subiungit idem Pierius: vt nostra nunc mis-*

C *sa faciamus, ex multis veterum memorijs, & poetarum testimonijs confirmatur: Nam quod pertinet ad Esculapium, quem agrionidum causa consulcbiani in agro Bellunenfi Lebæitico. rum uico, memoria est huiusmodi.*

Deum omni-
bus homini-
bus assistere,
prodesseque.

A	S	C	L	E	P
I	O.	P.	X	E	
L	I	V	S.	P	O.
L	I	O.	M	O.	
N	I	T	V	S.	P
S	V	I	T.		

Et Pannoniam e Norico a Bellunenfi seruitorio proficiscentibus, Alba Iulia monumentum offeretur in hunc modum:

I	O.	M.	S	T	A	T.			
C	.	V	A	L	E	R	I	V	S
V	A	L	E	R	I	A	N	V	S
E	X.	V	I	S	V.	P.			

D

*Multaque huiusmodi passim reperuntur. At etiam inferius ex Adamantio mentalis orationis apud antiquos habitæ ineminit idem Valerianus, ita: * ARDENS ORATIO. Sed cur * lib. 53. non potius dicamus, cor ita in thuribulo possum significare orationes, precesue que puro ex corde proferuntur ad Deum? idque esse tibus illud mandum, quod sibi Deus offerri mandat in Di- hier. ninis*

unis literis, ex quo scilicet odorem capiat suauitatis. In Euangelio Matthæi, ubi Dominus per-
 peram agere Phariseos inquit, qui non obligare iuramentum, quod per altare fieret, arbitran-
 tur, sed quod per donum altari illatum. Adamantius Cor hominis inter alia significata idem &
 altare intelligit: per votum vero recti alicuius operis deliberationem, quod faciendum simul ac
 infederit animo, oblatum, uti votum, interpretatur. Nam & Latini vota alia concepta vo-
 cant: Priora illa sunt, de quibus hic intelligit Adamantius. Itaque veteres orationem
 exercere mentalem, sine voce, sine sono, mente ac intellectu solo Deum Optimum Maxi-
 mum potissime sibi propitium deprecantes; quem morem apud Ethnicos Ægyptios ob-
 seruatum fuisse passim, priore loco notauimus ex eodem Valeriano. Non solum, ut vidi-
 mus, sed etiam late magis id patefacit Gyraldus, inquiens: [Tribus autem de causis Deis
 sacrificandum censuerunt theologi gentium, ut veneremus, ut gratias referamus, ut ab ipsis
 necessaria petamus, & mala propellamus. Ad hæc autem perficienda votum animi satis esse:
 cui & addi posse credebant quadam ex frugibus munuscula, animalia votum mactare nefas du-
 cebant: etsi id licuisse videmus per Hebræorum leges. Theologi igitur qui dicebantur
 apud gentes, Deo nihil quod ex materia esset, offerendū statuebant, quod ipsi Deo ab omni
 prorsus materia secreto, subito non fieret impurum: quapropter neque ei sermo vocalis
 satis accommodatus esse videtur: neque etiam ex animo sermo intimus, propterea quod
 animi quadam inquinatus affectione putaretur; sed puro silentio, puroque animi affectu
 Deum illi colendum arbitrabantur; quem Ægyptij, ut Iamblichus scribit, Ison, & pri-
 mum exemplar appellabant: quæ de re & in Pythagoræ symbolis super ipsius silentio plura
 scripsimus. Porphyrius quoque, oportere ait coniunctos similesq; Deo iam effectos ho-
 mines, ad Deum mentis ecstasin, ac eleuationem, velut sacram quandam victimam dedicare,
 quæ quidem ipsamet diuina laus est & salus: in qua Dei contemplatione, omnis affectus ex
 parte sacrificium vere compleri ac perfici asseruit. Filij autem Dei, quos & Deos intel-
 ligibiles vocabat, laudes iam ex ipso quoque sermone adhibendas censebat, atque unicui-
 que ipsorum iustam primitiarum oblationem faciendam, ex ijs rebus quas ipsi mortalibus
 largiri dicebantur, vel quæ eos nutrire & conseruare putabantur.] Quare sublatis omnibus
 difficultatibus, iam manum de tabula Schematis, orationum ad Deum antiquitus oblatu-
 rum representatis modos atque species, referamus ad aliud Emblemata verus enucleandum,
 huic & pulchritudine simul & obscuritate, nec non & antiquitate, materiaque compar, &
 affine.

Oraculorum Diuinorum proprium est, hominibus euentus
futuros demonstrare tanquam presentes.

Schema XV. Gemma.

HOMERVS. ILIAD. 7. STRABO. LIB. IX.
DIODORVS. LIB. XVI. C. VI. IUSTINVS. LIB. XIII.
ALEXAND. AB ALEX. LIB. VI. C. XXI.
GIRALDVS. DE DEIS GENT. SYNTAG. VII

Apud V.C. Martium Milesium Sarazanum
in Gemma

*Incogniti viri explicatio indicata ex senis autoribus proponitur,
& expenditur. Cap. LXXIX.*

Quisquis ille fuit, qui Schematibus huiusmodi veterum gemmarum adnotationes aliquas apposuit, huic aliam explicationem non dedit, nisi Delphicum hoc oraculum esse: ponens sex Autorum Classicorum loca, vnde putat eam hauriri posse: scilicet Homerum, Strabonem, Diodorum, Iustinum, Alexandrum, atque Gyraldum nominans. Nunc age singula perpendamus. In primis Homerus omnium antiquitatum Condus promus affertur, velut ex quo propositi Schematis elucidationem habere queamus, eius Iliadis opere seprimo consulto. Dubio procul Poeta nullum eo libro vaticinium Apollinis affere, nullamque Delphici oraculi mentionem fecit: meminit in fine tantum Jouis, prædicentis Achiuorum victoriam, & reditum ad patriam terram, ita Neptuno dicentis: "

Homerus.

Iliad. 7. f.

- „ Hunc autem valde commotus allocutus est nubecogus Iupiter:
- „ Proh terræ-quassator, late-potens, quid dixisti?
- „ Alius aliquis Deorum hoc reformidaret commentum,
- „ Qui esset multo te imbecillior manibusque & robore.
- „ Immo tua tibi gloria erit quam late extenditur Aurora.

Aa

„ Age-

- „ Agendum, quando rursus capitibus comati Achiui-
- „ Abierint cum nauibus dilectam in patriam terram;
- „ Murum diruptum, hunc quidem in mare totum demergito;
- „ Rursus autem lectus magnum arenis obtegito,
- „ Ut tibi ingens murus euanescat Achiuorum.

Nec in eo libro toto fit vilius alterius oraculi, nedum Delphici Apollinis vsquam mentio, sed totus in singulari certamine Hectoris & Aiacei Telamonij describendo consumitur; quare nihil ex Homeri citato libro depromere nobis valemus ad explicationem Schematis. Qui

† lib. 9. Iliad. solum inferius † videtur meminisse diuitiarum in Delphico templo contentarum, iniquens
*Nec quantas lapideum limen iaculatoris intus continet
 Phabi Apollinis Pytho in saxosa.*

& alibi nonnulla, de quibus Strabo. Quod autem ad Strabonis nonnumnos vocat, vir cl. id
 † Strabo 1.9. quidem verum est, ibi celebrari Delphicum sanum, & oraculum his plane verbis: ^b *Delphi
 ob templum Apollinis Pythij, & oraculum, quod vetustum esse apparet; siquidem Agamemnonem
 poeta inde tulisse responsum dicit; nam introducitur Citharædus canens:*

- „ Rixam iurgantis cum Dulichio Pelida
- „ In modicis acrem verbis: sed rex Agamemnon
- „ Heroum audiuit læta conuicia mente:
- „ Responsum recolens animo, quod Phœbus Apollo
- „ Quærenti Delphi dederat

Hoc ergo Delphos nobilitat, & mox: *Quanquam Delphico fano maiorem honoris tanti partem
 oraculum comparauit, omnium minime fallax existimatum; tamen situs quoque loci nonnihil
 contulit. Sunt enim Delphi fere in medio siti totius Græciæ, quæ & extra isthmum, & intra est.
 Quin etiam in medio totius terrarum orbis tacere quidam senserunt, terræque umbilicum dice-
 runt. Fabulam insuper commenti, quæ apud Pindarum quoque refertur, ibi locorum conuenisse
 duas aquilas (alij cornus aiunt) a Ioue emissas, alteram ab oriente, ab occasu alteram Solis. Mon-
 stratur etiam umbilicus quidam in eo templo, fascijs velatus, inque eo duæ imagines istius fabu-
 læ, &c. Quibus nihil habetur, quod aperire valeat hieroglyphicum nostri Schematis, præ-
 fertim de Lauro non recta sursum tendente, sed in latera extra templum ab eius medio cul-
 mine se se extendente: deque peregrino, vultum non antrorsum, vt humana natura fert, sed
 retrorsum collocatum, & adspicientem obtinente. Diodorus autem Siculus de Oracu-
 li Delphici origine, ac eius tripode, prodit ad verbum huiusmodi narrationem: ^c *Hinc Phi-
 lomelus multis populationibus factis, militem suum præda onustum reduxit Delphos: ubi per
 oraculum rescire cupiens belli, quod gerebat, euentum, pythiam coegit, vti tripodem in scen-
 deret, sibi que daret responsum. Sed quoniam Tripodis occurrit mentio, haud abhorrens vide-
 tur, veterem de eo iraditam historiam repetere. Antiquitus fama ea inualuit, Capras oracu-
 lum ipsum inuenisse; cuius gratia & Delphici hac tempestate capris vt plurimum sacrificant
 in consulendo oraculo. Iuuentum vero ita aiunt. Quum eo in loco, ubi nunc templi adytum
 est, terra hiatus pateret, circumque terram pascentes capra (quod scilicet Delphi eo tempore
 inculti erant) frequenter contigit, vt ad cauum illud capra quæpiam accedens, & introspiciens,
 miris quibusdam exultationibus, & voce prius ei insueta, incredibilem pastoris suo admirationem
 concitaret, adeo vt & ipse spectatum eius loci situm accesserit. Eum tunc, quod capris
 enuocaret, perturbatio ingens corripuit: vt ille ea propemodum, quæ diuino furore vexatis ac-
 cidant, pateretur: hic vero, præter illud, etiam futura prædiceret. Quapropter apud eius re-
 gionis homines diuulgata commotione mentis (quæ ad hiatus accedentibus oboriretur) com-
 plures illuc conueniebant, tentandique gratia quicumque propius se inferebant, diuino agi-
 tabantur spiritu. Propere a res in admirationem versa, creditumque terrestrè illud esse ora-
 culum. Et aliquandiu seruatum est, ex consulturi de rebus suis, ad hiatus se promitterent,
 alter alteri responsa redderent. Sed quum multi ex furore in præceps desillirent, itaque interi-
 rent, qui eum locum seruabant, instituerunt, ne quispiam periclitaretur, ibi feminarum vatem
 ad omnium usum deligari, quæ prædictiones acciperentur. Ei vero machinam erigi, super quam
 suo & diuinitus afflari, & consulentibus respondere possit. Quia vero ea machina fuluris tri-
 bus sustinebatur, ideo tripus nuncupata est: cuius faciem ferme & nunc retinent anei tripodes.**

Delphi vt in
 medio sine
 tenus Græ-
 ciæ ac orbis.

Diodorus.

lib. 16. c. 6.

Tripus Apo-
 llinis expli-
 catus.

A Quo igitur modo & oraculum inuentum sit, & quibus initijs tripus in usum venerit, pro re dictum satis arbitror. Solebant etiam primo illo tempore Virgines ob naturam puriorem, & quod Dianæ videantur propinquitate quadam iungi ad officium illud diuina enunciandi assumi. Apertissima enim credebantur ad seruanda ea arcana, quæ in responsis continentur. Sed annis posterioribus Echebratem quemdam Thessaliam fama est, quum ad oraculum peruenisset, visam virginem Pythiam summæ venustatis adamasse, & raptam violasse. Vnde ob admissum facinus Delphici sanxerunt, ne in posterum respondendi officio fungeretur virguncula; sed senior femina, annorum saltem quinquaginta, quæ tamen Virginali habitu, in memoriam veteris vaticinandi moris, vteretur. Et hæc quidem sunt, quæ fabulose de oraculo inuento traduntur. Ex quibus Diodori dictis, tantum abest, vt completam nostri Schematis explicationem haurire valeamus; quod potius præcipuæ Schematis imagines intactæ, ac inexplicatæ relinquantur; etenim ex Diodoro nil haberi potest de arbore ad latus e culmine templi protensa, non autem, vt arborum natura fert, in altum erecta: neque de baculo, quo peregrinus oraculum consulens innitur: neque de viro numen consulente, faciem retro prospectantem habente, situ naturali vultus non seruato, penitusque impossibili. Nec in Schemate tripodis, aut hiatus vllum vestigium; de quibus tantum hic agere videtur Diadorus. Nunc ad quarto loco citatum accedamus: Iustinus ille fuit historiæ libro xxiv. vbi talia refert: *Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnasso, in rupe undique impendente: ibi ciuitatem frequentia hominum facit. Qui ad affirmationem maiestatis undique concurrentes, in eo saxo consedere. Atque ita templum ciuitatemque non muri, sed præcipitia, nec manufacta, sed naturalia præsidia defendunt: prorsus vt incertum sit, vtrum munimentum loci, an maiestas Dei plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem & hominum clamor, & si quando accidit tubarum sonus, personantibus & resonantibus inter se rupibus, & multiplex audiri, ampliorque quam editur, resonare solet. Quæ res maiorem maiestatis terrorem ignaris rei, & admirationem stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planities exigua est, atque in ea profundum terra foramen, quod in Oracula patet. Ex quo frigidus spiritus in quodam velut vento in sublime expulsus mentes vatum in væcordiam vertit, impletusq; Deo responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta Regum populorumque visuntur munera, quæ magnificentia sui redditum vota gratam voluntatem, & deorum responsa manifestant.*

Virgines
pu. lte ab oraculo Delphico, femotæ, & feniores postæ.

B Iustinus l. 24
Descriptio templi Delphici.

Ex quo frigidus spiritus in quodam velut vento in sublime expulsus mentes vatum in væcordiam vertit, impletusq; Deo responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta Regum populorumque visuntur munera, quæ magnificentia sui redditum vota gratam voluntatem, & deorum responsa manifestant. His quidem Iustinus partem nostri Schematis elucida, oraculi templum scilicet, ac eiusdem situm; at vero reliquas intactas relinquit, arborem in latus vergentem, peregrini consulentis baculum, & vultum intergera datum. Alexander autem ab Alexandro citatus capite vigesimo primo sexti libri suorum Genialium, proponit miraculum de homine, qui extrusus a carcere, rursusq; in eum intrusus, inferna se loca adiuisset enarrauit: nihil omnino proferens, quod ad oraculum Delphicum attineat, vel ad nostræ gemmæ Schema. Sed multo prius egit de Oraculo Delphico, voluminis eiusdem capite secundo, dicens: [Inter Oracula, quæ apud Græcos Afrosq; præcipuo cultu fuerunt, ad quæ homines ventitabant, Delphicum in terris clarissimum fuisse cultu & religione longe excellens, vno omnium testimonio traditum est. Fuit Delphos totius orbis umbilicus, & commune humani generis oraculum. In monte Parnasso excelso & prærupte alto sita ciuitas: nullis mœnibus, sed tantum abruptis rupibus saxiue munita, arduo & difficili ascensu; in quo Nisa Ciuitas Libero consecrata: Cyrra vero ad montis radices iuxta mare. Erat autem Parnassus Phocidis mons in Boeotia, in duos diuisus colles: Cytherea, & Nymphæum; quorum alter Libero, Apollini alter dicati fuere: Helicon vero Musis: In Cytheronis autem vertice Spharticarum Nympharum antrum colebatur; qui mons iuxta Olympum situs erat, supra quem Olympi editissimus vertex decem fere stadijs attollebatur. Qui eiusdem nominis mons & in Macedonia, & in Thessalia, Mysia, Colicia, Elide, & Archadia excelsus quidem attollitur. Templum vero intra vrbis ambitum fuit, quod pariter non manu extructum, sed naturæ præcipitia munire, aditu difficili & angusto. Quippe quem ex quinque lapidibus tantum, velut mole obiecta, obstructum ferunt. In medio autem exigua planities, & in ea hiatus, ex quo ventus & acer spiritus manans, mentes vatum in væcordiam vertit. Eoque spiritu ex intimo specu edito, quasi diuino afflatu Phebas in tripode stans, mētē furibunda stans diebus, quibus fari licet, cōsulentibus respōsa

Alexander
ab Alex.

C

D

canit. Licet serant, Apollinem sex mensibus apud Lycios, sex apud Delum varicinari: reliqua vero oracula aliquando Idibus, nonnunquam Kalendis: nunc die oriente, nunc deficiente responsa dabant; quæ a mulieribus tantum, quæ erant templi vates, varicinantibus in modum ferebantur. In quo id præcipuum fuit, ut qui oraculum consulit, breui admodum oratione, quid velit, exposcat: utque nullum Latine edatur oraculum: neque edi prius, quam ab imo dum sacrificant, tota uictima contremiscent: Nec capitis commotione satis esse, sed omnibus illam partibus quati oportere. In quo proditur memoriæ, quum infasto die Pythiam reluctantem & inuitam Alexander cogeret, illam ui coactam, Quod esset inuictus, respondisse: quod pro omine acceptum ueridico prælagio futuræ magnitudinis prænuncium fecit. In eo quidem templo, Apollinis oraculum fuit humana effigie, in Delo Draconis, in Lycia uero Lupi. Quam urbem Pythion, ob interfectum Pythonem dictam comperimus: nam & Pythius Apollo, & Pythia festa, & ludus Pythij, & ipsa uates Pythia dicta, & Pythium oraculum locus. Sparthæ quoque Pythios nuncupant, qui Delphos ad consulendum oraculum mittebantur, qui publice cum Regibus cibaria habent, & vescuntur una. Huc ex omni orbe praua religione incussa, qua se hominum uanitas confundebat, uiri principali dignitate insignes frequentes consultum ibant; eaque ex omnibus uera & longe clarissima oracula habita sunt. Quare Regum populorumque amplissimis donis muneribusque, & multarum urbium thesauris refertum templum fuit. Inter quos Agilnorum & Spinenfium non in postremis gazæ fuerunt. Quod quidem cuncta oracula antiquitate excellebat.] Hæc ille sola De Oraculo Delphico; quæ præter attentia ad situm, & loci condiciones, a Iustino prius allata, nihil omnino faciunt ad imagines, in Schemate nostro positas, illustrandas. Ultimo loco producitur inspiciendus Lilius Gyraldus in vii. Syntagmate Historiæ Deorum, ubi legimus ipsissima: *Delphicus etiam Apollo est cognominatus: Quid. Placuit tibi Delphice certe. Orpheus in hymno:*

Apollinis uera simulachra.

Gyraldus Synt. 7.

,, Antiquæ & Smintheus, Pythonis-occisor, Delphice Vates.
*Dictus uero a Delphis est, qui Pythius, orbis umbilicus, ut legitur in Priapeis. Hinc apud Varro-
 ronem antiquus poeta:*

,, O sancte Apollo, qui umbilicum certum terræ obtines:
 [Quod tamen impugnat, & exponit Varro pluribus, in lib. de Ling. Lat. & Phurnutus: sed & Strabo quare dictus sit Orbis umbilicus, & Pindarus, & Lactantius grammaticus in Theb. & Claudianus; quod pluribus in nostris Annotationum dialogis sumus executi. Delphos igitur Apollo, a Delphorum oraculo notissimo: quod quomodo cæperit, primū scilicet a capra ostentum, tū a pastoribus, demū a pythia Virgine ramdiu oracula reddita, quoad ab Echecrate una violata, statutum est, ut a uetere muliere, in habitu tamen puellæ, redderentur, in tripode sedente, Lege xvi. Diodori Siculi Bibliothecæ librum, qui hanc omnem historiam copiose describit. Delphicum uero hoc Oraculum multis thesauris donarijque refertum legimus, adeo ut a Barbaris, & Gallis in primis deprædatum fuerit: & sæpe etiam arsisse; & ter quidem a Thracibus concrematum, prodit Eusebius. Herodotus etiam ab Amasi Rege restitutum ait Delphici Apollinis templum, toto orbe terrarum celeberrimum. Quinquies extructum, ac restauratum ad sua tempora scribit Pausanias: & primum quidem ex lauræ ramis e Thessalia deuectis in specus modum exædificatum. Secundo ab apibus ex cera & alarum membranulis; ex quo Pteran nuncupatum: alij a uiri nomine Ptera. Tertio æneum conditum aiunt; quod mirum non uideri debere scribit, quum & eiusmodi alia legantur, & Chalcicæus Pallas. Quo consumpto, quartum ex quadrato lapide Trophonius & Agamedes Li. Olympiade extruxere. Quinto ab Amphycionibus instauratum, ex sacra pecunia, architecto Spintharo Corinthio; quod suo tempore Pausanias durate scripsit.] Ex quibus nihil additur explicationi nostri Schematis, præter laurum, quæ uidetur e culmine templi protendi ad latus: de consulenti baculo, pallio, facieque in tergum uersa, quibus uniuersa uis huiusce Schematis innititur, ne uerbum quidem. Quare partem Schematis explicare uidentur duo soli, Iustinus, atque Gyraldus ex Pausania; quorum ille rupem oraculi declarat, iste laurum utcumque templi. Nos igitur singulas emblematis partes iam explicemus.

Propria Schematis explicatio, declarans speciatim arborem in latus propendentem, & hominis consulenti oraculum tum pallij partem, & faciem in terga versam, tum ligneum scipionem. Cap. LXXX.

Profecto nulli dubium est, hic representari Delphicum oraculum Apollinis, olim celeberrimum; quod templum ostendit in alta rupe ac inaccessa constructum, ut vidimus apud Instinum, & simulachrum humana effigie, ut ex Autore Genialium agnouimus. Quamobrem ignotus Autor uerum titulum posuit DELPHICVM ORACVLVM Schemati nostro. Ceterum arbor e culmine templi propendens in latus, una Laurus est, et si uisui referre uideatur oliuam; etenim Apollini Laurus est sacra, non olea: quæ Mineruæ consecrata dicitur. Laurus autem Apollini dicata, potissimum quoniam uita resonat, quod quandam prædicendi uim habet, obseruatu Pierij: *Igni spicium enim non tantum splendore, uerum etiam crepitu portendit, frequentissimo poetarum omnium assensu. Est & alia ratio cur Laurus Apollini sacra dicatur; legimus enim apud Serapionem Afcalonitam, Lauro ad dormientium caput apposita, uera uideri somnia. Id ipsum Antiphonem Philocrum, & Artemonem, qui de somniorum interpretatione scripserunt, assensu esse comperimus. Neque quidem Eustathij interpretamentum super hoc, parui fecerimus, qui Daphnem ideo dictam ait, quod sit intentionis particula, & quædam, quod loqui & canere est, in compositionem accedant. Apud Hesiodum interpres Theogonia, Laurum ait energiam ad Enthusiæsum, diuinumque furorem uaticinantium. Hinc uaticinantes lauuro coronari solitos ait Interpres Aristophanis. Et qui bella sequebantur uates, in summa galea Lauri conum gestabant. (Qua ratione forsan in fummitate Delphici templi, unde uaticinia exhibant, uelut in summa galea uaticinantis Dei Laurus posita fuit a Schematis autore: uel ueluti corona non in altum recta surgit, sed in latus excurrere uidetur.) Quocirca non imperite Laurum Apollinis uaticinij symbolum esse dicit, quam diuisatricem plantam Dionysius in præceptis de Panegyricis scribendis appellat. Nam quod uates Daphni-phagi uocitarentur, non ex eo tantum, quod ille dixerit, Laurumque momordit: & sibylla apud Tibullum:*

„ Sic uique sacras innoxia lauros
„ Vescar.

C desumptum est; uerum etiam ex Sophoclis Cassandra dicentis: Laurum mandens dentibus aperit. seu porrigi os uaticinio. Eodem modo Lycophron: Laurum comedens uaticinabatur, ex gutture uocem. Porro Daphnen puellam, ut Plutarchus scribit in Agide, Pasisphaes nomine Spartans coluerunt, quæ oracula, ut aiunt, certissima sit dare solita. Quin & Laurus eidei Valeriano, uim poeticam indicat; proptereaque congruit oraculo Delphico, tum quod Apollo Poetarum atque Musarum pater atque Deus colebatur antiquitus: tum quod oraculorum Delphicorum responsa uersibus tanquam a poeta fere dabantur omnia. Præterea uero Laurus multitudine foliorum suorum, quæ linguæ figuram exerta referunt uerumque, simul & in igne saluunt, crepitant, & edunt sonum, hieroglyphicum est Oraculi Delphici, quod in eo uates æstuans & agitata diuino furore multiplicia fundit omnibus postulantis responsorum genera. Non assurgit autem in altum recta laurus in Schemate, sed a templi summitate deuexa fertur ac oblique ueluti descendens protenditur in latus, tum ut ostenderetur, oraculi uoces ad consulentes dari manentes ante templum: tum etiam ut indicaretur, olim antiquissimum illud templum, ex lauuro fuisse conditum, sicut obseruat Pausanias, inquam in Phocæis: *Antiquissimam Dei adem e lauuro erectam erant: & ex lauri quidem ramos ex ea arbore decerptos, quæ ad Tempe est. Fuit adis eius forma quasi tugurium quoddam. In quam formam multi rami superne deuincti, sensim ad latus expansi (sicut in Schemate uidetur unicus procedere) bellissime conuenire possunt.*

De forma templi Delphici in Schemate. Cap. LXXXI.

Lauuro subest in Schemate rotunda figura templum Apollinis Pythij, quod in eo responsa nascerentur ex halitu de terræ foramine uatibus inspirato; quo nomine Telluris illud oraculum primo fuisse scribit ex antiquitate Pausanias: *De ipsi quidem Delphis multa*

*a cap. sup.
b lib. 14.
c Alex. ab
Alex. l. 6. c. 2*

*Arbor Lauri
procedens e
templo Del-
phico.
d l. 50. hier.*

*Daphnis cry-
mologia.*

*Laurus cur
non recta sur-
gat.*

e lib. 10.

ac diuersa traduntur, atque in primis de Oraculo Apollinis. A sunt enim ab initio fuisse Telluris
 eam oraculorum sedem: & ab ipsa Tellure Daphnen, quæ præfideret, delectam: de Nymphis,
 6 l. 49. Hier. quæ montem incolerent, Daphnen vnã fuisse. Pierius adnotat: ^b Rotundam eam Vestã Nu-
 ma Pompilius Romanorum Rex consecrassẽ fertur, quod eandem esse Terram, quæ vitã hominum
 sustentaretur, crediderit. Eam pileæ formam esse, vt sui simili templo Dea celeretur. Quamo-
 brem eadem ratione Delphicum oraculum, quod ab initio Telluris erat, antiquissimum tem-
 plum rotundum habuit, vt Vestã. De templi vero culmine Laurus prominens indicat præ-
 sidem Telluris oraculo Daphnen exitisse Nympham eius montis accolam. Quomodo ve-
 ro Delphicum hoc Oraculum de Tellure concesserit in Apollinem, illico detegit Pausanias
 addens: *Poesin Græci habent, quæ Eumolpia appellantur: eius autorem Musæum perhibent, An-
 tiophemi filium. In ea proditum est memoria, commune Telluri & Neptuno oraculum illud fuis-
 se: ipsam quidem Tellurem ore suo responsa dedisse: Neptunum interpretem habuisse Pyrconem.*
 Ea de re versus huiusmodi sunt:

„ Telluris cuncti sanctas cognoscite voces:

„ Et magno Pyrcon Neptuno sacra ferebat.

Neptunus deinde Telluri dicitur parte sua concessisse: illam Themidi oraculum totum dono de-
 disse: ab ea Apollinem illud accepisse, tradita Neptuno, quæ ante Træzene est, Calauræa. Cuius
 Oraculi del-
 phici muta-
 tionum cau-
 sæ explicatæ
 e 1. Meteor.
 su. 2. cap. 1
 2. Meteor.
 sum. 3.
 6 cap. sup.
 § 1. 6. genial.
 cap. 2.
 B
 C
 D
 Næ fabulæ mythologia physica sit: Oraculum initia sui ventum, & halitum mineralem de spe-
 cū promanentem habuisse; quorum ventus exhalatio frigida & sicca Tellurem ^c solam sui
 matrem agnoscit: halitus autem mineralis, atque metallicus ex humore ^d surgens Neptu-
 num, qui totius humoris pater ac sedes est, autorem proprium tenet. Quod autem ventus
 ex hiatu Delphicæ terræ prodians cum impetu sibilum quendam edere potuerit; ideo Tel-
 lus ore suo responsa dedisse dicitur; nimirum præcedens halitum crassiorẽ signioremq;,
 prodromusque vatem feminam admonens de tempore mox insecuturi mineralis halitus, quo
 suscepto mente commoueretur, & Deo plena prædiceret percontantibus euentura; quare
 Neptunus non ore suo sed per vatem halitu vaporoso suscepto dicebatur oracula dare;
 quem vatem ab ignea natura fumoso illi halitui permista, quæ multa reperitur in halitibus mē-
 tallicis, Pyrconem apte nuncupauere ueteres; metallasiquidem omnia constant ex hydrate
 giro, mercurio aqueo prædominante, subdominanteq; sulphure naturam igneam habente.
 Non continenter autem, sed statis diebus, ex hiatu delphicæ terræ prodire consueuit
 se uentum, & halitum uates ad oracula fundenda commouentem, ac inspirantem, apertum
 est ex his, quæ scripsit Alexander ab Alexandro ^e prius allatus, aiens ^f ex antiquorum mo-
 numentis: *Delphicum vero templum intra urbis ambitum fuit, quod pariter non manu extru-
 itum, sed nature præcipitia munire, aditu difficili, & angusto: Quippe quem ex quinque la-
 pidibus tantum, velut mole obiecta, obstructum ferunt. In medio autem exigua planities, &
 in ea hiatus ex quo ventus, & acer spiritus manans, mentes uatum in uacordiam vertit. Eoq;
 spiritu ex intimo specu edito, quasi Diuino afflatu Phæbas in tripode stans, mente furibunda
 stans diebus, quibus fari licet, consulentibus responsa canit. Licet ferunt Apollinem sex men-
 sibus apud Lycios, sex apud Delum uaticinari: reliqua uero oracula aliquando Idibus, nonnun-
 quam Kalendis: nunc die oriense, nunc desinente responsa dabant; quæ a mulieribus tantum,
 quæ erant templi uates, uaticinantis in modum ferebantur, & mox: In quo proditur memo-
 ria, quom in fasto die Pythiam reluctantem & inuitam Alexander cogeret, illam vi coactam,
 quod esset inuictus, respondisse. Quod autem dicitur, post Neptunum, atque Tellurem, ab
 ista Themidi concessum oraculum, & a Themide tandem Apollini, totum id ordinem causa-
 rum oraculi sibi adiuuicem succedentium mystice designat; etenim Themis, ut ait Festus, est
 Dea quæ præciperet hominibus id petere, quod fas est: petebant autem consulentes oracu-
 lum quod fas erat, ubi iam Pythia diuino spiritu plena fureret; post petitionem autem, in
 ore Vatis aderat Apollo fundens oraculum responsi.*

De simulachro in templo Delphico. Cap. LXXXII.

Quamobrem apte Schematis autor intra templi septa simulachrum posuit; nescias an
 Apollinis, an fatidicæ mulieris Iyram chelime tenentis: Apollinem cithara, seu
 uetus

A vetus lyra cheliffue signat; vatem feminam corpus muliebre nudum a pube superne, mamillis femineis, molle, delicatum, capite nullis redimito radijs. Verum enim vero forte dedita opera vtrumque voluit autor; neque lyra cheliffue puellæ fatidicæ neganda, quæ versibus oracula caneret. Id quod aperte Pausanias asseruit inquiring de Delphica vaticinatrice: ^{in Phocicis} *Maxima vero fuit nominis celebritate Phemonoe, ut quæ Dei interpret prima fuerit, prima etiam senarijs longioribus oracula decantavit. Eæo tamen indigna mulier Delphis hymno composito, aduenas ab Hyperboreis profectos, oraculum Apollini dedicasse tradidit, cum alios, tum Olena, qui primus vaticinatus in eo loco fuerit, primusque senarios longiores repererit. Hi sunt, quos Boco fecit versus:*

„ Hic posuere tibi luvenes penetralia Phæbe,
„ Olim ab Hyperboreis Paganoque & dius Ægypticus.

Enumeratis alijs Hyperboreis, in ipsa hymni sine Olena nominavit:

„ Atque Olem, primus cecinit qui oracula Phæbi,
„ Et veterum primus modulari carmina cæpit.

B *Communis tamen hominum opinio, prisca memoria autoritatem secuta, solas agnoscit mulieres oraculorum interpretes: quæ quum carminibus canerent, ad hoc indicandum lyra vetus in Schemate posita simulachro, siue fuerit id Apollinis Pythij, siue Pythiæ mulieris in Delphico templo stantis ad oracula fundenda. Etli vero Strabo monet aliquando Pythiam e tripodē vaticinatam oratione soluta; subdit attamen ibi poetam extitisse, qui sermonem vatis ad numeros metricos apte redigerent: atque Pausanias ait in Phocicis, Hesiodum repulsam tulisse, quod carmina sua ad lyram canere non didicisset apud Delphos. Verba vero Strabonis ea sunt: ^{lib. 9.} *Oraculum ipsum aiunt esse cauam profunde speciem, aditu non admodum lato: ex ea spiritum ferri furoris diuini efficacem: supra orificium tripodem situm sublimem, quo consensu Pythia ubi spiritum exceperit, carmine solutaque oratione sortes ab ea pronunciantur: porro poetam esse quosdam fani ministros, qui prosa oratione edita in versus numerosque redigant. Inde simulachrum in templo stans Lyra donatum ab auctore Schematis. Nulla vero vititur in Schemate Tripodis imago, siue gemma sculpta fuerit ista, siue significarit oraculum Delphicum ante Tripodis institutionem; quod eius maximam indicat vetustatem.**

C *De rupe templo Delphico subiecta. Cap. LXXXIII.*

S Vbest autem templo rupes inaccessa, de qua pridem, ut vidimus, ita Iustinus, ^{lib. 24.} nobis refert: ^{Rupis descriptio & explicatio.} *scanda pro Schematis vberiori dilucidatione: [Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnasso, in rupe vndique impendente; ubi ciuitatem frequentia hominum facit. Qui ad affirmationem maiestatis vndique concurrentes, in eo saxo confedere. Atque ita templum ciuitatemque non muri, sed præcipitia, nec manufacta, sed naturalia præsidia defendunt: protus ut incertum sit, vtrum munimentum loci, an maiestas Dei plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem & hominum clamor, & si quando accidit tubarum sonus; personantibus & resonantibus inter se rupibus, & multiplex audiri, ampliorque quam editur, resonare solet. Quæ res maiorem maiestatis terrorem ignaris rei, & admirationem stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planities exigua est, atque in ea profundum terræ*

D *foramen, quod in oracula patet. Ex quo frigidus spiritus in quodam velut vento in sublime expulsi mentes vatum in væcordiam uertit, impletosque Deo responsa consulentibus dare cogit.]*

De consulenti Delphicum oraculum baculo. Cap. LXXXIV.

I Nter alios autem consulentes in Schemate nostro proponitur unus, triplici re singulari notabilis; prima quidem, quod ante templum atque rupem stans, ambabus manibus innititur baculo: secunda, quod illius pallium quasi vento pellitur ab anterioribus partibus in tergum: tertia mirabilior est, quod vultum non obtinet antrorsum pectori supereminentem versus templi fores, ut reliquas corporis partes anteriores; at valde præter ordinem natu.

Explicatio
Baculi, quo
consulens in-
nititur.

lib. 15. c. 30. f.

lib. 50. hier.

naturæ faciem conuersam habet in terga, prorsus auersam a templo, vnde sibi præstolatur efflagitatum oraculum. Primam sane Baculi proprietatem, apud Valerianum in hieroglyphicis, & Suidam explicatam vtrumque legimus, vnde Pierius, & Adagiographus. Verba Suidæ sunt Latio donata: *Laureum gesto baculum. Hoc dicere consueuerunt, quibus ab aliquibus infidia struuntur; quia laurus creditur esse remedium arcendorum malorum vim habens.* Adagiographus adiungit Suidæ Plinium, *qui demonstrat laurum in strationibus adhiberi solitam. Viderur & aduersus fulmina huius vis tueri; quandoquidem arborum una non icitur fulmine. Id adeo verum credidit Casar Tiberius, vt nunquam non gestaret capite coronam lauream, quod in ipsius vita prodidit Suetonius.* Verba Plinij de Lauro leguntur: *Eadem purificationibus adhibetur.* Valerianus ait in proposito: *REMEDIVM: Que vero de scipione laureo memorantur, significare id remedium contra pericula, & infidias, quæ a quopiam inuenientur, vt apud Sudam legitur, non ea tantum causa est, quod contra venena potere Laurus creditur; sed huc faciunt ea omnia, quæ superius recensuimus, vbi tutelam, & custodiam per Laurum docuimus. Quin & Esculapij caput laurea redimitum non alia de causa dicunt, nisi quia ea arbor plurimorum sit remedium. Nuper autem asseruerat: Pro custodia vero Laurum poni, & incolumitatis esse symbolum ex Proclo didicimus, qui veteres ait Laurum tutela consecrasset, & in sacrificijs, & in locis vbi cumq; vel sacra, vel affixa fuerit, incolumitatem præbere. Cuius rei non ignarus Ouidius, tutela huius ergo illud de Lauro dixit:*

„ mediamque tuebere quercum.

Quod ita mihi libet interpretari, vt ad ciuicæ coronæ sospitamentum, & tutelam statueretur: id quod ex numis quibusdam intellexi, in quibus ciuicæ posita est, quam duo laurei rami circumplectuntur, non ipsi in coronam deducti, sed ad osculum quodammodo adcuruati. Litera: OB CIVIS SERAATOS. Duo huiusmodi sunt apud me, in quorum vno litera circumductæ, C. GALLIVS C. F. LVPERCVS. III. VIR. A. A. A. F. F. in altro, L. NEVIVS SVRDINVS. III. VIR. A. A. A. F. F. Quid vero sibi velint elementa illa, quippe A triplex, & F geminum, si quis quesierit, sciat id significare, Auro, Argento, Aere, Plando, Faciundo. Inueniuntur vero & in Augusti numis, & alibi. Eadem vero specie ciuicam eam fuisse crediderim, quam Augusti foribus affixam Ouidius scribit; quamuis nonnulli arbores ipsas sacras putant, quia ita scriptum a poeta sit:

„ Postibus Augustis eadem fidissima custos

„ Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.

Idem sibi vult numus Argenteus, in quo duo Lauri surculi cum radicibus, in quorum medio erecta est columna Ionica, supra cuius capisulum carchesum est, in medio palma affixa, cum literis. S C. Nam ab vtraque Columna parte in albo singulatim litera E. X. adscripta. Altera Inscriptio est, DIVVS AVGVSTVS VESPASIANVS: quod apothecosim ipsam sapit. Sed ex his satis superque est ostensum Laurum pro custodia & tutela poni, & eorum quæ perpetuo sospitari, conseruari, ac viuere volumus, signum. Accedit & illud ad sospitamentum, quod eius arboris folia fulmen non icit: eaque de causa Tiberius quum fulmina coruscationesque supra modum expauesceret, celo turbido Lauream sibi solitus est imponere, non secus ac eadem de causa Augustus ex vituli marini pelle cingulum gestare. Sapienter itaque Schematis autor accedenti ad oraculum Delphicum, vnde teter halitus homines dementans effluebat, atque iam prope templi fores stanti, baculum ex Lauro dedit in manus, quo tum inniteretur ex itinere fessus, tum maxime custodiretur, incolumisque feruaretur a noxia telluris euaporatione, ne, congenæ fulminum exhalationi.

Vituli marini
pellis contra
fulmina cin-
gitur.

Pallij motus in terga declaratur. Cap. LXXXV.

lib. 9.

Secunda proprietas huius oraculum Delphicum consulentis erat, pallij retrorsum impulsio de pectore; quam non aliunde nobis explicare licet, nisi ex eo, quod quum vellet Autor Schematis indicare præcipua, quæ pertinent ad oraculi Delphici miram potestatem; quumque niteretur illa fere tota spiritu halituoso de cripta telluris exeunte, mentem Pythiæ commouente statim ad vaticinandum; de quo spiritu Strabo testimonium id exhibuit: *Oraculum ipsum aiunt esse cauam profunde speciem, aditu non admodum lato; ex ea spō-*

ritum

A ritum diuinum efferris furoris diuini efficacem. Consentire Straboni Iustinum^b nouimus a-
ferentem: *In hoc rupis confracu, media ferme montis altitudine, planicies exigua est, atque
in ea profundum terra foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus spiritus quodam
velut vento in sublime expulsus mentes uatum in uacordiam uertit, impletosque Deo responsa
consulentibus dare cogit.* Inde pariter Alexander ab Alexandro suis in Genialibus repe-
tit. *In medio autem exigua planicies, & in ea hiatus, ex quo uentus & acer spiritus manans,*
mentes uatum in uacordiam uertit: eoque spiritu ex intimo specu edito, quasi diuino afflatu
Phoebas in Tripode stans, mente furibunda statis diebus, quibus fari licet, consulentibus re-
sponsa canit. Hunc igitur uentum atque spiritum, quod ob sui raritatem, tenuitatemque
materiæ visu percipi nequirit, ut ob oculos poneret Autor inspectanti Schema, pal-
lij consulentis impulsione a vento sensibilem in terga consulentis eiusdem artificio-
sâ delineauit.

^b lib. 24.

^c lib. 6. c. 11.

Facies mira uersio in terga explicata. Cap. LXXXVI.

B Proprietas autem illa tertia, monstrosa nimirum, quæ ponit uiri consulentis faciem in
terga penitus & omnino uersam, duas causas habere posse uidetur. Altera quidem
est, quæ primo Schematis intuitu mihi uenit in mentem, scilicet hominem consulentem
oraculum, ne læderetur ab halitu tetro specus dementante, faciem auertisse prorsus in
terga, puriorem aërem inspiratione trahere satagentem intra cerebrum atque præcordia.
Sed postea dum attente considero, tum eo spiritu totum aërem prope templum impleri,
nec vlla penitus oris auersione a templo posse vitari quin inspiraretur a proximis: tum illam
adeo magnam auersionem uultus a pectore non posse fieri uiribus naturæ, prorsum repu-
gnantibus ad eum situm, tantamque detorsionem colli uertebis; in aliam causam mysti-
cæm inclinare libuit; ut scilicet indicaretur euentuum futurorum, ab oraculo prænu-
nciatorum, prospectus ab oculis mentis consulentis in terga datus; etenim & oculi sunt in-
tellectus humani symbolum, ut ait Aristoteles, ^d cui *quemadmodum in corpore est uisus,*
sic in anima est mens: & humanum tergus indicium est futuri temporis, euentuumque
futurorum; quod in Hieroglyphicis adnotauit Valerianus agens de Delphini symbolis,
Sed & gibba, inquit, *suum habet significatum, ut pote qua futurorum indicium sit: ut*
apud Tranquillum aruspices Domitiani gibbam per somnium sibi accessisse uisam interpre-
rati sunt. Et quoniam pars est prudentia, futura præuidere; gibberosos aium omnes astu-
tos esse, multaque pollere sagacitate. Verba Suetonij sunt in fine uitæ Domitiani pronun-
ciata: *Ipsam etiam Domitianum ferunt somniasse, gibbam sibi pone ceruicem auream ena-*
ram: pro certoque habuisse, bcariorem post se, lætiorumque portendi statum Republicæ:
sicni sane breui euenit, abstinentia & moderatione insequentium principum: Quin & an-
tea quoque Pierius de proposito retulerat, agens de Columba: *f ANIMORVM*
, FVTVRA FELICITAS: Sed quoniam in oracula, nusquam ego plura
notis hieroglyphicis similia comperio, quam in diuinis nostrorum literis: ita om-
nia sensu mystico conscripta, quæcunque Moses, quæ David, quæ Prophetæ re-
liqui diuino afflatu spiritu protulere. Talis est argentea Columba illa, cui aurum
in dorso, posteriorem partem uersus inductum. ^e Sgnificat quidem hoc, ut Theo-
gi nostri interpretantur, instare a tergo aurum perpetuæ felicitatis. Nam quam
quis quietem in humanis assequatur, quæ præ manibus sit, & ante oculos sita,
eam per argentum, quo anteriores Columbæ istius partes bracteatæ sunt, acci-
piunt. Longe autem pretiosiore illam, quæ subsecutura est post obitum, per au-
rum a tergo illitum, intelligunt: si modo, uti superius monuimus, ante noctis
tempus ad arcam cum oleæ sùrculo reuertamur. Nam & apud aruspices profanos,
felicitiora tempora subsecutura indicatum est, ex aureo gibbo, quem sibi accessisse
in tergus Domitianus Imperator, paulo ante quam interficeretur, per noctur-
nam imaginem uisus erat se uidere. Sic itaque tergus, & post tergum accedentia,
futurorum indicia sunt; ideoque consulens Oraculum Delphicum in Schemate, po-
nitur

Auertæ fa-
cici notæ.

^d 1. Ethic.
cap. 6.

^e lib. 27.
Gibba quid
mystice de-
notet.

Gibbos cur-
astute fiat, &
sagaces.

^f 1. 22. hier.
Tergus indi-
cat mystice
uentura.

^g Pl. 67. 14.

nitur vertere faciem retro supra tergum, vt significaretur, eum accepto petitionum suarum responso, per oraculi dicta cernere ventura, de quibus Deum consuluit, ac si presentia sibi forent. Quod apertissimum est e sacra pagina, in qua frequenter Prophete loquuntur de venturis euentibus, ac si presentes illos haberent: vt significatur in Schemate nostro. Ita Isaias in persona Christi venturi, tanquam presentis propherauit, inquit: *Et ingiter rota die nomen meum blasphematur. Propterea hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum, vbi notat Interlinearis: per mesipsum, propheta de filio venturo: & Lyranus: & ingiter rota die nomen meum blasphematur: scilicet nomen Christi, qui ab infidelibus magus & deceptor fuisse dicebatur. Propter hoc: id est propter iniurias istas: Sciet populus meus, id est Christianus, Nomen meum, id est efficaciam nominis mei per experientiam sua salutis, sicut vocor Iesus, id est salus, vel Saluator: in die illa, scilicet notabili famosa, quando Constantinus recepit baptismum: Quia ego ipse, qui loquebar, in humanitate assumpta discipulis meis: Ecce adsum, per saluationis effectum, & etiam in propria persona, quia Constantinus de baptismo consurgens confessus est se vidisse Iesum Christum* Et antea Isaias: *Ecce nomen Domini venit de longinquo: Ardeus furor eius, & grauis ad portandum. Labia eius repleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis deuorans. Vbi Lyranus, & Alexander Aletius aiunt hic Isaiam tanquam de presenti agere de tempore finalis iudicii longe postea futuri. Similiter Malachias propherauit de Ioanne Baptista, precurso-*

K cap. 3. 11. *re Domini venturo, tanquam de presente, dicens in persona Patris Filio suo: Ecce ego mitto Angelum meum, & preparabit viam ante faciem tuam, & de Filio venturo mox dicit: Et statim veniet ad templum dominator, quem vos queritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis: Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et Zacharias de Christo venturo tanquam de presente propherauit, inquit: Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem: Ecce Rex tuus venit tibi iustus, & Saluator, ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pululum filium asinae, vbi vel Rab. Sal. ait istam scripturam non posse inrelligi nisi de Rege Media venturo. Et Salomon de Christo venturo, gentiles inuitante ad Eucharistiae Sacramentum: vt communiter interpretantur orthodoxi Patres: Et insipientibus locuta est sapientia: Venit, comedite panem meum & bibite vinum, quod miscui vobis, & Ezechiel de Christo passione subituro: Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula: & ligabunt te in eis: & non egredieris de medio eorum. Zacharias item de fuga discipulorum in captura Christi Domini: Percute pastorem, & dispergentur oves. Autor libri Sapientiae similiter de Christo venturo tanquam de presente, sub Iudaeorum personis ait: [Circumueniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & impropere nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinae nostrae. Factus est nobis in traditionem cogitationum nostrarum. Grauis est nobis etiam ad videndum; quoniam dissimilis est alijs vita illius, & immutatae sunt viae eius. Tanquam nugaces aestimari sumus ab illo: & abstinet se a vijs nostris tanquam ab immudicijs, & praesert nouissima iustorum, & gloriatur parrem se habere Deum. Videamus ergo si sermones illius veri sunt, & teuremus quae ventura sunt illi, & sciemus quae erunt nouissima illius. Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit illum de manu contrariorum. Contumelia & tormentis interrogemus eum, vt sciamus reuerentiam eius, & probemus potentiam illius. Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.] Quae singula de Christi Domini persecutione passioneque a Iudaeis enarrantur in Euangelio. Et David in persona Christi venturi, qui talia dicturus erat in Cruce: Deus Deus meus respice in me: quare me dereliquisti? Er Michaeas de Christi morte, descensu ad inferos, & resurrectione loquens ad gentem Hebraeam, quae Dominum ad mortem de ductura erat sibi contrarium, ac exosum: *Nelateris inimica mea super me, quia cecidi: consurgam, quum sedero in tenebris.* Et Isaias item de Christo post passionem, & resurrectionem in caelum ascensuro, cum Isaias: *Quis est iste, qui ascendit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis sua? Psalmista pariter iterum de Christo post Ascensionem Caelos ingrediente: Attollite portas principes vestras, & eleuamini porte aeternales, & introibit Rex gloriae. Et Daniel de Christo ascensuro, & ingresuro in caelum, atque suscepturo gloriam & honorem a Patre in sua**

A humanitate, in qua cum potestate venturus est in fine mundi ad iudicandum omnes gentes : * *Aspicebam ergo in visione noctis : & ecce cum nubibus cali quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit; & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus & lingua ipsi servient &c. Et, vere tu Deus absconditus, Deus Israel Salvator,* ait Isaias prophetans de Christo venturo; quod omnes Doctores orthodoxi communiter interpretantur de Christo Deo sub speciebus panis & vini, in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, multo posterius instituendo. Ne multa congeram alia Sacræ Scripturæ loca, in quibus passim Prophetæ de rebus venturis a Deo sibi reuelatis eloquuntur tanquam de præsentibus, quas ipsi vident : frequentissima namque leguntur in sacris literis huiusmodi prophetarum oracula. Quorum ea ratio est, quia Prophetæ loquuntur non nisi verba, quæ Deus in ore ipsorum ponit, & Deus ipse sit, qui per eorum vocem loquitur : Deus autem in æternitatis momento stabilita sibi præsentia cernit, quorum nobis alia præterita sunt, alia futura. Deus autem ore prophetarum loquens de rebus, quæ nobis futuræ sunt, & sibi præsentis, vaticinari facit eos de rebus futuris ac si præsentis illis essent; quæ siquidem hominibus in tempore futura sunt, Deo in æternitatis momento stabilita præsentia sunt; & quando illa reuelat Prophetis, & per eorum oracula mortalibus ipsos consulentibus, utriusque futura demonstrat tanquam præsentia. Quod indicare mystice volens nostri Schematis autor, aptissime fecit hominem, qui consulit oraculum Delphicum de rebus sibi euenturis, vultum & oculos proprios in tergum vertere, nimirum ad inspicienda tanquam præsentia, quæcunque sibi sunt euentura.

x cap. 7. 13.
14.
cap. 45. 15.
Deo cur sint
cuncta præ-
sentia.

C

Mundi Systema, partesque vniuersum integrantes explicantur.

Schema XVI, Gemme.

Explicatio nostra de Mundi Systemate partibusque integralibus proponitur:
primumque Zodiaci declaratur imago pro toto Cælo.
Cap. LXXXVII.

Tenebricosa proculdubio fuit insigni viro Schematis huius, & omnino latens intelligentia; cui dilucidandæ ne verbum quidem impendit. Profecto caelestia signa proponuntur fere cuncta, præter Minervam, atque Neptunum, quæ locum in cælo non habent apud Astronomos; vnde tota nascitur obscuritas Emblematis; ad quam tollendam subijit in ^D animum sententia fere Pythagoræorum de Mundi systemate, quos ait Aristoteles ^a asseruisse Terram esse Carcerem Jovis, mediumque Vniuersi maxime custodiendum, tanquam omnium Mundi corporum principalissimum. Porro quinque sunt in Schemate præcipua, scorsim a nobis explicanda, Zodiacus duodecim signis distinctus, omnia complectens intra sui ambitum: Iupiter in medio: Neptunus in imo: Mercurius a dextra Jovis: & Pallas a læua. Sane Zodiacus mihi totam caelestem regionem designat, quæ complectitur vndique intra se mundum vniuersum elementarem: etenim Zodiacus Astronomis ^b primum sui situm obtinet in primo mobili, sphaeras inferiores omnes continente; duodecim signis distinctus; in quibus quidem signis non solum contineri dicuntur ab Astronomis planetarum sidera, quæ semper terere videntur in cælo circum illum obliquum; sed etiam quælibet astra, duode-

^a 2. Cæle. 37
Zodiaci locus in primo mobili
^b Clau. in Sacrob. c. 1.

A quinquaginta caelestium imaginum, vel prope polos existentia; siquidem ^e a polis mundi circuli ducti, qui uniuscuiusque signorum Zodiaci terminos secerni, uniuersum sphaera mundialis corpus in duodecim partes aequales diuidunt: veluti si peponem quis, ait Sacrobustus, in duodecim partes aequas dissecari. Et quidquid inter duos huiusmodi semicirculos, ut ita nunc vocem, ab uno polo ad eorum alterum continetur, eius signi regio esse dicitur, quicquid in medio continuerit. Inde stella quauis extra Zodiaci spatia quantumlibet procul sita, in Ariete, vel Tauro, vel Geminis esse perhibetur, vel alio quouis duodecim signorum Zodiaci, descripto- rum in Schemate. Quare per vnium Zodiaci figuram aptissime Schematis autor Aetheream regionem omnem, hoc est mundum caelestem eunctis orbibus superelementarijs, tam ana- stris, quam stellatis coagmentatum, representare potuit astronomice. Ceterae vero qua- tuor illae figurae Deorum gentilium, intra Zodiaci totius ambitum inclusae signare mihi viden- tur elementa quatuor, intra caeli fornicem constituentia mundum elementarem. Quos qui- dem duos mundos ita distinxit, ut alibi, sic in Meteorologia Philosophus inquitens: ^d Quo- niam enim determinatum est prius a nobis, vnium quidem principium corporum, ex quibus con- stat circulariter laterum corporum natura: alia autem quatuor corpora propter quatuor prin- cipia, quorum duplicem esse dicimus motum, hunc quidem a medio, illum autem ad medium: quatuor autem existentibus his, igne, aere, & aqua & terra: omnibus his supereminens esse ignem: substans autem, terram: duo autem, quae ad ipsa his proportionaliter se habent: aer enim ignis est propinquior quam alia: aqua autem terra. Qui itaq; circa terram est totus mun- dus, ex his constat corporibus, de quo accidentes passiones dicimus esse sumendum. Est autem ex necessitate continuus quodammodo iste superioribus lateribus, ut omnis ipsius virtus inde gubernetur, & alibi prius etiam Aristoteles a caelesti corpore toto contradistinguens regio- nem elementarem, illi dedit attributum vnium corporeae substantiae, sed huic multiplicis consistentiae rationem assignauit, inquitens, tum: ^e Ex his igitur manifestum est, quod esse nata est quaedam substantia corporis alia, praeter eas, quae hic sunt consistentias, diuini- or, ac prior his omnibus: tum paulo post: ^f Quapropter ex omnibus his aliquis ratiocinando credide- rit, quod est aliquod praeter corpora quae hic, & circa nos sunt, alterum separatam, tanto hono- rabilio- rem habens naturam; quanto quidem plus distat ab ijs, quae hic sunt. Sapienter itaque Schematis autor vnium caeli, ex omnibus aetheris orbibus coagmentatum, repre- sentauit vnico Zodiaco: mundum autem elementarem quatuor Deorum gentilium figuris.

^e Sacrobosc. ut omnis caeli portio redigatur ad signa Zodiaci.

^d lib. 1. su. 10. cap. 2.

^e 1. cael. 12.

^f tex. 16.

Iouis figura ut sit aptum terrae hieroglyphicum. Cap. LXXXVIII.

Etsane terram in medio tum caeli totius, tum elementorum positam, secutus Pythagori- corum sententiam, qui dicebant Terram esse carcerem Iouis, indicauit autor in Schemate per simulachrum Iouis, aquilam ante se habentis, & manu dextera sceptrum. Aristoteles qui eam huiusmodi Pythagoricorum sententiam referens ait: ^g Multis autem, & alijs ^h videbitur non oportere terram mediae regionem assignare, si eam non ex ijs, quae apparent, considerantibus: sed potius ex rationibus. Honorabilissimo enim putant conuenire, honorabilissimam competere regionem esse autem ignem terram quidem honorabilio- rem; terminum autem mediae ipsi; extremum autem, & medium terminum esse; quare, ex his ratiocinantes, ipsam non putant in medio sphaerae iacere, sed magis ignem. Amplius autem Pythagoras quidem, propterea quod maxime conuenit id seruari quod est principalissimum ipsius vnium; medium autem esse tale (quem Iouis carcerem nominant) hanc habere regionem ignem. Tanquam medium simpliciter diceretur, & magnitudinis medium, & rei medium esset, atq; natura: quamuis quem admodum in animalibus non idem est animalis & corporis medium, sic existimandum est magis & circa totum caelum. Propter hanc igitur causam nihil eos oportet turbari circa vnium, neque adducere carcerem ad centrum: sed illud querere medium ipsum quale quidem est, ubi natura aptum est esse. Illud enim medium principium est & honorabile: loci autem medium assimilatur extremo magis quam principio; quod enim determinatum est, medium est; quod vero determinat, finis est: Honorabilius autem est continens, & finis, quam finitum; hoc enim materia est: illud autem substantia constitutionis est. Ex quibus nobis ampla suppetit occasio tum conciliandi Pythagoricos cum Aristotele: tum explicandi Schema nostrum intumius.

^g 2. cael. 73. ^h 74.

Mediu aliud magnitudinis, aliud rei, sint natura.

Quum

1. de mund. cap. 2. & 7. i. 1. cæli. t. 1. & seq. Quum enim Mundus, vel ex Aristotele, ^b bifariam considerari possit a nobis, tum vt corpus naturale, ^c constans omnibus corporibus physice mobilibus ad sua loca, & in eis naturaliter quiescentibus: tum vt corpus a summo Deo tanquam optimo principe rerum omnium bene gubernatum; quam distinctionem habemus ab Aristotele, perspicuis verbis asseuerante,

2. de mund. cap. 2. l. 1. cæli. t. 97. [Mundus est compages e celo terraque coagmentata, atque ex ijs naturis, quæ inter ea continentur, & ^d Tripliciter igitur quum dicatur cælum, totum ab extrema contentum circumlacione necesse est ex omni constare naturali & sensibili corpore: propterea quod neque vllum est extra cælum corpus, neque contingit esse. Si enim est extra extremam circumlacionem corpus naturale, necesse est ipsum aut simplicium esse corporum, aut compositorum: & aut secundum naturam, aut præternaturam se se habere. Simplicium igitur nullum vtique erit; quod enim circulariter fertur, ostensum est quod nõ potest permutate suum ipsius locum. At vero neque id, quod a medio, esse potest; neque quod substât; secundum enim naturam non vtique erunt; alia enim ipsorum sunt propria loca. Præter autem naturam si sunt, alij cuidam erunt secundum naturam, qui extra est, locus; cum enim, qui huic præternaturam est, necessarium est alij esse secundum naturam; sed non est aliud corpus præter hæc. Non ergo est possibile vllum simplicium corporum extra cælum esse. Si autem non simplicium, neque mistorum; necesse est enim & simplicia esse, misto existente.] Quibus aperte patet, Aristoteli mundum physice consideratum constare totum ex cælo, & elementis quatuor, naturaliter moueri natis ad sua loca, & ibi quiescentibus. De Mundo vero spectato, quatenus a summo Deo, tanquam a iusto principe recte gubernatur, habemus eiusdem Aristotelis aperta testimonia; primum quidem vbi dicit: ^m [Dicitur etiam alter mundus, ordo & digestio vniuersorum, quæ a Deo, & per Deum asseruatur, & *infra*: ⁿ Vt vero summam iam loquamur, quod in nauì gubernator est, quod in choro præcentor, quod denique lex in ciuitate, & dux in exercitu, hoc Deus in mundo. Nisi si hætenus interest, quod labor & motus multiplex illos exercet, & curæ angunt variæ; quum huic elaborata succedant omnia, omnis molestiæ expertia, citraque corporis infirmitatem; quippe cui in loco stabili, immotoque collocato, omnia mouere, & circumagere pro arbitrio liceat, quo libitum est cunq; & quomodo libitum est: Id autem ratione simili facit ille, atq; lex ciuili; quæ immobilis ipsa existens in vrentium animis, regit omnia ad rempublicam pertinentia. *Dein alibi*: ^o Perferutandum autem hoc, quoniam modo natura vniuersi habeat ipsum bonum, & ipsum optimum: vtrum vt separatum quiddam, & ipsum, an per se, an ipso ordine. An vtroque modo, quemadmodum exercitus: etenim bene esse eius in ordine, & dux ipse est, ac magis ipse; non enim ipse propter ordinem, verum ordo propter ipsum est. Cuncta autem coordinata quodam modo sunt; verum non similiter, & natantia, & volatilia, & plantæ: nec ita se habent, vt sit vllum aliud ad alterum, sed sunt ad quippiam: ad vnum namque coordinata sunt omnia. Verum quemadmodum in domo liberis quidem minime licet quodcunq; facere, sed ea omnia, aut plurima, quæ ordinata sunt: mancipijs vero, & bestijs parum quod ad commune conferat, sed vt plurimum quodcunq; contingit (tale nanque principium cuiusque eorum natura est.) Dico autem partiformiter quod necesse est omnia in discrimen venire, & alia ita sunt, quibus omnia communicant ad vniuersum, ac tandem: ^p Qui vero dicunt mathematicum numerum primum, & ita semper aliam attiguam substantiam, ac alia cuiusque principia, in conspirantem vniuersi substantiam faciunt (nihil enim altera alteri confert, siue sit, siue non sit) & principia multa. At entia non sunt male gubernari: nõ est bonum pluralitas principatum: vnus ergo princeps.] Igitur aperte constat ex Aristotele, mundum tum physice considerari posse, quatenus est corpus ex omni sensibili substantia constitutum, naturaliter ad sua loca contendente, ac in ijs physice manente: tum politice spectari, valere, quatenus est rerum omnium ordinata congeries, a summo Deo bene gubernata, & conseruata. Dum Aristoteles, ^q negat ignem esse in medio vniuersæ magnitudinis, at ponit ipsum in medio naturæ sub cælo, & supra tria elementa grauitatis participia, considerat mundum physice, in ordine ad motum & quietem naturalem corporum, ex quibus coagmentatur: Dum vero Pythagorici ponunt ignem in medio mundi ac in vniuersæ magnitudinis centro, considerant mundum vt optime gubernatum a summo Deo, qui iustus vindex omnium scelerum, in centro mundi tartareo tanquam in Carcere

Mundus vt a Deo gubernatus politice.

2. de mund. cap. 2. n. cap. 7.

12. Meta. t. 2. & seq.

13. Meta. t. vlt. f.

2. cæli t. 37 & 34.

A cceſe ſuo punit vlttricibus flammis improborum omnium culpas: quod & Ariſtoteles Pythagoreoſ: aſſeuerare dicit: *An ne ergo ſi eſſe contingit, & fieri contingit? quemadmodum ſi ronat, quum exſtinguitur ignis, neceſſe eſt ſtridere & ſtrepere, vt Pythagorei dicunt, minarum gratia y, qui ſunt in tartaro, vt timeant.* Tartarum autem in terra profundo centro ponunt omnes. Hanc vtramque veritatem ſecutus, & indicaturus apte Schematis autor, huiſmodi ſyſtema conſtituit, in quo mirifice hieroglyphica, duo poſuit vtrumque ſeorſum ignem ſignantia; primumque delateſcentem, ac adentem iugiter intra terræ viſcera, torquentem ibi fontes velut in Dauino carcere contentos, per figuram Jouis, Aquila ſignati (niſi enim aquila fuiſſet appoſita, non potuiſſet intelligi cuius imago eſſet, Jouis ne an alterius) manu ſceptrum tenentis, virgamque rectam, ſuæ Juſtitie ſymbolum, qua punit impios in terræ barathro; ſiquidem in terræ penetralibus Deus operatur vt iudex igne juſte puniens omnia ſcelera prauorum; quam rectam diuinæ Juſtitie virgam ita pulchre nobis ob oculos ponit Ariſtoteles inquit: *ſ Enimvero Deus (vt eſt veuſto verbo proditum) principum, & ſinem, & media rerum omnium tenens, recta q; linea incedens, operatur ille quidem ſecundum naturam, e veſtigio comitem habens iuſtitie præſidem, quam diuina nominauerunt, diuina legis vindicem, ſimul vt quicquam ſanctionum eius prætermiſſum eſt.* De igne vero, quo diuina Juſtitia cruciat intra terræ barathrum fontes, non ſolum Sacra ſcriptura loquitur, ſed etiam profana gentilitas: in illa quidem legitur: *Quum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maietatis iuæ,* (iudicaturus omnes: & mox) *Tunc dicit & his, qui a ſiniſtris erunt: Diſcedite a me maledicti in ignem qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius.* Et reuera Iupiter in Schemate pingitur ſedens in maieſtate cum ſceptra regali. In hac autem legit Boccacius agens de genealogia Deorum: *Arbitrati ſunt quidem veteres circa terræ centrum locum eſſe concavum, & in eodem ſontium animas pænis affligi: vt ſatis in deſcenſu Aneæ ad inferos oſtendit Virgilius. Hunc Tartarum dici volunt, ibique ponunt fluuium ignis phlegetonta dictum, quem ſic idem Boccacius * ardentem interpretatur: & Marſilius Ficinus in Phædonem Platonis ait: *Plato hic, & in Republica ſignificat præmia virtutum, & ſupplicia vitiorum ad alteram vitam poſitiſſimum pertinere. Acheran igitur ſub terra flumen locus eſt purgatorius, atq; ad curam pertinet & mærorem: reſponder quoque aeri, parti q; mundi meridique. Phlegeton igni reſpondet, atq; orienti, vique puniendi continet per calorem: & ira, cupiditatiſque feruorem punit.* Verba Platonis in Phædone de Anima tractantis, ea ſunt in propoſito: *Item perpetuorum fluminum ſub terra incredibiles magnitudines aquarum, tum calidarum, tum etiam frigidarum plurimumque ignem, & ignis ingentes amnes, & mox: Tertius vero fluuius horum medius duorum interfluſit. Nec admodum longe progreſſus in locum cadit vaſtum multo igne flagrantem, efficitq; paludem noſtro mari mærorem, aqua lutoque feruentem. Hinc vero turbidus lutulentuſq; circumfluit, terraque circumdata, & alibi, & ad extrema paludis Acheruſia peruenit, nec tamen illius atque miſcetur, ſed ſub terra ſæpius reuolutus abſorptuſque deſluit infra tartarum. Hunc fluuium Pyriphlegetontem nominant, & mox: *Quum vero hæc ita natura diſpoſita ſint, quando in eum locum deſuncti peruenierint, quo Dæmon vnumquemque perducit primo illic iudicantur, & qui honeſte ſanctæque, & qui aliter vixerint. Itaque quicumque in vita quodammodo tenuiſſe mediam quoddam conperuerunt, ad Acherontem profecti vehiculis, que unicuique adſunt, in paludem perueniunt Acheruſiam, ibique habitant, purganturque pænas dantes iniuriarum: & quum purificati ſunt, abſoluuntur, ruſuſque pro merito ſinguli beneficia ætorum præmia reportant. Qui vero ob ſcelerum magnitudinem inſanabiles eſſe videntur, qui videlicet ſacrilegia multa & magna, vel cædes iniuſtas, vel alia horum ſimilia perpetraverint, hos omnes conueniens ſors mergit in Tartarum, unde nunquam egrediuntur. Horum doctri-***

r 2. poſt. an. t. 54.

de mund. cap. 7. f.

Marth. 25. 31. 41.

lib. 1. c. 11.

cap. 14. & lib. 3. c. 16.

Plato poſuit Purgatorium anularium.

Et inferni pænas æternas.

7. Eud. cap. 1. 3.

orantes attollunt ad cælum & oculos & manus tam barbari, quam fideles; nam & Aposto-
 2^a Iacob. 1. 17. hus ait: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est, descendens a Patre lu-*
 4^a Matth. 6. 7. *minum, & Dominus edocens discipulos peter sibi gratias a Deo dixit: Orantes autē, nolite*
 8^a Ps. 138. 7. 8. *multum loqui, sicut ethnici. Putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo*
assimilari eis: scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum. Sic ergo vos
orabitis: Pater noster, qui es in cælis &c. Deus autem ut iustus iudex impiorum crimina pu-
niens, maxime ponitur vltor scelerum in inferno per ignem; quod & in Psalmis habemus de
peccatore dicente: Quo ibo a spiritu tuo? & quo a facie tua fugiam? Si ascendero in cælum,
tu illic es: si descendero in infernum, ades. Ad hunc sensum respiciens Autor nostri Sche-
matis, elementa mystice signans intra cæli fornicem, in medio Terram indicauit imagine
Iouis, dextera manu sceptrum tenentis, velut Iudicis in terræ profundo iustitiam suam in
fontes exercentis, per administratos spiritus igne potissimum vltore malos affligentis.

Pallas nuda vt signet Ignis Elementum. Cap. LXXXIX.

A Læua Iouis nuda Pallas, hastam manu gerens, & in capite galeam, aspicitur stare; quæ
 nobis ignis elementum naturale hieroglyphice designat; nusquam enim alibi nuda
 Pallas apud antiquitatis monumenta visitur; neque decet virginem castam atque pudicam
 profare nudam, verendasque corporis partes ostendere præsentibus. Ceterum hic Pallas
 Ignis elementum indicat, quod nullum patitur circa se vestimentum, omnia penitus absumens,
 quæcumque sibi proxima tangenda ponuntur. Probe quoque Pallas ignem refert
 virginitate, sterilitateque sua; quoniam ignis ille supernus nihil patitur admisceri sibi, sterili-
 que prorsus est in sua regione; quod & Aristoteles testatur, cui *† Ignis nullum animal*
generat. Quin & Ouidius id ipsum confirmat, inquitens:
 „ Nec tu aliud Vestam, quam puram intellige flammam;
 „ Nataque de flamma corpora nulla vides.

Plinio quoque dicitur *† Ignis contrarium generationi elementum.* Et Plutarchus in Numa
 scriptum reliquit: *Insuper Virginum Vestalium custos erat: quarum item consecrationem,*
& perpetui ignis, quem asservant hæc, curam, & religionem assignant Numa: siue puram & in-
corruptam ignis naturam integris & impollutis credideris corporibus; siue infecundam & ste-
rilem aggregauerit Virginitati. Hanc utramque ob causam Schematis autor Ignis elemen-
 tum indicare potuit per Palladem, quæ Virgo, & sterilis ab antiquis ponebatur. Verum &
 galea caput eius contegens indicat, ignis elementum supremam sui partem contectam habe-
 re cælesti substantia, qua vndique munitur insuperabili; nam eo nunquam ferri queunt igni
 contraria, quæ supremam partem ignei elementi lædere labefactareue valeant. Denique
 lancea cuspidis acutæ posita in manu Palladis istius nudæ, signat ignis vim apprine pena-
 rantem, & a longe quoque per intermedia concalescens, & ignita ferientem. Vt hoc Mi-
 neruæ signum nudum, galeatum, & hastatum aptissimum sit in Schemate symbolum Ignis
 elementi.

De Mercurij signo Elementum aeris representante. Cap. XC.

S Ed & in Aeris elemento duo, vel tria sunt, quibus illius hieroglyphicum apte fingitur in
 Schemate Mercurius cum suo caduceo positus a dextro latere Iouis: Primum quidem
 est, quod Aer est volatilius locus, vt aqua natatilius, & tetra reptilius animantium: Mer-
 curius autem volatilis fingitur per aerem Deorum nuncius, cui propterea *talaria* pedibus
 adaptantur, & pileo pinnae; licet hæc instrumenta volatus in effluo Mercurio non habeantur,
 eo quod ob huiusmodi causam Autor Schematis ipsum non posuit Aeris apertum hiero-
 glyphicum. Alia vero proprietas Aeris est, vt motu pulsuque suo sonum constituat, vo-
 cem, atque sermonem, quæ duo sunt proprie soni species. Qua de re seriam, & euidentem
 habemus Aristotelis doctrinam, asserentis: *Fit autem secundum actum sonus semper ali-*
quius, ad aliquid, & in aliquo; percussio enim est, quæ facit. Vnde & impossibile est, quum se-
rum, fieri sonum; aliud enim est, quod verberat, & quod verberatur; quare sonans ad aliquid
sonat;

A sonat, ictus autem non fit sine latione. Sicut autem diximus, non quorumlibet ictus sonus est; nullum enim faciunt sonum lanae, & si percutiantur; sed es, & quaecumq; lausa, & concava sunt: as quidem, quoniam laeva est: concava autem reflexione faciunt multos ictus post primum, non potius exire, quod motum est. Amplius auditus in aere, & in aqua, sed minus. Non est autem soni dominus aer, neque aqua; sed oportet solidorum percussione fieri ad inuicem, & ad aerem; hoc autem fit, quum permanet percussus aer, & non dissipatur. Vnde, si velociter & fortiter percutiatur, sonat; oportet enim ut motus ferientis anticipet fracturam aeris, sicut si acernum, aut cumulum arenae percutiat aliquis latum velociter. Echo autem fit, quando ab aere, vno fa-
B fit aer; non enim ubique habet aerem quod moueri debet secundum partem, animatumque est, sicut pupilla humidum. Per se igitur insonus est aer, propterea quod facile dissipabilis est. Quum vero prohibetur dissipari, huius motus sonus est. Hanc profecto soni generationem, ex percussione duorum corporum solidorum in aere, aperitissime signat Mercurij Caduceus. Is veteribus dicitur Virga, qua Mercurius duos litigantes adinuicem serpentem percutiens, masculum & feminam, in concordiam iunxit; ut ait Hyginus: Porro virga solidum corpus est percutiens: angues corpora solida sunt item, sed percussa: serpentum sibilus est sonus ex illorum litigantium ore proueniens; Maseulus autem & femina litigantes angues in caduceo ponuntur, quia soni differentiae duae sunt inter se contrariae, grauis & acutus; per masculum enim sonus grauis editur, per feminam acutus, etiam in humano genere; quas differentias in sono determinat Aristoteles aiens: Differentiae autem sonantium in sono secundum actum ostenduntur; sicut enim non videntur colores sine lumine: sic neque sine sono acutum, & graue. Sibilus autem serpentium vox est soni species, aerque motus ab animalis parte viuentis; sicuti scribit mox Aristoteles addeas: Vox autem sonus quidem est animati; inanimatum enim nullum vocem edit; sed secundum similitudinem dicuntur vocem edere, ut tibia, lyra, & quaecumque alia inanimatorum extensionem habent, & melos, & locutionem; videntur enim, quia & vox hac habet. Non autem omnia vocem habent animalia; quod illico monet Aristoteles: cui Multa autem animalium vocem non habent, ut & qua sunt sine sanguine, & sanguinem habentium pisces: & hoc rationabiliter; siquidem sonus Aeris motus. Sed qui dicuntur vocem edere, ut qui in Acheloo sunt pisces, sonant branchijs, aut quodam alio huiusmodi. Vox autem sonus animalis est, & non quolibet parte. Sed, quoniam omne sonat verberante aliquo, & aliquid, & in aliquo; hoc autem est aer; rationabiliter utique vocem edent hac sola, quaecumque suscipiunt Aerem. Iam enim eo, quod respicitur, utitur natura ad duo opera, sicut lingua ad gustum, & locutionem: quorum gustus quidem necessarius est; interpretatio autem, ut bene fit: sic & spiritui (aere scilicet inspirato) & ad vocem, ut bene fit. Instrumentum autem respirationi guttur: cuius autem causa hac pars est, pulmo; hac enim particula plus habent caloris pedestria alijs. Indiget autem respiratione & qui circa cor locus primus: vnde necesse est intro respiratum ingredi aerem. Quo nomine Mercurij Caduceus Aeris hieroglyphicum est, quia facundiae, vocis, & orationis est symbolum, ut aperte docuit Valerianus; Itaque Caduceus quatenus est facundiae, ac eloquij tessera, vocisque, discordes animos ad pacem concordantis; quum vocis materia sit Aer, Aeris hieroglyphicum aptissimum est in Schemate. Cuius nihilominus, at euidenti-
D us est symbolum ipse Mercurius, qui pro sermone passim accipitur; etenim Plato sic inquit in suo Cratyllo: Inuestigemus itaque quid Hermetis, id est Mercurij nomen significet, ut si quid veri hic loquatur, videamus. Hermes, id est Mercurius ad sermonem pertinere videtur, quatenus Herminus est, hoc est interpres & nuncius, furtiuus in loquendo seductor, ac

Echo vt fiat

lib. 2.

Caduceus vt sit hieroglyphicum soni

c. 2. de. an. l. 1. 86

d. rex. 37. & seq.

Vox est sonus animalium.

Animalium voce carentia quae

Linguae duplex vsa.

lib. 1. s. hier.

*vehemens concionator: Totum id circa sermonem versatur. Profecto, quemadmodum in superioribus diximus, Herim, sermonis usus. Sæpenumero de hoc Homerus ait, Emeſato, id est machinatus est. Ex utrisque igitur nomen huius dei componitur, tum ex eo, quod est: tum ex eo, quod machinari & excogitare dicenda, perinde ac si nominis auctor nobis præciperet. Par est, o viri, ut deum illum, qui Herim-Emeſato, id est loqui machinatus est, Hiremen Vocetis. Nos autem arbitrati sic elegantius eloqui Herimen vocamus. Ab isto fonte Platonis hauserunt omnes Mercurium esse hieroglyphicum sermonis, Pterius, f Gyraldus, g Ficinus, b & alij; cui propterea linguam consecratam volunt, quæ præcipuum vocis est instrumentum, atque sermonis, ut ait Aristoteles, cum famulitio gutturis, palati, & dentium, labiorumque; unde colligit: *Quare percussio respirati aeris ab anima, quæ est in his partibus, vox est; quæ materies est immediata, proximaque sermonis, qui est vox articulata. Quapropter ex his apparet euidentissime, per Mercurium in Vniuersi systemate significari decenter ab autore Schematis elementum Aeris.**

f lib. 34. hier.
g Syncr. 9.
b in arg.
Cratyl.
12. de anim.
t. 88. 89. 90

De Neptuno representante totum elementum Aquæ. Cap. XCI.

Neptunus etſi peculiari quadam ratione vulgo ſignet Oceanum, atque maris aquam; at tamen absolute totum aquarum omnium elementum apud antiquos Neptunum indiffeſſe, notant apte Natalis in ſua Mythologia: cuius ea ratio proponitur, quia de mari cuncta flumina naſcuntur, & paludes, in quod ſeſe ſemper exonerant, ut ait Salomon: *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum, unde exeunt, flumina reuertuntur, ut iterum fluant.* quem locum interpretatur ordinarij Gloſſa: *Dicunt philoſophi aquas dulces, quæ mari inſuunt, vel ardente Sole conſumi, vel ſaluſuginis maris eſſe pabula. Sed Eccleſiaſtes noſter: Conditor aquarum dicit eas per occultas terre venas ad capita fontium regredi & de matrice abyſſo in ſua ſemper ebullire principia. Lyranus duas rationes affert, afferens: Omnia flumina intrant in mare. quia eſt aliqua flumina aliquando abſorbentur a terra alibi tamen exeunt, & uſque ad mare currunt. Et mare non redundat, exeundo propter hoc ripas ſuas: cuius cauſa ſubditur, quum dicitur: Ad locum unde exeunt, flumina reuertuntur, ſcilicet de mari. Quæ quidem reuerſio dupliciter intelligitur. Vno modo, quia per vias ſubterraneas de mari fluunt aquæ ad loca remota & motu naturali poſſunt tantum aſcendere quanta eſt altitudo ſuperficiæ maris, & adhuc plus; quia tranſeundo ſic per terram eſſeſcuntur dulces per talem colationem, & per conſequentes leniores quam aquæ maris, ſalſæ; & ſic erumpunt in fontes & flumina in loco altiori, quam ſit ſuperficiæ maris. Alio modo per influentiam Solis & ſtellarum eleuantur vapores humidi a mari, & condeſcuntur in nubes quæ per ventos diferuntur longe ſuper aridam, & tandem reſoluuntur in pluuias, ex quibus augmentantur flumina ad mare currentia. Quorum cauſam in primis vtrunque mutuatus eſſe videtur a Plitone, ſecundam ab ipſomet Ariſtotele Lyranus; etenim Plato ſic in Phadone ſcribit: *Vnus aliquis ex terra hiatus eſt profecto quam maximus, perque vniuerſam terram traiectus & patens, de quo Homerus**

Aqua vt naturaliter ad montium culmen aſcendit.

Platonis ſic terra Barathrum.

,, Longe nimis barathrum ſtat ſub tellure profundum.

[Quod & ipſe alibi, & multi poetarum Tartarum appellarunt. In hoc vti que receptaculum omnia confluunt flumina, atque inde rurfus efluunt. Talia vero ſunt ſingula, per quales labuntur terras. Quod autem hinc efluant omnia, rurfusque reſinant, hæc eſt cauſa, quod hic humor nec fundamentum habet, nec firmamentum. Itaque eleuatur, & rurfus deoſumq; redundat. Idemque facit aer & ſpiritus, qui circa ipſum verſatur. Sequitur enim ipſum, & quando ad ſuperiora terræ, & quando ad hæc noſtra perlabitur. Et quemadmodum in reſpiratione ſtatus continue expirat atque reſpirat, ſic & ibi ſpiritus vna cum humore clarus vehemens quosdam ventos & incredibiles commouet, ſiue inſuatur, ſiue efluatur. Quapropter cum aqua in loci inferiori delabitur per meatus terræ iuxta eiufmodi riuos inſiuit, paſſimq; per eos exundat, & implet velut hi qui hauriunt. Quum vero illinc huc erumpit, hæc quoque, iterum loca complet. Plena vero quum ſint, per riuos terræq; meatus exuberat. Et quum humores ſinguli illuc profluere, quo quiſq; profluat oportuniſſime, maria, lacus, flumina, fontes efficiunt.

Cur ex omnibus fluuijs cum aqua vento prodeat.

Proin-

A Proinde rursus hinc relabentes per terram, partim quidem per longiores pluresque anfractus, partim vero per pauciores atque breviores, rursus in Tartarum confluunt: alij certe multo profundius quam hausti fuerint, alij vero paulo; omnes autem inferius influunt, quam effluerint: & alij per contrariam partem elabuntur quam elapsi fuerint, alij vero per partem eandem. Ac quidam passim circumfluentes aut semel, aut sæpius, spirasque circa orbem terrarum instar anguium replicantes, quantum fieri potest infra relapsi iterum commiscuntur. Licet autem vtrinque ad medium vsque defluere: ultra vero nequaquam, vberior enim prolapsus vtrinque foret ascensus. Proinde sunt & alia multa & magna varique fluentia, sed præcipua quatuor. Quorum quidem maximum atque extrimum, terram circumdans Ocennus appellatur. E contraria vero huius regione fluit Acheron: qui per deserta alia loca, atque subterranea, in paludem defluit Acherusiam, &c.] Quibus Plato nicitur illustrare dictum Ecclesiastis. In quam sententiam Isidorus in Originibus, ^{e lib. 14. c. 29} [Abyssus, inquit, profunditas aquarum impenetrabilis: siue speluncæ aquarum latentium, de quibus fontes & flumina procedunt, vel quæ occulte subter eunt. Nam omnes aquæ, siue torrentes per occultas venas ad matricem abyssum reuertuntur.] Aristoteles autem Oceani nomen ex antiquioribus etiam ad pluias & vapores aqueos circa terram fluentes extendit, inquit: ^{d i. meteor. su. 3. c. 10} [Manente autem terra, quod circa ipsam est humidum, a radijs, & ab alia, quæ de super est caliditate, euaporans fertur sursum. Quum autem caliditas, quæ duxit ipsum sursum, dereliquit: & illa quidem disperditur ad superiorem locum, hæc autem extinguitur; proptereaque suspenditur longius in aerem, qui est super terram: cogitur iterum vapor infrigidatus, & propter derelictionem caloris, & propter locum, & fit aqua ex aere: facta autem iterum fertur ad terram. Est autem, quæ quidem ex aqua exhalatio, vapor: quæ autem ex aere in aquam, Nubes: Caligo autem, nebulae decidentia, eius quæ in aquam cōcretionis; quapropter signum magis est serenitatis, quam aquarum; est enim caligo veluti nebula sterilis. Fit autem circulus iste imitans Solis circulum; simul enim ille ad latera permutatur, & iste sursum & deorsum. Oportet autem intelligere hunc veluti fluuium, fluere circulariter sursum & deorsum, communem aeris & aquæ, prope enim existente Sole, vaporis sursum fluit fluuius: quum autem elongatur, aquæ deorsum: & hoc perenne vult fieri secundum ordinem. Quare si obscure dicebant Oceanum priores, forte vtrique hunc fluuium dicebant circulariter fluentem circa terram.] Sic igitur Oceani nomen, adeoque maris, omnes aquas nostras complectitur, ex antiquorum sententia; qui dubio procul id hauserunt e Sacra pagina, ^{e Gen. 1. 9. 10} ubi legimus: [Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum vnum, & appareat arida: & factum est ita. Et vocauit Deus aridam terram: congregationesque aquarum appellauit maria. ^{f lib. 13. c. 14} Quod agnouit & Isidorus in Originibus aënis: f Mare est aqua generalis collectio. Omnis enim congregatio aquarum, siue falsæ sint, siue dulces abusiue Maria nuncupantur: iuxta illud; & congregationes aquarum vocauit maria. Proprie autem mare appellatum, eo quod aquæ eius amaræ sint.] Verum quia mare amarum, est omnium maxima congregatio aquæ, in quam omnes influunt, & a qua omnes effluunt, vti visum est; ideo denominatione facta totius aquei elementi a sui parte maiori, præcipua, & fundamentali (vt ore loquar scholasticorum) nomine Maris, & Oceani totum elementum aquæ significatur a veteribus. Ceterum vt apud Ægyptiorum sapientiores Osiris idem est cum Oceano, quo significatur vniuersum elementum aquæ, sic idem elementum aquæ totum Nepruni nomine significatur: de primo verba Plutarchi sunt euidentia: ^{g lib. de Isid. & Osid.} [Sed Sacerdotum sapientiores, non Nilum dumtaxat Osiridis, Mare Typhonis nomine accipiunt; sed Osiridem in vniuersum censer omne principium facultate humectandi præditum: vt pore causam ortus & substantiæ seminis: & Typhonem omne siccum igneum, & quicquid denique exsiccandi vim habens aduersum est humori. Ideo rufum & subpallidum fuisse Typhonem censentes, non admodum libenter compellant qui tali colore sunt homines, ingrataque ipsis horum est consuetudo. Osiris autem nigro colore fuisse fabulantur, quia aqua omnem terram, omnem vestem, & nubes etiam nigras reddit admista. ^{Aqua nigra facit omnium} Ex mox: Existimant Homerum etiam vt Thaletem ab Ægyptijs doctum, principium & ortum omnium rerum posuisse aquam: esse enim Oceanum Osiris, Thetyn Ilium, quæ omnia nutriat, atque educat. Etenim ^{h Iliad. v. 206} Græci seminis emissionem Apusiam, & Ortum Synusiam vocant: & filium Hyen ab aqua & pluuiis,

Osiris & Bac-
chus idem.

Tridens cur
datus Nep-
tuno.

Plato in Ar-
launico.

lib. 1.

Pofidona cur
appellarint
aquam pifici.
Tridentis ra-
tio.

Aqua cur
Amphitrite
dicitur.

pluuiæ, hydor, & hyin : & Bacchum Hyen appellant, vt humidæ Dominus naturæ : Qui sane non est alius ab Osiride ; quippe Hellanius Hysirin pro Osiride ponit. J Si ergo Veteres Osirim cum Oceano prorsus idem esse dicebant , & vtrumque signare totum elementum aquæ ; quum nihilominus Oceanum idem esse cū Neptuno censerent ; illi certe per Neptunū indicarunt omnem aquæ naturam, totumque penitus aqueum elementum . Quod alibi docet idem Plutarchus assignans rationem, cur Neptuno tridens attribuat : dum ait eodem opere de Iside & Osiride : *Neptuni Tridentis signum est tertia regionis, quam mare obinet. post cælum & aerem collocata, & a ternione etiam Amphitrite ac Tritonum sunt nomina.* Porro tertia illa regio post cælum & aerem supra quartam, quæ telluris est, continet in se totum elementum aquæ, tam dulces quam salvas aquas in se comprehendens , quod nomine Maris appellari consuevit, ob rationes nuper allatas. Insuper agens idem Plutarchus de primo frigido, sub nomine Neptuni & Apollinis opponit elementum aquæ Ignis elemento dum ait : *Id quoque argumentum, quod de interitu afferebatur, vanum est. Non enim in contrarium abit, quicquid interit, sed a contrario corrumpitur. Sic ignis vel aqua, dum perimitur, in aerem mutatur. Nam Æschylus non tam tragice, quam vere dixit :*

„ Compelte aquam, ignis supplicium.

Et Homerus fluuiio Vulcanam, Neptuno Apollinem in pugna physice magis quam fabulose opposuit. Er Plato in Critia Neptunum ponit ex æquo maris & fluuiorum deum, inquiring : *Sane Neptunus insulam sortitus Atlanticam, filios ex mortali femina in quodam insula loco progeniuit huiusmodi. Secus mare plana erat : sed in media insula planities erat, que omnium speciosissima feracissimaque dicitur exiuisse. Prope planitiem rursus in medio mons erat breuis, stadijs quinquaginta distans : hic a quodam eorum, qui principio terra nati sunt, nomine Euenore colebatur : Is ex Leucippe uxore Clitonem vnicam filiam genuerat. Parentibus mortuis, & matura iam puella, Neptunus eius desiderio captus, illi se miscuit, circumseptique collem, quem habitabat, spiris aque circumfluis, terraque Zonis alterne, partim amplioribus, partimq; angustioribus. Ex quibus duo quidem terra, tres vero maris fuere circuitus ; qui, veluti torno descripti, pari vniq; intervallo per insulam mediam distabant, inaccessibilemque hominibus collem ipsum reddebant. Neque enim tunc naues erant, neque nauigandi peritia. Ipse vero, vt pote Deus, facile mediam insulā exornauit, humoremq; duplicis aquæ, frigida & calida, ex terra abditis per fontes exteriores erumpere, alimenta item varia & abundantia per terras pullulare iussit.* Ergo Platoni per Neptunum indicatur omnis aqua, tam marina, quam fluuiatilis ; tam frigida, quam calida ; proindeque totum aqueum elementum. Verum inter omnes hoc ex antiquorum sententia clarissime nobis aperuit Fulgentius in sua Mythologia scribens ad verbum : *Neptunum vero tertium aquarum voluere elementum : quem ideo Græci etiam Posidona nuncupant, quasi ποσειδάων, quod nos Latine facientem imaginem, dicimus ; illa videlicet ratione, quod hoc solum elementum imagine in se forme spectantium : quod nulli alij ex quatuor competat elementis. Tridentem vero ob hanc rem ferre pingitur, quod aquarum natura triplici virtute fungatur, id est liquida, secunda, potabili. Hinc & Neptuno Amphitrite in coniugio deputant ; quasi enim Græce circumcirca dicimus : eo quod omnibus tribus elementis aqua conclusa sit, id est in cælo, in aere, in nubibus, & in terra vt sunt fontes, & putei. Sic ergo per Neptuni Tridentigeri simulachrum aptissime Schematis autor indicare potuit vniuersum elementum aquæ, contradistinctum a tribus alijs, aere, terra, & igne, atque a cælesti corpore, simul cum illis vniuersam orbis mundani magnitudinem integrans, atq; componens. Itaque subobscuro, quemadmodum mystice rerum naturas ob oculos representantem decet, sed nobili Schemate nobis hieroglyphice delineauit antiquus autor in gemma totius Mundi corporei systema, compacti suis ex partibus vniuersam diuini operis machinam integrantibus : intra Zodiaci sinum, Cælestes omnes orbitas indicantis, ponens tum medioximum Iouem cum Aquila sceptrigerum, Terræ symbolum, in cuius centro velut in Careere diuina Iustitia fontes punit : tum a sinistris Mineruam nudam folio capite galea tectam, & hastam manu gerentem, Ignei elementi tesseram, quod nullo patitur alieno corpore se vestiri, cuncta comburens, cæli solo fornice prorsus incombustibili superne tectam : & acuta lancea flammaram cuncta reliqua citissime penetrans : nihil ex se generans virgo sterilis : tum a dextra Mercurium cum Caduceo, indicem Aeris, cuius vnus motu sonus, vox, atque sermo progri-*

A progignitur, & in quo solo pennigera volare possunt; quum Mercurius Deorum nuncius alatus fingatur, & vocis, orationis, atque sermonis Deus esse censeatur: tum denique Tridentigerum Neptunum, verum atque proprium indicium vniuersi clementi aquei: ex quibus tota Mundi Machina coagmentatur.

Beneficij vel a brutis accepti Deum esse gratum remuneratorem,

Schema XVII. Gemma.

TV QVOQVE DICTÆIS ARVIS FIDISSIMA NVTRIX
SVCOLLATA IOVI, GRATVM TESTARIS ALVMNVM.

D *Explicitio Viri Cl. recte proponitur, & latius corroboratur.*
Cap. XCII.

N Vlli dubium est, virum eruditum, adhuc ignoti nominis, animam huiusce Schematis aperuisse disticho illius fronti appposito, verbis ipsissimis:

„ Tu quoque Dictæis arvis fidissima nutrix
„ Suecollata Joui, gratum testaris alumnum.

Nimirum vulgarissima fabula Jouis Ægiuchi legitur apud omnes antiquitatis cultores; quam ita Laſantius affert in suis diuinis Institutionibus, ^a a quo Boccatus, ^b Gyraldus, & alij:

Ipsius autem, inquit, Cretici Jouis sacra quid aliud, quam quemodo sis aut substractus patri, aut nutri.

^a lib. r. c. 21.
^b lib. r. c. 10.
e Synt. 2.

nutritus ostendunt? Capella est Amaltheæ Nympha, qua vberibus suis aluit infans: de qua Germanicus Cæsar in Arateo carmine sic ait:

- „ illa putatur
 „ Nutrix esse Iouis, si vere Iupiter infans
 „ Vbera Cretæ multæ fidissima Capræ,
 „ Sidere quæ claro gratum testatur alumnus

Huiusmodi Capram Oleniam dictam fuisse testatur Aratus, eo versu:

- „ Oleniam Iouis altricem dixere Capellam.

lib. 2. Quem secutus Ovidius in Fastis cecinit:^d

- „ Olenia surger sidus pluuiiale Capellæ,
 „ Quæ fuit in Cuni officiosa Iouis.

Scilicet aptissime stella pluuiialis representat eam capellam, e cuius vberibus pluerat humor lactis in os infantis ad eum alendum; quum astra pluuialia succum humoris alimentarij stirpium depluant in terras. Iupiter autem huius beneficij memor, adultus curauit vt eius nomine cæleste sidus in æternum appellaretur, beneficii sempiternæ gratiæ remunerationem præstans. Vt hinc ediscant homines ingratitude vitium terriberrimum euitare; singulaque beneficia congruis gratijs compensare, maioribusque cumulare; a quocumque, atque in quemcumque beneficia conferantur; siue ab æquali in æqualem, siue a superiori in inferiorem, siue ab inferiori in superiorem; ea ratione, vt gratia semper exsuperet beneficij pondus; nam æqualis beneficio, mutui quædam restitutio est, non gratia; minor beneficio, portio est quædam ingratitude. Reddita vero gratia reddentis animo mensurari debet, non re ipsa munere data. Dum autem Iupiter introducitur, seu Cretæ Rex, seu Cæli Rex apud Gen-

Remunera-
tio qualis ef-
se debeat.

Salust. in
Iugurth.

Gen. 1.26.
27.

Ingratus in-
fra brutum de-
primatur.

Beneficiorū
acceptorum
memoria ob-
seruanda.

Saturis fi-
lios vorantis
mythologia.

Boccat.
3. genal.

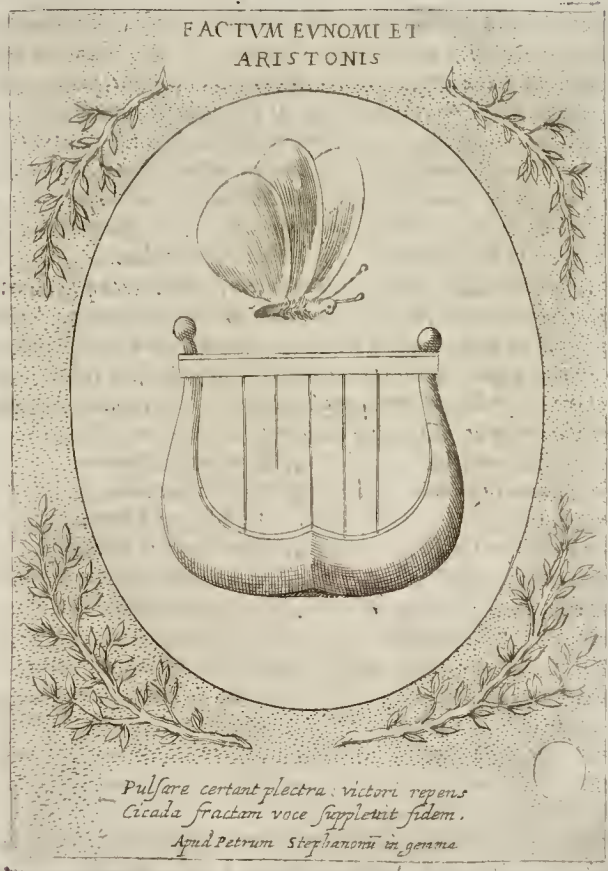
Lapis fascijs
inuolutus vt
pro filio du-
tus a matre
Saturno.

tiles, adeo grandi nobilique remuneratione vilem Capram remunerasse: quis homo princeps non recompenfabit condigno premio sibi præstita beneficia vel a minoris dignitatis hominibus? siue beneficia rerū materialium munera sint, siue longe præstantiora muneribus corporeis virtutū monumenta, & laudum æterna præconia. Siquidem, vt ait ille, *Ingenij egregia facinora, sicuti anima, immortalia sunt.* Vere mortales ingrati, quantum a Dei benefici conditione recedunt, tantundem ab humanitate descendunt in brutorum animantium naturam; quum homo solus ad imaginem & similitudinem Dei creatus sit. Immo & infra brutorum animalium conditionem deprimitur ingratus homo; quum multas animantes, etiam feras, & agrestes, nedum cicures, prodant historiæ beneficia suscepta paribus, & maioribus beneficijs pro temporis oportunitate, suæque naturæ facultate compensasse. Aptissime vero pingitur in Schemate Iupiter infans nudus capellam humeris velut in cælum portare, quo significatur accepti beneficij semper habendam esse recentem memoriam, perinde ac si nuperime susceptum fuisset; Oleniam enim capram nutricem suam in cælum transtulit non nisi iam adultus & regno potitus, vnde patrem Saturnum expulerat. Quare Diuinitatis est, nunquam beneficiorum obliuisci, nunquam ea negligere paruique facere velut antiquata & rancida, sed semper viridia præsentiaque in animo grato conseruare, neque permittere vt vlla temporis longitudo vim habeat ea deterendi, ac labefactandi. Quod apud homines rarissimum est, quibus plerumque collata beneficia diuturnitate temporis exolescunt, nec vllam gratitudinis memoriam ingerunt, aut notam efficere possunt, effœta, euanida, & veluti mortua, in ingrati animi profundo tumulata. Non ita, diuinitatis magis participes incliti viri, qui beneficiorum memoriam viuam atque viridem, vegetamque semper alta mente repositam alere consueuerunt, oportuneque remunerare, vt Iupiter adultus Oleniæ beneficium. Cuius vt mythologiam aperiamus, ex antiquitate dicimus olim Saturnum Cretæ Regem, quum ab Aruspiciibus intellexisset se Regno spoliatum iri tandem a filio, quem procrearet, præcepisse coniugi suæ, filium quemcumque pareret, ad se statim adduceret, quos voraret, & hoc est voce satellitibus iuberet suis vt occiderent. Iouem vnum a matre occultatum Saturno, cui loco pueri nuperime nati sit oblatu lapis fascijs inuolutus, quem peperisse diceret, clamque Nymphis dictæi montis alendum fuisse traditum a matre; quarum vna in antro Montis Amalthea nomine susceptum nutruerit Oleniæ capellæ suæ lacte; scilicet, infans in antro lapideo conuolutus, lapidi fascijs inuoluto comparatur. Adultus & regno potitus, Patre pulso, qui sibi

A sibi necem innocenti machinatus fuerat , Oleniæ Capellæ nutricis beneficæ memor , gratitudine motus, eius æternam memoriam in cælo poni iussit ab astronomis, illius nomine nuncupato sidere præclaro , cuius ortus pluuiosus habeatur , in memoriam lactis infanti sibi præbiti ; siquidem pluuiæ sunt lactis instar , quo tenellæ plantæ nutriuntur ad adultam ætatem.

Poeta bonus ad Lyram canere nescius : vel absolute , Frustra laborans .

Schema XVIII. Gemma.

D

Explicatio viri docti de Cicada citharæ chordam fractam supplente
affertur, & expenditur. Cap. CXIII.

I Nelytus Emblematum parens Alciatus erudito viro persuasit, hoc esse hieroglyphicum facti Eunomij & Aristæ, tali symbolo probari dicens *Muscam. Djs cura esse*, nobili epigrammate !

- „ Locrensis posuit tibi Delphice Phæbe Cicadam
- „ Eunomius hanc, palmæ signa decora suæ.
- „ Certabat plectro Spartyn commissus in hostem,
- „ Et percussa sonum pollice fila dabant.

„ Trita

- ,, Trita fides rauco cæpit quum stridere bombo ,
 ,, Legitimum harmonias & vitiare melos .
 ,, Tum citharæ argutans stauis se se intulit ales ;
 ,, Quæ fractam impletet voce cicada fidem .
 ,, Quæque allecta, soni ad legem descendit ab altis
 ,, Saltibus, vt nobis garrula ferret opem .
 ,, Ergo tuæ vt firmus stes honor, o sancte, cicada
 ,, Pro cithara hic fidicen æneus ipsa sedet .

Hinc enim inominatus desumpsit epigraphen, quam Schemati supposuit, inquiring

Pulsare certant pleetra, victori repens

Cicada fractam voce suppleuit fidem.

6 Geogr. 1.6. Strabo describens Italiam, luculenter hoc explicat ex Timæo factum, inquiring : *6 Mon-*
strabatur apud Locros statua Eunomi citharædi, cicadam habens citharæ insidentem. Narrat
Timæus hunc Eunomum & Aristonem Rhegiensem aliquando Pythijs canendo concertasse de for-
ssione, ac Aristonem quidem a Delphis contendisse vt sibi fauerent, quod suos maiores Apollini
sacros diceret, indeque deductam esse coloniam: ac Eunomum contra dixisse, nihil prorsus cer-
tamina de cantu ad Rheginos pertinere, apud quos ipsa etiam cicada, animal aliqui vocalis-
imum, voce destituerentur: interim tamen nihilominus placuisse Aristonem, ac victoriam spe-
rasse: sed vicisse Eunomium: statuamque, quam diximus, in patria posuisse; quod & rupta in
ipso certamine fide, cicada præsto fuerit, sonumque nerui expleuerit. vt omittam fabalament-
um Platonis de cicadis in Phædro dicentis: Fertur has olim homines fuisse, priusquam Musæ
natae essent. Natis autem Musis, & cantilena in lucem producta, ita quosdam eius aui homines
præ cantus voluptate consternatos fuisse, vt canentes & cibos & potus neglexerint, & se mori
non animaduertierint. Ex quibus postea cicadarnm genus natum est, quod hoc a Musis munus
accepit, vt nullo alimento opus habeat statim vt natum est: sed sine cibo, & sine potu mox can-
nat, donec moriatur: Et postea ad Musas profectum denunciet, quis ex his, qui hic sunt homi-
nibus, quamque ipsarum colat. Quæque concinit Anacreon de Cicada:

<p> ,, O ter quaterque felix
 ,, Cicada, quæ supremis
 ,, In arborum viretis,
 ,, Roris potum vt bibisti,
 ,, Cantare dulce gaudes:
 ,, Reginam agens potentem,
 ,, Quocunque conspicaris,
 ,, Tuum est, quod arua gignunt,
 ,, Quod silua cunque profert:
 ,, Te amplectitur colonus,
 ,, Quod eius in labores
 ,, Iniuriosa non sis.
 ,, Colunt, Cicada, te omnes </p> | <p> ,, Diuina quod puteris
 ,, Æstatis imminentis.
 ,, Te diligunt Camenæ,
 ,, Te diligitque Phœbus,
 ,, Vocemque dat canoram.
 ,, Te non senecta carpit.
 ,, Festina terræ alumna,
 ,, Cantus amica, & omnis
 ,, Mali, & doloris expers.
 ,, Vlla nec aucta catne
 ,, Nec aucta sanguine vlllo,
 ,, Ipsis abes parum a Dijs. </p> |
|--|--|

Expl. de fo-
sij ex Phi-
lone.

Cicada non
est in Sche-
mate, sed pa-
pilio.

Illud tamen omittere non debeo, cicadæ propositam historiam de certamine cantus Ari-
 stonis & Eunomi, nihil omnino conuenire Schematis nostri simulachris: etenim primum in
 eo cicada non aspicitur canora, sed carens omnino voce papilio; qui nullo cantu supplere
 potest infractæ chordæ sonum amissum. Deinde cicada non canit, aut strepit in aere suspen-
 sa, sed firma stans in arborum ramis; & ipse Strabo monuit, Eunomium victorem cantus
 habuisse cicadam suæ citharæ insidentem, nō autē procul ab ea in sublimi suspensam, & elatis
 alis volantem; vt insectum in Schemate nostro depictum conspicitur. At uero Lyra, in Em-
 blemate Alciato delineaata, chordis omnibus integris est, cui Papilio similiter, non autem
 cicada videtur insidere: cuiusmodi imaginem in Gemma sua Pignorius noster habuisse dici-
 tur ab Alciato Commentatore scribente: *Imago huius Emblematis cernitur in veteri gem-*
ma Sarda incisa, apud D. Laurentium Pignorium, quam Roma nactus se cum alijs plerisque
veneranda antiquitatis cimelijs, asserit: proinde hanc ita hic appingi curari, secus quam ha-
bent ceteræ editiones. Aptius tamen Valerianus in hieroglyphicis agens de Cicada, dum

6 lib. 26.

Musicæ

A Musicæ symbolum eam ponit, sua propria figura facit insidere citharæ chordis, contractis alis: & similiter paulo ante, dum illam ponit esse tesseram vanæ garrulitatis, contractis alis infidentem pingit ligneo baculo; quod earum sonus non alarum motu, nec ore prorsus elidatur, sed ut ait Aristoteles, membranarum ad succinctorium positarum attritu: Aristoteli-
ca verba sunt ipsissima: *Mox quemadmodum vox se habeat differemus. Differs proculdubio vox a sono, & tertia his adnumeranda est locutio. Gutture parte una vox agitur quocirca quibus pulmo deest. ijs nulla vocis emitrendæ facultas est. Vocales igitur literæ a voce & gutture, consonantes a lingua & labris proferuntur: quibus literis omnem locutionem confici, nulli dubium est. Quamobrem quibus animantium lingua libera absolutæque non est, ea neque vocem emittunt, neque fermocinantur: at sonus elidi vel alij paribus potest. Ergo in sectis animalibus neq; vocis, neq; locutionis vlla facultas: sonusq; ijs spiritu interiore mouetur, non exteriori. Nullum enim ex ijs spirat, sed alia marmor edunt, ut apes: alia canere dicuntur, ut cicadæ: omnia vero in eo genere membrana, septo transuerso subdita, qua præcinctum corpus distinguitur, sonant: ut genus cicadarum attritu spiritus, & alibi quoque. Et attritione ad membranam faciunt bombum, quemadmodum diximus, qualem per arundines perforatas pueri, quando superposuerunt membranam tenuem: propter hoc enim cicadarum canentes canunt; calidiores enim sunt, & dissectum est ipsis sub septo transuerso: non canentibus autem hoc est non scissim.* Quin etiam cicadam non alarum motu sonum efficiendo canere, constat ex eo luculentissime, quod nos experti sæpe fuimus in pueritia, dum apprehensam cicadam manu tenentes ad cantum excitabamus, atque sollicitabamus digito terentes illius præcordia, siue succinctorium ab Aristotele nuncupatum. Quod igitur in Schemate volans exponitur insectum, cicada non est supplens cantu suo sonum effractæ fidis in cithara. Deinceps autem Strabo scribit euidētissime monstratam apud Locros, non simpliciter cicadam citharæ insidentem, sed statuam Eunomi Citharædi, cuius Citharæ cicada insideter; at in Schemate statua nullius citharædi visitur, sed sola cithara, supra quam fere procul volitat insectum animal Papi-
lio. Non ergo Schemati congruit explicatio vici præclari de cicada sonum disruptæ chordæ supplente in citharædi, musico instrumento, qua de re Strabo tractauit.

24. de hist. an. c. 9.

Voces ut efficiuntur in ore.

Cicadas ore non canere.

de Respir. cap. 11.

Propria Schematis explicatio proponitur, de Hesiodo poeta bono, carmina sua ad lyram canere nescio. Cap. XCIV.

C **N**obis autem Schema refert eximium poetam, qui bona carmina formare calamo sciat, sed ad lyram versus suos voce canere nesciat. Etenim poetam huiusmodi fuisse primum in Ludis Pythicis Hesiodum testatus est in Phocicis Pausanias; quum alij multi carmina cecinissent, cum sua, tum aliena; de que bonitate cantus victoriæ palmam repotassent, Hesiodum vnum repulsam tulisse monens verbis ipsissimis: *Quum capti iam essent Pythici ludii celebrari, ant. quissimum fuisse omnium certamen memorat inter eos, qui premio proposito hymnum in Apollinis honorem cecinissent: & primum quidem omnium pfallentem vicisse Chysothemine Creta, cuius pater Carmanor Apollinem de cæde purgasset. Consecutos Philammonem Chysothemidis ipsius, & Philammonis filium Thamyria. Nam Orpheum mysteriorum scientia, & reliqua vitæ dignitate clarum: tum etiam Musæum, quod Orpheum sibi quem æmularetur proposuisset, negant in musicum illud certamen descendere voluisse. Tullius narrat Eleutherem Pythicam palmam vocis causa, quum alioqui cantilenam non suam decantasset. Hesiodum tradunt repulsam tulisse, quod carmina sua ad lyram canere non didicisset. Homerus Delphos quidem venit consulendi, quod opus fuit, causa: sed ei, etiam si fidibus didicisset, propter oculorum calamitatem, nulli vsui ars esse potuisset. Ita Pausanias de poetis eximijs in ludis Pythijs concertantibus. In quibus cum repulsam Hesiodum tulisse narret e veterum testimonijs, quod carmina sua non didicisset ad lyram canere, casum hunc Hesiodi mystice significari censimus in alto Schemate; quo Papiilio mutum animal, idemque volans, & e floribus ad mœna sibi decerpens melleos rores, optime designat Hesiodum poetam pulchra carmina de rusticorum vita & Herculis clypeo, alijsq; rebus calamo pangens, at ea voce sua canere nescius; nam de poetarum natura sic in Ione Platonem didicentem audiuius interprete Cornaro: *Omnes enim poetæ boni, non ex arte, sed numine afflati ac correpti, omnia hæc pulchra poemata dicunt.**

Orpheum noluisse certare de musica in ludis Pythijs. Hesiodus a Eythijs cur repulsus.

Poeta volatilis est.

* 4. hist. c. 9.

Et carminum poetæ boni eodem modo. Quemadmodum enim Corybantes non sana mente præditi saltant; sic etiam cantilenarum poetæ non sana mente præditi, pulchra illa carmina faciunt; sed postquam in harmoniam & in rythmum insurgunt, debacchantur: & dum numine corripiuntur, velut Bacchæ correptæ ex fluminibus hauriunt mel & lac quum vero sana mente sūt, hoc non item: etiam carminum poetarum anima hoc operatur, quod sane ipsi dicunt. Sic enim ad nos poetæ dicunt, quod de fontibus melle fluentibus, & quibusdam Musarum hortis ac saltibus carmina decerpentes ad nos afferunt, velut Apes, etiam ipsi ita volantes. Et vera dicunt. Leuis enim res poetæ est, & volatilis, & sacra. Et non prius facere quid potest, quam numine corripiatur, & mente moucatur: ita ut non sit amplius mens in ipso. Et vere quidem Plato poetas eximios carmina sua pariter & pangere, & canere scientes Apibus comparat, quæ de floribus & fontibus hauriunt mella dulcedinis, & ex intimo corde bombum canorū, ac murmur edunt, ut ait Aristoteles: *“ Museæ etiam, Apes, & reliqua his similia quum volant, sese attollunt & contrahunt. Sonus enim attritus interioris spiritus est. At uero peroptime Schematista noster poetam sua carmina calamo descripta, de Musarum hortis excepta, voce canere nescium volatili Papilionis Lyræ superuolanti comparauit, qui de floribus quidem & fontibus carpit, sed nullum omnino sonum edere potest. Aptissime vero Papilionis subiecit Lyræ, vel vna chorda fracta non omnino perfectam, quia cithara sine voce canentis non absolutum melos edit, perinde ac si fides vna sibi deesset. Itaque Schema, forte desumptum ab Hesiodi fato, qui bonus poeta, sua carmina cantare nescius, in Pythijs certaminibus repulsum tulit, optime in tuto ac in sono Papilione superuolante Lyræ, chordam fractam habenti, mystice signat bonum poetam sua carmina canere nescium ad Lyræ.”*

Secunda Schematis explicatio depromitur ex Adagio vetusto de viro frustra laborante. Cap. XCV.

A Dagiographus inter vetera Prouerbia citat illud e Suida: *Ad fractam canis*: Subaudi „ vel chordā, vel ei haram Suidas ostendit dici solitum de ijs, qui frustra laborant. „ Antiquus mos erat ad citharā canere: in qua si quæ chorda rupta sit, ad eam frustra vocem „ accommodes; quum illa non respondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis vicem supplen- „ te, diximus alibi. Quanquam non inscite accommodabitur, vbi non respondetur officijs „ alicuius, aut vbi qui suadet obstinato, aut orat inexorabilem. Quibus alia Schematis explicatio mihi suboritur, de viro frustra laborante. Licet quum Papilio mutum omnino sit animal, neque bombum, neque murmur vllum sonorum edere valeat vlla sui parte, Paræniæ, *Ad fractam canis*, non ita conuenire videatur primo aspectu. Ceterum si Papilio, quasi plectrum, aut alis, ut pedibus, aut corporis alia parte fides pulsauerit, næ sonum excutiet: si quidē cithara fuerit integra, chordamq; singulam obtinuerit, ac bene temperatam, profecto vel mutus Papilio, quemadmodū silens ipse Citharædus, harmoniā elicere poterit, apto loco ac tempore chordas attingens digitis, aut plectro. At vero si vel cithara fracta fuerit, vel aliqua fides in ea, sicuti videtur in Schemate nostro, Citharædus ipse silens, digitis, aut plectro perinde ac murus Papilio pedibus aut alis, melos efficere nullo pacto poterit, sed inharmonicum edet sonū. Quocirca quadrabit optime prouerbiū, & Schema propositū, in hominem, qui frustra laboret, dum vel inexorabilē atq; ferum quempiam exorare: vel implacabilem ac immitem delinire: vel etiam indocilem edocere conatur. Ceterum hic omittendum non est, Cl. Rhodium nostrum apud se gemmam habere cum persimili Schemate; sed in quo Lyræ priscæ longe melius effigiata visitur, cum suo umbilico inferne; cornua connectente velut in caluarie parte, radices cornuum habente; quum ista Stephanonij gemma Lyræ vetustam habeat, compactam e cornibus in imo plano iunctis, absque naturali artificio. Rhodiana consimilem pinxit eruditissimus Pignorius inquitens: *“ Nos hic aliquot delineandas curamus, rariores illas quidem, sed & studiosis antiquitatis aduimento futuras, ad cognoscendas testudinis partes, latera, cacumina, brachia, humeros, scapulas, pectines, modulum, tympanum. Tres autem tantum appinxit; quarum minor, supra secundam, Rhodiana persimilis est.”*

Rhodij gemma artificiosior.

* pag. 86.

PRINCIPATVS ANIMALIVM.

&
Ducis exercituum proprietates:

&
Amoris genitabilis imperiosa potestas.

&
Amoris tres differentie.

&
Elementa visalia.

Schema XIX. Gemma.

Explicatio viri Cl. de principatu animalium. Cap. XCVI.

Hieroglyphicorum, quæ pluribus aptari possunt rebus indicandis, ceteris perfectiora Hieroglyphi-
sunt; adeoque Valerianus unicuique hieroglyphico Ægyptiaco multas attribuerentur significaciones. Quare non est mirum, si præsentī Schemati multa congruere pos-
sunt significata: primumque proponitur ab erudito viro de Primatu Animalium, dicens, sub
efficta Regali corona:

DEDIT HIS NATVRA PRIMATVVM:

Inter aera Aquila:

Inter terrestria Leo:

Inter aquatilia Delphinus.

Vere quidem omnibus volatilibus tanquam Rex Aquila præficitur, & omnibus terrestribus
animalibus Leo. Sed etiam quod piscium nonnumquam dominium habeat Delphinus, ut Aquila
volucrum, obseruat in suis Hieroglyphicis Valerianus, inquit: " Apud pindarum legas, " lib. 19.
Aquilam ita volucrum reginam ab Ione declaracem, veluti Delphinum piscium: utriusque
pernicitate genus omne suum exuperante. Porro de pernicitate Delphini portenta vadit
Aristoteles ita: " Quin etiam de velocitate huius animalis mira, & incredibilia quedam ac. b 9. Hist. c. 48

cepimus: omnium enim velocissimum esse creditur animalium tum aquatilium, tum terrestrium. **A**
 Superfiliunt etiam malos nauigiorum maiorum; quod tunc potissimum euenit, quum aliquem
 insistentur piscem, quem deuorent; tunc enim, si quem impetunt longius fugit, ad ima gurgi-
 tum persequuntur propter famis necessitatem, quod reditus longior sit, retinent se se, quasi
 spacium cogitantes, conuersique feruntur perinde ac sagitta pernice, ut celeritate oportuna
 longo transmissio itinere ad locum spirandi deueniant: quo impetu fit, ut se iaculentur in aerem,
 & supersiliant malos nauigiorum, qua sorte affuerint. Hoc idem Vrinatores faciunt, quum
 se in profundum dimiserunt: pro viribus enim conuersi enixius efferuntur, ut spirent. Sed
 infra quoque Pierius: ^{lib. 27.} Ita vero Delphium maris regem significat, ut pro aqua, marisq. ipso
 passim in numis excudatur. Præcipue autem Sunj Neptunus sub Delphini imagine colebatur.
 Neptuno vero aquarum domino nullo non in signo eius adsculpebatur. Quare laudabilis est ex-
 plicatio Schematis a cl. viro propofita de Primatu brutorum animalium.

Nostra explicatio de Ducis exercituum triplici proprietate.

Cap. XCII.

Quod si Schematis hieroglyphicum morale voluerimus esse, atque ad humanam vitam
 attinere; primum eo signari putamus tres conditiones Imperatori militum, exerciti-
 umque Ducibus apprime necessarias; quæ sunt, Perfpicacia, Celeritas, & Fortitudo;
 quarum prima dos est Aquilæ, visu pollentissimæ, quæ vel inconniuentibus oculis fulgentissi-
 mum Solis iubar intueri potest: alia propria est Delphini, cuius incomparabilem, & admira-
 bilem omnino pernicitatem nouissime nobis confirmauit Aristoteles: tertia peculiariter
 conuenit Leoni, cunctorum animalum generosissimo fortissimoque. Quas quidem tres
 conditiones habuisse Cæsar Imperator omnium fere bellicosissimus apud Plutarchum apo-
 phthegmate nobili gloriatur, dum deuictis hostibus, ad amicum Romam scribere non dubi-
 tavit: VENI, VIDI, VICI. Vidit enim protinus a longe tempus opportunum rei bene
 gerendæ: Venitque celeriter ad opprimendum hostem: & militum fortissimorum robore
 vicit inimicum exercitum. Cæciliens Imperator non agnoscit quid, & quando, & quomo-
 do sit agendum: segnior dux elabi sinit fugacem occasionem victoriæ: viribus non pollens
 fortitudineque destitutus exercitum regens, facile suos milites hostibus necandos exhibet;
 vnde recte dicebat Chabrias Atheniensium Dux, vel ut alij dicunt, Philippus Macedo,
 formidabiliorem esse Leporum exercitum duce Leone, quam exercitum Leonum Duce
 Lepore.

Tertia declaratio nostra de Amoris genitabilis imperiosa potestate.

Cap. XCVIII.

Verum & isto Schemate nostro potestatem ac imperium Amoris genitabilis in tribus
 elementis indicari, nimirum, Aere, Aqua, & Terra, vbicumque nascuntur animan-
 tes, optime colligitur ex Lucretij Musa suauissime concinente: ^{lib. 10.}

- ,, Æneadum genetrix hominum diuumque voluptas,
- ,, Alma Venus, cæli subter labentia signa,
- ,, Quæ mare nauigerum, quæ terras frigidiferentis
- ,, Concelebras: per te quoniam genus omne animantum
- ,, Concipitur, visitque exortum lumina Solis.
- ,, Te, dea, te fugiunt venti, te nubila cæli,
- ,, Aduentumque tuum: tibi suaueis dædala tellus
- ,, Summittit flores, tibi rident æquora ponti,
- ,, Placatumque nitet diffuso lumine cælum.
- ,, Nam simul ac species patefacta est verna dici,
- ,, Et referata viget genitabilis aura Fauoni,
- ,, Aeris primum volucres te, diua, tuumque
- ,, Significant initum percussæ corda tua vi.

,, Inde

- A
- „ Inde feræ pecudes perfulsant pabula lata,
 - „ Et rapidos tranant amneis : ita capta lepore,
 - „ Inlecebrisque tuis omnis natura animantum
 - „ Te sequitur cupide, quo quamque inducere pergis.
 - „ Denique per maria ac monteis, fluuiosque rapaceis,
 - „ Frondiferasque domos atium, camposque virensis,
 - „ Omnibus incutiens blandum per pectora Amorem,
 - „ Efficis, vt cupide generatum sæcla propagent.

Cl. Alciatus Emblemate suo ^{b Emb. 107.} Potentiam Amoris exponens, eam ad elementa duo sola coarctat, Aquam, atque Terram, omisso penitus Aere, dum cecinit :

- „ Nudus Amor viden vt ridet, placidumque tuetur ?
- „ Non faculas, nec quæ cornua stætat, habet.
- „ Altera sed manuum flores gerit, altera piscem :
- „ Scilicet vt terræ iura det, atque Mari.

B Quod ex Valeriano desumpsisse videtur ^{c 1. 27. Hier.} vir eximius, vbi de Delphino, vel potius vterque ^{d 1. 4. Epig. Græc.} de Græco Palladæ tetraſticho ^{e cap. 91.} propositis versiculis Latine versio. Sed tamen & in Aere quoque genitabilem vim Amoris clarissime demonstrat Auis - Paradisi nuncupata, nomine proprio Manucodiata ; quæ totam sui vitam agit in Aere, ibique sætificat, nuquam terras attingens, nunquam arbores, aut maria, nisi demortua de sublimi deorsum concidens. Cuius historiam luculenter a Cardano, Scaligeroque seniore descriptam in vtriusque Subtilitatibus, inferius ^{f Aquilæ nidus altissimis locis.} oportuniore loco proponemus, atque considerabimus. Non posuit autem in Gemma noster Autor Manucodiata, sed Aquilam ; tum quod eius ævo non esset apud Europæos nota Manucodiata, nondum apertis navigationibus ad Indias Orientales, vnde portatur e Iaua, & Moluchis insulis ad nostrum hemisphærium auiculæ cadaver : tum quod ad alta significata Schematis nihil attinet Manucodiata : tum quod Aquila nidificat in editissimis locis Aeris. Nam Autori libri de Natura rerum, ^{g lib. 12. c. 11.} *Aquila altissimis arboribus nidificat : vbi mala bestia non accedit.* Ita quoque Bartholomæus Anglicus de genninis rerum proprietatibus opere, dicit ^{h lib. 1.} *Leuat se Aquila plus quam alia volatilia. Hinc eadem in altissimis rupibus nidificat ; vbi loci sublimitate ab omnimodo cursu aduersario se iustificat, & defendit.*

C Similiter cl. Aldrouandus Præceptor in Ornithologia, de Aquila scribit ^{i 3. Georg.} *In nido ex sublimi rupe, aut celsa arbore constructo, ac concinne preparato, oua deponit, vt incubet.* Vt hinc haberi possit, Aquilam in Aere vtcumque sætificare. Sed nihilominus Aerem esse genitabile animantium elementum probare valemus ex eo, quod alibi tractantes de Quinto Quæstitis ^{k 6. Hist. 1. 8.} late confirmauimus ex autoribus Classicis, Virgilio ^{l 2. de re rust. c. 1.} Aristotele ^{m lib. 4. c. 12.} Varrone ^{n Hexam. hom. 8.} Lactantio ^{o 1. Hierog.} Equas alicubi Zephyro vento suscepto concipere sine coitu maris, adiecta & explicata luculente ratione physica propositi : quam theoriam longiorem non est operæ pretium huc inde transferre. Quin & Vultures hoc idem efficere, ^{p lib. 27. c. 17} D. Basilius & Horus ^{q 2. Hexam. cap. 20.} Apollo ^{r Hist. an. cap. 26.} persuasere Cælio Rhodigino ^s quibus consentit aperte D. Ambrosius ^t & Magnus Albertus ; ne plures alios referam eo loco productos, & explicatos. Non est igitur Aer eliminandus ex elementis, genitabilis Amoris vim obtinentibus :

Amoris tres differentias, Iracibilis, Concupiscibilis, & Rationalis, explicari Schemate. Cap. 10.

D **Q**uarta Schematis explicatio nobis occurrit de ternis Amoris differentijs, quas olim nouimus esse Concupiscibilem Appetitum, Iracibilem, & Rationalem. Profecto Delphino signatur Amor concupiscibilis. ^{a 9. Hist. c. 48} Delphinus est apertum hieroglyphicum Appetitus Concupiscibilis, dicente Aristotele : ^{b lib. 27.} *In marino etiam genere plurima de Delphinis narrantur indicia morum placidorum ac mitium. Amores quoque in pueros, & affectus libidinis, cum circa Tarentum, & Cariam, tum etiam locis alijs referunt.* Valerianus pariter in hieroglyphicis ait : ^c *Inuenio etiam ex Delphini similitudine Amorem in simpliciore aetate significari, quem puerilis aetatis amasium non uno exploratum est exemplo, qualia ab utroque Plinio referuntur : vt non immerito tot in Numis Delphinum cernere sit ab alato Cupidine franatum. Et Veneris statuæ plerasque vidimus, quibus*

bus adsculptus est Cupido, qui vel Delphino insideat, vel alio quoquo modo regat eum apprehensum, & mox: Physiognomici sane lasciuos & petulantes eos in primis iudicant, qui simum, ut Delphini, nasum habeant; proptereaq; Socrati nequitia, quam ex ipsa facie praeferret, vitio data est: quod ita se natura affectum inficias non iuit: ceterum se naturam continentia domuisse. Id quod etiam Plato in Symposij sine multis argumentis restatum facere est aggressus. Ita ergo Delphinus est apte symbolum Amoris Concupiscibilis. At Leonem esse hieroglyphicum Appetitus Irascibilis Valerianus idem aperit, asserens: * [Immensum itaque furorem, quo quis impotentius exardeat, significare si collibuisse, Leonem effingebant catulos suos discerpentem, immo exossantem, ut Græcum vocabulum *εἰς τὸ λῶν* interpretemur, non autem *εὐροίοντα* (ut in vulgatis Hori exemplaribus eodem capite bis positum nihil significat) quo quidem furore correptum olim Herculem, auctores tradunt, eoque insanix prouectum, ut non in hospitis tantum filios, verum & in suos ipsius filios vsque adeo saeuire solitum, ut eos interfecit, quod non absimile est a pictura leonis proprios catulos discerpentis. Sane Theocritus in Megara Hercules femina, de furore, quem is in liberos exercuerit, hæc dicit, Latine versa:

* Hierogl.
Leo symbolum
Amoris
Irascibilis.

*Infelix, qui missilibus de munere Phæbi,
Sive ea Parcarum, vel Erinnyos impia tela,
Gnatis ipse suis furijis agitat us ademit
Charam animam, ut domus ipsa cruore aspersa natas.
Hos ergo confossos manibus cecidisse paternis
Iussa oculis spectare meis, miserabile visu!*

Poetæ quoque nostri Leonem iracundum notant: vnde illud apud Horatium, Promethea infanti Leonis vim stomacho apposuisse nostro, quum de excandescencia loqueretur. Elegantissime quoque, neque non etud. tissime Lucretius causam furoris istius perquirat, cuius carmina non iniucunda quæ repetantur ponere non pigeat:

*Sed calidi plus est illis, quibus æria corda,
Iracundaque mens facile effruescit in ira,
Quo genere in primo vis est violens a Leonum;
Pectora qui fremitu rumpant plerumque gementes,
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.*

Superius vero dixerat, quum de varietate animi loqueretur:

*Est etiam calor ille animo, quem sumit in ira,
Quum feruescit, & ex oculis micat acrius ardor*

Eius vero indicium excandescentiæ est, quum caudæ verberibus se se excitare visus fuerit: quod ita Hesiodus tangit in Herculis Scuto:

*Ipsæ autem hominum - corruptorem Martem proprogreudentem obseruans,
Terribiliter intuens oculis, Leo tanquam corpus consecutus,
Qui & valde accurate pellem tenacibus unguibus
Scindens, quam celerrime dulcem animam abstulit.
Constanter autem utique nigrum ipsius impletur cor.
Ignis autem intuens oculis terribiliter, & latus & humeros
Cauda verberans, pedibus fodit: neque aliquis ipsum
Toleraret contra aspiciens prope ire, neque pugnare.*

Ut hinc apertissime pateat, Leonem esse typum Amoris bellici, & Appetitus Irascibilis. Addit autem Valerianus: Quem Hesiodum Catullus secutus Galliambico super Atti dixit:

*Age: cade terga cauda tua, verbera pateant
Face cuncta mugienti fremitu loca retonent.*

Et quæ ad furoris incitamentum & indicium sequuntur: nam & corrugare frontem pugnanturus cernitur Leo, quod *ονόσειν* Græci dixerunt: & superciliorum contradiouem, *εὐανόσειν* vocant. Index autem præcipuus est Leonini animi cauda, perinde ac equorum aures; eoq; proprie in Leone dicitur Alcea, quod præcipuum in ea robur consistit: vel quod incitamentum quoddam sit ad assumendas vires, animumque commouendum. Initio irarum terra flagellatur, crescente vero excandescencia terga etiam sua verberant. Id ea de causa fieri

putat

A putat Alexander * Aphrodiseus, quod eorum anima vehementius moueatur, sitque vltionis admodum appetens: cauda vero vtatur, velut homines manu, qua illi se plerumque in excandescencia complodere solent: ita animalia hæc ira commota, quum id quod se se lædit vlcisci nequeunt, eo sibi modo solatium solent excogitare. Est itaque furor Leoni familiaris; vnde apud Marouem, ^d

* lib. 1. prob. 49.
d 7. Æn.

*Hinc exaudiri gemitus, iraque Leonum
Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum.*

& Ouidius:

Iram vultus habet,

de eisdem ait: quare poetæ Leonem peculiariter feram dicunt. Ita Callimachus:

Ἐνός ἀνθρώπων δέγουσ' ἡρώδαιον.

Quod vero catulos ab eo exorsari pingerent, causa est, quod medulla leoni vel nulla, vel perexigua est, vt omnium animalium solidis omnino ossibus constare videantur, quasi inde accrescat furor, quod labor his confringendis sit mercede minor; quum minimum id sit, quod suctui possit inferuire.] Sic ergo Leo ferocissimum, & iracundissimum animal hieroglyphicum est bellici furoris, Amorisque, siue Cupiditatis Irascibilis. Tertium animal hicce duobus eminens, atque superuolans Aquila symbolum esse rationalis Appetitus, Amorisque sciendi, constat item ex antiquis, teste Pierio, qui per eam indicari scribit; † [INGENIUM VELOX: cui Pindarus, & alij plerisque locis, tum præcipue Nemæis, ingenij promptitudinem & velocitatem per Aquilam ostendit, sumpta ab eo comparatione, quod prædam etiam valde procul distantem mira pernicitate nanciscatur, visuque ita polleat, vt profundissima quæque prospiciet: quæ omnia ingeniorum acumini sunt accomodata. Idem quum Bachchidis & æmulorum suorum gloriam eleuat, coruos illos, se vnum Aquilam iactat, quod promptissimo ingenio nihil non concipiat, quantumlibet arduum, & a terra marique remotum, mox & styli velocitate quæcunque conceperit, assequatur. Ad huiusmodi rerum amplitudinem alludere mihi videtur Aristophanes, Avibus, quum Atheniensibus aut adulaturus, aut eorum spes inanes elurusus, ait, *ἀντὶς ἐν νεφέλαις γαίῳσι*. Nimirum enim Oraculum acceperant Athenienses, Fore vt tanto vrbes reliquas post se intervallo relinquerent, quanto Aquila reliquas anes volatu superat. Et Sosithei dictum illud celebre super vi eius impetuosa:

Medulla Leonis ossibus an sit.
Aquila typus Amoris Rationalis.
† lib. 19 hier.

Vna Aquila innumeras exagitat aues.

& mox idem Valerianus: [ALTA COGITATIO: Non defuere tamen, qui Aquilam huiusmodi Promethei cor arrodentem, ad mores trahere conarentur, ac profundæ cogitationis principem significare contenderent. Sed ne diutius in Prometheo hæsitemus, quæ nostri super Aquila fenserint, potius aperiamus. DIVVS JOANNES. Sane homines quum solam auium omnium Aquilam esse diuinam autument, & antiquitas eam Joui tela gestare crediderit, inde persuasi sunt, quod eam omnium maxime oculo valere conspexerant, longissimoque intervallo minutissima quæque discernere, Homeri ad hoc accedente testimonio, ita dicentis:

*..... vt Iouis Ales,
Cuius acutam aciem perhibent præstare volucres
Ante alias, quot quot calo spatiantur aperto.*

D Et hymno Mercurij, vbi Apollo de Mercurij occultatione loquitur, qui ita latitaret, ait, vt neque ipsum vel Aquila, quæ tam acute videt, inspexisset. Hinc Theologi nostri Diuum Ioannem Euangelij scriptorem per Aquilæ hieroglyphicum a diuinis illis vatibus præmonstratum deprehendere. Sane Aquilam (vt nomen etiam interpretemur) ab acute videndo dictam nonnulli ex veteribus asserunt, vt pote qui Aquilam, quasi Aculam ab acumine dictam velint; quamuis, vt paulo ante dicebamus, alij ab aquilo colore vocem ducant; est enim aquilus color fuscus, & subniger, ab aqua denominatus. Vt cumque autem acutissimi visus Aquila est Ioannes, qui oculi acie in altissimæ diuinitatis recessum directa, præ omnibus maxime superioris naturæ secreta reuelauit: cuius facie Ezechieli visa supremum ex quatuor locum obtinere; qui ad abolendam Abionitarum hæresim, quæ Christum hominem tantum, non Deum etiam asseuerabat, ad altissima remotissimaque rerum principia præp-

tibus

ribus euolatit pennis, deque penitissimo Diuinitatis nido nitidissimas ac maxime pellucas gemmas surripuit, quæ postmodum intuentium oculis, quantumlibet coniuuentibus halucinantibusque, micantissimæ luminis claritatem attulere. Illic enim erat lux vera, quæ sola lumen mortalibus elargitur. Hic ille deprehendit humanarum diuinarumque rerum omnium initio fuisse, atque penes Deum, ipsum denique Deum, ipsam esse rationem, quæ apud nos sub Verbi nomine recepta est: vt reliqua missa faciam, tam multis Diuinæ sapientiæ luminibus illustrata. Hæc est denique illa Aquilæ volantis effigies, diceret Irenæus, quam sacri præuidere vates, quæ Ioannis nostri beneficio, spiritus in Ecclesia aduolitantis gratiam manifestat. Nam hic alte exorsus principium, quod a Patre est, effigiem Verbi, quæ refertur in Filio, & præclaram eius generationem enarrat, tanta cum fiducia rem tam arduam aggressus, vt Aquilæ Symbolo merito figuretur: Ioannes inquam ille altiloquus, quod Aquilæ referatur hieroglyphico, ipsa susceptæ lucubrationis materia sublimis, ait Eucherius, & ab ipso rerum principio repetita, in causa fuit. Proinde quum volatu sublimi in ipsam Dei omnipotentis aulam elatus sit, & oculorum aciem visu præpollens in admirandæ diuinitatis faciem infixisset, doctrinam nullo antea mortali ingenio cõceptam ab alto detulit, cuius initium, In principio erat Verbum.] Hæc illic. Quibus apertissime constat, Aquilam esse hieroglyphicum Amotis contemplatiui, & Appetitus intelligendi, Cupidinisque pulchræ sciendi, qua cuncti mortales natura detinentur, vt ait Aristoteles. Vnde patet in Schemate sub ternis iconibus, Delphini, Leonis, & Aquilæ, signari belle tres Amorum differentias in Anima nostra vigentes, quæ sunt Appetitus Concupiscibilis, Irascibilis, & Rationalis: de quibus etiam luculenter in primo Schemate tractauimus, sub alijs Cupidinum imaginibus.

Elementa viuentium feracia & altricia ternæ produntur in Schemate.
Cap. C.

e 1. meta. iunt.

Dubit.

Gen. 1. 20. 21.

5. hist. c. 19

Animalia in igne nasci & viuere.

Solutio de Animalibus. Animum ortus & vita vt in etc.

lib. 1.

Gen. 1. 19. 28. & passim.

QVinta demum explicatio Schematis ea sit, qua ternis his imaginibus animalium in tribus elementis grauitatis participibus præcellentiam atque dominium habentibus, indicetur horum trium elementorum natura ferax, & altrix animalium, ad Ignei elementi discrimen, in quo nullum omnino nascitur, neque viuunt animal. Profecto de Terra per Leonem, & de Aqua per Delphinum representata, nulli dubium est quin elementa sint animalium feracia pariter, & altricia. Dubium esse posse videtur de Aere, atque de Igne. De Aere quidem, quia sicut in prima cõiuncta mundi creatione volucres ex Aqua productionem habuere: nam in sacra pagina legimus: *Dixit etiam Deus producant Aquæ reptile anime viuentis, & volatile super terram sub firmamento cali. Creauitque Deus cete grandæ, & omnem animam viuentem, atque motabilem: quam produxerant aqua in species suas: & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum. Benedixitque ei dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: auesque multiplicentur super terram: nulla profus Aeris mentione facta. sic etiam in subsequenti phytica generatione volucres in terra fere generantur ex ouo, non in Aere. De Igne pariter habemus communem famam, in ipso Salamandram viuere; quin & Aristotelis testimonium est: *In Cypro insula, ararijs fornacibus, ubi Chalcites lapis ingestus compluribus diebus crematur, bestiole in medio igne nascuntur pennatæ, paulo insciscis grandibus maiores, quæ per ignem saliant, atque ambulant. Emortitur hoc genus, & illud niuis alumnus, quum alterum ab igne, alterum a niue dimotum est. Nonnulla corpora esse animalium quæ igne non absumantur, Salamandra claro documento est: quæ vt aiunt, ignem, inambulans per eum, extinguit.* Verum enim uero re intime perspecta, somni potest utraque difficultas. Ad primam enim de volueribus, certum est autem Schematis non respexisse primam Animum supernaturalem Creationem, de qua Moses eloquitur; sed illarum secundam generationem physicam ex ouo, & habitationem naturalem plerumque in arboribus procul a terra in elemento aeris; quo nomine tum Lucretium audiuimus accinentem*

,, Frondiferaque domos animum, camposque virentis:

tum etiam in Sacra scriptura legimus frequentissime *Volucres cali*: nomine cali signate Aeris

A ris elementum, quod primum est cælum vulgare, contradistinctum à cælo secundo, quod æthereum est circulo mobile, nec non à tertio cælo Empyreo immobili, usque ad quod raptum se testatur Apostolus, iniquens: *Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, siue in corpore nescio, siue extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus nescio, deus scit; Quoniam raptus est in Paradisum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Sed in eo loco citato: *Producant aqua reptile animæ viuentis, & volatile super terram sub firmamento cæli:* Aquarum nomine significatur aggregatum ex elemento aquæ quæ uentis, ex quo reptile genus piscium primo conditum est: & ex aere nostrate uaporoso, quem Aquæ nomine, fluuij, ac Oceani veteres appellasse, dudum notauimus apud Aristotelem. Et reuera *super terram sub firmamento cæli* (quod ab incorruptibili firmaque substantia firmamentum apte nuncupatur) est Aeris elementum, ex quo Moses Aues primo creatas memorat. Insuper his addendum est unam Auem Manucodiatam nomine, semper in aere sublimi generari, uiuere, ac mori, nec nisi demortuam in tetræ aspici: de qua Scaliger ad Cardanum ita: *Indicarum Apodum modo unam tibi notam uideo, Manucodiatam. Quam tamen iuuenulam abste uisam suspicor: qui corpus eius hirundinino æquale scribis. Quod si ita, uti dico, uerum est: illud etiam errasti, quum putares non morbo, sed senectâ dissolui eas. Quippe Apodes Columbarum instar, in Iaua maiori prodiderunt se uidisse nauigatores, pennarum uarietate pulchras: quibus ad cristas utantur milites. Hanc ego esse arbitror. Quare tua illi uita morbo præcisa fuit: si non peruenis ad iustum incrementum (cui Cardanus respondere posses, in humana specie scnes emori, tam pumiliones Africæ, quam proceriori corpore Germanos, pariter & Italos medioeri statura; quas differentias corporeæ magnitudinis in Apodibus Indicis, pro uarietate regionum, inueniri nihil omnino prohibet) Bernardus Oruesanus, regie turrem præfectus, studiorum meorum studiosissimus, misit ad me hac scripturienti Manucodiatam unam, maxima pica non minorem. Illam metitus a rostro ad uropygium, semipedem excedere inueni. Capus non rotundum, sed pressum est, quale hirundinis, tam grande, quanta nux iuglans est. Cauda longissima, bifurcata. Pluma in capitis parte superiore adeo minuta, ut pilo propior pene uisum fallat. Ei uiriditas, quæ in feris Anatibus: sed ita uegeta, ut Smaragdæ splendorem imitetur. In parte inferiore sub gula etiamnum & minorior, & breuior, uerum flaua, ac nitore Cistrij. Ad os machum uergens diluitor & lucidior: figura plumæ uulgaris latiuscula. A capite collum in supra parte densissima segitur, fulgore fuliginoso: quæ ad caudam se se demittens paululum grandescit, ac de coloris illius intentione pederentem, quasi per gradus, semper aliquid remittit. Par sub aluo magnitudo. Color haud absimilis, Alarum protensarum prolixitas sesquipedalis. Pennarum color inferne buxens: superne candor leuissima fuligine semimictas. Illud imprimis admiratione dignum: Ei quum semper in aere sit agendum pennarum pinnulas non coherere: sed distatas aerem transmittere. Rigor tamca tibi, qui illis quasi carina est, insignis. Earum quoque aliqua ad medium usq; pinnulis utrinq; muniuntur. Inde ad cuspidem in pilos quosdã rarissimos, minutissimos, mollissimos desinunt. Primores alarum penne, quibus scindunt aerem, firmissima sunt, & quibusdã fuluis maculis per interualla conspicuæ. Sed antea Cardanus lúculentius de proposito dixerat: *Vnde in Mo-**

B *luchis infulis sub æquinoctio Auis mortua in terra aut mari colligitur: quæ uiuens nunquam uideri solet, quoniam pedibus careat; tametsi neget Aristoteles auem ullam pedibus carere. (Sed aristoteles agit de auibus æuo suo cognitis, & negligere potuit unicum auem Antipodarum, recens ad nostram notitiam productam) Hæc igitur, quam ter uideri iam contigit, sola, ut ita dicam, ob id pedibus caret, quod in sublimi aere atque procul ab omni visu humano habitat. Corpus eius rostrumque magnitudine & forma simile hirundini, pennæ alarum & cauda accipitrem magnitudine, dum alas extendit, superant; æquant uero ferme aquilam. Pennarum crassitudinem excogitare potes: tanta enim est, qualem pro auiculæ paruitate conuenire ratio docet. Sunt igitur tenuissimæ, & persimiles, præter tenuitatem, pennis pauonum feminarum ex toto: neque masculorum pauonum pennis assimulantur, quod non sint oculatæ, ut quæ in masculi pauonis cauda cernuntur. Masculi dorsum auiculæ huius sinuatur intus, in eamque cauitatem oua femina facere ratio ipsa docet; quum & ipsa femina cauum habeat ventrem, ut sic utraq;*

C

D

Aer ut dicitur nomine cæli. Cælum tertium quid sit D. Paulo. 2. Corinth. 12. 2. 3. 4. Gen. 1. 20.

Aque nomine aerem intelligi. 1. Meteor. sum. 3. 6. 12.

Exerc. 2. 2. 20. Manucodiatæ descriptio.

Cardanus de sensu.

de Subtil. lib. 10.

Aristoteles defensio.

Mira constitutio auis in aere semper degentis, & inebantis.

„ cavitare possit ova incubare. Masculo hæret in cauda filium longius tribus palmis, co-
 „ loris nigri, medianm inter quadratum rotundumue, neque crassum, neque admodum te-
 „ nus, verum ei non absimile, quo crepidas cerdones consnere solent. Hoc existimamus,
 „ dum femina ova incubat, alligari firmius illam masculo. Neque mirum est in aere perpetuo
 „ habitare; nam cauda & alis in orbem extensis haud dubium est sponte sustineri. Vi-
 „ cissitudo etiam, si quid est lassitudinis, illam excutere potest. Cibum nullum esse puto
 „ præter cæli rorem, qui simul sit cibus & potus: & ita naturam prouidisse diligenter tan-
 „ to miraculo videtur, vt in aere habitare possent. Vesci autem aere puro haud verisimile
 „ est, quod nimis tenuis sit. Vesci animalculis, neque id, quod ibi non fiat congregatio
 „ ad generationem illorum haud dubie necessaria: neque in auium ventribus illa cernuntur,
 „ qualia in hirundinum: sed tamen hoc non cogit; quum Manucodiatas solo senio
 „ confici credendum sit: at nec vapore, quum infra copiosior sit; vnde descendentes vi-
 „ derentur: vapor etiam nonnunquam perniciosior est: rore igitur per noctem vesci veri-
 „ simile est. Vt vero Manucudiatata ita auis est, vt nunquam habitet terram &c. Verum vt
 „ hinc apparet Manucodiatam auem semper in aere vitam agere, in quo primum enascitur, ac
 „ demum emoritur: ita non facile Cardano dederò solum senio confici, nec morbo pariter
 „ interire posse; quum in aere illo, vbi rorem sibi reperit ad pabulum, caloris, atque frigoris,
 „ humoris, & siccitatis intensiores esse valeant qualitates, quæ morbificas afferant intempe-
 „ raturas iuuenibus etiam Manucodiatas; quæ mortuæ proinde minusculo corpore colligan-
 „ tur in terra, vel in mari apud Indos. De quorum victu in aere sublimi, non est vt hic ea re-
 „ petamus, quæ late discussimus in opere nostro^K De his qui diu viuunt sine alimento. Carda-
 „ noque contradicit Aristotelis^L doctrina, qua scribitur, oriri rorem in aere inferiori prope
 „ terram: dicit enim: *Ex eo autem, quod in die euaporat, quantum non suspensum fuerit, prop-
 „ ter paucitatem sursum ducentis ipsam ignis, ad eam, quæ eleuatur, aquam, iterum quum deorsum
 „ feratur, quando infrigidatum fuerit noctu, vocatur Ros, & Pruina, & mex: signum au-
 „ tem est, quod fiunt hæc, quia non longe suspenditur vapor; in montibus enim non fit pruina.
 „ Causa autem est, vna quidem hæc, quod sursum ducitur ex cauis, & humidis locis; quare, ve-
 „ lut onus portans manus, sursum ducens caliditas, quam secundum seipsam, non potest eleuare
 „ ipsum ad multum locum altitudinis, sed prope dimittit iterum. Alia autem est, quia diffluit
 „ magis aer, existens in altis; qui dissoluit consistentiam talem. Fit autem Ros vbiq; australi-
 „ bus, non borealibus, præterquam in Ponto, &c.* Vnde fatis iam subiecta sunt prima dubitatio
 „ de Aëris elemento, quod mystice signatur in Schemate per Aquilam auium reginam.
 „ Neque vero maioris momenti est, quod obijcitur ex Aristotele de Pyraustis, in igne for-
 „ nacum Cypriarum orientibus & salentibus, extraque ignem viuere, ne momento valenti-
 „ bus: de que Salamandra, quæ per ignem inambulat illæsa: tum quia refert id Aristoteles nõ
 „ ex mente propria, sed ex vulgi fama, quam in Salamandra nouimus esse falsam, ambuga in
 „ igne maiori: tum quia fornacum Cypriarum ignis æquiuoce cum quarto elemento dicitur,
 „ de quo nunc agimus, supra regionem aeris altissimi degente sub cæli fiderei fornice conti-
 „ guo; qui quidem ignis nullum omnino generat, aut alit animal; vt etiam expressis verbis nos
 „ edocuit Aristoteles^M aliquando. Sapienter itaq; Schematista noster tria tantummodo si-
 „ gnauit elementa viuentium animalium habitationi physice destinata, Terram, Aquam, & Ac-
 „ rem, per Leonem, Delphinum, & Aquilam hieroglyphice denotata.

Cardanus
 notatus de
 Manucodia-
 taz natura.

K lib. 2. c. 32.
 32. 49 &
 lib. 3. c. 11
 L 1. Meteor.
 su. 3. c. 1.

M 2. de gen.
 20. cap. 3.

Astronomi Lunarium motuum, & phasam obseruatoris hieroglyphicum.

Schema XX. Gemma.

Explicatio Fabulosa, sive poetica, viri docti, de Endymione a Diana adamato.
Cap. CI.

Incognitus gemmæ declarator, non inepte symbolum hoc Endymioni, a Diana peramato, poetarum fabulam secutus, applicauit apposito tum fronti Schematis nomine Græcanico ENΔΥΜΙΩΝ: tum calci disticho Latino:

„ Te fortunatum, Endymion, super omnia, quando
„ Pergit in amplexus pulchra Diana tuos.

Etenim quum multifariam a Poetis, & a Mythologis Endymionis antiqua fabula proponatur, & explicetur: Hieroglyphici nostri mta videtur eos esse secutus, qui ponunt Endymionem fuisse Pastorem Amasium Dianæ; quos Natalis in sua Mythologia ^{lib. 4. c. 2. f.} memorat, in-
quiens: Me tamen non præterit, alios fuisse, qui pastorem fuisse Endymionem putarint, qui nocturnis pascuis delectaretur; quum alij pastores clausos greges in stabulis haberent: atque quum huius greges magnopere pinguescerent; fabula datus est locus, quod Luna eius amore capta illud Endymionis gregibus donaret. Hunc mortuum esse, & sepulchrum apud se testati sunt Elei, qui insigne sepulchrum illi erexerunt. Nihil aliud autem per hæc significatur, quam diligentiam omnibus in rebus esse vilem; quum maxime Dei auxilium ijs præcipue præsto esse soleat, qui & ipsi non sint desides, & illud suppliciter impetrauerint. Nam certe quidem Deus non fauet desidia. Sed Interpretes Arati fati hanc explicationem approbare videtur dicens de Diana (quam eandem cum Luna ponit, atque Proserpina) Endymionem amasse fertur, quia nocturni roris humor, qui est siderum quibque, ipsius Luna animandis herbarum succis insudatur, & pastoralibus profunt successibus. Quam quidem interpretationem utcumque videtur ea parte recipere Schema, qua pingitur Endymion cum pedo pastoricio, pariter & vrceo pastorali & cucurbita, caneq. pastorali. Sed quum gregis nullum omnino vestigium appareat in Schemate, licet ipse grex nocturno Lunæ rore latis herbis pinguescere supra modum dictus, anima sit explicationis allata; propterea fit vt eam respexisse non

Refellit
anonymi sen
sus prior de
Endymione
pastore.

videatur Autor nostri Schematis. Alij fortasse dixerint Endymionem adamatam a Diana, non quia pastor ad eius nocturnos rores pascua suo grege frequentauerit; ac quia venator nocturnus Dianæ studia coluerit; quod ex antiquis ita confirmat Comes Natalis: ^b *Nunc quæ causa horum singulorum fuerit, inuestigemus. Atque primum scire conuenit, multa antiquos ad illustrium virorum perpetuam memoriam consinxisse, quæ postea fabulosis ornamentis vestita ad humane vitæ utilitatem & eruditionem fuerint informata. Sic illa, quæ dicta sunt de Endymione, ut perpetuam eius viri memoriam ab antiquis poetis fuerunt ficta. Qui vero magis historice rem explicarunt, dicunt Endymionem dictum fuisse in eo monte perpetuo dormire, & a Luna amari, quia quum dormiret per diem; per noctem, quo tempore feræ exire solent de suis latebris, ad Lunæ lumen venaretur: neque unquam per diem videbatur. Cui quidem opinioni quamuis fauere videatur Endymionis pictura cum cane, nihilominus aperte repugnat sedens homo cum pedo pastoricio, canequæ non venatico, minime venationem ageus, nudusque, Lunam & sidera speculans, non autem feras vllas insequens. Neque Diana pingitur in Schemate venationem exercens cum canibus, iaculis, & arcu, sed inermis Luna nullam omnino venationis partem agens.*

Propria Schematis explicatio proponitur de Astronomo, Luna, siderumque cursus, & phases obseruante. Cap. CII.

NOs autem cunctis in Schemate positis attente consideratis, in eam denique sententiam descendimus, ut ea nihil aliud quam Astronomi, cælestes asterismos, Lunæque motus, & varietates obseruantis, hieroglyphice nobis demonstrent: Quam explicationem haurire licet non solum ex antiquis autoribus, uerum etiam ex natura rerum in Schemate representatarum. Ex antiquis primum quidem, quia de Luna legimus apud Plinium: [†] *Sed omnium admirationem vincit nouissimum sidus, terrisque familiarissimum, & in tenebrarum remedium ab natura repertum, Luna.* (quod & sacra pagina videtur haulisse, ^a ubi legitur, fecisse Deum Luminare nouus ut præflet nocti.) *Multiformi hæc ambage torsit ingenia contemplantium, & proximum ignorari maxime sidus indignantum, crescens semper aut senescens. Et modo curuata in cornua, modo aqua portione diuisa, modo sinuata in orbem, maculosa, eademque subito preuentens, immensa orbe pleno, ac repente nulla: alias pernox alias sera, & parte diei Solis lumen adiuuans: deficiens, & in defectu tamen conspicua: quæ mensis exitu laet, quum laborare non creditur. Tam vero humilis, & excelsa, & ne id quidem uno modo, sed alias adnotata celo, alias contigua montibus: nunc in Aquilonem elata, nunc in Austrum deiecta: quæ singula in ea deprehendit hominū primus Endymion, & ob id amore eius captus fama traditur.* Alexander item Aphrodiseus a vulgo salutatatus in suis problematibus inquit: ^b *Ut etiam Endymion, homo cælestium cursum studiosus, quum Lunæ cursus, faciesque varias quaereret, nocteque vigilaret, interdum dormiret, delicia Luna fuisse, somnoque dormiuisset inexpugnabili, edoctusque ab ea, ut Philosophus, causa ipsius solutionem fingitur. Illum etiam pastorem fuisse ferunt, quod in solitudinibus, ac excelsis montibus Lunæ motum specularetur. Arati pariter Interpres inquit: Endymionem vero pastorem amasse Diana dicitur, duplo scilicet modo: seu quod primus hominum Endymion cursum Lunæ inuenerit; unde & triginta annos dormisse dicitur, quia nihil aliud in vita sua nisi reperiendi studuit, sicut Mnæscas in primo libro de Europa scribens tradidit. Natali quoque Mythologo: ^c *Aly dicunt primum Endymionem rerum sublimium speculationem inuenisse; cui rei fabulæ locum dedit Luna, ob tam varias luminis formas & mutationes, quum de illa præcipue cognoscenda esset sollicitus; qui quum noctu his considerationibus esset intentus, somno non fruebatur, ac dormiebat per diem. Hic prior, ut testatur Lucianus in Astrologia, Lunæ rationem mortalibus ostendit, sicut Phaethon deprehendit Solis cursum: Quæ causa exiit cur Luna illum amasse dicta sit. Quumque multos discipulos habuerit, hinc forte factum, ut Pausanæ in Eliacis, ^d præci dixerint, Endymionem hunc a Luna adamatam, & ex ea filias quinquaginta suscepisse fabulantur. Qui vero magis veritati consentanea loquuntur, ipsum Endymionem aiunt tres tantum genuisse filios. Pæonem scilicet, Epeum, & Eiolum. filiamque unam Eutytyden: & hoc ex Asterodia uxore, siue ex Chronia Ithoni filia, Amphictyoniis nepte, seu ex Hyperippe Arcadis filia; varie enim**

^b loco cit.

Fabularum antiquarum occasio, & finis.

^{2.} Explicatio reseruitur de Endymione.

[†] lib. 2. c. 9.

^a Gen. 1. 16. Lunæ phasés plurimæ, ac mirabiles.

Endymion primus Lunæ phasés deprehendit.

^b l. 1. Prob. 134.

^c lib. 4. c. 8.

^d Init.

A enim sunt de eius uxoribus sententia. Nempe tres hosce filios naturali generatione procreavit: at quinquaginta filias ex Luna per meraphoram genuisse dicitur. Enim vero de seipuli nuncupantur filij Præceptorum: Ita sane Paulus ad Galatas, quos erudierat Magister in Fide Christi scribens ait: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Filias autem Endymion ex Luna genuisse dicitur, hoc est mentes hominum efficit Astronomiæ peritas. Neque vero mirum esse debet, Pastorem adeo præstanti præditum intellectu fuisse, qui sublimium scientiam inuenire potuerit, & alios edocere; nam olim pastores fuere Principum, & Regum filij; pastorem Ida mons habuit Alexandrum Priami filium; quare pastor esse potuit Endymion in monte Lathmo, filius Æthlij regis, s. Pausaniæ relatu. Pastorem Endymionem in Schemate plane demonstrat, vr dictum est, pastorale pedum, pastoricius vrceus, & canis minime venaticus.

e cap. 4. 19.

Pastores antiqui regum filij.

f. 1. Eliac. init.

B in primis contemplatio mathematicæ partim abstrahit a materia, quæ formæ velamentum est, partim materialia considerat; vr ait Aristoteles ita: *Speculandum est, quo differt Mathematicus a Physico. Etenim plana, & solida habent physica corpora, & longitudines & puncta, de quibus considerat Mathematicus. Amplius autem si Astrologia alia est, an pars Physicæ. Si enim Physici est; quid sit Sol, aut Luna scire, accidentium autem per se nullum, inconueniens est: & præsertim quum videantur dicere qui circa naturâ versantur; & de figura Solis & Lunæ: & verum sphericam sit terra, & mundus, an non. De his igitur negociatur & Mathematicus, sed non quatenus Physici corporis terminus est unumquodque; neque accidentia speculatur quatenus talibus existentibus accidunt; quæ propter & abstrahit; abstracta enim sunt intellectu a motu. & nihil refert neque sit mendacium abstrahentium. Latent autem qui hoc faciunt, & qui ideas ponunt; physica enim abstrahunt, quum minus sint abstracta mathematicis & mox: Demonstrant autem & que ex Mathematicis magis Physica sunt, vr Perspectiua, & Harmonica, & Astrologia. E contrario enim quodam modo se habent ad Geometriam. Geometria enim de physica linea considerat, sed non quatenus est physica: Perspectiua autem Mathematicam quidem lineam, sed non quatenus mathematica, sed quatenus physica est.* Vnde constat Astrologum considerare magnitudines & numeros mathematicos, quorum natura est abstracta, sed quatenus in corporibus caelestibus insunt, adeoque quadantenus in materia. Differentiam autem istam considerationis Astrologicæ, tum de Mathematica abstractione, tum de Physica concretionem participantis, mystice representatur Autor in Schemate suo, pinxit Endymionem Astronomiæ parentem superiore corporis parte nudum, inferiore velatum vestitumque; quod superior pars indicet præcipuum Astrologi scopum, qui est agere de rebus formisque mathematicis, secundum se ab omni materia velamento separatis: inferior pars indicet secundariam Astrologi considerationem, qua fere per accidens intuetur materialia corpora, quibus cõcretæ sunt, ex necessitate naturæ, formæ mathematicæ, ab se primario, atque per se penitus pertractatæ. Vultus in astra, Lunamque versus Endymionis, quid aliud quam attentum caelestium constellationum obseruationem Astrologicam indicet in Schemate? Manus autem obumbrans oculorum aciem aperte signat Astrologi cautionem tum vt a Lunæ pleniori lumine non lædatur, eam intente conspiciens: tum vt eiusdem astri lucem segreget a cõspectu propinquorum & interiacentium siderum, luce sua sinceram Lunæ phasim utcumque confunderent valentium. Stellæ vero Lunæ circumponuntur visibiles in Schemate, quo signaretur obseruationes astronomiæ Lunæ maxime nocturno tempore fieri, quo solo stellæ conspicuæ sunt, non autem diurno. Luna vero citato gressu cõtendens ad Endymionem, ostendit Astronomum obseruare Lunæ motum proprium ab occasu in ortum, qui concitior atque velocior est motibus aliorum omnium astrorum tam errantium planetarum, quam fixorum in firmamenti octaua sphaera; nam minus sentiens raptum velocissimum primi mobilis, omnes orbis sibi subiectos ac intra se contentos circumducentis ab orru ad occasum, tringenta fere dierum spatio propriam absoluit circulationem, quum suas alia sidera compleant longiori temporum intervalla segniora. Habet in Schemate Diana Lunulæ corniculatæ signum

g. 2. phy. 1. 16. & seq.

Abstractio mathematica qualis sit.

C quatenus est physica: Perspectiua autem Mathematicam quidem lineam, sed non quatenus mathematica, sed quatenus physica est. Vnde constat Astrologum considerare magnitudines & numeros mathematicos, quorum natura est abstracta, sed quatenus in corporibus caelestibus insunt, adeoque quadantenus in materia. Differentiam autem istam considerationis Astrologicæ, tum de Mathematica abstractione, tum de Physica concretionem participantis, mystice representatur Autor in Schemate suo, pinxit Endymionem Astronomiæ parentem superiore corporis parte nudum, inferiore velatum vestitumque; quod superior pars indicet præcipuum Astrologi scopum, qui est agere de rebus formisque mathematicis, secundum se ab omni materia velamento separatis: inferior pars indicet secundariam Astrologi considerationem, qua fere per accidens intuetur materialia corpora, quibus cõcretæ sunt, ex necessitate naturæ, formæ mathematicæ, ab se primario, atque per se penitus pertractatæ. Vultus in astra, Lunamque versus Endymionis, quid aliud quam attentum caelestium constellationum obseruationem Astrologicam indicet in Schemate? Manus autem obumbrans oculorum aciem aperte signat Astrologi cautionem tum vt a Lunæ pleniori lumine non lædatur, eam intente conspiciens: tum vt eiusdem astri lucem segreget a cõspectu propinquorum & interiacentium siderum, luce sua sinceram Lunæ phasim utcumque confunderent valentium. Stellæ vero Lunæ circumponuntur visibiles in Schemate, quo signaretur obseruationes astronomiæ Lunæ maxime nocturno tempore fieri, quo solo stellæ conspicuæ sunt, non autem diurno. Luna vero citato gressu cõtendens ad Endymionem, ostendit Astronomum obseruare Lunæ motum proprium ab occasu in ortum, qui concitior atque velocior est motibus aliorum omnium astrorum tam errantium planetarum, quam fixorum in firmamenti octaua sphaera; nam minus sentiens raptum velocissimum primi mobilis, omnes orbis sibi subiectos ac intra se contentos circumducentis ab orru ad occasum, tringenta fere dierum spatio propriam absoluit circulationem, quum suas alia sidera compleant longiori temporum intervalla segniora. Habet in Schemate Diana Lunulæ corniculatæ signum

Endymion cur feminatus in Schemate.

Manus obumbrans oculos intuentis Lunam quid in dicit.

Stellæ cur circum Dianam pictæ.

Lunæ motus celer.

Dianæ habitudo in Schemate declarata.

gnum

gnum in fronte, brachijsque incuruatis in altum cum veli sui semicirculo figurans orbita in integram; vt signaretur Astrologum obseruare Lunæ figuras omnes, imminuti scilicet, atque pleni luninis. Ceterum & Canis Endymionis ad astra tendens obtutum atque nares, hieroglyphicum esse potest Astronomi siderum motus & phasmata obseruantis, ac inuestigantis; etenim Plato in Parmenide Canes Lacena ponit esse bonas insectatrices, ac inuestigatrices, quas comparat menri philosophi scientias, ac earum veritatem sectantis, ac vestigantis, dum ait; *Ita est, o Socrates, dixisse Zenonem. Non omnino tamen rem tenes; quamuis*

Canis vt ad Astronomum referatur.

2 Dial. 2. de Iusto.

Canis vt ad philosophum referatur.

6. meta. t. 1. 2.

Mens intelligendo vt separatur a corpore.

K 3. de an. t. 67.

1. tex. 4.

m 2. de an. t. 11.

in Phedone.

1. 7. c. 80.

lib. 3. c. 7.

lib. 4. c. 13.

Epist. 65.

lib. 4. c. 8.

Endymion vt sibi foret arbor necit ac vitæ.

2. de an. t. 60.

In intellectus operatio voluntaria est, non sensuum.

Grad. 5. Paphis.

quis cum Canes Lacena bene insequeris & vestigas dicta. Similiter in sua Republica ponit Canem esse symbolum viri philosophi blandientis domesticæ sibi veritari, & allatrantis ignorantæ falsitati, scribit enim: [Nosti generosi canis huc a natura morem esse, vt latret aduersus ignotos. Noui certe. Ergo neque impossibile est, neque præter naturam, quod quærimus, talem videlicet esse custodem. Sic apparet. An videtur præterea sibi opus esse, vt qui futurus sit custos, ad ferocitatem illam addat, vt natura philosophus sit? Quomodo istud ais? Non enim intelligo. Atqui & hoc in Canibus intueri licet, quod quidem in bestia dignum admiratione sit. Quale istud? Quem enim ignotum viderit, grauius fert, etsi nihil mali ab eo sit perpessus: noto autem blanditur, quamuis nihil boni ab eo susceperit. An nondum hoc admiratus es? Haud valde hucusque animaduerti, quod autem hoc facit, manifestum est. At enim videtur hic naturæ ipsius effectus ingenitus, ac vere philosophus. Quare ratione? Quoniam aspectu nulla re alia amicum & inimicum discernit, quam, quod hunc quidem nouit, illum autem ignorat. Nonne igitur merito dicendum erit discendi cupidum, atque studiosum, quod cognitione & ignorantia domesticum ab extraneo discernit? Erit. Quidni? Porro discendi studiosus, & philosophus idem. Idem. Cur igitur audacter non ponamus & in homine, si quidem aduersus familiares & notos mitis futurus est, philosophum ipsum esse, & discendi cupidum oportere? Ponamus. Philosophus igitur & iracundus, & velox, & robustus natura erit, qui ciuitatis custos optimus est futurus.] Itaque canis hieroglyphicum est viri philosophi, proindeque Astronomiæ cultoris, quæ pars est philosophiæ contemplatricis. Ceterum quum intellectus humanus intelligendo separatur a corpore ea ratione, qua corporeo non vitur vilo prorsus instrumento, ac intelligens corpori mistus non sit, ac omnino nullius conporis actus in actione intelligendi, sicut Aristoteles edocet; propterea speculari dicitur mystice mori, non solum Platoni, definitenti philosophiam esse mortis meditationem, siue Philosophi mortem esse contemplationem: sed etiam Plinio constituenti, morbum esse aliquem, per sapientiam mori, qua de re nos alibi latius agentes de Lucernis antiquorum reconditis: ad stipulante Seneca dum ait *Sapientem, affectatoremque sapientiæ adherere quidem in corpore suo, sed optima sui parte abesse. & cogitationes suas ad sublimia intendere; qualem se gerit Endymion in Schemate, quem affirmatu Natalis Hesiodus tradit id a Ioue obtinisse, vt vitæ mortisque sibi esset arbor: quia scilicet humana speculatio est arbitraria, & ad nutum cuiusque speculantis, ad sensus differentiam, dicente Aristotele: s. *Causa autem, quoniam singularium quidem secundum actum sensus, scientia autem vniuersalium: hæc autem in ipsa quouammodo sunt anima. Vnde intelligere in ipso est, quum vult: sentire autem non est in ipso: necessarium est enim esse sensibile.* Proptereaque de Endymione sublimium contemplatore meminerunt antiquiores, obeunte mortem philosophicam. Licet Julius Camillus in theatro referre videatur hæc ad mortem corporalem, inquiens: *Endymione addormentato sopra vn monte, & baciato da Diana. Si legge appresso i Cabalisti, che senza la morte del bacio non ci possiamo vnir di vera vnione co' celesti, nè con Dio. Questo dico, per cio che fra il numero de più morti, nelle quali entra ancor quella, che dicemmo di Antea, è questa del bacio della quale Salomone fa così mentione nel principio della Cantica, *Osculetur me osculo oris sui.* Il qual senso per altre parole è più apertamente detto da Paolo, quando dice: *Cupio dissolui, & esse cum Christo:* il qual desiderio non è espresso da Salomone nella significatione del Verbo, come da Paolo, ma si nel modo desideratiuo. Et il Petrarca lo mise nell' indeclinabile, quando disse:**

*O felice quel dì, che dal sereno carcere uscendo, lasci rotta e sparta
Questa mia grave & frate, & mortal gonna,
Et da sì lunghe tenebre mi parta,
Volando tanto sù nel bel sereno,
Ch'io vegga il mio Signor, e la mia donna.*

Adiu.

A Adunque il corpo essendo quello, che ci tien separati dalla vnion vera, & dal bascio, che vorrebbono fare le cose celesti alle anime nostre, raccogliendole a loro, segue che per la dissoluzione di quello si verrebbe a questo bascio. Il che i Teologi symbolici volendo aprire, hanno lasciato nelle lor fauole, che Diana (la qual tenendo il regno di tutte le misure sopracelesti, & per lei passando tutti gli influssi superiori, è vicaria & luogotenente di tutte le cose superiori) hanno finto dito, che questa innamorata di Endimione, cioè dell'anima nostra, la quale si aspetta la sù, desiderosa di poterlo baciare mentre fugge, l'addormenta sopra di vn monte, & hauendolo addormentato, può nel baciarlo fatiar le sue voglie: il qual sonno perpetuo significando la morte, questa imagine conterà l'esser mortale, la morte, & tutti gli anelli a lei appartenenti, come la pompa funebre, &c. Quo sensu Schema nostrum habebit Endymionem dormiturientem, accedente Diana, qui recumbens manu tegit oculos ad aucupandum sibi somnum, illos iam iam grauantem. Sed plausibilior mihi videtur prior explicatio de mystica morte contemplationis: quam mirifice dilucidat in Phadone Plato. Præstat autem hic aurea verba Platonis audire: *Quicunque philosophiam recte aliquando attigerunt, nimirum videntur latuisse ceteros homines. quod nihil aliud ipsi commentarentur, quam mori, atq; esse se mortuos. Quod si id verum est. per absurdum foret, si quum nihil præter hoc aliud per omnem vitam studuerint, hoc ipso adueniente quod iam diu agutabant, exercebantque, grauiter ferrent. Hinc Simmias arridens: per Iouem, inquit, o Socrates, mihi quidem, haud multum ridere cupienti, risum expressisti. Nam multos arbitror fore, qui si id auiderint, aptissime in philosophos dictum putent nostrumq; homines consensuros & valde quidem, philosophos reuera mori, nec tamen ignorare quam digni sint morte. Forte id recte, o Simmia inquit, dicerent, præterquam quod non ignorare addunt. Latuit sane eos. qua ratione veri philosophi & mori studeant, & morte sint digni. Sed iam relinquamus illos, nobisque ipsi loquamur. Putamus ne aliquid esse mortem? Aliquid certe, inquit Simmias. Numquid aliud, inquit. quam anima a corpore solutionem? Esseque id mortuum esse, scilicet solutum ab anima corpus per se seorsum esse? Seorsum quoque a corpore animam solutam ipsam per se ipsa existere? Numquid mors præter hoc aliud est? Nihil aliud, inquit Simmias. Considera, inquit, bone vir, num tibi idem quodq; & mihi videatur. In his enim nos arbitror plantis que perquirimus, inuenturos. Videtur ne tibi, philosophi officium esse, sectari eas que appellantur voluptates. quales sunt epularum, atque poculorum? Minime quidem, o Socrates, inquit. Sed nunquid Venerorum? Nullo modo, inquit. Quid reliquum corporis cultum, an multi facere philosophus videtur, an nihil pendere, nisi quando magna cogit necessitas illis vti? Mihi quidem videtur verus philosophus hæc omnia stoccipendere, inquit Simmias. An non tibi videtur, inquit eiusmodi studium haud ad corpus quidem declinare, sed quantum fieri potest ab illo discedere, atque ad animum se conuertere? Mihi quidem, inquit Simmias. Non ne igitur in eiusmodi rebus primum manifeste apparet philosophus præter ceteros homines animum quam maxime potest a commercio corporis segregare? Apparet, inquit. Putant vero plerique, o Simmia, quum hominem, cui nihil talium dulce sit, neq; illis fruatur, reuera viuere existimandum non esse, sed pene mortuum, quum voluptates corporis non percipiat. Verissima narras, inquit. Quid autem circa sapientie ipsius acquisitionem? inquit Socrates. Vtrum impedimento est corpus, si quis ipsum socium ad inuestigandum assumpserit, nec ne? Quale utique tale aliquid dico. Habent ne visus & auditus veritatem in hominibus aliquam? An talia quaedam ipsi quoque poeta semper canunt, nihil nos audire, nihil videre sincerum? Atqui si hęc corporis sensus sinceri certique non sunt, neque etiam alij; quippe quum ceteri omnes his quoddammodo deteriores sint. An non tibi videtur? Prorsus, inquit. Quando igitur animo veritatem attingit? inquit. Quando enim aliquid cum corpore tentat inuestigare. proculdubio decipitur a corpore. Vere loqueris, inquit. An non scubi proprie in ipsa ratiocinatione sit sibi aliquid eorum, que vere sunt, manifestum? Ita est, inquit. Ratiocinatur autem, atque optime, quando horum nihil eum perturbat, neque auditus, neque visus, neque dolor, neque voluptas; sed quam maxime seipsum in se recipiens deserit corpus, neque quicquam quoad fieri potest, cum illo communicans, neque attingens, ipsum quod vere est, affectat. Est ita, inquit. Non ne, inquit Simmias, & in hoc philosophi animus maxime contemnit corpus, ab eoque aufugit, queritque secundum seipsum viuere? Apparet inquit. Ita ergo Platoni philosophus dum contempletur, animum a corpore ledu-*

Luna eūctas orbium superiorum mensuras, vt recipiat.

Mors vt ad philosophia se habeat.

Sensus certi non sunt.

Ratio vt valeat veritatem intueri.

Animus philosophi vt deserat corpus.

2. de an. 7. 11. A
 3. de an. 1. 4. 6. 7. 8. B
 eit utique, proindeque mori dicitur mystice; quum mors nihil aliud sit absolute, quam animæ separatio a corpore. Cui sententiæ subscripsit Aristoteles, dum ait tum Nihil prohibere quasdam partes animæ, nimirum voluntatem, & mentem, esse a corpore separabiles, propterea quod nullius corporis sunt actus in suarum functionum editione: tum intellectum in actu intelligendi non esse mixtum cum corpore: nec villo prorsus uti famulatu corporalis instrumenti.

Hæcenus de contemplatio cælestium Endymione.

Aurora nesciens Æthera terris prouehit orsa diem.

Schema XXI. Gemma.

*Petre videtur nosse rapti Dea de seris oras
 Exerat ut nixidam subleuo in orbe faceret
 Apud Erbum Stephanoni in gemma*

Aurora dicit nuncia, eceleriter orbem nuparum circis.

Cap. CIII.

Neminem latere potest, Auroram isto Schemate representari, quæ diem prodroma prænunciat, affertque toti terrarum orbi, singulisque mundi partibus vnus dieculæ spacio; quod incognitus autor exprimit Petro Stephano collectore nostrarum gemmarum, suo disticho:

„ Petre

„ Petre vides : nostras rapide Dea deferit oras :
 „ Exerat vt nitidam subito in orbe facem .

Auroram Solis , & Lunæ sororem in Theogonia cecinit Hesiodus

„ Thia parit Solem magnum , Lunamque nitentem ,
 „ Auroram , quæ fert lucem mortalibus almam ,
 „ Cœlicolisque Deis cunctis : Hyperionis almi
 „ Semine concepit namque illos Thia decora .

Nimirum Aurora lucis Solaris aduenientis prodroma , & nuncia soror est , lumenque præcedens Solis , a quo collustrantur non solum in terris animantia cuncta mortalia , sed etiam in cælis omnia sidera , de Sole , fonte luminum , sibi splendorem haurientia , communi Doctorum placito . Quapropter ab Orpheo salutatur in hymno proprio Aurora ,

„ Nuncia Titanis celeris , lateque nitentis .

Hanc propterea iucundissimam , & suauissimam non hominibus solum , sed omnibus animalibus , & plantis aduenire , cecinit idem Orpheus , dicens .

„ Qua gaudet mortale genus : vitare nec vllus
 „ Conspectum vult diua , tuum quum fluctibus exis
 „ Excusis & somnum cilijs : lætantur vbique
 „ Serpentumque genus , volucresque , feræque .
 „ Quæque coluit altas spumosi murmuris vndas .

Etenim ad pabula cuncta redeunt animantia pariter , & ad gratam sibi quibusque lucis vsuram , quæ tenebris nocturnis tristata sopita iacere . Thia sane , hoc est diuina . Trias ex Hyperionis nihilo primam deduxit lucem , ante Solis ortum , postea quam tenebræ super faciem abyssi ex aquo cælorum (cælum enim appellatur in sacra pagina , *ibi - aqua*) terreoque elemento constituti mundum obumbrabant , quæ quidem ^a prima lux Auroræ solum fuit antiquis ante Solem creata . Quæ quum primis tribus mundi diebus , ante creatio-

^a Gen. 1. 1.
 & seq.
 Theologica
 explicatio
 Auroræ.

^b Pl. 73. 16.

nem Solis , Lunæ , Stellarumque firmamenti , circuiuerit terram , apte posuit in Schemate vetus Autor Auroram circuire calcatum sibi terræ globum . De qua videtur egisse Psaltes diuinus alibi concinens : ^b *Tuus est dies , & tua est nox : tu fabricatus es auroram , & Solem* . Vbi non solum contradistinguit Auroram a Sole , sed etiam Auroræ fabricam anteponebat fabricationi Solis : plane consentiens historiæ Mosis in prima mundi constitutione , qua lux creata ponitur in prima die , ante creationem Solis , Lunæ , ac siderum in die quarta ; nam apud Mosem habemus : ^c *In principio creauit Deus cælum & terram . Terra autem erat inanis & vacua , & tenebræ erant super faciem abyssi : & spiritus Domini ferebatur super aquas . Dixitque Deus : fiat lux : & facta est lux . Et vidit Deus quod esset bonum : & diuisit lucem a tenebris . Appellauitque lucem diem , & tenebras Noctem : factumque est vespere , & mane dies vnus .* & post creationem firmamenti , die secundo : & separationem aquarum a terra : & procreationem stirpium de terra , die tertio : solem , lunam , & stellas produxit , die quarto , dicente Mose : ^d *Dixit autem Deus : Fiant Luminaria in Firmamento cæli , & diuidant Diem ac noctem : & sint in signa , & tempora , & dies , & annos . Et luceant in firmamento cæli , & illuminent terram . Et factum est ita . Fecitque Deus duo luminaria magna : luminare maius , vt præesset diei : & luminare minus , vt præesset nocti , & stellas . Et posuit eas in firmamento cæli , vt lucentes super terram : Et præessent diei , ac nocti : & diuiderent lucem ac tenebras . Et vidit Deus quod esset bonum . Et factum est vespere & mane , dies quartus .* At vero non de ista prima videtur egisse Schematis autor ante Luminarium magnorum & paruorum visui constitutionem ; quum eam circundatam atris pinxerit . Aurora definitur ab Iudoro ^e *dici clarrescentis exordium & primus splendor aeris , qui Grace dicitur εως , quam nos per deriuationem Auroram vocamus , quasi Eo - roram . Vnde est illud :*

^c Gen. 1. 2. 3.
 4. 5.

^d Gen. 1. 14.
 & seq.

^e lib. 5. de
 Noct.

„ Lætus Eois Euris equis : &
 „ Eoas acies .

Iungere vero dicitur Aurora nobis cælum cum terra , quia nihil aliud est quam splendor matutinus , quo cernimus (vt ait Boccatus) *ante Solem eleuatum , cælum albescere ; quam ideo Titanis dicunt filiam , non quia a Titano natam credant , sed ex Sole , quem sepiissime ex no-*

^f 4. general.
 cap. 27.

mine auti Titanum vocant. Nam ex Sole procedit, ut dictum est, illa claritas celi, quam Auroram dicimus. Terra autem ideo dicitur filia, quia horizontem orientalem superans, videtur intuentibus ex terra exire. Nobis autem nomine terræ nunc intelligitur globus ex terra, & elemento aquæ circumfuso tellurî, coagmentatus; de quo sic Aristoteles: *Nulla enim, ut ita dicam, particula, terra moles est, in qua contenta est & tota aquæ multitudo, ad ambientem magnitudinem.* Alioqui nauigantibus, & insulas incolentibus horizon orientalis est aqua, non terra. Quare Titani, & terræ filia dicitur Aurora, quoniam est lumen inter cælum & terram fulgens, ortum ex astris omnibus præcipueque Sole, repercussum a globo terreno in regionem intermediam. Quod optime Schematista signauit, Auroram ponens astris vndique fere circumdatam, pedes habentem supra globum ex terra & aqua in aere suspensum, vcluti catena, seu vinculum connectens cælum cum terra. Hinc apud sacram paginam legitur, *Aurora consurgens*: consurgit enim de tenebris nocturnis, quæ nihil aliud sunt, quam umbra telluris in perspicuo medio inter cælum & terram: deque globo ex terra & aqua coagmentato, lumen æthereum ante Solis ortum imminenti repercutiente. Faciem habet manu dextera deorsum ad terræ globum versam, qua designat se nunciam esse prodromamque diei, quem ita definit in originibus Isidorus: *Dies est præsentia Solis, siue Sol super terram: sicut nox Sol sub terra: ut enim dies, aut nox sit, causa est, aut super terram Sol, aut sub terra.* Fiagitur autem Aurora pedem sinistrum super globo telluris perfecte rotundo stabilem figere, dextrumque mobilem tenere; tum quia semper in motu velocissimo versatur, perniciosissimo gyro totum orbem circueus cum primo mobili spacio vigin-tiquatuor horarum, vnam dieculam absoluentium, integreque mensurantium: tum quia motus omnis postulat aliquod stabile, quo nitatur; atque speciatim elementum terræ stabile centrum est in mundo, circa quod omnia cælestia voluntur, & cum his Auroræ lumen, clarusque splendor diem prouehens, atque nuncians immediate sequentem: tum quia Doctore Aristotele *Dextrum vniuscuiusque dicimus, vnde principium est eius, qui secundum locum sit, motus: circulationis autem celi principium est vnde astrorum ortus sunt: quare hoc vtiq; erit dextrum: vbi autem occus, finis, sinistrum.*

g. 1. Meteor.
sup. 1. c. 3.

1. Cant. 6. 9.
Nox quid
proprie fit.

2. lib. 5.
Aurora cur
faciem inuer-
sam gerat.

Cur pede dex-
tro terram pro-
nat, dextrum
mobilem sus-
pendat.
Terra stabile
illud est, cir-
ca quod om-
nia cælestia
voluntur.
K 2. Cæl. 1. 15

A *Pulchra fecunditas a terra calore raptā, sex menses laet in terra
viscera, totidemque supra terram in aere degit.*

Schema XXII. Gemma.

*De Cereris filia Proserpina, sex menses in terra cum Plutone raptore manente,
totidem supra terram apud matrem degente, mythologia communis
explicata. Cap. CIV.*

Communis est opinio, Schemate proposito representari Cereris filiam Proserpinam, a Plutone raptam, sub terras agentem, dextera manu mala punica gerentem: sinistra ramum eiusdem stirpis. Quod Anonymus, & superposito titulo, PROSERPINA, & nobili hexasticho suo subscripto satis ostendit, accinens egregie:

- ,, Plutonē dum raptā subit Proserpina regnum,
- ,, Mœsta Iovem genitrix conscia facta petit.
- ,, Iuppiter hinc reducem superas decernit ad auras:
- ,, Dum modo tartareas nesciat illa dapes.
- ,, Punica gustasset quum mala, æqualiter anni
- ,, Diuiter suas, Disque Cerēsque vices.

Quam fabulam apud omnes notissimam, ita lubet ex antiquis explicare. Sane Diuus Augu-
stinus ex Varrone scribit: [In Cereris autem sacris prædicantur illa Eleusina, quæ apud
Athenienses nobilissima fuerunt. De quibus ille Varro nihil interpretatur, nisi quod atti-
Explicatio:
Varonis.
7. de Ciu.
cap. 20.

net ad frumentum, quod Ceres inuenit, & ad Proserpinam, quam rapiente Orco perdidit. Et hanc ipsam dicit significare fecunditatem feminum. Quæ quum defuisset quodam tempore, eademque sterilitate terra mœreret, exortam esse opinionem, quod filiam Cereris, id est ipsam fecunditatem, quæ a proserpendo Proserpina dicta esset, Orcus abstulerat, & apud inferos detinuerat. Quæ res quum fuisset lectu publico celebrata, quia rursus eadem fecunditas rediit; Proserpina reddita, exortam esse lætitiã: & ex hoc ei solennia instituta. Dicit deinde multa in mysterijs eius tradi, quæ nisi ad frugum inuentionem nõ pertineant.] Natalis ex antiquitate scribit; Scriptũ reliquit Sophoclis enarrator, Proserpinam raptam fuisse a Plutone; quum Narcissum colligeret. (& mox) [Atque quum nusquam Proserpina inueniretur a Cerece dicta est demum ab Arethusa Nympha, a Plutone rapta fuisse, & ad Inferos deportata. Tum vero Iupiter roganti Cereri pro filia, & temeritatem fratris accusanti, promisit se facerem, ut filia sibi restitueretur, si ea conditione ad eam capiendam accederet, ut nihil eorum gustasset, quæ forent apud Inferos. Verum quum illa tria grana mali punici, vel nouem, ut alij maluerunt, edisset, indice Ascalapho, filiam liberam educere omnino non potuit, Verumtamen ad mitigandum Cereris dolorem, statuit Iupiter ut alterne sex menses apud maritum, totidemque cum matre degeret Proserpina. Sic enim ab omnibus, qui de Deorum antiquorum natura scripsere, memoriæ proditum est. (& mox:) At nunc cur fabulas istas finxerunt, explicemus. Cicero 2. de Natura Deorum vim omnem terrenam scribit esse Plutoni patri dedicaram: qui & Pluto & Dis ideo vocatus fuit, quod omnia & recidant in terras, & oriuntur e terris. Is igitur rapuit Proserpinam, quam frugum semen esse uoluit, absconditamque quæri a matre fingunt, illa Cereris filia nominatur, quia femina quæ iaciuntur præteritis frugibus sunt exempta. At cur, quum flores colligeret, fuit a Plutone rapta? aut cur Narcissum præcipue colligens? quia per flores Sicilia fertilitatem, & aeris temperiem demonstrarunt scriptores: quippe quum in Sicilia, per omnes prope menses anni flores esse consueuerit: sicut de Lusitania scripsit Athenæus lib. 8. quod ibi rosæ ac violæ per maius spacium trium mensium deesse non consueuerunt. Præterea, quum sub terra occultatur semen, tanquam spongia ad se nutrimentum attrahit, & impletur per hyemem, quod in radices trahitur; quippe quum a superiore frigore semen depressum excreseat in eaput, radicesque in loco tepidore dilatet. Illud semen quum impleatur nutrimento, in futuram ætatem semen colligit; quare colligens flores Proserpina sub terra detinetur a Plutone. At quos flores? Narcissum præcipue, quod non en torporem & segnitiam significat. Non enim statim erumpit semen, ubi nutrimentum collegit, ac florum materiam; sed in se continet, donec anni tempore illud paulatim euocatur & in thyrsos diffunditur. Rapta dicitur esse in Sicilia, quod ea insula ceterarum omnium tritici feracissima sit, quæ etiam horreum fuisse dicitur Romanorum. Hæc ab Arethusa, quæ uirtus est feminis, ut nomen ipsius significat, Cereri indicatur, quia apto tempore ab ipsa insita uirtute expellitur. Hæc læt sex menses apud maritum, dum Sol in signis Australibus a semente fuerit, donec ad maturitatem fruges perducens ad Borealia paulatim redierit: tunc enim non amplius semen est sub terra per sex menses, sed in horreis agricolarum, & apud superos in locis editioribus. Dicta est, ut quidam putarunt, a Latinis a serpendo, quia semen per terram serpat; quam alij ita dictam existimarunt, quia Luna sit, & modo ad dexteram, modo ad sinistram declinet. Hæc filia est Jouis & Cereris, calores scilicet ac terræ.] Sed ista quum eam partem Schematis attingere non uideantur, quæ præcipua est, timarum mala punica, ramulumque, manibus Proserpinæ gestata; propterea Boccatij mythologia ceteris anteferenda uidetur; qua dicitur [Est quidem Proserpina loco frugis habenda, quæ ex iacto fulcis semine, nisi cæli temperies agat, incrementum habere non potest. Et nisi eiusdem uiuetur calore, in maturitatem venire non posset. Iupiter autem & cæli temperies est, & calor, cuius opere suis temporibus & crescunt segetes, & maturitatem suscipiunt: & sic ex Joue & Cerere Proserpina nascitur: Quæ tunc a Plutone, id est terra rapitur, quando semen fulcis iniectum non redditur; quod aliquando contingit, ob nimium frequentatam sationem: ex qua adeo bona terra humore emungitur, ut exhausta nequeat dare ingestis feminibus nutrimentum. Hinc turbata Ceres, id est agricultores, qui terre dici possunt homines, instrumenta frangit ruralia, id est frustra operata cognoscit, & negligit, & uulatu semineo, id est agricultorum querela, incensis facibus, id est

Natalis.
lib. 3. c. 16.

Sicilia floribus abundat per totum annum.
Lusitania fert temper flores habet.

Narcissi etymologia.

Sicilia feracissima.
Arethuse etymon.

Proserpinæ etymologia.

Boccatij.
l. 8. general.
cap. 4.

Satio nimis frequens inducit sterilitatem, & cur.

A exustione agtorum, per quam humores aduersi, qui sunt circa terræ superficiem, exhalant: & vitales ab inferiori terra euocantur in altum: & suadetur a Ioue Cereri, vt papauera eomodat, idest vt in quietem vadat; habent enim papauera somni quietem præstare, per quam quietem intermissio culturæ intelligenda est, vt possit terra ob intermissionem emunctos humores reassumere. Redire autem ad superos rapta Proserpina, idest abundantia frugum non potest in continenti, quia grana mali punici gustauerat, per quæ intelligenda sunt vegetatiuæ vitæ principia, quæ tunc inijciuntur, quando ex humore terræ humidatur, & calescit semen iniectum, inde putrescensque prosilit in radices, quarum opere segetes vegetantur. Quæ principia ideo per grana mali punici designantur, vt intelligatur, quia sanguini similia sint, sicut sanguis est nutrimentum animalis sensitiui, sic & illa principia vegetatiui: & vt placet Empedocli, sicut in sanguine vita consistit animalium sensitiuorum, sic & segetum in humore terrestri. Sed Iouis sententia, idest cæli dispositione agitur, vt post sextum mensum, qui anni dimidium designat, ad superos redeat Proserpina, idest segetum abundantia, eo quod a die sationis, seu a mense, in mense septimo incipiant spicæ segetum apparere, & grana suscipere, & in maturitatem etiam deuenire; quæ grana vsque ad sationis nouæ tempus apud superos commorantur. Theodontius ex Cerere istam vetustissimam refert historiam, ex qua videtur multum causæ fictionis superioris assumptum: & dicit Cererem Saturni filium, Sicani regis fuisse coniugem, & Siciliæ regiam, ingenio clarissimo præditam; quæ quum per insulam cerneret homines vagos glandes, & mala siluestria comedentes, nec vllis obnoxios legibus; prima in Sicilia terræ agriculturam excogitauit; & adiuuentis instrumentis ruralibus boues iunxit, & terris femina dedit: ex quo homines cœpere inter se campos diuidere, & in vnum conuenire, & humano ritu viuere: ex quo a Virgilio dicitur est:

Agrorū exustio ad quid conducatur.

Papauera Cereris quid.

Grana mali punici Proserpinæ quid.

Theodontij.

d. 1. Georg.

- „ Prima Ceres vno terram dimouit aratro:
- „ Prima dedit fruges alimenta que nitia terris:
- „ Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus, &c.

Proserpinam vero dicit speciosissimam fuisse virginem Cereris reginæ filiam: & ob insignem eius pulchritudinis famam ab Orco Molossorum rege raptam, & in coniugem susceptam. Quod etiam testatur Eusebius. J. Ita quidem omnia pulchra, & ad Antiquorum sententiam dicta sunt: sed tamen nec illos tres versus in Virgilio reperire potui: nec ad Schematis nostri plenam explicationem reliqua facere videntur; tum quia nihil de vestimento Proserpinæ, nihil de corona floreæ: nihil de stante Proserpina: nihil de ramulo sinistra manu gestato: & nihil de pomis in dextera coronam non habentibus; proindeque punicorum faciem, & naturam peculiarem non obtinentibus; quæ præcipua sunt in Schemate notabilia. Quare nobis alia mythologia Schematis afferenda.

Expenditur sententia communis, & Boccacij.

Propria explicatio de Vegetabilium, seu stirpium natura generica, Proserpina Schemate, fabulisque representata. Cap. CV.

Equidem, habita semper eruditionis antiquæ veneratione, non verebor in præsentia nostri Schematis mythologiam de communi stirpium natura sub nomine Proserpinæ interpretari. Sane primum in Schemate fingitur Proserpina, dum rapitur, Virgo femina, sicut etiam dicitur in fabulis; quia stirpium natura masculi sexus admisionem non habet, vt animalium genus; at ex semetipsa Virgo pullulat, ex coniugio masculi cum femina generationem non agnoscent. Coronam in capite gestat, quia & filia regum dicitur Proserpina; quod non solum primi hominum, a Deo constituti Dominium habentes omnium animalium, positi fuerunt in horto paradisi diuitiarum, vt operarentur in eo circa plantarum culturam: sed etiam, quia præcis temporibus incliti potentissimique Reges Agriculturam exercuerunt. Sane Xenophon in Oeconomico suo scriptum reliquit de Cyro Rege: Ad eundem dicitur quondam Lyfander cum donis missus a socijs belli, vt ipse postea cuidam hospiti suo apud Megaram retulit, deducensque ab eo in paradisum, quem Sardibus habebat, quum vidisset ordinem, elegantiamque arborum in quincuncem positarum, angulorumque symmetriam, & ambulationum subsequentiū odorem sensisset, admiratum dixisse: Hæc me suspicientem Cyre, multo magis magistrī admiratio cœpit,

Scirpes caerent sexu sua sculeo.

Virgo quæ non sterilis.

Proserpina cur coronata Regis filia Gen. 2. 15. Agricola Reges.

„ qui-

,, quicumque is fuerit, qui talia disposuerit. Cyrum autem animo lætatum respōdiffe: Hæc
 ,, egomet Lysander, ordine quo vides disposui; vt facile cernere est, quæ mea serui dextra.
 ,, Tunc eum Lysander, vt erat ornatus respiciens, vestium fragrantiam, ac sumptus & ar-
 ,, millarum decorum contemplatus, dixisse: Quid est quod ais Cyre? Tuæne hæc omnia
 ,, manus plantaerunt? Ad hæc Cyrus: Admiraris Lysander? Iuro per Methrem, me
 ,, nunquam quum per valetudinem licet, prius prandere solitum, quam aut bellicum ali-
 ,, quod, aut rusticum, siue actionum aliquid honestarum, quod me magis moueat, absoluam.
 ,, Ille deinde hoc ceteris laudibus addidisse: iure mihi videris Cyre beatus, qui bonus
 ,, quum sis, es etiam felix. Hæc ille recte. Quibus aperte constat, Deum homini custo-
 ,, diam paradisi, & operationem in eo commississe, priusquam peccaret, nō ad laborem ac pœ-
 ,, nam, cuius nondum reus erat, verum ad voluptatem, delicias, & felicitatem humanam, quam
 ,, ex agricultura rex omnium creaturarum rerum a summo Deo constitutus homo poterat in-

Homo felix
 vt esse possit
 ex Agricul-
 tura.

† Georg. 2.

nocens adipisci. Quod innuit aliquando Virgilius † accinens;

- ,, O fortunatos nimium, sua si bona norint,
- ,, Agricolas: quibus ipsa, procul discordibus armis,
- ,, Fundit humo facilem victum iustissima tellus.

Qualem in innocentia statu primis hominibus exhibebat absque labore, simul & absque tri-
 bulis, & spinis. Ad quas ærumnas propter peccatum damnatus est homo miser e paradiso
 voluptatis eiecus. Profecto Proserpina dicitur vniuersa plantarum natura, quia tum ra-
 mis in altum sublatis per aera sublime serpit: tum maxime quia radicibus tortuosis in ter-
 ram aëris, ijs ad instar anguium per terræ sinum serpit. Amicta est indumento duplici Proser-
 pina, quia stirps vnaquæque simul & semen quoduis, duplici cortice, ceu tunica vestitur,
 interiore tenui, pariter ac exteriori crasso. Duo poma gestat dextera manu, quibus indi-
 catur arborum pomiferarum natura nobilior; at læua furculum frondosum eleuat, indicium
 plantarum, seu herbarum infra sortem arboream humi fere serpentium, sine pomis: quibus
 duobus vniuersam stirpium naturam contineri, legimus in Sacra pagina, scribente Mose:

Proserpina
 cur rotam
 plantarū na-
 turam iudi-
 cet.

Proserpinæ
 cur duplex
 sedumentum

Poma cur
 dextera
 manu gerat,
 & furculum
 sinistra.

Gen. 1. 11:

12.

Proserpina
 cur filia Io-
 vis & Cereris

Proserpina
 cur stans es-
 sicta.

Et ait Deus: Germines terra herbam virentem, & facientem semen: & lignum pomiferum, faciens fructum iuxta genus suum; cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita.

Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen iuxta genus suum, lignumq; faciens fru-

ctum, & habens unumquodq; semen secundum speciem suam. Hinc apparet etiam Pro-
 serpinam, hoc est vniuersam stirpium naturam, filiam esse Iouis atque Cereris, nempe Dei,
 atque Telluris; quia iubente Deo Tellus omnem plantam ex se se peperit. Proserpina fini-
 gitur in Schemate stans, non autem incedens; quia stirpium omnium natura stabilis est, in fixa
 solo, vnde sibi radicibus haurit conueniens alimentum; non autem mobilis, & vaga, qualis
 est animalium natura. Quin & Cereale papauer dicitur, quod a frumenti, frugumque natu-

† 1. Georg.

ra procul abest. Virgilio d siquidem:

- ,, Nec non & lini segetem, & cereale papauer
- ,, Tempus humo tegere, & iam dudum incumbere aratris.

† 3. Georg.

& infra:

- ,, Nec requies, quin aut pomis exuberet annus,
- ,, Ant factu pecudum, aut Cerealis mergite culmi,
- ,, Prouentque oneret sulcos, atque horrea vineat.

Vnde patet Cerealia, proindeque Cereris filiam Proserpinam, esse nō tam fruges triticeas,
 quam plantas alias: etsi Papauer ideo Cereale dici poterit, quod somnum & requiem indi-
 cat, a Ioue Cereri iussam in obliuionem doloris. At vero, quod in fabula celebratur, Proser-
 pinam esse Iouis, & Cereris filiam, habere mythologiam de plantarum ortu ex cælo, nomine
 Iouis expresso, velut ex causa efficiente, nec non ex terra, Cereris nomine signata, cen ma-
 tre, materialem causam stirpibus exhibente, constat etiam apud Aristotelem, cui s *Qua-*
mobrem in universo quoque naturam terra quasi feminam matremque statuit: Cælum autem
& Solem, & reliqua generis eiusdem nomine genitoris patrisque appellat antiquiores. Iouis au-
 tem nomine cælum signari, potissimum apud Persas obseruat Natalis asserens: & [Fue-
 runt alij, qui Iouem opinarentur esse cælum; vt sensit Cicero in secundo de Natura Deo-
 rum, ex opinione antiquorum, qui dicebant, Ioue tonante, aut fulgente, idest cælo; quem
 etiam

f 1. de gen.
 an. c. 2.

g lib. 2. c. 2.

A

B

C

D

A etiam omnipotentem Olympum vocarunt, vt Virgilius libro x.
 ,, Panditur interea aeterni omnipotentis Olympi.]

Quin & cæli, Iouisque nomen ad aeterni extendere poetæ consueuerunt, quibus in Hepta-
 plo ^b Picus affentitur: vnde vel Horatius: †

„ manet sub Joue frigido
 ,, Venator teneræ coniugis inmemor,
 ,, Seu visa est catulis cerua fidelibus,
 ,, Seu rupit teretes Marsus aper plagas.

^b Expoſt. 2.
 cap. 2.
 † Car. lib. 1.
 ode. 1.

Aeris autem bonâ temperiem tempore verno stirpes omnes promouere de terra, cunctis est
 in aperto; decernitque Philosophus ⁱ Accedente Sole fieri rerum, plantarumque specia-
 tim annuarum, & fructuum omnium generationes, & exortus ex terras; Quin & sex anni
 menses a fine veris ad occasum autumnii vigent supra terram omnia plantarum genera; sed
 sex alios ab autumnii fine ad finem veris omnia veluti mortua sub terra latitant; vnde Proser-
 pina sex menses supra terram cum matre Cerere dicitur viuere, sex alios hiemis cum Pluto-
 ne marito sub terra degere dicitur. Quam æqualitatem mensium plantis omnibus tuam ge-
 nerandis supra terram, tum corrupendis intra terram seminibus dedit Aristoteles, immo vel &
 animalibus vtcunque, de Sole, dicens: ^k

ⁱ 2. de gen.
 t. 8.

Proserpina
 cur sex men-
 ses sub terra
 sit, supra ter-
 ram totidem

B *Quocirca si in adueniendo, & in prope esse generat, & in recedendo, & longe fieri, id ipsum corrumpit. Et si in saepe adueniendo generat, & in saepe recedendo corrumpit; contrariorum enim contrariæ causæ. Et in equali tempore corruptio, & generatio, quæ secundum naturam. Ideo & tempus & vita vnus cuiusque numerum habent, & hoc determinatur. Omnium enim est ordo. Et omne tempus & vita mensuratur circuitu. Sed tamen non eodem omnia; sed hæc quidem minori, hæc autem maiori. His enim annus, his autem maior, alijs autem minor circuitus est mensura. Apparent autem & secundum sensum confessa his, quæ a nobis diſta sunt. Videmus enim, quod adueniente quidem Sole generatio est, recedente autem corruptio: & in equali tempore vtrumque: æquale enim tempus generationis, & corruptionis, quæ secundum naturam. Nimirum toto tempore, quo Sol in sex signis borealibus est prope nos, e terra pullulant stirpes, & e stirpibus fructus omnium generum: totoque tempore vicissim, quo Sol in sex signis Australibus versatur, nihil e terra pullulat, nihilque fructuum producit in plantis. Hinc apte Proserpina, nimirum stirpium natura viget super terram adolescens, atque satificans anni semestri tempus æstiuum; & sub terra delitescit, nihil ad nos ostendens suorum fatuum, ac fructuum aliud semestri tempus hyemale. Rapta fingitur apertissime Proserpina a Plutone, siue ab Orco, dum flores colligeret; quia Pluto, siue Orcus Terræ symbolum est, cui regnum in terræ profundo contigit; quia semina plantarum in terram decidunt e floribus: & a terræ calore cōcentrato rapiuntur ad prolem stirpium propagandam; qui terræ calor viget in profundo totam hiemem, rapta semina stirpium, radicesque plantarum subigens ad nouam faturam, Verni temporis sine vsque ad autumnii finem sex mensibus integris exerendam. Qui calor quum hieme ac vere maxime vigeat intra terram, æstate ac autumno supra terram in aere contermino; propterea Pluto, Deus ignis subterranei, dicitur ad auras æstate conscensus rapuisse Proserpinam in plantarum seminibus vel sponte decidentibus e sinu florum, vel etiam satis agricolarum manu, secumque perduxisse intra Telluris profundum, in regno proprio. Vbi Proserpina mystice ponitur edisse grana mali punicici, tum quod ea rubro colore sanguinem referant, quæ est alimentum animalium: tum quod multitudine sua stirpium fetus multiplicatos ad centuplum indicat; quo nomine Proserpina, seu semen plantæ, cognominatur Hecate;*

^k 2. de gen.
 t. 56. & seq.

Semestre stir-
 pium ortum,
 & semestre
 fructificatio.

Pluto cur &
 quando Pro-
 serpinam rapuit.

C tum quia terna grana mali punicici signant almētum e terræ succo haustum nutrire tres vniuersi cuiusque plantæ substantias, duos nimirum cortices, atque medullam, seu corpulentiam solidam. Cui quidem Plutoni foras e terra prodeunt æstate ad rapiendam mysticam Proserpinam, quam hieme secum detineat intra terræ caueas in mundo magno, correspondere naturalem ignem imi ventris in microcosmo docuit Hippocrates asserens: ^l *Ventres hieme, & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi; quare per ea tempora copiosiora alimenta sunt exhibenda; etenim tunc calor innatus plurimus est.* Ventrem autem animalium correspondere terræ ad plantas relatæ, nos apertissime docuit Aristoteles, dum ait: ^m *Sed ut os animalis cibi inconcocti meatus est: atque etiam pars ei annexa, quam gulam appellamus, ci-*

Proserpina
 cur edisse
 tria grana
 sub terra ponitur.

Tres plantæ
 partes.
 l. 1. aph. 15.
 Venter terræ
 correspondet.

m. 2. de part.
 an. c. 3.

D bus, quæ est alimentum animalium: tum quod multitudine sua stirpium fetus multiplicatos ad centuplum indicat; quo nomine Proserpina, seu semen plantæ, cognominatur Hecate; tum quia terna grana mali punicici signant almētum e terræ succo haustum nutrire tres vniuersi cuiusque plantæ substantias, duos nimirum cortices, atque medullam, seu corpulentiam solidam. Cui quidem Plutoni foras e terra prodeunt æstate ad rapiendam mysticam Proserpinam, quam hieme secum detineat intra terræ caueas in mundo magno, correspondere naturalem ignem imi ventris in microcosmo docuit Hippocrates asserens: ^l *Ventres hieme, & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi; quare per ea tempora copiosiora alimenta sunt exhibenda; etenim tunc calor innatus plurimus est.* Ventrem autem animalium correspondere terræ ad plantas relatæ, nos apertissime docuit Aristoteles, dum ait: ^m *Sed ut os animalis cibi inconcocti meatus est: atque etiam pars ei annexa, quam gulam appellamus, ci-*

bum

F. Liceti Antiqua Schemata

bum quibus data est animalibus usque ad ventriculum deducit: sic alia quoque adesse principia
 oportet, quorum opera membra omnia corporis ex ventre, naturaque intestinorum, quasi præ-
 sepi pabulum capiant. Stirpes enim, siue planta suis radicibus alimentum iam confectum ex
 terra hauriunt: quocirca ne excrementum quidem contrahi in stirpibus solet; terra enim calo-
 reque eius perinde ac ventre vruntur. Sic ergo Proserpina stans immota, podere vestita in-
 terius, & super poderem amicta peplo, coronata floribus, & frondosum ramusculum læua
 manu gestans, binaque poma dextera manu ferens, est aptum hieroglyphicum vniuersæ na-
 turæ stirpium, quæ sunt immobiles, fixæque telluri; duplici cortice contextæ, interiore te-
 nui, & superiore crasso: flores in apice culmineque suo gerentes: quarum aliæ pomiferæ
 sunt arbores, aliæ sine pomis humiliores herbæ. Quæ singulæ sex menses æstiuos supra ter-
 ram vigent germinantes, florentes atque fructificantes; hybernos autem sex alios torpent
 supra terram velut emortuæ, sed intra terræ viscera vegetantur in radicibus atque semini-
 bus a concentrato calore dominante sub terra; quo nomine Proserpina dicitur medietatem
 anni degere cum matre Cerere Agricolarum Dea supra terram, & aliam medietatem sub
 terra cum marito Plutone inferni ignis Deo. Hactenus de Schemate Proserpinæ.

Stirpes cur
 careant ex-
 crementis,
 ad animalia
 differentiam.

Schematis
 explicatio.

Sapientia, & fortitudine, sagacique prudentia Regna bene gubernantur.

Schemata XXIII. Gemme.

De Mercurio Canicipite, Regnum Aegyptium optime gubernante.
Cap. CVI.

Profecto qui pingitur in Schemate Cynocephalus, dextera manu Caduceum, sinistra gerens palmæ ramum viridem, Anubis est, Aegyptiorum Rex, ob recte gubernatam rempublicam a subditis inter Deos relatus, & ea forma cultus Mercurius: de quo primum historica nobis referenda sunt, deinde mystica, ad Schematis exactam explanationem. Anubim fuisse filium Osiridis & Isis Aegypti Regum, ita scribitur a Diodoro Siculo: *Osiridem vero duo filij virtute dispares Anubis & Macedo comitati sunt. Vterque armis usus est insignibus, aliquo animali haud ab eorum natura dissimili. Nam Anubis Canem, Macedo Lupum in signo armorum tulit. Qua ex re hæc animalia Aegyptij summo in honore habent, & horum animantium forma apud Aegyptios coluntur: Anubis capite Canino, Macedo Lupino. De Cynocephalo sic Horus Apollo Niliacus in suis Hieroglyphicis: Præterea hoc animal Mercurio dicatum est, qui literarum omnium particeps est. At vero luculentius ita Cicero: Mercurius Quintus, quem colunt Fœnæ, qui Argum dicitur intermisisse, ob eamq; causam Aegypto profuisse, atq; Aegyptijs leges & literas tradidisse. Hunc Aegyptij Their appellant, eodem nomine anni primus mensis apud eos vocatur. Laërtius de Falta religione scribens ait: Nunc ad diuina testimonia transeamus: sed prius unum proferram, quod est simile diuino, & ob nimiam vetustatem, quod is, quem nominabo, ex hominibus inter Deos relatus est. Apud Ciceronem C. Cotta pontifex disputans contra Stoicos de religionibus, & de varietate opinionum, quæ solent esse de Dijs, ut more Academicorum omnia faceret incerta, quinque fuisse Mercurios ait: & enumeratis per ordinem quatuor, quintum fuisse eum, a quo Argus occisus sit: ob eamq; causam in Aegyptum profuisse, atque Aegyptijs leges, ac literas tradidisse. Hunc Aegyptij a Theuth appellant; a quo apud eos primus anni sui mensis, id est September, nomen accepit. Idem opiddum condidit, quod etiam nunc Græcæ vocatur Hermopolis: & Saita seruauit, & colunt eum religiose. Qui tamen si homo fuerit antiquissimus: tamen & instructissimus omni genere doctrine: adeo, ut ei multarum rerum, & artium scientia Trismegisto cognomen imponerent: Hic scripsit libros quidem, & multos, ad cognitionem diuinarum rerum pertinentes, in quibus maiestatem summi, ac singularis Dei asserit: quædemque nominibus appellat, quibus nos, Deum, & Patrem. Ac nequis nomen eius requireret, Anonymum, id est sine nomine esse dixit, eo quod nominis proprietate non egeat, ob ipsius scilicet unitatem. Ipsius hæc verba sunt: Deo igitur nomen non est, quia solus est; nec opus est proprio vocabulo, nisi quum discrimen exigit multitudo, ut unamquamque personam sua nota, & appellatione designes. Deo autem, quia semper unus est, proprium nomen est Deus. Hæc ex historia: nunc ad mysticam doctrinam & Mythologiam accedamus. Porro Schematis imago nobis ob oculos ponit Aegyptium Mercurium Trismegistum, qui fuerit in illa ditione maximus Antistes diuinorum, maximus Philosophus, & maximus Princeps; quæ munia significantur mystice potissimum canino capite, tum caduceo, tum uirenti ramo palmæ manibus gestato. Sane caninum caput ex æquo designat uirum Philosophum, & Urbis bonum custodem, adeoque Principem, qui subditis atque notis blanditur, & ignotis hostibus allatrans aduersatur: ut affirmat in sua Republica Plato dicens, ut antea uidimus: bonum urbis custodem, perinde atque bonum philosophum cani generoso similem esse debere, qui domesticæ familiarique sibi ueritati blanditur miris, e contra latrat, & reclamatur Ignorantiæ fallacijs. Vnde Ricciardus ex Goropio: *Canino capite Aegyptij Anubin, siue Hermannin suum figurabant, ut significarent hominem, qui nobis iter ad custodiam ostenderet, & ad tutelam nostri esset. Et dicebatur Anubis a uoce An, quæ in prima lingua signat, Ad, & ex uoce, hu, & nijs, quæ notat custodiam monitro, ut mystice significetur, Regis esse officium custodire, & iter ad tutelam demonstrare: sed eius caput Caninum, significat, neminem nisi sagacem, ut est canis, iter ad custodiam posse monstrare; & de nomine Canis neminem hoc iter posse docere, nisi quod docet, ipse prius norit. Demonstrat præterea illum qui docet, animosum esse debere, & audacter, ignorantes debere allatrare. Canis ex Hebraica notatione significat amicum uisitæ, qui est fere idem, quod est Philosophus, id est Cæleb, quæ uox in-**

lib. 1. c. 2.

Hier. 149

de nat; Deor.

lib. 1. c. 6.

September primus est annis mensis apud Aegyptios.

Deo ut nomen non sit.

Mercurius Trismegistus qui fuerit.

Canis Philosophum designat. Dial. 2.

in Symbol. n. 27. & seq. Hermet. lib. 6. Anubis crymon. Regis officia.

lib. 5.

Canis hiero-
glyphica
Princeps, An-
tistes, Philo-
sophus.

interpretatur amicus notitia. Quin & Canem habere hieroglyphicum Sactorum Antistitis, Pndolophi, atque Principis, apud Aegyptios, late demonstrat Pierius inquit: ^b [S A-
CRARVM LITERARVM PROFESSOR. In primis autem rerum diuina-
rum prof. ssoem per Canis effigiem interpretabantur, propterea quod eum, qui sacras
literas professurus sit, id omnium plurimum medicari oportet, vt canis instar assidue la-
tret: hominum vitia nunquam incessere desinat: animum ferum gerat, nullus profani
gratiam ineat; quod & canes faciunt in eos, quos herilis non esse familiae, vel visu, vel
olfactu deprehenderint. Tales apud Hebraeos habentur, Elias, Hieremias, Ezechiel;
Ozeas, ac plerique alij. Talis apud Graecos cum primis Diogenes, cui nomen a Cane
etiam vulgo diditatum, & ab eo Cynica familia perpetua vita austeritate celebris. Cui
quidem haud multum ab similibus altera per omnem pene orbem in nostram vsq; diem pro-
pagata: quanquam ea sanctoribus apud nos institutis, & verioris disciplinae professione
ne lan tabilioreque profanae cuiusque rei contemptu, sub eodem duplici panno, & per-
petua pedum nuditate conspiciant. Non desuerunt enim vnoquoque tempore, qui lu-
xum & delicias aspernarentur, paruoque & minimo contenti, quum vitam ipsi a vitijs
liberam profiterentur, impuros omnes reprehensionibus arguerent, castigarentque.
Atque huc denique progredi debet Sacerdos Optimus, vt dum nullum flagitiosum ho-
minem verbis incastigatum praeterit, vel ipsam impudentiae notam minime pertimescat.]

Principis
symbolum

& mex [PRINCIPES: Praeter ea, quae iam posita sunt de Cane significata, Sa-
cerdotes iidem Aegyptij si Principem aut legislatorem significare vellent, Canis hiero-
glyphicum cum diademate, siue fascia, vel amiculo faciebant, reliqua corporis facie nu-
da, propterea quod veluti leuisonna Canum, vt cum Lucretio iocet, fido eum pectore
Cordam decorum simulachris diligenter obseruandis detinentur. Sic etiam Princeps,
qui iura sit daturus, Regem qui anteacto tempore claruerit, nudum contemplari debet,
quodque sibi velit ea fasciola, examinare: id quod omnium maxime Pericles Athenien-
tem factitare solitum perhibent. Quotiescumque enim is magistratum aliquem inibat,
ipsa honoris delati insignia, & vnumquodque gestamen pro concione alloquebatur,
quid ea sibi vellent, qualem virum poscerent, percontabatur: seque mox ad personam,
quam induebat, strenue decenterque gerendam adhortabatur, tanta omnium admira-
tione, vt non immerito eum & tonitrus & fulgura ciere praedicarent: apesque mel in os
eius infantis congelisse faterentur. Quod vero fascia regum sit insigne, ostendimus
commentario de Gestaminibus reliquis.] Et certe Schematis nostri Cynocephalus
fasciam de nudo brachio dextero dependentem habere conspiciunt. [Atque Proemphanes
populi ex Africae parte Canis non effigiem, pro Principe coluerunt, sed vnum ipsum
pro Rege sibi deligere, cuius motum obseruabant, ac ex eo quid faciendum, vbi stan-
dum, quo progrediendum, religiosissima quadam auguratione intelligebant.] & paulo
antea [PHILLOSOPHIA COMMVNICATA. Hieroglyphicum & Cer-
berus argumentum habet. Graecorum enim nonnulli non incongrue forsitan existima-
runt, abstractum Herculis opera ex obscuris Erebi penetralibus eripitem Cerberum,
patescentem ab Heroe Philosophiam, quae prius in arcanis delitescerat, indicare. Ea
vero vna ceruice contenta, tribus distinguitur capitibus, quorum vnum Rationi, Naturae
alterum, tertium moribus infernit. Vnde praeter edomita tot monstra, Herculem ipsum
ferunt sagittas in lunonem iaculatum, & Plutonem etiam telo, vt Homerus inquit, trifurco
fauciasse. Philosophus enim vir, dum solerti indagine sublimia quaeque peruestigat, na-
tus aliquid captu dignum, mente veluti pennato quodam vititur telo, quo quicquid il-
lud fuerit assequatur. Neque quidem locus vllus est, neque abcessus tam remotus, tant
abditus, tam inaccessus, quo non peruenit Philosophia, &c.] Anubis itaq; Trismeg-
istus apud Aegyptios aptissimo hieroglyphico signabat Mercurium summum Sacerdotem,
Maximum Regem, & Optimum Philosophum vno capite canino. Licet caninum caput Anu-
bidis indicare speciatim potuerit eius galeam, in qua canis insigne gestaret, ad haec tria sua
munera denotata. Manu vero dextera gerit in Schemate Caduceum, quo significetur pro-
priu Mercurij gestamen; & officiu tu Principis esse virga sua iustitiae sedare discordias sub-

Cerberus Phi-
losophiae Ra-
tionalis, Na-
turalis, & Mo-
ralis hiero-
glyphicum.Caduceus vt
Principis do-
cent, & de-
notet.

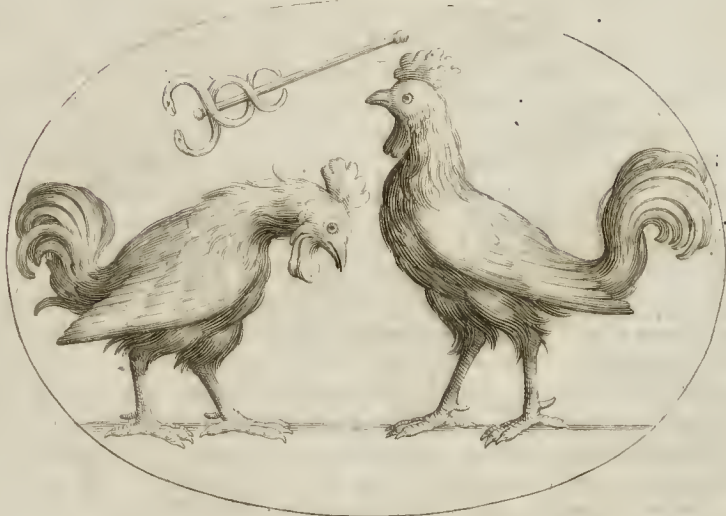
dito.

A ditorum: tum optimi Sacerdotis componere dissidentes animos: tum Philosophi mores hominum ad concordiam redigere. Ramus autem palmæ in manu sinistra symbolum est victoriæ reportatæ de vitijs, & hostibus ab optimo Principe, Philosopho, & Sacerdote. Quare sapientia, & fortitudine, sagacique prudentia Regna bene gubernantur a Trismegistis, qui sint Principes vna veræ religionis eximij cultores, & viri sapientes. Habet autem inter cimelia sui Musei Cl. Joan. Galuanus Patavinus incifum chalybe Anubim cum Apolline faberrime.

Sapientia, & Eloquentia litigantes, atque pugnaces animos apte facileq; componit.

Schema XXIV. Gemma.

Superat Eloquentia vires

Apud Petrum Stephanonum in Gemma

*De viribus Sapientie, ac Eloquentie in componendis apte facileque dissidijs
tum animorum disceptantium, tum corporea violentia belligerantium.*

Cap. CVII.

D **C** Aduceum esse pacis, & concordie symbolum, apte nobis ostendit in suis Hieroglyphicis, cis Valerianus, inquires: [Caducei species tota prorsus Ægyptiaca est, quam Mercurio præcipue veteres consecrarunt, draconibus duobus, mare scilicet & femina, parte media voluminis sui inuicem in nodum, quem Hercules vocant, obligatis: quorum primæ partes reflexæ in circulum pressis osculis ambitum circuli iungunt: caudæ vero ad Caducei capulum reuocantur, ornanturque alis ex eadem capuli parte nascentibus.] (& inferius) **CONCORDIA:** Verum si quid in longa huiuscemodi rerum indagine ariolari licet, purarim ego picturationem hanc Caducei in Pacis, & Concordie significatum inde sumptam, quod serpentis effigies plerisque locis pro bello & odio, funestaque alia quavis clade poni solita est: osculum autem & pacis & concordie signum esse, negarit nemo. Quin & sacræ pietatis nostræ literæ pacis osculum identidem attestantur. Virga, vt loco suo latius ostenditur, tum disciplinam, tum eloquentie vim significat.

,, cat. Si quis igitur pietate grauis, & eloquentia potens, altercantes aggressus, nullam
 ,, bello salutem esse docuerit: dubium bellorum omnium euentum dixerit: funesta perni- **A**
 ,, cioaque demum esse bella com monstrari: & quæcunque alia ad huiusmodi rem pro lo-
 ,, co, tempore, personisque facientia excogitare & eloqui potuerit, per facile is discordes
 ,, animos in concordiam trahet, duosque angues, hoc est, odia mutua doctrinæ suæ virga
 ,, in vnum obligabit; quibus ad osculum coeuntibus, conuenire animos & ad concordiam
 Angues in
 Ethiopia plu-
 rimi.
 ,, conuersos esse, meridiana luce clarius apparebit.] & mox: [Pax. Plerisque sane locis
 ,, videre est anguium huiusmodi globos in vnam quasi massam adstrictos, de iugorum verti-
 ,, cibus ad ima peruolui. Et in Æthiopia aiunt tantam anguini vim conuenire, conuo-
 luitque in gyrum inuicem, vt montis speciem procul aspicientibus reddant: cuiusmodi
 lib. 29. c. 3.
 ,, quidem complexus anguium, & frugifera eorum concordia, causa, vt inquit Plinius, ^b vi-
 ,, detur esse, quare exteræ gentes Caduceum in pacis argumentum circumdata effigie an-
 ,, guium fecerunt: neque enim cristatos esse in Caduceo mos est. Ad hæc numismata tot,
 1. hist. c. 1.
 & alibi.
 Matth. 10.
 16.
 Gen. 3. 1.
 ,, caduceis insignita, Pacis inscriptionem præferunt. (& adhuc infra) ELOQVENTIA.
 Sed qui serpentem pro astu poni docti fuimus ex Aristotele dicente, animalia quædam **B**
 esse astuta per se, sicuti sunt serpentes: magis vero ex lectione sacra, quæ prudentiam
 huic in primis animali tribuit: ea etiam de causa angues Caduceo complicari putamus,
 quod ostendere voluerint, & calliditatem & prudentiam necessarias Eloquentiæ, quæ
 per Virgam significatur; quæ ppe quæ regat dictis animos. Neque desunt, qui virgam aures
 in Mercurij manibus, a qua Deus ipse Chrysothorapis appellatur, dignitatis & excel-
 lentia, quæ illum ornant, qui & scite & oportune norit orationem contexere, signum
 esse contendunt. SAPIENTIA. Virga vero Palladi totius sapientiæ dea, ab Homero
 Virga Sym-
 bolus sapi-
 entia.
 ,, passim accomodatur. Vlyssis quoque socij vao virgæ capite, falsa quippe persuasione ac
 ,, insipientia, in brutorum species transformantur: altero vero Virgæ capite, vera quippe
 ,, disciplina ac rerum periti, in humanam restituantur effigiem. Reliqua vero taceo, quæ
 ,, Moses vbiq; Virgæ fretus munere scribitur effecisse; nam alibi super hoc suus erit lo-
 ,, cus. Quam vero nunc tractamus, ea est diuina Virgula, de qua M. Tullius ait: † *Quod*
 † 1. offic. f.
 ,, *omnia nobis, quæ ad viciũ cultumque pertinent, quasi Virgula diuina, vt aiunt, suppedi-*
 ,, *tarentur.* A. que hanc dicendi formam apud alios etiam autores inuenies, qui ex hoc ef- **C**
 ,, fuscissimam eam Dei Opt. Max. munificentiam intelligunt, quæ omnia secundat, fortunat,
 ,, atque felicitat. VERA DISCIPLINA. Eundem hunc scorpionem nostri sic figurant,
 ,, vt ad omnium fere templorum facies iuxta limina, colossæ magnitudinis figuram huma-
 ,, nam pingant, quæ Christum puerulum in humeros sustulerit: quod, vt mea fert opinio
 (nam historia omnino apocrypha est) ea de causa fit, vt si Christum gestare humeris, hoc
 est veram sapientiam enancisci volumus, dandam esse operam impensissimam disciplinæ
 adimonemur, robori cuius innixi, rapidos quorumcunque annium cursus profundita-
 temque, ac torrentium impetus facile superemus. Et quod Iacob ait: In virga nostra
 Iordanem pertransiamus: sane Iordanis, vel quoduis aliud flumen, fluxos animi motus,
 & voluptariæ mollitudinis affectus indicat; Virga disciplinam, sine qua non esse progredi-
 endum Græco mouemur ad agios; qua qui firmiter innituntur, nullis perturbationum
 occursum deturbantur, nullis vndarum quantumbet interuentium fluctibus immer-
 guntur: pedibus vero per ima vel ipsius pelagi demersis, vix crure genuumue tenus allui-
 mur: capita autem, vt ait ille, condimus intra sidera, Deumque ipsum sustinere humeris **D**
 videmur, ac veri demum euadimus Christophori: in quos vbi sagittæ fuerint immisæ,
 eadem in iaculatores suos sponte retorquentur, vt in vulgata habetur historia. Quid
 enim in vniuersa literarum peritia facilius, quam eorum calumnias repellere, ac suismet
 vnumquemque iaculis conficere, qui sanctissima nostræ pietatis instituta vel incescere,
 vel conuellere aggrediantur, quæ certo Dei sit præsidio firmata, ac magni verique numi-
 minis munimento quamualidissimo roborata? Hæc ad verbum Pierius: cui quæ de Sæcto
 Digressio de
 Sæcto Chri-
 stophoro.
 Christophoro mystice proponit, vt accipi quo quomodo possunt; ita quod ait omniæ aliam
 historiam de illo penitus apocrypham esse, mihi recipi nõ potest; nam apud Isidorum, auto-
 rem elasticum & veridicum legimus hymnum ad Vespera huius Sancti; qui celebratur etiam
 † lib. 13. c. 24
 tum a Vincentio Gallo in suo Speculo historiali, † tum ab Vsuardo, tum a Francisco Mau-
 rolico

A rolico suis in Martyrologijs, nec nō etiam ab Vnicello martyrium illius ponente temporibus Iuliani Apostatæ sub anno Domini CCCLXIV. Sed & vniuersalis illa consuetudo pingendi Sanctum Christophorum ad fores omnium templorum colosseæ magnitudine portantem humeris puerulum Christum trans fluuium, grandiore baculo innixum, qui floribus, frondibus, & fructibus abundaret in apice, prisca illis temporibus, dum Ecclesia non apologis, & allegoricis picturis vti consueuerat, sed nuda simplicique veritate semper ad sua gesta monstranda fidelibus vtebatur, illa communis inquam pictura martyris acta vera designat; cuius frequentia nacta fuit inde præclaram occasionem, quod vir Dei subiturus obtruncationem a carnifice, iam iam animam pro Christi fide positurus, Dominum suppliciter exorauit, vt vbi corpus eius, aut particula corporis esset, ea loca tempestatibus, atque terramotibus obnoxia non essent; vt haberetur in eius martyrologio. Quod agnoscentes fideles, recteque censentes Deum exaudire consueuisse preces martyrum suorum in fine vitæ sibi cum affectu & humiliter oblatas; quum viderent vbique non posse partem aliquam corporis martyris haberi, saltem illius effigiem passim depingi curarunt ad templorum tutamen a terramotibus, fulminibus, atque tempestatibus omnibus, & re vera prisca illam Ecclesiam picturis sacris adumbrasse sensus nō allegoricos, sed genuinos & proprios, ac historicos, plane conuincitur ex eo, quod a Gentilibus alioqui facile coargui potuisset figmentorum. Cetera vero sapienter de Caducei virga Valerianus effrita lubenter accepimus, quibus ait Caduceo hieroglyphice signari miram eloquentiam viri sapientis, qua discordantes atque pugnantes homines facile componuntur, & ad concordiam plane rediguntur. Quam Caducei mylticam significationem passim omnes eruditi complectuntur; vnde nobile cecinit Alcianus *f. Emble. f. Embl. 119.*

- ,, Anguibz implicitis, geminis caduceus alis
- ,, Inter Amalthææ cornua rectus adest.
- ,, Pollentes sic mente viros, fandi que peritos
- ,, Indicat, vt rerum copia multa beat.

Sed in Schemate nostro Caduceus non ad rerum copiam refertur, verum ad concordiam inter discordes apte ferendam. Quoniam vero duo sunt inter homines inuicem pugnantia & discordiarum genera; nam alij sola mente dissident contrariarum opinionum repugnantia; &

C alij viribus corporeis contendunt de materialium rerum gloriæ possessione: Schematis noster vtramque discordiam istam caduceo dirimi; & ad concordiam reuocari signat. Primumque Caduceo geminos angues iungente, notat discordes doctorum animos Virga sapientis viti tertij interposita componi ad vnionem in communionem veræ sententiæ; siquidem serpens prudentiæ & symbolum sunt pariter & calliditatis ^b disputantium, ad victoriam aspirantium: nam apte Micyllus apud Boccacium: *Mercurius, postquam ab Apolline Virgam accepisset, eamque manu tenens in Arcadiam proficisceretur, dracones duos simul ligatos, & inter se mutuo pugnantes inuenisse dicitur; quibus quum ille virgam interposuisset, dicto cuius pralium illorum diremptum fuisse. Ex qua re virgam eam pacis virgam habere cepit: & posterius rei exemplo, Mercurio virgam deinceps duorum draconum similitudine vbiq; affinxerunt.*

Discordiarum genera duo.

g. Matth. 10. 16. b. Gen. 3. 1. 1. 12. c. 6. 2.

Ceterum allegoricus noster intellectus est, quo dum duo viri docti per angues myltice signati, contenderent contrarijs opinionibus de quapiam intelligibili re, superueniens homo sapi-

Schematis in timior & explicatio nostra. *K. 3. de auu. 1. 17. 18.*

D entior, vel ipsamet ratio perspicacior, ab intellectu agentis ^K Apollinari lumine suppeditata, veritatem apertam detegit intellectibus antea discordibus, in quam euidenter inspectam non possunt ambo nō vnanimis conuenire; quippe veritatis ea vis est, vt cognita nequeat in sui consensum non captiuare quantumuis antea discordes intellectus: & ea propter in Caducei virga, sapientiæ tessera, gemini serpentes, doctorum virorum hieroglyphicum, antea discordes, vnuntur ad osculum, & integram concordiam, atque pacem. Verum enimvero Caduceus idem interpositus, vel impositus inter duos Gallos pugnares, indicat pacem, atq; concordiam inter homines viribus corporeis inuicem de imperio dimicantes, at cum alterius dignioris victoria, & alterius imbecillioris obedientia seruitute. Porro Gallos esse hieroglyphicum pugnatitatis Valerianus ita demonstrat: *[In Eleorum arce Pallados simulachrum ex auro & ebore, Phidias opus, erat cum Gallo in galea surrecto; quod pugnatitatis hieroglyphicum esse, Pausanias arbitratur]* & mox. *[Nicander Alexipharmacis*

lib. 24. Gallorū natura pugnas.

macis *αἰχμή τοῖς ὑββόις* inquit, pugnacibus quippe pullis Gallinaceis exponit interpretis, qui ut inter se dimicent assidue nati videantur; quum præsertim pugnam semel captam identidem repetant, nescij cedere: vnde Græcum illud adagium: *Insultas Gallus*: de credintegritibus certamen: & Martis pullum eum vocat Aristophanes Aibus. Non est illud dissimulandum, quod licet sint animalia ad pugnam nata, inuentum tamen est, incitari eos ad pugnacitatem allio in cibum dato, quod Græci *αυγοδισην* dicunt. Quod vero ait Salomon, Gallus ambulans inter Gallinas lætus, Eucherius Imperij esse dicit significationem. Quod si in numum incideris Gallinaceorum consuetu signatum, scias eum fuisse Dardanorum pecuniam, Polluce teste: nam illi magnum pugnacitatis decus sibi antiquitus vsurpauerunt. Hinc honoratum semper apud Maronem Dardaniæ nomen, quum secus Phryges fere semper velut imbelles notarentur. Jam & Chrysippus Gallorum æmulatione nobis adijci stimulos ad fortitudinem, atque inde quodammodo calcaria subijci, scribit libro de Iustitia. Themistocles quoque Gallorum exemplo, in quos acriter pugnantes inciderat, exercitum confirmavit, quum ostenderet eos non pro patria, neque pro penatibus, neque pro maiorum sepulchris, vxoribus aut liberis id incommodi aggressos, sed ea tantum de causa, ne vincerentur, nolle alterum alteri cedere. Omnium verò pugnacissimos Gallos habuisse fertur Rhodos insula, neque quidem adhuc ibi degeneravit ea volucrum huiusmodi ferocitas, & visenda proceritas, ut quibusdam, inde Romam allatis, ipsi conspeximus. A Galli vero pugnacitate factum, ut gemma Aleatoria, quam in Galli ventriculo inueniri tradunt, victoriam dicatur eam gestantibus comparare, qua Milo Crotoniatis vsus, inuictus in certaminibus fuerit: de quo Plinius. ^m PERSÆ MILITES. Persarum porro milites Galli nuncupabantur a Caribus, ob conos, quibus galeas ornatas habebant: eaque de causa Artoxerxes hominem e Caria, qui Cyrum iaculo vulnerasse creditus est, eo honestavit præmio, ut Gallum aureum in lancea præfixum ante aciem ferret: autor Plutarchus. * Sed enim Athenæus Gallos in Perside primum ortos ait: vnde fortasse cognomentum id Persæ potuerint habuisse. Aristophanes, ut suus est mos omnibus illudere, Gallum ait olim Persis imperasse; vnde adhuc cristatos in cassidibus. Quæ vero simulachra tria totidem Gallis ad blandientia spectantur in Antonini P; Augusti numo, crediderim ego ad mansuetissimum eius ingenium spectare: ut qui pugnacitatem committigare procuraret, qui omnem belli ferociam quanto potuit studio emoluerit; ut pote qui mallet ciuem vnum seruare, quam mille hostes occidere: solusque omnium Principum sine civili sanguine, & hostili etiam, quantum ad se pertineret, vixerit.] & mox. [In augurali vero disciplina Gallus est victoriæ signum, propterea quod auis illa victa silere solet; canere, si vicisset. Hinc Lacedæmonij, ut apud Plutarchum est, quum hostem viribus profugissent, Gallum immolabant: qui boue tunc sacrificare soliti essent, quum sine cæde victoria obtigisset. Fertur Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, quum Gallinaceos coram Callia pennis & rostro dimicantes ei præmonstrasset: quod & Themistocles, uti diximus, ad suos animandos fecerat. Quod vero de cantu dicebamus, refert Tullius historiam ex Callisthene Leuæricæ calamitatis tempore, quæ Lacedæmonios propemodum oppressit, quum apud Thebaidem Trophonio res diuina fieret, Gallus gallinaceos in eo loco sic assidue canere cepisset, ut nihil intermitterent: tum augures dixisset, Thebanorum esse victoriam. Pergami omnibus annis spectaculum Gallorum edi solitum scribit Plinius; idque Athenis etiam institutum a Themistocle superatis Persis, ait Ælianus: quamquam ea & ludicro fieri apud Lucianum & Herodianum legas.] Ex quibus apparet, Galli partem in anno signatorio Q. Fabij Maximi cunctatoris, non tam Imperatoris illius vigilantiam indicare, quam fortissimi Duci pugnacitatem atque fortitudinem, vbi nosset oportunitatem dimicandi. Constat etiam apertissime Gallos esse militum, pugnaciumque virorum hieroglyphicum: atque speciatim nostro Schemate, quo duo Galli pinguntur, alter quidem erecto capite colloque robustior, & audacior: alter autem submisso collo, demissoque capite debilior. Caduceo superimposito, signari per eloquentiam mediatoris diremptam, omninoque sublata esse pugnam inter homines pugnaces de rei cuiuspiam, siue materialis, siue immaterialis, cuiusmodi gloria est, possessione; suo minus digno ac imbecilliore, ut digniori, perentiorique præstet obsequium. Cuius rei nobilem habemus apud Plutarchum historiam in M. Coriolano, & apud Liuum: de Menenij Agrippæ mirifica Eloquentia

Allo Gallos ad pugnas incitari.

Galli pugnacissimo Rhodij.

Aleatoria gemma virtus. m. l. 27. c. 10. Persæ milites cur Galli nuncupati. in vita Artaxer.

Galli primū orti in Perside.

Gallum post victoriā car immolabant Lacedæmonij.

Galli pugnacium virorum hieroglyphicum.

- A** concordante feroces Romanorum animos, ad intestinum bellum civile iam iam aggredientes: [Ceterum, inquit Plutarchus, quum in eo quoque prælio egregia opera militum entisset, hostesque casti essent, neque quicquam remitterent tamen sæneratores, curia autem dissimularet promissorum meminisse, ducique denuo ciues, & pignora capi permitteret; tumultus vero inde seditioque occuparet fœda ciuitatem: neque motus populi hostes fefelisset; sed induceto exercitu fines Romanos vastarent: habentibusque delectum iuuenturis Cõsulibus nemo responderet ad nomen: tunc iterum dissonæ sententiæ fuerunt magistratum. Pars subueniendum censebant pauperibus, nimiumque rigorem relaxandum iuris: Alij contra senserunt, inter quos erat Marcius: non pecuniæ iacturam tantam rationem ducens, sed initium hoc esse procacitatis & contumaciæ insurgentis aduersus leges plebis. Id si sciperent, vt opprimerent & extinguere hortatus est. Senatu his de rebus crebro paucis diebus habito, nec quicquam expediente, plebs repente conspirans, ac se se mutuo cohortata, excessit vrbe, & in môtẽ, qui nunc Sacer appellatur, trans Anienem amnem secessit. Quietæ sine vlla violentia; tantum vrbe se iam dudum fremebant pulsos, ærã, aquam; locum suppeditaturam vbique ad sepulturam Italianam, quibus nihil amplius sup̄ colentes Romanam habituri, quam vt pro diuitibus militantes vulneribus concidant, & vitam profudant. Id timentes Patres, ex maioribus natu moderatissimum quemque, & maxime popularem miserunt ad plebem. Princeps legationis fuit Menenius Agrippa. Hic partim obsecrans, partim Senatum defendens, in extrema oratione ad figuram peruulgatã fabulæ delapsus est. Nam omnes hominis partes coniurasse ait contra ventrem: quæstas solum ignauum in homine & immunem quiescere; omniaque illius quæri auiditati ingente suo labore & ministerio: ventrem vero stultitiam earum denisisse, ignorantium recipere quidem alimentum intra se omne, sed reddere id ex se & distribuere in alias. Eadem, inquit, ratio Quirites Patrum est vobiscum; nam recte atque ordine deliberata apud eos consilia captaque omnibus vobis adserunt & dispartunt vtilitatem atque fructum. In concordiam deinde concessum est, postulaueruntque a Senatu, & obtinuerunt, vt quinque viri crearentur, quibus auxiliij latio esset, qui tunc Tribuni plebis vocati.] Sed ante Plutarchum Lilius eandem paulo aliter enarrat historiam inquit; post explicatam secessionem multæ plebis in montem Sacrum extra urbem, [Pauor ingens in vrbe, metuque mutuo suspensa erant omnia: ^{lib. 2.} timere relicta ab suis plebes violentiam patrum: timere Patres residem in Vrbe plebes, incerti manere eam, an abire mallent: quandiu autem tranquillam, quæ secesserit, multitudinem fore? quid futurum deinde si quod externum interim bellum existat? nullam profecto, nisi in concordia ciuium, spem reliquam ducere; eam per æqua & per iniqua reconciliandam ciuitati esse. Sic placuit igitur. Oratorem ad plebem mitti Menenium Agrippam, facundum virum, & quod inde oriundus erat, plebi carum. Is intromissus in castra, prisco illo dicendi & horrido modo, nihil aliud quam hoc, narrasse fertur: Tempore, quo in homine non, vt nunc, omnia in vnum consentirent, sed singulis membris suum cuique consilium, suus sermo fuerit, indignatas reliquas partes, sua cura, suo labore ac ministerio, ventri omnia quæri; ventrem in medio quietum, nihil aliud quam datis voluptatibus frui, conspirasse inde, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acciperet datum, nec dentes conficerent: hæc ira, dum ventrem fame domare vellent, ipsa vna membra, totumque corpus ad extremam rabem venisse: inde apparuisse, ventris quoque haud segne ministerium esse, nec magis ali, quam alere eum, reddentem in omnes partes corporis hunc, quo viuimus, vigemusque, diuisum pariter in venas, maturum confecto cibo sanguinem. Comparando hinc, quam intestina corporis seditio inutilis esset iræ plebis in Patres, flexisse mentes hominum. Agi deinde de concordia coeptum: concessumque in conditiones, vt plebi sui magistratus essent sacrosancti, quibus auxiliij latio aduersus Consules esset: neue cui Patrum capere eum magistratum liceret. Ita Tribuni plebeij creati duo C. Licinius, & L. Albinus: hi tres Collegas sibi creauerunt.] Sed Valerius Maximus hoc munus, non Menenio Agrippæ, sed Valerio (qui forte fuit vnus e Collegis legationis Agrippæ) dedit inquit; [Potentiam ^{lib. 5. c. 9.} vero eloquentiæ et si plurimum valere animaduertimus: tamen sub proprijs exemplis, quo scilicet vires eius testatioris fiant, recognosci conuenit DE VALERIO. Regibus exactis, Plebs discedens a Patribus, iuxta ripam fluminis Anieni in colle, qui Sacer appellatur, ar-

Contradictio
Valerij, & Li-
nij sublata.

Minores Ma-
ioribus obe-
dire debere.

mata confedit: eratque non solum deformis, sed etiam miserrimus Reipublicæ status, a ca-
pitate eius cetera parte corporis pestifera seditione diuisa: ac ni Valerij subuenisset eloquentia,
spes tanti imperij in ipso pene ortu suo corruisset. Is namque Populum, noua & infolita
libertate temere gaudentem, oratione ad meliora, & saniora consilia reuocatum, Senatui
subiecit: id est urbem urbi iunxit. Verbis ergo facundis, ira, consternatio, arma cesserunt.]
Nisi forte fuerit hæc alia seditio Populi contra Senatum ab eloquentissimo Valerio com-
pressa. Sic ergo recte Schematista noster apposita Virga Caducei, simbolo Eloquentiæ,
pugnacissimorum Gallorum, alterum qui minoris conditionis Plebem signat, colla caputq;
submittere facit alteri, qui sublimioris Ordinis hieroglyphico Senatum notat; adeoque do-
cet minores maioribus obedientiam & obsequium præstare debere, vnaque vi eloquentiæ
ad aptam concordiam redigi posse discordes.

*Sacrilegus Brennus ad Alcare templi Delphici merito mortem
sibi metipso sponit consciscere debuit.
Ajax furens, ob Achillis arma sibi negata, se transuerberat.*

Schema XXV. Gemma.

*Romanorum Imperator in medio exercituum extructo
se pro patriæ Principatu ex uoto Sahrno immolauit.
ec. s. in Plutarcho moralium.*

APVD PETRVM STEPHANONIUM
IN GEMMA

Anonymi sententia de Decio proponitur, & expenditur. Cap. CVIII.

V Ir anonymus huic nostro Schemati Decij votum applicat, inquires: *Decius Romanorum Imperator in medio exercituum extructo rogo, se pro Patria principatum ex voto Saturni immolauit. Decius in Plutarcho Moralium.* Hæc ille. Cui quædam Plutarchus agens de Amore prolis aperte verba dedisse videtur huiusmodi: [Sane ignem tuum Decius Romanorum Imperator anteuertit, quo tempore extructo in medio exercituum rogo, ex voto se pro patriæ Principatu Saturno immolauit.] Sed tamen in Schemate nulla rogi facies, nulla comburentis se viri visitur imago, ac se pugione ferientis ad Aram. Et hanc Plutarchi sententiam Litiuus apertissime conuellit, asserens Decium, non tinum, sed geminum, Patrem atque filium se se pro salute Populi Romani, & exercitus Quiritium deuouisse, non Saturno, sed omnibus alijs Dijs, non rogo penitus villo, sed equo conscenso, non semetipsum confecisse, sed ab hostibus in acie media dimicantem strenue confossum, & interemptum fuisse. Maior que fides Litiuo danda de Rebus Romanorum, quam Plutarcho; qui præsertim hanc historiam obiter asserens in loco non proprio, potuit memoriæ lapsu a vero deflectisse. Litiui verba sunt: " [Romani Consules priusquam educerent in aciem, immolauerunt: Decio caput iccinoris a familiari parte cæsum Aruspex dicitur ostendisse: alio qui acceptam Dijs hostiam esse: Manlium egregie litasse. At qui bene habet, inquit Decius, si ab Collega litatum est. Instructus, sicut ante dictum est, ordinibus processere in aciem: Manlius dextro, Decius læuo cornu præerat. Primo vtrinque æquis uiribus, eodem ardore animorum gerebatur res: deinde ab læuo cornu hastati Romani nõ ferentes impressionem Latinorum, se ad principes recepere. In hac trepidatione Decius Cõsul M. Valerium magna voce inclamat: Deorum, inquit, õpe Valeri opus est: agendum Pontifex publicus Populi Romani præi uerba, quibus me pro Legionibus deuoueam. Põtifex eum togam prætextam sumere iussit: & uelato capite, manu subter togam ad mentum exerta, super telum subiectum pedibus stantem sic dicere: *Iane, Iupiter, Mars pater, Quirine, Bellona, Lares, Diui Nouensiles, dij Indigetes, Dini, quorum est potestas nostrorum, hostiumque, Dijs, Manes, nos precor, veneror, ueniam peto, sero que: ut Populo Romano Quiritium vim, uictoriamq; prospereis: hostesq; Populi Romani Quiritium terrore, formidine mortemque afficiatis. Sicut uerbis nuncupauit, ita pro Republica Quiritium exercitum, legionibus, auxilijs Populi Romani Quiritium, legiones, auxiliaque hostium mecum Dijs Manibus, Tellurique deuoueo.* Hæc ita precatus Licet drus ne ad T. Manlium ueret: matureque Collegæ se deuotum pro exercitu nunciare, ipse incinctus cinctu gabino, armatus in equum insiluit: ac se in medios hostes immisit. Conspectus ab utraque acie aliquanto augustior humano uisu, sicut cælo missus, piaculum omnis Deoũ iræ: qui pestem ab suis auersam in hostes ferret. Ita omnis terror, pauorq; cum illo latus signa primo Latinorum turbauit: deinde in totam penitus aciem peruasit. Euidētissimum id fuit, quod quacumque equo inuectus est, ibi haud secus, quam pestifero fidere icci pauebant. Vbi uero corruit obrutus telis: inde iam haud dubie consternatæ cohortes Latinorum fugam ac vastitatem late fecerunt.] Hoc exemplum secutus filius esse dicitur itidem ab eodem Litiuo postea scribente: ^b [Ferocior Decius & ætate, & vigore animi, quantumcumque uirium habuit, certamine primo effudit: & quia lentior uidebatur pedestris pugna, equitatum in pugnam concitat: & ipse fortissimæ iuuenum turmæ immixtus erat proceres iuuentutis, ut secum in hostem impetum faciant: duplicem illorum gloriam fore, si ab læuo cornu, & ab equite uictoria incipiat. Bis auertente Gallicum equitatum, iterum longius eiectos, & iam inter media equitum agmina prælium ciens, nouum pugnae conterruit genus: effedis carrisque superstant armatus hostis ingenti sonitu equorum rotarumque aduenit: & insolitus eius tumultus Romanorum conterruit equos: Ita uictorem equitatum uelut lymphaticus pauor dissipat: sternit inde ruentes equos uirosq; improvida fuga: turbata hinc etiam signa legionum: multique impetu equorum, ac vehiculorum raptorum per agmen obruti antesignani: & infecuta, simul territos hostes uidit, Gallica acies nullum spacium respirandi, recipiendique se, dedit. Vociferare Decius, quo fugerent? quamue in fuga spem haberent? obsistere cedentibus, ac reuocare suos. Deinde ut nulla ui perculos sustinere poterat: patrem P. Decium nomine compellans, quid ultra moror (inquit) familiare fatum datum hoc nostro generi est, ut luendis periculis publicis piacula se

^a lib. 6. p. 91. E.

^b Vocandi se formula prisca.

^b lib. 10. p. 118. 119.

mus. Jam ego mecum legiones hostium mactandas Telluri, ac Dis Manibus dabo. Hæc locutus M. Luium Pontificem, quem descendens in aciem digredi uenerat ad se, prætere iussit verba, quibus se barbarosq; hostium pro exercitu Populi Romani Quirium deuoueret. Deuotus inde eadē precatione, eodemq; habitu, quo pater P. Decius ad Veferim bello Latino se iusserat, deuouerit. Quum secundum solennes precationes adiecisset: præ se agere se se formidinem ac fugam, eademque ac cruorem: caelestium, infernorum iram cōtacturum funeribus diris signa, tela, arma hostium, locumque eundem suæ pestis & Gallorum ac Samnitium fore. Hæc execratus in se hostesque, quam cōferrissimam cernebat Gallorum aciem concitat equum, inferentq; ipse infestis telis interfectus est. Vix humanæ inde opis uideri pugna potuit. Romani duce amisso, quæ res terrori alias esse solet, resistere fugam, ac nouam de integro uelle instaurate pugnam. Galli & maxime globus circumstans Consuli corpus, uelut alienata mente uana incassum iactare tela: torpere quidam, & nec pugnae meminisse, nec fugæ. At ex parte altera Pontifex Liuius, cui Lictores Decius tradiderat, iusseratque Proprætorem esse, uociferari, uicisse Romanos defunctos Consulis fato. Gallos Samnitelq; Telluris matris ac Deorum Manium esse.] Ex quibus apertissime constar, utrumque Decium equo conscenso, dimicantem in acie confessum ab hostibus armatum interijisse, qui prius amictus toga prætexta, uelato capite, manu subter rogam ad mentum exerta, incinctus cinctu Gabino soper telum subiectum pedibus stans Dis pro Romano exercitu se simul & hostes deuoueat; adeoque nihil habere commune cū Schemate nostro, in quo nudus homo corpore reliquo, sine eiactu penitus ullo, sola galea capite tectus, & scutum gerens brachio sinistro, pugione proprio semetipsum transfodgens interimit, læuo crure stans, & dextero genu flexo super altore cum ardente face Aræ adhærente; quorum nihil omnino relatū habemus in Deciorum deuotionibus, aut interuentionibus, apud Liuium.

Decios dimi-
cantes ab ho-
stibus inter-
fectos,

De Catone Uticensi, semetipsum confodiente, num Schema possit intelligi. Cap. CIX.

A Nne quis opinetur in Schemate Catonem poni se gladio transfodientem? Sane Cato nem Uticensem semetipsum forte interemisse, testatur Valerius Maximus, inquit: *Tui quoq; clarissimi excessus Cato Utica monumentum est in qua ex fortissimis uulneribus tuis plus glorie quam sanguinis manauit. Siquidem constans in gladium incumbens, magna hominibus documentum dedisti: quanto potior esse debeat probis dignitas sine uita, quam uita sine dignitate.* Et Seneca de tranquillitate animi peragens, inquit [Cato ille, uirtutum uia mago, incumbens gladio, simul de se ac de Republica palam facere.] Catonis tamen hanc utroneam mortem D. Augustinus imbecillitatis animi, non autem fortitudinis fuisse contendit, asserens: *Sed tamen illi præter Lucretiam non facile reperiant de cuius auctoritate præscribam nisi illum Catonem qui se Utica occidit: non quia solus id fecit, sed quia uir doctus & probus habeatur, ut merito putaretur, recte etiam fieri potuisse, uel posse, quod fecit. De cuius facto quid potissimum dicam nisi quod amici eius docti quidam uiri, qui hoc fieri prudentius dissuadebant imbecillioris quàm fortioris animi facinus esse censuerunt, quod demonstraretur non honestas turpia præcauens, sed infirmitas aduersa non sustinens. Hoc & ipse Cato in suo Charissimo filio iudicauit. Nam si turpe erat sub uictoria Cesaris uiuere: cur autor huius turpitudinis pater filio suum, quem de Cesaris benignitate omnia sperare præcepit? Cur non & illum secum coegit ad mortem? Nam si cum filium, qui contra imperium in hostem pugnauerat, etiã uictorem laudabiliter Torquatus occidit, cur uictus uicto filio pepercit Cato, qui non pepercit sibi? An turpius erat contra imperium esse uictorem, quam contra decus ferre uictorem? Nullo modo igitur Cato turpe esse iudicauit sibi uictore Cesare uiuere, alioquin ab hac turpitudine paterno ferro filium liberaret. Quid est ergo, nisi quod filium quantum amauit, cui parci a Cesare & sperauit, & uoluit, tantum glorie ipsius Cesaris, ne ab illo etiã sibi parceretur (ut ipse Cesar dixisse fertur) inuidu: aut, ut aliquid nos mitius dicamus, eripuit? At uero Cato, non iuuenis, ut pictus in Schemate, sed plane senex: non galea tectus, nec armatus Clypeo, nec iussitens Altari, sed in lecto manens enssem sibi misit in ventrem, modo profus ab eo differenti, qui representatur in Schemate: qui de re Plutarchi testimonium in uita Catonis apertissimam fidem facit; ubi legitur ad uerbum: [Ita soluto conuiuio, ubi solennem a cæna deambulationem cum amicis absoluit, & præfectus excubiarum, quæ tempus requirebat, imperauit, recipiens iam se in cubiculum, filium & amicorum quemque arctius quam assueuerat, ample-*

lib. 3. c. 2.

Catonis
mors lauda-
ta.

b cap. 15.

c 1. de Ciui-
cap. 23.

Catonis
mors repre-
henfa.

Catonis
mors d. cap.
ta.

A amplexus est & salutauit; quia re suspicionem de integro mouit consilij sui. Ingressus cubiculum ubi decubuit, Platonis dialogum de Animo sumpsit in manus, libroque prope euoluto suspexit supra caput, ubi non vidit suspensum gladium (filius enim coenante adhuc patre subtraxerat eum) seruum vocauit rogauitque quisiuam enssem abstulisset? Conticescente illo repetijt librum, paruoque interposito interuallo, quasi non instaret neque vrgeret, sed fortuito requireret gladium, praecepit eum adferri. Intercedente mora quam adferret nemo gladium, perlecto libro adiuit denuo singulos seruos, ac vocec magis intendit, enssemque reposcit, vnum etiam pugno percussit, manumque cruentauit, fremens atque alta iam voce vociferans nudum se prodi a filio & seruis hosti: quousque stens filius accurrit cum amicis, ruensque in complexum eius cepit lamentari, & obsecrare eum. Ibi exurgens Cato, ac sustollens oculos torue: Quando tandem, inquit, ego & ubi in apertam dementia incidit imprudens? Cur admonet nemo me, nec abducit ab his, ubi parum recte videat consuluisse, sed consilia mea prohibeor exequi, armisque denudor? Quin simul homo praclare constringis parentem, manusque post tergum illigas, donec veniens Caesar ostendat ne defendere quidem me ipsum valentem? Neque enim in me ipsum requiro gladium, quum etiam spitu breui tempore compresso, atque afflicto semel ad parietem capite exanimari liceat.

B Dum ita fatur, eiulans adolescens omnesque reliqui cubiculo excessere. Demetrium vero & Apollonidem resitantes lenius iam compellans: Vtrum vos quoque, inquit, huius aetatis virum retinere vi statuistis in vita, residentisque hic tacite asseruare? Cato senex. An rationem affertis, non esse indignum neque scdum, quum aliunde desperet salutem Cato, eam expectare ab hoste? Quin igitur hoc demonstratis nobis persuadetisque, atque docetis, vt placitis & doctrinis illis prioribus, in quibus aetatem triuimus, explosis, redditi per Caesarem sapientiores, maiores ei agamus gratias? Atquid nihil equidem de meipso constitutum habeo, sed debet in manu esse mea, ubi deliberaui, exequi consilium. Consulam autem quodammodo vobiscum, quum deliberem cum praecipis, quibus vos commentamini vt utamini. Abite igitur sidenter, atque filio meo dicite, quae docere non valet patrem, ea ne cogat. His nihil Demetrius & Apollonides reluctari, sed manantibus lachrymis digressi sunt. Inde per pusillum puerum introfertur gladius: quem vt accepit, distinxit, & considerauit eum.

C Vbi mucronem directum vidit, atque aciem integram, prolocutus: Nunc mei iuris sum: posuit enssem: & librum ex integro relegit. Bis eum referunt totum peruolutasse. Mox alto somno dormiuit, vt qui foris erant, perciperent stertentem. Circa noctis conticinij libertum Cleantem Medicum appellauit & Buram, quo praecipue in Reipublica negocijs utebatur. Hunc misit ad mare visum, an soluisent omnes, idque vt sibi referret. Medico autem manum ex ictu, quem seruo infixerat, inflammatae praebuit obligandam; id quod omnes, quasi viuere vellet, reddidit hilariotes. Mox adfuit Buta renuncians, ceteros vela fecisse, Crasum vero propter occupationes aliquas haerere adhuc illic, sed eum quoque iam iam conscensurum; tempestatem autem ingentem & vehementem ventum in mare incubuisse. Quo audito ingemuit Cato nauigantium miseratione, Buramque misit iterum ad portum visum, si quis forte recurrisset rei alicuius indigus, id sibi vt referret. Jam aues concinebant, ac paululum denuo in somnum est relapsus. Reuerso Buta, magnumque silentium tenunciantem in portu esse, iussit ei manum claudere. reposuitque in lectulum se quasi reliquum noctis quieturus. Digressa Buta, strictum gladium sub pectore impressit; quia vero ictus fuit ex manus inflammatione leuior, non subito exanimatus est: verum animam agens decidit cubili, & strepitum eddidit deiecto abaculo quo dam geometrico, qui iuxta locatus erat. Quod sentientes ministri iustulerunt clamorem, filiusque & amici confestim ingressi sunt ad eum: qui conspicientes sanguine scedatum, & intestina pleraque procidisse, spirantem tamen eum adhuc & intuentem, omnes ingenti percusi sunt dolore. Medicus accurrens intestina conabatur, quia manserant illaesa, reponere, & vulnus consuere. Vt igitur recreari Cato cepit, atque ad se redire, repulit Medicum, interanea manibus lacerauit, diuulsoque expirauit vulnere. Quo autem spacio non crederes eum casum resciscere omnes domesticos potuisse, adfuerunt ad fores trecenti, ac mox populus Vticensis concurrit vna voce benefactorem seruatorem, solum liberum, solum inuidum appellantes; eaque agebant, quum nunciaretur adesse Caesarem.] Ex qua historia plane constat, iuuenem

galea, scutoque armatum, gladio se confodientem ad Altare, non esse simulachrum senis A
Catonis, in armis præterquam gladio, se transfodientis in cubidi super lectulo.

*De Bruto, se pariter pugione confodiente, num possit imago Schematis
interpretari. Cap. CX.*

INtes antiquos militia claros, qui sibi mortem adacto gladio intra viscera sponte confici-
uerint, Brutus memoratur, Cæsaris ille famosus interfector; de quo nobile posuit C. V.
Emb. 120. Alciatus Emblemata, virum omnibus armis toto corpore contentum, qui semetipsum gladio
transuerberaret, representans, adiecto carmine pereleganti:

- „ Cæsateo postquam superatus milite, vidit
- „ Ciuili undantem sanguine Pharsaliam:
- „ Iam iam strictus moribunda in pectora ferrum,
- „ Audaci hos Brutus protulit ore sonos:
- „ Infelix virtus, & solis prouida verbis,
- „ Fortunam in rebus cur seque ris dominam?

Dio quidem Cassius ait, Brutum per se se sibi manum non intulisse, iussisse tamen alteri suo
hist. Rom. „ vt se volentem conficeret: Dionis verba sunt: Brutus in locum quemdam natura totum
lib. 47. „ effugerat: conatusque in castra peruenire; quum nulla ratione id efficere valeret: au-
Bruti mors. „ dito etiam militum nonnullos victoribus se dedidisse; rebus omnibus salute despe-
„ rata; viuum autem in hostium peruenire potestatem se indignum iudicans, ipse etiam ad
„ mortem confugit: atque voce recitato Herculis illo dicto: *O infelix virtus, ita ne,*
„ *quum nihil quam nomen esses, ego te tanquam rem aliquam exercui; quum tu fortune ser-*
„ *uiers?* suorumque quemdam sibi manus afferre iussit. Eius corpus Antonius in man-
„ dum tradidit: caput autem Romam missum; in transmissione a Dyrhachio tempestate
coorta in mare abiectum est. Scilicet eius caput Romam peruenire non debuit, qui suum

benefactorem Cæsarem interficiens, Romam suo capite priuauerat, sceleratissimo parricidio.
Sed an ipse sibi manus intulerit, an per militem suum, incerta res est apud Plutarchum, qui
Caput Bruti
ut Romam
peruenire nõ
debat.
in vita Bru-
ti.
meminit vtriusque modi, sic aiens, [Multa iam nocte inclinans se Brutus, vt sedebat, versus
seruum suum Clitum, allocutus est eum. Silente Clito, & lachrymante, vertit se versus ad
armigerum Dardanum, quicum habuit seorsum quosdam sermones. Tandem Volumnium
ipsum lingua Græca literarum & studiorum communium comonefecit orauit que, vt manum
gladio sua secum admoueret, & icus impulsus adiuuaret. Recusante id Volumnio, alijque
idem facientibus; quum diceret quispiam, nõ remanendũ illic, sed fugiendum esse, exurgens.

Sane veto, inquit, fugiendum est, non pedibus tamen, sed manibus. Tum data cuique dexte-
ra, vultuque perquam sereno, magnæ sibi voluptati ait esse, quod nemo ipsum sefellisset ami-
corum: verum fortunam se patriæ nomine incusare: Victoribus veto ducete se beatorem,
non præteritorum tantum causa, sed in præsentia quoque, qui laudem relinquere virtutis;
quam neque armis victores, neque pecunia paraturi vel relaturi essent posteris: quin vide-
rentur iustus oppressis & probis, iniusti & improbi dominatum nihil ad ipsos pertinentem
quæsisse. Postquam denique orauit & obsecrauit eos, vt semetipsi seruaent, recessit lon-
gius cum duobus aut tribus: ex quibus fuit Strato, qui cum eo ex studio Rhetorico contra-
xerat familiaritatem. Hunc prox me se constituit, atque in gladium strictum, quem capulo
ambabus manibus dicit, incumbens interemit se. Alij non ipsum nauitant, sed Strato-
nem, enixe precante Bruto, avertis oculis subiecisse gladium, atque illum cum impetu im-
pressisse pectus; quo traiecto fuisse eum cunctis exanimatum. Hunc Stratonem Messala
Bruti amicus Cæsari reconciliatus commendauit ei aliquando per ocium, lachrymansque

ait: Hic ille est, Cæsar, qui Bruto meo extremum præstitit officium.] Sed si manu pro-
pria Brutus interfecit se, iusta Dei vitio ne manus illa, qua patrem Cæsarem interemit, in-
te: factorem occidit, Cæsari parentans atque litans: et si manus alterius Brutum confecit,
iure factum id quoque fuit, quia non erat vt manus illa, quæ tam atrox parricidij factus per-
petrauerat, contacto Cæsaris corpore, tangeret sceleratum parricidæ corpus. Illico vero
perijt Brutus, adacto ferro in pectus, ibique traiecto Corde, quod est principium & funda-
men-

Bruti fatum
execrabile.

A mentum vitæ totius. Quum segnius interierit ideo Cato senior, quia vulneratus in imo ventre, cor inde absens in medio vitam ipsius diutius protrahere valuit. At vero nostro Schemati fatum hoc Bruti coaptari non posse, satis ostendit Altare, quo innixus, aut quod fere calcans, interficit semetipsum miles; quin & ardens fax Aræ adherens; etenim huiusmodi duo nihil omnino pertinent ad Bruti facinus. Quam quidem mortem vltro neam, tum Bruti, tum etiam Catonis, ne viui venirent in potestatem suorum inimicorum, a virtute fortitudinis non prouenisse, verum ab ignauia, timoreque mali, cui sustinendo pares non essent, clarissime decernit Aristoteles, inquit, ubi tractat ex professo de fortitudine, ac eius extremis: *Mori autem ut vel paupertatem, vel amorem, vel molesti quippiam fugianus, fortis viri minime est, sed potius timidi; quippe quam laboriosa fugere mollicies sit; neque hanc mortem sustinet quispiam quia honestum sit, sed ut malum euitet ac fugiat.*

d 3. Ethic. cap. 7. f.

Proponitur explicatio propria, de Brenno Gallorum duce sacrilego, qui semetipsum consecravit ad Aram Apollinis in templo Delphico. Cap. CXI.

B NOS autem hocce Schemate nostro representari censemus fatum Brenni Gallorum ducis, qui post multa sacrilegia templum Apollinis ingressus ad Aram se iuxta numinis vltione mactauerit; qua de re clarissimum habemus Valerij Maximi testimonium ubi tractat de neglecta religione, verbis ipsissimis: *De Apolline vindicante se de sacrilegio. Acer etiam sui numinis vindex Apollo, qui Carthagine a Romanis oppressa, veste aurea nudatus, id egit ut sacrilege manus inter fragmenta eius abscisse inuenirentur. Brennus Gallorum Dux Delphis Apollinis templum ingressus, Dei voluntate in se manus vertit. Hac de re carmina Propertij leguntur.*

d lib. 1. c. 2.

d lib. 5.

- „ Torrida sacrilegum testantur limina Brennum,
- „ Dum petit intonsi Pythia regna Dei
- „ At mons Laurigero concessus vertice duras
- „ Gallica Parnassi sparfit in arua niues.

C Quia non solum Brennus vltro mortem appetijt, vt in Phocicis item testatur Pausanias, verum etiam totum eius exercitum de cælo nix & grando confecit. Iustinus autem sacrilegium Brenni, eiusque punitionem luculenter ostendit, inquit: *[Victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros deprædatur. Inde quasi terrena iam spolia sorderent, animum ad Deorum immortalium templa conuertit, scurriliter iocatus, locupletes Deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter vertit, prædam religioni, aurum offensæ Deorum immortalium præferens; quos nullis opibus egere, vt qui eas largiri hominibus soleant, affirmabat. Templum autem Apollinis Delphici positum est in monte Parnasso (& cetera, quæ dudum retulimus) Multa igitur ibi & opulenta Regum populorumque visuntur munera; quæque magnificentia sui, reddentium vota gratam voluntatem, & Deorum responsa manifestant. Igitur Brennus quum in conspectu haberet templum, diu deliberauit, an confestim rem aggrediretur: an vero fessis via militibus, noctis spacium ad resumendas vires daret. (& mox) Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum sexaginta quinque millia: Delphorum sociorumque non nisi quatuor millia militum erant; quorum contentu Brennus ad acuendos suorum animos, prædæ vbertatem omnibus ostendebat,*

d lib. 24.

d cap. 72.

D statuasque cum quadrigis, quarum ingens copia procul visebatur, solido auro fufas esse, plusque in specie habere prædæ affirmabat. Hac ostentatione incitati Galli, simul & hesterni metu faucij, sine respectu periculorum in bellum ruebant: contra Delphi plus in Deo, quam in viribus reponentes, cum contemptu hostium resistebant; scandentesque Gallos e summo montis vertice partim saxis, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente vniuersorum templorum antistites, simul & ipse vates sparsis crinibus, cum insignibus atque infulis, pauidi væcordeque in primam pugnantium aciem procurruunt: *Aduenisse Deum clamantes, eumque se vidisse in templum desilientem per culminis aperta fastigia: Dum omnes opem Dei suppliciter implorant, iuuenem supra humanum modum insignis pulchritudinis, comitesque ei duas armatas virgines, ex propinquis duabus Diana Mineruaque adibus occurriffe. Nec oculis tantum hac se perspexisse: audisse etiam stridorem arcus, ac strepitum arma-*

rum.

rum. Proinde ne cunctarentur, Dijs antesignanis, hostem cedere, & victoria Deorum socios
 se adiungere. Quibus vocibus irenti omnes certatim in praliunt profiliunt. Præsentiam
 Dei & optitatum sentire; nam & terræ motu portio montis abrupta, Gallorum stravit exer-
 citum, & confertissimi cuncti non sine vulneribus hostium dissipati ruebant. Insecuta de-
 inde tempestas est, quæ grandine & frigore saucios ex vulneribus absumpsit. Dux ipse Bren-
 nus, quum dolorem vulnerum ferre non posset, pugione vitam finivit] sed in templo, vt
 ait Valerius. Atque Iustino, Valerioque consentiens Pausanias, in Phocicis ait: [Brenno
 eerte vulnera reliqua fecerunt aliquam vitæ spem: metu tamen, vel pudore potius, quod au-
 tor ipse ciuibus suis fuisset suscipiendæ in Græciam calamitosæ expeditionis, vltro aiunt hau-
 sto meto, post accepta vulnera, mortem oppetisse.] Verum allatum Iustini locum ita Victori-
 us Strigelius illustrat. *Cur Deus Brennum, Ducem Gallorum, vna cum exercitu deleuit, vio-*
lantem templum Delphicum: Etsi causas consiliorum Dei in hac vita non satis intelligimus: ta-
men due cause huius rei, de qua nunc dicimus, non reprehendenda coniectura afferri possunt:
quarum vna est: Deus puniuit Brennum, non propter speciem, sed propter genus, hoc est pro-
pter contemptum Epicuræum vniuersa religionis, & omnium rerum diuinarum, & propter alie-
nationem honorum, que ad meliores vsus conferri debuerant: non puniuit eum principaliter
propter violationem templi Delphici. Altera causa est, quia Deus hoc exemplo puniuit violatio-
nis templi Delphici suo quodam iudicio iusto augere & confirmare voluit cecitatem & amen-
tiam in Græcis & alijs hominibus, qui deserto & relicto Verbo Dei patrociniū manifesta surpi-
sudinis & idolatria susceperunt. Sed quacumque de causa Deus Brennum punierit viola-
toem templi Delphici, morte violenta sibi in illata supra delubri Aram, id tantum facinus
ob oculos nobis ponere Schematista voluit in præsentia. De quo facinore post Valerium

Cur Deus
 vltus fuerit
 violator
 templi Del-
 phici.

• dicitur Histor.

alij meminere: C. Stephanus: *Postremo Brennus, Apollinis Delphici templum præde causa*
ingressus, ira numinis se interfecit: Valerij fere verba referens, cuius interpretes omnes ad
vnum istam Brenni mortem vltroeam enarrant in templo Delphico. Oliuerius: Brennus
Gallorum Dux: hic fuit, quo duce Roma capta, & incensa fuit, secundum quosdam. Apollinis
templum: de hac spoliatione templi meminit Iustinus. (etsi Iustinus nō asserat a Brenno tem-
plum: xpolatum fuisse, sed ab Apolline defentum, qui totum exercitum Brenni cōsumpse-
rit, & Brennum adgerit ad se pugione confodiendum.) In se manus vertis instinctu numi-
nis: hoc est instigante numine seipsum gladio transfixit, quia eius templum ingressus fuerat
violaturus. Alciensis: Affere secundum exemplum de vindicta Apollinis in sacrilegium
Brenni Ducis Gallorum in Gallo Græcia: qui quum Delphicum templum spoliasset (verius ex
Iustino, spoliare tentaret) in furorem versus sibi manum iniecit. Ordo est: Brennus Dux Gal-
lorum ingressus templum Apollinis Delphis, id est quod erat opulentissimum aond Delphos, ver-
it manus in se, id est seipsum interemit voluntate Dei, scilicet Apollinis. Theophilus autem
Valerij textum plane corrumpit, dum corrigere se putat, aens: [Ingressus: castiga: Ag-
gressus: Apollinis enim templum Brennus ingressus non est; nisi templum pro finibus acci-
pias, & luco templi.] Hæc ille: quæ sanè gratis & absque probatione proferuntur; nam vt
exercitus templum neque spoliavit, neque penitus ingressus est: Brennus tamen Valerij te-
stimonio templum ingressus est, atque semetipsum ad Altare proprio pugione tranfuerber-
avit: Quod facinus ob oculos in præsentia Schemate proponitur. Petrarca similiter id in-
dicat in suo Triumpho Fame, scribens Brennum cecidisse sub famigerabili Templo Delpho-
rum; quia se transfixit ipse sub tecto templi, quod ingressus fuerat; quum eius exercitus
absumptus fuerit ad templum ascendens, iam iam ipsum spoliaturus, ait enim; f

f Tri. Fam.
 cap. 3.

- „ Vidi Siphace pari a simil scempio:
- „ Brenno, sotto cui cadde gente molta,
- „ E poi cadd'ei sotto'l famoso tempio.

Quos versus illustrans Philephus ait: [Brenno essendo di preda audissimo, e senza alcuna
 religione, deliberò d'andare alla rapina del tempio di Apolline. Venuto adunque Brenno
 a quella regione, quelli del paese, grande quantita di vettouaglia lassaron per le ville, sti-
 mando (si come interuenne) che i Galli tanto in quella preda soggiornarebbono, che loro
 harebbono facultà di mandare per soccorfo da gli amici: & così data opera a moltiplicare
 difensori, confidandou ne lo Dio Apollo, vlciron a battaglia con Brenno; nella quale, men-

Iustini refer-
 tur historia.

A tre che più era feruente, apparue vno giouane di marauigliosa bellezza in mezo de due vergini, quali vlciron dal tempo di Diana e Minerva con gli archi in mano, precedevano inanzi a i Delphi: e così combattendo soprauenne dalo acre vna grandissima grandine, per la quale al fine furono superati i Galli: essendo Brenno stato nella Battaglia ferito, sentendo graue dolore, con vno pugnale disperato uccise se stesso.] Id in templo fecisse testatur Valerius. Cuius opinionem secutus nostri Schematis autor aptissime describit Brennum, iuuenem ferocem, ac militem armatum galea, scuto, pugioneque se confodientem; posita militari face, qua tum Roman, aliasque regiones obuias antea vastauerat, tum mox depopulatum templum incenderé gestiebat: & gena crureque calcantem Altare sacrum ad ludibrium; quod alij venerabundi consueuerant adorare; scribente dudum Aristotele & de g. 2. Phy. t. 59. priscorum sententia: *Dixit Protarchus fortunatos esse lapides, ex quibus sunt Aræ, quod honorantur: copulati autem cum his conculcentur.* Verum in gemmula quod effusus fuerit Brennus toto fere corpore nudus, id fuit antiqui Sculptoris artificium ad ostentandam eximiam sui peritiam in fingendo corpore humano pulcherrime ad artis canones, alioqui certum est, Brennum haud se traiecisse nudum. Sic igitur explicandam existimamus e Valerio Maximo gemmam in allato Schemate de Brenno Sacriligo semetipsum iusto Dei iudicio transfodiente, necanteque ad Aram templi Delphici, cui violando cum tot Gallorum millibus accurrerat.

Brenus nudus in Schemate.

De Aiace semetipsum interficiente, gladio dudum ab Hectore sibi donato.
Cap. CXII.

Q Vid si dixerò Schematistam hic ob oculos nobis posuisse Telamonium Aiacem, qui semetipsum confoderet ense, dudum ab Hectore loco muneris accepto post pugnam nocte diremptam? nota quidem historia legitur apud Homerum ^a Calabrum ^b Ouidium ^c & alios classicos quibus Ajax bellicosissimus exitit, & singulare certamen aduersus Hectorem iniens, post integræ diei pugnam, dimicantium duellum nox adueniens terminauit; qui more vetusto mutuis muneribus donati singuli redierunt ad suos, Aiace quidem Hectoris ensẽ reportante, baltheum Aiadis Hectore secum deferente; quæ dona, vel Seruio teste, nefasta fuerunt vtrisque; nam eò baltheo post ab Achille necatus Hectore: Ajax autem Ilio capto, atque diruto, de armis Achillis a Paridẽ iam interempti, aduersus Vlyssẽ ingens litigium habuit; in quo sententijs Græcorum principum quum arma cedere cogereetur Vlyssi, virtutem suam eloquentiæ Laertiadis aduersarij submissam aspiciens; indignatione versus in furorem, eo se gladio, quem ab Hectore susceperat interemit; qua de re sic Ouidius; post enarratas litigantium orationes;

^a Illiad. 7. ^b lib. 5. Paral. ^c 13. Metam.

- ,, Motæ manus procerum est: & quid facundia posset,
- ,, Tunc patuit: fortisque viri tulit arma disertus.
- ,, Hectora qui solus; qui ferrum, ignemque, iouemque
- ,, Sustinuit toties, vnã non sustinet iram.
- ,, Inuidumque virum vicit dolor: arripit ensẽ.
- ,, Et meus hic, certe est: an & hunc sibi poscit Vlysses?
- ,, Hoc, ait, vtendum est in me mihi: qui que cruore
- ,, Sæpe Phygum maduit, domini nunc cæde madebit,
- ,, Ne quisquam Aiacem possit superare, nisi Ajax:
- ,, Dixit: & in pectus tum demum vulnera passum,
- ,, Qua patuit ferrum, lethalem condidit ensẽ:
- ,, Nec valere manus infixum educere telum.

Licet autem Calaber Aiacem posuit Hectoreo gladio se iugulasse; quem ita dicentem inducit: ^d

- ,, . . . Non enim vir bonus amplius præmijs afficitur, sed deterior
- ,, Et honoris & fauoris fructum præripit; siquidem Vlysses
- ,, In pretio est apud Græcos: meorum vero profus oblitus sunt
- ,, Facinorum, quæ gessi pro popularibus, & toleranti,

^d lib. 5.

,, Hæc

- ,, Hac vbi dixerat strenuus Telamenis præstans filius,
 ,, Ensem Hectoreum per iugulum adigit . Mox sanguis illi
 ,, Cum sibilo erumpit, & ipse in puluerem extenditur,
 ,, Vt Typhon, quem Jouis fulmina adusserunt;
 ,, Et circumcirca nigra terra valde ingemit, eo cadente .

Nihilominus autor nostri Schematis Ovidium potius, quam Calabrum demorte Aiæcis au-
 dire voluit, eum non iugulatum, sed pectore transfixum ob oculos ponens.

Sic igitur vel Brennus, vel antiquior Ajax, interficiens semetipsum habetur in Gemma.

*Proditorem nunquam placere viro forti, etiam cui sit utilis
 proditio necati hostis.*

Schema XXVI. Gemma.

*De affectu Casaris accipientis caput Pompei Magni a proditore,
 qui virum interfecerat. Cap. CXIII.*

in Pomp.
vit. f.

Sane vulgata satis est historia de lachrymante Casare, dum caput capitalis inimici sui Pom-
 peij Magni susciperet, vnde sibi Romanum Imperium obtingere pro certo ducebat; at
 ex quonam affectu illæ prodirent lachrymæ, gaudione, an pietate summi Ducis, atque
 concius affinisque tam præstantis, tamque misere perempti, cui fato vel ipse facile subijci
 valeret, incertum est. Illud tamen certissimum, sibi proditorum semper exosum, & in Pom-
 peij prodicionem ac internecionem conspirates extinxisse; quam historiam ita Plutarchus:
 [Vt igitur ea sententia obtinuit fugiendum esse in Ægyptum conscensa Seleuide triremi ex
 Cypro cum vxore soluit Pompeius; Alij pars in nauibus longis, alij in onerarijs eum comi-
 tati sunt. Pelagustuto transmisit. Quum autem Ptolemæum accepisset Pelusij cum exer-
 citu sedere, & bellum gerere cum sorore sua! eo decurrit. Præmittit certum, qui aduen-
 tum suum Regi supplicibus verbis nunciet. Erat admodum adolescens Ptolemæus; qui in
 regni

A regni procuracione erat Pothinus, consilium coegit eorum, qui summam obtinebant auctoritatem. Plurimum autem poterant, quos ille volebat. His suavit, ut suam quisque exprimeret sententiam. Jam erat miserum de Pompeio Magno consultare, Pothinum eunuchum, Theodorum Chium mercenarium Rethoricorum magistrum ascitum, & Ægyptium Achillam. Hi enim inter cubicularios & nutricios alios erant principes consilij. Istius decretum confessus Pompeius in anchoris procul a terra stans operiebatur, quem incolumitatis gratiam Cæsari indignum erat debere. Aliorum eatenus ea discrepauerunt sententiæ, quatenus hi reiiciendum, alij vocandum & recipiendum censebant. At Theodotus facundiam & declamandi ostentans facultatem, neutrum esse ostendit explicatum: sed si recepissent eum, hostem Cæsarem ipsos habituros, & Pompeium dominum: si abegissent, in culpa futuros apud Pompeium, quod ipsum repulerint: apud Cæsarem, quod non sint persecuti. Optimum ergo factum esse, ut accitum interficiant; siquidem & illi rem gratam facturos, neque hunc formidaturos. Adiecisse aiunt arridentem, *Mortuum non mordere*. Postquam in eam sententiam itum est, rem exequendam delegauerunt Achillæ. Hic Septimum quendam, qui ordinem quondam duxerat sub Pompeio, Saluumque alterum Centurionem, præterea tres vel quatuor ministros assumpsit, atq; ita ad nauem Pompeij prouectus est. Forte omnes primores eorum, qui Pompeium comitabantur, conscenderant ad eum, ut, quid ageretur, cõspicerent. Ut videre non regium, nec splendidum, nec Theophanis congruentem spei receptum: sed naui vna piscatoris paucos homines venire, suspectum eum cõtemptum habuerunt, monueruntque Pompeium, dum extra telorum ictum essent, retrorsum ut in salum ageret nauem. Interea appropinquante nauicula prior assurrexit Septimius, ac Latine Pompeium Imperatorem appellauit. Achilles verbis Græcis salute data hortatus est eum, ut in nauiculam suam transiret: vadofum prædicans mare esse, nec triremis patiens, quod breuia fabulosa haberet. Simul naues aliquot regiæ compleri conspiciebantur, & littus tenebant armari, ut ne celabiles, si mutarent consilium, viderent posse. Accedebat, quod percussoribus diffidentiam ipsam præbituri essent iniuriæ colorem. Salutata ergo Cornelia, quæ exirum eius iam ante deplorabat, duos centuriones, ex libertis vnum Philippum, & seruum Scynem nomine præse in nauiculam iussit descendere. Porrigente dexteram ei ex nauicula Achilla, ad vxorem & filium conuersus Sophoclis iambica pronunciauit:

Procedi Pompeium consilium Ægyptiorum.

Forma proditionis.

C „ Quisquis domum elatam Tyranni accesserit,
 „ Fit illius seruus, licet liber veniat.

His postremum quum suos esset affatus, ingressus est. Satis amplo interuallo inter terram, & triremem, ubi nemo eorum, qui in nauicula erant, hilariter est Pompeium allocutus: intuitus Septimum, Eequid te, inquit, ego commilitonem quondam meum agnosco? Ille tantum capite annuit, non est affatus, nec benignitatem ei ostendit vllam. Quum iterum iam immobiles silerent: tenens Pompeius in paruo libello conscriptam ab se Græcam orationem, qua uti apud Ptolemæum statuerat, eam coepit legere. Postquam terræ appropinquauerunt: Cornelia cum amicis ex nauis anxia speculabatur euentum, capiteq; sustollere animos: quod ad descensionem multos ex regiis cerneret honoris & recipiendi eius gratia cõcurrentes. Ibi Pompeium, qui Philippum manu prehendit, quo surgeret commodius, Septimius primus a tergo traiecit: inde secutundum eum Saluius, mox Achilles enses strinxerunt. Ille ambabus manibus faciem toga inrexit, nec quicquam indignum se locutus est, nec fecit: tantum suspirio edito patienter ictus excepit. Annos natus vnde sexaginta postridie natalium suorum fato functus est. Illi, qui in nauibus erant, ubi eadem spectauerunt, gemitum edidere ex littore exauditum, anchorisq; prope absolutis fugæ se mandauere. Benignus autem ventorum ex mari affatus fugam eorum adiuit. Vnde molientes persequi eos Ægyptij destiterunt. Caput Pompeij defecerunt. Truncum e nauicula nudum proiecerunt, reliqueruntq; spectare id cupientibus. Philippus, dum satiarunt oculos, remansit apud eum. Inde aqua marina abluit corpus, ac tunicula quadam sua inuoluit. Quum nihil aliud reliquum esset, circumspiciens littus reperit paruulæ nauiculæ piscatoriæ marcidæ quidem reliquias, sed quæ sufficerent ad rogum cadaueri nudo, nec eo integro. Has congerenti quidam iam grauis ætate ciuis Romanus assistens, qui prima stipendia iuuenis ipsi Pompeio fecerat, Tu, inquit, quis hominum es, qui Magnum Pompeium funerare paras? Qui ubi respondit liber-

Pompeij exdes.

Ætas Pompeij morientis.

Caput Pompeij defectu.

rum eius esse: Atqui hoc decus, inquit, non apud unum te residebit: Admitte me quasi pij
 lucri consortem, ne vndequaue de hac conuerar peregrinitate, pro multis molestijs id
 certe nactus, vt manibus meis contingam & cooperiam summum Populi Romani Impera-
 torem. Ita funeratus est Pompeius. Postero die L. Lentulus huius rei ignarus ex Cypro
 aduectus, & litus legens, vt funeris pyram vidit, atque assistentem Philippum, nec dum sa-
 tis eum agnitum: Quis hic, inquit, futo functus iacet? Ac al. quantulo interposito spacio
 suspirans: Fortassis tu, inquit, Magne Pompei. Paulo post egressum ex navi comprehen-
 derunt, necaueruntque. Hic exitus Pompeij fuit. Haud multo post Ægyptum ita percul-
 sam Cæsar veniens eum, quicaput Pompeij sibi obtulit, vt detestabilem auerfatus est. Anu-
 lum eius accipiens illachrymauit: Insculptus leo erat ensen tenens. Achillam autem &
 Pothinum interfecit. Ipse Rex in conflictu oppressus circa fluuium nunquam postea com-
 paruit. Rhetor Theodotus Cæsaris vltionem declinauit; nam profugus ex Ægypto pala-
 tus est, abiectus & execrabilis. Eum M. Brutus interfecit Cæsare Asiam obtinens, reper-
 tum ibi atque omni cruciatus genere affectum necauit. Pompeij reliquæ relatae ad Corne-
 liam sunt, easque illa in Albano humauit.]^b Ita Plutarchus: cui plane cōsentit Appianus:
 ex quibus apparet, Cæsarem appetisse qui dem vincere Pompeium, vt Romanum Imperium
 sibi soli compararet; at vero non appetisse Pompeij mortem, eademque prodicione perfida
 patratam, quam adeo statim vltus est, interfecit, quos ad manus habere potuit, sicarijs
 proditoribus. Quin & Pompeio vita defuncto templum erectum a Cæsare testatur Appia-
 nus inquitens de Cæsare: [Adistente vero exercitu, Photinum quidem & Achillam, ob ea
 quæ in Pompeium perpetraverant, morte multauit. Theodotum demum fugientem Cas-
 sius, quum in Asiam venisset, cruce suspendit (& mox:) Caput Pompei ad se delatum mi-
 nime intueri voluit Cæsar, verum sepeliri statim iussit. Templum quoque perexiguum ante
 urbem condidit, quod Indignationis Sacrum appellatur: & quod atate mea, Traiano Im-
 peratore Iudæorum genus in Ægypto debellante, ab Iudæis ipsis ad oportunitatem belli di-
 ficatum est.] Ceterum ab hac historia videtur paulisper deflexisse Schematista, licentia
 pulchrioris picturæ, Cæsarem effingens allatum sibi Pompeij Caput abscissum in manus ac-
 cipientem, atque respiciente n̄ intensius; namque, vt ait ille,

Iusta Pōpeij
 magni.

Cæsar dete-
 flatur, & auer-
 fatur eum,
 qui sibi ob-
 tulit Caput
 Pompeij.

l 2. de bell.
 ciuil. Rom.

Cæsar Pom-
 peio templū
 erexit.

Horat. in
 Arte.

d 1. part.
 Sonet. 32.

„ Pictoribus, atque Poetis

„ Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Petrarcha tamen existimauit huiusmodi inuestitiam Cæsaris non ex affectu cordis ortum ha-
 buisse, verum simulasse mœrorem, falsaque lachrymas fudisse, quasi de morte conciuis &
 affinis doleret, qui gaudebat intrinsicus de competitoris & hostis exitio: cecinit enim,^d

„ Cesare, poi che'l traditor d'Ægitto

„ Li fece il don de l'honorata testa,

„ Celando l'allegrezza manifesta

„ Pianse per gli occhi fuor, si come e scritto.

„ Et Annibal, quando a l'imperio afflitto

„ Vidde farsi fortuna si molesta,

„ Rise fra gente lagrimosa & mesta

„ Per isfogare il suo acerbo despitto.

„ Et così auuen che l'animo ciascuna

„ Sua passion sotto'l contrario manto

„ Rieopre con la vista hor chiara, hor bruna.

„ Però s'alcuna volta i rido, o canto,

„ Facciol perche i non ho se non quest'vna

„ Via da celar il mio angoscioso pianto.

Sed tamen omnes historici de mirifica Cæsaris elementia, & humanitate, vel erga viros, a
 quibus hostiliter tractatus fuerat, ostendunt ista potius tanquam ab oratore suos affectus
 excusare volente, quam velut ab historico Petrarcha pronunciata fuisse. Verum utcum-
 que sit, Nunquam proditor placere potest viro forti, quamuis ipsi proditio possit utilita-
 tem afferre.

A *Ampli Domini splendor non offuscat sidera virtutum in bono Principe, Magnoque Ministro, quem taciturnitas, atque celeritas maxime decet.*

Schema XXVII. Gemma.

C *De Quadriga in Anulo signatorio Plinij Secundi iunioris, & Rana signatoria Mecanatis. Cap. CXIV.*

No ab re querit Anonymus appoſito diſticho Schemati:
 „ Qui fit, vt emergant pura hæc ſub Sole coruſco
 „ Sidera, quæ furua non niſi nocte ſolent ?

Nam etiamſi non inſequenter in meridie ſtella Veneris conſpiciatur, nimirum dum terræ propinqua eſt in ſuo perigæo, & valde diſtans a Sole, rotis triginta gradibus, luce quomodo- cunque tamen obſcuriore, quam tempore nocturnæ obſcuritatis, vt alibi confirmauimus agentes ^a de Luna ſubobſcura luce prope coniunctiones & in Eclipſibus obſeruata, in diſpu- tationibus Galilaicis; tamen præſente Sole, citra ſolarem Eclipſin, circa eum ſeptem ſtellas oculis humanis apparere poſſe nec vnquam obſeruatum eſt, nec obſeruari poteſt; Niſi ab oculo degētis in profundiffimi putei fundo, ſicuti cum ^b Galeno notabamus. ^c At in Sche- mate ponitur Sol in Quadriga verberans equos ad curſum, aſtris ſeptenis fere circundatus.

Venus in me-
ridie conſpi-
cum quando
ſit.
^a lib. 2. p. 244.
Stelle vt in
meridie vi-
ſuntur.
^b 10. de vi.
par. c. 3.
^c 2. de Lun-
luc. pag. 111.

D Quare non poteſt habere Schema noſtrum phyſicam, nec aſtronomicam explicationem, ſed myſticam, & allegoricam tantummodo. Proſeſto gemmarum icones plurimum fuiſſe hiero- glyphica virtutum, videtur indicare Quintilianus, dum oratorem nulla virtute præditum appellat ſigillum taſum atque teſum; inde ſignificans aliquam ſemper virtutis teſſeram in- ſculpi ſolitam in ſigillorum ſcalpturis. Inuenimus autem in antiquorum monumentis Me- cænatem ^d Hetruriz regibus ortum, amicum fuiſſe præcipuum Auguſti: vſumque ſigillo cui Rana Rubeta, ſine Seriphia foret inſculpta. Porro ſigillo ranæ Mecænatem vſum & ad ta- citurnitatis indicium, & ad Auguſti gratiam captandam Pierius inquit: ^e [Inuenias ſilen- tium ſignificati etiam per Rubetam ranam illam grandiffimam, quæ geminus veluti corni- bus inſignita eſt, propterea quod obſeruauerunt Magi, ſi eam in multitudinem vociferationi-

^d Volater.
lib. 17.
Horat. carm.
Propert.
De ſigillo Ra-
næ Mecænati-
tis.
^e lib. 29,

bus obstrepentem inferatur, silentium fieri. Eoque spectare nonnulli putant Ranam illam Mecænatís celebratissimam, quæ literas & tabellas ob signare solitus erat; ut pote qui ea, quæ literis crederet, silentio inuoluenda esse commoneret. Sed enim quum Rana, non rubeta, in omnium sermone; ego eo potius rem spectare dixerim, quasi Mecænas id in Augusti gratiam faceret; de quo etiamnum in infantulo illud fertur, quod in auito suburbano obstrepentes forte Ranas silere iusserit: cui quidem commento adeo fauit vetustas illa, ut ex eo regentur ibi Ranae coaxare, quasi etiam adhuc tanti Principis imperio obsequantur. Voluisse igitur Mecænatem hieroglyphico eo Schemate taciturnitatem polliceri, in ijs quæ Augustus eius fidei credidisset, nõ secus ac Ranae ipsæ, morosa adeo garrulitate insignes, illi adhuc infantulo paruere. Nam Sextus Aurelius, & Eutropius scribit, Mecænatem præcipuum amicorum Augusto fuisse ob taciturnitatem; quam tamen in eo nonnunquam desideratam ab Augusto Tranquillus ait. De Ranis id fertur, quod in frigidiore coniectæ fontes obmutescant, translatae in tepidiorem paludem vocales fiant.] Ex quo ratio reddi potest eius quod Plinius inquit: *f* [Cyrenis mutas fuisse ranas, illatis e continente vocalibus durare genus earum. Mutas etiam num esse in Seripho insula: easdem alio translatas canere; quod accidere & in lacu Thessaliæ Sicendo tradunt.] Ceterum de Rana satis. Plinius autem Junior, qui fuit apud Traianum Imperatorem autoritatis eiusdem, cuius & apud Augustum Mecænas, usus est in sigillo Schemate Quadrigæ; sic enim scribit ad Imperatorem Traianum aliquando *† Callidromum, Domine, mittendum ad te putavi: quod paulo tardius feci, dum requiro gemmam, quam sibi habentem imaginem Pacori, & quibus insignibus ornatus fuisset, subire etiam inuicabat. Vnius enim hanc quoque si inueniri potuisset simul mitterem, sicut globulam nisi, quam se ex Parthico metallo attulisse dicebat. Signata est Anulo meo, cuius est apophragisma QVADRIGA.* Quæ sane Plinius Secundus iste iunior, vir princeps, Tribunitia, Prætoris, Proconsularique potestate, multique dignitatibus in Imperio Romano pollens, Traiano carissimus, & summæ apud illum Imperatorem autoritatis, signare consuevit: eoque signo Quadrigæ quicquid optabat, ab Imperatore statim impetrabat. Eo vero signo Quadrigæ mystice indicabat tum Imperij Romani, cuius & partem ipse administrabat, & summam per amicissimum Imperatorem veluti regebat, amplitudinem: tum virtutum omnium excellentiam, tum consiliorum arcanorum taciturnitatem, tum etiam executionis mandatorum celeritatem. Porro Quadriga Sol vniuersum orbem percurrens omnia moderatur, in cælo cunctis astris lumen impertiens, & in elementari mundo cuncta collustrans, atq; vegetans omni tempore; nam Quadrigæ Soli sacræ signant ob Solem annum verti per quatuor tempora, Ver, Æstatem, Autumnum, & Hiemem: vel quatuor Solis equi designant elementa quatuor; quorum primus roseus indicat ignem, secundus albus ærem, tertius viridis terram virentibus herbis amictam, & quartus venetus Mare: Quin & Roseus indicat æstatem, albus hiemem niuis abundantem, Viridis Vernū tempus herbas germinās, Venetus Autumnum, ut obseruat Vicus in Numo & Cæsaribus. Et Pierius Quadrigam siue currum ait indicare Ampliatorem Imperij. Ceterum astra Solis Quadrigam circumambientia hieroglyphica sunt virtutum in optimo Principe, quoniam Sol est princeps omnium astrorum; astra vero septenas virtutes in optimo Principe mirifice fulgentes ostendunt, contra septenis Vitijs capitalibus, quibus humana vita sædatur, & mancipium facta Principis renebrarum, ad inferi tenebras palpabiles condemnatur ab vitore scelerum summo Deo. Præterea vero stellæ sunt, Hori Apollinis obseruatu, apud Ægyptios hieroglyphicum Notis, adeoque silentij, quod indicant Catulli carmina:

„ Ant quam sidera multa quum tacet Nox,

„ Furrinos hominum vident amores.

Celeritatem vero signari pariter motu Solis, atque stellarum, quis ignorat? horum enim astrorum omnium exiguo dieculæ tempore cursus velocissimus est, raptu primi mobilis inexcogitabili celeritate, ab ortu per occasum in ortum amplissimo cæli spacio emenso. Quæ mobrem anuli veteris Emblemata nostrum, indicat Virum principem amplæ ditionis, virtutibus omnibus mire conspicuum, sua consilia rerum agendarum arcana tegentem, celerrima maturitate solitum exequi negocia, magnaue Reipublicæ facinora, tale quæ fuisse sigillum magni Principis apud Traianum Plinij iunioris.

† lib. 2. c. 58.

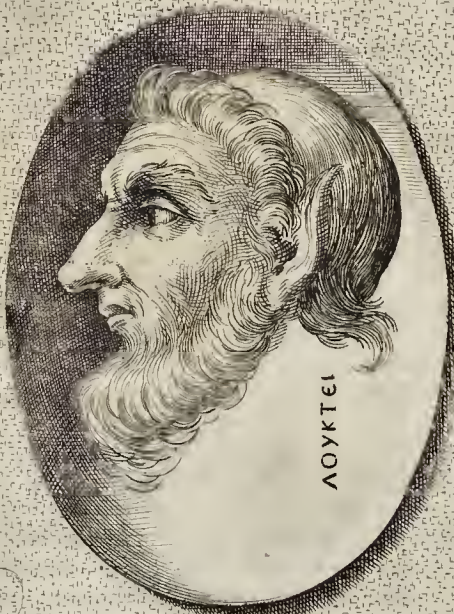
† lib. 10. Epist. 16.

† Nu. 29.
b lib. 43.
Astr. & pæna
currum Solis
antiqua
quæ signent
in Schemate

Celeritas
astrorum &
Solis.

Virorum insignium imagines Anulis insculpi solitas, ad eorum memoriam, cultum, & imitationem.

Schema XXVIII. Gemma.

LVCIVS PATERENSIS. *Scriptis libros Methamorphoseon, et de Asini transformatione, a quo suum Asinum descripsit Lucianus Photius in Bibliotheca.*

Apud Petrum Stephanonium in Gemma.

Gemmis Anulorum insculpi consueuisse vultus insignium virorum, ad illorum memoriam, cultum, & imitationem. Cap. CXV.

Nemo reperitur in limine veteris eruditionis, cui non compertissimum sit, anulis antiquorum insculptas haberi facies insignium virorum, qua principum, qua literatorum, qua militum, qua etiam amicorum; quin & Deorum. Etenim sigillaria ^a Tertullianus ^a de orat. c. 12. appellat parua Idola, & fictiles Deos. Arnobius etiam ^b Gentiles irridebat, quod sigillaria ^b lib. 6. contr. Gent. sua crederent Deos esse; putarentque sigilliolis Deos contrahi atque arctari, extendi vero in vastis simulachris. Cælarunt autem singuli Deos, quos magis colebant; ita Cæsar in anulo gerebat armatam Venerem, ^c a qua genus ducere per Æneam profitebatur. Ita Nereus ^c Dion. hist. Rom. l. 45. Marfyam ab Apolline superatum anulo gestans indicare voluit, se ceteros poetas cantu vincere, sicut Apollo Marfyam. Verum maxime Philosophos insignes anulis expresse- runt; quorum præcipue sectæ forent additi; Stoici sane Zenonem, Academici Platonem, Peripatetici sigillaricijs anulis insculptum gestabant Aristotelem, & complures Epicurum; de quo Tullius inquit, ^d *Non in tabulis solum, sed in poculis, & in anellis, spectari solitant;* ^d lib. de Finib. *Rome imaginem Epicuri.* Secutus hos noster Autor huiusmodi Schema proposuit, caput verendi fenis barbati, cum auribus Alininis; & nisi nomen Lucij, Græce ΛΟΥΚΤΕΙ non ita graphi-

graphice descriptum, fabrili mendo, proposuisset, facile Midæ regis Phrygiæ caput existi-
 mari posset; cui dicuntur aures asinæ fuisse. Ceterum Lucij, quibus aures huiusmodi pos-
 sunt adscribi, tres plane fuerunt, qui pariter de Asino aureo, siue de sua in Asinum trans-
 formatione conscripserunt, sub quo commento varias humanæ vitæ miseras, atque vicissi-
 tudines, literarum monumentis mandauerunt: Lucius olim Samosatensis, Atheus cogno-
 minto, qui Deorum omnium irrisor plurimis Dialogis eleganter & eloquenter inuulgatis,
 aliquando Christianæ religioni nomen dedit, ac demum eius alta mysteria non intelligens,
 iterum ad atheismum relapsus, asserere solebat, se a Christiana religione nihil acquisuisse,
 præter corruptionem sui primi nominis; quippe quum prius Lucius appellaretur, in baptis-
 mate Lucianus nuncupatus fuerit: Alius Lucius Madaurensis Philosophus, Rhetor, atque
 Magus: Tertius Lucius Patarensis; cui Schema nostrum attribuit Anonymus, verbis ipsissi-
 mis: *LVCIVS PATERENSIS. Scripsit libros Metamorphoseon, & de Asini Transfor-*
matione, a quo suum Asinum descripsit Lucianus: Photius in Bibliotheca. Sane Photius et si
 propendere videatur in hanc opinionem, attamen incertum sibi dicit, verum Lucianus a Lu-
 cio, compendiose fabulam enarrans: vel a Luciano Lucius Asinum suum transcripserit am-
 pliatam fabula: verba Photij referre lubet: [Lectæ sunt Lucij Patrensis transformatio-
 num narrationes varæ: dictio eius clara, pura, & dulcedine delectans; fugiens vero ora-
 tionis nouitatem, supra modum prodigiosas consecatur narrationes, vt iure dixeris al-
 terum eum esse Lucianum. Priores certe duo ipsius libri tantum non desumpti sunt a
 Lucio ex Luciani libro, qui inscriptus est LVCIVS, vel ASINVS. Nisi contra ex
 Lucij libro a Luciano ille transcriptus est. Ac si coniectare licet (neque enim vt et tem-
 pore prior fuerit, cognoscere hæcenus potui) Lucianum potius transcripsisse videtur.
 Nam quasi copiosiores Lucij libros, refecatis quæ ad proprium pertinere scopum mini-
 me videbantur, Lucianus, accidisset, iisdemque verbis & compositionibus cetera vni-
 aptasse narrationi Lucium, seu Asinum, quem inde furto compilauit, librum inscripsisse.]
 Additur a marginali notatore: (vt ex Luciano vicissim L. Apuleium Madaurensis fabula Mé-
 lesie Asinum Aureum) Adnectit illico Photius: [Fabulorum autem fictionum ac nefan-
 dæ turpitudinis pleni sunt vtriusque libri, hoc solo discrimine, quod Lucianus, vt cete-
 ros suos libros omnes, ad irridendum atque perstringendum gentium superstitiosum
 Deorum cultum, hunc quoque composuerit. Lucius vero serio agens, & certas ratus
 hominum in alios transformationes, & brutorum rationis expertum in homines, ac vi-
 ceuerfa, aliaque aut quarum fabularum ineptias, ac nugas hic literis prodiderit, atque
 contextuerit.] Ego vero, qui didici dudum ab Aristotele, nec non sapius ab experimen-
 to, facile satis esse repertis addere; nec ita facile nugacem Lucium Patarem in arctum
 contrahere, refecatisque Luciani nugas prolixiores; ac facilius Lucij Patarensis fabulas a
 Luciano prolixius extendi, sicuti certum est, Luciani nugas a Madaurensi Lucio plusquam
 nimium in Asino suo eiusdem argumenti dilatas, & ampliatas esse; fontem primum fabulæ
 transformationis Asini facile putauero Lucium Patarem, quam secundo loco dilataue-
 rit in vberiore riuum Lucianus atheus ille Samosatensis, ac tertio demum in amplissimum
 flumen ampliauerit, plurimis adiectis episodiorum riuus Lucius Apuleius Madaurensis.
 Enimvero L. Apuleius iste floruit ætate M. Antonini Pij; sub annum Christi CXL. Lu-
 cianus autem multo prius æuo Traiani, anno Salutis centesimo; de quo Volaterranus ita:
Lucianus sophista Samosatensis, ob mores Atheos cognominatus, sub Traiano principe.
Quum apud Antiochiam Syriae caudicus esset, atque in ea arte plane decoxisset, se ad scri-
bendum dialogos conuertit, lacerandamque Christi religionem: vbi sane ridiculus apparet.
Obijisse dicitur a canibus, vt par fuit, laceratus, auctor Suidas. Hic quum antea Christianus
esset, postea desertor religionis incessit, nihil ex ea consecutum dictitans, nisi vt nomen eius cor-
rumperetur, ex Lucio Lucianus factus. Suidas tamen ante Traiani tempora quoque Lucia-
 num istum ponit. Lucium vero Patarem vti Photius nõ potuit inuenire quo tempore vi-
 xerit, ita nec ego. Sed ex eo conicio fuisse Luciano vetustiore; tum quod eius æuum
 certum ignoretur; tum quod, vt obseruabam, scribentes ambo de eodem argumento Asi-
 ni transformati, sub eadem fabula Lucius Patarensis breuiorem commenti sui narrationem
 texuit, Lucianus prolixior, & omnium fufissimam Lucius Apuleius Luciano valde iu-
 niot.

Phot. bibl.
 nu. 129.

Blanch.
 cap. 8.

Asini auri
 primus autor

Turfell.
 epist. hist. l. 4.
 § lib. 14.

A nior; tum maxime quod ipse Lucianus in vestibulo sui libelli de Asino fati indicat, se commentum illud a Patarenſi ſumpſiſſe magis amplificandum; etenim Hipparchi domum ingreſſurus, vxorculæ Magæ, ſignificat ſe literas habere a Patarenſi ſophiſta conjugi ſuo conſignandas; quarum medio introducit in domum, vbi Magicis præſtigijs ancillæ Palæſtræ transformatur in Afinum. At vero cuius horum trium Luciorum ſit imago in Schemate gemmæ depiſta, certo decerni nequit, quum vnique trium congruere valeat; non habentibus nobis certas illorum icones ex antiquis aut numis, aut marmoribus, aut tabulis. Quamobrem eo contenti debemus eſſe, quod imago neceſſario ſit vnus illorum trium, qui claruerunt ex commento de Afino transformato ſub propria perſona; quod aperte fati indicant aures longiores Afini, ſimulachro capitiſ humani afixæ.

Libidinis atque Magiæ prauæ poteſtas ingens.

Schema XXIX, Gemma.

De Hominiſ in Afinum transformatione per maleficam, libidine abutentem.
CXVI.

Non aberrabit fortatſe quicumque cum Anonymo noſtro dixerit, iſto Schemate reſentari transformatum iam in Afini formam Apuleium; ſed & ipſum dici poſſe de Luciano, Lucioque Patarenſe, qui pariter eadem fabula ſe transformatos in Afinos commentum

menti sunt, eadem nequitiarum genera narrantes, quis arbitrari posset. Porro representatur in Schemate deformatus Lucius in Asinum, humano modo super duos pedes ambulans, pallio circumdatum ad instar hominum, & lusus admirabiles edentem coram pulchra muliere sedente, ancillula stante comitata; quæ plusquam nimium Asini tum forma, tum lususibus delectata, libidinis æstu pruriens in Asini desiderium turpissimum exarsit, & ab altore bellinæ seruo magna pecuniæ manu noua Pasiphæ noctem ad incæstum pepigit, & obtinuit impurissima pariter atque scelestissima. Quam quidem nequitiam ex æquo deseripserunt in Asino sui Lucij Madaarenensis magus, & Samolareus arheus. Quare Schematistæ picturam apertissime nobis illi declarant ambo, tertiusque similiter, opinor, Patrensis in opere prope modum eiusdem argumenti; dum enarrant mulierem pulchram & opulentam, spectatis lususibus Asini nefandam cum eo Venerem emisse magno pretio, votique scelesti compotem effectam; de quo pessimo facinore sic ad verbum Apuleius: [At vbi partim terrestri, partim maritimo itinere cōfecto, Corinthum accessimus, magnæ ciuium turbæ confluebant, vt mihi videbatur, non tantum Thyasi dantes honori, quam mei conspectus cupientes; nam tanta etiam ibidem de me fama peruaserat, vt non mediocri questui præposito illi meo fuerim; qui quum multos videret nimio fauore, lusus meos spectare gestientes, obserata fore, atque singulis eorum seorsim admisis, stipes acceptans non paruas summulas diurnas corrudere consueuerat. Fuit in illo conuenticulo matrona quædam pollens, & opulens, quæ more ceterorum visum meum mercata, ac dehinc multiformibus ludicris delectata, per admirationem assiduam paulatim in admirabilem mei cupidinem incidit; nec vllam vesanæ libidinis medelam capiens; ad instar Asinariæ Pasiphæ complexus meos ardentem expectabat; grandi denique præmio cum altore meo depacta est noctis vnus concubitus, & c.]

Consimilia his Lucianus inducit ita loquentem Asinum: [Vbi Thefsalonicam venimus, omnes ad spectaculum & me videndum conueniunt; iam enim fama diffusa longius vulgauerat, me in modum hominis saltantem, varios ludos edere. Patronus post potum suis concubiis (hi nobiles erant) in cœna me iocos illos incredibiles iubet edere. Libertus, qui mihi præerat, faciens ex me quæstum, tenebat inclusum, eos qui meos ludos volebant aspicere, aperta ianua, danisque nummis intromittit illi, aliud alter in meum cibum afferebant, & ea præsertim, quæ ventri Asini minime conuenirent. Me & Domini & aliorum ciuium epulæ & magnum & pinguem reddiderant. Et mulier quædam externa mei videndi cupida accedit, vt me aspiciat prandentem; vt aspexit, euestigio in cupidinem mei exarsit, tum Asini specie adducta, tum impulsâ ludorum venustate. Hæc cum Liberto vt vnâ noctem mecum esse sinat, magno pretio paciscitur, & c.]

Sic igitur in Schemate representatur Asinus, seu Lucianus, seu Apuleius, humanos lusus edens coram matrona quæ sedens in lectulo spectabat sola cum ancilla stante ludentem asinum humano more perambulantem, pallio circumdatum, manu veluti dextera porrecta extra pallium, & sinistro brachio inuoluto pallij complicata parte, sicuti soleui homines ambulare; simul & caput & os apertum ad mulierem vertens, veluti cum illa sermonem ferens. Vt iam de Schematistæ consilio representandi lusus Asini transformati coram sola muliere, ac famula, de quibus Apuleius, & Lucianus, nulla dubitatio possit haberi. Ac eo magis, quod talem transformationem hominis in Asinum factam fuisse non ita pridem a muliere saga, quæ noctes cum eo dormiens abutebatur illo misero ad libidines, affirmat in sua Damonam investigatione Peripatetica Cæsalpinus asserens: † [In Cypro Salamine, quum nauis appulisset com meatu emendi gratia, referunt iuuenem e nauis egressum a muliere quadam onâ emisse; quæ quum comedisset in littore, post vnus horæ spacium vocem amisisse, ac semistolidum redditum: Quumque nauim conscendere tentasset, repulsum a socijs fuisse, illum non agnoscentibus, sed Asinum putantibus. Quum autem miser nequicquam significare verbis posset, ac nauim iam e potu solutam conspiceret, anxius & consilij inops ad mulierem reuertitur, cuius maleficio detineri se suspicabatur: apud quam quum nullum auxilium imperraret, occasionem expectans, per triennium ruri mansit, interdiu quidem more Asinorum onera portans, noctu autem concubens cum muliere, cōtinue mutus, vt nemini communicare posset veneficæ præstigiū. Casu autem quum in opidum perductus esset, & ante templum pertransiret, visus est a mercatoribus quibusdam Genuensibus Asinus crucibus

lib. 10.
metam.

Tom. 3.

† cap. 9.

Aribus posterioribus flexis & anterioribus eleuatis Sanctis. Sacramenti eleuatione, quæ tunc forte agebatur, adorare. Quo perspecto prodigio mercatores rati mulierem Asinum ducentum maleficam esse (nam id genus præstigiij in Asia frequens erat) Præfecto urbis rem denunciarunt ; cuius iussu mulier deprehensa & maleficium confessa , spe veniæ iuuenem in pristinum statum restituit , qui confestum ad patriam redijt : sed mulier condemnata pœnas luit. Hæc attestantur non omnino fabulosa esse, quæ a Poetis scribuntur de Circe & Vlyffis socijs ab ea conuersis in bruta.] Consimilia huic exempla plurima refert in suis Magicis Disquisitionibus ex Autorum fide dignorum testimonijs Delrius ; * quæ nimis prolixum esset huc afferre. Fiebant autem huiusmodi transformationes omnes hominum in bruta, non reali transmutatione (nam id virium maga non habet, neque Dæmon, cuius potestate abutuntur magæ) sed præstigiola sensuum illusionem ; nimirum Dæmone veras obiectorum visibilibus species occultante spectantium oculis , & earum vice formante longe dissimiles ad libitum in aere circumambiente corpus maleficiati, quæ perstringant oculos intuentium ad earum rerum percceptionem, quarum sunt imagines illusoriae . Sic in diuina paginæ Pharao sapientes & maleficos : & fecerunt etiam ipsi per incantationes Aegyptiacas & arcana quadam similiter . Proieceruntque singuli virgas suas , quæ versæ sunt in dracones : sed deuorauit virga Aaron virgas eorum . Quia virga Aaron ab omnipotentis Dei virtute, qui vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, realiter in viuentem colubrum transmutata fuit, qui potuit deuorare præstigiosos illos Magorum serpentes. At vero virtute Dæmonis, cui nulla potentia super terram comparari potest , permittente Dei summa iustitia per occulta nobis iudicia sua , facile possunt maleficæ mulieres adeo mirabiles hominum in animalia bruta fallaces transformationes moliri, siue per verba, arcanaque incantantia ; siue per vnguina, siue per alimenta exhibita, siue per aliquod aliud, tanquam per merum putumque signum pacti vel occulti, vel manifesti, sagam inter atque cacodæmonem intercedentis ; quo medio Dæmon illico præsto sit ad maleficæ desiderium adimplendum in transformatione concupita . Sit tum Incantatores Pharaonis, tum Virgilij testimonio : †

Carminibus Circe socios mutauit Vlyffis .

C Sic Apuleio, Luciano, & Patarensi, saga vngente se transformauit in auem, Lucius in asinum : sic hospes adolefcens ouo pariter in asinum a maga Cypria deformatus : At ista vim habere non possunt neque physicam, neque supernaturalem reales transformationes efficiendi ; solus Dei sermo, qui solus viuus est, & efficax .^b Nec alimentum (quod Aristotele doctore vim non habet effectricem, sed solum passiuam)ⁱ immutare potest effigiem humani corporis in ferinam, nisi diuturnitate longa temporis degenerent homines velut in brutalem effigiem ; dicit enim Aristoteles :^k Degenerat autem quod patitur, nec superatur, aut defectu facultatis eius quod coquit & mouet : aut copia, frigiditateque eius , quod multiforme quod constituit : vt Athletarum nonnullis per vsum cibi nimium accidit . Quum enim per copiam pastus natura nequeat superare , vt proportione augeat, formamque seruet eandem, diuersæ efficiuntur partes, & adeo interdum, vt nihilo fere similes primis euadant . Proximum huic est motus, quem Satyriam appellamus ; etenim in eo præabundantia fluxionis, aut status erudi in partes faciei decumbentis, facies animalis diuersi, & satyri apparet . Iam & alibi^l notauimus tres Nobiles^m Polos diuturno victu Tartarico faciem non multum a ferina dissimilem, humanæ vel nihil omnino, vel parum admodum consimilem contraxisse. Verum per magica veneficia ciborum maleficorum esu morales intra paucas horas amittere videntur humanam effigiem, & induere brutalem. Quare non nisi cacodæmonis opera tale quiddam fieri posse dicendum est . Quæ de re luculentè & aptèⁿ Casalpini, atque Delrius .^o Itaque Schematista nunc ob oculos ponit, Lucium in Asinum præstigio veneficæ deformatum , qui coram inficia veneficij muliere lusus humanos edens, eam in sui libidinem excitat, Apuleij, Lucianique fabulam, quæ potuiste vera narratio patratæ præstigiij, representans.

lib. 2. q. 9.

Quomodo præstigia fiât a Dæmone.

d Exod. 7. 10. 11. 12.

e Rom. 4. 17.

f Iob. 41. 42.

g Eccl. 3.

h Hebr. 4. 12. i 2. de an. c. 45.

k 4. de gener. ani. c. 3.

l de Ferij altr. an. disp. 5. m Nauig. Raz. mus. tom. 2. init. n de inuestig. Dgm. Perip. cap. 13. o Disquis. mag. to. 1. lib. 2. c. 8. & seq.

Veterum saltatio ludicra super vtres plenos & extrinsecus vnctos explicata.

Schema XXX. Gemma.

Atque inter pocula læti.
Mercurialis Gymn. lib. 2.

Virg. 2. Georgicorum

Mollibus in pratis vnctos saltere per ut
de Salta cap. xi

Apud Petrum Stephanonium in Gemma

De veterum ludicra saltatione super vtrem vino vel flatu plenum, & extrinsecus oleo luxuriane perunctum. Cap. CXVII.

NÆ noster Anonymus in præfenti Schemate de ludo prisco super vtrem optime nô-
bis & Virgilium, & Mercurialem consulendos proponit; etenim Mercurialis item
ad Virgilium appellans, in sua Gymnastica scribit ipsissima. [Erant quoq; qui supra vtres
oleo vnctos & vino plenos pedibus saltarent: Inter quos victores ij cenfebantur, qui ita
se se dextere gerebant, vt præ lubricitate humi non caderent. Atque hi pro victoriæ præ-
mio vtrem cum vino serebant: qui vero terram natibus percutiebant, non sine magna vo-
luptate spectatoribus risum mouebant. Id autem antiquitus obseruatum in ludis Baccho
dicatis, quos Aescolia vocabant, proditur: in quibus vtres caprinis pellibus conflati salti-
bus calcabantur, in caprarum contemptum, quæ adeo vitibus infestæ creduntur. De hoc
Aristophanes in Pluro, *Hic sub dio supra vtrem salta*: & Eubulus apud Aristophanis In-
terp. etem: *Quare vtrem in medio collocantes supra ipsum saltate: & eos qui humo cecide-
runt, cachinno prosequimini*. Virgilius 2. Georgic.

Aescolia ludi
veterum.

„ atque inter pocula læti

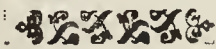
„ Mollibus in pratis vnctos saltere per vtres.

Sed illud non ignorandum, quod scriptum est apud Iulium Pollucem *ἰσχυροὶ ἀσέλτῳ*, tam de
his, quam de vno subleuato pede, altero solo saltantibus (Genuenses mei vocant *Gallizoppo*)
dictum esse apud veteres.] Seruius ad hunc locum Virgilij scribit, vtres istos vnctos fuisse
forinsecus vel oleo, vel lixuria. Mancinus ibidem ait: *Liber pater & vitem, & vnam
tradidit; qui quum seuisset vitem ipsam, & hircus in vineam se conuertisset, & quæ ibi
tenerrima folia videret, decerpisset; ex pelle eius vtrem fecit, ac vino plenam perluga-
uit: & in medium proiecit, suosque sodales circa eum saltare coegit: autor Hyginus.*
Equi-

A Equidem apud Phurnutum lego: [Ad hæc illi (*Baccho scilicet*) hircum maciãt, quod viribus ac ficis infectum sit genus animantis. Quam ob causam hunc deglubentes, in vterum (*virem*) insiliunt per pagos Atticos iuniores Agricola: & gaudet fortassis id genus sacrificio Bacchus, quod ipse hircus sit.] Sed apud Hyginum de Baccho nihil tale reperio. Ceterum aduersus Mercurialcm, & alios in interpretes Virgilianos, aptius ex vetustate colligit La. Cerda, non vino, sed aere flatuque plenos extitisse priscorum vtres hircinos, per quos agricolæ saliebant; & vniuersam istam historiam explicans inquit: ^b [Occasione huius pulchre dilabatur *Virgilius* ad sacra Bacchi, quæ Græcorum & Latinorum ritu fieri consueuerunt. Itaq; ait: si quæras originem capri immolati Baccho, nulla est alia, quã ipsum arrosisse vites huius Dei: ideo Aris omnibus cæditur in sacris Liberalibus Bacchi: Ideo ludi veteres theatrales eunt in proscenia, vt ibi exhibeantur: ideo Athenienses, qui didi Thesida a Theso, lufere in pratis ascoliasmum inter lats conuiuia desinatis præmijs per pagos, & compita his, qui agilius salissent per vtres vnctos.] & mox. ^c VNCTOS SALIERE PER VTRES: ^c Nu. 19. Ascolia Græcis dicta sunt: vt etiam ascoliasmum, ab *ἀσκός ἀγίου*, ab vtre caprino: Romani Vinalia appellarunt. Statuebantur itaque vtres hircini, in præto instar theatri efformato, inflati atque vncti oleo: saltabant per hos rustici vnico tantum pede; nam alterum subleuatum habebant, libratumque in aere: Qui cadebant (quod signato verbo dicebatur cernuare) risu ab omnibus & cachinnis ludibunde accipiebantur: Ita omnia plauti & hilaritate in honorem Bacchi personabant. Verba, quibus saltus significabantur, sunt Scholiazin, & asmolizin. Huius celebritatis Græci & Latini meminerunt, sed Græci frequentius. Integra autorum non adducam, ne te Lector, & hanc paginam onerem: tantum notas quas dixi, breuiter probabo. Dixi, statui vtres in theatro, Scholiastes Aristophanis, *in medio autem theatro ἐπιβυτο vtres. Zet zes* in Hesiodum, vtre *τιβύτρος κατά γῆς*. Addidi, inflatos: Scholastes Aristophanis & Zet zes vterque *πεφουμένους*. Hyginus lib. 2. de signorum historia loquens de Capro: qui vitem corrosi: & Icaro, qui Bacchi artem colendi vineti acceperat, ita ait: *Dicitur hircus in vineam se conieciße, & qua ibi tenerrima folia videret, decerpisse Icarum iratum, cum interfecisse: ex pelle eius virem fecisse, ac vento plenum praligasse, & in medium proieciße: suosque sodales circa eum saltare coegisse*. Adieci etiam, Vnctos fuisse: Scholiastes Aristophanis, *ἀνυμένους*. Varro lib. 1. de vita Populi Romani: *Etiam pelles bubalas oleo perfusas percutiebant*. Seruus hic: *vnctos vel oleo vel lixiuia*. Dixi præterea, saltum hunc fieri solitum vnico pede, Zet zes, *ἐνὶ ποδὶ ἐπαλλόμενοι, ἀνωθεν πάντων ἐφέροντο*. Risum, quo cadentes excipiebantur, probat Eubulus apud Interpretem Aristophanis: *Quare virem in medio collocantes, supra ipsum saliare; & eos, qui ceciderint, cachinno prosequimini*. Varronis partem, quam præmissi, sequuntur verba hæc: *Ibiq; cernuabant: a quo ille versus vetus est in carminibus, Sibi pastores ludos faciunt corijs cernualia*. Ita lege: dus huc versus: non vt a Turnebo lib. 17. cap. 23. Dixi extremo loco, hanc celebritatem fieri in honorem Bacchi, Interpretes Aristophanis, *Athenienses ascolia fecerunt in honorem Dionysij. Zet zet: Hoc autem fecerunt, honorantes Dionysium*. Addam ex parerego, Constare auctoritate Phurnuti, hos lusus non vno in loco, sed per pagos Atticæ celebrari solitos; ait enim, *Excoriato hircu, saltabant in virem per pagos Atticæ*.] Ceterum in Schemate super virem saltator, non vnico, sed ambobus pedibus visitur; nisi forte, timore cadendi pedem alterum demiserit. Coronati saltatores picti sunt, ad hilaritatem, & conuiuium peractum ostendendum. Trium vero depictorum in Schemate vnus verenda breui subligaculo cinctus, hominem communem refert; alij duo nudi caudas habentes, e genere Satyrorum habendi sunt; quos in Bacchi ludis apte ponit in præsentia Schematista, qui Satyros esse Bacchi socios atque cultores agnosceret. Censendum autem est, virem potius vento, flatuq; repletum fuisse, quam vino, ad maiorem lubricitatem, facilitatemque cadendi, & risum excitandi.

^b Nota D. scilicet
era Bacchi
explicata.

^c Nu. 19.

LARUA, siue persona Dramaticum Poetam ostendis.

Schema XXXI. Gemma.

Personam non attribui posse Poetæ Lyricæ, vel Epicæ; sed esse proprium
symbolum Dramaticæ. Cap. CXVIII.

Nescio quâ ratione Virgilius Maro fuerit inscriptus ab Anonymo viro Schemati nostro, quod ob oculos ponit laurearum poetam, togatum, sedentem, & ad Laruam Personæ gestulantem loquentem; namque Poetarum classes quæ tergeminae numerentur, Epicæ, Lyricæ, Dramaticæ; quos in Tragicos, Comicos, atque Dichyrambicos Mimosue subiudicavit Aristoteles: ^a Quinque Personarum Laruæ non pertineant ad Epicos; etenim, ut ait Aristoteles, *nudis sermonibus siue metris solummodo Epopeia utitur*: neque pariter ad Lyricos, qui metris cantus adiungunt atque mimus, ac huiusmodi: verum attingant ad vnos Dramaticos, tam Comicos, quam Tragicos, & Dichyrambicos, penes quos agunt histriones, atque Mimi, prodeuntes in scenam laruari, personatique; sicuti luculenter ostendit in sua Poetica Scaliger: ^b Jam satis apparet Virgilium Maronem, qui texuit Epopeiam in Æneide, simul & in Georgica, nullibi vero Tragediam, aut Comœdiam, neque mimicam, in præsentem Schemate non representari. Quod si Dramaticas illius Eclogas obijcias in Bucolicis, par est eum præstantioribus operibus describi, denominarique, non autem ab humilioribus atque ludicris. Quare libentius audireo Schema nostrum attribui, vel Terentio, Plauto, & Aristophani Comico, vel Euripidi, Sophocli, Æschylo, Senecæ Tragico;

^a Poet. c. 1.
Larua nõ ad
Epicos atti-
net, nec ad
Lyricos.
Dramatici
quot species
^b lib. 1. c. 14
& seq.

A gico; qui singuli dramata fecerunt, inducentes histriones laruatos, mimosque personatos in scena, fabularum luatum actores. Qui non solum personatos, atque laruatos mimos & histriones introducunt, agentes personam aut regis, aut serui, aut senis, aut alius cuiuspiam, quum reuera tales non sint; sed etiam qui sub regimine fabulae, fictique sermonis occultant vera documenta vitae mortalium, & allegoricos sensus veros; unde scite cl. Petrasanta suis in symbolis heroicis, ait: *Larua cum epigraphe, vera latent, commendat prudentem interdum.* ^{lib. 6. c. 15.}
ac necessariam consilij suscepti dissimulationem.

Sae prisca sacrificabant ubique singulis fere Dijs ad omnia: sed praecipue Veneri ad puritatem coniugij, & fecunditatem prolis in Nuptijs.

Schema XXXII. Gemma.

De sacrificio Suis apud antiquos. Cap. CXIX.

Praesenti sane Schemate representari vetustum ritum ducendi suum ad sacrificium, vnicuique compertissimum est, aspicienti tum porcinum caput exertis dentibus: tum sacerdotem mulierem cum cultro iugulatorio victimae, tum pone sequentis Tibicinis ad pompam sacrificij celebrandum, tum altera muliere cum pateris plenis rerum in ignem Arae proiiciendarum, tribus hominibus vna cum sue petgentibus ad locum sacrificij. Sed cui numini, quem ob finem suae litare consueuissent antiqui, non apparet e Schemate, sicuti neque quid contineretur in pateris ab utraque muliere sacrificula manugestatis; quare nitendum est ex antiquitatis tenebris id in lucem eruere. Profecto Gyraldus ait: *Sicut Hebraei suae abstinebant, ita gentes ex eo maxime rem diuinam fecere. Aegyptij Luna & Libero suam immolabant. & mox: Proditum vero memoria est, a suilli pecoris genere immolandi initium Romae primum factum, eo argumento, quod sus foederibus & sponsalibus adhiberetur. Hinc & Varro lib. 2. de re Rustica Porci, inquit qui a partu decimo die habentur puri, & ab eo appellatur ab antiquis sacres, quod ium ad sacrificia idonei primum dicuntur, itaque apud Plautum*

^a Synt. 17.

Sus immolabatur Soli & Libero.

- rum in Menechmis eum insanum putat, qui ut pietur in opido Epidamno, interrogat, *Quanti hi porci sunt sacres? Idem Plautus in Rud. sunt domi agni, & porci sacres. Hinc etiam sunt Nefrendes sues: de quibus sic Fulgentius ad Chalcidium. Diophantus Lacedæmonius, qui de*
- Marti.** sacris Deorum icripit, ait apud Athenas Marti solere sacrificari lacrum, quod Hecatomphoneuma appellabatur. Si quis enim centum hostes interfecisset, Marti de homine sacrificabat apud insulam Lemnum, quod sacrificatum est a duobus Cretenfibus, & vno Loetro, sicut Soficrates scribit. Sed posteaquam hoc Atheniensibus displicuit, cæperunt offerre porcum castratum, quem Nephrendem vocabant, quasi sine renibus. Et apud Romanos scribit Sicinius Dentatum centies & vicies pugnasse singulari certamine, cicatrices habuisse supra quadraginta quinque, post tergum nullam. Coronas accepisse viginti sex: armillas CXL. & istum primum lacrum fecisse Marti. (& mox Gyraldus:) Varro tamen Fulgentio suffragatur, ut qui porcos scribat significare, qui lactentis nomine amisso, non dum fabam frondere, id est frangere possunt. Sed & in initiationibus Cerevis sus mactabatur. Et quamvis in sacris ipsius Deæ vinum adhibere nefas esset, in hoc tamen sacro de vino libasse, pontificales libri non vetabant: quam quidem suem immolari ab eo, qui mortuoi iusta fecisset, crimen admitti putabatur. Deorum quoque Marti nullum lacrum, nisi
- Cereri.** ae porca fieri, quidam prodidere: & lustrari exercitum. Scribit Alianus: Egyptijs persuasum esse, Sues Soli & Lunæ inimicissimos esse, & semel tantum quum festos dies agunt, eos Lunæ singulis annis dicasse: alias vero nunquam nec huic ipsi nec cuiquam deorum sacrificasse id propterea facientes, quia execrandos & detestandos existimabant, ut Iudei quoque; quos & pluribus Plutarchus in Symposiacis est executus. Subdit etiam Alianus, In mysterijs Athenienses sues immolasse propter perniciem, quam segetibus sues inferunt. & mox: Proditum tamen est, in Thessalia Veneris fanam fuisse & aliud in Sida Pamphylia & in Aspendo, & Argis in celebritate qua Hysteria dicebatur, in quibus præter instituta moresque aliorum Sues mactare licebat, quum in ceteris nullo modo fas esset. Aristophanes tamen in fabulis, suum plerumque & porcorum sacrificium commemorat. Notas & Galenus in Commentarijs Chirurgia Hippocratis Glyciam a Græcis vocari suem, vel porcum in sacrificio, blanda scilicet voce: ut quoque simiam, calliam, eadem ratione; atque hac in re Callimachi versus citas.
- Cybeli.** Itaque ius mactabatur plures Dijs, Soli, Baccho, Marti, Cereri, Marti Deum, Lunæ, atque Veneri. Quum Maæ, Disque terrenis, & alijs multis, obseruat Valerianus, assertens
- Lunæ.** [In sacrificijs idem immolatur porcus ab laborantibus delirio verborum, atque etiam infania, & quod terrenis præcipue sensibus additus applicitusque est, sponteque & voluptuose admodum in hæsitat luto, lasciuia turpitudinumque sim ilachrum habetur. Idem in sacrificijs Maæ & Dis terrenis offertur: & ita demum in plerisque alijs hieroglyphicis idem consensus est: non incongruam rem me facturum existimavi, si de porcorum immolatione plenius quadam apposuissem: ab eo autem, quod delirio super nuper attigerimus, incipiam. Immolari siquidem porcum ab laborantibus infania, verborumque delirio, multatius Plautus indicat Menechmis:
- Veneri.** Nunc ipsi Naturæ Deo mihi respondeas
 ,, Adolscens, quibus hic pretijs Porci veneunt,
 ,, Sacres, sinceri: nunum vnum en a me accipe,
 ,, Iube te piari de mea pecunia:
 ,, Nam ego quidem insanum esse te certo scio.
- Maæ.** In eandem sententiam Horatius Sermonibus:
 ,, Immolet æquis hic porcum Laribus?
 quod is infania minime laborare videretur qui dines, neque sordidus haberetur. Sed tamen multis porro mysterijs Porcus sacrificari solitus, ut animalium solius Thyræ, a Thyir, quod immolare est, meruerint appellari, Latine sacres, teneri adhuc, & in veteri cœdia sues mysterici nuncupantur; eaque laudatissima erat hostia, si quis inuentus esset porcus, qui solidas vngulas, non diuisas haberet. Quod ne cui mirum videatur, sciendum est ex Aristotele, † in Macedonia Æmatheolicas sues vnguibus esse solidis. Per Porcum sane iurare Agamemnonem apud Homerum legimus: Et pugiles certamenturos iuxta Jouis statuam in Elide mactato porco iurare solitos, sine fraude se se compellere,
- Dis terrenis.** Suem immolari pro laborantibus infania.
- Lib. 9. Hierogly.**
- Laribus.**
- Sues cur soli Thyræ, ac Thyin dicti inter animalia.**
- † 4. de generatione c. 6.**
- Sues v. b. sint solidis vnguibus, non bilibus.**
- Jou.**

raffe, tradit Pausanias. Quin etiam Iudices præfectosque certamini eodem sacro, & apud eandem statum iurasse tradit. Nulli vero porcum illum, per quem illi iurassent, edere licuisse: quare Thalthibius Homericus porcum, quem Agamemnon pro iuramento statuerat, arreptum in mare præcipitem dedit. Addemus & illud, Censores Romanos completo quinque nio lustrari solitos, sacrificiæ sue, oue, tauro facientes, quæ vnica dictione *SOLITAVRILIA* vocabantur, vt obiter apud Pædianum in Diuinationem corrigas, quod duabus locutionibus diffitum legitur in vulgatis codicibus, *Soli iaurilia*. Ceteri autem porcus, vt dictum, in primis mactabatur, siue quod pastu segetum, & dissipatione, magis aruis inferat clades, vt apud Ouidium:

„ Hostia sus meruisse mori, quia femina rostro
 „ Eruerit pando, spemque interceperit anni.

siue conciliandæ sæcunditatis gratiæ; quum animal sit (vt id identidem repetamus) saturæ admodum prolificæ. & mox: [Porcam autem dicit Veranius, quæ familiæ purgandæ causa Cereri itidem solita est immolari, quod pars quædam eius sacrificij fieret in cõspectu eius mortui, cuius funus instituebatur.] & infra [*NUPTIALIA*: Quin etiam nuptiarum initijs, antiquis regibus Porcum mactare mos erat. Et potentiores quique viri in Hetruria nuptialibus conuiujs, nouæ nuptiæ maritique Dis tutelariibus porcum immolabant; quod etiam præsci Latini & Græci in Italia faciebant. Vnde is, qui sponsam ducturus, quum omnia apparasset, & spe sponsæ frustratus esset, exclamauit:

„ Perij quidem sus, & talentum, & nuptiæ.

Dis tutelariibus nuptiarum.

Hysteria sane si ita erant, quibus sus Veneri mactabatur; cuius rei meminit Callimachus:] Ex his apparent nobis tres causæ Schematis; vna quidē est, apte Schematistam ad sacrificij vetustam naturam indicandam elegisse sacrificium Suis, quod omnibus fere Dijs immolari consueuerit, non item animalium aliorum vllum, sed singula singulis paucisque sacrificarentur. Alia propter plurimos fines, plurimæque bona, quibus consequendis hostia suilla solebat immolari; nam & ad sædera bene percutienda, & ad sponsalia recte peragenda, & ad infamiam delictorumque verborum sanandum, & ad expiationem patratarum cædium, & ad sæcunditatem impetrandam, & ad iuramentum militare, & ad magistratus lustrandos, & ad auertendam legum exterminationem, vitiumque dauna, & ad mortuorum purificationem, & ad alios plerisque fines, vt non immerito Suis vnus immolatione Schematista sacrificium absolute generatum indicare potuerit. Tertia vero causa est, quam ego censeo Schematis autorem maxime respexisse, quia Sus in sponsalibus, quæ festa dicebantur Hysteria Veneri sacra, mactabatur & ad sæcunditatem prolis; quæ mirabilis est in suis, & ad puritatem nuptiarum; proptereaque Sacerdotes Hostiam suillam ad altare ducentes, in Schemate duæ mulieres adhibentur, quas maxime decet puritas, vt coniugij fides, & liberorum procreatio seruetur illibata, & incontaminata, nullis obnoxia sæditatibus, ob quas immunditias impurum animal suillum a puris mulieribus mactatur: in quibus præcipue sæcunditas, expetitur; etenim ad hunc potissimum finem a natura mulier instituta videtur, vt liberis coniugi pariat. Habet autem altera mulier cultrum, necessarium sacrificio prorsus instrumentum ad iugulandam Hostiam: Habet vtraque pateram, fote falsis frugibus atq; thuris adolendi granis refertam; etenim Apollinis oraculum de ritu sacrificandi, relatum a Porphyrio pariter, & ab Eusebio Cæsariense in sua Præparatione Euangelica, præter ceteros habet huiusmodi versus Latine redditos:

„ Quæ circum volitant terram, sibi numina quærunt
 „ Imponique atrum corpus, tum thura, simulque
 „ Inijciet lassas fruges, & dulcia liba.

Cur Sus in Schemate sacrificij.

Sus cura mulieribus ducatur ad sacrificium.

Mulier cura natura sit instituta.

Sed, quod admirabile prorsus est in Schemate, figura corporis porcini non apparet integra, verum pectore fere tenuis; ostendit enim caput cum pedibus anterioribus, reliquo non apparente corpore; licet autem partem ventris imi mediam oculere posse videatur anteflans mulier; at tamen ista nequit posteriora crura, clunisque nephrendis cum cauda nobis naturaliter abscondere. Neque vero dixerim huiusmodi sacrificium esse, quale scribit Hyginus, vel notatu Gyraldi, * memorans Antiquos, quum maxima cærimonia deorum immortalium sacrificia administrarent, conlueuisse totas Hostias in sacrificij flamma consume-

† lib. 2. in Sagitt. * 17. Synt. pag. 668. B.

re: itaque quam propter sumptus magnitudinem sacrificia pauperibus non contingerent; Prometheus dicitur ab Jove impetrasse, ut partem holiæ in ignem conijcerent, partem in tuos consumerent visus: idque postea consuetudo firmavit. Namque sus, qui medius pingitur in gemma viuis, & gradiens effingitur; viuis autem & gradiens, medius esse non potest. Quare fuerit mendum incisoris, vel eius artificis obliuio. Adest & sacrificijs adhiberi

Synt. 17.

tibias inflans assuetus: de quo Gyraldus: *Phrygibus pium est, sub tiliarum cantu concidi, aut salutationibus effeminari. & mox generatim de sacrificijs At vero quum immolant, primo victimam fertis coronant, explorantque ante num legitima sit, & apta, ne forte sacrificent quæ religio non admittat: tum ad aram deducunt, & ante Dei simulachra iugulant, voce conueniente & tibijs, & sacris.* Aptissime vero tibicen in Schemate duas tibias rectam vnã, & curuam alteram, vno simul inflans ore, pingitur & genis tumentibus, & imo ventre tumidiore; quia talis est affectio tuba, tibijsque canentium, ob magnam anhelitus retentionem, ad intensiorem spiritus impulsus in organi tubum pro vehementiore sono. Vetusos autem ingenti conatu tibias inflasse, satis innuere videtur Festus, priscorum Grammaticorum facile princeps, cui *Flutor*, idem est quod *Tibicen*. Duas vero tibias in sacrificijs vno simul ore canentes antiquitus adhiberi consueuisse prodit non solum tum Martialis in Apophoretis † cui

† lib. 14.
ap. 69.

„ Ebria nos madidis rumpis tibicina buccis:

„ Sæpe duas pariter, sæpe monaulon habes:

tum gemmula Cl. Viri Joannis Galuani I. C. Patavini, cimeliorum antiquiorum condus; quam mihi videndam transmisit, & latius incidendam curauimus ad hanc effigiem; quæ duas tibias rectas inflantem hominem ad altare sacrificij belle representat:

A Verum etiam tabula marmorea vetustissima, quam attulit ante Cafalium ^a agentem in Pro-
fanis Romanorum ritibus de Silvano, & Episcopum Tomasinum in opere suo de Dona- ^a cap. 11.
rijs ^b ponentes antiqui marmoris effigiem, in qua præter cetera visitur ad Aram vnus duos ^b cap. 29.
³³ tibias inflans: Grutherus in descriptionibus: dicente Cafalio: Attulimus hic tabu-
³³ lam effigiatam ex lapide albo duorum circiter palmorum, tum latitudinis, tum alti-
³³ tudinis, quam ego in meo Musæo libens detineo. Silvanum representat, cui a præcis
³³ illis hunc fuisse pro voto dicatum, constat ex eiusdem literis in calce. De hoc
³³ ipsomet marmore meo meminit Grutherus in suis Inscriptionibus, his verbis

B
Stat hic Silvanus inter quercum, &
Palmam, altera manu falcem putatoriam
habens, altera ramum, cuius extremo

A dextris ad altare tibicen canit ad-
stantibus duobus alijs

A sinistris, duo item adstant, quorum hic
nescio, quid vasculi vtraque manu
capiti impositum sustentat: ille

C
Porcam ducit ad tergum vittatam.
subscribitur.

SACRVM. SANCTO. SILVANO. AVG. VOTO

SVSC. EX VISV.

³³ Reuerendissimus Jacobus Philippus Tomasinus Episcopus Aemoniensis, in eruditissi-
³³ mo suo opere de Donarijs hunc ipsum meum Silvanum concinne delineatum repre-
³³ sentavit, & Elogium de eo docte composuit.

Figura vero Marmoris elegantior ab Episcopo data hæc est.

MAGNUM. SANCTO. SILVANO. AVG. VOTO. SVSC. EX. VIS

Cuius eruditam explicationem non est ut hic afferamus, quum unicuique profet prolixior
 in eius opere. Sat est cum eo notasse, quod *Agræstis puer pone quadratam Aram disten-*
tis buccis geminam tibiam inflat, ne quid infaustum exaudiretur, aut hostiæ grunientis, aut
 cap. 15. *alius incondite vociferantis. Verum & in alia magna sacrificij tabula Casalius* ^e *præter*
ceteros cantores plures, qui tum Lyram pulsarent, tum simplices tubas longiores infla-
rent, puerum lauro coronatum habet, qui duas tibias inflat: etsi non meminit eius in
explicatione, sed solummodo tubarum, inquiens: Tibicines interim, dum sacrificium
perficitur, tubis clangebant: tuba autem instrumentum est ex ære, vel argento cauum,
cuius sonitus in castris, & prælijs, & sacris etiam maxime in usu erat. Tuba autem,
qua directæ est, ita appellatur: sicut Buccina, qua in semet ipsam arco circulo flectitur.
 Magnæ vero tabulæ PARS ad nostrum attinens propositum, de Tibicine duas tibias
 inflante in sacrificio solemnî, talis est.

A

B

C

D In nostra vero gemmula Tibicen ad sacrificium porcæ canens, duo simul inflat instrumenta, rectam tibia, & curuam buccinam. Porro qui fuerit inuentor inflandi simul tibia geminam, habemus apud Athenæum ^{d lib. 4. c. 24.} cui Methrodorus Chius in rebus Troicis Fistulam & Tibiam primū Marsyam inquit inuenisse in Celenis, quum prius unico calamo uerentur, & mox: Et multis calamis composita tibia Sileno attribuitur, ac Marsya, cera coniunctæ. Tibiam quidem geminam in diuersis obseruare licet monumentis, quibus veterum sacrificia exhibentur; sed in nullis habentur, quam in laboriosis doctisque ad Plinium Exercitationibus dedit Cl. Salmasius. Elegantissimam certe in signo æneo, eius quæ hic exprimitur formæ anno MDCXXXV. Venetijs apud eruditissimum Iacobum Gaffarellum, Sigentiz in Gallijs Abbatem, utriusque nostrum summa necessitudine coniunctum, vidit Ioannes Rhodius, cui eius indicium debemus huiusmodi,

Vulgo quidem celebratur a Poetis inuentrix tiliarum Pallas; quas dederit Marfyæ: sed veritas est, Marfyam primum inuenisse simul duplici tibia canere, solertia propriæ mentis; quas ideo dicitur a Minerva recepisse, nimirum a mente sua. Quod pulchre Tzetzes in Chiliadibus explicauit & accinens:

„ Marfyas Phryx philosophus inuenit tibus primum,
geminas nimirum simul sonare: & mox:
„ Sed tamen philosophus Marfyas, quem dixi,
„ Inuento hoc gloriabatur.

Vt autem posset ore simul vno duas tibias inflare, manumq; digitis omnibus expeditis earum foramina percurrere pulsareque, quamdam velut habenam e summo capite tibias ad os detinentem gestabat; de qua belle Tzetzes idem paulo prius in eadem historia sic:

„ Auro splendido adaptatur circa villosa
„ Tempora & os vehemens retro quibusdam loris.

Porro Marfyæ inuentum fuisse, geminata tibia canere satis ostendit illius Musicæ peritia, satis a Platone celebrata in Minoc: *Sed num, inquit, referre potes, quis e priscis hominibus, circa tiliarum inflat onem conditor optimus exitit? Forte non tenes: vis ne tibi memorem? valde. Marfyæ, & quem ille maxime amauit, Olympus Phrygius. Vera loqueris.* Quo factum est, vt obseruatu Rhodigini constat, Marfyæ statua passim erecta coleretur in liberis ciuitatibus. Namque Pausanias in Phocicis ait, *Paulo superius saxo insidet Marfyas, prope Olympus: habitus est pueri iam pubescens: tibijs discere videtur.* Et in Arcadicis,

A In templo Messeniorum in basi Musa in sculpea & Marsyas tibijs canens. At vero speciatim Romæ, ubi quum anrea Numa, Plutarchi & relatu, Tibicines habuisset in summo pretio, posterioribus reiporibus in foro statua Marsyæ posita fuit honoris ergo, & ad eam tribunal, ut ait ^b Lipsius, Quique caudicis victores in eloquentia superabant aduersarios, Marsyæ statuam coronabant, quasi ab eo sermonis numeros habuissent, omine bono, & victoriam. Licet hunc morem Iulia, Augusti filia, turpissime sædauerit, quæ statuam illam coronari iubebat a suis adulteris nocturnis, quos in palæstra libidinis valentiores experta fuisset; qua de re Seneca ^b Quotidianum, inquit, ad Marsyam conuentum impudicæ principis infamia notet, quum ex adultera in quaestuariam versa, ius omnis licentiæ sub ignoto adulterio peteret. Arque Plinius ^k Apud nos, ait, exemplum licentiæ huius non est aliud, quam filia Diui Augusti, cuius luxuria noctibus coronatum Marsyam, literæ illius dei gemunt; nempe illam filia turpitudinem (notatu Lipsij ^l Mureti, & aliorum) aliasq; id generis infamis, Augustus epistola complexus, eam epistolam per Quæstorem in Senatu recitari absque se voluit: vnde Plinio lireræ diui Augusti dicuntur genere Marsyam coronatum luxuria filia suæ impudicissimæ. Verum recte Grurerus, atque Iurerus in hoc loco Senecæ, Ad Marsyam quod spectat. statua erat in celeberrima fori parte: Forum autem Romanum ea etate nocturnis stupris infame. Itaque videtur Iulia hæc forum illud noctu frequentasse, ac ad statuam eius Marsyæ ignotis admissis, promiscue libidinem suam implese. nec hoc solum, sed quemadmodum milites exautorati arma sua ad Martis, gladiatores rude donati ad Iherculis ponebant; ita etiam hæc Marsyæ illi, non eloquentiæ, ut alij; sed libidinis sua coronas contulisse. Profecto Iulia, non minus ingenio tolens, quam indomita feruens intemperantia, cognoscens Marsyam ideo coronari solitum a caudicis eloquentia suos aduersarios vincuntibus, quod ille cantor atque musicus æuo suo tibicines omnes harmonia superaret: ita videns eundem Marsyam e satyrorum genere fuisse, quorum apud antiquos omnes habetur famosa venerea procacitas, & inexplabilis, indetragibilique salacitas; a valentissimis adulteris suis in palæstra nocturnæ veneris, voluit Marsyam, ranquam satyrum libidinosa petulantisque naturæ coronari. Ceterum ob solam virtutem, ut dicebamus, peritiamque musicæ, tam in Romano foro, quam in alijs ciuitatibus liberis Marsyæ statua posita fuit honoris ergo, sicut e Seneca non solum, sed etiam e Sertuo colligit ^m Rhodiginus, asserens prodijisse, coniectura eruditorum, illud Martialis,

„ Ipse potest fieri Marsya caudicus.

Verum enim vero Marsyas ante Lyram inuentam quum tibicen peritissimus esset in honore summoque pretio, multas ab omnibus opes accipiebat, diuitisque plurimum affluens in urbibus illustris atque famosus habebatur. Sed iam inuenta postea lyra suauiore harmoniam edente per Apollinem, virum nempe doctiorem Marsya, superatus Marsyas asseritur iusto Musarum, scilicet doctorum hominum iudicio, ab Apolline decorticatus, ac interemptus; quod & Tzerzes ait: ⁿ

„ Contendens autem Marsya cum melioribus, ut dixi, interfectus est,
 „ Hanc contentionem alicubi inquit cantu Simonides.

Musæ vero, seu viri doctiores, qui lyram tibiæ prætulerrunt, & Apollinem inuentorem lyrae, Marsyæ reperiore tibiæ duplici, extiterunt Alcibiades, Aristoteles, Hyginus, Palæphatus, Fulgentius, & alij. Sane primus Alcibiades apud Plutarchum ita contra tibiæ edisserit: Postquam dedit se ad discendum Alcibiades, cereros Magistros attendit sedulo, lo; at tibia canere, ut rem sordidam, ac illiberalem refugit. Nam plectri quidem, & lyrae usum nihil dicebat gestum vel formam deprauare libero lumini conuenientem: tibiæ vero instantis hominis ore vel intima familiaritate coniunctos vix agnoscere vultum. Præterea lyram non adimere pulsanti, quin simul loqui, & accinere valeat; tibiæ obtinere cuiusque vocem, & incidere sermonem. Ergo, inquit, canant tibia Thebanorum filij; nam dicere nesciunt. Nobis Atheniensibus, ut a maioribus accepimus, dux Minerva, & præses Apollo est: quorum superior tibiæ proiecit, alter excoriatu fistulatore: nempe Marsyam, qui primus omnium duplicatam tibiæ uno simul ore docuit inflare: Aristoteles item ^o in eandem sententiam scribit: Patet etiam ex his, quibus instrumentis sit utendum; neque enim tibiæ sunt in disciplinam accipiendæ, nec aliud artificiosum

^g Rom. Qu. 15.

^h in Senoc. l. de benefic. cap. 32.

ⁱ l. de benefic. cap. 22.

^k Lib. 2. c. 30.

^l 1. Analect. l. 1. ad Annal. Tacito.

Marsyas cur coronatus a caudicis vistoribus.

Iulia cur Marsyam coronari volebat a suis admissis.

^m l. 28. c. 12.

ⁿ 1. Chil. hist. 15.

Tibia cur lyrae cedat.

^o 2. Polit. c. 6.

ciosum instrumentum, ut cithara, & si quid aliud tale; sed quæcumq; faciunt auditores bonos, A
 vel musicæ disciplina, vel alterius. Insuper tibia non est morale, sed potius suscitatiuum &
 concitatum. Itaq; ad huiusmodi tempora est utendum illa, in quibus spectacula magis puri-
 ficacionem patiuntur, quam disciplinam. Adiungimus autem & illud, quod contrarium di-
 sciplina efficit, impediens rationem, uti tiliarum sonus. Quapropter bene reprobaerunt illa-
 rum usum antiqui: licet prius usi fuissent. Studiosiores enim facti propter diuitias, & animo-
 siores ad virtutem post victoriam contra Medos habitam, ac ex rebus gestis magnum de se opi-
 nantes, disciplinam omnium arripuerunt, non iudicantes, sed experientes. Quapropter tibia-
 rum quoque usus tunc receptus est. Nam & apud Lacedæmonios quidam, qui ludos exhibebat,
 ipsemet tibijs modos fecit: & Athenis eousque in consuetudinem venit, ut fere ingenii omnes
 addiscerent; quod patet ex tabula a Thrasippo posita, quum ludos pro tribu sua dedit. Postea
 vero in desuetudinem abiit, & improbari cœpta est, quum iam melius per experientiam iudicare
 possent, quid ad virtutem pertinet, & quid non Eodemque modo permulta instrumentorum an-
 tiquorum improbat a sunt, veluti PeÆides & Barbiti, & quæ ad voluptatem audientium in-
 zendebant. Heptagona, & trigona, & sambuca, & cuncta quæ indigent perita manuum ge-
 sticulatione. Rationabiliterque illud se habet, quod antiqui de tibijs fabulantur; aiunt enim B
 Mineruam repertricem, tibus abieciisse ob deformitatem oris. Atqui non male se habet dicere,
 fecisse hoc eam, deformitate oris insensam: sed tamen multo magis ob id, quia nihil confert ti-
 biliarum usus ad intelligentiam, & mentem; quum vero instrumentorum & operis artificiosam
 probauerimus disciplinam, artificiosam vero illam posuimus, quæ versatur in certaminibus;
 in illis enim qui agunt non propria virtutis gratia agunt; sed ut audientes delectent, & onerosa
 quidem delectatione; quapropter non ingenui hominis censemus esse huiusmodi opus; sed per-
 uiles ac sordidos contingit illud fieri; nam finis, cuius gratia faciunt, improbus est; quum spe-
 ctator onerosus existens, modo hoc, modo illud exigere consuevit: ita ut artifices quoque place-
 re studentes, illiusmodi efficiantur, & corpora similiter propter motus. Itaque Mineruam
 abiecientem tibus ab se repertas ob oris deformitatem, Aristoteles ait esse Mentem huma-
 nam, quæ tiliarum usum ab se compertarum, & antea probatum, respuit, quia nihil ad vir-
 tutem & disciplinam propriam confert, sed potius illi officit. Cōsentire videtur & Hyginus
 in fabulis P Minerua, inquit, tibus dicitur prima ex osse certuino fecisse, & ad epulum deorum
 cantatum venisse. Iuno & Venus quum eam irriderent, quod & cæsa erat, & buccas infla- C
 ret, sæda visa & in cantu irrita, in Idam syluam ad fontem venit: ibique cantans in aqua se
 aspexit; & vidit se merito irritam; vnde tibus ibi abiecit; & imprecata est, ut quisquis eas
 sultulisset, graui afficeretur supplicio; quas Marsyas Oeagri filius pastor vnus ex satyris in-
 uenit; quibus assidue commoletando, sonum suauorem indies faciebat, adeo ut Apollinem
 ad citharæ cantū in certamen prouocaret: quo ut Apollo venit, Musas iudices sumpserunt;
 & quum iam Marsyas inde victor discederet, Apollo citharam verfabat, idemq; sonus erat:
 quod Marsyas tibus facere non potuit. Itaque Apollo victum Marsyam ad arborem religatum
 Scythæ tradidit, qui eum membratim separauit, reliquum corpus discipulo Olympo sepul-
 tura tradidit; e cuius sanguine flumen Marsyan est appellatum. Ita de Marsya scribit
 Hyginus. Cui fere consentire Palæphatus videtur, nonnullis mutatis aiens, Marsya vir
 agrestis erat, qui musicus tamen factus est. Nam quum Minerua tibus odio haberet, quod
 de pulchritudine non nihil, quum eas inflabat, sibi auferrent; ut ex fonte, qui imaginem ei
 suam reddebat, agnouit, illas abiecit: quas quum Marsya pastor accepisset, labris suis admo- D
 uit. Illæ vero diuinum quendam sonum, etiam inuito illo qui eas inflabat, per se emitte-
 bant. Existimabat vero Marsyas ex arte potius sua sonum illum fieri, quam quod diuina illis
 vis quædam inesset. Quare hac persuasione imbutus, Musas iam quoque ipsas, atq; adeo
 etiam Apollinem ad certamen inuitabat; quos nisi sono tiliarum superasset, viuere se neu-
 tiquam velle amplius dicebat. Quare quum in certamen Deus Apollo descendisset, Mar-
 syas vincitur, simulque cum victoria pellem excoriatus deposuit; vidique ego in Phrygia
 fluum iptum Marsyam ab eius ipsius nomine dictum; cuius cursum ex Marsyæ sanguine fieri
 Phryges dicebant. Hæc ille. Fulgentius Marsyæ fabulam vberius prosequitur in sua
 Mythologia, cuius summa hæc est: Mineruam tibus ex osse compegisse primam: quas
 quum in conuiuio deorum inflasset, a Dijs irritam eius faciei tumētis deformitatem; vnde
 tibus

¶ Fab. 165.

¶ lib. 1. de
Fab. nar.

¶ lib. 3.

A tibus abieciſſe. Quibus Marſya repertiſ doctor factus in muſica, prouocauit Apollinem
 lyra canentem; quorum iudex Midas quum iuſtam ſententiam pro Marſya Phryge ſuo
 tulifſet, ab Apolline mulcatus eſt auribus aſininis: denuoq; cantu certantibus ſub ſapientio-
 rum Muſarum iudicio, Marſyas victus renunciatus eſt, & a victore pelle ſpoliatus. Dein-
 ceptis tibia iure merito lyrae concedit, atque tibiam inflans Marſyas Apollini lyra canenti,
 quia ſolerti diſputacione Fulgētij in ſua nobili Mythologia, Muſici duos artis ſuae poſuere
 „ modos primarios, tertium quaſi ex neceſſitate adijcientes, vt Hermes Trimegiſtus ait,
 „ aut cantantium, aut citharizantium, aut tibiaſtantium. Prima eſt ergo viuua vox, quae
 „ ſibi in omnibus muſicis neceſſitatibus celerrima ſubuenit: poteſt etiam lemmata ſubri-
 „ gere, & parallelos concordare, & diſonias mollire, phthongos iuuare, & ornare chro-
 „ mata. Sequitur ſecunda cithara, quamuis etiam de his rebus diſexaphexis dicant, ſicut
 „ Mariander ſcribit, multa de his faciat, tamen aliqua non implet, quae viuua vox poteſt;
 „ lemmata enim facta non erigit, quia liſmata in ſe cathenata non implet. At vero tibia ar-
 „ tis muſicae partem extremam poterit adimplere; cithara enim ſymphoniarum gradus
 „ habet quinque, ſecundum quod Pythagoras ait, dum numerorum rythmicos modulos
 „ ad ſymphoniarum adduxiſſet concordiam. Prima enim ſymphonia eſt diapaſon, quod
 „ & in arithmetica diplaſion, quod nos in Latinis vnum ad ſecundum dicimus. Secunda
 „ ſymphonia diapente, quod eſt in arithmetiſ hemiolius, quod nos in Latino Duo ad
 „ tertium nuncupamus. Tertia ſymphonia diateſſaron quod eſt in arithmetica Epitritos,
 „ id eſt tertius ad quartum. Quarta ſymphonia dicitur tonus, quod apud arithmeticos
 „ epogdonus vocatur, quod nos quintum ad quartum. Et quoniam vltra arithmetiſ
 „ ordo progredi non patitur, propter nouenarium limitem; quia decimus alterius ordinis
 „ primus gradus eſt; contigit ergo vt habeat quintam ſymphoniam, quae harmonia nuncu-
 „ patur, id eſt octo ad nouem. Nullum enim vltra numerorum coniunctionem inuenies.
 „ Habet igitur muſica partes ſeptem, ideſt genera, diateſmata, ſyſtemata, phthongos, to-
 „ nos, tetrabolas, & melumpaeas. Vnde & Virgilius in VI. ait:

*Nec non Threycius longa cum veſte ſacerdos
 Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.*

C „ In arithmetiſ enim plenitudo formula eſt, vt eſt in geometriciſ tonus. Vox vero ha-
 „ bet gradus ſymphoniarum in numeris, quantum natura dotaueit ipſam vocem, vt habeat
 „ arſis & theſis, quas nos Latine elationes & eiectiones dicimus. Tibia vero vix vnam &
 „ dimidiam perficit ſymphoniam. Vna enim ſymphonia quinque ſymphonias habes. Ergo
 „ poſt artem muſicam Minerua reperit tibus, quas omnis doctor in muſicis ſonet, has
 „ propter ſonorum deſpuit paupertatem, &c. quibus conſentanea proferat in libro ſuo de
 „ Muſica Plutarchus. Quum igitur tibia pauciores habeat ſymphonias, ſonorumque diſfe-
 „ rentias, quam cithara, & iſta eſt lyra; merito Marſyas tibus canens ab Apolline Lyram
 „ pullante, iuſto Muſarum, hoc eſt doctorum virorum, iudicio ſuperatus eſt; quum Mida
 „ rex pro Marſya ſententiam ferens, aſininis auribus merito deformatus fuerit; quod & Mi-
 „ das Graece quaſi *μὴδὲν εἰδὼς*, hoc eſt, *nihil ſciens*, a Fulgentio interpretatur: & occaſio-
 „ nem prouerbio veteri dedit, *Aſinus ad lyram*, qui tibiarum ſonum lyrae ſono praetulit olim.
 „ Adagium Varronis eſt, *ὄνος λύρας*, ſubaudit Eraſmus, *ἀνομάτης*, hoc eſt, *Aſinus Lyra au-*
 „ *ſcultator*, dictumque putat in eos, qui propter imperitiā nullo ſunt iudicio, craſſiſque au-
 „ ribus in muſica diſcernenda. Denique Lyra tibiae praerenda dicitur, quod haec barba-
 „ rum ſonat, illa Doricum ſuauius, Horatio

„ Sonante miſtum tibus carmen lyra:
 „ Hac Doricum, illis barbarum.

Hinc factum eſt, vt apud ingenuos quum eſſet prius frequentiffimum tibus canere, tandem
 inuenta lyra tibiarum cantus abiit in deſuetudinem, Ariſtotele teſte * vt vidimus; nam ſo-
 lum in ſacris, & in comefſationibus conſeruatus eſt tibiarum locus; quas inflarent, non ho-
 mines ingenui, ſed mercenarij tibiaſtines; qua de re tum Horatius *

„ cur Berecynthiae
 „ Ceſſant flamina tibiae?
 „ Cur pendet tacita fiſtula cum lyra?

fl. 3. Mythol.

Muſicae tres modi.

Viuua vox re-
 petior in om-
 ni muſica.

Cithara ve-
 voci cedat
 in muſica.
 Tibia muſicae
 pars vltima
 vt ſe cedens
 voce, & ci-
 thara.
 Symphonia-
 rum numerus,
 & ordo.

Nouem eſt
 limes primi
 ordinis nu-
 merum.

* Epod. 9.

* 3. polit. c. 6.

* 3. Serm.
 ode 19.

tum

y 7. Symp.
qu. 3.

Cor tibiari
catus in men
sa veterum.

Tibia cur,
& quomodo
prurber ani
mum.

Marsyas vt
ab Apolline
fuerit excor
riatus.

Numi vnde
dicti.

e 1. En.

Pecunia vn
de dicta.

tum etiam Plutarchus *Tibiam*, inquit, *ne si velimus quidem, a mensa arcere licet; nam libationes eam exigunt una cum corona, & ubi pœani accinens diuinum cultum absoluit, simul cantu desinens per aures transiit incunda eas perfundens voce, que tranquillitatem ad animum penetrantem efficit, vt si quid tristitia & curarum, id venustate & mansuetudine cantilenæ circumuentum conuiescat, si quidem modum tibia non excedat, neq; nimios animo adferat motus, eumue exagitet, atque extra se rapiat multitudine tonorum, atque modulorum emollitum, & ad errandum proclinem redditum.* Quo vitio Lyra caret, quæ mouet pacate rationalem

animam, quum tibia percellat animæ partem brutalem, irascibilem, & concupiscibilem, vt ait in eodem loco subdens Plutarchus; *Nam sicut pecora, scribit, orationem hominis non intelligunt, sibilis autem & palpationibus accuratis, & fistulis aut conchis excitantur ac sopiuntur a pastoribus; ita quod anima habet pecoris & gregis naturam respiciens, rationissimè non capax, neque eius dicto obtemperans, cantilenis & rhythmis incantantes componere solent ac pacare.* Ceterum ad sacrificia quoque, vel post inuentionem Lyræ perseuerasse tibiæ cantum; nam vt in Phocicis afferit Pausanias, *Aiunt Marsyæ inuentum fuisse cum tibiæ sonum, quem*

Matroum vocant: credo obeam causam, quod in Magnæ Matris sacris usurparetur; in quibus tibiæ simul & lyram adhibitam fuisse, notauimus ex Horatio nuperrime. Verum quum prius tibiæ cantus adhiberetur ad omnia, foretque in summo pretio, tibiæque multa magna que mercede munerarentur; vnde Marsyas, tibiæcinus genus per tropum indicans, diuitijs plurimis affuebat, & apud omnes in ciuitatibus excolebatur; posterius attamen inuenta lyra ab Apolline, nimirum a peritioribus musices, quam Marsyas esset, longe suauius canente, doctiorum iudicio, desijt in ciuitatibus frequens haberi tibiæ cantus, ad sola conuiuia, & sacrificia coarctatus; & in eius locum admissio suauiore Lyræ cantu. Quod indicatur fabulamento, quo dicitur Apollo lyræ inuentor, iudicio Musarum, hoc est hominum doctiorum, canendo vicisse Marsyam, adeoque victum excoriatæ; namque pellem Marsyæ mystice detraxit, qui diuitijs multis vterius comparandis inhabilem reddidit, proscripso tibiæ cantu vtu ab ingenuorum ore, multisque locis, & actionibus: nam & pellis extimum corporis tegmen, a Platone Stoicisque ponitur inter externa bona fortunæ, vel eorum esse symbolum; vt excoriatu dicatur, qui diuitijs expoliatus: qua metaphora meretrices dicuntur excoriatæ suos amafios incautos, quos diuitijs expoliatus ad inopiam redigunt, & eo magis metaphora ista locum hic habet, quo numi cudebantur antiquitus ex corio, sicuti constat e Rhodigino & Pompiliū Numam ex ferro & are primum cudisse numismata, quæ ex proprio auctoris nomine sint Numia appellata; quum ante illum scortea, & ostracina pecunia impleret vsu, quod a Tranquillo fuisse literis traditum, ijdem produunt Græci. Legimus tamen alicubi, Populo a Numa congrarium datum, asses ligneos, & Scorteos (forte antequam ferreos, & æcos cudere cœpisset) Nummi scortei meminisse item Hieronymus. Sed & Donatus ad hunc sensum illud enarrat Virgilianum

„ Taurino quantum possent circumdare tergo.
Donati verba sunt: *Alij dicunt pecuniam tunc ex corio bubulo fuisse: & pecuniam dictam, quod ex pecore originem duceret: tantumque fuisse in pretio loci, quantum bouis corium conficere posset. Licet vnus bouis tergum paucam monetam efficere potuerit, quæ non sufficeret ad fundum Carthagini, magnæ ciuitatis emendum. Sed taurino tergo multorum bouum intelligendum cenfeo constituisse monetam in iustum pretium tantæ telluris, quæ sufficeret ad solum magnæ Carthagini. Neque possum illos audire, qui Didonem fraude corium vnum bubulum secuisse dicunt in subtilissimas corrigias, quibus multum terræ circumdare potuerit. Quia nec vno corio vel ita dissecto tantum terræ circumdare potuissent, quanto fuit opus ad fundamenta magnæ Carthagini. At pecunia facta de tergo bubulo, tunc in vsu, tanta fuit erogata, quantum fuit iustum pretium emptæ rei. Namque Regina diues opum, quas e thesauris auri & argenti secum deuexerat, & magnanima, fordida fraudi & auaritiæ non potuit obnoxia fuisse; de qua nuper Virgilius:*

*„ Ipsa sed in somnis inhumati venit imago
„ Coniugis, ora modis attollens pallentia miris.
„ Crudeles aras, traicta que pectora ferro
„ Nudauit: cæcumque domus scelus omne rexit;*

- ,, Tum celerare fugam, patriaque excedere suadet.
- ,, Auxiliumque viæ, veteres tellure recludit
- ,, Thefauros, ignotum argenti pondus, & auri.
- ,, His commota fugam Dido, sociosque parabat.
- ,, Conueniunt, quibus aut odium crudele tyranni;
- ,, Aut metus acer erat, nauis, quæ forte paratæ
- ,, Cortipiunt, onerantque auro; portantur auari
- ,, Pygmalionis opes pelago: dux femina facti.
- ,, Deuenere locos, vbi nunc ingentia cernes
- ,, Mœnia, surgentemque nouæ Carthaginis arcem.
- ,, Mercatique solum, facti de nomine Byrsam,
- ,, Taurino quantum possent circumdare tergo

Nimirum quantum possent circumdare numis e tergo tauri tunc in usu. Sumebatur autem ad monetâs formandas, non bouis pellis tenuior, & mollior aliarum partium, quæ facile tereretur usu breui; sed crassior & durior in tergo tauri residens, ad usum diuturniorem. Quid si dicamus eiusmodi scortear monetas habuisse infixum auri, vel argenti frustulum, in quo cælata foret imago Principis? Tale quid in mentem venit quod non ira pridem audiui a Cl. Jo: Rhodio, repertas annis elapsis in Cimbriæ quodam opido; curauitque totam historiam indidem ad me transmitti, quam habui talem nuperrime.

[Arnoldus Guldenstem nobilissimæ verustissimæque apud Cimbros Danorum prosapiæ iuuenis Anno MDCXXXIV. Patavij memorauit Joanni Rhodio, in arca quadam inuentam domi suæ insignem vim nummorum e tergo bouino; quorum medio infixus erat clauiculus certi ponderis argenteus. De quibus præterea nihil habuimus; quod in ipso iuuentutis flore patriæ redditus satis cesserit. Ejus generis aliquot sibi visos nuper affirmauit etiam variæ doctrinæ multique vsus V. C. Laurentius Bordingius, Historiarum in Academia Sorana Professor.] Etsi relatu M. Poli Magnus Cham, Tartarorum Imperator, ditissimus, in suis regnis chartaceæ monetæ solum usum permittat; quem agnouit etiam in quadam ciuitate Persiæ Cl. Iosaphat Barbarus, ut in suo testatur Itinerario luculenter. Nisi dicere velimus, monetam illam Didus exitisse quidem argenteam, sed appellari a Virgilio nomine tergitaurini, quod in ea cælatus haberetur taurus tergum obtutui numerantum referens; cuiusmodi fuit apud Homerum, nunquam non a Virgilio imitatum, numus vulgaris, e metallo nimirum tauri figura effigiato; qui propterea bouis nomine nuncupatus est ab Homero, dum arma Glauci aurea dicitur centum bobus valuisse, area vero Diomedis æstimata fuisse nouem solummodo canens:

- ,, Tum vero Glauco Saturnides mentem ademit Iupiter,
- ,, Qui cum Tydide Diomede arma permutauit,
- ,, Aurea æneis, centum bobus valentia nouem bobus valentibus.

Et sane Plutarchi relatu, in Poplicola, *Vetustissime boue, vel oue, vel sue fuerunt signati*; quod existimandum est fecisse valoris in moneta differentiam, quoniam & bos plus æstimatur atque venditur quam sus, & sus quam ouis. Vt cunque sit, non possum vulgatam explicationem Virgiliani loci recipere de vulgari tergo bouis aut integro, aut in subtilissimas corrigias dissecto, quod ait Enstathius: Dido, inquit, in Libyam venit. Nomadum Rex & Masylorum Iarbas in illam statim irruit, a quo petijt sibi tantum spatij dari, quantum tegeter pellis bubula. Voti compos facta, parum id soli rata, pellem dissecat in partes tenues, ducitque in circulum, tantum longitudinis latitudinisque amplexa, quantum pellis completeretur ducta in corrigiam. Hoc commento magnum circuitum vrbi attribuit. Quod etiam faretur Herodianus loquens de quodam simulachro. *Dicunt illud pestum a Phœnissa Didone; quo tempore antiquam urbem Carthaginem dissecto corio adificauit.* Rem eandem satis attingit Dionysius Afer, & post aliqua ita absoluit:

- ,, Carthago, quam fama est sub tergo bouis esse metaram.

Sunt qui commentum hoc Didonis ad totam urbem referant, sed hoc & ratio abnuat, & Appianus, qui clare scribit, *Illi corium in corrigias tenuissimas secantes, circumdedere locum, vbi nunc est arx Carthaginis, que ideo Byrsa a corio appellatur.* Itaque non totum il-

lud spacium, vbi vrbis condita, circumdatum est cerio bubulo, sed vbi tantum arx. Immo A
 teste Appiano, tunc tantum condita est arx, postea vero facti potentiores, arci urbem
 addiderunt. Inde postea in expugnatione Carthaginis arx ciuus deserta vrbe confugisse ad
 Byrsam. Contra Lilius hb. 44. tutam urbem inuit circumdatam, ita scribens, *Aduenis,*
quantum secto bouis tergo amplecti loci potuerint, tantum ad urbem communiendam, precario
datum. Verba etiam Eustathij, Herodiani, Dionysij ad urbem nos ducunt. Sed non per-
 suadeor, ait Cl. La-Cerda, tum ex verbis Appiani, tum maxime quia Byrsa *augustinus* est Car-
 thaginis, quæ vox ducta a corio. Facile autem fuit autoribus ab arce ad muros technam exten-
 dere. Ceterum neque sic ego putauero vel Didonem opulentam hospites fallere volu-
 ise, vel vnus tergum bouis, et si subtiles in corrigias dissectum, magnæ Arcis fundum cir-
 cumdare potuisse. Quate tergoe bouis indicant Virgilius monetam scorteam, prisca tem-
 poribus vsitata, e tergoe tauri, qua circumdare potuit Dido sufficientem locum ad ædifi-
 candam Carthagem, vel eius arcem. Nisi dicamus, monetam illam Didonis a Virgilio vo-
 cari taurinum tergo, quia fuisset imagine tauri effigiata; qualis erat apud Homerum numus
 vulgaris, ideo bouis nomine punctionatus, dum arma Glauci aurea dicuntur centum bobus
 valuisse, ferrea vero Diomedis æstimata nouem solummodo f

f. 4. Iliad.

„ Tum vero Glauco Saturnides mentem ademit Iupiter,
 „ Qui cum Tydide Diomede arma permutauit,
 „ Aurea æneis, centum boues valentia nouem bobus valentibus.

Indicare volentes ergo poetæ veteres, post inuentam lyram tibicines desisse lucrari, iam in
 delictu nem abeunte fere tibiaram cantu; sinxerunt Apollinem primum lytæ inuentorem,
 cantu superasse Marfyam tibicinem, etque corium derraxisse; quod antiquioribus illis tem-
 poribus num scortei forent. Namque Marfyas vixisse perhibetur a Suida seculo Iudicum
 Hebræorum, ante Reges eius nationis, ac omnino Iasonis & Argonautarum æuo, vt ait
 Apollonius Rhodius. Adijcitque Suidas, Marfyam sano statu mentis derurbatam, se
 Deum facere voluisse, Phœboq; comparare, victumque insaniam se in fluuium præcipitasse,
 ac interijisse. Quod ansam dedit fabulæ, a Xenophonte & quoque memoratæ. Sed veritas
 est, quod victus Marfyas ab Apolline, diuitijs lucro & honore gentium expoliatus, mœrore
 promptè contectus, vrbesque fugiens, in auia nemora se recipiens, hominum conspectum vi-
 tans, in lacrymas profusus, dolore tandem tabescens interierit; vnde in fluuium vel demer-
 sus, vel conuetus dicitur. Ex quo fabulamento colligitur, Non esse cum præstantioribus
 contendendum: & Posteriora inuenta prioribus esse meliora. Sed redeamus ad nostrarum
 Gemmarum Hieroglyphica.

Marfyas quâ-
do vixerit.2. 1. de Cyri
ped.

FRAVDOLENTI PARI FRAVDE CAPIVNTVR:

&

Gaudium & Mæror vicissim sibi succedunt.

Schema XXXII. Gemma.

APOLOGVS A ESOPV.

Apud Petrum Stefanonium in Gemma.

Lasari neminem oportere fraude, quum & ipse consimili capi valeat.

Cap. CXX.

Vulgarissimus quidem hic est apologus Æsopæus, quo Vulpecula vocat Ciconiam ad
 ,, Cœnam: obsonium in mensam effundit. Quod quum liquidum esset, Ciconia
 ,, frustra rostro tentante, vulpecula lingit. Abit illusa avis, pigetque, pudetque iniuriâ.
 ,, Post plusculum dierum redit, inuitat vulpeculam. Vitreum vas fictum erat plenum belli
 ,, obsonij. Quod quidem vas quum esset arcti gutturis: Vulpeculæ obsonium licuit vide-
 ,, re, & esurire: gustare non licuit. Ciconia rostro facile exhaustit.

Adfabulatio.

,, Rîsus rîsum, iocus iocum, dolus dolum, fraus meretur fraudem.

Huiuscemodi sane fabellâ in Emblemata Magnos Heroas etiâ nostrates admonet Cl. Petra

sancta noster in suis Symbolis Heroicis hæc ad verbû ipsissima referens: Hugo de Verdala lib. 6. c. 10.

Cardinalis, & Ordinis Melitenensis Magnus Præses, vsus est trito Æsopi Apologo, nempe Grus

obsonantis, intra vas oris oblongi, coram Vulpe ieiuna & ringente: cum adscripto lemmate,

FRAVS FRAVDE COMPENSATVR. Porro fabellas Ætropicas, ad moralem vitam ho-

minum apte componendam vtilissimas censuere veteres; Ætropicque solertiam vel ipse Pla-

to summus Philosophus, idemque grauissimus autor magnificisse, laudatque non parum

in Phædone, dum peragens de Anima sub persona Socratis ait: Arbitror equidem Æsopum,

si hæc animaduertisset, fabulam fuisse facturum: videlicet Deum ipsum quum ipsa inter se

pugnantia vellet conciliare, neque id facere posset, in vnum saltem eorum apices coniunxisse;

proptereaq; cuiuscumque adest alicuius, eidem mox alterum quoque adesse; quod quidem mihi

accidit in presentia: siquidem modo crus propter vincula afficiebatur dolore, sed huic suc-

M m 2

cedere

Æsopi fabel-
 læ commen-
 date a Plato
 ne.

cedere voluptas iam videtur. Quæ sane mirifice congruere videntur cum proposito Æsopi **A**
 Apologo, in quo Ciconia, siue grus oblongi colli pariter & rostri, nuper ludificata in cœna
 vulpeculæ sibi apposita in vase patulo, de quo nihil sibi potuit haurire, mœsta discessit famis
 dolore cruciata; sed mox vicissim ipsa præparans inuitatæ Vulpi cœnam in amphora colli
 prælongi, & oris angusti, de quo Vulpes nihil assumere posset, hilaris illam famelicam dimisit,
 & dolentem, quæ prius lætabatur de fraude consimili, qua Ciconiam pupugerat; adeo ve-
 rum est, in humana vita per assiduas vicissitudines euentum, extrema gaudij lætæ occu-
 pare, atque vicissim lætæ in gaudium plerumque mutari.

*Virum ingenio, probitate, fortitudineque pollentem emergere de sciuentis
 fortune difficultatibus incolumem.*

Schema XXXIV. Gemma. **B**

Virtute fortunam superari. Cap. CXXI.

Vere quidem Anonymus isto Schemate representari dicit Bellerophontem Pegaso ve-
 ctum, & Chimeram. sed nihil aliud addens, intimam Schematitæ mentem ac inten-
 tionem non aperit. Quare nobis est e cortice Schematis enucleandus Autoris intellectus,
 con-

A consultis Classicis eruditioribus. Primusque se se nobis offert Homerus, qui totam Belle-
 rophontis historiam proposuit hisce metris luculentissime Iliad 6.

*Verum Glaucus genui inculpato Bellerophontem:
 Huic autem Dij pulchritudinem, & virilitatem amabilem
 Præbuerunt; sed ei Proetus mala molitus est animo;
 Qui ex ciuitate expulit, quum multo præstantior erat
 Arguis. Iupiter enim eius sub sceptro subegit.
 Cum hoc autem vxor Proeti furiose cupiuit nobilis Antia
 Occulio concubitu misceri: sed huic neutiquam
 Persuasit proba sapienti, prudenti Bellerophonti.
 Illa autem mentita Proetum Regem allocuta est:
 Morieris, o Proete: aliqui interfice Bellerophontem;
 Qui mecum voluit concubitu misceri non volente.
 Sic dixit: hunc autem regem ira occupauit, vt auduit.
 Interficere quem vitabat (verebatur enim in animo)
 Misit autem ipsum in Lycia: præbuit autem hic literas perniciosas
 Scribens in tabella plicata exitiata verba,
 Ostendere autem iusserat suo socero, quo periret.
 Sed hic tunc in Lyciam Deorum sub fausto comitatu.
 Sed quando iam Lyciam venit Xanthumque fluentem,
 Prompte ipsum honorauit Rex Lycie spatulæ.
 Per nouem dies hospitatus est, & nouem boues sacrificauit.
 Sea quauero iam decima apparuit roseis digitis Aurora,
 Et tunc ipsum interrogauit, & petijt literas videre,
 Quas cuique ipsi a genere Proeto ferret.
 At postquam lueris exitiales accepit Generi,
 Primum quidem Chimeram in xpugnabilem iussit
 Interficere: hæc autem erat diuinum genus, non hominum;
 Ante Leo post autem Draco, media autem Capra,
 Ingeniem spirans ignis vim ardentis.
 Et hanc quidem interfecit, Deorum prodigijs confisus.
 Fortissimam certe hanc pugnam dicebat inisse virorum.
 Tertio rursus interfecit Amazonas viragines.
 Huic vero redeunt astutum dolum alium struchbat:
 Delectis ex Lycia lata viris fortissimis
 Collocauit insidias: hi vero non rursus domum redierunt:
 Omnes enim interfecit eximius Bellerophontes.
 Sed quando iam cognouit Dei sobolem præclaram esse,
 Illic ipsum detinuit, dedit autem is filiam suam:
 Dedit etiam honoris regij dimidium totius.
 Et quidem ei Lycij prædium assignauerunt præstans alijs,
 Egregium soli arboribus confisus, & aruorum, vt coleret.
 Hæc autem peperit ei tres filios bellicoso Bellerophonti
 Isanarumque, & Hippolochum, & Laodamiam.
 Laodamiam quidem concubuit apicis Iupiter:
 Hæc autem peperit diuinum Sarpedona ære armatum.*

Ceterum Chimææ tabulam ita Palæphatus explicat ^b inquit: Verum ergo ita habet: Bel-
 , lerophontes Phrygius vir erat, genere quidem Corinthius, bonus, pulcherque satis.
 , Hic quum nauigium sibi præparasset, maritima circumquaque loca de prædabatur: no-
 , mem autem Naui Pegalus erat, vt nunc quoque suum cui libet Nauigio nomen est indi-
 , tum. Nomen autem id Pegasi nauigio magis, quam equo, aptum fuisse videtur. Ea vero
 , tempestate Amifodarus rex ad Xanthum flumen habitabat, sub quo altus mons Telmissus
 , nomine erat, ad quem duo ascensus per planitiem, pascuaque ab anteriori ciuitatis Xan-
 , thio-

^b lib. 1.
 Historia Bel-
 lerophonti
 ex Palepha
 to.

thiorum parte erant: Tertius retro a Caria: reliqua vero loca inculta, inaccessaq; prorsus iacebant. Horum in medio hiatus terræ satis magnus erat, unde vel ignis utique susperascendebat. His autem mons alius Chimæra dictus adiacebat. Illo vero tempore, quemadmodum eius regionis incolæ narrant, ante planitiem illam habitatam leo quidam erat: retro vero draco vnus; qui pastores ambo circumquaque lædebant. Ad quæ loca Bellerophontes accedens, montem expugnauit, & Telmissus ab eo simul concrematus est, feræque illæ sic perierunt. Dicebant itaque eius loci habitatores, Bellerophontem illuc cum Pegaso appulsum, Amisodari Chimæram perdidisse: quo ex factò fabula conficta est. Ex qua Palæphati mythologia constat, non solum cur Chimæram Homerus appellauit genus diuinum, non hominum; quia montes opera naturæ sunt, atque Dei, qui Natura naturans appellari consuevit; non autem effectus hominum: verum etiam Bellerophontem fuisse virum fortitudine, roboreque virium, & ingenio mirifice pollentem, qui cõtra Leonem feram, & Draconem immanem igne pugnauerit, incensis eorum habitaculis. At vero Bellerophontis probitatem, & prudentiam consilij nobis aperuit Fulgentius hac explicacione mystica. Proetus rex uxorem habuit Antiam nomine; quæ amauit Bellerophontem: cui dum ob stupri causam mandasset, ille noluit: quem marito criminata est. Ille enim ad Chimæram interficiendam misit per socerum suum. Quam Bellerophon equo Pegaso residens interfecit, qui de Gorgonis sanguine natus fuerat. Bellerophonta posuerunt quasi

Chimera cur dicatur genus diuinum non hominũ ab Homero. e. l. 3. Myth. p.

Mythologia Bellerophontis ex Fulgentio.

Βελλεροφοντα, quod nos Latine Sapientia-consiliator em dicimus: sicut Homerus ait:

„ Nec decet tota nocte dormire consiliatorem virum

Βελλεροφοντα Αντιου. Nam & Menander similiter in *Difexapoto Comædia sic ait*, Βελλεροφοντα

„ Consiliarie nostram de manu præoccupauisti visionem

Nam ut hoc certum sit, Homerus in *fabula eiusdem Bellerophontis ita ait*:

„ Bona cogitantium sapientissimum consilium.

Spernit libidinem, id est Antiam; Αντιου enim Grace contrarium dicitur: sicut Antichristum dicimus, quasi contrarium Christo. Vide igitur, cuius uxor Antias dicatur, nimirum Proeti: Proetos Pamphilia lingua sordidus dicitur, sic Hesiodus in *Bucolico ludicro scribit dicens*,

„ Sordidus uarum bene calcatarum sanguineo rore.

Et cuius uxor est libido, nisi sordidi? At uero Bellerophon, id est, bona consultatio, qualem equum sedet, nisi Pegasum? quasi pegaseon, id est, fontem æternum. Sapientia enim bonæ consultationis æternus fons est. Ideo pennatus quia uniuersam mundi naturam celeri cogitationis theoria collustrat. Ideo & Musarum fontem ungula sua rupisse fertur. Sapientia enim dat Musis fontem. Ob hanc rem etiam sanguine Gorgonum nascitur. Gorgon enim pro terrore ponitur. Ideo & Menerua pectore fixa est, sicut Homerus in *XIII. ait*. Ergo hic duplex assertatio est: Aut enim terror finito sapientia nascitur, sicut de sanguine, id est, de morte Gorgonis Pegasus; quia stultitia semper est timida: Aut initium sapientia timor est, quia de Magistri timore sapientia crescit; & dum quis famam timuerit, sapiens erit; unde & Chimæram occidit. Chimæra enim quasi τριου κεφαλῆς, id est, fluctuatio Amoris. Ideo etiam triceps Chimæra pingitur, quia

Chimæra cum amore comparatio.

Amoris tres modi sunt, hoc est, Incipere, Perficere, & Finire. Dum enim Amor nouiter uenit, ut Leo feraliter inuadit: unde & Epicharmus comicus ait:

„ Domitor Cupido leontæ virtute præsumptior

Nam & Virgilius in *Georgicis tetigit, dicens*,

„ catulorum oblita læana

„ Sæuior errauit campis.

At uero Capra, quæ in medio pingitur, perfectio libidinis est: illa uidelicet causa, quod huius generis animal sit in libidine valde procliuum. Vnde Vergilius in *Bucolicis ait*;

„ Hædique petulei.

Ideo & Satyri cum caprinis cornibus depinguntur, quia nunquam nouere saturari libidine. At uero quod dicitur, Postremum Draco: illa ratione ponitur, quia post perfectionem uulnus de penitentiæ, uenenumque peccati. Erit hic ordo dicendi, quod primum sit in Amore inchoare, secundum perficere, tertium uero penitere de perfecto uulnere. Hæc ad uerbum Fulgentius, celebrans Bellerophontem, ueluti uirum probum, & insigni præditum sapientia, qui monstrum libidinis, sub nomine Chimæra, superare potuerit. Boccatius non ita Fulgentio sub-

fieri-

A scribens, at potius Palaphato, Bellerophontis fortitudinem celebrat ^d inquit: *Est enim Chimæra Lyciæ mons in summitate ardens, sicut & Athna olim: postmodum ad inferiora declinans Leones dudum nutrire consueverat: subsequenter abundat capreis, & in radicibus feracissimus erat serpentum. Qui a Bellerophonte insigni viro purgatus noxijs, habitabilis factus est. Qui postea de Pegalo talem attulit allegoriam ^e Ego hunc equum famam rerum gestarum arbitror, cuius velocitas per cursum, & volatū equi huius designatur: qui ideo Neptuni & Gorgonis acciur filius, quia ex gestis in mari, & terra, fama oriatur. Quod in templo Palladis cōceptus Pegasus, ideo dictū puto, quia ex discrete, & consulte gestis recte fama oriatur. At aliter longe sapientiæ Bellerophontis allegoriam explicare conatur ipse Rhodiginus, asserens: ^f Nunc illud enotamus, Chimæram sensu allegorico, tres rhetoricæ partes indicare: f*

B dicanicum, siue iudiciale: panegyricum, seu demonstratiuum: symbuleuticum, vel deliberatiuum; vt Leo dicanicum præferat genus, quod exteret, ac elingues quodammodo ex aduersum dicentes constituit. Chimæra vero, idest Capra, panegyrici obtineat typum, quia lasciuat lætius qui dicit, simul etiam num qui audit. Symbuleuticum genus Draconis esse aiunt, quod varium in primis sit, ac πολύτροπον, idest multarum conuersionum, & longiore ad persuadendum orationis tractu vtatur. Monstri vero mater ab Hesiodo dicitur Echidna, quam non esse aliud volunt, quam ποικίλον ὄν νὰ ποικίλη, idest variam multiformemque mentis vim, aut longiorem, & πολυέλιον, idest multiplicibus implicarum spiris atem, Chimærae instar, ignis euomentem globos. Ceterum pro ingeniorum tamen captu, sunt qui varie admodum Chimærae figmentum, ad veritatem reuocent; nam, vt missa faciamus alia, est qui ἠθικῶς esse Chimæram putat vitiorum quandam varietatem, ac multiformem, perinde ac Chimæra est, vim: quam perimit Bellerophon, idest, vir bonus, prudens; qui Bellerophon nuncupatur, velut malorum occisor; nam ex dialecto, bellera vocantur mala, idest τὰ βέλλερα. Fuit autem Bellerophon Corinthius patria, Hipponus, idest, ἠπώνος, antiquo nomine: mox Bellerophon interempto sic dictus, sicuti mythen tradunt, & scribit Lycophronis interpres, Chimæram peremit hastæ plumbō astuto, quod collucet demum in monstri πυρρῆνον στόμα, idest flammium os coniectum. Denique Iobarae filiam Philonoe vbi uxorem duxit, factus regni compos, Pegasi admicuto in celum adortus aduolare, cæstro immisso ab Joue, ad ima deuoluitur, ac cæcus campis errabat Aleis. Quod ideo confictum volunt, quia mente oberret excussus. Nam ex Epicharmi doctrina νῶς ὄρα, νὰ νῶς ἀκού, τὰ δ' ἄλλα πάντα τυφλῶ, Mens videt, mens audit, reliqua vero omnia cæca.] Plinius & ait Bellerophontem fuisse primum, qui mortales equo vehi docuerit. Profecto de Bellerophontis grauius casibus Aristoteles agit etiam, inquitens ipsum ob graues curas per aua & deserta loca solitum pergere, quem inter viros præstantissimos enumerat, melancholico furore, fortunæque sauitia perculsus, his plene vetbis: ^b *Cyrbomines, qui ingenio claruerunt, vel in studijs philosophiæ, vel in republica administranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuisse videamus: & alios ita, vt etiam vitio atrabilis infestarentur? ceu inter Heroas de Hercule fertur; hic enim ea ipsa fuisse natura putatur. & morbum comitalem sacrum ab illo, & Herculeum præsci nominauerunt. Puerorum quoque motio mentis idem hoc explicat, & eruptio ulcerum, qua mortem interdum antecedit, ia enim plerisque, atrabile consistit. Et Lysandro Lacedæmonio proxime antequam obitum genus id ulcerum emerfit. Adde Aiaceum & Bellerophontem, quorum alter penitus ad insaniam prorupit, alter loca persequebatur deserta: unde illud Homeri ⁱ de Bellerophonte nuperime celebrato,*

- ,, Ast hic quando etiam grauior Dijs omnibus ertat
- ,, In campos solus latos, inque inuia rura,
- ,, Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.

Ex quibus omnibus apertissime constat, virum ingenio, probitate, fortitudine animi, viriumque corporearum robore pollentem, ex omnibus fortunæ fauæ difficultatibus emergere gloriosum. Etsi postea senex violentia temperamenti Bellerophon in melancholiæ morbum incidit, & in vires corporis effœtas; adeoque vitauerit ætatis imbellis ostendere debilitatem hominibus, apud quos relinquere volebat memoriam celebrem suorum facinorum illustrium. Senectus autem exosa dicitur omnibus Dijs, quia destituitur omnibus bonis, & corpo-

^d lib. 4. c. 24

Boccatij mythologia.

^e lib. 10. c. 27

pegasus famæ symbolū

^f lib. 13. c. 9.

Chimærae allegorie ex Rhodigino.

Bellerophonis etymon. & casus.

^g lib. 7. c. 36
Bellerophonis casus ex Aristotele.

^b 30. Sect. probl. 1.

Viri præstantissimi melancholicos omnes.

Morbos comitalis vnde facer dictus, & Herculeus. ⁱ Iliad. 6.

Senectus cur exosa Dijs omnibus dicitur Hom.

corporis, & animi, quæ sunt munera Deorum immortalium, Angelorum scilicet, ac summi Dei; quæ tum immediate, tum etiam mediantibus Angelis Custodibus unicuique mortali bonè largitur, quorum capaces natura sunt. At in senectute postrema capaces non sunt uirium corporearum, neque uirtutum intellectualium, fatiscente mentis uigore ad specierum intelligibilem, & phantasmatum obliuionem ex animo, licet animi substantia permaneat incorrupta; quod Aristoteles edocet egregie, scribens ^K intellectum esse quoad sui substantiam interitus expertem, & a senio impassibilem; sed tamen eius operationes, & vigorem in senectute postrema marcescere, corruptis phantasmatibus ac intelligibilibus speciebus, sine quibus in corpore degens nihil omnino potest ^L intelligere; Platonem quidem audiens, cui licet in primo senio, dum corporis oculus incipit hebetari, & mentis oculus e contra cernit acutius; ^M attamen in decrepita demum ætate ^N bis pueri senes fiunt, euadentes secunda vice rudes ac ignari penitus, quales erant pueri statim ab ortu. Sed Lucretio nihil omnino fauens, qui senectute uult nedum habitus bonos omnes, & corporis & animi simul aboleri, sed etiam animæ substantiam impie blasphemans Epicuri sui carmina ^A

^K 1. de an.
t. 65. 66.

^L 3. de an.
t. 39.

^M Consci. F
^N 1. de Leg.

• lib. 3.

- „ Præterea gigni pariter cum corpore, & una
 „ Crescere sentimus, pariterque senescere mentem.
 „ Nam uelut infirmo pueri, teneroque uagantur
 „ Corpore; sic animi sequitur sententia tenuis.
 „ Inde, ubi robustis adoleuit uiribus ætas:
 „ Consilium quoque maius, & auctior est animi uis.
 „ Post, ubi iam ualidis quassatum est uiribus æui
 „ Corpus, & obtusis ceciderunt uiribus artus:
 „ Claudicat ingenium, delirat linguaque, mensque:
 „ Omnia deficiunt, atque uno tempore desunt.
 „ Ergo dissolui quoque conuenit omnem animam
 „ Naturam, ceu fumus in altis aeris auras:
 „ Quandoquidem gigni pariter, pariterque uidemus
 „ Crescere, & (ut docui) simul æuo fessa fatiscit.

His plane contraria uera, & pia de substantia mentis humanæ nos docuit Aristoteles, ^P aiens ^C
^P 1. de an.
t. 65. 66.
Aristotelis
dñcta de ani-
mæ immor-
talitate.

• lib. 2. c. 72.
75. 76.

Intellectus autem uidetur innasci, substantia quadam existens, & non corrumpi. Maxime enim corrumperetur utique ab ea, quæ est in senio, debilitate; nunc autem, quemadmodum in sensorijs, accidit; si enim acciperet senex oculum talem, & uideret utique sicut & iuuenis; quapropter senium non est quia sustinuit aliquid anima, sed in quo, sicut in ebrietatibus, & morbis. Ipsum igitur intelligere, & ipsum speculari marcescit, alio quodam interius corrupto: ipsum autem (intellectuum principium scilicet) impassibile est. Cogitare autem, & amare, aut odisse non sunt illius passionis, sed huius (principij intellectui) habentis illud (simulachrum intelligibile corruptibile) secundum quod illud habet (acquisitum) Quare & hoc (phantasmate) corrupto, neque meminit, neque amat; non enim illius (intellectui principij solius) erant (operationes) sed communis (intellectus nimirum in habitu) quod quidem destructum est (amisso tandem habitu per senium, aut morbum.) Intellectus autem (secundum sui nudam & puram substantiam, prout ab acquisito phantasmate, habituque notionis contradistinguitur) fortasse diuinius quid, & impassibile est. Quam theoriam latius explicauimus alibi tractantes de Animorum immortalitate ad aures Aristotelis, Qui plane contraria dicēs Epicureis a Lucretio receptis, uult intellectum habere sui substantiam incorruptibilem, at habitus notionum ut comparabiles, ita corruptibiles, nec non & operationes in senio marcescibiles. Autor autem in Schemate nostro Bellerophontem representat, non quidem in extrema senectute uiribus amissis imbecillum, sed in ætatis uigore pollentem ingenio mentis, uiribusque profus integris & voluntatis, & corporis; quibus apte fortiterque potuit uictorum monstra domare, paratas ad sui perniciem hostium insidias euitare, prudenterque sæuentis fortunæ tela confringere. Sic ergo Schemate nostro Iuuenis Bellerophontis per æera Pegaso uecti contra Chimæram ignitam, representatur uir probus, ingeniosus, fortis, atque robustus, in casum a mala fortuna laecessitus, qui lasciuiam edomuerit: hostes multos & validos uicerit, ac omnino deleuerit: primus indomitum equum frænauerit ad usus humanos; cui

A cui ad velocitatis ostentationem, Alæ daræ videntur, quibus procul auolauit a superata Chimæra, qua signatur impudica Proetj coniux, caprinam procacitatem habens in inguine, flammam ardentem cupidinis in renibus, leoninam iracundiam in ore, castum virum falso crimine apud maritum accusans, & serpentinam calliditatem, qua dolos neçtere per coniugem, patremque nouit ad iuuenem probum & eam perdendum, sed irrito conatu; quod iste multiplici virtute sua de cunctis periculis illustris euaserit, æterna sibi fama cunctos apud homines comparata. Licet demum extremo senio confectus, amissa corporis & animi vi, mortalium confortia fugiens, æui sæuentis iniurias in se ceteris hominum ostendere noluerit, apud eos relicta sola fama suorū illustriū facinorū; recte de proposito Cl. Alciatus: *Embl. 147*

- ,, Bellerophon, vt fortis eques, superare Chimæram,
- ,, Et Lycij potuit sternere monstra soli.
- ,, Sic tu Pegaseis vectus petis æthera pennis,
- ,, Consilioque animi monstra superba domas.

B *Martiales viri mulierum raptores primi, passimque diffamati.*

Schema XXXV. Gemma.

*Corripit anæ uerum Baccheo percitus œstro
Eurytus Hippodamen.*

Apud Petrum Stephanum

Mulierum raptores primos, & passim fuisse viros bellicosos. Cap. CXXII.

B Ellicosos viros fuisse semper ad Venerem pronos; & inde vetusto fabulamento Venerem Vulcani coniugem, Marti coniunctam finxisse prisicos, autor est Aristoteles

N n les

* 2. polit.
cap. 7.
Celtae nefaria
libidine
infames.
Lacones mu-
lieribus ob-
noxij.

b lib. 1.

Centauroſum
mythologia
& Palæphato

Centauroſum
etymologia
Imago Cen-
tauri vnde.

Rapina mu-
lierum a Cen-
tauris prima.

* lib. 9. de
gen. Deo.
cap. 28.

Seruij my-
thologia.

les inquiens: ^a Praesertim quum viri sint mulieribus obnoxij: quod accidit omnibus ferme mi-
litaribus bellicosisque gentibus, praeterquam Celtis, aut si qui alij coirum masculorum palum
repperunt. Videtur autem qui primus fabulatus est, non irrationabiliter Venere[m] Marti con-
iunxisse, quoniam omnes huiuscemodi homines prouisi sunt ad venera, aut masculorum, aut
mulierum, illisque obnoxij. Itaque apud Lacedaemonios hoc fuit, multaque in eorum princi-
patu a mulieribus administrabantur. Etenim quid refert, utrum mulieres ipse gubernent, au-
eos qui gubernant, a mulieribus gubernari? idem enim accidit. Ceterum Centauros viros
bellicosos extitisse, primosque mulierum raptores apud Lapithas, constat e Palæphato; cui
traicanti De non credendis fabulosis narrationibus ^b [Centauri tanquam ferae quadam fu-
erunt; quæ equorum quidem speciem totam, excepto capite, habebant. Si quis est igitur,
qui talem hanc feram fuisse credat, impossibilibus hic plane fidem adhibere persuadetur.
Neque enim vilo pacto equi atque viri natura conformis est, neque cibi eorum aliqua inter
se similitudo existit; ne ve ratione aliqua potis est, quod per os gutturque humanum equi ci-
bus descendat. Atque adeo si talis forma tunc temporis erat, etiam nunc vti que existeret.
Veritas autem rei ira se habet. Ixione Thessaliae rege existente, in Pelio monte taurorum ar-
mentum quoddam furore ita correptum, atque cestro exagitatam est, ut reliqua circumqua-
que montana loca inaccessa redderet. In domestica etenim cultaque loca cum impetu in-
gruentes tauri ipsi, arbores & fructus lædebant, arataque corrumpebant. Præconio igitur
publico nunciari Ixion iussit, quod si quis esset, qui tauros hosce caperet, huic se se diuitias
per quamplurimas dono daturum esse. Adolescentuli autem nonnulli ex montano loco pa-
goque quodam, qui Nephelæ, hoc est, Nubes nuncupatur, equos domare tum primum ag-
gressi, quomodo equites iestoresque dorso gestarent, illos docere excogitant. Prius ete-
nim homines equis velle ne sciebant, verum curribus dumtaxat utebantur. Sic autem equo-
rum dorso impoliti equites illi, ad ea loca, vbi tauri erant, agentes eos impellebant: & ar-
mento se se super insipientes, tauros feriebant; & quando quidem ab impetu taurorum illos
inuadentium inuenes impellebantur, aufugiebant statim; velociores enim erant equi. At
quotienscumque tauri firmato gressu consistebant; vertentes se se iuuenes eos iterum ferie-
bant, atque hoc pacto eos interfecerunt. Et nomen ipsum Centauroſum exinde Centauri
sortiti sunt, eo quod tauros *Catecenton*, hoc est, pungentes feriebant; alioqui nihil tauri Cen-
tauris ipsis inest; sed equi atque viri species illa ex hac te tantum existit. Quum itaque tali
pro re ab Ixione pecunias donaque Centauri reportauissent, proque hoc facto valde exul-
tarent, contumeliosi insuper ac superbi opibus ex illis facti, mala passim multa iam contra ip-
sum quoque Ixionem perpetrabant: qui quidem Ixion tunc temporis Larissam nuncupata[m]
tam ciuitatem incolebat. Qui vero regione illam tunc tenebant, Lapithæ vocabantur.
Inurati autem quum ab his Lapithis forte ad conuiuium Centauri essent ebrii facti, eorum
mulieres diripuerunt: quas quum equos inscendere fecissent domum illico fugientes, quo
imperus illos ferebat, secum atportarunt; sicque bellum aduersus Lapithas Centauri ob hanc
rem gerebant, & nocturno tempore e montibus in planitiem descendentes, insidias illis
struebant. Diurno vero tempore quum plura diripiissent, in fugam se se conuertentes,
montana loca repetebant. Quibus ita recedentibus, equorum dumtaxat cauda, capiraque
hominum a longe apparebant. Alienum itaque atque inusitatum spectaculum hoc animad-
uerrentes homines, dicere consueuerunt, Centauri nos quidem inuadentes ex Nephelæ,
hoc est, Nube nuncupato loco, mala multa nobis inferunt. Atque ab hac vti que ser-
monis forma, incredibilis fabula conficta formataque fuit, ut pote quod ex Nephelæ loco
ita dicto, equus & vir in monte congeniti fuissent. Ita sane Palæphatus. At vero Bocca-
rius aliam longe Centauroſum etymologiam affert, inquiens: ^c Centauri Ixionis & Nubis
filij fuere, vi praemonstratum est. Hos volunt quidam apud Thessaliam equos ante alios do-
muisse, & insignes euasisse equites; & quoniam centum conuenere inuicem, Centauri dicti, quasi
centum armati, vel centum Martes; nam Grace, Ares Mars est: seu potius centum aure; nam
sic ut Venus velociter euolat, sic & hi centum velociter currere videbantur. Verum tamen hæc La-
tina etymologia est, quæ Græcæ dictiones minime patiuntur. Ex eis talem refert Seruius fabulã,
quod quum quidam Ithissalus rex bobus cestro exagitatis, satellites suos ad eos renocandos ire
iussisset: & illi quum cursu pedestri non sufficerent, ascenderunt equos, & eorum velocitate bo-
nes

A

B

C

D

A nes consecuti, eos stimulis ad lecta reuocarunt. Sed hi uisi, aut quum irent velociter, aut quum eorum equi circa flumen Peneon potarent capitibus inclinatis, locum fabule stulta credulitas adinuenit, qua arbitratum est unum esse animal ex equo & homine compositum & sic postea semper pictum est. Hi tandem elati homines in nuptijs Pirithoi cibo pleni, uinoque madentes, sponsam Pirithoi auferre conati sunt; sed resistente Theseo superati. Ceterum qui fingitur in Schemate cum rapta muliere Centaurus ab Anonymo nostro creditur Eurytus auferens Hippodamiam, propositus in Schemate uerliculis:

„ Corripit anne verum Baccheo percitus oestro
 „ Eurytus Hippodamen?

Audiens Ouidium, cui quum Pirithous duxisset Hippodamiam coniugem, & posuisset in antro Mensas Centauris; & ipsi epulantes uino plurimo caluissent. in lasciuiam uenere & audaciam nimiam; & capiente Euryto Hippodamiam atque trahente eam, insurrexit Pirithous atque Theseus, & turbati casu, aduersus eum atque socios inire pugnam; & quum abstulisset Theseus Hippodamiam Euryto, eum conantem manibus cratere sumpto interfecit. Verum enim uero nos in Schemate, non Hippodamiam ab Euryto, sed aperte Deianiram a Nesso transuectam per flumen, una cum claua, leoninaque pelle Herculis, atque uoluntiam Centauri iam timentem, uideri credimus: De qua post Ouidium, & ex Ouidio Boccatius ita:

lib. 9. met. 2.
 9. Gen.
 cap. 11.

B [Nessus ex Centauris famosissimus fuit; hic quum uersutus homo plurimum esset; & fuga manus euasisset Lapitharum, in Calydoniam abiit, & secus Euenum, eiusdem regionis fluum moram trahens, Deianiram, filiam Oenei regis, amauit. Tractu uero temporis contigit, quod eunte Hercule a Calydonia uersus patriam una cum Deianira coniuge, ab Eueno fluuii pluuijs turgido detentus est. Cui Nessus quasi obsequium praestaturus obtulit se, si natans uellet transuadare fluuium, Deianiram in ripam alteram delaturum. Quod Hercules annuit. Verum quum transuadasset uelocius Nessus, Hercule adhuc natante, ratus suo ardori concessum tempus, aura ocyus cum Deianira fugam arripuit. Hercules autem sumpto arcu, sagitta eum consecutus est. Qui dum se saucium cerneret, & periturum agnosceret, ne inultus occumberet, nouam commentus est fraudem: confestim uelamentum sanguine suo perlitum exiit; & quasi munus amoris Deianirae dono dedit, hanc illi afferens esse uirtutem, ut si illoctum saeuaretur, posse ab omni amore forensi in suum reuocare Herculem, dummodo id ageret, ut illo indueretur Hercules. Quod credula Deianira seruauit. Et post tempus, dum Herculem amore loles captum, in suum reuocare uellet, illum, uelocius in sequentibus exprimeretur, occidit.] Profecto non unum in Schemate spectatur, unde conicias, eo representari Deianiram a Nesso per fluuium transuectam Hercule natante; primum quidem Centaurum, non in solo sicco quadrupes uisitur gressus & uales habere, sed in aqua ueluti natante. Deinde quia clauam gerit Herculis, quae natantem Heroem impedisset, altera manu sagittas & arcum ferentem, quas nunquam deserebat. Deinceps, quia Nessus Leonis exuias, Herculis proprium insigne ferre uidetur, quae maiori, fuissent impedimento natanti Herculi, quam Centauro, qui gestare potuit eas in parte humana super aquas elata. Sed quid laeva manu gerit rapta mulier, & cur passis crinibus? si diuinare licet, dicam huiusmodi gemmam in anulo fuisse uiri equitis, qui rapuerit amaram, dum sibi crines pederet, manuque pedinem, uel rapta retineret.

Humani Sermonis, & humane vite nature gemina, fugax, & procax,
mystice representata celesti Sagittario.

Schema XXXVI. Gemma.

Centaurei currentis, & sagittantis tergeminum mysterium explicatur:
primumque de Sermonis humani differentia, & velocitate.

Cap. CXXIII.

N Vllam attulit Anonymus ad hocce Schema declarationem. Certum est, hic haberi
signum Sagittarii celestis; quo mystice representari censeo sermonem humanum
non minus, quam figura Panos: de quo sic in Cratylo Plato: *Consentaneum quoque amice,
Panabisformem, filium esse Mercurij*. Scis quod Sermo πᾶν, hoc est omne significat, circuitq;
& volvit semper; estque geminus: verus videlicet, ac falsus. An non id quod est in sermone
verum, lenis est atq; diuinum, supraque in Dijs habitans? contra quod falsum, infra in homi-
num multis asperum atq; tragicum, hoc est, hircinum. Hinc enim fabularum commenta,
& falsa quamplurima circa tragicam vitam reperiuntur. Merito igitur, qui est πᾶν, id est,
totum nuncians, & αἰὲν τολμᾶν, id est semper volutans, πᾶν ἐν πᾶσι, biformis Mercurij filius
diceretur, & superioribus partibus lenis atque delicatus, ex inferioribus asper atque hircinus.
Estque Pan vel ipse sermo, vel sermonis frater; siquidem est Mercurij filius. Fratrem vero fra-
tri similem esse, quid mirum? Ceterum quando Pan non solum inferiora retinet hircina, sed
etiam at res hircinas habet, & hircina cornua in capite; iam quoad superiores partes abso-
lute non refert verum sermonem, absque falsitate rationis experte. Quocirca recte Plato
dubitavit, num absolute sermo sit Pan, an potius sermonis humani frater. Nobis vero hiero-
glyphicum sermonis aptissimum Centaureus est, in quo partes omnes superiores sunt hu-
manæ, proindeque rationales; quum veritas omnino ratione nitatur; & partes omnes infe-
riores irrationalis animalis habeantur, vnde falsum sermonem aptissime representant, qui rati-
onis expertus est. Adde quod sermo verbis nuntitur, quæ passim ab Homero pennata di-
cuntur, atque volatilia; Centaurus autem in Schemate nostro pectus arcu sagittas pen-
natas

Pan cur ty-
pus sermonis

Plato nota-
tus.

Sermonis ty-
pus verus Ce-
taurus.

Atas enittit, veluti loquens ex arcu curuati oris linguæ chorda mobili sagittas verborum iaculatur. Quam analogiam non semel habemus in sacra pagina, dum legit de Ionata, & Davide primum. *Descendes ergo festinus & venies in locum ubi celandus es in die, quando operari licet: sedabis iuxta lapidem, cui nomen est Ezel, ego tres sagittas mittam iuxta eum, & iaciam quasi exercens me ad signum. Mutam quoque & puerum, dicens ei Vale, & affer mihi sagittas. Si dixerero puero: Ecce sagittæ iuxta te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est mali vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero. Ecce sagittæ ultrate sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus.* Deinde Auctor Allegoriarum totius Sacrae scripturæ prænotat, quod *Arcus dicitur Os, & lingua pravorum, invidiorum, & hereticorum quibus male dicta iaculantur in proximum: ex psalmis & Ieremia & sanctisque Patribus.* **D**iceps eiusdem observatum sagittæ Dei sunt verba Dei animam penetrantia: *sagittæ in manu potentis dicuntur ipsa sacra verba: & sagittæ quoque acutæ Christi, sunt præcepta Dei pervolantia: sagittæ rursus sunt verba iusti, quæ penetrant cor peccatoris, ut convertatur ad penitentiam. Ipsa quoque predicatio, & oratio sagittæ dici possunt. Hæc sunt iacula quasi fulgur.* Quare Sagittarius Centaurus optime hieroglyphicum ponitur sermonis humani; tum quia ex rationali, & irrationali parte constitutus biformis, apte refert verum sermonem, ratione fulcitum; & orationem falsam, irrationabilem omnino: tum quia sermonis verba volatilia, pennataque sagittarum instar ex arcu oris per chordam vibratæ linguæ celeriter mittuntur. Quam veritatem etiam Astronomi de Sagittario Centauro, nono signo Zodiaci passim asserere solent; etenim Hyginus agens de Sagittario scribit: *Hunc complures Centaurum esse dixerunt, Alij autem hac causa negaverunt, quod nemo Centaurus sagittis sit usus. Hic autem queritur, cur equinis cruribus sit deformatus, & caudam habeat ut Satyri. Dicunt enim nonnulli, hunc esse Crotum nominis, Euphemis Musarum nutricis filium, ut ait Sophocles tragediarum scriptor, eum domicilium in monte Helicone habuisse, & cum Musis solitum delectari; nonnunquam etiam studio venationis exerceri. Itaque pro merito diligentia magnam laudem assecutum. Nam & celerissimum in sylvis, & acutissimum in Musis factum esse: pro quo studio petisse Musas ab Ioue, ut in aliquo astrorum numero deformatetur. Itaque Iouem fecisse, ut quum omnia illius artificia vno corpore vellet significare, crura eius equina fecisset, quod equo multum sit usus: & sagittas pro ingenio adiunxisset, ut ex his & acumen & celeritas esse videretur. Caudam Satyricam in corpore finxisset, quod non minus hic Musis, quam Liber Satyris sit delectatus. Ante huius pedes stellæ sunt pauca, in rotundo deformatæ, quas Coronam eius, ut ludentis abiectam nonnulli dixerunt. Quæ cuncta penitus in prospecta nobis mystice designant omnem humani sermonis proprietatem. Namque præter ante dicta de biformi natura sermonis veritatis & falsitatis participe: *Crotus* iste denominatur a linguæ sono, proindequæ a sermone; quia Græce κροτος dicitur, qui lingua est expeditiore, ac voce sonanti, homo loquax: ut observat Constantinus: cui *κροτος* est pulso, verbo, plausu comprobo, vel excipio: item crepo: quæ cuncta facit in sermone lingua loquentis. Crotus iste filius est Euphemis Musarum nutricis, quia sermo nascitur ex anima docta, quæ bonarum artium alitrix est; nam, ut ait Aristoteles ea quæ sunt in voce, sunt indicia conceptuum existentium in animo; mens autem bonis conceptibus affluens, vocali sermone explicabilibus, Euphemia recte dicitur; nam *εὐφημία* Græce Latinis est acclamatio fausta, bene ominata verba. Sagittarius autem iste mysticus apte domicilium habere dicitur in Helicone monte, cumque Musis solum delectari; quia sermo moratur in capite, cum animi conceptibus, quos exprimit. Dicitur non nunquam studio venationis exerceri, quoniam interrogationibus vitimur aliquando ad venandas veritates ex respondentibus; quod quidem studium apud Platonem Socrates obstertrici comparabat. Ponitur Sagittarius iste celerissimus in sylvis, quoniam interrogatio celerime veritatem venatur, quam ideo Cani Lacænae comparat in Parmenide Plato, bene insequenti, & vestiganti dicta. Poniturque Sagittarius in Musis acutissimus exititise; quia veros sermones non loquitur nisi qui peritissimus artium liberalium exititit. Sagittario Iupiter in cælis equina crura dedisse dicitur, quod equo plurimum sit usus: & sagittas pro ingenio adiunxisset, ut ex his & acumen & celeritas esse videretur in sermone viri sapientis cum Musis contubernium habentis. Hic ob-*

1 Reg. 20.

b Ps. 10. 36.

63.

c cap. 21.

d cap. 9.

e Orig. ps. 36

hom. 3.

Hier. in Isai.

& Hier. citt.

sp. 17. 44.

57. 63. 76.

Orig. hom. 2.

Num. 24.

Iob. 6.

g psal. 126.

Hilar.

h ps. 119. 143

i Zach. 9.

K lib. 2. de

sign. cælest.

Crotus cur dictus sermo nis hieroglyphicum sagittarius.

l 1. perih.

m in Thez. tetero.

feruare lubet, quod Centauris quicumque Sagittarum vsum interdixerunt, et si videantur
 † 12. Metam. Ouidium † habere fautorem, qui Centauros inducit apud Lapitias, nulla profus arcuum
 nec Sagittarum facta mentione; tamen habere illis non negauit; ijs vfos esse constat a perit.
 * Infero. sime apud Danthem, insignem autorem, omnino reclamantem, his metris: *

„ I vidi vn' ampia fossa, in arco torta,
 „ Come quella che tutto il piano abbraccia,
 „ Secondo che hauea detto la mia scorta.
 „ Et tra' l' piè de la ripa, & essa in traccia
 „ Correat Centauri armati di saette,
 „ Come solean nel mondo andare a caccia.
 „ Veggendoci calar, ciascun ristette:
 „ Et de la schiera tre si dipartiro
 „ Con archi & hastieciuole prima elette.
 „ Et vn griddo di lungi, a qual martiro
 „ Venite voi, che scendesti la costa,
 „ Ditel costinci, se non l'arco tiro.

Hyginus no- Quod autem Centauro, Sagittario cælesti, caudam satyricam datam fuisse scribit Hyginus,
 tatus. quia nō minus hic Musis, quam Liber Satyris oblectatus fuerit, aliena ratione nititur. Mihi
 vero potius ea mythologia placet, quia sermo non minus Centauro, quam Satyri Schemate
 representetur, vt antea notauimus e Cratylo Platonis: Et, si placet, quia Satyros laudat
 Aristoteles, tanquam oraculorum verorum autores, in Dialogo suo de Anima ad Eude-

lib. 1. cap. 8. mum; quem locum fusius illustrauimus, agentes de Animæ Immortalitate * ad aures Ari-
 stotelis. Ante pedes Centauro sagittarij cælestis corona stellarum posita, quasi vir omnino
 sapientiæ deditus floccipendat etiam regni coronam sibi vel oblatam, vel vtrumque de iure
 competentem. Hisce nostris coniecturis consentiens Julius Firmicus † Sagittarium ponit

lib. 2. e. 12. signum esse pulchra vocis, veridicum, domum Iouis. & inferius addit, † Quod si in Sagis-
 s. lib. 5. c. 1. sario horoscopus fuerit, is plurimas artes, & disciplinas consequetur: erisque cordatus, inge-
 niosus, & omnium rerum sciens. Itaque Schema nostri Sagittarij belle representat humani
 sermonis geminam differentiam veritate, falsitateque notatam; nec non & verborum ve-
 locitatem.

*Eodem hieroglyphico notari humana vitæ naturam fugacem, geminaque
 differentia, virtutis, & vitij distinctam maximeq; libidinosam.*

Cap: CXXIV.

Ceterum quum multiplex eiusdem hieroglyphici significatio esse valeat; in Schemate
 nostri Centauro sagittarij vitæ quoque mortalis hominis & fugacem præcipitemque
 conditionem agnoscimus, & naturam virtutis æque ac vitiorum participem, atque compo-
 tem. Sane de vitæ nostræ lubricitate per Centaurum indicata Pierius hæc habet in suis hiero-
 glyphicis: *Sunt, & qui Centauros in hoc eodem accipiant significato: quodque illi pubese-
 nus humana forma, reliquum equina fingantur, vitæ nostræ terminum pernici cursu occupari,
 significare putent; propterea quod mira lapsi lubricitate incauti semper arripimur. Nullus
 enim tam senex, qui se annum adhuc non speret superaturum. Nos autem in hoc Sagittario
 Centauro fugacem hominis vitam ex equinis pedibus agnoscimus; quod equus a natura fa-
 ctus esse videatur ad cursum, & hieroglyphicum pernicitatis eidem Pierio sit, dum ait: Ad
 hæc celeritatis indicium est equus: & apud Poetas Equi semper insigniri videntur epitheto
 velocitatis: ita Virgilio:*

lib. 12. Æn. „ Ora citatorum dextra contorsit equorum. &
 „ Alpedumque cursu fugam tentauit equorum.
 e. 1. de Rem. Ouidio „ Et noua velocem cingula lædat equum.
 d. 4. de Pöt. & alibi „ Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
 e. & alibi „ Hippolitum rapidi diripuistis equi.
 Iuuenalis „ nempe volucrem

„ Sic

„ Sic laudamus equum

Tilio g „ Alite vectus equo.

& alibi b „ Sic vbi profuit piceo de carcere præcept.

Tibulo c „ Aut quis equum celeremue arcto compescere fræno.

Pãthulo * „ Aligeri pueris exagitantur equi.

g lib. 13.
b lib. 14.
c lib. 4.
* lib. 1.

Quemadmodum ergo biformis natura Centauri Sagittarij symbolum est humanæ vitæ; quæ constituitur ex parte rationali superiore, ac irrationali inferiore, tanquam ex voluntate & appetitu, ex intellectu & sensu; sic equi conditio non minus velocitatem indicat, quam arcus & sagitta superiori parti humanæ tributa. Sane superiores partes obtinet humana ratio, cui subdita debet obtemperare natura sensualis, quam homo cum brutis communem obtinuit; non nunquam tamen accidit, ut vel temperamenti violentia, vel educationis improbæ corruptela, sensu. lis appetitus rationis imperia non audiat, sed vel eam inuitam secum rapiat præcipitem ad libidines, maximeque venereas; quibus inter animalia cuncta videtur obnoxia species equina; quo factam est, ut mulieres procaces atque libidinosas equarum nomine dffament Autores; & homines etiam in feminas hinnire sicut equi, quibus non est intellectus: quam hominis libidinosam naturam hieroglyphice Centauro signari, late docet Maximus Tyrius. De furore venereo generis equini passim omnes, ac luculentissime Virgilius cui

K Arif. 6. hist. cap. 18.
I Jerem. 5. 8.
P. 3. 1. 9.
Serm. 34. F. 63. Georg.

- „ Scilicet ante omnes furor est insignis equarum,
- „ Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci
- „ Pœniades mali membra abstumpsero quadrigæ:
- „ Illas ducit Amor trans Gargara, transque sonantem
- „ Ascanium, superant montes, & flumina tranant:
- „ Continuoque, avidis vbi subdita flamma medullis,
- „ Vere magis, quia Vere calor redit ossibus, illæ
- „ Oræ veræ in Zephyrum stant rupibus altis,
- „ Exceptantque leues auras, & sæpe sine vllis
- „ Coniugijs vento gravidæ, mirabile dictu,
- „ Saxa per & scopulos, & depressas conualles
- „ Diffugiunt, non Eure tuos, non Solis ad ortus:
- „ In Boream, Caurumque, aut vnde nigerrimus Auster
- „ Nascitur, & pluvio contristat sidere cælum.

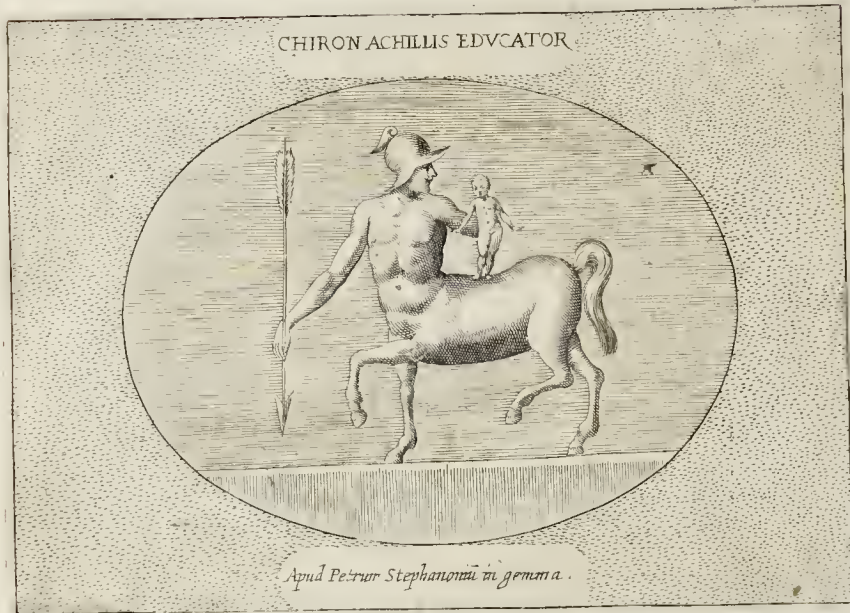
Mares autem Equi feminis valde salaciores habentur; qui semper ad eas visas hinnire videntur; quum illæ gravidæ non admittant initum. At homo libidiniosior equo; quum non vere solo, sed omni tempore coitum exercent, a quo neque grvida mulier abstinet. Sed quia nullum animal quo libidiniosius; ideo salacem hominis naturam indicaturi poetæ Centauros confixerunt. Verum hac de re late Valerianus in Hieroglyphicis: sed euentissime Ieremias Equi amatores, & emissarij facti sunt: unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Itaque Centauri Sagittarij simbolo recte signatur humanæ vitæ cuius ocellimus: hominis natura ex intellectu & sensu, seu ex ratione, & appetitu irrationali conflurgens: quæ sæpe neglecto rationis dictamine præcepta agit in futiosas libidines; quibus obnoxios fuisse Centauros, passim poetæ veteres fabulantur.

Homo libidiniosior Equo.
p lib. 4.
q cap. 5. 8.

*Generosus indoles educari debere ab Heroibus in actiuosa pariter
& in contemplatrice vita præcellentibus.*

Schema XXXVII. Gemma.

*Chiron Centaurus, ut virum actiuosã simul & contemplatiuã vitam peritum
inducet, apertum educare generosã indolis adolescentes.*
Cap. CXXV.

RESTE noster Anonymus hocce Schemate representari notat Chironem Centaurum Achillis educatorem; sed mysterium non aperit, cur Achilli puero nobilissimo nutriticus datus fuerit Centaurus iste. Nos ex fabulæ cortice veritatem enucleare poterimus. Porro Chiron Centaurus a Boccatio, Deorum genealogiam tractante ponitur ex antiquorum scriptis esse Saturni filius; nempe Saturnum venustate Philyræ captum, eam interceptisse, & dum eius, ut ait Seruius; vteretur concubitu, interueniente Opi coniuge, confestim se vertit in Equum, ne cognosceretur in culpa. Philyra autem ex eo concubitu Chironem concepit, peperitque animal, ab umbilico supra hominem, ab inde vero infra equum. Qui quum excreuisset, in siluas abiit, easque coluit. Huic autem a Tethide Achillem puerum commendatum; quem ipse nutriuit, & docuit, similiter & Esculapium. Postremo quum eum visitasset Hercules, casu factum est, ut vna Sagittarum eius, Lernæo veneno perlita, super pedem eius caderet: attamen quum a parentibus suis genitus immortalis, ut Ocytoes vaticinium impleteret, quo prædixerat, eum optaturum, esse mortalem; graui vexatus morbo, mori cupiens, orauit superos, ut illi mori concederent. Quo concesso, ab eisdem in cælum translatus est, & in Zodiaco locatus, & Sagittarius appellatus. Et quoniam valuerit auspicio, eo coram cælestis Ara apposita est. Ex his fictionibus Theodontius Barlaam sensum exprimebat huiusmodi. Chironem ideo Saturni filium dictum, quia circa agriculturam plurimum valuerit: & quia hortorum adæquationem inuenit. Philyræ dictus est filius, quia Phyladros, id est, aqua-custos, vel amator, eo quod ad irrigationem hortorum plurimum valuerit.

Mythologia
Chironis ex
antiquis pri-
ma.

A ,, retur. Quod autem in conceptione eius Saturnus a coniuge repertus, verteretur in
 ,, Equum, dictum est, eo quod causam suam apud turbatam coniugem iustificauerit, dicens
 ,, quod ob id aliarum mulierum concubitum quæreret, si forte filios masculos suscipere
 ,, posset; quum sibi prolem melioris sexus ex ea conceptam ob promissum Titano factum
 ,, seruare non posset; & sic ob hoc æque agere visum est; & inde æquus, id est, iustus. Alij
 ,, vero volunt fabulam præcedentibus ortum habuisse. Nam quum vidissent illum morta-
 ,, les, vt dicit Isidorus, hominum pariter & iumentorum medicinam inuenisse, hominis &
 ,, Equi filius dictus est, & Chiron denominatus, vt intelligeretur, quia Chirurgram, non
 ,, Physicam, reperisset; quæ leui doctæque manu operatur; nam Chiros Græce manus est.
 ,, Quod a sagitta Herculis vulneratus sit, historiographum dicunt; & quum lethalem mor-
 ,, tum arte sua aliquando curasset, visum est amicis eum immortalem creatum, quem vene-
 ,, ni vis non occideret. Tandem quum venisset in mortem, ob meritum virtutis suæ, quia
 ,, iustissimus fuerit homo, vt in Iliade dicit Homerus, ad perpetuam sui nominis memo-
 ,, riam ab antiquis inter astra locatus est. Circa fabulam de transmutatione Saturni in
B Equum, ne coiens cū Philyra dignoscere ab vxore superueniente deprehensus in adul-
 terio, quo Centaurus enatus e muliere iuncta viro formam Equi referente, notare possumus
 physicam imaginationis vehementis vim in muliere cōcipiente; namque sicuti Saturnus ille
 Magus quum esset, facile præstigij in Equum se vertere potuit; ita Philyra subito se pre-
 mentis equi conspectu consternata Centaurum concipere potuit; non secus atque Sicula
 matrona cum humano foetu simul Astacum piscem peperit, quum eiusmodi grandem graui-
 da conspexisset in manu piscatoris, & appetisset vehementi desiderio: periindeque Plutar-
 chus ex homine ac equa Centaurum enatum opinatur; vt olim de Monstrorum natura philo-
 sophantes ostendimus abunde † Ne repetamus e Paræo * testimonium mulieris albæ, quæ † L. 2. c. 66. 68
 Venerem agens sub albo viro magna sui verecundia ab æthiope procul irridente visa foetum
 nigerrimum de candido coniuge sustulit; quemadmodum & illa, quæ cum viro candido iun-
 cta, æthiopis imaginem intuendo æthiopem alba concepit, & peperisse dicitur, Hippocra-
 tis ingenio a pœna adulterij liberata, cui crediderunt sola vehementis imaginationis vi ex al-
C bis vtrisque parentibus exoriri potuisse physice nigram sobolem. Hanc sane Saturni fabu-
 lam in Fastis ita ponit Ouidius † lib. 27. c. 7.
 lib. 5.

Secunda
Myth.

Saturnus vt
in Equum
mutatus.

† L. 2. c. 66. 68
* lib. 27. c. 7.

lib. 5.

Nocte minus quarta promer sua sidera Chiron
 Semiuir, & flau corpore mistus equi.
 Pelion Hamonia mons est obuersus in Austros:
 Summa virent pinu, cetera quercus habet.
 Philyrides tenuit: saxo stant antra vetusto,
 Qua iustum memorant incoluisse senem.
 Ille manus olim missuras Hectora leto
 Creditur in lyricis detinuisse modis.
 Venerat Alcides exhausta parte laborum
 Iussaque restabant ultima parte viro.
 Stare simul casu Troie dum fara videret,
 Hinc puer Aeacides, hinc Ione natus erat.
D Excipit hospitio iuuenem Philyreius heros,
 Et causam adueniens hic rogat, ille docet.
 Respicit interea clauam spoliunque leonis,
 Virque ait his armis, armaque digna viro.
 Nec se, quin horrens auderent tangere setis
 Vellus, Achilleæ continuere manus.
 Dumque senex tractat squallentia tela venenis,
 Excidit, & lauo fixa sagitta pede est.
 Ingemuit Chiron, traxitque e vulnere ferrum,
 Et gemit Alcides, Hamoniusque puer.
 Ipse tamen lectas Pegasæis collibus herbas
 Imperat: & vana vulnere mulcea ope.

*Virtus edax superabat opem: penitusque recepta
 Ossibus & toto corpore pestis erat.
 Sanguine Centauri Lernæa sanguis Echidnæ
 Mistus, ad auxilium tempora nulla dabat.
 Stabat ut ante patrem lacrymis perfusus Achilles:
 Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
 Sape manus agras manibus stringebat amicis:
 Morum, quos fecit, præmia dactor habet.
 Oscula saepe dedit: dixit quoque saepe iacenti,
 Vire precor, nec me care relinque pater,
 Nona dies aderat: quum tu iustissime Chiron
 Bis septem stollis corpora cinctus eras.
 Nunc Lyra curua sequi cuperet, sed idonea nondum
 Est via: nox aptum tercia tempus erit.*

Chiron vn-
de dicitur.

Nostra Sche-
matis expli-
catio.

* Ilb. 4. c. 12.

1. Eth. c. 3.
6. Eth. c. 8.

30. Sect.
probl. 1.

Alciatus no-
tatus.
f. Embl. 146

De Chirone multi tractarunt autores Clatici, Orpheus in Argonauticis, Homerus in Illiade, Apollonius Rhodius, Staius, Plinius, Natalis, Boethius, Hyginus; & alij multi; cunctiq; fatentur vnanimes, virum fuisse iustissimum, Astrologiæ, Medicinæ, præsertimque Chirur-
giæ a qua denominationem habuit, Botaniciæ, Musiciæ, Militariæ, Rhetorices, & aliarum om-
nium liberalium artium peritissimum; cui propterea viri principes tradiderint filios suos
educandos; inter quos enitueri maxime Æsculapius, Hercules, Iason, & Achilles. Nos au-
tem in præsentia Schematis nostri germanam explicationem habituri, primum obseruamus
Chironem hunc Centaurum, non curere, brutali parte violente rapiente secum rationa-
lem, sed incedere temperato, moderato, grauique gressu, ceu viri, cuius ratio moderatur
atque regit appetitum; portioque superior humana rationalis gubernat inferiorem sensua-
lem, qua communicat homo cum brutis. Galeam in capite gestat, indicium scientiæ milita-
ris, quam edocuit Achillem, vt & alias artes liberales. Puellum læuo brachio complectitur,
quem dorso suo stantem portat: signum educationis, qua tum Achillem, tum Æsculapium,
tum Iasonem, tum alios generosæ indolis alumnos gubernauit. Dextra manu sagittam cuspi-
de ad læuum sui pedem vergente sustinet, vt ostendarur, ab Herculis sagitta quadam Ler-
næo sanguine venenato perita, dum eam cum arcu Tirinthij tractaret, lædente vulneratum
pedem Chironis, vnde motem subiit, inde propter eximias virtutes in cælum inter astra
translatus, & ita pingitur in Schemate, qualem in cælo formari Natalis asserit, iniquens*
Conuersus est igitur Chiron in illud signum celeste, quod nunc etiam a sagitta illa nomen reti-
net, atq; ita formatur, vt videatur sagittam e vulnere extractam ostentare. Jure Saturni fi-
lius ponitur Chiron homo iustissimus, atque scientissimus; tum quia Saturnus hieroglyphi-
cum temporis est, præsertimque longæui; quod eius astri motus proprius tardissimus in or-
tum sit, & non absoluitur nisi longissimo spatio temporis, annorum triginta, vt aiunt Astro-
nomi; & Aristotele doctore prudentia rerumq; multarum peritia breui tempore compa-
rari non potest: adeoq; iuuenis prudens, planeq; multificius esse nequit: vnde Chiron & se-
nex ponitur (etsi ad elegantiam imaginis, in Schemate fictus absque barba spectetur; sed &
senes antiquitus plerique radebantur, barbam non alentes) & senis Saturni filius dicitur:
tum quia melancholico, proindeque saturnino temperamento fuit; quales exititise testatur
Aristoteles omnes quicumque pollere visum sunt ingenio, vel in disciplinis, vel in rebus
agibilibus tractandis: tum etiam quia Saturni sidus in horoscopo naris donare creditur ex-
cellentiam ingenij. Non ita facile suscepero sensum eruditissimi Alciati, Schemate suo
pingentis Chironem Centaurum, ferula pueros erudentis, sub titulo, CONSILIARII
PRINCIPVM, appposito hexastico.

- ,, Heroum genitos, & Magnum fertur Achillem
- ,, In stabulis Chiron erudijse suis.
- ,, Semiferum doctorem, & semiuirum Centaurum,
- ,, Assideat quisquis Regibus, esse decet.
- ,, Est fera, dum violat socios, dum proterit hostes:
- ,, Estque homo, dum simulat se populo esse pium.

A Siquidem ista neque Chironi consentiunt, quem Homerus, & post eum Euripides in Iphigenia in Aulide, alijque pium, & virum iustitia præstantem prædicant: a quo prorsus abfuerit vitium omne violandi socios, & simulandi pietatem. Neque conveniunt consiliarijs Principum; tum quia consiliarij debent partem humanam rationalem habere supra sensitivum appetitum, vt in Centauro spectatur: tum quia Consiliarij dum hortantur Principes, vt Chiron Achillem, & Æsculapium, sed eos decipiunt, & ignaros boni regiminis efficiunt: tum maxime, quia Principes erga consiliarios non se habent, vt ignari rudesque pueri & infantes, erga Magistros & Præceptores; nam Principes auditis consiliarijs, vt plurimum discordantes iniucem sententias afferentibus, iudicio pollentes eam eligunt, quam existimant esse meliorem. Vnde Principes a summo Deo plerumque clandestine docentur, vel per Angelos custodes, qui Principibus singulis & bini dati sunt, & intelligentiores, quam dati priuatis hominibus, quales Principum Consiliarij sunt, vnicum singuli bonum genium a Numine fortiti. Quam sententiam vnanimis profitentur orthodoxi Theologi nostrates, ex diuina Scriptura, & sanctisque Patribus. ^b Quin & aperte Plato constituit, pueros non esse cogendos verberibus atque flagellis ad disciplinas, sed alliciendos præmijs atque xeniolis. Quare non ferula, sed blanditijs Chiron erudit adolescentem Heroum Achillem, Iasonem, Æsculapium, & alios, vt in Schemate nostro visitur.

^a Daniel. 10.
Deut. 32. &
38.
^b Dionys. de
Calister c. 9
Clem. Al. 6.
strom. & 7.
Aug. q. 43. in
lib. iud.
Orig. Hom.
11. in Num.
7. de Leg. b.

Furacis rapacitatis typus, & instrumenta vetusta.

Schema XXXVIII.

Furum ex rapto viuientium antiquitas conditiones explicatae.
Cap. CXXVI.

3. *Æn.* **N**Emini dubium est hocce Schemate delineatam Harpyiam iuxta Virgilij ^a descriptionem; sed abditissimum est, vt Anonymo nostro, sic etiam alijs, quid sibi velint quinque hieroglyphica circumposita corpori monstri. Nos conabimur ex Harpyiarum fabulis antiquioribus eorum singula declarare. Primusque de proposito consulendus Eustathius, qui ^b lib. 12. super Odyssæ sic interprete Cl. La-Cerda, Latine loquitur: [Argonautæ ad Bithyniam quum peruenissent, inciderunt in Phineum cæcum, eius prouinciæ Regem. Cæcitatæ causa hæc: Habuerat filios ex Cleopatra, filia Boreæ; qua repudiata, alteram duxit; cui iam nouerca filios ex Cleopatra ad necem tradidit, calumnia illata. Iratus Iupiter Regi optionem dedit, aut cæcum viuere, aut mori. Mori non vult, sed esse cæcus, neque Solem videre. Solipse iratus Harpyias homini mittit, quæ fame torquerent, cibos semper ab epulante rapturæ. Sciunt, videntque hoc Argonautæ, qui vna cum Iasone nauigabant; scientesq; Phineum sapientem esse, hortantur, petuntque rationem expedire, qui præternauigaturi essent Symplegadas (sunt hi scopuli gemini in ostio Euxini, infames Poetarum carminibus; putantur enim inter se concurrere, nauesque elidere.) Promittit ille se facturum, si Harpyias e regno suo pellerent: quod illi pollicentur. Quærit itaque ab illis, quanta sit celeritas eius naui, qua uehebantur; Respondent, tantum illam spatij nauigando solitam transmittere, quantum columbam volatu. Iubet, columbam capiant, dimittantque per medias rupes, quum ipsa a complexu diuellantur; quum vero illa spatium transmiserit: tum se illi intrapedi in viam dent. Ergo columba mittitur, volat, rotum illud transmittit spatium, vno tantum accepto incommodo; nam ad finem volatus concurrentes scopuli caudam lacerant. Illi statim a complexu diuulsis, sequuntur Argonautæ eadem celeritate, qua prius columba: tunc emidunt, tantum in fine cursus elisa puppi, vt columba cauda. Ergo Zeres, & Calais alati Iuuenes, & filij Boreæ, qui vna cum Argonautis in ea erant expeditione, Harpyias pel-lunt a Phineo, persequunturque gladijs vsque ad Plotas insulas. Inde redierunt, moniti a Ioue: cessarent ab illis persequendis. Quia autem inde redierunt, Plotæ ab eorum reditu dictæ deinceps sunt Srophades; nam *σφρον* flexus est, & versio Græcis. Ita ferme Eustathius.] Quo in loco prætereundum non est, quod accidere dicitur in Euxino mari scopulis Symplegadam inter se mire concurrentibus, & subinde a se recedentibus, nauesque in suo concursu collidentibus; etenim eorum positio naturalis est huiusmodi, vt in imo lati, radices habeant inter se propinquas, & sensim surgentes in acumen ad instar conij, semper altiores partes obtineant inter se distantiores; quoniam autem inter eos horis stasis sit maris euripus; ideo nauigantibus affluente mari videntur illi scopuli se iungi, nimirum aqua partibus inferioribus coopertis, & sublimioribus tantum super aquas apparentibus; in refluxu vero iugiter discooperiuntur eorum partes inferiores, ad quas nimum vicinas in exiguo salo nauigia proteruntur. Nec enim putandum est, rupes illas locali motu cieri: licet, mirabile dictu, & visu, Bononiæ turris D. Stephani, dum Campanæ maiores omnes pulsantur, moueatur accedens, & recedens suis partibus eminentioribus, a muro stabili propinquæ domus; vt ego cum multis non semel inspexi. Ceterum id sit motu visibilis speciei turris, ad motum aeris, quo natiuur. Sed ad rem. Constat apud omnes classicos; Harpyias esse symbolum rapacitatis, & furum, atque prædonum, quorum vita ex rapto; nam id satis indicat earum nomen deductum a Græco verbo *ἀρνῆσαι*, quod est *rapio*: Ferreaque instrumenta, in sine adunca, quibus ad aliquid raptendum violenter vtuntur, Harpagones dicuntur. Inde pedibus aduncis Harpyiæ donatæ, quibus vice manuum vtuntur ad rapiendas prædas. Tres illas memorat Virgilius, quæ dicuntur Celæno, Aello, & Ocypete. ^c Quartam addit Homerus ^d Thyellam, siue Podargem, denominatas ab institis proprietaribus hominum ex rapto viuientium, quas apte proponit Fulgentius in Mythologicis, ^e inquitens. *Harpyias etiam tres inferis Vergilius deputat; quarum prima Aello, secunda Ocypete, tertia Celæno. Harpyia enim Græce e rapina dicitur. Ideo virgines quod omnis rapina arida sit & sterilis. Ideo plumis circumdatæ; quia quicquid rapina inuaserat, celat. Ideo volantes, quod omnis rapina ad volandum sit celerissima. Αἰλλο enim Græce quasi ἔλλοον ἀλλο, id est, alienum tollens. Ocypete, id est citius auferens. Celænum vero, Græce nigrum. Vnde & Homerus*

scopuli Symplegadam vt concurrere videantur.

Mirum de Turri mobili

Harpyiæ vnde dictæ.

3. *Æn.*

d Iliad. 16.

4. 1. Myth. 1

Harpyiæ cur virgines.

A

B

C

D

A merus prima Iliados Rhapsodia ἐλά τοι ἄντα ἐκείνῳ ἀεγώοις περί δισπ, idest

» Scutum iuger tuus sanguis emanabit per meam hastam.

Hoc igitur signare volentes, quod primum sit, alienum concupiscere; secundum, capita in- f 10. Gen. uadere: tertium, calare quod inuadit. Addit Boccarius s. Virgineos autem vultus Harpy- cap. 61.

» Iæ ideo habere dicuntur, quia quantum ad eum, cui rapitur, fures passim more suo pla- cidos mitesque se in cōspectu hominum exhibent, vt hac possint arte ignaros fallere,

» Vncas autem raptores habere manus, expositione non indiget. Quod ora illis sint pal- lida, nihil aliud vult prætere, quam fames assidua, insatiabilis appetitus habendi, qua

Harpyiæ cur pallidæ.

» miseri & in rapinam proni anguntur continue. Fœdissima ventris proluues raptorum est, in quantum vt plurimum rapinarum turpis est exitus. Itur enim ex rapinis in ludum, sub-

Rapinarum turpis exitus

» stantiarum consumptorem omnium, & miseriarum patrem: Itur in Luxuriam lasciuia- rium & ociorum matrem: Itur in gulam crapularum & ægritudinum cloa-

B

» cam turpissimam & damnosam. At bitur quidem has ad piratas & auarissimos homines spectare, eo quod litora inhabitent. Addebat insuper dictis Harpyis Homerus vnam,

» quam Thyellam vocitat, ex qua Zephyrum dicebat Equos Achillis genuisse. Hanc dice-

» bat Leontius Venti-impetum, seu procellam interpretati; per quam etiam piratarum

» demonstratur velocitas ad rapinam. Verum enim vero dicuntur Harpyiæ habitare in

» Montibus Insularum Strophadum; & esse filia Neptuni, atque Terræ; quia viuunt ex rap-

» to tum in mari, tum in terra pariter a piratis, & a furibus: Hæc omnia Virgilius egregie terti-

» git, aiens

g 3. En.

Seruatam ex undis Strophadum me litora primum

Accurrunt Strophades Graio stant nomine dictæ

In sula Ionio in magno: quas dira Celeno,

Harpyiæque colunt alia. Phineia postquam

Clausula domus mensasque metu liquere priores.

Tristius haud illis monstrum: nec sanior vlla

Pestis & ira Deum Stygijs se se extulit undis.

Virginei volucrum vultus: fœdissima ventris

Proluues: vncæq; manus: & pallida semper

Ora fame

Huc ubi delati portus intrauimus: ecce

Lata bouum passim campis armenta videmus;

Caprigenumque genus nullo custode per herbam.

Irruimus ferro: & Diuos, ipsumque vocamus

In pradam partemque louem: tum litore curuo

Extruumusque toros, dapibusque epulamur opimis.

At subita horrifico lapsu de montibus adsunt

Harpyiæ, & magnis quatunt clangoribus alas;

Diripiuntque dapes, contactuque omnia fœdant

Immundo. tum vox rerum dira inter odorem, &c.

C

Sane pingitur in Schemate Harpyia latis obæso corpore, propter opulentiam ex rapinis

Stellæ signi- ficatio.

D

comparatam magnis piratis, famosisque furibus. Astrum vero fulgens supra caput Har-

pyiæ signat nocturnum tempus aptissimum furibus ad latrocinia perpetranda; nam & Ho-

ro Apollini Nilaco, hieroglyphica prisca declaranti, *Depicta Aegyptijs stella, nunc Deum*

significat, nunc Noctem, nunc vero Tempus, interdum etiam hominis Masculi animam. Et in

Sacra pagina, tum apud Lucam ^b *Et si venerit in secunda vigilia, & in tertia vigilia; & ita* b 12. 38. 39.

inuenerit: beati sunt serui illi. Hoc autem scitote, quoniam si sciret Pater familias, qua

hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi demum suam. tum apud Mat-

thæum ^b *Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit. Illud autem sci-*

tote, quoniam si sciret Pater familias, qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, & non

sineret perfodi domum suam. Quibus locis Interpretatio Syriaca legit, non qua hora, sed

» qua vigilia. Quod approbat doctiss. Maldonatus inquires: Qua vigilia fur venit: no-

» iter Interpres alijs verbis sensum expressit: quanquam arbitror non sine causa Christum

,, potius dixisse, qua vigilia, quam qua hora: nimirum quia dixerat paulo ante, *vigilate*, id est
 ,, agite excubias more militum: alludit ergo ad eundem militarem morem, quo solent mi- A
 ,, lites, ne ab hostibus improvisi opprimantur, totam noctem in quatuor distributam vigiliis
 ,, excubare, nescientes qua vigilia hostis venturus sit. Quare stella Nocturnum tempus in-
 dicat, aptum furtis. Sed etiam stella nunc accipi potest pro anima hominis masculi, hoc est
 K 2. No. pro audacia prædonum, de qua maxime gloriatur apud Virgilium^K prædo, Troianis insul-
 tans in hæc verba gloriosa:

,, Durum a stirpe genus: natos ad flumina primum
 ,, Deferimus, læuoque gelu duramus, & vndis.
 ,, Venatu inuigilant pueri, siluasque fatigant
 ,, Flectere ludus equos & spicula tendere cornu.
 ,, At patiens operum, paruoque assueta iuuentus,
 ,, Aut rastris terram domat, aut quatit opida bello.
 ,, Omne æuum ferro teritur, versaque iuuentum
 ,, Terga fatigamus hasta: nec tarda senectus
 ,, Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
 ,, Caniciem galea premimus, semperque recentes
 ,, Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.
 ,, Vobis picta croco & fulgenti murice vestis:
 ,, Desidiæ cordi: iuuat indulgere choreis:
 ,, Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.
 ,, O vere Phrygiæ (neque enim Phryges) ite per alta
 ,, Dindyma, vbi assuetis biforem dat tibia cantum.
 ,, Tympana vos, buxusque vocat Berecynthia matris
 ,, Idææ: finite arma viris, & cedite ferro.

Sic ergo stella fulgens supra caput Harpyiæ, symbolum est tum nocturni temporis, aptissimi
 furtis: tum animi masculi & audacis, quo prædones intrepide pericula semper aggrediuntur:
 & Apuleius audacissimos latrones, laborumque ingentium animo masculino patientissimos
 asserit semper nocturnas rapinas perpetrare, nocturnasque prædas agere. Nam & C
 audaces latrones inducit noctu primum Milonis domum perfodisse, totamque supellectilem
 cum Lucio sub Asini forma corrupto furatrina sustulisse. & alios audaciores, Hemum, La-
 machum, & Thraßillum, ne singulos referam latrones nocturna facinora perpetrantes ex-
 inde memorat^m luculentissimo sermone. Vlysem Græcorum audacissimum, atque fortif-
 simum, nocturnis latrocinij famosum, qui ignorat? Cinerem Laomedontis, qui super
 Ilj porta Scæa seruabatur clam nocte sustulit: Palladiumque cum Diomede, viro quoque
 fortissimo, ex Troia, cæcis custodibus, rapuit. Missus deinde explorator cum eodem Dio-
 mede, Rhæsum Thraciæ regem occidit, equosque eius abduxit, priusquam Xanthi aquam
 degustassent. Quæ cuncta erant in Troianorum fati, sine quibus Troia capi non pote-
 rat. Vnde apud Ouidium Ajax Vlyssi exprobrat. *

13. Met.

,, sua narret Vlyßes,
 ,, Quæ sine teste gerit: quorum nox conscia sola est.

Et Xenophon agens de Republica & legibus Lacedæmoniorum ex præcepto Lycurgi gen- D
 tem ad vitam bellicosam erudientis ait, *Patet autem eum, qui furto surrepturus quippiam*
fit, oportere & noctu vigilare, & interdum fraudem ac insidias tendere, exploratoresque parare,

Vasculi, seu lagenæ manubriatæ hieroglyphicæ.
 Vino vt fures vsi.
 o lib. de Garfultic.
si consequi velit, quod concupiscit. Neque minus ad furatrinam, artemque rapacem latro-
 num indicandam mihi facere videtur vas illud manubriatum duabus ansulis quod positum in-
 spicitur pone caput Harpyiæ; nimirum nocturni latrones duplici liquore solent vti, vel ad
 sui præsidium tutelamque vino, vel ad faciliorem expeditionemque furatrinam oleo. De
 vini Lagenæ furibus antiquis oportuna nobile Plutarchus affert testimonium, aiens^o *Lace-*
dæmone Minervæ Chalcicæ templum repertum est compilatum, intusque iacens inanis lagena:
ea de re quum inter multos, qui accurrerent, disquiretetur, quidam e corona hominum, Si vultis
audire, inquit, ego vobis exponam, quid mihi in mentem venerit de hac lagenæ: existimo fa-
crilegos rem aggressos ita periculosam, prius sicutam bibisse, ac vinum secum attulisse, vt si fal-
lerent,

Vinum remedium cicutæ

A lerent .epoto mero vim veneni diluerent , incolumesque discederent ; si vero deprehenderentur , ante tormentia facili & doloris vacua morte decederent . Hæc illo fato , res tam intricata ac perplexa . vija fuit non suspicantis aliquid tale , sed scientis . Itaq; circumfusi homini , alius absunde ceperunt interrogare , quisnam esset , cuius notus , & vnde ista haberet cognita . Denique hoc modo examinatus , confessus est se unum de istis esse sacrilegis . Vinum autem generosum simul cum succo cicuta potum citam afferre mortem , quia sit vehiculum veneni celerrimum ad co. dis ventriculos : at paulo post cicutam assumptum , calore suo frigiditatem lethalem cicuta prorsus extingueret , late demonstrauimus in opere De his qui diu sine alimento viuunt , p lib. 2. c. 121. quam theoriam non est vt hoc loco repetamus . De Oleo quis ignorat no&urnis furibus utilissimum esse ad vngenda ferrea serarum , portarumq; claustra , ne violente dum referantur , excitent a somno rerum abripiendarum dominos in perniciem furum , atq; latronum ? Aloysius Pulcius in suo poemate Morgantis Maioris introducit Margiten astutissimum furem , qui cum gigante die quadam vespere perueniens ad hospitium , post coenam cansatus se noctambululum furiosum , admonuit cauponem , cui nomen erat Dormi , se contineret in cubili clausum , nec exiret , si forte perambulantem domum audisset , ab eoque postulauit olei loco butyrum ad inungendam sibi tineam capitis , ab se fraudulente simulatam ; quo tamen vsus est ea nocte perungens ferrea claustra portarum , arcarumque , surripiens inde quicquid vtilis sibi reperit in diuerforio ; & ante lucem , adhuc dormiente caupone , furtum asportauit au fugiens expilata & incensa casa . Versus lepidissimi poetæ sunt ? q Cant. 18.

Hor vò saper come tu se chiamato :

Disse l'hostier , tu saprai tosto come

Io sono il Dormi per tutto appellato .

Disse Margutte . fa come tu hai nome ,

Così fra se tu sarai ben desitato

Quando fia tempo . e tu anzi sien le some .

Com hai tu brigatella o vuoi figliuoli :

Disse l'hostier . la donna , & io stam soli .

Disse Margutte che puoi tu pigliarci

La ferrimana in questa tua hosteria ?

Come harai tu moneta da cambiarci

Qualche dobra da spender per la via ?

Rispose l'hoste , io non vo molto starci ,

Ch'io non ci ho preso , per la fede mia ,

Da quattro mesi in qua venti ducati ,

Che sono in quella cassetta e ferrari .

Disse Margutte , oh solo in una volta

Con esso noi più danar piglierai .

Tu la uen qui s'ella ti fusse tolta ?

Disse l'hostier , non mi fu tocca mai .

Margutte vn'occholino chiuse . & ascolta ,

E disse , a questa volta lo vedrai .

E per foruir in tutto la campana ,

Vn'altra malitietta trouò strana .

Perche per persona discreta , e benigna ,

Dicea con l'hoste , troppo a questo tratto

Mi se paruto , io mi chiamo il Grassigna :

El profferir tra noi per sempre è fatto ,

Io sento vn poco difetto di tigna ,

Ma sotto questo cappell pur l'appiatio :

Io vò che tu mi doni vn po di burro ,

Et io ti donerò qualche mangurro .

L'hoste rispose , niente non vuglio ,

Domanda arditamente il tuo bisogno ,

Che di tal cose coricose esser soglio .

Disse Margutte all'hor , io mi v'ergoglio ,

Sappi che mai la notte non mi spoglio ,

Per certo vitio , ch'io mi lieuo in sogno ,

Vorrei ch'un par di funi m'arrecasse ,

Et gherommi io stesso in su quest'asse .

Maserra l'uscio ben doue tu dormi ,

Ch'io non ti dessi qualche torgozone ,

Se tu sentissi per disgratia sciormi ,

E che per casa andasse a processione

Non uscir fuor : rispose presto il Dormi ,

E disse , io mi starò sodo al macchione ,

Così voglio auisar la mia brigata ,

Che non tocca s' in qualche tenenata .

Le funi , e'l burro a Margutte giù recca ,

E disse a serui di questo costume ,

Ch'ogn'un si guardi da la fossa cieca ,

E non isbuchi ignun fuor de le piume .

Odi ribaldo , odi malitia greca :

Così soletto si restò col lume ,

E fece vista di legarsi stretto ,

Tanto che'l Dormi se n'andò a letto .

Com'ei sentì ruffar , ch'ogn'un dormiu ,

Ei cominciò per casa a far far dello :

Ala cassetta de' danar ne giua :

Et ogni cosa pose in su'l camello :

E come vn'uscio , o qualche cassa apriu ,

V'gucua con quel burro il chianuscillo .

E come egli hebbe fuor la vetrouaglia ,

Appiccò il fuoco in vn monte di paglia .

Sed quia facilius in vase perferre possunt oleum ad hoc opus fures , quam butyrum ; & quia promptius oleum penetrat arciores rimas ad vngenda ferrea claustra latentia , quam butyrum .

butyrum; ideo melius in Schemate furatrinæ ponitur olei vasculum, quæso butyrum. Margites autem astutissimus oleo butyrum prætulit, ad tinæ causam veritabiliorem reddendam, quod butyrum capiti magis adhærescit, quam oleum; & quod pluri butyro capiti vngendo sibi opus erat, quam oleo. Ceterum Latronibus, piraticam exercentibus, vi marinæ procellæ tempestas impedimento est ad prædas & agendas, & cōuectandas, inhibita celeriter nauigatione; sic vsui maximo est oleum ad sedandos impetus marinorum fluctuum, & ad malaciam in ponto procurandam. Quæ res apud Plutarchum, agentem De Primo frigido; sic expressa legitur: *Ad hæc de reliquis humoribus maxime pellucidum est oleum, quia plurimum in se habet aeris; cui rei certo id est argumento lenitas, ob quam omnibus innatat humoribus, ab aere sursum elatum. Quin in fluctus marinos si immergatur, tranquillitatem facit, non ventis ob leuorem eius inde delabentibus; quod Aristoteles putauit; sed quia fluctus quouis humore ictus subsidat.* Quam sententiam & Plutarchi pariter, & Aristotelis de causa, cur oleum tranquillet marinos fluctus vehementius agitados, latius explicauimus in Hydrologiæ Peripateticæ nostro volumine, quod habemus iam paratum ad prælium. De proposito scribit etiam in Antiquis suis Lectionibus Rhodiginus, asserens *Ex humoribus autem ceteris oleum præcipue diaphanum est; quod aeris prouenit admistione multa; argumento esse lenitatem, qua omnibus supernatet. Facere creditur & in mari tranquillitatem fluctibus insper sum, non leuoris ratione lubricitatisue ventis delabentibus, sicuti censuit Aristoteles, sed quia disgregat hunc humorem, ac distinguit aeris potentia.* Quæ sere transcribit ex Plutarcho; cuius obreccionem aduersus Aristotelem sustulimus in Hydrologia citata. Sed & hanc olei proprietatem affert loco tertio Pierius in Hieroglyphicis ita *Aiunt vero oleum contra furorem tantam inesse vim, ut effusum in perturbatos vesanientis maris fluctus tempestatem efficacissime tranquillet.* Sic igitur optima ratione vas oleo plenum apposuit in Schemate Rapacis furatrinæ, piraticarum Harpyiarum, autor, quod illi prædones velocitatu suarum nauigationum æquora tranquilla sibi cupiant, atque procurent. Ceterum multo difficiliorem habere videtur explicationem illa quatuor lignorum cōtignatio post vasculi delineata sere supra caudam Harpyiæ. Suspicio tamen esse posse furibus ad instar vehiculi nauigijque tum tranandis fluminibus, tum etiam transuehendis prædis ex vna ripa fluminis altioris ad aliam, & per eas locorum angustias, præcipiteque rupes aquarum, per quas nauigij iter esse non potest, vel ad quas nauigia perferre nequeunt prædones. Certe cratibus huiusmodi lignorum contignatorum, siue colligatarum arundinum opus est furibus; de quibus cratibus legimus *hanc obseruationem: Venendo io da terra ferma a questa Isola, nel 1515. passai il fiume di Nema in vna Zattera di canne, presso doue questo fiume entra in mare, molto furibondo, & largo: & conduceuano questa Zattera nuotando intorno a dieci, o dodici Indiani. Quare constat, quaternas illas teretes hastulas inuicem colligatas in Schemate, signare posse cratem, quæ rara quædam est lignorum, vel viminum, vel arundinum crassiorum connexio, perutilis ad trananda flumina latronibus, qui possunt eam illico sibi contexere ripis amnium insistentes; cuiusmodi cratibus facile queunt & ipsi tranare fluuios, & per flumina transportare prædas in tutum locum. Nam & apud Ramusium etiam legimus *Riduti su la fiumara, quel Tartaro cercava qualche zoppolo da passarne sopra vn polefene, che è a mezo la fiumara, dou'era il bestiamme di quello Anchioli Ambasciadore; & non trouando zoppolo, il detto Tartaro ragunò alcune frasche, & ligolle il meglio potè insieme: & prima mese le selle de caualli fuso: & ligò le dette frasche con vna corda alla coda d'vn cauallo, & esso gouernando il cauallo, passò di là sul detto polefene, che tengo era due grossi tratti d'arco. Ritornò poi, e mise fuso la femina Kolsa, & passolla nel detto modo. Il mio Turcimano volse passar notando, & passò, ma con pericolo. Tornò anche per me; & perche vedeuo il pericolo grande, mi spoglia in camicia, & discalzo, benche ad ogni modo poco mi faria valuto; & con l'aiuto di meser Domenedio, ma con gran pericolo, fui passato di là. Sic ergo ligneæ, vel arundinæ crates, sumibus colligatæ, qualem aspicere licet in Harpyiæ nostræ Schemate, prædonibus vsui sunt ad transeundos fluuios maiores, & ad conuectandas per flumina prædas. Quod autem aduncum in fine, testellatum ter in medio, capitatum visitur instrumentum sub Harpyiæ pedibus, ignorabile prorsus videtur. At vero si diuinare licet, ex harpagonum genere ferreum est organum, quod multos**

Oleum vile
tranquillan-
do mari ru-
genti.

lib. 25. c. 16

lib. 57.

lib. 12. c. 8.
tom. 3. nauig.
Ramus

tom. 2.
pag. 121. F.

Harpagonis
vsus multi-
plex.

A multos ad vsus inferuire valet latronibus; primum quidem ad aperiendas seras loco clauis; quod instrumentum Italice *Grimaldello* nuncupatur. Deinde vero ligatum fune longiori, triplici, vel quadruplici ad anulas, vel tessellas, caputque reuincto, potest immitti procul ad attrahendum violente, quicquid rapere latrones, pirataque uoluerint. Deinceps autem ad instar uestis inferuire furibus facile potest ad atollendas, & amouendas e cardinibus clausas portas domorum expilandarum. Quod ultimo loco spectatur ante Harpyiam rectum stare instrumentum utrimque rotundis globulis in extremitate munitum, & in medio ferrum habens aduncum, si pariter hariolari fas est, mihi dicetur esse species harpagonis alias, cuius usus furi sit ad euellenda dirumpendaque serarum interne latentia ferramenta artificiosa; duobus capitibus orbiculatis utraque manu comprehensis ad maiorem uiolentiam incutiendam instrumento, necessariam validiorum serarum ferreis artificijs effringendis. Hæc habui, quæ dicerem de tenebricosissimo Schemate.

B

Vixæ contemplatricis verum ac genuinum hieroglyphicum.

Schema XXXIX, Gemma.

Anonymi sententia perpenditur de Psyche Pyralidis alas habentis,
an sit anima symbolum absolute.
Cap. CXXVII.

A Nimæ symbolum in Schemate cognoscit Anonymus cum alis Pyralidis; at cur alæ Pyralidis assignentur animæ: cur etiam Anima sedens, atque quiescens efficta sit, non explicat. Profecto Pyralis est animal in igne volatile; de quo Plinius ita ^a. Gignit aliqua, & contrarium naturæ elementum. Siquidem in Cypri ærijs fornacibus ex medio igni, maioris muscæ magnitudine volat pennatum quadrupes: appellatur Pyralis, a quibusdam Pyrausta. Quandiu est in igne, viuit: quum euasit longiore paulo volatur, emoritur. Hæc ab Aristotele Plinius hausit, alicubi scribente: ^b *In Cypro insula ærijs fornacibus, ubi Chalcites lapis ingestus compluribus diebus crematur, bestiole in medio igne nascuntur pennatae, paulo muscis grandibus maiores, quæ per ignem saliant, atq; ambulent. Emoritur & hoc genus, & illud niuis alumnum, quum alterū ab igne, alterum a niue dimotū est. Nonnulla corpora esse animalium, quæ igne non absumentur, Salamandra claro documento est: quæ, ut aiunt, ignem, in ambulans per eum, extinguit.* De quo animalium genere nos late dudum, agentes de spontaneo viuientium ortu. ^c Forte Schematista Pyralidis alas Animæ dedit, vt ostenderet illi naturam esse igneam, secutus opinionem Democriti, & aliorum veterum; quam memorat Aristoteles. ^d Alæ vero tribuuntur Animæ, quia semper est in motu; semperque depascitur humidum radicale, ceu fomitem flammula Lychni semper volitans. A quo quidem igne naturali si dimouetur anima sentiens, & vegeta, statim emoritur. Sedens autem ponitur, quia semper adhærescit innixa humido radicali, nec ab eo prorsus auelli potest. Verum enim vero non conueniunt ista rationali animæ, quæ penitus immortalis a naturali calore per hominis interitum, separatur incolomis, in æternum viuens. Neque Psychem ab Apuleio celebratam indicare nobis voluit Schematis autor; quoniam nusquam alas vllas Apuleius agnouit in Psyche; quam ^e *trepidam, & in ipso scopuli vertice desentem*, non alarum propriarum vis vlla, sed mitis aura molliter spirantis Zephyri, vibrans hinc inde lacinijs, & reflato sinu sensim leuatam suo tranquillo spiritu vehens, paulatim per deuexa excelsa vallis subdita, florentis cespitiis gremio leniter delapsam reclinat. An sedentem, siue cubantem animam posuit Autor nostri Schematis, quia cum pluribus antiquorum existimauit, animas in sepulchrorum cauea simul cum cadaueribus, potissimum a quibus violenta morte seiunctæ fuerint, commorari? certe prius Ammonius apud Porphyrium ait ^f *Quemadmodum in meditatione Philosophi anima etsi a corpore seiungitur; tamen corpus ab anima non separatur; quum viuat: Ita in obitu corpus etsi ab anima dissociatur, anima tamen suum corpus non omnino deserit; sed circa illud manet in sepulchro, vel prope.* Sciendum autem, non omnino, quum corpus separatur ab anima, & animam separari a corpore; ita namque corporum amatrices sunt animæ, vt post mortem adhuc tamen eodem amore teneantur; atque ob eam causam fieri autumant, quæ circa mortuorum tumulos videri solent, vmbraarum apparitiones. Verum neque, quum anima separatur a corpore, corpus omnino separatur ab anima; Philosophi enim etsi per nimiam contemplationem vehementius sese a corpore auocent; viuunt tamen, nec prorsus commoriantur. Plinius huic postremæ sententiæ suffragari videtur, inquiring ^g *Morbum esse quendam, per sapientiam mori. Plato multo antea dixerat in Phædone, Animas impuras circa sepulchra versari, & videri. Quem Platonis locum forte citat Joannès Grammaticus in hæc verba* ^h *Si enim quæ extra corpora sunt anime, quæ corporis sunt amantes, cum corpore sunt semper, & in sepulchris: quid enim absurdum etiam eas, quæ sunt in generatione, animas circa immaterialia operari? & sic quidem Plato.* Porphyrius ⁱ item agens de Abstinentia ab esu carniū, ostendit hanc esse communem veterū sacerdotum, & Ægyptiorum opinionem, cui & ad stipulatur, asserens Animas violenta cæde interfectorum, & sepultura carretiuū, morari circa sua cadauera; & proinde multas visas esse lamentari: ijsq; vti cōsueuisse maleficas ad suum ministerium, cōpellendo illas corpus, vel corporis sui partem assumere, ac motitare. Staius etiā tractans Amores Clitophontis, ait ^k *animas eorum, qui in aquis pereunt, non omnino ad infera descendere, sed propter aquas circumferri, ex communi*

^a l. 11. c. 36.

^b 5. hist. c. 19

^c lib. 4. c. 51.

^d 1. de an. t. 20. & seq.

^e Apul. 4. meta. F.

^f in Prolog. prædicabil.

^g Vetus opinio de anima in sepulchro.

^h Vmbrarum apparitiones circa sepulchra.

ⁱ lib. 4. c. 131

^j 3. de an. t. com. 67. Anima quæ circa sepulchra visæ.

^k Maleficæ quas animas in corpora compellant.

A

B

C

D

A muni hominum decreto. Quam communem opinionem ut latius profecuti fuimus olim agentes De reconditis Antiquorum Lucernis ita fortasse communire potest Anonymi placitum. Verum enim vero tractat ille de Anima generatim accepta, non speciatim de illa, quam violenta mors eripuit e corpore. Præterea quod in Schemate pingitur anima velut in lectulo cubare, sedereue semiamicta, non autem nuda circumferri, volitareque circa sepulchrum, aut in tumulo assidere corpori. Quare magis idonea Schematis explicatio nobis est inda-

lib. 3. c. 7.

Propria Schematis declaratio de vita contemplatricis intimis attributis.
 Cap. CXXVIII.

N Os autem arbitramur isto Schemate mystice representari luculenter omnes vitæ contemplatiuæ proprietates. In primis aptissime pingitur in Schematæ vita contemplatiua seminuda pariter & semiamicta; nuda totum pectus, totumque caput; amicta ventrem & partes inferiores; quia quum obseruatu Pamphili tractantis de Præparatione Euangelica, veteres rectissime senserint, *Corpus esse quasi anima indumentum*; quumque Animæ humanæ pars intellectiua, qua cognoscit anima & sapit Aristoteli sit eidem in Corde principes operationes edens, vel in Cerebro quod magis placuit Platoni in Timæo, quem sequitur Galenus. Quum denique Magistro mens prout a sensu contradistinguitur, in sua functione contemplandi nullo penitus vtatur ministerio corporis, at solum in operationibus & sensuum, & facultatis vegetatricis instrumenti corporei famulatum necessario postulet; iure merito Schematista nosser ad indicandum animam in corpore contemplatrici vitæ vacantem, puellam effinxit superne nudam, inferne lacinia vestitam. Quod etiam forsitan effecit ad virginitatis decorum seruandum, velans virginitatem. Secunda vitæ speculatiuæ proprietates est, quod sedentaria sit, & procul ab omni motu quiescat; vt non semel edocuit Aristoteles, tum aiens *Intellectio assimilatur cuidam quieti & statui magis quam motui*. & alibi *At vero neque in intellectuua parte anima est alteratio: sciens enim maxime eorum, qua ad aliquid, dicitur. Hoc autem manifestum est; secundum enim nullam potentiam motis, sit in nobis scientia; sed, quum extiterit aliquid; ex ea enim, qua est secundum partem, experientia, vniuersalem accipimus scientiam. Neque itaque actus generatio est: nisi quis & refectionem, & tactum generationes dicat; Tale enim est actus. Qua autem a principio acceptio scientiæ, nec est generatio, nec alteratio. Nam, quia quiesca est, residet, anima (nota Bene) sciens sit, & prudens. (& secundum Arabicam translationem, Homo enim sit sciens & intelligens quando anima eius quiescit, & firmatur.) Vt igitur, neque quum dormiens excitatus est aliquid, aut ebrius esse desijt, aut egrotans reualuit, factus est sciens; quamuis prius non poterat vti; & secundum scientiam agere; sed abeunte perturbatione, & ad tranquillitatem veniente mente inerat potentia ad scientiam vsus: sic vtique huiusmodi aliquid fit id quod est a principio, in scientia existentia; perturbationis enim quies quedam est, & tranquillitas. Neque igitur pueri possunt quid discere, neque iudicare sensibus, similiter atq; seniores; multa enim perturbat o circa ipsos fit, & motus. Sedantur autem, & desinunt perturbari, aliquando quidem a natura, aliquando vero ab alijs. In vtrisque autem his alterari aliquid accidit, sicuti quum excitatur, & fit vigilans ad actum. Manifestum est igitur, quod alteratio in sensibilibus est, & in sensibili parte anima; in alia autem nulla, nisi secundum accidens. Et multo prius Ex sensu quidem igitur fit memoria: ex memoria vero, quæ plerumque eiuſdem fit, experientia; multa namque memoriæ numero experientia vna est: experientia autem aut ex omni quiescente vniuersali in anima, aut vno prater multa, quod vtique in omnibus vnum fit illis idem, est artis principium, aut scientiæ: si circa generationem quidem, artis; si vero circa æns, scientiæ. Neque itaque insunt determinati habitus, neque ab alijs habitibus sunt notioribus, sed a sensu, vt in magna versione facta vno stante, alter stetit, postea alter, quousque ad principium venit, anima vero est talis, vt possit pati hoc. Itaque secunda proprietates vitæ contemplatiuæ quies est, otium literarium, animi corporisque tranquillitas, indicata per sedentem, ac veluti quiescentem in lecto mulierem. Tertia vero proprietates vitæ contemplatricis in-*

I. Vitæ speculatiuæ proprietates.
 lib. 1. c. 2.
 3. de an. t. 1
 7. Meta. t. 35.
 d. Art. med. cap. 12.
 e. de an. t. 92.
 3. de an. t. 4.
 6. 8. seq.

II. proprietates.
 f. 1. de an. t. 48.
 g. 7. Phyt. 1. 2.

h. 2. post. an. t. 104. 105
 Experientia vna ex multis memorijs fit.

III. proprietates.

dicatur per alas Pyralidis, aut potius Papilionis. Profecto vita contemplatiua duas a natura fortitur alas, (vt edocet etiam in Phædro Plato) quibus volat ad obiecta, Mentem, qua fertur in lucem Veritatis: & Voluntatem rationalem, qua fertur in Amorem Boni præcogniti. Veritas quidem ipsa summus Deus est, sub ratione pulchri, ac lucis, ad quam inhiat semper intellectus contemplatiuus, vt ad obiectum proprium humanæ mentis. Bonitas vero & pulchritudo summa Deus est item sub ratione amabilis, ad quem finem vltimum itidem volat humana voluntas. Vitæ contemplatiuæ si dicamus inesse Pyralidis alas, in igne semper degenris, & extra lucidum atque feruidum ignem statim emorientis, vt post Aristotelem obseruabat Plinius; ^K iam apte dederit illas hieroglyphico suo nosster Autor; etenim sublata procul a Veritatis luce, atque a Bonitatis amore flagranti Mens, humanaque voluntas, perire statim sentit in fevitam contemplatiuam. Si vero magis arrideat in Schemate positas esse vt papilioni Papilionis alas, nihilominus congruunt aptissime vitæ contemplatiuæ, rum quia Papilio volitat ad lucidum Lucernæ lumen, cuius ardore combustus vertitur in ignem, vt & mens ab Aristotele ^L dicitur fieri id quod intelligit; & amantis animum esse magis in amato, quam in amantis corpore scitibitur a Ficino: ^M tum quia Papilio procul a terra non ad modum extollitur; vt anima sapientis in actu contemplationis non omnino corpus deserit, quod viuificat, sed in tantum ab eo seingitur, quod eius ministerio non vitur ^N villo, decretis Aristotelis. Rectissime igitur vitæ contemplatrici datæ fuerunt a Schematista nostro Pyralidis, aut Papilionis Alulæ: vel ea ratione maiores alas volucrum excludens materialiores in grandiori magnitudine; quod humana mens atque voluntas, immateriales quum sint, per exilitatem indicantur aptius, quam per granditatem molis, multitudinem materiæ necessario postulantis. Quarra proprietas est, quod vita contemplatiua reperitur in anima grauida conceptibus, quos ore parturiens in lucem edir, Proculdubio Schematista proponit ob oculos puellam tumidulo ventre, reclinatam in lecto, veluti parturientem. Vitam autem contemplatiuam apte representari Anima conceptum vtero gerente, ac ore parturiente, primum ex Platone constat aperte Socratem in Theæreto de scientia talia dicentem introducente:

» Arti vero meæ adest quicquid ad illarum obstetriciam diligentiam artinet. Verum in hoc præstat, quod maribus, non feminis parturientibus succurrit: & quod animarum foetus, non corporum speculatur. Potissimum autem arti meæ hoc inest, posse videlicet diligenter examinare, simulachrum ne ac falsum, an natium quoddam iuuenis cogitatio pariat. Quin etiam quod obstetricibus, idem & mihi accidit (& mox.) Nam & hoc cum parturientibus commune familiares mei patiuntur. Vexantur enim, & diu noctuque multo magis quam illæ replentur. Quem quidem dolorem tam excitare, quam sedare artificium meum ualet. Atque ita quidem isti habent. Quandoque uero, o Theætere, qui secundi non sum, aduertens quia opera mea non indigent, eos cum alijs in matrimonium copulo, & ut cum Deo dicam, ac ute prælagio quibus potissimum coniuncti proficiant. Quorum multos Pro dico tradidi, multos etiam alijs sophistis diuinisque hominibus. Hæc, o optime, omnia hanc ob causam altius repetij. Angi enim re conceptu quodam grauidum suspicabar, quod & ipse putas. Committe ergo te mihi tanquam obstetricis filio, & obstetriciæ facultatis longe petito; & quæ perquiro, annitere pro uiribus respondere; & si ex ijs, quæ dixeris discuriem mihi, simulachrum porius, quam uerum apparens refutauro, atque abiecero, ne succenseas oro, quemadmodum primo parturientiæ solent. His itaque Plato Theæterum in mira contemplatiua proficientem, grauidæ mentis, atque parturientis compotem, subiecit Obstetricio Socratis. Huc faciunt item ea, quæ Plutarchus de felibus Ægyptijs, agens de Iside & Osiride, scribit: *Aspidem uero Ægyptij, & felem, & Cantharum in honore habent, diuinæ potentiæ imagines quasdam obscuras; sicut Solis simulachra in stellis solent conspiciari. Nam felem etiamnum sunt qui dicant ac credant per aurem concipere, partumque per os emittere; qua similitudine orationis ortus refertur.* At huius hieroglyphici, mentis ex utero sapientiam parturientis, conceptamque producentis ore, diuina legimus oracula; namque diuinem sapientiam Pater ex utero genuisse dicitur ^O *Dixit Dominus Domino meo: ex utero ante Luciferum genui te.* Et alibi sapientia diuina de se dicit, ^P *Dominus possedit me in initio uiarum suarum: antequam quicquam faceret a principio. Ab æterno ordinata sum: & ex antiquis antequam terra fieret.*

Anima contemplatiua vt pyralidi comparata.

5. hist. c. 19.
K l. 1. c. 36.

vt papilioni

l. 2. de an. t. 8
15. 18. 37. 38
m in Cōiū.
Plat. orat. 2.
cap. 8.
n 3. de an.
l. 4. 6.

IV. proprietas vitæ contemplatiuæ.

Socratis Obstetricio in vita contemplatiua.

o Psal. 109. 3

p Prou. 8. 24.
& seq.

A *ret. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram: nec dum fontes aquarum eruperant: Nondum montes graui mole constituerant: ante colles ego parturibar, & alio loco sapientia Diuina pariter de se ait 7 Ego ex ore Altissimi prodixi primogenita ante omnem creaturam. Sic 9 Eccli. 24. 5. igitur Aeterna Mens Patris Dei Verbum suum filium sibi consubstantialem, per actum intelligendi, semetipsum intime comprehendens, vere genuit; (de qua re late nos in opere De septimo Quæstis agere potuimus) proinde que Schematista noster mulierem vtero gerentem, ac tantum non parturientem, hieroglyphicum nobile posuit humanæ mentis vitam contemplatricem agentis. Quinta demum & vltima proprietas hominis contemplatiui ponitur pallor, & non admodum robusta valetudo: de quibus etiam præclara legimus tum apud profanos, tum apud sacros autores testimonia; nam & apud Ficinum legimus in compendio Vitæ Platonis, eius operibus præfixo *Ob Academicæ habitationem passus est quartanam febrem 10 menses decem atque octo: Locus enim suburbanus Athenis erat umbrosus (vt ait Laertius, & Suidas) Academia; propterea que solaribus radijs minime purgatus, adeoque non salubris habitationis; in quo degentes philosophantes pallidi, decoloresque visebantur. Sed & apud Salomonem legimus vitam contemplatiuam esse occupationem pessimam, corpori scilicet, quod emaciat, & eneruat, pallidum efficiens, non autem animo, quem perficit; ait enim 11 Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Hierusalem: & proposui in animo meo querere, & inuestigare sapienter de omnibus, qua sunt sub Sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filijs hominum, vt occuparentur in ea. Vidi quæ sunt cuncta sub Sole: & ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus. Vnde pallor in vultu; tristes etenim animo, melancholicique, cuiusmodi suat omnes vitam contemplatiuam agentes, Aristotelis obseruatu 12 pallidos vultus ac tetricos gerere solent. Ita sentiebat Cl. Felix Osius in Antenorea Schola Professor Artis Oratoricæ, dum me, forsitan ultra merita, laudans cecinit, imagini meæ pallescenti subscriptum affigens epigramma:**

- „ Cui sophia æternum dedit, & memorabile nomen
- „ Talia pallescens ora Licetus habet.
- „ A chartis color iste, manu quas ille diurna,
- „ Quas & nocturna vertere semper amat.
- „ Hic illi assiduus labor, & iucundus, vt Orbi
- „ Contulari interpretis fidus Aristotelis.
- „ Sic fortunato rerum cognoscere causas,
- „ Abdiraque in tenebris sensa aperire licet;
- „ Et licet æternæ sibi sæcula condere vitæ.
- „ Viuat vt in Scriptis, pallet in effigie.

C Sic igitur apto hieroglyphico Schematista noster vitam contemplatricem representaturus in Gemma, figurauit Mulierem facie pallidam; tumidulo ventre grauidam; Alas Pyralidis, aut Papilionis habentem; sedentem, quiescentemque, velut in lectulo parturientem; & umbilico fere tenus omnino nudam, inferioribus corporis partibus omnibus opertam indumento laciniato, propter allatas rationes.

*Actuose vita prima species bigis in ludorum Circensium Schemate
currentibus hieroglyphice representata.*

Schema XL. Gemma.

*Bigarum cursus in stadio ut indices Artificum vitam efficitricem;
Cap. CXXIX.*

A Nonymus nil ad explicacionem Schematis afferre videtur, dum id proponit, quod oculis omnium evidentissimum est, eo distico:

„ Hic bigæ optatas properant contingere metas,

„ Et repetunt tritas laudis amore vias.

Finis ludorum
Circensium.

Solo connotato fine cursus, qui laudis præmio concluditur; etsi præcipuus ludorum Circensium finis extiterit Gloria vel Divi, vel Principis, in cuius honorem celebrabantur; nec non etiam populi delectatio, quibus publica spectacula dabantur; nam cursorum laus postremas obtinebat. Verum enimvero quoniam quæcunque pertinent ad historiam eiusmodi ludorum, omnibus evidentissima sunt apud Diodorum, Pausaniam, Plinium, Virgilium, Panviniū, & alios passim extantes: & quia Schematista mihi potius in gemma proposuit

Vitz actuosæ
differentia.

sententiam allegoricam, quam historicam; propterea prætermisissis vulgatis historijs, ad abdita mysteriorum accedere lubet. Arbitramur igitur his ludis indicari vitam hominis actuosam; quæ quidem gemina nobis est, altera rerum artificialium efficitrix; altera functionum morali-
D

a 6. Meta.
i. 3.

um Activa; quam distinctionem hausimus ab Aristotele, scribente *Quum autem Naturalis etiam circa quoddam entis genus scientia sit (etenim circa talem substantiam est, in qua principium est motus, & status, qui in ea est) patet quod nec Activa, nec Factiva est. Factivarum etenim in faciente principium est, aut intellectus, aut ars, aut aliqua potentia; Activarum vero in agente electio, idem enim agibile, & eligibile. Quare, si omnis intellectus, aut Activus, aut Factivus, aut Speculativus est, Naturalis speculativa quædam profecto est. Unde non ab re post explicacionem Schematis allati de Vita speculativa, statim aggredimur alia Schemata vitam Actuosam, hoc est Factivam, & Activam representantia. Porro vitam hominis*

actuosam

A minis esse militiam super terram ^b edocent Sacræ literæ: Ludos vero Circenses ad militiam at-
tinere, monuit Vegetius ^c & eius interpres agens de re militari. Quin & his ludis proprie
comparari vitam actuosam, aperte constat ex Apostolo scribente ^d *Omnia autem facio prop-
ter Euangelium: ut particeps eius efficiar. Nescitis quod ij qui in stadio currunt, omnes qui-
dem currunt: sed unus accipit brauium? Sic currite, ut comprehendatis. Omnis autem, qui
in agone contendit: ab omnibus se abstinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant:
nos autem incorruptam. Ego autem sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi ac-
rem verberans: sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne quum alijs predicauerim,
ipse reprobus efficiar. & alibi ^e *Ad destinatum persequor: ad brauium supernæ vocationis in
Christo Iesu.* Ceterum in vitæ stadio currens biga symbolum est Artificum vitæ Factiua; in
qua quidem Auriga est Intellectus practicus, Factiuus ab Aristotele nuncupatus. Currus,
in quo stat Auriga, substantia est animæ, in qua sunt omnes eius facultates; adeoque rationa-
lis, qua ceteræ gubernantur irrationales, quæ duæ sunt facultas irascibilis, quam Equo dexte-
ro comparauero libenter, & concupiscibilis deterior, quam apte sinistro representari dixe-
ro. Quin etiam quum artes omnes incedant, ut ait aliquando Galenus ^f duplici crure, Ra-
tiocinio, quod est crus dextrum, & Experimento, quod habet rationem sinistri cruris; me-
rito Schematista Factiuam vitam omnes artes complectentem, per quatuor bigas currentes
in stadio representauit. Quaternas autem Bigas effinxit gemina de causa; quarum vna re-
spicit Artes, altera vitæ nostræ differentias. Nam Ars quælibet in sui principio represen-
tatur biga de carceribus exeunte: proficiens designatur biga secunda nondum ad medium
stadij progressa: perfectior Ars bigam indicem habet medium stadij iam iam egressa; sed ab-
soluta prorsus atque completa quælibet Ars indicatur a Biga iam tandem ad metam pro-
gressa, metamque tenente. Si vero spectemus humanam vitam, quum hæc in quatuor æta-
tes partita sit, quarum singulis Artes exerceri possunt: hæc vero sunt Pueritia primum obtri-
nens vsum rationis (infantia nanque carens vsum rationis, artibus omnibus est omnino desti-
tuta) quæ Artes incipit addiscere: Adolescencia, quæ proficit in Artibus: Iuuentus, quæ
perfecte tenet ac exercet Artes: atque Consistentia, quam robore virium corporis & ani-
mi pollentem, Artes absolute compleras & callere potest, & exercere; nam senectus arti-
bus Factiuis, ob virium corporearum imbecillitatem, & animi vigorem deficientem, inepta
videtur, iuxta illud Lucretij ^g in bono sensu receptum:*

- „ Nam velut infirmo pueri, teneroque vagantur
- „ Corpore: sic animi sequitur sententia tenuis.
- „ Inde, ubi robustis adoleuit uiribus ætas:
- „ Consilium quoque maius, & auctior est animi uis.
- „ Post, ubi iam ualidis quassatum est uiribus æui
- „ Corpus, & obtusis ceciderunt uiribus artus:
- „ Claudicat ingenium; laborat linguaque, mensque.

Nomine vero senectutis, artibus ineptæ, decrepitam ætatem intelligimus, vltimumque se-
nium; ut in ætate consistente, quam Artes absolutas habere, ac exercere perfecte statuimus,
ponimus etiam, quæ dicitur viridis senectus, in qua viget ad huc vis & corporis & animi.
Quæ ætates, artibus laboriosis aptas, nobis apte describit Virgilius, iniquens ^h in opere
maiori:

- „ Venatu inuigilant pueri, siluasque fatigant:
- „ Fleære ludus equos, & spicula tendere cornu.
- „ At patiens operum, paruoque assuetæ iuuentus,
- „ Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello.
- „ Omne æuum ferro teritur, versaque iuuenem
- „ Terga fatigamus hasta: nec tarda senectus
- „ Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
- „ Caniciem galea premimus, semperque recentes
- „ Conuectare iuuat prædas, & viuere raptò.

^b Job. 7. 1.
^c Lib. 2. c. 24.
^d 1. Corinth.
23. & seq.

^e Philip. 3. 14

^f 8. de cõpos.
med. loc. 2. 6

Bigæ cur in
Schemate
quatuor.

Infantia ca-
ret vsum ratio-
nis.
Senectus arti-
tibus inepta.

^g lib. 3.

^h 9. Æneid.

Quæ profecto mystica ludi Bigarum explicatio videtur: quas ante quadrigas in usu fuisse, testatur Panuinius ⁱ agens de Ludis Circensibus. Bigarum autem inuentionem ^K Plinius Phrygibus assignat, inquit: *Bigas primum iunxit Phrygum natio. At Isidorus Sicyonijs, ita scribens in Originibus: ^l Iugo primus Cyristenes Sicyonius equos iugauit: eosque singulos ex utraque parte simplici vinculo applicauit, quos Graeci Scirophoros, Latini Funales vocant, a genere vinculi, quo prius alligabantur. Dexteriois vero Bigæ victor Marti immolare solebat.* Ceterum eodem Isidoro teste; Bigas antiqui iungunt ^m Luna, quoniam gemino cursum cum Sole contendit; siue, quia & nocte videtur, & die. Iungunt enim vnum equum nigrum, alterum candidum. Apud Romanos tamen, obseruatione Pliniana ⁿ Non vetus & Bigarum celebratio in his, qui Prætura funtæi curru vecti essent per Circum. De Bigarum Equo Funali Suetonius in Tiberio ^o Pubescens Aëtiano triumpho, currum Augusti comitatus est sinistrore funali Equo, quum Marcellus Octavia filius dexteriore ueheretur. ^p Statius in Thebaide

,, Nominibusque cient Pholoen Admetus, & Irim,

,, Funalemque Thoen.

^q Adijciendum his est e Cælij Rhodigini lectionibus antiquis, ^q In sacris vero certaminibus duo erant certandi Equis genera: Synorides, & Celetes: Synoris erat biga e duobus Equis, non pullis, sed adultis: quanquam post e pullis quoque iuncta est. Inueni tamen apud Aristotelem in libro de Mundo, etiam in bello usos Synoride. Celetes singulari currebant Equo, quem ^r Monastera etiam Graeci vocant, ut est apud Aristophanis Interpretem. Synoridas tamen a Bigis contradistinguere videtur in Arte Gymnastica Mercurialis, asserens: ^r Quis ignorat Synoridas, quibus animas nostras Plato in Phædro elegantissime assimilauit, nec non bigas, quadrigasue, curruum genera, in publicis sacris certasse? Hactenus de Bigarum cursu ludico in Circo vitæ Factiux; nam Humana vita omnis ludus est; & a Platone sapienter Homo ludus Deorum appellatur. ^s Quo nomine de vitæ Factiux proprietatibus agi censuimus in Schemate Ludi Bigarum in Circo.

*Actuosa vita secunda species, Moralis & Actiua nuncupata,
Quadrigarum spectaculo mystice representata.*

Schema XLI. Femina.

Apud Martium Miliarium Sarazanum v. c. in Gemma.

*Quadrigarum cursu signari vitam Actiuam, praecipueq; Militarem.
Cap. CXXX.*

Altera, praecipuaque mortalis vitae species Actuosa Moralis est, quam Actiuam proprie nuncupamus, plures differentias obtinens; inter quas Militaris obtinere primas dicitur ab Aristotele ^{10. Ethic. cap. 7.} cui *Actiuarum quidem virtutum operationes in ciuilibus, vel bellicis rebus versantur: quarum actiones negotiose videntur. Bellicae saepe & omnino. (& mox) Si igitur ex actionibus, quae secundum virtutes sunt, bellicae & ciuiles pulchritudine & magnitudine excellunt, atque ha negotiose sunt, finemque quemdam appetunt, &c.* Vt ut huiusmodi Quadrigarum ludus attinere, pertrahique valer ad Symbolum humanae vitae Actiuae simpliciter, adeoque ciuilis etiam, attamen mihi videtur esse hieroglyphicum magis proprium vitae Militaris; quod aperte duo cuiq; satis ostendere videntur: vnum quidem est in culmine metae praecipuae stans aut Fama, aut potius alatae Victoriae signum: alterum autem ^{Fama militaris symbolu.} est, inter duas metas principales, insidens dorso Leonis currentis imago humana capite galecto. Namque non minus quam Alata victoria, militarem vitam prospere gestam indicat Fama, quae maximum obtinet euentuum belli praerionium; nihilque bello geritur illustre, quod

quod non ilico Fama longe lateque perferat, atque di vulget, etiam cum amplificatione mira. Leoque domitus ab homine hieroglyphicum est hostis ferocis a potentiore detenti: A

Leo militis
symbolum.
6 lib. 1.

• Eliac. prior.

Porro Leonem esse militis viri symbolum tria Leonis attributa conuincunt, aspectus terrificus, vox horrenda, robur dentium, & unguium: Ægyptej namque Pierio simulachro Leonis indicabant terrificum hominem, qui reliquos aspectu solo consterneret; cuiusmodi signum in Agamemnonis clypeo, Pausanias testis est * ad formidinem alij incutiendam. Quod quidem scutum in Olympiæ templo per aliquot tempora pependit, inscriptione etiam adiecta, Græca quidem, sed ita Latine versa:

„ Terror hic est hominum, qui hunc gerit est Agamemnon.

Est autem Leo eius naturæ, vt etiam si ferum nihil moliat, intuentes tamen terreat: ea est in oculis eius vis, & maiestas. Vnde tam Græci quam Latini Poetæ terrorem descripturi, comparationem ab huiusmodi animalis ferocia libentissime desumpsere. Merito itaque Chabrias Atheniensium dux, vt alij, Philippus Macedo, dicere solebat, formidabiliorem esse Ceruorum exercitum duce Leone, quam Leonum duce Ceruo. De qua militari ferocitate

* cap. 34.

in oculis bellicorum hominum, antea locuti sumus * agentes de Amore Irascibili. Atque tanta porro vis, addit Valerianus, tantusque vigor animi animali, alioqui robustissimo, ita in oculis consistere tota videtur, vt eorum vel minima offensione, supra quam credibile sit, debilitari videatur, leuissimique obiectu amictus pecude ignauior fiat: quod & in theatris sapius Roma spectauit, & Lysimachi exemplo comprobatum est, quem Alexander Magnus in idem claustrum cum ferociente Leone incluserat: illo vero hanc ingressus viam, obiciens pallium capiti Leonis, eiusque feræ velans oculos, domita strangulataque bellua, & Regi admirationi fuit, & vitæ consuluit suæ, meruitque vt huiusmodi factum æterna numismatum

Leo vires
amittit obiectu
pallij su
per oculos.

Rugitus Leonum
terrificus.

memoria prorogaretur. Quin non in oculis tantum eius animalis terror, verum etiam in rugitu constat: itaque Pindarus eum *λύγρον* Olympijs, hoc est, late-rugientem vocat, Agesidamo. Id vero fit tanta ferarum omnium trepidatione, vt, quod Ambrosius cum Basilio testantur, animantium multa, quæ vel eius impetum per celeritatem euaserint, horrenda tamen eius indignationis audita voce, veluti vi quadam percussa atque attonita consternerentur, & plerumque ita deficiant præ metu perditæ, vt nullo negotio capiantur. Quia etiam qui per somnum imaginatus fuerit, habere se leoninum caput. Onirocritæ voluit eum in aduersarios terribilem fore significari, nonnunquam vero & principatus & dominatus assecuturum; quos per bellum plerumque potentiores assequuntur. Leo quoque dentibus & unguibus armatus a natura, tanquam casibus & pugionibus vincit aduersarios. Quare Leo typus est hostis horribilis atque fortis. Homo vero galea tectus insidens dorso Leonis ab se domiti, symbolum est militis hoste terrifico robustioris. Quare Schema concertantium

Galeatus homo
insidens
Leoni quid
signet in gema.

curfu quadrigarum in circo, cui supereminet Alata Victoria coronam manu gestans, vel Fama; quin & galeatus vir assidens super Leone domito currente, nobis ob oculos ponit vitam Militarem. In qua sane quatuor quadrigæ pinguntur ad coronam victoriæ certatim eurrentes, quibus notantur quatuor ætates aptæ bello, Adolescencia, Iuuentus, Virilitas, & Cruda senectus, a decimo septimo ad septuagesimum annum productæ. Quatuor Equi frænâ, & octi quatuor optimi militis virtutes indicant; Continentiam dico, Moderationem virium, Prudentiam, & Iudicium. Primus quidem Equus dexter frænatus in bono milite signat necessariam esse concupiscibilis appetitus continentiam intra limites rationis, cui frænâ laxans Annibal apud Capuanas feminas exercitum, seque perdidit; Milesque Macedones in Ægypto luxu perdit apud Alexandriæ, mulieres eneruati fucere. Secundus Equus læuus indicat Moderationem roboris, ac iræ, cuius moderaminis defectu Minucius Romanum exercitum in vltimum pene discrimen adduxit, obseruatu Plurarchi. Tercius Equus dexterior est Prudentia per multiplicem experientiam in bello comparata: Quo factum est vt milites veterani sint multo tyronibus, etsi ceteroqui robustioribus, meliores ad victoriam de hostibus reportandam. Quartus & postremus Equus est Iudicium militare, bene captandæ occasionis rerum gerendarum in bello; qua virtute maxime pollere visus est Q. Fabius Maximus, qui totam cunctando restituit rem Romanis, a Minucij temeritate fere deperditam. Quadrigas primus inuenisse dicitur Erichthorius; de quo & Virgilius

d in Q. Fabio
maximo.

• Plin. lib. 7.
cap. 56.
f. 3. Georg.

ante Plinium:

A

;; Primus Erichthonius currus, & quatuor aufus
 ;; Iungere Equos, rapidisque rotis insistere victor.
 Quem Quadrigarum cursum nuperrime sic ob oculos posuerat :
 ;; Nonne vides ? quum præcipiti certamine campum
 ;; Corripuere, ruuntque effuli carcere currus :
 ;; Quum spes arre&æ iuuenum, exultantiaque haurit
 ;; Corda pauor pulsans : illi instans verberere torto,
 ;; Et proni dant lora : volat vi feruidus axis :
 ;; Iamque humiles, iamque elati subhime videntur
 ;; Aera per vacuum ferri, atque assurgere in auras.
 ;; Nec mora, nec requies ; at fuluæ nimbis arenæ
 ;; Tollitur ; humescunt spumis, flatulque sequentum ;
 ;; Tantus amor laudum, tantæ est Victoria curæ.

B

Pausanias autem in Phocicis ait, Post quadragesimam octauam Obympiadem, alijs ludis additum deinde fuisse equorum cursum. Et de Quadrigis victorem renunciatum fuisse Clithenem, eum qui Sicyoniorum tyrannus fuit. Romæ vero, Tertulliani notatu, Panunij que : & Quadrigas primus omnium ostendit Romulus. Præter Quadrigas, & Bigas, Isidorus memorat etiam Trigas, Seiugas, & Desultores : easque sic ab illis distinguit : *Quadrige, & Bigæ, & Trigæ, & Seiugæ, ab equorum numero, & iugo di&æ. Ex quibus Quadrigas Soli : Bigas Lunæ : Trigas Inferis : Seiugas Ioui : Desultores Lucifero & Hespero, consecrauerunt. Quadrigas ideo Soli iungunt, quia per quatuor tempora anni vertitur, ver. æstatem, autumnu, & hiemem. Bigas Lunæ, quoniam gemino cursu cum Sole contendit. siue quia & nocte videtur, & die. Iungunt enim vnum Equum nigrum & alterum candidum. Trigas dijs Inferis, quia hi per tres arates homines ad se rapiunt, id est per Infantiam, Iuuentutem, atque Senectam. Seiuga maximus currus currit Ioui, propter quod maximum Deorum suorum cum esse credunt. Ideo autem rotis quadrigas currere dicunt, siue quia mundus iste circuli sui celeritate transcurrit : siue propter Solem, quia volubili ambitu rotat. sicut ait Ennius :*

lib. 1. c. 9.
de ludis.
b 18. Orig.
c 33. & seq.

C

;; Inde patefecit radijs rota candida cælum.
 Septem spacia Quadrige currunt, referentes hoc ad cursum septem stellarum, quibus mundum regi dicunt : siue ad cursum septem dierum potentium, quibus peractis vite terminus consumitur, quorum finis est certa, id est iudicium (sunt qui legant, certa meta, id est, iudicium) Porro Equites singulares ideo currere dicunt, quia singulariter unusquisque cursum vite huius peragit, atque transit, alio tempore sequens alium : per vnâ tamen viam mortalitatis, videlicet ad propriam metam mortis. Desultores nominati, quod olim prout quisque ad suam cursum venerat, desiliebat, & currebat, siue quod de equo inequum transiliebat. Notatu Pierij : *Rhodij quotannis Quadrigas Soli consecratas in mare iaciebant, quod vulgatum est eum tali vehiculo circumuehi mundum. Verum & multo postea Valerianus ait : In celo quoque Aurigæ species ostenditur : de quo ita Theon in Commentarijs Arati : Fabularum scriptores, inquit, Aurigam eum, qui celo ascriptus est, imaginem esse dicunt Bellerophonis, vel Trochili, qui Callistheæ filius fuit : solenniaque huius rei sacra in Argis primum instituta, quod primus iunxerit currum. Vidimus autem Bellerophontem extitisse virum in arte mi-*

Septem dies potètes qui.

lib. 1. hierogl. fin. m lib. 43.

cap. 130.

D

litari præstantissimum. Nec omitendum est, Romæ Victori Quadrigarum, corona loco præmijque, solitum exhiberi bibendum poculum absinthij, sanitatis ergo ; quod obseruat Valerianus in suis Hieroglyphicis, dum ait ex Plinio : *Quod vero poculum absinthij Quadrigarum agitatoribus propinatum legas, indicat id Latinarum victorem : his enim ferijs qui Quadrigis vicebat, absinthium in Capuolio bibebat : idque maiores nostri sanitatem interpretabantur, quod magni satis præmij loco dare se profitebantur. Non est reticendum, Pausaniæ contradicere Rhodigum de primo victore Quadrigis in Olympijs, quem ille Clithenem Sicyonium, vt vidimus affirmavit, hic autem suis ex Antiquis lectionibus notauit : In Olympicis vero certaminibus principem omnium legimus vicisse stadium Licymnij filium Oconum, id est *palæstram Echemum Tegeaten. At cæso primas tulisse Doryclum : Quadrigis Samum Manineum : cuius in Theseide meminit Diphilus. Quadrigarum vero morem ex Aphris in Græciam demanasse, testatur infra Coelius idem : Qui meminit inferius / etiam**

Absinthij poculum curberet victor Quadrigarum lib. 58. r lib. 27. c. 7

Quadrige ex Aphris in Græciam. r lib. 18. c. 38 lib. 21. c. 31

falcatarum Quadrigarum, inquit: *Falcatas vero in bello Quadrigas esse unicum nonnullarum gentium auxilium, multiplex prodit historia, & Q. Curtius non pretermisit.* Certantes Aurigæ Quadrigis, quatuor factionibus colore distincti; de quibus Cassiodorus Prasinus, Veneto, Roseo, & Albo: *Prasinus, inquit, virenti Verno: Venetus nubile hiemi: Roseus aestati flammæ: Albus pruinoso Autumno dicaous est.* Dio Cassius in Julio. *Fuit quoque (scribit) equestris Ludus, cui Troia nomen est, a pueris nobilissimis antiquo more paratus; cum quibus iuvenes iidem nobilissimi ex curribus certauerunt.* Quod quidem certamen pulcherrime describit Virgilius ita concinens:

Æned. 5.
ver. 545. &
& seq.

„ At Pater Æneas nondum certamine misso,
 „ Custodem ad se se, comitemque impubis Iuli:
 „ Epitydem vocat, & fidam sic fatur ad aurem:
 „ Vade, age, & Ascenio si iam puerile paratum
 „ Agmen habet secum, cursusque instruxit equorum,
 „ Ducat Auo turmas, & se se ostendat in armis,
 „ Dic ait: ipse omnem longo decedere circo
 „ In fusu[m] populum, & campos iubet esse patentem.
 „ Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum
 „ Frænatis lucent in Equis: quos omnis euntes
 „ Trinacriæ mirata fremit, Troiæque iuuentus.
 „ Omnibus in morem tonsa coma pressa corona.
 „ Cornea bina serunt præfixa hastilia ferro:
 „ Pars leues humero pharetras, it pectore summo
 „ Flexilis obtorti per collum circulus auri
 „ Tres equitum numero turmæ, ternique vagantur
 „ Ductores, pueri bis seni quemque secuti
 „ Agmine partiti fulgent, paribusque magistris.
 „ Vna acies iuuenum, ducit quam paruos ouantem;
 „ Nomen aui referens Priamus, tua clara Polyte
 „ Progenies, auctura Italos: quem Thracius albis
 „ Portat equus bicolor maculis, vestigia primi
 „ Alba pedis, frontemque ostentans arduus albam.
 „ Alter Atys, genus vnde Atyi duxere Latini:
 „ Paruus Atys, pueroque puer dilectus Iulo.
 „ Extremus, formaque ante omnes pulcher Iulus
 „ Sidonio est inuectus equo, quem candida Dido
 „ Esse sui dederat monumentum, & pignus amoris.
 „ Cetera Trinacrijs pubes senioris Acestæ
 „ Fertur Equis.
 „ Excipiunt plausu pavidos, gaudentque tuentes
 „ Dardaniæ, veterumque agnoscunt ora parentum.
 „ Postquam omnem læti confessum, oculosque suorum
 „ Lustrauere in equis: signum clamore paratis
 „ Epitydes longe dedit, insonuitque flagello,
 „ Olli discurrere pares, atque agmina terni
 „ Diductis soluer e choris; rursusque vocati
 „ Conuertere vias, infestaque tela tulere.
 „ Inde alios ineunt cursus, aliosque recursus
 „ Aduersis spatijs, alternosque orbibus orbes
 „ Impediunt, pugnaeque cient simulachra sub armis:
 „ Et nunc terga fugæ nudant, nunc spicula vertunt
 „ In fensu, facta pariter nunc pace feruntur.
 „ Vt quondam Cretafertur Labyrinthus in alta,
 „ Parietibus textum cæcis iter, ancipitemque

A
 „ Mille vijs habuisse dolum, qua signa sequendi
 „ Falleret indeprensus, & irremeabilis error:
 „ Haud aliter Teucrum nati vestigia cursu
 „ Impediunt, texuntque fugas, & prælia ludo:
 „ Delphinum similes, qui per maria humida nando
 „ Carpathium Libycumque secant, luduntque per vndas.
 „ Hunc morem cursus, atque hæc certamina primus
 „ Ascanius, longam muris quum cingeret Albam
 „ Retulit, & priscos docuit celebrare Latinos.
 „ Quo puer ipse modo, secum quo Troia pubes,
 „ Albani docuere suos. Hinc maxima porro
 „ Accepit Roma, & patrium seruauit honorem.
 „ Troiaque nunc pueri Troianum dicitur agmen.

In quo ludo cuique comperrissimum est, equites tantum, sine bigis, & absque quadrigis cõ-

B certasse; tum quia pueri dicuntur in Equis frænatis lusisse: portari equis: inuecti equis: videri in equis: tum quia bigarum, quadrigarumque ludus Romæ multo post Ascanij tempus incæpit haberi. Quæ notasse volui propter virum doctum, qui Ludum Troiæ nomine donatum ait quadrigis olim fuisse celebratum, opinionionis suæ proferens assertorem Dionem Cassium, qui non semel id fateri videtur. Certe Dionis de Cæsare verba sunt: *Etiam Troiam*

Troia ludus equitibus absque bigis aut quadrigis celebratus.

antiquo more Patriciorum filij luserunt: iuuenesque, qui dignitate æquales erant, curribus certauerunt. Etenim cædes in his spectaculis Cæsari vitio versa sunt, quod nondum ipsis satiatus esset, quodque populo malorum suorum imagine ante oculos representaret. & inferius

lib. 43. Rom. hist. lib. 48.

C Agrippa: *Prætorum enim tum gerens, ac præcipuus amicus Cæsaris splendide omnia agebat, ludosque inter cetera equestres biduo præbebat. & Troiam vocatum ludum per nobiles pueros magnifice exercebat. & adhuc infra: Porre in sacrarij consecratione, ludi omnis generis facti*

lib. 51.

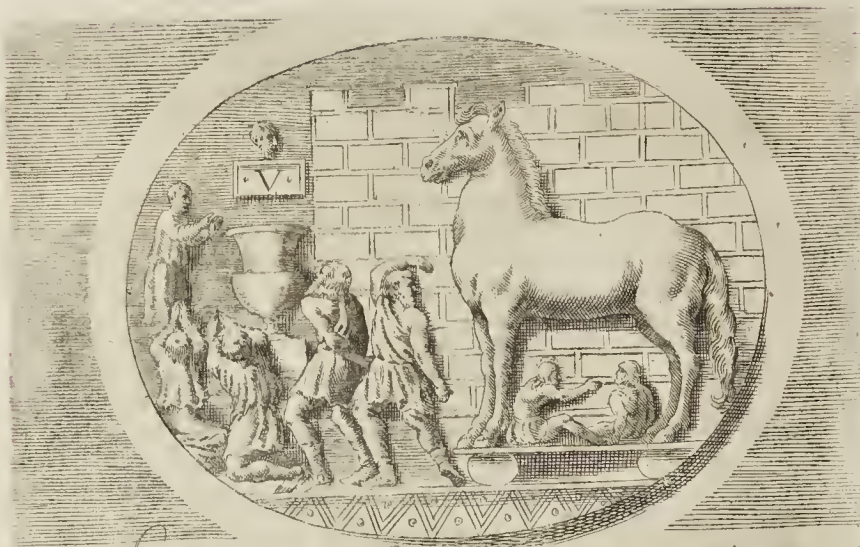
*sunt, Patricijque pueri Troiam luserunt. Virique simili ratione Equis celeribus, bigisque, & quadrigis certauerunt. Ac in Julio, ut antea notatum est; Pugnaverunt captiui multi, & qui erant capitalium reorum damnati. Fuit quoque equestris ludus, cui Troia nomen est, a pueris nobilissimis antiquo more paratus. Cum quibus iuuenes iisdem nobilissimi ex curribus certauerunt. Hæc omnia si recte perpendas, comperias Troiam fuisse ludum a pueris equitibus actum; at ex curribus bigarum, quadrigarumque diuerso ludi genere certauisse iuuenes, & viros maturiores. Quos ludos etiam ut distinctos retulit in Cæsare Dictatore Suetonius, inquit: *Quadrigas, bigasque, & Equos desultorios agitauerunt nobilissimi iuuenes. Troiam lusit turma duplex maiorum minorumque puerorum.* itaque bona pace viri præclari non accipio, ludum Quadrigarum fuisse, quem antiqui Troiam nominauerunt. Sed iam ad alia Schamata pergamus.*

cap. 39.

*Hostium dona suspecta semper esse debere: namque Aduersus hostes
in bello iusto, dolis eque ac viribus utendam.*

Schema XLII. Gemma.

*eadem Maneribus Hostis quæ damna sequantur,
Admonet nos Troia Perniciosus Equus* Ayud Equum S. ceph. au
Franciscam Cuallhor.

*Poetarum, & historicorum communis opinio de Equo Troiano proposita,
& expensa: primumque Daretis Phrygij narratio.
Cap. CXXXI.*

RESTE quidem Anonymus existimat in Schemate nostro Equi Troiani significari posse, muneribus Hostium non esse credendum. Sed nobis ante omnia videndum est, an historia fuerit, an fabula, narratio de Troiano Equo; deinde finem Schematistæ rimabimur. Profecto Poetæ non solum, sed etiam Historici celebrati nominis de illo mentionem habuere; Quorum omnium tres habentur narrationes; vna simplex, nudam, ac meo iudicio veram historiam referens; quam habemus a Darete Phrygio: secundam admirabilem ac ornatam proposuit Dictys Cretensis; quam Homerus, Tryphiodorus, Cointus, Virgilius, Lucretius poetæ, ac historicus Guido Columna fuerunt amplexati: Tertiam coniectura probabili, verisimilitudineque fundatam coluere Plinius, Pausanias, atque Vitruuius. Equidem agnosco Daretis Phrygij genuinam, ac veram historiam de Troiano Equo per ea, quæ Cornelius Nepos Sallustio Crispo S. Quum multa Athenis curiose agerem, inueni historiam Daretis Phrygij, ipsius manu scriptam, vt titulus indicat, qui de Græcis & Troianis memoriæ commendauit. Quam ego summo amore complexus, continuo transtuli. Cui nihil adijciendum, vel diminuendum rei formidandæ causa putauit; alioquin meam esse posset dubitari. Optimum ergo duxi, ita vt fuit, vere & simpliciter per scripta, sic eam ad verbum in Latinitatem transuerterem, vt legentes cognoscere possent, quomodo res gestæ essent, quas Dares Phrygius memoriæ commendauit; qui per id tempus vixit, & militauit, quo Græci Troianos oppugnarent. Minime Homero credendum, qui post multos annos natus est; de quo Athenis iudicium fuit, quum pro infano

Daretis narratio de Troiano Equo.

A , infans Homerus haberetur, qui Deos cum hominibus belligerasse deseripfit. Sed haec, ætatis ista. Nunc ad pollicitum reuertamur. Ceterum Homerus non ob hæc infans dicendus erat: quum e sacra pagina sumptis sit, quod more suo fabulosis Dijs Ethnicorum applicuit; legerat enim *Iacob mansit solus. Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane: quum videret quod eum superare non posset, tetigit neruum femoris eius, & statim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit, Non dimittam te nisi benedixeris mihi. Ait ergo, Quod nomen est tibi? Respondit: Iacob. At ille: Nequaquam inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel, quoniam si contra Deum fortis fuisti quanto magis contra hominem praualebis? Interrogauit eum Iacob: Dic mihi, quo appellaris nomine? Respondit: cur queris nomen meum quod est mirabile, & benedixit ei in eodem loco. Sed ad Daretem redeamus, qui suorum Troianorum bellum cum Græcis historice narrauit oculatus testis, & post omnia præcedentia militiæ, tandem ad finem belli deueniens, afferit citatis verbis: [Eodem die conueniunt Antenor, Polydamas, Vcalegon, Amphidamas, Dolon: Dicunt semirari Regis Priami pertinaciam, quum patriam & comites perire malit, quam pacem facere. Antenor ait, se inuenisse quod sibi & illis in commune prospiciat, si sibi fides seruaretur. Omnes fidem obstringunt. Antenor vt vidit se obstrictum, mittit ad Æneam, dicens, patriam esse prodendam, & sibi suisque cauendum esse: ad Agamemnonem de his rebus aliquem esse mittendum, qui id sine suspitione curet: maturandum esse. Animaduertisse Priamum iratum, quia ei pacem suaserit, de concilio surrexisse; & vereri ne quid noui consilij ineat. Itaque omnes promittunt, statimque Polydamantem, qui ex his minime inuidiosus erat, ad Agamemnonem clam mittunt. Polydamas in Castra Argiuorum peruenit, Agamemnonem conuenit, dixitque ea, quæ suis placerent. Agamemnon clam nocte omnes in concilium conuocat: & refert ea, quæ audiuit: quid cuique videatur, dicere iubet. Inde omnibus placitum est, vt fides proditoribus seruaretur. Vlysses & Nestor vereri se dixere hanc rem subire: Neoptolemus hos refutat: inter se certant: placitum est, signum a Polydamante exigi. Et id ipsum per Sinonem ad Æneam, & Anchisem, & Antenorem mittit. Sinon ad Troiam proficiscitur. Et quia nondum claues portæ Amphimachus custodibus tradiderat, signo dato Sinon voce Æneæ & Antenoris audiendo confirmatus, Agamemnoni renunciat. Tunc placitum est omnibus fidem dari, fœdere firmari, iure iurando stringi, eo pacto vt si oppidum proxima nocte tradidissent, Antenori, Æneæ, Vcalegoni, Polydamanti, Doloni, nec non liberis, coniugibus, propinquis, amicis, suisque omnibus fides seruaretur, & sua causa omnia sibi liceat habere. Pacto confirmato, iure iurando adstricto, suadet Polydamas, noctu exercitum ad portam Scæam adducant, vbi extrinsecus caput EQVI sculptum est: ibi præsidia habere: noctu Antenorem Anchisem exercitui Argiuorum portam referaturos, eisque lumen prolaturos. Id signum eruptionis fore dicunt, quod ibi præsto forent qui ad Regem eos ducant. Postquam pacta data sunt, Polydamas in oppidum redijt: rem peractam denunciat: dicit Antenori, & Æneæ, ceterisque quibus placitum erat, vt suos omnes adducant, & noctu Scæam portam aperiant, lumen ostendant, exercitum inducant. Antenor & Æneas noctu ad portam præsto fuere: Neoptolemum susceperunt: exercitui portam referauere: lumen ostendere: fugam præsidio sibi suisque omnibus præuidere: Neoptolemus præsidium dat: Antenor eum in Regiam ducit, vbi Troianis positum præsidium erat. Priamum persequitur, quem ante Aram Jouis Heccei obruncat. Hecubæ dum fugit cum Polyxena, Æneas occurrit. Polyxena ei se tradidit, quam Æneas ad patrem Anchisem abscondit, &c.] Quibus apparet Daretis Phrygij simplex & absque fictione narratio; quam apocrypham aliqui, me iudice, non bene putarunt. Sane Cornelius Nepos Daretis subscribit; cuius historiam eleganti carmine concinit ita, in parte a nobis proposita:*

*Interea questique diu, bellumque perosi
In fœdus coiere Phryges: iuratur in usum
Perfidia periura fides, Antenore dirum
Parturiente nefas: huius consulta secuti
Vcalegon, atque Amphimadas, nec iustior ipso
Polydamante Dolon, patriæque in damna ruentis*

Impius,

Homeri de-
fensio.

a Gen 32.24
& seq.

Daretis ver-
ba.

Equus Troia-
nus Daretis
qui fuerit.

Impius, & tantis Aeneas consonus ausis.
 Nuncius Argolicis prodendas indicat arces
 Polydamas, pacemque in pactum fraudis habendam
 Iuratis poscit, tacitumque in mania furto
 Poscit iter Danais, Nestor timet, haret Ulysses,
 Furta negat Pyrrhus, illos incerta morantur
 Pollicita, & falli metuunt: hic vincere certus,
 Nocturnis refugit bellis sedasse triumphum.
 Res turbat suspecta duces, Phrygioque retentio,
 Traditur Anachio legati cura Senoni.
 Promissis addenda fides, petit ille penates
 Iliacos, dubiosque Anchisa teste timores
 Soluit, & acceptas iurante Antenore voces.
 Ergo fidem ducibus testati numina pangunt
 Inachide: latique iubent sua, seque, suosque,
 In nullos nutare metus: dona insuper addunt,
 Et firmant promissa datis: nec Pergama tantum,
 Innumeras Asia spondent cum ciuibus vrbes.
 His hilaris Phryx certus, abit, quidque hostis in vrbe
 Captet iter, quando veniat, qua signa mouendi
 Militis, & cauto dispensat singula nutu.
 Porta latens, tacitusque dolis furata meatus
 Inscriptum Pegasi tollit caput: hac iter Argis,
 Huc iussu venere duces, Sol merferat axem,
 Venturis hoc tempus erat: fax igne sereno
 Visa viris, haec signa dabat, sic milite iuncto
 Securi dubijque meant: Phryx indice flamma
 Pandit iter, laxatque fores. O dira nocentium
 Consilia! O cunctis incognita crimina fastis!
 Florebant Asia fines, florebat opimis
 Troia suis, & rege potens, & milite iuta.
 Nec superos, nec fata timens victoria Graium
 Mentio Calchante breui cessasset. at hostis
 Indigena. & (quo nil grauius) priuata nocendi
 Copia Testoriden vatem facit, inuidet ipse,
 Ipse urbem ciuis aperit, non cardo susurrat,
 Non clypei, non tela sonant, scit turba silere.
 Omnia clam, clarumque nihil. prior vrbe potitus
 Impatiens sauire dolis, & vincere furto,
 Exclamat Pyrrhus: Nunc obuia tela parate:
 Ite Phryges contra: quo nam vsque in somnia torpor?
 Nil tui superest, postes laxamus: & ecce
 Irruimus Danai, si quos concurrere mecum
 Ira trahit, non egregium damnabitur umbris
 Martis opus, facient ignes spectacula vestri.
 Fatur, & incendit rapta face Pergama primus.

Dictys Cretensis Ephemeridum inuentio, & communis receptio.
 Cap. CXXXII.

C Onsimiliter autem Dictys Cretensis enarrationem de gestis Graecorum apud
 illum, non apocrypham, vt aliqui rentur, ast ab illo reapse descriptam, no-
 bis persuadet, praeter diuidam, etiam olim amico suo scribens verbis ipsissimis

A Q. Septimius Romanus Quinto Aradio S. D. Ephemeridem belli Troiani Dictys Cretensis (qui in ea militia cum Idomeneo meruit) conscripsit literis Punicis , quæ tum Cadmo & Agenore autoribus per Græciam frequentabantur. Dein post multa secula collapsio per vetustatem apud Gnoson (olim Cretensis Regis sedem) sepulchro, eius patres quum eo deuenissent, forte inter ceteram ruinam loculum stanno a fabro clausum offendere : ac thesaurum rati mox dissolunt : non aurum , nec aliud quidquam prædæ , sed libros ex philyra in lucem producturi. At ubi spes frustrata est, ad Praxim, dominum loci, eos deferunt. Qui commutatos literis Atticis (nam oratio Græca fuerat) Neroni Romano Cæsari obtulit : pro quo plurimis ab eo donatus est. Nobis, quum in manus forte libelli venissent, avidis veræ historiæ cupido incessit, ea uti erant Latine differere, magis confisi ingenio, ut ociosis animi desidiam discureremus. Itaque primum quinque voluminum, quæ bello contracta gesta que sunt, eundem numerum seruauimus. Residua quidem de re dicta Græcorum in vnum redigimus, atque ad te misimus. Tu Ruffine mihi, ut par est, saue cœptis. Hanc eandem Ephemeridem Dictys de bello Troiano legisse videtur literis Punicis, & Latine vertisse, cum maiorem Septimiana translatione, Guido de

B Columna Messana; siquidem apud me librum habeo vetustissimum, manuscriptum, non vulgari papyro, siue charta, sed pergamena compactum, opus ante Calchographiæ inuentionem; cuius autor Iudex quidam, nomine Guido de Columna Messana, scribit se liberos Dictys Cretensis, & Dareris Phrygij multum abbreviatos, luculentius vertisse: verba viri sunt: Sed ut fidelium ipsius historiæ vera scribentium scripta apud occidentales omni tempore futuro vigeant successiue, in vtilitatem eorum præcipue, qui Grammaticam legunt, ut separare verum a falso sciant, de ijs quæ dicta de historia in libris grammaticilibus sunt descripta, eaque per Dictem Græcum, & Phrygium Daretem (qui tempore Troiani belli continue in eorum exercitiis fuisse præsentis: & horum, quæ viderunt, fuerunt fidelissimi relatores) in præsentem libellum per me Iudicem Guidonem de Columna Messana transumpta legentur, prout in duobus libris eorum inscriptum quasi vna vocis consonantia inuentum est in Athenis. Quanquam autem hos libellos quidam Romanus, Cornelius nomine, Sallustij magni nepos, in Latinam linguam transferre curauerit; tamen dum laboraret nimium esse breuis, particularia historiæ ipsius, quæ magis allicere possunt animos auditorum, præ nimia breuitate indecenter omisit. Hæc ille, præter alia multa posuit in prologo sui voluminis. Genuinum est igitur opus Dictys Cretensis de bello Troiano conscriptum. Eius autem dicta circa finem operis attinentia propius ad Equum Durætum appellatum, ea sunt: *Atque eadem nocte Antenor clam in templum Mineræ venit: ubi multis precibus immisit Theano (quæ templi sacerdos erat) per suasit, ut Palladium sibi traderet: habituram nempe magna eius rei præmia. Ita perfectio negotio ad nostros venit, hisque promissum offert. & mox: Ob quæ placet vniuersis mihi Mineræ donum quam honoratissimum. Tum accitus ad eam Helenus, cuncta quæ ante gesta erant, non secus ac si præsens fuisset, ordine exponit: additque, sinem iam aduenisse Troianarum rerum: quippe quo maxime sustentarentur, summam ciuitatis Palladium fuisse: quo ablato, exitium ingruere. Ceterum donum Mineræ fatale Troianis esse, E Q V V M ligno fabricatum forma ingenti, cuius magnitudine muri soluendi essent, adnitente atque ministro Antenore. ac inferius: Itaque ut Heleno placuerat, multa materies, quæ apta huiusmodi fabricæ videbatur, per Epeum atque Aiaceum Oilei aduecta. Et adhuc infra: Interim apud naues, ut Heleno placuerat, E Q V V S tabulatus extruitur per Epeum fabricatorem eius operis. Cui edito in immensum ima, quæ sub pedibus erant, rotis interpositis suspenderat, scilicet quo a tractu motus facilis foret: Vnde offerri donum Mineræ maximum, omnium ore aguitabatur. Ceterum apud Troiam auri atque argenti prædictum pondus per Antenorem atque Aeneam summo studio in eadem Mineræ portabatur. Et Græci postquam auxilia sociorum dimissa cognitum est, impensus pacem atque amicitiam agitare: nullo post barbarorum interfecto, aut vulnerato: quo magis sine ulla discordiarum suspitione apud hostes forens. Dein E Q V V M compactum affabre confixumque ad muros mouent, Nunciatum*

Guidonis versio Ephemeridum Dictys.

C *Atque eadem nocte Antenor clam in templum Mineræ venit: ubi multis precibus immisit Theano (quæ templi sacerdos erat) per suasit, ut Palladium sibi traderet: habituram nempe magna eius rei præmia. Ita perfectio negotio ad nostros venit, hisque promissum offert. & mox: Ob quæ placet vniuersis mihi Mineræ donum quam honoratissimum. Tum accitus ad eam Helenus, cuncta quæ ante gesta erant, non secus ac si præsens fuisset, ordine exponit: additque, sinem iam aduenisse Troianarum rerum: quippe quo maxime sustentarentur, summam ciuitatis Palladium fuisse: quo ablato, exitium ingruere. Ceterum donum Mineræ fatale Troianis esse, E Q V V M ligno fabricatum forma ingenti, cuius magnitudine muri soluendi essent, adnitente atque ministro Antenore. ac inferius: Itaque ut Heleno placuerat, multa materies, quæ apta huiusmodi fabricæ videbatur, per Epeum atque Aiaceum Oilei aduecta. Et adhuc infra: Interim apud naues, ut Heleno placuerat, E Q V V S tabulatus extruitur per Epeum fabricatorem eius operis. Cui edito in immensum ima, quæ sub pedibus erant, rotis interpositis suspenderat, scilicet quo a tractu motus facilis foret: Vnde offerri donum Mineræ maximum, omnium ore aguitabatur. Ceterum apud Troiam auri atque argenti prædictum pondus per Antenorem atque Aeneam summo studio in eadem Mineræ portabatur. Et Græci postquam auxilia sociorum dimissa cognitum est, impensus pacem atque amicitiam agitare: nullo post barbarorum interfecto, aut vulnerato: quo magis sine ulla discordiarum suspitione apud hostes forens. Dein E Q V V M compactum affabre confixumque ad muros mouent, Nunciatum*

Dictys narratio versio ne Septimij.

D *Atque eadem nocte Antenor clam in templum Mineræ venit: ubi multis precibus immisit Theano (quæ templi sacerdos erat) per suasit, ut Palladium sibi traderet: habituram nempe magna eius rei præmia. Ita perfectio negotio ad nostros venit, hisque promissum offert. & mox: Ob quæ placet vniuersis mihi Mineræ donum quam honoratissimum. Tum accitus ad eam Helenus, cuncta quæ ante gesta erant, non secus ac si præsens fuisset, ordine exponit: additque, sinem iam aduenisse Troianarum rerum: quippe quo maxime sustentarentur, summam ciuitatis Palladium fuisse: quo ablato, exitium ingruere. Ceterum donum Mineræ fatale Troianis esse, E Q V V M ligno fabricatum forma ingenti, cuius magnitudine muri soluendi essent, adnitente atque ministro Antenore. ac inferius: Itaque ut Heleno placuerat, multa materies, quæ apta huiusmodi fabricæ videbatur, per Epeum atque Aiaceum Oilei aduecta. Et adhuc infra: Interim apud naues, ut Heleno placuerat, E Q V V S tabulatus extruitur per Epeum fabricatorem eius operis. Cui edito in immensum ima, quæ sub pedibus erant, rotis interpositis suspenderat, scilicet quo a tractu motus facilis foret: Vnde offerri donum Mineræ maximum, omnium ore aguitabatur. Ceterum apud Troiam auri atque argenti prædictum pondus per Antenorem atque Aeneam summo studio in eadem Mineræ portabatur. Et Græci postquam auxilia sociorum dimissa cognitum est, impensus pacem atque amicitiam agitare: nullo post barbarorum interfecto, aut vulnerato: quo magis sine ulla discordiarum suspitione apud hostes forens. Dein E Q V V M compactum affabre confixumque ad muros mouent, Nunciatum*

Equus Troianus Dictys.

Troia muros
vt aedifica-
runt Neptu-
nus & Apol-
lo.

Homerus de
Equo Durio.
b 4 Odyff.

c 3 Odyff.

ciatum Troianis, vt cum summa religione susciperent, Mineræ scilicet sacrum, dica-
tumque. Quare magna vis hominum portis egressa, summa lætitia, sacrificioque donum
excipit, attrahitq. propius mænia. Sed postquam magnitudine operis impediri per portas
ingressum animaduertere, Consilium destruendorum desuper murorum capiunt; neque quis-
quam secus præ tali studio decernebat. Ita inuiolatum multis tempestatibus murorum opus,
Neptunique, vt perhibetur, atque Apollinis maxima monumenta (quæ scilicet numis e
templo Neptuni, & Apollinis corrafas ædificata fuerant) multo delectu ciuium manibus
dissoluuntur. Sed postquam maior pars operis eius deiecta est, consulto a Græcis intercessum,
confirmantibus non se passuros intra mænia duci EQVVM, priusquam prædicti pon-
dus auri atque argenti susciperent. Ita intermissò opere, semiraptisque mænibus, Vlysses
cunctos ciuitatis Troianæ artifices ad resciciendas naues conducit. Composita dein vniuer-
sa classe, vbi cuncta nauigia instructa, & premium persolutum est, iubent nostri perage-
re cæpta. Itaque destructa murorum parte, cum ioco lasciuique induxerunt EQVVM,
feminis inter se atque viris certatim attrahere festinantibus. Interim Græci, vbi cuncta
nauibus imposta sunt, incensis omnibus ad Sigæum secedunt, ibique noctem operiuntur.
Fessis dein vino multoque somno barbaris, quæ vtraque per lætitiâ securitatemque pa-
cis interuenerant, nostri multo silentio ad ciuitatem nauigant, seruantes signum, quod
igne elato Sinon, ad eam rem clam positus, tulerat. Moxque omnes postquam intrauere
mænia, diuisis inter se ciuitatis locis, vbi signum datum, magna vi cedere eos, quos fors
obiecerat, atque obruncare passim per domos atque vias &c. Huic autem enarrationi Di-
dymus in primis consentit Homerus inducens Menelaum ita b dicentem:

[Sed nondum talem ego vidi oculis,
Qualis Vlyssis patientis erat gratum pectus,
Qualem etiam illud fecit, & sustinuit fortis vir,
EQVO in polito, vbi infedebamus omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & fatum inferentes.

& postea Demodoco iubens, sub persona Vlyssis c latentis:
Sed certe perge, & EQVI apparatus cantâ
Lignei, quem Epeus fecit auxilio Palladis,
Quem quondam in arcem dolum duxit diuus Vlysses,
Viris vbi impleuisset, qui Ilium euerterunt.

& mox:

Sic ait: ille concitatus a Deo cœpit, apparabat cantilenam
Inde exorsus, quo pacto illi quidem bene tabularis nauibus
Consensus enauigauerunt, igne in tentoria iniecto
Græci: alij vero iam inclytum apud Vlysses
Sedebant in Troianorum foro absconsi EQVO.
Ipsi enim eum Troiani in artem protraxerunt.
Vt ille quidem in arce constitit, illi iudicia multa proferebant
Sedentes circa ipsum: trifariam autem ipsis placuit consilium
Aut præscindere cauum lignum sæuo ferro:
Aut de rupe deijcere protractum in summitatem:
Aut sinere ingens simulachrum Deorum placamentum esse,
Quæ vti que sententia etiam postea vt fieret futurum erat.
Fatale enim erat perire, postquam Vrbs intra se recepit
Ligneum ingentem EQVVM, vbi sedebant omnes Optimates
Græcorum, Troianis cædem & mortem afferentes.
Cecidit etiam vt urbem depopulari sunt filij Græcorum
Ex EQVO effusi, cauis insidijs relictis.

Didymus, non minus quam Homerus, lecutus est Tryphiodorus Ægyptius accinens initio sui
Poematis inscripti de Ilij excidio:

Tum

A Tum etiam Epeus faber consilijs Deæ Mineræ
 Fabricabat immensum equum, opificium inimicum Troiæ:
 Et cædebat ligna, & in campum deducebat,
 Ex ipsa Ida: unde etiam prius Phereclus
 Naues fabricauerat Alexandro belli principium.
 Faciebat autem in amplissimo latere aptatum
 Ventrem: cauans eum quanta est amplitudo nauis amplæ,
 Magnitudinemq; ipse artifex descripsit secundum rectam lineam:
 Cervicem vero infixit sculptis pectoribus,
 Flauo aspergens auro purpuream comam:
 Ipsa vero sublimis incumbens curuæ cervici,
 A ventre colligebatur nodoso vinculo.
 Oculos etiam lapideos imposuit in duobus circulis,
 Cælu berilli, & rubicundi amethysti,
 Ipsi autem equo propter geminos splendores coloris mistorum
 Lapidum, rubebant palpebris cæsi oculi.
 Argenteos quoque sculpsit dentes in genis,
 Extremitates versatilis fræni mandere conantes.
 Nec temere etiam aperuit vias magni oris,
 Præbens hac ratione viris occultatis in equo aerem retrofluum,
 Per nares etiam spirabat viuus halitus.
 Aures etiam adaptauit in summis temporibus
 Valde rectas, semper paratas vt manerent, & tubam audirent.
 Spinam etiam mollem dorso, simul etiam lumbis coaptauit:
 Coxas etiam copulauit clunibus mollibus.
 Trahebatur autem cauda demissa ad vltima vestigia,
 Quemadmodum vitis detracta tortuosis fimbrijs.
 Ipsi vero pedes maculosis genibus innitentes,
 Quemadmodum debebant ad cursum inuolucrum parari,
 Ita pergebant; manere autem eos iussit necessitas.
 Ungulæ vero non æneæ, non extabant super tibias,
 Sed cooperiebantur inuolucris splendidæ testudinis,
 Tangentes solum vix eas ære continente.
 Clausam etiam fabricauit ianuam, & scalam a se factam.
 Ipsa quidem vt inconspicua in latere equi aptata
 Intus & extra ferret exercitum inclytorum Græcorum.
 Illa vero ianua aperta & bene formata semper existens
 Effet ipsi via sursum & deorsum prouendi.
 Deinde vero ipsum circa cervicem candidam & genas
 Floribus purpureis lupatis, scilicet necessarij fræni.

Per ea quis
 punitur, per
 quæ peccauit.

Descriptio
 Equi Troiani
 pulcherrimæ

D * * *
 Ornauit ex ebore & ære argenteos vertices habente.
 Ipse postquam secundum omnia absoluit hostilem equum,
 Supposuit vnicuique pedum rotam ribijs congruam,
 Vt tractus in campo versatilis esset,
 Neque difficulter viam ambularet trahentibus Troianis.
 Sic is quidem effulsit horrore & decore multo,
 Capaxque & excelsus ipse. Eum vero neque recusasset
 Mars equestris agere, nisi fabricasset eum Epeus non viuum.
 Circa ipsum autem magnum murum excitarat Epeus, ne quis Græcorum
 Prius ipsum aspiceret, & attingeret dolum nondum vulgatum.]

Cautio in
 faciendo
 Equo.

Post hæc multis carminibus recensens Græcorum duces intra cauitatem Equi concludendos, & eorum ingressum in alium machinæ pulchre describens, Achiuorum fugam simulatam attexens; fraudolentique Sinonis mendacia colore veri depicta referens, persuadentia Troianis Equum intra Troiæ ciuitatem pertrahere: narransque Cassandræ vatis irrita vaticinia, licet veritatem detegentia, Troianos Equum ad mœnia trahere cum tripudio narrat, addens:

[Donec ingressi sunt portas Dardanias:
Ipsi vero anguli portarum venienti *ipss* angustiores erant:
Ceterum luno accessit, facilem accessum viæ
Prius præparans: Neptunus vero de curribus
Tridente dissecuit limina apertarum portarum.

Denique noctu Græcos ex Equo dicit exire, cumque socijs iunctos urbem capere, diripere, funditus excindere comburentes igne. Q. Calaber, qui & Cointus Smyrnæus appellatur, in Paralipomenis enarrans ea, quæ circa Ilium gesta, derelicta sunt ab Homero, consentiens aperte Tryphiodoro, Calchantem vatem inducit consulentem de Troia dolose capienda, nõ vi, sic ex augurio viso colligentem: ^d

Cointus sententia.

lib. 12.

Quare ne amplius vi tentemus urbem Troianam
Capere, sed an dolus & consilium aliquid forte efficiat *periclitemur*.
Sic ait: At nemo illorum se ratione aliqua dispicere dixit
Acrumq; belli remedia: quamvis cuperent fabricam *aliquam*
Reperire. Solus autem solertia sua cogitauit *quippiam*
Laertæ filius: & contra hæc verba edidit:
Amice Calcha, omnino Dijs cælestibus honorate,
Si vere in fatis est, vt belligeri Argiui
Dolis Priami urbem expugnent:
Fabricato Equo, viri principes ad insidias occultas
Ingrediemur eum prompte: copiæ autem recedant
Nauibus in Tenedum: & incendant omnia
In castris: vt Troes ex vrbe conspicati
Deposito metu in campum erumpant: sed vir quispiam
Audax, quem nemo inter Troianos nouit,
Extra Equum maneat, Martium sibi animum indens:
Qui simulet se vim Argiuorum præualidam,
Pro reditu ipsum immolare volentium, effugisse,
Quum se timide sub Equum fabrefactum recepisset: quem cõdiderint
Palladi, offensæ propter hastigeros Troianos:
Et hæc prolixè sciscitantibus ita commemoret,
Donec ei fidem, quamlibet difficiles adhibeant,
Tumque statim in urbem ducant, miserabilem visu,
Quo luctificæ nobis irruptionis signum ostendat:
Alijs quidem in *Tenedo* ardentem subito facem attollens,
Alios vero ex capaci Equo exire iubens,
Quando Troiani curarum expertes somnum carpent.
Sic ait: dum igitur omnes prædicant, & præ alijs
Calchas eum demiratur, quod suggestisset Argiuis
Bonum consilium & dolum, qui Argiuis futurus
Erat victoriæ adiumentum, at ingens clades Troianis:
Ideo ad bellicosos principes sic verba fecit:
Nolite alterius porro deliberationes vobiscum inire
Amici, sed obsequimini pugnaci Vlyssi.
Commentum enim bonum prudentis viri non irritum erit.
Iam enim Dijs Græcis desiderium perficient,
Nec vana hinc inde signa exhibentur

A A Ioue, namque desuper magnum fragorem edunt per sudum
 Tonitrua cum fulgetris: & præteruolant populum
 Aues dextræ, intensa voce clangentes.
 Quare ne quæso longo tempore in vrbs obsidione
 Commoremur. Troianis enim necessitas inspirauit magnum
 Animi robur, quæ ad defensionem etiam ignauum extimulat.
 Et fortissimi tunc sunt homines ad pugnam cum animis
 Obfirmatis luctificam mortem contemnuunt:
 Vt nunc Troium nati abiecto terrore propugnant
 Pro vrbe sua, valdeque ipsis animus furit.]

Necessitatis
 vis.

Deinde latius explicat fabricam Equi ab Epeo, & reliqua tali commento de Troia dolose
 capta combustaque concinit luculenter. Ab his edoctus Virgilius, eandem Græcorum
 fallaciam per Equum Durium in Troianos elegantissime describit, inquiringens.]

[. Fracti bello, fatisque repulsi
 B Ductores Danaum, tot iam labentibus annis,
 Instar montis Equum diuina Palladis arte
 Ædificant, sectaque intexunt abiete costas:
 Votum pro reditu simulant, ea fama vagatur.
 Huc delecta virum sortiti corpora, furtim
 Includunt cæco lateri: penitusque cauernas
 Ingentes, vterumque armato milite complent.
 Est in conspectu Tenedos, notissima fama,
 Insula diues opum, Priami dum regna manebant.
 Nunc tantum sinus, & statio male fida carinis:
 Huc se prouecti deserto in littore condunt,
 Nos abiisse rati, & vento petiisse Micænas
 Ergo omnis longo soluit se Teucra luctu:
 C Panduntur portæ: iuuat ire, & Dorica castra
 Desertosque videre locos, litusque relictum.
 Hic Dolopum manus, hic sæuus tendebat Achilles:
 Classibus hic locus, hic acies certare solebant,
 Pars stupet innuptæ donum exitiale Mineræ,
 Et molem mirantur Equi: primusque Thymætetes
 Duci intra muros hortatur, & arce locari:
 Siue dolo, seu iam Troiæ sic fata ferebant.
 At Capis, & quorum melior sententia menti,
 Aut pelago Danaum insidias, suspectaque Dona
 Præcipitare iubent, subiectisque vrere flammis:
 Aut terebrare cauas vteri, & tentare latebras.
 Scinditur incertum studia in contraria vulgus.
 Primus ibi ante omnes, magna comitante caterua,
 D Laocoon ardens summa decurrit ab arce:
 Et procul: o miseri quæ tanta infania ciues?
 Creditis auctos hostes? aut vlla putatis
 Dona carere dolis Danaum? sic notus Vlysses?
 Aut hoc inclusi ligno occulantur Achiui:
 Aut hæc in nostros fabricata est machina muros,
 Inspectura domos, venturaque desuper vrbi:
 Aut aliquis latet error. Equo ne credite Teucri.
 Quicquid id est, timeo Danaos & dona ferentes.

& mox, post enarratum Laocoontis fatum, de Sinone dicit:
 Ecce manus iuuenem interea post terga reuinctum
 Pastores magno ad Regem clangore trahebant

Darda-

Dardanidæ : qui se ignotum venientibus vltro,
 Hoc ipsum vt strueret , Troiamque aperiret Achiuis,
 Obtulerat , fidens animi , atque in vtrumque paratus ,
 Seu versare dolos , seu certæ occumbere morti .
 Vndique visendi studio Troiana iuuentus
 Circumsusa ruit , certantque illudere capto .
 Accipe nunc Danaum insidias , & crimine ab vno
 Disce omnes .

Et inde proposita longiore Sinonis oratione dolosa , Priamum inducit interrogantem , & Sinonem de Equo respondentem , ita :

Quo molem hanc immanis Equi statuere ? quis autor ?
 Quidue petunt ? quæ religio ? aut quæ machina belli ?
 Dixerat : Ille dolis instructus , & arte Pelasga ,

& mox , technas astute quum celasset inuento satis verisimili , fatur :

Hanc pro Palladio moniti , pro Numinæ læso
 Effigiem statuere , nefas quæ triste piaret .
 Hanc tamen immensa Calchas attollere molem
 Roboribus , extis , cæloque educere iussit :
 Ne recipi portis , aut duci in mœnia possit ,
 Neu populum antiqua sub religione tueri .
 Nam si vestra manus violasset dona Mineruæ :
 Tum magnum exitium (quod Dij prius omen in ipsum
 Conuertant) Priami imperio , Phrygibusque futurum .
 Sin manibus vestris vestram ascendisset in urbem ,
 Vltro Asiam magno Pelopeia ad mœnia bello
 Venturam , & nostros ea fata manere nepotes .

Inde Laocoontis misero fato narrato :

Ducendum ad sedes simulachrum , orandaque Diuæ
 Numina conclamant .
 Diuidimus nuros , & mœnia pandimus vrbis
 Accingunt omnes operi , pedibusque rotarum
 Subiiciunt lapsus , & stupea vincula collo
 Intendunt . Scandit fatalis machina muros ,
 Foeta armis : circum pueri innuptæque puellæ
 Sacra canunt , funemque manu contingere gaudent :
 Illa subit , mœniæque minans illabitur Vrbi .
 O patriam , o Diuum domus illum , & inclyta bello
 Mœnia Dardanidum ! quater ipso in limine portæ
 Substitit , atque vtero sonitum quater arma dedere .
 Instamus tamen immemores , cæcique furore ,
 Et monstrum infelix sacrata sistimus arce .
 Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
 Ora , Dei iussu non vnquam credita Teucris .
 Nos delubra Deum miseri , quibus vltimus esset
 Ille dies , festa velamus fronde per urbem .
 Vertitur interea cælum , & ruit Oceano nox ,
 Inuoluens vmbra magna terramque polumque ,
 Mirmidonumque dolos . Fusi per mœnia Teucris
 Conticuere : sopor fessos complectitur artus .
 Et iam Argiua phalanx instructa nauibus ibat
 A Tenedo , tacitæ per amica silentia Lunæ
 Littora nota petens : flammam quum Regia puppis
 Extulerat ; fatisque Deum defensus iniquis

Inclusos vtero Danaos, & pinea furtim
 Laxat claustra Sinon: illos patefactus ad auras
 Reddit Equus: lætique cauo se robore promunt
 Tifandrus, Sthenelusque duces, & dirus Vlyffes,
 Demifum lapsi per funem, Athamasque, Thoasque,
 Pelidesque Neoptolemus, primusque Machaon,
 Et Menelaus, & ipse Dolifabricator Epeus.

Quos vna cum Græcis alijs e classe terram appulsis cōglobatos postea memorat Ilium euer-
 tisse, flammisque destruxisse: Narrationem huiusmodi desumpserunt hi classici ab antiquis. *s. lib. 1.*
 simo Dicty. Cui consentit etiam Lucretius ita *f*

Nunquam Tyndaridis formæ constatus amore
 Ignis Alexandri Phrygio sub pectore gliscens
 Clara accendisset sæui certamina belli:
 Nec clam Durateus Troia Pergama partu
 Inflammasset EQVVS nocturno Graiugenarum.

B Et præter Plautum, Tullium, Horatium, & alios propemodum innumeros, Dictys histo-
 riam utcumque recipit Guido de Columna Messana, circa finem sui voluminis aiens: *2 Sa. 2 lib. 30.*
 „ cerdos Crisis maioribus Græcorum exercitus consuluit in secreto, vt fieri faciant in si-
 „ militudinem Equi, quendam magnum EQVVM ÆNEVM: vt in eo possint saltem mil-
 „ le milites constipari: qui Equus constet secundum quod ego decreuero: Nam est hæc *Equus 2neus*
 „ omnium Deorum vere voluntas. Hic autem EQVVS fiet magisterio & arte apti sapien-
 „ tis artificis: in quo constituentur quædam clausuræ sic artificiose cōpositæ, quod ab
 „ exteriori parte aspectibus omnium non patebunt, per quas quum locus erit & tempus,
 „ ab eo exire valeant prædicti milites constipati. Quo factò, & EQVO ipso perfectò, oc-
 „ culte militibus introductis: petetis a Rege Priamo vt EQVVM ipsum in honorem Pal-
 „ ladis, & in templum suum permittat introire, vobis eam occasionem prætendentibus
 „ quod causa cuiusdam vori vestri soluendi voueritis ipsi Deæ, propter subtractionem Pal-
 „ ladij, quam fecisti, a templo eius. Ad Crisis autem consilium sacerdotis prouisionem ip-
 „ sius cum maximo labore sine intermissione aliqua factus exiit Equus ipse perfectus ta-
 „ men & completus vltimo anno captiõnis ciuitatis ipsius. Reges autem, qui venerant
 „ apud Troiam in auxilium Regis Troiæ, de quibus superius dictum est, percipientes tam
 „ vile pactum quod Rex Priamus cum Græcis inierat, omnes cum suis recesserunt a Troia,
 „ ad eorum regna Priamo dimisso redeuntés. (Et post multa de pacti iuramentique solenni-
 „ tatibus inter Græcos & Troianos peractis, addit ex Dictys historia Guido:) Quibus præsti-
 „ tis iuramentis, dum Rex Priamus pro certo putaret iuramenta a Græcis facta dolo care-
 „ re: Helenam Græcorum Regibus restituit & eis eam humilibus precibus commendauit,
 „ ne parerentur quod aliqua fort assis iniuria sibi posset inferri: quod Græci fictiæ lætis
 „ vultibus annuerunt. Græci vero cupientes ex Equi dolo sæ fraudis eorum insidias, rogant
 „ Priamum, vt EQVVM ÆNEVM, quem in honorem Palladis se dixerunt fecisse, vt
 „ sit eis propitia in recessu, in ciuitatem Troiæ iubeat intromitti, & coram templo Mi-
 „ neruæ locari, vt Dea Pallas in tali enxenij oblatione sedata pro furto Palladij, in eorum
 „ reuerfione cum nauibus eorum propitia absque maris periculis eos salue nauigare per-
 „ mittat. Licet enim Rex Priamus ad petita nullatenus respondisset: Æneas tamen &
 „ Antenor faciendum esse duxerunt, asserentes quod tale enxenium ad Ciuitatem decus
 „ perpetuo sit mansurum. Inuitus itaque Rex Priamus annuit quod Æneas, & Antenor
 „ dolosis fraudibus concesserunt. Et interim Græci promissum aurum & argentum a Pria-
 „ mo Rege percipiunt: & onera frumentaria eis pacta, eorum deducunt ad naues, & on-
 „ rant in eisdem. Vniuersi vero Græci conuenientes in vnum cum maximo deuotionis
 „ affætu cum eorum processionibus sacerdotum cum funibus & alijs necessarijs trahunt
 „ EQVVM, & vsque ad portam ciuitatis deducunt; non enim porta fuit tantæ latitudinis
 „ & altitudinis spaciosa, quod per eam potuisset EQVVS ipse commode introduci.
 „ Propter quod necessarium exitit quod ex muro & porta in tantum demoliri deberet,
 „ quod fieret ad introductionem EQVI ipsius altitudinis & latitudinis spaciosa. Quo
 „ factò,

„ facto, EQVVM ipsum in ciuitatem Troiani ciues cum multo gaudio introducunt. Et cetera secum, incendium & direptionem, ac vicinum excaminatum Troiæ referentia. Verum enim vero, mirabile illud est, quod omnibus alijs ex historia Diçys Equum ligneum recipientibus, iste solus Guido legerit Equum æneum. An quia vtrumque fuit, ligneus intrinsecus, æreis laminis extrinsecus contextus? an quia Equi pedes æreis obducti soleis, vt ait ipse Tryphiodorus, potuerunt Equum totum denominare Æneum, quod tota vis Equi consistere videatur in pedibus, quibus & currit, & calcitrat?

Tertia sententia Plinij, Pausaniaque de Troiano Equo proponitur, & alijs ante comparatur, ac de singulis tribus censura promulgatur.
Cap. CXXXIII.

Porro longe aliter de Troiano Equo senserunt Plinius, atque Pausanias; mediam quendam sententiam inter Diçym, atque Daretem afferentes, dum existimant Equum Troianum exitisse machinam bellicam, ei proporzione respondentem, que muros aperto Marte quatiens Aries a veteribus appellabatur. Enimvero Plinij verba sunt: *Equum (qui nunc Aries appellatur) in muralibus machinis Epeum ad Troiam inuenisse dicunt.* Hoc ipsum sensisse clare videtur Pausanias in Atticis inueniens, dum agit de Donarijs in sacello Dianæ positus: *Equus etiam Durus ex ære ibi positus: quem machinam fuisse bellicam ab Epeo factam ad muros deiciendos, fateatur necesse est qui Troianos noluit stuporis, ac stultitiæ condemnare. Verum quoniam traditum est, Græcorum fortissimum quemque in Equum illum, se abdidisse, conuenit Equi ænei forma cum ijs, quæ de Troiano memorie prodita sunt. Mnestheus enim, Teucer, Thesei etiam filij ex Equo erumpunt.* Et in Phocicis, primum quidem inter Donaria Delphica. *Sed Argui secum præclarius quam cum hostibus actum rati, æneum Equum ad effigiem Durij Delphos miserunt, ab Antiphane Argiuo fabricatum.* Et inferius de Picturis Polygnoti scribens ait itidem in Phocicis: *Pinxit vero etiam Epeum Troiæ muros equantem Solo. Prominet inter ruinas caput solum Equi Duratei. Adest & Polypoetes Pirithoi filius, vitta præcincto capite. Adfuit Achamas Thesei filius, caput cristata gula tegente. Ajax Oilei cum scuto ad aram accedit insurandum concepturus, priusquam Cassandra vim afferat. Sed ipsa Cassandra humi, Palladium complexa; quod ipsum e suis sedibus virgo auellit, quum supplicem ab Ara Ajax abstraxit.* Cui quidem communi Poetarum, atque Pictorum figmento fidem ipse non adhibet: existimans Equum Durium fuisse machinam bellicam muros deiciuentem. Quam opinionem secutus & ipse Polydorus Virgilius, agens de rerum inuentoribus ait *Epeum Inuentorem fuisse Arietis, machinæ muralis.* Cuius tamen inuentionem Virgilius refert ad Carthaginenses, dum Cades oppugnarent. Nos itaque vt istam opinionem, Pausaniæ Plinijque de Troiano Equo satis probabili coniectura nixam, & non aspernandam esse censemus: scilicet vt olim coniciebamus explicantes Encyclopædia quadam Pagnium Securis Epei, a Summia Rhodio compactum, quum ad eam machinam in hostiles muros agendam fortissimi Græcorum conuenerint, ea robustissimum inuentum dici meruit in Epigrammate præfisco. Quumque Græci, ne offenderentur a Troianis, machinam impellerent in mœnia Troiæ contexti sub aliqua magnæ molis illius parte, proinde dici potuerunt a Poetis in Equo inclusi. Sicut autem machina muros quatiens impulsu magnæ trabis in apice ferro vel ære munitæ, vocata fuit olim Arietis nomine, quia velut vno capite Arietis in morem ac fortasse formam muros hostium tunderet; ita prorsus Epei machina lignea nomen Equi potuit adipisci, quod sub Equi specie constans, inferne quatuor magnis trabibus, tanquam cruribus fulciretur; quarum duæ stabiles innixæ solo firmarentur in modum pedum anteriorum; duæ reliquæ mobiles ad iuncturas coarum, ceu pedes posteriores aucti a muris Equi calcitrantis, a viris robustissimis pluribus violenter impulsæ, mœnia validissime quaterent. Ita sane non improbabili coniectura dudum Plinio, Pausaniæque consentire videbar de Troiano Equo. Sed in præsentia simpliciore, nuda veritate nixam historiam oculati testis Dareti Phrygij complector cum Cornelio Nepote. Quam tamen non emplexatur Homerus, nec alij Græci scriptores, a quibus omnes acceperunt Diçys Cretensis enarrationem, tum quod Græcum suum hosti Phrygio præferre maluerunt: tum

Polydorus
Virgilius
lib. 2. c. 11.
Arietis Inuentores
lib. 10. c. 19.

A maxime quod fabulæ speciem obtinet admirabilis, quæ proprium est circa quod Poetæ ver-
fari solent, & præter institutum Historiæ Historici Græcanici; de quibus non semel Plinius, ^{Græcorum}
inquiens tum: ^{scriptorum;} *Omnis Græciæ fabulositas, sicut & literarum claritas, ex hoc sinu pendet:*
tum ^{1.4. Prol.} *Minus profecto mirentur portentosa Græcia mendacia, de ijs & omne Lixò prodita, qui*
^{1.1.5. c.1.} *cogitent nostros nuper paulo minus monstrifica quædam de ijsdem tradidisse tum s' Mirum est*
^{flib. 8. c. 22.} *quo procedat Græca credulitas: nullum tam imprudens mendacium est vi teste careat tum de-*
nique, vt alia præteream, & *Non sine magna voluptate præcognitis proditijs, mendacijs Græciæ* & ^{lib. 28. c. 8.}
vanitatis: His consentanea scribit Iuuenalis ^b

- „ creditur olim
- „ Velificatus Athos, & quicquid Græcia mendax
- „ Audet in historia

^a Sat. 10.

B Nam, vt ait Britannicus, *Græci historici fabulas plerumque historijs inferciunt, mendacijsq;*
gaudent; quod in historia Troiana circa Durium Equum fecisse Dictym Cretensem cum Pau-
sania credimus. Quam quidem fabulosam narrationem vt primus omnium suscepit Home-
rus, ita eius exemplo Tryphiodorus, Q. Calaber, & alij multi tam poetæ, quam historici,
speciatimque Schematista noster, cuius imagines in Gemma delineatas iam explicare tem-
pus est.

*Propria Schematis explicatio proponitur de Troiano Equo secundum
sensâ poetarum veterum. Cap. CXXXIV.*

Schematista noster igitur Dictys, Homeri, ceterorumque Poetarum sensâ secutus, circa
Duratæum Equum illa cuncta singulaque proposuit, quæ ab illis tradita fuerunt. In
primis autem effinxit Equum immanis amplitudinis, altitudinisque tantæ vt pinnas muro-
rum æquaret, nec in urbem prouehi posset nisi porta diruta, murisque disruptis. Equi sub
pedibus rotæ mobiles delineatæ sunt, ad eius facilem tractum, vt vidimus apud Tryphiodo-
rum dicentem, ex historia Dictys:

- „ Suppositæ vniciuique pedum rotæ tibijs congruam,
- „ Vt tractus in campo vertatilis esset,
- „ Neque difficulter viam ambularet trahentibus Troianis.

C Licet huiuscemodi rotas non immediate sub Equi pedibus, ac sub tabulato, quo niteretur
Equus, effinxerit iste Schematista nutu suo, nullum habens antiquum Autorem, quem de
tabulato tractantem audire potuerim. Equi caudam ad pedes demissam hausit a Tryphio-
doro scribente:

- „ Trahebatur autem cauda demissa ad vltima vestigia,
- „ Quemadmodum vitis detracta tortuosis fimbrijs:

D Sub Equi ventre sedentes habentur duo confabulantes adinuicem; quorum alter Sinon est,
alter Vlysses, qui docet eum dolos, quibus Troianos circumuenire valeat ad introducend-
um Equum intra muros, qua de re Calabrum vidimus ita dicentem sub Vlyssis persona,

- „ sed vir quispiam
- „ Audax, quem nemo inter Troianos nouit,
- „ Extra Equum maneat, Martium sibi animum indens;
- „ Qui simulet se vim Argiuorum præualidam,
- „ Pro reditu ipsum immolare volentium, effugisse,
- „ Quum se timide sub Equum fabrefactum recepisset: quem condiderint
- „ Palladi, offensæ propter hastigeros Troianos.

E Ante molem ingentis Equi, velut eam trahentes fimbis duo ponuntur homines, vice mul-
torum, qui non potuerunt in angusto loco Schematis effigiari. Ante duos hosce trahentes
Equum, siue Græci ad muros urbis Troiæ, siue Troiani potius ad portam disruptam, duo sunt
alij simulter ad instar multorum adorantium genuflexi cum Sacerdote stante sacrificanteque;
de quibus ita Dictys: *Dein Equum compactum affabre confixumque ad muros mouens. Nun-*
ciatum Troianis, vt cum summa religione susciperent, Mineruæ scilicet sacrum dicatumque.
Quare magna vis hominum portis egressa, summa lætitia, sacrificioque donum excipit, attra-

hitque propius mania. Sed postquam magnitudine operis impediri per portas ingressum animaduere, consilium destruendorum de super murorum capiunt; neque quisquam secus pratali studio decernebat, &c. In ipsa vero murorum fractura tepulchralis est vrna, qua designantur cineres Laomedontis olim supra Troiæ portam Scæam conditi, per quam difficiam cum muro Durius Equus introductus est; de quibus cineribus ita Boccacius in sua
 lib. 6. c. 14. Deorum Gentilium Genealogia: ⁱ Nam dicit Seruius Priamum sic egisse, ut pro rato haberet secundum Plautum, tribus stantibus rebus, Troiam capi non posse, vita scilicet Troili, Palladij conseruatione, & Laomedontis sepulchro integro, quod in porta Scæa fuit. & inferius de Vlyffe dicit: ^k Suo opere Laomedonteus cinis, qui super Scæa porta Ilionis seruabatur, caute sublatu est. At supra sepulchralem vrnam Virginis caput, cum subscripto velut in tabella grammatice Latino. V. mihi designat Cassandram Vatem, siue Cassandræ Vaticinium veridicum, sed non creditum de Troiæ destructione per introductionem Equi Duratæi; de quo
 K l. 7. c. 11. de Vlyffe dicit: ^k Suo opere Laomedonteus cinis, qui super Scæa porta Ilionis seruabatur, caute sublatu est. At supra sepulchralem vrnam Virginis caput, cum subscripto velut in tabella grammatice Latino. V. mihi designat Cassandram Vatem, siue Cassandræ Vaticinium veridicum, sed non creditum de Troiæ destructione per introductionem Equi Duratæi; de quo
 Caput Virginis cum V. subscripto quid.
 Encid. 2. Cassandræ vaticinio sic post Dictum, & ex eo Virgilius ^l

[Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
 Ora, Dei iussu non vnquam credita Teucris.

& ante Virgilium Tryphiodorus ita:

Sic hi ante urbem clangore & tumultu
 Duxerunt in arcem grauidum intus Equism.
 Virgo vero Cassandra e thalamo a Deo producta, non amplius
 Valebat manere intra thalamos: effringens vero repagula,
 Ferebatur quasi bucula expedita, & veluti cestro percita,
 Aculeus quam fauciauit boues vexantis cestri:
 Ipsa vero bucula neque ad gregem accedit, neque pastori
 Obtemperat, neque pabulum desiderat; sed iaculo
 Acuto fauciata bouina transit, septa.
 Talis erat etiam virgo Cassandra vaticini impetus stimulo
 Errans corde, sacram concutiebat laurum:
 Vbique vero mugiebat per urbem, neque parentes,
 Neque amicos curabat; reliquit nam ipsam virginem pudor:
 Non sic Thressam mulierem in saltibus
 Dulcis tibia in montibus culti Bacchi excitauit:
 Quæ quidem adeo Baccho excitata, vagabundum oculum intendit.
 Nudum quatiens caput nigra hedera:
 Sic ipsa quidem errabunda monte exiliens
 Cassandra, recenter prodiens faciebat: frequenter autem coimas
 Lanians, & pectus, exclamauit furiosa voce:
 O miseri Troiani, quare istum detestandum Equum dicentes,
 Miseri furore agimini, & extremam ad noctem
 Properatis, & belli finem, & inexcitabilem somnum?
 Hostium hic Equus Martius est. Ipsi vero scilicet nunc
 Somniorum parturigenes miseræ Hecubæ partu edentur,
 Et desinet etiam annus qui excidium distulit bello soluto.
 Troianis enim adest principum Græcorum dolus, quos ad bellum
 Armis coruscantibus sub obscurissimam noctem
 Pariet fortis Equus. In terram vero modo prosilientes Græci ex Equo
 Ad prælium festinabunt ipsi consummatissimi bellatores.
 Non enim Equum confidentem cum partus doloribus releuantem
 Editis viris per noctem iuuabunt mulieres:
 Ipsa vero Lucina fiet quæ ipsum Equum fabricauit:
 Ventrem vero prægnantem aperiens exclamabit
 Minerua urbium vastatrix, obstetrix partus luctuosi Troianis,
 Atqui purpuream voluitur intra parietes Troiæ

Sanguinis effusū pelagus, & fluctus cædis.
 Vinculaque necantur circa manus miserarum mulierum
 Infinita. Latet vero sub Equo ignis occultatus.
 Væ mihi propter meos dolores, væ mihi propter patriam urbem:
 Mox enim mihi exiguus civis erit: perit Troia opus
 Deorum, radicitus pereunt fundamenta Laomedontis aui mei.
 Te etiam pater Priame lugeo, qualia mihi nunc
 Ambo sustinebitis? Tu quidem pater misere cadens
 Iacebis apud magnam Aram Herci Iouis:
 Tu vero, o mater, liberis præstans, tua de mortali forma
 Dij rabidam canem facient post liberos interemptos:
 Diuina Polyxena te quoque prope patriam terram
 Maciatam paulum lugebo. Utinam debuisset aliquis
 Græcorum post tuos luctus me etiam ipsam occidere.
 Quæ enim mihi vilitas vitæ est huius, si me referuat longius
 Miseriori morti? Hospita namque me teget terra,
 Qualis vero mihi domina erit, ipsi etiam regi dona,
 Donum inquam texit Agamemnoni, pro tot laboribus
 Ceterum nunc mihi considerate, hæc que noscitur omnia,
 Et nebulam noxæ insipientes abstergite.
 Rumpatur securibus corpus ampli. EQVI,
 Aut igni comburatur. Hostilia vero corpora occultans
 Pateat, & mangus rogos fiat Græcis:
 Et tunc mihi conuiuamini, & ad choream excitamini,
 Statuentes crateras libertatis amabilis.
 Ipsa quidem sic locuta est: ei vero non quisquam obtempera-
 bat. Ipsam namque Apollo
 Simul & bonam vatem, & suspectam reddidit.
 Eam pater Priamus increpuit minatus verbis:
 Quis te iterum improbam vatem infustus dæmon huc adduxit
 Confidentem, impudentia prædita? frustra namq; vaticinaris quæcumq; dicis.
 Nondum tibi defatigatus est animus infano morbo,
 Neque saturatus est turpibus furoribus?
 Ceterum etiam nostris conuiuijs molesta
 Aduenisti, quando omnibus liberum diem exhibuit
 Nobis Iupiter Saturnides, & dissipauit naues Græcorum?
 Neque amplius longæ hastæ vibrantur, neque arcus
 Intenduntur: nec armorum strepitus adest: silens etiam sagitta:
 Verum choreæ, carmina melliflora, vt in victoria adsunt.
 Non mater propter filium luget, neque ad pugnam
 Mulier virum iuuenem mittens plorat vt vidua.
 Minerua vero tutelaris suscepit EQVVM adductum,
 Ipsa virgo bellicosa. Tu autem ante ædes prouens,
 Mendacia vaticinata, & inutilia patriæ tuæ,
 Laboras temere, & urbem lætam turbas.
 Male peceas: Nobis vero choreæ, conuiuia, & carmina curæ sunt.
 Non enim amplius Troiæ sub mœnibus metus reliquus est:
 Neque amplius indigemus vaticina tua voce.
 Sic locutus, iussit abducere desipientem virginem
 Intra penetralia thalami. Vix vero & inuita, patri
 Obtemperabat. Virgineum autem in lectum procidens
 Plorabat cognoscens suum fatum: videbat enim iam
 Patriæ ardentis in mœnibus grassantem ignem.]

Hanc igitur Virginem Vatem Cassandram in Schemate nobis expressit Autor capite puella mœstissimæ, sub quo depinxit in tessera utrumque interpunctam. V. forte signans. V. gemmatum, quasi diceret Virgo Vates, aut Veridica Vates; mœsta, quia fidem sibi negari sentit, a quibus maxime præstari debuerat. Immo forsitan terna illa sub equo locata, & ad inuicem implicata (nisi quis ad ornatum posita voluerit) signare possunt eandem Virginem Vatem Veridicam: simul & Vulcanum, qui Troiam concremavit: & Junonem, cuius odio Troia fuit eversa, ob prælatam sibi Venerem; etenim numerus Octonarius Vulcano dicitur, & Junoni, scribitur a Bongo tractante de Mystica Numerorum significatione; ita, Virgo Vates Veridica Vaticinata Vindictam Vxoris Vulcano Vlore. Tot ergo mysterijs foetæ sunt imagines in Schemate; quo pariter docemur & Hostium dona semper esse mala, dolosaque: & Aduersus hostes in bello iusto, (quale fuit Græcicum in Troianos, Helenæ raptores, iniustosque detentores) dolis arque viribus utendum. Verum enim vero Græci, ut habere potuerunt iustam causam inferendi belli Troianis, ob iniuriam Helenæ raptæ, nec non eos decipiendi, qui violato nequiter Hospitij iure, seductam Hospitis uxorem abduxerunt in Asiam; at tamen suas fraudes bellicas Equi Durij donario Palladi dicato regere, nefarium omnino fuit, & sacrilegium. Vnde licet Victores, Troia deleta, multas primarias feminas Asiæ, pro vna Græca, duxerint captiuas in Europam; quicumque nihilominus fallacis Donarij suadores, & comprobatores extiterunt, ac eius ventrem dolose repleuerunt, omnes ad vnum a Troianis incendijs infaustum in patriam reditum expeuti sunt, quæ naufragi vndis absorpti, quæ peiori quoque sorte, fatoque profusus infelici fortunis, & honore spoliati, domesticæ infamia notati, & a proprijs interempti filijs, vel vxoribus adulteris. Respuit enim Numen fraudibus hominum cooperari, fauereque dolis. Hoc euentu monitus, donaria sine dolo, pura mente, synceraque voluntate, pietatis officium Deo, Diisque præstare didici; namque inter sacras supellestiles in Sacratio Diui ANTONII de Padua votum

D. O. M.

Scriptorium Calamum Aureum

Adamante Illustrem

Cum Epigraphe ÆT. S.

Venatione Sapientiæ Cælatum

Ab EDOARDO BARONE HERBERT

De Cherbury In Anglia

Et Castri Insulæ De Kerry In Hibernia

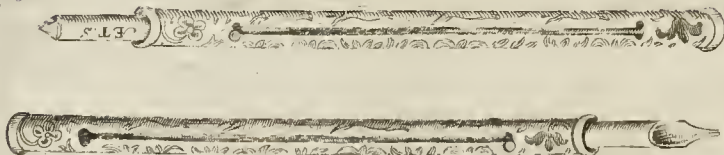
Pari Vtriusque Regni

Nobili Philosophiæ Instauratore

Munus olim sponte missum Honoris ergo

Tanquam Aeterna Scribenti

FORTVNIO LICETO

Æternorum Scriptori Vere Diuine
 DIVO ANTONIO CONFESSORI
 Multiplicis Gratæ Memor
 LICETVS

Donarium Dicitur

Ann. Sal. MDCCLII.

A Erim vero sacra Diui ANTONII monumenta siderea doctrinae auro calamo scripta sunt, adamantino candore puritatis, indomitaq; firmitate veteris pietatis & assiduis meditationibus, atque laboriosis concionibus venationem aeternae sapientiae simul & animum non irritam exercuisse videntur. Ad quod munus alludens Cl. V. Claudius Bergardus Molinensis Gallus, in Patauino Lyceo Philosophiae Professor Primus-Par, accinebat:

- „ Aurea penna tibi iam pridem missa, LICETE,
- „ Aurea scribenti dogmata, prima fuit.
- „ Altera scribenti Gemmas gemmata paratur:
- „ Nec calamo dispar aurea pyxis erit.
- „ Vti aequae iuncta simul decus est sublimibus alis,
- „ Quis tibi Dedalea tutius arte paras.
- „ Nam gemmae decorant aurum, decorantur ab auro:
- „ Quaeque premunt alios, te super astra vehunt.

Sed ad prisca nostra Hieroglyphica Gemmarum Anularium iam redeamus.

B

*Virorum Heroica virtute praestantium vultus apud antiquos memoria,
ac imitationis ergo passim effigiatos haberi.*

Schema XLIII. Gemma.

C

D

ACHILLIS effigies Martiale illud et bellicum spirans, quod ab Homero, Papyro aliisque describitur. In aversa Numismatis parte Dea marina Telis est. filio suo arma a Vulcano afferens cum inscriptione ΜΗ ΤΡΟΣ ΠΗΛΕΙΔΟΥ id est MATRIS. PELIDAE. Peleus enim ethidos maritus fuit et Achilles parens. Apud Petrum Stephanonum

Achillis imago quâlis, & cur in Schemate.
Cap. CXXXV.

Vere quidem Anonymus ait de Schemate: *ACHILLIS* effigies, Martiale illud, & bellicum spirans, quod ab Homero, Papinio, alijsque describitur: In auersa Numismatis parte Dea marina Tethis est, seu filio suo arma a Vulcano afferens, cum inscriptione ΜΗΤΡΟΣ ΠΗΛΕΪΔΟΥ: id est, *MATRIS PELLIDÆ*: Peleus enim Tethidos maritus fuit, & Achillis parens. Quibus addere lubet, vidisse me confirmare penitus Numisma non ita dudum in Museo Cl. Viri Ioannis Galuani I. C. Patavini, eius horum antiquorum studiofissimi. Facies Achillis a Dacere Parygio descripta similis est effigiatae in Schemate; dicit enim, post delineatos Heroes illos a se visos, qui militaverunt ad Ilium: *Achillem pectorosum: ore venusto: membris valentibus: magna vi brachiorum: bene crispatum: clementem: in armis acerrimum: vultu hilari: largum: dapilem: capillo myrteo.* Nam oris venustus, clementia, vultus hilaritas, largitas, & dapilis apparet in facie. Capillorum crispitudinem occultat galea. Qui sint myrteci capilli nobis ignotum. Nisi dicantur ad caeruleum colorem inclinantes utcumque, ratione Matris; etenim marini Dij earum oleis capillis finguntur. Cetera signa, si possunt ex vultu simplici cognosci, qui solus habetur in Schemate. Nō est omitendum, apud antiquos passim virorum heroica virtutes, seu militari, seu quavis alia praestantium, capita, vultusq; cōsueuisse tum in anulorum gemmis, tum etiam in Numis caelari, ad cultum, & imitationem virtutis eorum: Qua de re fuse tractauimus in opere nostro de Analis Antiquorum. ^{cap. 27.} Prærogatiuæ autē, ac dotes & multæ, & magnæ Achillis, adeo notæ sunt, ut operæ pretium non sit, huc eas e classicis referre. Illud tamen ab Antiquarijs aucto nosse, quando, & ubi, & a quo cusa primum fuerit ista moneta vetus cum Achillis capite galeato, & cum eius matre Tethide filio arma deferente in parte Numismatis posteriore.

Persei simulachro cur signauerit Alexander,
& cur vsq; veteres in Numis.

Schema XLIV. Gemma.

Apud Petrum Stephanonium.

in Gemma

De Anulis, quos ad signandum habebat Magnus Alexander.
Cap. CXXXVI.

A

A Nonymus intactum reliquit hoc Schema. Nobis tamen ipse Stephanonius proponens imaginem Persei sculptam in Gemma, præbuit ansam conijerendi fuisse in Anulo sigilli, quo Magnus Alexander signabat literas in Europam mittendas; nam ut ait Alexander ab Alexandro & ante illum Plinius de Magno Macedone: *Ipse tamen Alexander, deivito Dario, quas destinabat in Asiam literas, Darij Anulo imprimebat: quas vero in Europam, suo.* Suis autem erat habens imaginem Persei Atavi sui; cuius in honorem coronari voluit etiam Perseæ frondibus; ut ait Plinius: *Perseam quoque plantam eruditiores negauerunt ex Perseide propter supplexatam, sed a Perseo Memphisatam. Et ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, in honorem atavi sui.* Quapropter admodum probabili conjectura dicere possumus, Alexandrum anulo suo signatorio gestasse imaginem atavi sui Persei, ad cuius honorem voluit milites victores coronari frondibus Perseæ stirpis, quæ inde nomen traxerit, quod a Perseo atavo suo primum fata fuerit apud Memphis.

a lib. 2. c. 19.
b lib. 37. c. 6.
Alexander
cur vsus Anu
lo cum im
agine Persei
lib. 15. c. 13

B

Ceterum non caret etiam probabili ratione, quod asserere possemus imaginem atavi Persei sculptam fuisse dudum ab Alexandro in Numismate, quod eudi curauerit; etenim eius retestimonium non obscurum nobis exhibere videtur ipse Plutarchus agens de Fortuna, siue virtute Alexandri, dum introducit eum cum Diogene colloquentem in hæc verba: *Nunc ignosce nobis, Diogenes, Herculem imitor, Perseum amulor, Bacchique qui Deus autor mei est generis, inherens vestigijs, rursus in India vincentium Græcorum choro volo ponere & apud Montanas agrestesque trans Caucasum gentes Bacchi comestationum memoriam renouare. Sunt & ibi quidam duræ philosophiæ nudaio corpore adjecti, viri sancti, & suo iure viuentes, Deo operam uantes, Diogenem uitate rerum suarum superantes, nulla perâ indigent: Non enim recondunt alimentum, quod ijs terra subiude recens suggerit, potum fluij, solum ab arboribus desluentia, & herba e terra enascens lectum. Per me & hi Diogenem cognoscent. & ipsos Diogenes oportet etiam me Nomisma eudere, & barbarica e materia factum Græcicæ forma Republicæ signare.* Quid ni ergo in tali suo Numismate Persei atavi sui imaginem Alexander effigi curauerit, qualis in Schemate uisitur? At vero deinceps etiam, nulla relatione ad Alexandrum habita, potuit Antiquitas Persei virtutem venerari passim eius imagine sculpta, prætaue vel in gemmis, vel in tabulis; quod alijs heroica virtute præstantibus enensile constat, & Epicuro speciatim, ut admonet M. Tullius in ea verba: *Nec tamen Epicuri licet obliuisci, cuius imaginem non solum in tabulis, sed & in poculis, & in Anellis habebant.* Et quanto celebrior Epicuro Perseus? optime Schematista Perseo dedit alas in capite, quia fingitur habuisse non solum talaria, quæ spectari nequeunt in imagine earente pedibus, at etiam perasum a Mercurio, sic asserente Hygino *f Perseus. Hic nobilitatis causa, & quod insitato genere concubitionis esset natus, ad sidera dicitur peruenisse. Qui missus a Polydæte Magnetis filio ad Gorgonas, a Mercurio, qui eum dilexisse existimatur, talaria & perasum accepit.* Melius Albicicus, explicans Deorum imagines, *Perseus, inquit, etiam filius Iouis inter Deos annumeratus est; qui rex Asiæ diues & præpotens, qui & nauibus multas regiones transiit, & Africam debellauit: Qui & tres sorores illud regnum tenentes sua sapientia occidit, quæ Gorgone s dictæ sunt; quæ unum solum oculum habentes, homines se aspicientes vertebant in saxa. Hic enim tali imagine figurabatur. Erat homo iuuenis, alatus & volans quasi nauis discurrens, & alarum uisus & elatu: cui assistebat Minerva sapientie Dea, &c.* Profecto Schematista scite posuit Alas in capite, circa pileum, tum quod Asiæ pars uiuentis corporis exiitunt, non inanimati pilei: tum quod alludere uoluit ad uela nauigiorum, quæ super antennis in celsiore parte nauigij spectantur. Non inepte tamen ad huius sensum illi talaria dedit Ouidius, accinens:

Victores milites suos cur perseæ frondibus coronari uoluerit Alexander.

Orat. 1.

philosophorum Indorâ vita.

Numisma Alexandri

e s. de finib.

Alas in capite Persei cur posuit autor. f l b. 2.

C

Quid ni ergo in tali suo Numismate Persei atavi sui imaginem Alexander effigi curauerit, qualis in Schemate uisitur? At vero deinceps etiam, nulla relatione ad Alexandrum habita, potuit Antiquitas Persei virtutem venerari passim eius imagine sculpta, prætaue vel in gemmis, vel in tabulis; quod alijs heroica virtute præstantibus enensile constat, & Epicuro speciatim, ut admonet M. Tullius in ea verba: *Nec tamen Epicuri licet obliuisci, cuius imaginem non solum in tabulis, sed & in poculis, & in Anellis habebant.* Et quanto celebrior Epicuro Perseus? optime Schematista Perseo dedit alas in capite, quia fingitur habuisse non solum talaria, quæ spectari nequeunt in imagine earente pedibus, at etiam perasum a Mercurio, sic asserente Hygino *f Perseus. Hic nobilitatis causa, & quod insitato genere concubitionis esset natus, ad sidera dicitur peruenisse. Qui missus a Polydæte Magnetis filio ad Gorgonas, a Mercurio, qui eum dilexisse existimatur, talaria & perasum accepit.* Melius Albicicus, explicans Deorum imagines, *Perseus, inquit, etiam filius Iouis inter Deos annumeratus est; qui rex Asiæ diues & præpotens, qui & nauibus multas regiones transiit, & Africam debellauit: Qui & tres sorores illud regnum tenentes sua sapientia occidit, quæ Gorgone s dictæ sunt; quæ unum solum oculum habentes, homines se aspicientes vertebant in saxa. Hic enim tali imagine figurabatur. Erat homo iuuenis, alatus & volans quasi nauis discurrens, & alarum uisus & elatu: cui assistebat Minerva sapientie Dea, &c.* Profecto Schematista scite posuit Alas in capite, circa pileum, tum quod Asiæ pars uiuentis corporis exiitunt, non inanimati pilei: tum quod alludere uoluit ad uela nauigiorum, quæ super antennis in celsiore parte nauigij spectantur. Non inepte tamen ad huius sensum illi talaria dedit Ouidius, accinens:

D

Profecto Schematista scite posuit Alas in capite, circa pileum, tum quod Asiæ pars uiuentis corporis exiitunt, non inanimati pilei: tum quod alludere uoluit ad uela nauigiorum, quæ super antennis in celsiore parte nauigij spectantur. Non inepte tamen ad huius sensum illi talaria dedit Ouidius, accinens:

„ Pennis ligat ille resumptis
„ Parte ab utraque pedis, teloque accingitur vnco,
„ Et liquidum motis talaribus æera findit.

Nam & nauigiorum remi pedum instar habentur, a quibus e falo, dum ciquantur a nauis, depen-

dependent velorum, & alarum instar aquarum tenuatæ veluti telæ: de quibus in Idyllio
Noctis Etrusco nos olim: A

- „ Di lucid'or sò balenar le stelle:
- „ E d'Anfitrite i veli,
- „ Che pender veggio da gli alzati remi.

Panos Hieroglyphica, de Sermone, deque Vniuerso declarata.

Schema. XLV. Gemma.

*Pan primus calamos cera coniungere plures
Instituit: Pan curat oves, omnique magistros.
Apud Petrum Stephanonis in Gemma*

*Platonica Panos explicatio de conditionibus, & propria natura Sermonis
humani proponitur. Cap. CXXXVII.*

A Nonymus respiciens ad Syringam, & pedum in manibus Panos, cum celebrat primum
inuentorem sonoræ cicutæ, simul & Pastorem gregis. Nos autem mysticum allego-
ria sensum allaturi, primo Platonis opinionem indicabimus, qui Pana Sermonem interpre-
tatur, Mercurij filium, hoc est intellectus humani, verbis ipsissimis ex interpretatione
„ Cornari ^{in Cratylō} HERM. Profec̄d̄ recte mihi videtur Cratylus dicere, me non esse Hermo-
„ genem. Nequaquam enim bonus sermonis artifex sum. SOC. Et quod Pan sit Mer-
„ curij

A 5, curij filius geminæ naturæ, consentaneum est. HERM. Quomodo vero istud? SOC.
 3, Nostri quod λόγος, id est sermo τὸ πᾶν, id est totum significat, & circuit ac versat sem-
 3, per, & geminus est, verus ac falsus. HER. Maxime. SOC. Quod igitur verum est ex
 3, ipso, id leue est ac diuinum, & superne habitans inter Deos: quod vero falsum, inferne
 3, inter vulgus hominum, & asperum & hircinum. Hic enim plurimæ fabulæ & mendacia
 3, sunt circa tragicam ac hircinam vitam. HER. Maxime. SOC. Recte igitur is qui totum
 3, significat, & semper versat, Pan fuerit caprarum pastor, id est, ἀίονος geminæ naturæ,
 3, Mercurij filius, supernis partibus leuis, infernis asper & hircio similis. Et est Pan aut ip-
 3, se Sermo, aut Sermonis; frater siquidem Mercurij filius est. Fratrem autem esse fratri si-
 3, milem, nihil miri est. Sed in Schemate noster autor ad indicandum sermonem vsus est pec-
 3, culari quadam ratione sonora Fistula, quam in manu Panos apposuit. Quam forte consulto
 3, quadricannem effinxit, quod in sermonis efformatione quaternæ partes oris humani præci-
 3, pue concurrunt, lingua, labia, dentes, & larynx. Tetigit autem Plato primariam causam
 3, sermonis effectricem, quam ait esse Mercurium, Deum scilicet sacundæ, disciplinarumque,
 3, cuiusmodi est Intellectus humanus. Optima vero ratione ponit Pana vel esse sermonem,
B 3, vel sermoni simillimum fratrem, vtrumque filium Mercurij; quoniam humana mens primo
 3, generat in se rem omnium conceptus, deinde sermonem producit eisdem conceptus
 3, primogenitos indicantem. Quam doctrinam aperuit Aristoteles alicubi ^b scribens: *Sunt*
 3, *ergo ea, quæ sunt in voce, earum quæ sunt in anima passionum notæ: & ea, quæ scribuntur,*
 3, *eorum quæ sunt in voce. Et quemadmodum nec litera omnibus eadem, sic nec eadem voces.*
 3, *Quorum tamen hæc primum notæ sunt, eadem omnibus passionibus anime sunt: & quorum hæc*
 3, *similitudines, res etiam eadem.* Intercedit igitur inter sermonem, & animi conceptum,
 3, non identitas naturæ, sed solum similitudo magna. Quare Plato sapienter ait Pana Mer-
 3, curij filium esse vel Sermonem, vel sermonis fratrem simillimum ab eodem parente Intelle-
 3, ctu progeneratum.

Pan cur Mer-
 curij filius di-
 citur.
 Pan cur ser-
 mo dicatur,
 vel sermonis
 frater.
 b 1. per her.
 cap. 1.
 Conceptuum
 cum sermo-
 ne similitu-
 do-

Alia Panos explicatio de Vniuerso proponitur.
 Cap. CXXXVIII.

C Tetigit Plato quidem aliam Panos mysticam significationem in allatis e Cratylo verbis,
 3, asserens Pana signare Totum, quod assidue circuit; cuiusmodi Mundus est Vniuersus.
 3, At vero latius de proposito Pierius ex antiquioribus, dum ait: *Atque ea potissimum* ^{al. 44. hier.}
 3, *eius varijs insigne stellis effingebant; quum omnino per Pana totam rerum naturam interpre-*
 3, *tarentur: qua de causa & fistulam septem calamis compactam, propter errorum totidem con-*
 3, *centum, ori eius apponebant: de quo apud Orpheum plura. Probo autem idem & Pan, & Iu-*
 3, *piter est, quod πᾶν Omne, vniuersam quippe, ut dictum est, naturam significet. Propterea*
 3, *vero & hinnuleæ pellis varietate tegi solitum aiunt, ut ex maculis referri stelle videantur: de*
 3, *quo in Serpentis commentario plura. Cælius autem Aug. Curio sic ex Eusebio, Phurnuto,*
 3, & Seruio classicis autoribus: Vniuersum, vel Mundus. Pana, quem & Inuum & Fau-
 3, num vocauerunt, sic pingebant veteres: Caprina facie, rubro colore, hirtis cornibus,
D 3, varia Pantheræ pelle indutum, infima sui parte hispida, & caprino pede: altera manu
 3, fistulam septem calamorum tenentem, altera pedum, siue baculum incuruum. Hacque
 3, figura Vniuersi symbolum contineri volebant. Facies enim rubens æther significat: Pars
 3, eius inferior hispida fingebatur, propter arbores, virgulta, & feras: Caprini pedes
 3, terræ soliditatem ostendunt: Fistula septem calamorum harmoniam cæli, in qua septem
 3, toni sunt, & septem discrimina vocum: Virga recurua annum, qui in se recurrit: &
 3, & ideo πᾶν, id est totum, est appellatus. Sic autem symbolum hoc interpretantur Eu-
 3, sebius, Phurnutus, & Seruius. Quam sententiam pluribus non vno in loco tractauit
 3, Natalis ^b in sua Mythologia. Primus, a quo desumpserunt omnes Orpheus cecinit:
 3, Pana voco fortem, mundi integrum,

b lib. 5. c. 6.
 lib. 10.

Schematis explicatio. **Cælum, & mare, & terram omnium reginam,**
Et ignem immortalem: illa enim membra sunt Panis.
 Manu dextera pedum tenet, symbolum axis Vniuersi. cubitum dextræ manus tenet, seu fasciola vinculum gestat, quod axis Mundi sit id, ad quod omnia veluti colligata mundi corpora versantur assiduo rotatu. Sinistra manu syringam quatuor calamorum continet, quod mundus, ac cælum in se, suaque potestate contineat quatuor elementa nostratia: de quibus ita cecinit Ouidius *

- Quatuor aternus genitalia corpora Mundus
 Continet. ex illis duo luuit onerosa, suoque
 Pondere in inferius tellus atque vnda feruntur:
 Et totidem grauitate carent, nulloque premente
 Alta petunt aer, atque aere purior ignis.
 Quæ quanquam spacio distanti, tamen omnia fiunt
 Ex ipsis, & in ipsa cadunt: resolutaque tellus
 In liquidas rarefcit aquas: tenuatus in auras
 Aeraque humor abit: dempto quoque pondere, rursus
 In superos aer tenuissimus emicat ignes:
 Inde retro redeunt, idemque retextitur ordo.
 Ignis enim densum spissatus in aera transit:
 Hic in aquas: tellus glomerata cogitur vnda.

Sic in fistula quadricanni duo maiores calami grauem sonum edunt, duo minores acutum: ex omnibus ad inuicem temperatis harmoniæ concentus emergit. Ad hanc harmoniam indicandam veteres Pani, Satyrorum deo, pastorumque numini, dedere Syringam septem calamis imparibus constructam: de qua Virgilius in Alexi:

- Pan piimus calamos cera coniungere plures
 Instituit:

Signabant autem antiqui Syringæ septem calamorum æthereum orbem, septenis planetarum sphaeris harmonice coniunctis coagmentatum: vt quadricanni Fistula mundum subcælestem, quatuor elementorum corporibus concinnatum sub mira proportionem fere decupla, doctore * Aristotele. Circumposuit autem aptissime Schematista figuræ Panos arboris Pineæ ramos, tum quod, vt obseruat Gyrallus: *Pinum arborem Pani attribuit Constantinus in lib. XI. Geoponicon, vbi & fabulam exequitur. Pitys puella, in hanc arborem mutata. Phurnutus autem, præter alia multa de Pane, tanquam de Mundi Symbolo, Et additur, inquit, ei corona, pinea fronde contexta; quando montanum quiddam ac magnificum habet hæc planta: tum maxime quod mundus demum veluti succisus vltore Deo per ignem, nunquam amplius ad pristinam formam atque naturam sit restituendus; etenim ea proprietas est arboris Pineæ, vt semel excisa nunquam repullulet: ira sane Valerianus De Pinu * suis in Hieroglyphicis: Et Pinum non paruam habere cum Cupresso similitudinem, exploratum est: Nam mortis ipsa quoque iudicium est: de qua idem obseruatum vbiq; , arborem excisam semel minime suppullulascere. & mox. Herodotum nonnulli carpunt, quod solam piceam præfectam non repullulare dixerit; quum & cupressum, & alias quasdam plantas ipsi agnoscant, que idem patiantur. Sed quantum ad Cupressum attinet, diximus nos Herodotum ad Creticam respexisse, quos repullulare constans fama est. De Pinu vero, quod Staphylus Pini more dixit, pro ablutone, excidioque supremo, in memoriam adducit terribilem eam Croesi denunciacionem, qua per Caduceatorem Lampsacenis interminatus est, eos vt pinum exterere, nisi Miltiadem, quem per insidias ceperant, missum facerent. Quumque Lampsaceni inter se quærerent, quid illud esset, quod Rex se vt pinum diceret extriturum, a grandiore natu ciue edocti sunt, eam arborem semel excisam nunquam amplius suppullulascere. Quod illi excidium veriti Miltiadem cõfestim e vinculis exemptum liberum abire permisissent. Quum etiam D. Ambrosij notatu, Naturæ totius imaginem refert Pinus; cuius nux flammæ speciem imitatur, lacunatis in turbinem toris reticulato opere circumductis. Mundi vero*

* 2. de gen.
 t. 57.
 d Synt. 15.

pan cur pi-
 nu corona-
 tus.
 pinus recita
 non repulla-
 lat.
 e lib. 52.

Cupressus
 cur symboli
 mortis.

Cupressus
 Cretica exci-
 sa repullulat

Pinus vt fit
 image to-
 tius mundi.

Aro typum esse Pana, latius etiam ostendit Phurnutus, a quo plurima, præter allata, desump-
 fere scriptores alij, sicut ipsemet ab antiquioribus Classicis. Illud tamen in Schemate no-
 stro mirum obseruo, quod quum ab omnibus Pan audiat salacissimus, & procax Nympha-
 rum sectator, absque signo virilitatis effectus fuerit. An quia scopus fuit Autori Pana su-
 mere, non pro Vniuerso, rerum omnium feracissimo genitore: sed pro Sermone, cuius na-
 tura sterilis est, neque res vllas de se producit? Dubio procul Aristoteles ostendit ora-
 tionem res non mutari, neque gigni.

Pan cur sine
 virilitate in
 Schemate.
 Præd. subst.
 ca.

*De Schemate nostri Mercurij Pana fugientem comprehendere satagentis.
 Cap. CXXXIX.*

Non est a me prætereundum hoc in loco, quod ad me de proposito scripsit Amicus: &
 quod illi responsum dederim: perscripsit enim in hanc plane sententiam:

B *Cl. Viro Fortunio Liceto Ioannes N. Salutem.*

Consulabamur non ita dudum ad inuicem amici de Symbolis, quæ passim apud eruditos
 Italico nomine nuncupantur *Imprese*: forte que tuum, Cl. Licete, inter alia venit ad men-
 tem, quo consueuisti tuorum operum vestibulis appingere Mercurium, qui Pana concita-
 tiore cursu fugientem insequens apprehendere nititur, cum epigraphe, **FORTASSE
 LICEBIT**, in hanc effigiem:

D Et quamuis Ioannes Ferrus, agens ex professo de Symbolis huiusmodi suo in opere, cui ti-
 tulum fecit, *Teatro delle Imprese*, tuum hoc approbauerit verbis ipsissimis: *Mercurio, di-
 pinto col suo capello, & altri suoi ornamenti, per conoscerlo, in atto di afferrare & ruenero il
 Dio Pane, preso allegoricamente per la Natura & il Mondo, cõ parole, FORTASSE LICEBIT,*
*è di Fortunio Liceti, famosissimo Filosofo, & publico Lettore nello Studio di Padoua, alludendo
 col motto al suo nome & cognome.* Quin et si vnus e nobis attestaretur, se Romæ dudum in
 Illustrissima Humoristarum Academia audiuisset, tuum id Symbolum encomijs perhonorificis
 exceptum, & exornatum: Nihilominus inter nos fuit, qui censuerit, ista corpora, licet
 phantastica, non admitti plane a regula: pingique debere locum, ad quem se se recipiat Pan
 iste fugiens, vt Antrum. Alter optauit, Nomen Academicum adiungendum fuisse Sym-
 bolo.

bolo. Singulique conuenimus, Te percunctari de proprio scopo tui formosi Schematis; **A**
 mihi que fuit id oneris impositum a sodalibus. Quare gratum feceris vnicuique nostrum, si
 luculentius tuam sententiam aperueris in proposito. Vale, & me ama.

Responsio Liceti de fine ac forma sui Symboli literarij.
 Cap. CXL.

Eruditissimo Viro Ioanni N. Fortunius Licetus B. A.

EQuidem, eruditissime vir, etsi video Cl. Ferrum satisfacere posse tuo sodaliumque de-
 siderio, qui nostis vniuersale iam axioma, *Standum esse peritis in arte*: non verebor
 tamen vestra iussa capeffere, vobisque mentem meam in hoc Symbolo, eiusque formam la-
 tius explicare. Profecto qui iam quinquaginta totos annos philosophica scripturio simul
 & lectico, sessitans super exedras publicas celebriorum Italiae Academicarum, nunquam non
 Occupatus in literario negotio, dicamne ocio? Fortunius Licetus erecto Symbolo signifi-
 care volens ego nõ solum Intellectum viri Philosophi, semper anhelantis ad omnium rerum **B**
 cognitionem, & Occupati iugiter in obiectorum intelligibilium Vniuersi comprehensio-
 ne: verum etiam Artem propriam publici Lectoris: proposui lubens in erecto Schemate,
 Deum Mercurium in atate senili, sed virilitate satis excitata, qui curreret apprehensus
 Deum Pana fugientem a facie subsequens: dedique Symbolo propriam, vt aiunt, animam
 epigraphæ, **FORTASSE LICEBIT**: assumpto nomine inter Academicos, vt sis, Itali-
 co, **L'OCCVPATO**. Quod sane Symbolum in euulgatis meis operibus passim prostan-
 tibus, ne læderentur Idiotarum oculi, qui non penetrant interiora mysteria, sed sistunt in
 externo cortice rerum, Mercurium habet verso tergote, non obuerso ventre; qua in re li-

bunt Apellem imitati, qui, vt ait Plinius^a ne Regem offenderet, *pinxit & Antigoni Regis*
imaginem altero lumine orbam, primus excogitata ratione vitia condendi; obliquam namque
fecit, vt quod corpori deerat, pietur & potius deesse videretur: tantumque eam partem de facie
ostendit, quam totam poterat ostendere. Quam quidem imaginem apud Coos æuo suo ser-
uari Strabo^b testatur in promontorio Lactere nuncupato dicens: Lactes ad XXXV, **C**

stadia adijcit navigationi. in suburbio Esculapij est ades, celebre admodum phanum, vt multis
donarijs plenum, in quibus est etiam Apellis Antigonus. Ceterum Mercurius in Academiae
 Symbolo mihi pictus est iuxta Plotam, Pierij, vetustiorumque normam, ad exprimendum
 vtrumque meum finem. Hoc sane Symbolum in primo sensu desumptum est a Plotino
 scribente: *Sola species est facunda; natura vero altera sterilis. Hinc prisci, vt arbitror, sa-*
pientes in varijs mysterijs id subobsure significantes, antiquum Mercurium introducunt, in-
strumentum generationis ad operis effectum semper habentem; generationem vero in sensu
declarantes intelligibilem rationem. Sed Mercurij statuam olim Græcos potuisse cum ere-

cta virilitate, notat etiam Herodotus in Euterpe scribens: Hos itaq; ritus, & alios præ-
tereæ quos ego referam, Græci sunt ab Aegyptijs mutuati: Sed vt Mercurij statuam facerent
porrecto cum verebro, non ab Aegyptijs, sed a Pelasgis didicerunt; & primi quidem ex omnibus
Græcis Athenienses; in quorum regione permisti Pelasgi habitant, ex quo caperunt pro Græcis
haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirorum sacra imitatur, quibus Thracæc inuuantur, nouit
a Pelasgis esse sumpta. Nam Samo thraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Athe-
nien sibus vna habitauerunt, a quibus organa Samo thracæc acceperunt. Itaq; primi e Græcis
Athenienses, a Pelasgis edocti, statuam Mercurij erectam viriliter habentes fecerunt. De qua
re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samo thracia mysterijs declaratus est.
 Is autem, meo iudicio fuerit, quem ex Plotino, vel Plutarcho nup. r attulimus. Nisi veli-

mus: eum esse, de quo Macrobius etiam in Saturnalibus, dum probare studet Mercurium
 apud Antiquos idem esse, quod & Sol. omnem fecunditatem rerum promouens, his notis: **D**
 pleraque etiam simulachra Mercurij quadrato statu figurantur, solo capite insignita, & viri-
 libus erectis; quæ figura significat Solem mundi esse caput, & rerum satorem; omnemque vim
 eius non in quodam diuisorum ministro membro um, sed in sola mente consistere, cuius sedes
 in capite est. Quatuor latera eadem ratione finguntur, quæ & tetrachordum Mercurio credi-

Mercurij sta-
 tuæ cur cum
 extenta viri-
 litate,
 e lib. 1. c. 19.

Mercurius
 cur quadra-
 to lapide cū
 solo capite,
 ac pene fi-
 ctus,
 Tetrachordū
 cur Mercurio
 dederint

Mercurius
 cur quadra-
 to lapide cū
 solo capite,
 ac pene fi-
 ctus,
 Tetrachordū
 cur Mercurio
 dederint

Aur attributum; quippe significat hic numerus vel totidem plagas mundi, vel quatuor vices temporum; quibus annus includitur; vel quod duobus equinoctijs, duobusq; solstitijs Zodiaci ratio distincta est. Consimiliter in Opusculo, cui titulum posuit, An Sem sit gerenda Respublica, Plutarchus ait: *f* Eam ob causam etiam Mercurios, seniores, sine manibus & pedibus, *f* in F. lib. rigente fascino fingunt; hoc enigmate indicantes, minime hoc a senibus requiri, ut corporis servitia obeant, modo ijs ratio (ut convenit) efficax sit & fecunda. Qui sensus plane congruere videtur cum Plotiniano. His adiungitur etiam Cœlius Rhodiginus, asserens in suis antiquis lectionibus: *g* Mercurij statua colebatur vetero porrecto. Hactenus abunde satis de Mercurio symboli nostri dictum esse censeo. Quantum autem ad Deum Panem, non solum Pierius inquit: *b* Hieroglyphicum erat & Panis signum, ex quo tota mundi machina intelligebatur; capripes enim erat, & humana reliquum effigie: Inferior ea pars terram hircam & hispidam ostendebat; humana vero leuitas atque mollities, tranquillitas, & infecatum cibera, mundi ipsius ducem. Quæ superius etiam ex antiquioribus confirmata fuerunt. Epigraphæ vero, FORTASSE LICEBIT, indicat desiderium modesti Philosophi, sibi non arrogantis possessionem vniuersæ sapientiæ, sed explicantis puram cupiditatem eius sapientiæ. Quam doctrinam aperte seuit Aristoteles, hæc attribuens Intellectui nostro possibili *k* quod Omnia intelligit: *l* Quum autem sic singula factus est, ut sciens dicitur, qui secundum actum: *m* Id autem est, quod potentia omnia: & demum *n* Anima entia quodammodo est omnia quia sensus est omnia sensibilia, & intellectus omnia intelligibilia. Quæ comprehendere gestiens, non autem se iam comprehendisse, aut certo comprehensurum præsumens, autor symboli posuit epigraphen, non arrogantem, Licuit, neque Licebit, sed modesta philosophica delineatam, Fortasse Licebit. Nomen autem Academicum, OCCVPAIVS: non oportuit in fronte librorum apponi: positum tamen est in Academico Schemate: desumptumque fuit a Salomone, qui sapientissimus hominum appellat Occupationem pessimam Philosophi vitam, quod laboriosissima sit, & magni detrimenti bonæ corporis valetudini, sicuti communis est interpretatio; sic enim ait: *o* Ego Ecclesiastes fui Rex Israel in Hierusalem: & proposui in animo meo querere, & inuestigare sapienter de omnibus, quæ sunt sub Sole: Hanc Occupationem pessimam dedit Deus filijs hominum, ut occuparentur in ea. Nisi potius dicendum sit (ut antea *p* late probauimus in explicatione secundæ Gemmæ) propter assiduitatem, non autem ob improbitatem, vitam contemplatiuam Philosophi nuncupari pessimam occupationem ab Ecclesiaste; quemadmodum labor improbus dicitur a Virgilio *r* cui

„ . . . Labor omnia vincit
 „ Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.

non quia malus existat, sed ob intensionem & assiduitatem: quæ proprietatem esse vitæ contemplatiuæ Philosophi, dudum nouimus ex Aristotele de mentis operatione ita dicente *r* Et prætere a assidue *s*sema; contemplari siquidem assidue magis, quam operari quippiam possumus.

Habet autem nostrum hoc Symbolum (quod in super a te requirebatur) tam ratione Panos, quam ratione Mercurij relationem ad Antrum Nympharum, quia Satyri, Deusque Pan, numina siluestria nemorum, non se se recipiebant præterquam in Antris, & solcite Nymphas inquirebant; cuius rei testimonium perhibet Valerianus, addens ante allatis de Deo

D Panis: *f* Hinc illa in Nymphas procacitas attributa, & nunquam satiata libido. Mundus siquidem assidue rerum species prognerat; & humore plurimum vititur, materia quippe generationis in primis apta & commeda. Quare simulachrum Panos tam siluis & agris, quam hortis & fontibus & puteis, ut iutellaris apponebatur. Hæc ille. De Mercurio pariter, ac Panis Simmias Rhodius in Idyllio Oui (quod falso tribuitur Theocrito, ut alias ostendimus in eius explicatione nondum vulgata) canit quod eorum vterque

„ Celeripedum Nympharum Antra peruadit.

Attamen in Schemate nõ oportuit vllam apponere specus imaginem. Sufficere reor ista de primo scopo symboli nostri. Quod autem attinet ad alterum finem, signi ficandi nimirum Philosophiæ publicum Lectorem, cuius vita, munusque proprium est, voce docere: Symbolum istud educum est e Platone, sic in suo Cratylo scribente de recta nominum ratione, sicuti Ficinus vertit: *Consentaneum quoque, amice, Pana biforcem filium esse Mercurij, quod*

Sermo

f in F. lib.
g lib. 7. c. 16.
b lib. 10.
 Panis simulachrum explicatur.
k cap. 127.
l K 3. de an.
m 4.
n Tex. 8.
o Tex. 17.
p Tex. 37.
o Eccles. 1.
 12. 13.
 Vita contem-
 platiua cur-
 dicta sit Oc-
 cupatio pes-
 sima.
r cap. 18. 19.
s Georg. 1.
r 10. Eth. c. 7.
s Pan vt ha-
 bent relatio-
 nem ad An-
 trum Nym-
 pharum.
t lib. 10.
 Hierogl.
 Quum Idyl-
 lu Simmias,
 non Theo-
 criti.
f secundus
 tuis Schema
 is nostri.

Sermo πῆρ, id est, Omne, significat, circuitque & voluit semper: estque geminus, verus videlicet, ac falsus; quod est in Sermonem verum, leue est atq; diuinum, supraque in Dijs habitans: contra, quod falsum, infra in hominum multis, asperum atque tragicum. Hinc enim fabularum commenta, & falsa quamplurima circa tragicam vitam reperiuntur. Merito igitur, qui est πῆρ, id est, totum nuncians, & αἰ πονῶν, id est, semper volutans, πῆρ ὑάδρος, id est, biformis Mercurij filius diceretur, ex superioribus partibus lenis & delicatus, ex inferioribus asper atque hircinus. Estque Pan vel ipse sermo, vel sermonis frater; si quidem est Mercurij filius; fratrem vero fratri similem esse, quid mirum? Itaque Mercurius a nobis assumitur apte

frater fratri
similis.

sermo ut se
habent ad
conceptum
animi.

lib. 34.

in fine.

sermo fu-
giens.

* Matt. 13. 8.
Marc. 4. 8.
Luc. 8. 16.
Lector, do-
ctorq; senex

y 1. Eth. c. 3.
6. Eth. c. 8.

Anni quin-
quaginta due
Lectura,
hucusque
cultæ.

Antri cum
oro collatio

Anguis ty-
pum sapien-
tiæ.

lib. 13.

Nympharum
antrum Ho-
mericum.

symbolum Intellectus publici Lectoris in nostro Schemate: Pan autem non inepte symbolum sermonis, aut etiam conceptus mentis, quo Lector comprehendit, & explicat vniuersum genus intelligibilem, adeoque mundum totum; quum sermo sit frater conceptus interioris, illique simillimus. Et quum Lectoris proprium sit concipere mente, conceptamque suam opinionem ore parere voce, docereque illam sermone: Quumque sermo capax absolute sit veritatis atque falsitatis; propterea veritas ipsa representatur in parte superiori & humana Panos; falsitas autem in parte inferiori, & hircina. Platonico dicto consentit

Pierius item in Hieroglyphicis alibi scribens: * *Sermonis efficaciam, persuadendique vim ostentare veteres si voluissent, Mercurij simulachrum grandiori iam etate, barbatur, & effecto propemodum corpore, natura tamen obscenius excitata, eaque tantum parte validissimum faciebant. Cuiusmodi signum Cyllenis fuisse, Pausanias narrat. Verba vero Pausaniae sunt in Ehacis posterioribus " Cyllena duo sunt deorum delubra, Esculapij vnum, Venere alterum. Mercurij quidem signum, quem egregie incolæ eorum finium venerantur, arrecto est supra basi fascino. Pan vero fugiens indicat sermonem, quem nunquam nõ Homerus appellat volatilia verba. Mercurius excitata virilitate Pana fugientem insequens representat Intellectum Doctoris in actu docendi formans verba simul & producens theorematum conceptus in mentibus addiscentium, velut in terra bona * Ætas Mercurij senilis indicat non esse perfectum Lectorem nisi qui sit homo senex, in studijs, & in arte legendi publice iam habitum consecutus: ut nos edocet non solum Plato Socratem senem introducens Magistrum Alcibiadis iuuenis ita dicentem in Symposij calce: *Sed, o beate, diligentius animaduerte, ne te mea conditio lateat, quum nullius sempretij: Tunc sane mentis oculus acute incipit cernere quum primum corporis oculus deflorescit.* Verum & aperte scribit*

Aristoteles iuuenem non posse sapientem esse, nisi in mathematicis, quæ sunt in primo gradu certitudinis: Habitus enim docendi non nisi longi temporis intervallo comparari potest. Epigraphe Symboli, **FORTASSE LICEBIT**, alludit euidenter ad nomen & cognomen

Autoris. Nomen Academicum, **L'OCVPATO**, signat occupationem assiduum vniuersæ fere vitæ Autoris in exercitio publici Lectoris, quo quidem munere, a vigesimo tertio ætatis anno ad septuagesimum quintum sine intermissione iam nunc perfunctus est. Symbolum id in hoc sensu connexionem allegoricam insignem habere videtur cū Antro Nympharum Academicæ nostræ; quoniam Os, in quo formatur sermo, retinet imaginem Antri: cum quo symbolam pariter habet proprietatem, non tam ratione humiditatis, quam flatum, & anguim; etenim antra vaporibus humidis abundare solent, & halare iugiter flamina ventorum, & esse loca frequenter, ad quæ se se recipiunt, & in quibus commorantur angues: qui Sapientiæ, Eloquentiæ, nominis-amplitudinis, Pierio hieroglyphica sunt. Sane de Nympharum Antro sic Homerus in Odyssæa ~

At in vertice portus passis ramis oliuæ:
Prope autem ipsam Antrum amœnum obscurum
Sacrarum Nympharum, quæ Naiades vocantur.
Intus autem crateresque & amphoræ erant
Lapidææ. ibi vero præterea infusurrant apes.
Intus liciatoria lapidea prælonga, illicque Nymphæ
Lintea texunt cærulea, mirabile visu.
Intus autem aquæ perpetuæ, duæ autem ei Ianuæ sunt.
Hæ quidem ad Boream permeabiles hominibus:

,, Illæ autem versus ad Notum sunt faciores, neque

,, Viri intrant, sed immortalum via est.

Ita sane specus oris humani loquentis humiditate redundat natura sua; nam aridum os aptū non est efformandæ locutioni, sicuti neque sensui gustatus exerendo ad actum percipiendi sapores; quem ad vsum duplicem ora dedit hominibus natura, speciatimque linguam in ore. Quin & ex oris Antro iugiter effluit anhelitus & flatus ad vocis, atque sermonis materiam, vr ait Aristoteles, ita ^a *Vox autem sonus animalis est, & non qualibet parte: sed quoniam omne sonat verberante aliquo, & aliquid, & in aliquo; hoc autem est aer; rationabiliter vti que vocem edent hæc sola, quæcumque recipiunt aerem. Iam enim eo, qui respiratur, vitur natura ad duo opera, sicut lingua ad gustum, & locutionem; quorum gustus quidem necessarius est; unde & pluribus inest; interpretatio autem, ve beneficit: sic & spiritus, & ad calorem interiorum, tanquam necessarium; causa autem in alijs dicta est: & ad vocem, vr bene fit, & mox ^b Quare percussio respirati aeris ab anima, quæ est in his partibus, ad vocatam arteriam vox est. Non enim omnis animalis sonus vox est, sicut diximus; est enim & lingua sonare, sicut tussentes; sed oportet animatum esse verberans, & cum imaginatione aliqua; significativus enim quidam sonus est vox: & non respirati aeris, sicut tussis; sed illo verberat eum, qui est in arteria, ad ipsam. Signum autem est, non posse vocem edere respirantem; aut expirantem, sed detinentem; movet enim illo retinens. Quare sermo spiritum requirit & ingredientem os, quasi materiam remotam formandæ locutionis; & in ore manentem, ac ex eo fluentem, veluti materiam proximam verborum, quæ actu formantur in ore. Non aliter in Antro Nympharum bipatente possumus obseruare tum physice, tum mystice; physice quidem, quia flatus per vnum Antri foramen ingreditur, & in Antri cauea cum murmure moratus aliquandiu, demum egreditur ex ore aduerso: mystice vero, quia statis temporibus eleuati spiritus ingeniorum in Academiam ingrediuntur, in qua murmur edunt eloquentiæ circum-euntes eruditionum omnium cryptam; & demum absolutis politiorum literarum eloquijs, egrediuntur ad auras patentiores, atque liberiores. Lingua similiter, quæ varie loquendo se contorquet, euibrat, & oportune cietur, apte satis æmulatur anguem, qui sic agitur in Antro. Sed & Antri figura si pingidebuisset in isto symbolo, non oportuisset Antrimita formare, quasi Pana ad Antrum confugeret; at potius vt exiens ab antro fugeret insequentem persequentemque Mercurium; non solum quia verba, quorum typus est Pan, non ingrediuntur caueam oris, sed ex ea potius exeunt; verum etiam quia iuxta primum sensum atque scopum Schematis, Autor indicare vult primum, Intellectu suo velle concipere, partuque mystico edere opera, quæ non coarctentur intra breuis Antri cauum assidue, sed exeant ad publicam lucem vniuersi Mundi literarij, volirentque docta per ora virorum. Deinde quia Mercurius representans Intellectum possibilem, non potest apprehendere Pana, symbolum omnium rerum intelligibilem, in obscuritate mystici specus, at solum in claro lumine Solis, per intellectum agentem indicati; quia sicut oculus corporis non potest discernere obiecta visibilia subtiliora in umbra specus: ita prorsus intellectus possibilis non potest apprehendere cuncta obiecta intelligibilia in Antro mystico Academiae, quod non admittit nisi problemata genialia, procul arcens tractatus omnes arduos doctrinæ scholasticæ, quæ versatur solum circa obiecta rerum, quarum simulachra fuerint illustrata plenius a præclarissimo lumine intellectus agentis, a quo solo fieri possunt actu intelligibilia, sicut ait Aristoteles: ^c *Et est quidam talis intellectus, quia omnia fit; quidam vero, quia omnia facit, vt habitus quidam, quale est lumen; quodam enim modo & lumen facit potentia existentes colores, actu colores.* At melius existimaui ponere Mercurium, qui conatur apprehendere Pana fugientem a facie sua, citra penitus vllam Antri figuram in Symbolo; quoniam hi duo currentes necessariam obrinent habitudinem ad Antrum, etsi non expressum penicillo in Schemate. Nec, vt obijcitur, ista duo corpora, Panos & Mercurij sic in Schemate depicta, contra regulam heroici Symboli dicenda videntur, quasi phantastica sint, vel humanas partes obtineant; quia primum, absolute corpora phantastica non excluduntur ab vlla regula; nam Solem, atque ventos admittunt in huiuscemodi symbolis passim omnes, & vtuntur ad eos efformandos corporibus imaginarijs humanorum capitum, qua radijs lucidis redimitorum, qua statum expirantium ex apertis buccis, tumidisque genis: ita Clemens VIII. glo-*

Os aridum sermoni nõ aptum, Lingua duplex vñus. ^a 2. de ant. to. 88.

Respirationis vñus geminus. ^b Tex. 90.

Sermonis materia duplex.

^c 3. de ant. to. 18.

Corpora phantastica poni in symbolis.

bum

buni e crystallo figuravit, qui lucet in Sole Solis instar, & simul res obiectas inflammat, ijs exceptis, quæ candidæ fuerint, cum Epigraphe, *Candor illæsus*: ita Aloysius Estensis Cardinalis effinxit Solem, apposito lemmate, *Non exoratus exorior*: ita Soli dedit epigraphen, *Non mutata luce*, Dux Mantuæ Ferdinandus Cardinalis: ita multi alij Solem figura capitis humani per purum imaginationis figmentum depingunt: Non aliter ventos; vt Marchio Vastius, qui vel sine lemmate iugem ignem exurgentem inter ventorum flabra pinxit in Junonis Ara; dum profiteri vellet, nulla inuidorum vi extingui posse ardorem fortitudinis, ac lucem gloriæ suæ. Transulere symbolum alij ad æstum amoris; ac vitium strenuum ab ea nobili cogitatione, ac profus mascula, ad perturbationes animi effocinatas, & molles traduxerunt. Ita vir doctus alius Mare depinxit a ventorum flabris agitatedum, cum lemmate: *Turbant, sed non extollunt*: ita plerique alij ventos designant humanis capitibus ple-

Mercurij, & Panos corpora sint ne-
phantastica.
Lap. 10.
L. 5. myth.
C. 5.

na bucca flatum expirantibus, apte, non contra regulam. Deinde Mercurij, Panosque corpora simpliciter phantastica non sunt; certe Mercurium, & Pana fuisse veros homines, testatur Lactantius, agens De falsa religione, probatque fusissime; cuius prolixiorum testimonem non est vt hic referamus. De Mercurio quoque speciatim citra fabulam Natalis ait: *Atque hæc de Mercurio fabulose dicta sunt: nunc veritatem inuestigemus. Fuit Mercurius homo singulari ingenio, & Sapientia, vt commemorauit Lactantius. &c.* De Pane mox f. idem auctor inquit: *Atque de Pane Deo que fabulose dicta sunt ab antiquis, explicauimus: nunc quid Pana esse putauerint, perquiramus. Lucianus in Concilio deorum Bacchum semihominem, vitra ornatum, ac Ebrum semper fere, effeminatum, mollem prope infantem, vinum a matutino tempore ad siderum usq; ortum redolentem. Hunc deformem Deorum agrestium chorum introduxisse scribit. Pana, Silenum, Satyros; qui agrestes fuerunt homines, & caprarum custodes, saltationibus dediti. quorum corporum forma ob deformitatem fuerunt insignes.* Plutarchus etiam in opusculo de Oraculorum defectu pulchram historiam refert de

scap. 6.
lib. 3. C. 40.

Panc Magno, qui mortem obierit, & Mercurio ac Penelopa fuerint ortus. His fidem præbent, quæ scribit Ælianus de varia historia dicens: *Comites Bacchi fuerunt Satyri, quos nonnulli Tityros appellant: hoc nomen habuerunt a teretis matris, id est, lasciuis & procacibus saltationibus, canibusque quibus gaudent Satyri: Satyri vero dicti sunt ab oris rictu: Sileni a cro anis & ornamento, quod est conuicatoria scommata iacere, cum molesto quodam lusu. Vestitus autem erat Silenorum, unice utrimque villose. Refert is vestitus vitium a Baccho plantatarum, & vinearum, palmitumque hirsutam densitatem. Ceterum S. Hieronymus in vita S. Pauli primi Eremitæ scribit, in deserto Alexandria satyrum a S. Antonio Abbate vitium: qui cum eo collocutus fuerit ipsissima verba: *Mortalis ego sum, & vnus ex accolis Eremiti, quos vario delusa errore Gentilitas, Faunos, Satyrosque, & Incubos vocans; colit. Legationi fungor gregis mei: precamur, vt pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute mundi venisse cognouimus & in vniuersam terram exijt sonus eius.* Plutarchus item in vita Syllæ terribit: *Prope Dyrrachium est Apollonia & in vicino Nympharum sacer locus, qui ex virenti valle & pratis ignis venus dispersas perpetuo manantis eructat. Ibi stratum somno Satyrum, qualem plastæ & pictores adumbrant ferunt caprum. Adductum ad vigilam percunctatus multos interpretes, quisnam esset? quum vocem tandem edidisset, non qualem humanam, vel claram, sed asperam, & omnino ex hinnitu equi & hirci balatu confusam: obstupuisse Syllam, & monstrum auersatum.* Idem Plutarchus in sua Consolatione ad Apollonium refert, Atque huc pertinet, quod narratur, *Silenum a Mida isto caprum, & a venatione ei sciscitanti, quidnam homini, maximeque experendum esset, principio respondere noluisse, vocemque com-**

preiuisse tandem quum urgendi vt aliquid diceret, finem nullum Mida faceret, in hac inuitum erupiss' ueba: *Ærumnosi genij, & difficilis fortune semen in diem durans, quor sum me cogitis ea vobis dicere, que vobis nescire erat melius? maxime enim vacantes dolore viuunt, qui sua ignorant mala: Hominiibus autem omnino optimum est, Non nasci, neque participem fieri præstantioris nature. Optimum enim omnibus vtriusque sexus hominibus est, Proximum huic, & inter ea, que consequi homo possit, primum est, quam celerrime mori.*

lib. 3. C. 150.
Homines
caudati vbi

Denique Marcus Polus itam Satyrorum gentem nobis inuere videtur aperte, dum ait de regno Lambri: *Sono in questo regno huomini, che hanno le code più lunghe di vn palmo a modo*

A modo di cane, ma non sono pelose; & per la maggior parte sono fatti a questo modo. *Questi ta-
li huomini habitano fuori delle Città ne i monti.* Polit. thimus etiam Maffei in I. teris ex In-
dia datis ad Soc. Iesu, legit, Iaponicae cuidam stirpis mortalium e capite quasi corniculum
quoddam exuberare. Sed & D. Hieronymus in vita S. Pauli primi Eremitæ, præter Satyrum
qui legati functus officio pro sua gente ad S. Antonium Abbatem, fatetur sub rege Con-
stantino Satyrum viuum Alexandriæ cunctis de se spectaculum præbuisse: mortuumque sa-
le conditum, ne putresceret, Antiochiam ad Imperatoris aulam visendum comportatum
fuisse. Sic ergo luculenter apparet, corpora Panos atque Mercurij, delineata in Schemate
nostro, non esse phantastica simpliciter, sed vere naturalia. Quod autem posterius opponi-
tur, esse contra regulam, in symbolis huiusmodi ponere corpora humana, vel eorum partes,
etiam solutionem habet apertam; quia primum etsi plerique tollant e symbolis istis humana
corpora; tamen alij multi, magnæ autoritatis in proposito, ea penitus admittunt, inter quos
Paulus Aresius, vir Eruditissimus; ea tamen lege, dummodo in Protasi, & Apodosi signifi-
catio eadem non sit; sicut & ipsi eadem non videtur in Hercule succollante oneri Atlantis:
quod Symbolum placuit Philippo II. Hispaniarum, & Indiarum Regi, postquam sibi Caro-
lus V. Cesar & parens cessit regnorum suorum administrationem, & regimen, cum epigra-
phe, VT QUIESCANT ATLAS Et laue mihi longe magis varia est significatio protasis
& apodosi in meo symbolo. *Deinde* (videtur opponere vir cl.) *exemplum alicuius protasis
vel ab homine peculiari sumetur; & tum Scipio Bargalius ait necessariam fore syngrapham,
quæ significet, Achilles imago sit, an Alexandri.* Quæ quidem obiectio locum non habet in
meo symbolo, cui nulla prorsus est necessaria syngraphe, quæ significet imagines esse Pa-
nos, atque Mercurij; quum vnaquæque satis pateat ex se cuiuslibet inspicenti. *Vel sume-
tur* (addit) *generatim ab ipsa natura hominis exprimendo ea, quæ sunt cuius homini commu-
nia, uti vultum sublimem habere, differere, ac ratio inari; & tunc a semet deriuabit simili-
tudinem symboli Autor; siquidem homo est, & humani a se nihil alienum putat. Atqui hoc fie-
ri nequit; nam, ut loquitur Lucas Contilis. cum homine homo similitudinem non habet, sed pro-
prietatem. Sed & præterea laus non est, profiteri ea, ad quæ omnes conditi, & nati sumus.* Quæ
pariter oppositiones non lædunt nostrum Symbolum, in quo non exprimitur quod cuique
commune est; sed per Pana significatur Vniuersum, & per Mercurium Intellectus hominis
contemplatiuam vitam agentis; quod commune non est cuique, sed paucorum proprium;

Homines
cornu haben-
tes in capite
vbi.

Humana cor-
pora, vel
membrana
in symbolis
locū habeat.

1. obiectio.

Solutio.

2. obiectio.

3. obiectio.

2. solutio.

Trion. Fam.

3. solutio.

K 1. Meta.

cap. 1.

L 3. de an.

t. 4. 18. 37.

m 10. Ethic.

cap. 7.

,, Io seguo i pochi, e non la volgar gente.

Deinde vero licet omnes conditi, natiq; dicentur ad omnia intelligenda; quod Aristot-
eles asserere videtur, inquit *Omnes homines natura scire desiderans.* & alibi scribens
Mentem humanam habere potestatem ad omnia intelligenda; quia tamen haudquaquam
omnes hunc finem assequimur, immo nec vllus omnino singularium est, qui comprehendat
omnia; difficileq; satis est, & arduum multa penitus intraspicere: summa laus est, inter ho-
mines excellere doctrina, sapientiaque rerum plurimarum; quod antea vidimus dixisse Ari-
stotelem, dum vitam contemplatiuam a quosæ penitus anteponebat, ut in qua maxime confi-
sit humana felicitas excellentior: quam sententiam superius luculenter expressam, non est
vt iterum huc afferamus.

D Itaque iam constat aperte mei consilij ratio in erigendo symbolo Mercurij Pana fugien-
tem citato cursu comprehendere sat agentis, verso quidem tergo passim in libris inuulga-
tis, at aperta virilitate recta in Academia priuata, sine specus vlla pictura, cum Epigraphe,
FORTASSE LICEBIT. Hæc ea sunt, quæ respondenda censui de meo consilio in eri-
gendo Schemate Symboli Academici. Tu ea boni consule, ac bene vale. Sed iam ad Gem-
marum Antiquarum Schemata redeamus.

F, Liceti Antiqua Schemata

Iusta Zelotypæ mulieris indignatio, seuissima est :

&

Sophista perimit indoctos, a doctis interficitur in literario mundo.

&

Naturalis cupido sciendi quarit latentes rerum causas, quibus inuentis cessat, non inuentis ingenia macerat.

Schema XLVI. Gemma.

*Aliorum opiniones de Sphinge referuntur, & expenduntur.
Cap. CXLI.*

Sphingem Autores duplicem afferunt, vnam quidem naturalem, aliam vero fabulosam. De Naturali, quam Troglodytarum regio nutrit, & Æthiopia, simiarum in genere, tractarunt tum Agatharchides apud Photium, tum Diodorus ^a inquit : Sphinges & apud Trogloditas Æthiopesque nascuntur, forma haud ei dissimili qua pinguntur : sed paulo pinguiores : naturam habent mansuetam, pluribus exercitijs disciplinisque aptam : tum Solinus aiens : ^b Inter Simias habentur & Sphinges, villosæ comis, mammis pro-
lib. 3. c. 30.
cap. 40.
lib. 3. c. 10.
lib. 8. c. 21.
 minulis, ac profundis, dociles ad feritatis oblivionem : tum Mela, cui ^c Sunt & seuissima fera, & ^d omni colore varij Lycæones, & quales accepimus Sphingas : tum ante hos Plinius ^d apud quem
 Lynces

A *Lynceæ vulgo frequentes, & Sphingas, fusco pilo, mammis in pectore geminis, Æthiopia generat. & alibi Condit in thesauris maxillarum cibum Sphingiorum ac Satyrorum genus: mox inde sensim ad mandendum manibus expromit: & quod formicis in annum solenne est, his in dies, vel horas: tum Albertus, & ex eo Pierius addens: s. Albertus quoque inter Simiarum genera Sphingem agnoscit, insignem duabus in maxilla maculis nigricantibus, cauda coloris itidem subnigri, & oblonga. Harum ego vnam Veronæ quum essem, vidi, mammis illis & glabris & candidis a pectore propendentibus: circumducebat eam circulator quidam Gallus, ex ignotis antea infulis recens aduectam. Ostentabat idem cumictos, nos nostris quadruplo maiores, mira quippe corporis obœsitate distentos, & quod, nisi quis viderit, credere vix queat, præditos quaternis singuli genitalibus, humanorum digitorum instar & similitudine cohærentibus. Ipsa vero Sphinx toto erat pectore glabro, facie & auribus humanis propioribus, dorso hispido supra modum, fusco & oblongo admodum pilo, eoque densissimo. Recto læuum brachium, quo catenam, cui erar alligata, regebat, ferrea manica obarmatum habebat, dextera baculum gerebat, quem in faciem animalis identidem prætendens, bipedem secum ambulare, & loco etiam saltare interdum & obgannire faciebat, multamque hinc a spectatoribus stipem aucupabatur. Ceterum de huiuscemodi Sphinge naturali non habetur in Schemate ratio: sicuti neque de illa mirabili artificiosa, in Amasis Regis Ægyptij sepulchrum e marmore constructa, quam ita celebrat Plinius & inrer Ægypti Pyramides: *Ante has est Sphinx, vel magis miranda, quasi sylvestre numen accolentium. Amasim Regem putant in ea conditum, & volant inuentam videri. Est autem saxo naturali elaborata, & lubrica. Capitis monstri ambitus per frontem centum duos pedes colligit, longitudo pedum centum quadraginta trium est, altitudo a ventre ad summum apicem in capite sexaginta duum.* Verum præter has vulgarissimam Sphinx est fabulosa, quæ locum habet in Schemate nostro, de qua sic Hyginus Interim Sphinx Typhonis in Boeotiam est missa, quæ agros Thebanorum vultabat. Ea Regi Creonti similitatem constituit, si carmen quod posuisset, aliquis interpretatus esset, se inde abire: sin autem datum carmen non soluisset, eum se consumpturam dixit; neque aliter de finibus excessuram. Rex, re audita, per Græciam edixit, qui Sphingæ carmen soluisset, Regnum se, & Iocastam sororem ei in coniugium daturum promisit. Quum plures regni cupidine venissent, & a Sphinge essent consumpti, Oedipus Laij filius venit, & carmen est interpretatus. Illa se præcipitavit: Oedipus regnum paternum, & Iocastam matrem inciens accepit vxorem. Sed quale foret huiuscemodi carmen, & qualis fuerit eius interpretatio ab Oedipo data, sic affert Diodorus *Eo tempore iradit Sphingem beluam biforem (vt puta ex humana, & ferina forma constitutam) venisse Thebas: proposuisseque ænigma, quod qui non soluerent, perirent. Ex quo multi ob rem dubiam interierunt. Soluenti præmium, locastæ connubium, & Thebanorum regnum, propositum erat. Verum nullus, excepto Oedipo, ænigma solvere valuit. Id erat eiusmodi: Quod animal bipes, idem tripes, ac quadrupes foret. Ceteris addubitantibus, solus Oedipus, hominem id animal esse, qui infans quatuor ireret pedibus: auctus ætate, duobus: iam senior factus, tribus; nam baculo tanquam tertio pede sustentarietur. Sphinx secundum id quod est in fabulis oraculum seipsam ex loco excelso præcipitavit.* Anonymus quidem noster, OEDIPVS, inscribit hoc Schema: quum tamen præterquam Oedipo Sphinx ænigmata dissoluenda proposuerit alijs, qui nesciuerunt ea soluere, atque a Sphinge consumpti sunt. Nil ergo spectatur in Schemate, quod indicet hominem cum Spinge colloquentem esse potius Oedipum, quam alium vllum. Quase nos absolute recipimus hominem esse generatum aliquem, qui Sphingi carmen ænigmaticum interpretari conetur. Opinio multorum fuit, Sphingem esse typum meretricis quæ blandis verbis, & facie pulchritudine capiat incautos, & conficiat nescientes eius fallacias intelligere. Sed meretricum sermones, etsi fallaces atque dolosi, capti difficiles non sunt, neque significationis ænigmaticæ. Consumunt ipsæ tamen insipientes homines, & a sapientibus derelictæ contabescunt. Cebeus autem Tabanus in Tabula mysticam habet Sphingis interpretationem, dicens: Vbi audieritis quod dicam, si deinde id intelligatis, atque obserueris, uetis, prudentes eritis ac felices; sin minus, fietis dementes ac miseri, neque scibitis vllum aut conuersationem vitæ. Nam explicatio huius ænigmatis successum eundem*

lib. 10. c. 72
f lib. 6.

Cuniculi quæ
ternis verte-
tris.

Artificiosa
Sphinx
Amasi-
gl. 36. c. 12.

sphinx fa-
bulosa.
lib. de Fab.

lib. 4. c. 6.

Anonymi
opinio reie-
cta.

Sphinx me-
retrix mul-
tis.

Cebetis ex-
plicatio my-
stica.

„ habet eum ænigmate Sphingis, quod illa proponere hominibus: Quicumque intellexit
 „ illud libet euasit: qui vero non intelligebat, eum illa occidit. At qui eadem via proce- A
 „ dit res in hac explicatione. Etenim Sphinx proponebat hominibus ænigma minus in-
 „ telligibile: videlicet hoc. Quid bonum? quid malum? quid id quod neque bonum neq;
 „ malum? Hoc qui ignorat, inquit deinde, eum perdidit sua rei istius Ignorantia prope-
 „ modum. Et quietum simul inuenit a periculo, nisi quod perditio eius paulatim & succes-
 „ siue fiat toto vitæ suæ spacio, quemadmodum accidit ijs qui cruciatibus pereunt. Qui
 „ vero cognouerit illud, eius petijt dementia, ipse autem saluus euasit, & beatus factus at-
 „ que felix omni vitæ suæ tempore: Ita verba Ceбетis ex Arabico, & Græco textibus ver-
 „ tebat eruditione claris. Joan. Elichmannus: at paulo secus Alciati Scholiastes^K inquires,
 K ad Embl. 188.
 ex Ceбетe: *Sphinx est hominibus Insipientia. Hæc autem proponit, quid bonum, quid malum,
 quid neque bonum, quid neque malum sit in vita. Quæ si quis minus intellexerit, ab ea in-
 terimitur: neque id semel, sicut is, qui depastus a Sphinge moriebatur; sed per omnem vitam
 paulatim absumebatur, ut qui perpetuis supplicijs addicti sum: Contra vero, si quis agno-
 uerit, occisa tandem Insipientia, salutem ipse consequitur, & felix per totum vitæ curricu-
 lum euadit.* Hanc opinionem accepit, & coluit Emblemate nobili Cl. Alciatus, ita con-
 cinens:

- „ Quid monstrum id? Sphinx est. Cur candida virginis ora,
 „ Et volucrum pennas, crura leonis habet?
 „ Hanc faciem assumpsit etum Ignorantia: tanti
 „ Scilicet est triplex causa & origo mali.
 „ Sunt quos ingenium leue, suut quos blanda voluptas,
 „ Sunt & quos faciunt corda superba rudes.
 „ At quibus est notum, quid Delphica littera poscit,
 „ Præcipitis monstri guttura dira secant.
 „ Namque vit ipse bipesque tripesque & quadrupes idem est,
 „ Prima prudentis laurea, nosse virum.

Equidem, pace tantorum vitorum, recipere nequeo sententiam: quomodo Dementia pro-
 ponere possit ingeniosa carmina? quomodo petcipere num allata respõsio soluat ænigma? C
 dubio procul Ignorantia nec ipsa proponere potest ænigmata de bonis, aut malis, aut neu-
 tris in vita contingentibus agnoscentis; quorum ipsamet est ignara: nec agnoscere valet an
 allata respõsio congrua sit, nec ne. Sententiam huic oppositam habuisse videtur Clemens
 Alexandrinus¹ Sphingem referens ad Ingenij solertiam, & robur corporis: quam senten-
 tiam recipit meus eruditissimus Aliatus^m cui *Sphinx ab Oedipo iussu, vel etiã antiquior, quan-
 do ab Egyptijs promanauit, sapientiam, & naturæ arcana significat: ideoque de rebus natura
 quæstiones proponit; quas ubi seigniora ingenia non deprehendunt, ac se nulla essent, necesse est
 ut occidant: si secreta acumine deprehenderint, quasi superiora facta, naturæ ipsius vires
 enervant, hunc ea intermori dicitur.* Ceterum humana mens intelligens naturæ vires, ipsas
 non enervat, nec occidit, in quas nihil agit, ut ait Aristoteles: ⁿ Nec inrellctæ res inter-
 moriuntur, sed illustriores fiunt, ut colores actione luminis; de quibus idem^a Philosophus:
*Et est quidam talis intellectus, quia omnia fit: quidam vero, quia omnia facit, ut habitus
 quidam, quæle est lumen; quodam enim modo & lumen facit potentia existentes colores, actu co-
 lores.* Igitur intellectus agens intelligibilia naturæ non destruit, sed perficit, ea faciens actu
 intelligibilia, quæ de se sunt potestate talia; ut lumen non destruit colores, sed perficit. In-
 tellectus autem possibilis fit ipsamet intelligibilia, quorum suscipit imagines, nihil ea mutans.
 Et teuera quomodo sapientia rerum intermõritur, quando procteat in animo solerti?
 Non ergo Sphinx, quæ solutione suorum ænigmatum occidere dicitur, est sapien-
 tiæ typus.

*Veriores sententia de Sphinge proponuntur ex alijs.
 Cap. CXLII.*

Q Vi vero classicorum propius ad veritatem accesserunt in explicanda natura, & allego-
 ria Sphingis, duo mihi videntur Palæphatus, & Dio Chrystostomus. Palæphatus qui-
 dem

A dem asserens . [De Cadmea Sphinge dicunt, quod fera quidem hæc fuit, quæ corpus Canis habens, caput & faciem puellæ, alas veto auium, atque hominis vocem haberet. In Sphincio autem monte sedens hæc, ænigma quoddam vnicuiq; ex ciuibus proponebat. Et quem eunque (illud soluere nescientem) interimebat. Quod quum soluere Oedipus propositum ænigma sciuisset, se se ipsam (vt quæ grauato animo id ferebat) ex monte deiciens, interfecit. Sermo autem hic incredibilis, ac res ipsa impossibilis est. Neque enim talis species, formaque fieri villo pacto potest. Atque adeo istud sane perquam puerile admodum est, ænigma non soluentes homines, ab ea tam facile interemptos iri solitos, vel eam a Thebanis feram ob id sagittis confossam non fuisse: stultumque credere profus est, ciues suos, veluti hostes essent, ita a Thebanis contemptos fuisse, vt a fera illa deuorari permitterentur. Habet igitur sese hoc pacto veritas. Cadmus quum mulierem Amazonida, cui Sphinx erat nomen, secum haberet, Thebas peruenit. Quumque Draconem *Regem* interfecisset, huius ipsius regnum occupauit. Post hæc & Draconis sororem, cui Harmonia erat nomen, cepit. Intelligens autem Sphinx quod Cadmus aliam duxisset vxorem, ac sibi persuadens multos ciues se abeuntem secuturos esse, quamplurimas diuitias rapiens, secumque celerem canem ducens, quem Cadmus habebat, cum his omnibus in Sphincium montem nuncupatum peruenit, & exinde Cadmo bellum interebat. IncurSIONES autem insidiando, quum per vnumquenque ex illis montium faceret, singulis horis plures homines interimebat. Vocant autem Thebani incurSIONES ipsas ænigmata. Diulgabant hoc autem passim ciues in hunc modum, dicentes, Argiua Sphinx nos, ænigma quoddam proponens, diripit. Quo nam autem modo ænigma faciat, inuenire nemo nostrum potest. Publico itaque edicto nunciari Cadmus iussit, Sphingem interficienti cuicumque, diuitiarum perquam plurimum præmium esse propositum. Ad quam quum Oedipus Corinthius accessisset, vir equidem bellicus in rebus clarus, ac strenuus, cum Equo veloci, quem secum habebat, vna cum Thebanis quibusdam, quos in societatem sibi assumpserat, nocturno tempore, cum his montem versus accedens, Sphingem ipsam de medio sustulit. Pro quibus euentibus fabula hæc in medium adducta fuit.] Hæc ille. Quæ quidem, forte voluntarie dicta, declarationem fabulæ habent historicam; possibile certe, sed quam non respexit schematis autor; nec in alio vetusto scriptore classico mihi videre licuit. Scholiastes Alciati ^b Dioni Chrysofomo tribuit, quod Sphinxem interpretatus fuerit pro Iustitia, & pro Sophista, dicens: *Retulit ad Iustitiam Dio Chrysofomus Orat. 10. sub finem. & torquet ad Sophistarum genus.* Equidem ibi Dio nihil de Iustitia: sed de Inscitia, quæ mendo forte typographico Iustitia dicta fuit: De Sophistis autem aliqua dicit, & de Sphinge, verbis ipsissimis: [Tu quidem, o Digenes, insulsißimum omnium hominum demonstras fuisse Oedipodem: Græci autem putant infortunatum quidem eum hominem fuisse, sed intellectum tamen præditum præ ceteris omnibus. Solum enim illum soluisse ænigma Sphingis. Et Diogenes ridens. Nequaquam ille, inquit, soluit ænigma. Non audiisti quod Sphinx iusserit eum hominem cognoscere? Ille vero quid esset homo, neque dixit, neque sciuit. Nomen autem hominis dicens, putabat se respondisse recte ad quæsitum, vt si quis interrogatus, quid est Socrates? nihil aliud diceret quam nomen Socrates. At ego audiui quandam qui diceret, Sphinxem esse Inscitiam. Illa quidem & antea perdidit Boeotos & modo eos nihil finit nosse vtpote hominum indoctissimos. Alii quidem homines, magis suam ipsorum sentiunt dementiam. Oedipus vero quo sapientior habitus est, eo quod Sphinxem effugisset, persuasissetque Thebanis, hoc peius desperijt. Nam qui sunt indocti, persuadent tamen se doctos esse, ij multo sunt indoctiores alijs omnibus hominibus. Et tale est sophistarum genus.] Ex quibus aperte constat, Dionem comparasse Sophistæ, non Sphinxem, sed Oedipum potius. Ego tamen existimaui Oedipum esse Sophistæ typum; quia Sophista constans animo prauæ dispositionis ignorantiam habente biformis est naturæ, brutali notione multæ falsitatis, & exigua veri cognitione constitutus; proponitque mortalibus captiosa theoremata, quorum fallaciam qui non intelligunt, decepti necantur in mundo literario, profus ad nihilum redacti. Qui vero sophismata deseluunt, ij sophistam interimunt luce vertatis obiecta, qua destruentes illius errorem, ipsum in virum sapientem commutant.

^a lib. 1.
Palæphati
opinio de
Sphinge.

Sphingis al-
legoria histo-
rica.

Ænigmate
pro insidijs,
& incurSIONI
bus.

^b Emb. 185. f.

Oedipum
non soluisse
Sphingis æni-
gma, vt o-
stendat Dio
Chyloft.
Boeti homi-
num indo-
ctissimi.

Sophistarum
conditio.

Sophista vt
Sphingi com-
paratus.

Nostra vero sententia, Sphinge quærente solutionem ænigmatis ab homine, designat
innatam unicuique mortalium sciendi cupidinem, de qua Philosophus aperte siquidem
omnis homo natura scire desiderat: Ista vero cupiditas innata sciendi cõgenita est ani-
mæ humanæ, quatenus est cõstituta duplici parte, rationali scilicet, quæ propria est hominis,
& irrationali, quæ sensitiua dicitur, nõ distinguens hominem a brutis, per sensum primo con-
stituitis^b Aristoteli. Quibus duabus intime cõflata mortalium anima^c belle Sphingem repre-
sentat, monstrum sub humano capite membra brutalia cõtinens; etenim animæ pars irrationalis
ac sensitiua rationali subdita est in homine. Quam sententiam etiam coluit Pierius asserens:†
*Quas vero Sphingas humanicipites, reliquo corpore leonino pro templis prostare locorum ubiq;
cernere est; sunt qui figmentum omnino hieroglyphicum interpretantur ea intelligentia, ut hu-
manam naturam præstare ceteris animantibus adnoscantur. Nam alibi principatum ex capite
intelligi differuimus. Leonem autem brutorum, omnium principem esse manifestum, qui hu-
mano subiectum imperio reliqua secum trahit, In diuinis vero literis imperium in bruta om-
nia homini datum legimus. Sphinga sane monstrum ex parte dimidia virginis formam præ se
tulisse, figmento Græcorum tradit Adamantius. Alij interpretantur, rotius terre dominium
religioni cedere, cui ferocia quantumlibet animalia se se subijciant, imperiumque suscipiant.*^d

Animæ vero humanæ, sicuti potest intellectu fieri omnia intelligibilia, & sensu omnia sensi-
bilia^e ita naturalem obtinet appetitum omnia cognoscendi. Et quemadmodum nihil est in
intellectu^f quod prius non fuerit in sensu^g sic ubi sensus agnouerit præsentem effectum
rerum in suis obiectis, illico mens appetit occultas illorum agnoscere causas; quas inquit
expostulans a suis doctoribus; quos ut apte docentes eas audierit, immediate cessat ac inter-
moritur extincta, fatiataque naturalis illa cupiditas internoscendi causas, & interit libido
sciendi, mystica Sphinx: ubi vero docentes ineptos audierit, sibi non aperientes causam
quæsitæ, statim eos interficit, in mundo literario reputans tanquam nullos, gladio illorum
ignorantiæ iugulans, atque tollens e numero uiuentium doctorum hominum. Solos autem
doctos agnoscens Oedipodas, qui stabiles manent in vera sapientia, solidaque doctrina.
Siquidem Hyginus Oedipum agnominatum dixit, quod rotæ regij currus pedem eius op-
presserit^h aut potius, ut ait Diodorus, quod pedes ferro trajectos habuerit; namque
Laius Thebanorum rex, sumpta vxore Iocasta Creontis filia, quum diutius caruisset libe-
ris, Oraculo consulto an esset filios habiturus, responsum tulit, non conducere sibi pro-
lem habere. Nam qui ex eo prodiret filius, patrem occisurus esset, aduersaque fortuna
domum infestaturus. Post quod responsum præcepit, natum infantem trajectis primum
pedibus exponi: unde & Oedipus cognominatus est. Hæc ille. Profecto typus viti sa-
pientis Oedipus est infirmis pedibus, quod sapientia sedendo, & quiescendo comparatur,
ut ait Aristoteles^k procul ab omni motu tum animi, tum corporis: *At vero, inquit, neque
in intellectuua parte animæ est alteratio. Sciens enim maxime eorum, quæ ad aliquid dicitur.
Hoc autem manifestum est. Secundum enim nullam potentiam motus fit in nobis scientia.* Sic
ergo Sphinx est hieroglyphicum innatæ cupiditatis sciendi, quæ, extinguitur ab homine do-
cto, causas latentes rerum quæsitæ afferente.

a 1. Meta.
init.

b 2. de an.

c 17. 59.

d 1. Eth. c. 13

† l. 1. hier.

a 1. Ethic.

c 13. f. &

1. mag. mor.

cap. 6.

e 3. de an.

f 3. de an.

g 3. de an.

h 3. de an.

i 3. de an.

k 7. phy.

l. 1. de an.

m 1. de an.

n 1. de an.

o 1. de an.

p 1. de an.

q 1. de an.

r 1. de an.

s 1. de an.

t 1. de an.

u 1. de an.

v 1. de an.

w 1. de an.

x 1. de an.

y 1. de an.

z 1. de an.

aa 1. de an.

ab 1. de an.

ac 1. de an.

ad 1. de an.

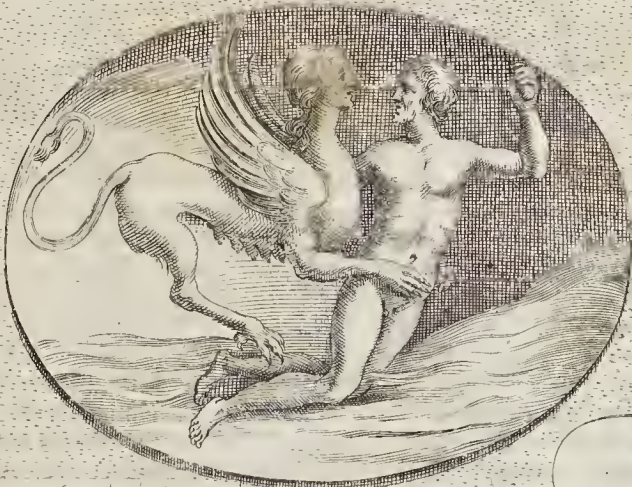
ae 1. de an.

*Arcana Numinis, & edicta Principis non intelligentem,
ac non observantem manet interitus.*

Schema XLVII. Gemmæ.

INFELIX DIVINATOR A SPHINGE OCCISUS

Penuriositas in Gemma.

*Sphinx cur interimat non observantes edicta Principum,
& non intelligentes oracula. Cap. CXLIV.*

Ieiuna nimis est interpretatio, quam proponit Anonymus, de Divinatore infelici a Sphinge occiso; quum nemo nesciat illos a Sphinge necatos, qui propositi ab illa ænigmatis veram solutionem non diuinauerint. Nos autem in utriusque Schematis rationem dum rimamur, duas propositi reperimus explicationes. In primis una cum Gyrardo ^{1. Explicatio.} legimus ^{2. Synt. 116} apud Stobæum in sermone, qui de Legibus & consuetudinibus inscribitur, quod in Saï

urbæ Ægyptia colebatur Minerva, quæ & Isis credebatur: ideoque Sphinges pro eius templis apponebantur, quoniam sacra Deorum mystica esse, & ænigmatica convenit. Consentit Pierius ^{lib. 6. hier.} cui Porro Sphinges in Ægyptiorum templis hieroglyphice admonent, mystica dogmata, præceptaque, & institutiones sacras, per ænigmatum nodos a profana procul

multitudine inuiolata custodiri debere, & in arcanis tractari cuius ergo taciturnitatis effigie huius tabellas & literas signare diu delectatus est Octavianus Augustus: quam postea repudiavit, usus inde, felicitis omnium causa, Alexandri, imagine.

Mihi vero longe alta mens est de fine, cur Sphinges pro foribus templorum Ægypti collocarent, quam arcanorum taciturnitas, quæ prætenditur; etenim mystica dogmata, si præcepta sunt, & institutiones sacrae, ut recte ponitur, ab ijs homines accendi non sunt; sed propalanda cunctis, ut observentur, ac intelligantur; habent enim vim legis, immo sunt leges ipsæ sacrae diuinæque; leges autem sacrae cunctos obligant, adeoque debent e cunctis ut observari, sic etiam intelligi; nemo siquidem ea præcepta tenetur observare, quæ sibi nota non fuerint. Sed ista sacra præcepta per ænigmata traduntur, tum quia veneratione digna sunt & admiratione; tum ut per eorum obscuritatem excerceatur hominum fides, quæ certa credulitas est res non apparentium: Ita sane legem diuinam Prophetæ passim per ænigmata promulga-

Sphinges cur pro foribus templorum essent.

Paul. Hebr. 11. 2.

runt,

runt, & ipse Dei Filius, homo factus, per parabolas eam edocebat omnes. Quare Sphinges appositæ templis Agyptiorum, non taciturnitatem atque silentium mysteriorum Sacrorum indicabant; sed eorundem venetationem tanquam admirabilium, & certam credulitatem atque fidem velut a Deo prouentium, adeoque properam & promptam obseruationem. Et certe Sphinges, quæ proloquebantur ænigmata, requirentes ab hominibus ad se venientibus quibusque responsionem, quemodo silentij, taciturnitatisque symbolum esse valent? Itaque Schematis explicatio vera fuerit, quemadmodum Sphinx interficiebat qui non intelligebat ænigmata sua, sic homines diuina præcepta non audientes, eaque negligentes, ac non obseruantes, a vindice Deo per monstra barathri necantur, ac in abyssum miseriarum, profundumque calamitatum ab infernali Sphinge, diuinæ Iustitiæ ministra, demerguntur; cuius rei simulachrum aperte spectatur in Schemate nostro Sphingis hominem arreptum, apprehensumque medium in aquarum lacum amplissimum demergentis.

Explicatio
Schematis

1.

2. Explicatio.

lib. 31. c. 1.

Alia vero Schematis explicatio respicit humanas leges ac edicta Principum; nam, ut ait Plinius: *a Diuus Augustus inter initia Sphinge signauit. Duas in matris analis iam indistincte similitudinis inuenerat. Altera per bella ciuilia, absente eo, amici signauere epistolas, & edicta qua ratio temporum nomine reddi postulabat non in faceto lepore accipientium, ænigmata afferre eam Sphingem. Quin etiam Mecænatæ Rana, per collationem pecuniarum in magno terrore erat. Augustus postea aduenit ad concicia Sphingis, Alexandri Magni imagine signauit.* Et si vero Sphinge signans Augustus male conuicijs acceptus abstinuit ab eo hieroglyphico, præcipiens occasionem ciuibus taxandi se; tamen habuit in vsu Sphingis optimum finem magni Principis, puniendi scilicet eos, qui sua edicta iusta contemnerent, & iussa negligerent; quemadmodum Sphinx ænigmata sua non intelligentes, nec ijs plane satisfaciens interficiebat. Conueniuntque duæ symboli declarationes vtrumque, quod iusta bonaque Principis edicta sunt obseruanda, sicut

Augustus
cur Sphinge
signaret.

Principis cū
Deo collatio.

& Diuina; quum Princeps inter homines Dei vicem gerat; parendumque sit humanis & Diuinis legibus, vbi leges humanæ Diuinis non aduersentur; alioqui legibus non obtemperantes puniendi sunt, vt a Sphinge non satisfaciens eius ænigmatibus.

*Potentiorum prada opulenti: Telluris occupatio a fortioribus:
 Agyria Legis occasio, & vis: Agricultura typus:
 Egyptus: & Amicitia cogens exercitum ad
 iustam ulsionem.*

Schema XLVIII. Gemma.

*Opulenta prada potentibus.
 Iudicio Sphingis*

Apud Petrum Stephanonium in Gemis

*Multiplex anigmatis explicatio: & prima de potentioribus diripiendis
 aliorum opes. Cap. CXLV.*

EX hoc anigmate tam diuerso ab illo, quod Oedipo Sphinx proposuerat de varijs eiusdem hominis aetatibus, aperte constat, non semper idem anigma Sphingem accedentibus enucleandum proposuisse. Præsentis autem afferri posse videntur sex interpretationes: quarum primam habet Anonymus noster, dum inscribit ipse Schemati titulum, *Opulenta prada potentibus iudicio Sphingis*. Equidem video Sphingem assistentem Schemati satis indicare, præsens vnum e suis anigmatibus esse. Leones esse typum potentiae roborisque corporis, non aliter ac vulpecula symbolum est fraudis, apte monuit in Officij ⁴ M. Tullius, inquiens Vim non secus esse Leoni peculiarem, quam vulpeculae fraudem. Bouis effigie pecuniam & opulentiam indicari vel ex eo probat Valerianus ⁶ tum

D, quod Athenienses numismata sua bouis effigie sculpsissent: tum quod antiquum prouerbium: *Bos per linguam in ambulat*, intelligatur de ijs, qui accepta ab aduersarijs pecunia, mox præuaricati susceptas causas deferuere, vti fecisse Demosthenem fertur: qui etiam id sibi gloriae vertit, quod vt taceret plus accepisset, quam qui diu orauerat. Hinc apud Homerum & alios tot numero bouum pretium rebus præstitutum inuenias, vt illud Iliad. 13. *ἐν αἰσίοιο ἐναγος*, quorum singuli scilicet flocci centum aureis numis aestimabantur. Id enim honoris boui veteres habuerunt, ob multas, quas ex eo consequuntur utilitates, vt in aureorum numum parte vna bouis effigies, in altera Principis facies cuderetur. Nam quod pecunia aliquando fuerit ex corio bubulo, eoque spectare Didus mereaturam, asseuerare non ausim: tamen Tib. Donato commentum placet, & Græcorum nonnulli ante Numam scortas & ostracinas pecunias in usu fuisse dicunt: quod & Tranquillus literis mandauit: & illud fama tenet, asces ligneos & scortas ab eodem

Anonymi opinio reboratur.

lib. 10

lib. 3. bierg

Bos typus pecuniae.

Pecunia lignea, & scortas veteribus.

,, Nona, qui postea ferrum admisto aere signavit, in congiario populo datos. Apud rerum
 ,, scriptores inuenias saepe Imperatores exercituum rei pecuniariae inopia, scortea perib.
 ,, uisse stipendia, mox illatis pecunijs iustum unicuique pretium restitutum. (& mox) Erat
 ,, in Draconis legibus irrogata multa quaedam decem bouum. In spectaculis, quae Deli ce-
 ,, lebrabantur, praeco pronunciare solitus erat tot boues datum iri; vnde putarunt qui-
 ,, dam, bouem Deliorum potius fuisse numum, quam Atheniensium. Ceterum Plutarchus
 Bous effi-
 gies cur in
 numis, vece-
 rum.
 ,, bouis figuram in numis eudere institutum a Theseo tradit, vel ob Taurum Marathonium,
 ,, quem ipse edomuerit; vel ob Minois ducem, quem singulari certamine deuicit; vel vt
 ,, hoc honore bobus praestito ciues ad agriculturam alliceret. Sane vt idem Plutarchus.
 ,, Publicolae vita, bouis pretium centum obolis imputabatur; quamuis Pollux, vt supe-
 ,, rius dictum, Didrachmam tradat; pecudis vero decem. Prius enim quam numorum vsus
 ,, esset, pecudibus atque iumentis plectebantur fontes. Quare bouis, pecudis, suisque
 ,, etiam signa plerumque in numis incisa sunt. Mihi certe de numis imagine bouis inscul-
 ,, ptis loquitur & Homerus, & eius imitator Virgilius; ille quidem dicens

Ilia. lib. 6.

*Tum vero Glaucos Saturnides mentem extulit Iupiter,
 Qui cum Tydide Diomede arma permutauit,
 Aurea aneis, cenium bobus ualentia nouem bobus ualentibus.*

d. 1. Aen. Iste vero canens de Didone terram emente pro Carthagine ciuitate struenda

*Tum, celerare fugam, patriaque excedere suadet;
 Auxiliumque uiae, ueteres tellure recludit
 Thesauros, ignotum argenti pondus & auri.
 His commota fugam Dido sociosque parabat.
 Coueniunt quibus aut odium crudele tyranni,
 Aut metus accr erat: nauaeis, quae forte paratae,
 Corripunt, onerantque auro: portantur auari
 Pygmalionis opes pelago. Dux femina facti:
 Deuenere locos, ubi nunc lucentia cernes
 Moenia, surgentemque nouae Carthaginis arcem:
 Mercatique solum, facti de nomine Eysam,
 Taurino quantum possent circumdare tergo.*

Allata sen-
 tentia nota-
 sur.

Scilicet auro, vel argento bouis imagine signato. Sic Anonymi nostri sententia videtur vt-
 cumque posse declarari, pariter & confirmari. Sed tamen intinuis intuenti rei naturam,
 procul a vero videbitur opinio, si quidem alienas opes uolenter rapere, praedonis iniusti pro-
 prium est, non magnanimi, & generosi, fortisque viri: Leo quidem magnanimus, genero-
 sus, & fortis audit, sed non rapax iniustus; immo Pterius eorum sententiam approbat, qui
 Leonem iustitiae hieroglyphicum habent. Salutatur quidem Leo rex animalium; namque
 Valeriano Basilius Leonem ponit pro Dominatore animalium rationis expertum; quare fa-
 mescens leo, dum taurum deuorat, non alienas opes praedatur, sed utitur iure suo, proprium-
 que sibi cibum depascitur; non secus ac homo, qui creatus a Deo Dominus omnium
 animantium, sua comedit, dum pisces, aues, & animalia uenatione capta, sibi sumit in alimen-
 tum, non autem opulentiam alterius ullius depraedatur.

Gen. 1. 27.
 28. & seq.

*Secunda Schematis explicatio nostra est de robustioribus, terrae dominium,
 ac possessionem sibi occupantibus. Cap. CXLVI.*

In Eliaci
 prior.

Nos autem a Schematista signatum aenigmate putauimus aliquando robustiorum homi-
 num facinus, qui sibi terrae dominium per bella comparant; etenim Leones Domi-
 nantium hieroglyphicum habentur, & bellipotentum, animosorumque virorum; quo no-
 mine Pausanias fatetur in Agamemnonis clypeo Leonis imaginem fuisse: signum uiri ter-
 rifici, qui solo aspectu consternaret hostes, incussa graui formidine. Quod quidem scutum
 ait in Olympiae templo per aliquot tempora pependisse, inscriptione quoque adiecta Grae-
 canica, quae Latine sonat ita:

,, Hic paupor est hominum; manibus gerit hunc Agamemnon.

Ad

A Ad quem sane clypeum Alciatus nobile constituit Emblemata^b cum Inscriptione: *Furor, & rabies*: adiecto tetrasticho: Emb. 57.

- „ Ora gerit clypeus rabiosi picta Leonis,
- „ Et scriptum in summo margine carmen habet:
- „ Hic hominum est terror, cuius possessor Atropa;
- „ Talia magnanimus signa Agamemnon tulit.

Ceterum furor & rabies cum recta ratione non sunt, neque magnanimi viri passiones, ast insanis; quum mentem pervertant, & semper in malam partem accipiuntur. Vnde titulus aptior esset: *Formidabilis Fortitudo*. Cum Agamemnone communicare voluit Magnus Pompeius in Emblemate, sicut & in Nomine, ac agnomine dignitatis; etenim apud Plutarchum legimus in Anulo Pompeij sculptum fuisse Leonem: & forsitan in scuto quoque fuit: verba Plutarchi sunt: *Cæsar veniens eum qui caput Pompeij sibi obtulit. ut detestabilem auersatus est. Anulum eius accipiens illacrymans. Insculptus Leo erat ense tenens*. De dignitatis agnomine, ac nomine sic idem Plutarchus ait in Cæsare: *Ceteri tergiversantem Pompeium increpabant, irritabantque omnes, Agamemnonem, & regem regum appellantes. quasi nolentem deponere imperium; sed gloriantem, quod tam multi Duces parerent sibi, & tabernaculum suum frequentarent*. Verum enim vero Pausaniæ non consentit Homerus, qui nullam Leonis imaginem posuit in Agamemnonis clypeo; quem ita descripsit diligenter^d

^aAlciatus notatus.

^cin Pomp. f.

^dCæsar illacrymans accepit anulum Pompeij. Homerus aliter describit Agamemnonis clypeum & Iliad 12.

- B**
- „ Accepit autem Agamemnon vndique corpus tegens elegans scutum impetuosum;
 - „ Pulchrum, circum quod circuli decem ærei erant:
 - „ Inque eo Umbones erant viginti ex stanno
 - „ Candidi: in medio autem erat unus ex nigro metallo.
 - „ In eo Gorgon terribili aspectu cincta erat,
 - „ Horribiliter aspiciens: circum erat etiam Terrorque Timorque.
 - „ Ex eo autem argenteum lorum pendeat; sed in ipso
 - „ Cæruleus circumuolutus erat draco; capita autem ei erant
 - „ Tria circumducta loris, vna ceruice enata.

C Quos versus, ad verbum e Græco translátos, ita Sanctius vinxit Latino pede:

*Accipit ingentem clypeum, pulchrumque, superbumque
Orbis hunc decies circumdabat æreus orbis;
Bisque decem in gyrum radiabant vltima bullis:
Ast media infixis clavis, atque are rigeant.
In medio horribilis surgebat Gorgonæ saua:
Umbilicus durus: circum terrorque timorque:
De super huic inerant calata argentea lora,
Cæruleus queis terga draco maculosa trahebat
Ipse triceps toruam tollebat in astra coronam.*

Sed vt Pausanias veram historiam scuti proposuit; sic Homerus licentia poetica formidabiliorem clypeum describens, amplificauit horrorem Scuti sauioris, quam sola Leonis imagine depicti. Est autem Leo eius naturæ, vt etiam si ferum nihil molitur, intuentes tamen terreat: ea est in oculis eius vis, ea maiestas. Vnde tam Græci, quam Latini Poetæ, Valeriani notatu, terrorem descripturi, comparationem ab huiusmodi animalis ferocia libentissime desumpserunt. Bouem autem esse Terræ hieroglyphicum, satis explicat Pierius: quia de re post alaius. Vt hinc autor Schematis afferre forte voluerit ænigma Sphingis de duobus Principibus bellicosis, imperium terræ comparare sibi fatigentibus: quales exiret dudum in Romana Republica Cæsar, atque Pompeius. Ceterum dum animaduerto, Pompeium quidem signare solitum Anulo Leonis ensiferi simulachrum habente, sed Cæsarem Anulo Veneris genetricis imagine sculpto; a qua Dea se per Aeneam cum tota gente Julia gloriabatur originem ducere: dumque contemplor, in Schemate duos Leones, non inter se se ferocire, nec dimicare de Bouis prostrati possessione; sed ambos inuicem preatos, vnicum taurum iacentem in concordia voluntate depascere; minus aptam Schemati reor istam explanationem. Quare congruentior alia iam est inuestiganda.

^eHomeri, & Pausaniæ colatio in Agamemnonis clypeo describenda.

^fLeo terret intuta solo. Bos terræ symbolom.

^gCæsar cur si no Veneris figuraret.

Tertia explicatio politica nostra Schematis . de Terræ distributione militibus victoribus , per Legem Agrariam , afferitur.

Cap. CXLVII.

Nemo nescit Leones esse Militum , & bellicosorum hominum hieroglyphicum . Boue vero strato Terram designari , facile demonstrare licet vel e sacra pagina , in qua legimus ^a Aegyptio regi somnianti primum apparuisse septem boues pingues , ac totidem postea macilentas , ex interpretatione Iosephi , significatos fuisse Pharaoni septem priores annos Aegyptiæ terræ fertilissimos , quos totidem in Aegypto secuturi forent anni sterilissimi , quibus nil frugum Terra produceret vlla , nedum Aegyptia , vt habemus in diuina scriptura ^b *Igitur transactis septem vberitatis annis , qui fuerant in Aegypto . Caperunt venire septem anni inopia . quos prædixerat Ioseph & in vniuerso orbe fames præualuit in cuncta autem Aegypto panis erat . Qua esuriente clamauit populus ad Pharaonem , alimenta petens . Quibus ille respondit : Ite ad Ioseph : & quicquid ipse vobis dixerit , facite . Crescebat autem quotidie fames in omni terra : aperuitque Ioseph vniuersa horrea : & vendebat Aegyptijs ; nam & illos oppresserat fames . Omnesque provincia veniebant in Aegyptum , vt emerent escas . & malum inopie temperarent . & antea ^c Septem boues pulchras , & septem spica plena septem vberitatis anni sunt : eandemque vim somnij comprehendunt . Septem quoque boues tenues , atque macilentas , que ascendunt post eas . & septem spica tenues , & vento vrente percussæ septem anni venturae sunt famis . Qui hoc ordine complebuntur . Ecce septem anni venient fertilitatis magne in omni terra Aegypti . Quos sequentur septem anni alij tanta sterilitatis , vt obliuioni tradatur cuncta rerum abundantia . Consumptura est enim fames omnem terram .* Itaque bos pinguis in Schemate stratus hieroglyphicum est terræ fertilis . Huiusmodi vero terram olim distributam fuisse militibus Romanis fortioribus per multiplicem legem Agrariam , apertissimum est ; etenim , vt obseruat eruditissimus Dempsterus agens de Antiquitatibus Romanorum ^d agrariae leges inde dictæ sunt , quod rogatæ fuerint de agris Populo diuidendis . [Prima fuit Cassia , quam tulit Sp. Cassius V. Scellinus III. Consul cum Proculo Virginio Tricostio Rutilio , anno CCLVII. Vt ex agro Hernicis , quibus eum foedus iustum erat , adempto , dimidium Latinis , dimidium plebi diuideretur . Lex tamen non tenuit . Licinius lib. 12. Valerius lib. 5. cap. 8.

Licina Lex.

Licina. Hanc secuta est alia Licinia , quam tulit C. Licinius Stolo Tribunus , L. Acimilio Mamertino V. P. Valerio Potito Poplicola IV. &c. Tribunis militum Consulari potestate , anno CCCLXXVII. Nequis plus quingenta iugera agri , centum pecoris maioris capita , quingenta minoris possideret . Varro lib. 1. de Re Rustica . Columella lib. 1. cap. 3. Liuius lib. 6. Appianus , Agellius , Valerius , Plinius , Velleius , Plutarchus in Camillo , & in Gracchis .

Alia Licinia lex.

Alia Licinia Consecuta hanc est Licinia de septem iuguris virgum diuidendis . Nam Columella lib. 1. Post exactos , inquit , Reges , Liciniana illa septem iugera , quæ plebis a Tribunis virgum diuiserat , maiores quæstus antiquis retulere , quam nunc nobis amplissima iugera actua . Sigonius dicit tunc hanc legem latam esse , quum hic Magistratus octo ante annis in Rempublicam esset inductus .

Flaminia lex.

Flaminia. Post hanc Flaminia sequitur , quam tulit C. Flaminius Tribunus Plebis , Sp. Camillo Max. II. Q. Fabio Maximo Verrucoso II. Cofs. anno DXXV. Vt ea regio Galliæ , quæ Picenum vocatur , vnde Senones expulsi fuerant , militibus Romanis diuideretur . Polybius lib. 4. Cic. in Catone maiore .

Rubria lex.

Rubria. Post captam Carthaginem de agris in Africa diuidendis Rubria lex lata est , tum Liua de Decemuiris , qui diuiderent ; quarum legum in tabula ænea mentionem se vidisse Manutius affirmat .

Semproniarum leges.

Semproniarum. Secum Semproniarum sunt a Ti. Sempronio Graccho Tribuno Plebis , anno DCXX. P. Mutio Scauola , L. Calpurnio Pitone Frugi Cofs. latæ : quarum vna repetitio Liciniæ fuit : Nequis

A quis ex publico agro plus quingenta iugera possideret : quorum tamen dimidium filijs habere liceret. Vt si quis agrum latius patefaceret, Triumviri quotannis data opera creati iudicarent, qua publicus ager, qua privatus esset. Appianus lib. 1. Bellorum civilium, Plutarchus in Gracchis, Vell. lib. 2. Sex. Aurelius Victor (sic enim iam auctor proditur) de viris illustribus, Cic. pro Sextio, & de Aruspicum Responsis, Florus Epitoma 58, & Siculus Flaccus in lib. de conditione agrorum, apud quem tamen ducenta legimus, quam alij omnes aperte quingenta prodant.

Sempronia I.

Altera lex Sempronia.

Altera fuit, quæ quidem aliquo modo huc pertinet, vt pecunia Regis Attali, qui populum Romanum hæredem fecerat, in ciuibus qui sua lege Sempronia agrum fortiti erant, darent ad comparationem instrumentorum, & agriculturæ apparatus. Vt agri regij a Censoribus locarentur: vnde vectigal populo penderetur. Plutarchus in Gracchis, Cicero Verrina 5. Florus epitoma 58.

Bæbia lex.

B Sempronias leges haud ita multo post secuta est Bæbia, quam tulit M. Bæbius Tribun. plebis, idemque Tribunus Coloniae deducendæ: Ne agri amplius diuiderentur: sed possessores in ijs relinquerentur, vectigal pro ijs populo Romano soluente, eaque pecunia plebi diuideretur. Appianus lib. 1. Bellorum civilium.

Bæbia.

Thoria lex.

Non multo post Sp. Thorius Tribunus plebis legem aliam tulit, Ne quis vectigal vllum agrorum, quos possideret, solueret: cavitque de pastione pecoris. Cicero in Bruto, Duo legis Thuriæ fragmenta ex ænicis tabulis exscripta: & suppleta habet Sigonius lib. 2. de Antiquo iure Italiae cap. 2.

Thoria.

Appuleia lex.

Anno DC LIII. C. Marius VI. L. Valerius Flauus Cofs. legem tulit Appuleius Saturninus Tribunus plebis: vt quem agrum C. Marius Consul in Gallia pulsus Cimbris, in ditio- nem populi Romani redegisset, is populo Romano diuideretur, & si ita lex sciuisset, intra diem quintum a singulis Senatoribus in eam rem iuraretur; qui non iurasset, ei multa pœna esset. Appianus lib. 1. de bello civili.

Appuleia.

Titia lex.

Anno insequenti M. Antonino, A. Posthumio Albino Cofs. legem tulit Sex. Titius Tribunus plebis, vt vectigal agris publice assignatis impositum Quæstor colligeret. Cic. lib. 2. de Oratore, pro Muræna, Valerius lib. 8. cap. 1.

Titia.

Martia lex.

Eodem tempore L. Marcium Philippum Tribunum plebis legem Agrariam, Gracchanæ similem promulgasse, ostendit Cicero in Officijs; quâ tamen ipse facile antiquari passus est.

Marcia.

Cornelia lex.

L. Cornelius Sulla Dictator, & Consul cum Q. Cæcilio Metello, anno DC LXXIII. legem tulit, vt Proscriptorum agri publici essent: quod maxime de ijs agris intelligendum est, qui in Thuscia circa Volaterras, ac Fefulas erant, quos militibus suis Sulla diuisit. Cicero in Rullum, pro Roscio Amerino, Sallustius in Catilinæ Coniuratione.

Cornelia.

Seruilia lex.

D Sequitur Seruilia, quam tulit P. Seruilius Rullus Tribunus plebis, M. Tullio Cicerone, C. Antonio Cofs. anno DC XC. Vt qui agri, quæ loca, quæ ædificia, aliudue quid, quod publicum populi Rom. factum esset, L. Sulla, Q. Pompeio Consulibus, id venderetur. Item vt omnia vœnrent, de quibus vendendis S. C. facta erant M. Tullio, Cn. Cornelio Cofs. & ea pecunia agri in Italia emerentur, in quos Coloniae a Decemviris deducerentur. Vt Campanus ager, & Stellæ publicæ populi Rom. diuideretur. Capuam coloni adscriberentur. Multa huius legis capita fuerunt. Nam Cicero alicubi quadragesimum citat. In orationibus ipsius contra Rullum hæc recitantur. Tribunus legis Agariæ lator, &c.

Seruilia.

Flauia lex.

Triennio post Flauia a L. Flauio Tribuno plebis lata est: Vt vel agri, quos a Senatu locu- pletes emissent, reddita possessoribus pecunia, plebi diuiderentur: vel, si neminem veterem

Flauia.

pos.

possessione moueri Senatus vellet, alijagri ea pecunia, quæ ex nouis vœtigalibus per quin-
quennium reciperetur, en. erentur : & plebi, quæ agros non haberet, partirentur . Cicero
lib. 1. ad Atticum. A

Iulia lex.

Iulia. Postero anno Julia lata est a Julio Cæsare Consule cum M. Calpurnio Bibulo, an. DCXCI.
suasore Cn. Pompeio, vt ager Stellas, maioribus consecratus, item Campanus ad subsidia
Reip. vœtigalis relictus, plebi diuiderentur. Diuisit extra sortem viginti millibus ciuium,
quibus terni, pluresque liberi essent. Velleius lib. 2. Plutachus in Pompeio, in Cæsare, &
in Carone Vtmense. Dio lib. 38. Hanc vocat Campaniam Cicero lib. 2. ad Atticum, Dio
eam Optiam fuisse dicit. Et hæ sunt præcipuæ Agrariæ leges, quarum a Scriptoribus men-
tio fit.] Hæc vir eruditus. Quarum quidem Agrariarum legum numero septemdecim, sex
expresse, Cassia scilicet, Flaminia, Rubria, Liuia, Appuleia, & Cornelia, latae fuerunt de
hostium agris diuidendis viritim militibus, qui victores fortitudine singulari valuissent.
Quam agri optimi diuisionem fortibus bellatoribus a Schematista nostro mystice designari
per duos Leones feros, depascentes hinc inde Bonem stratum valde pinguem, mihi proba-
bile satis est. Quam fortunam etiam describit, atque lamentatur in Tityro suo Virgilius ; B
nam, vt optime pereruditus La-Cerdæ, Vrbs Mantuæ vicina est Vrbi Cremonæ. Fauerunt
Cremonenses Cassio Brutoque percussoribus Iulij Cæsaris. Augustus rerum iam potitus,
& profugatis hostibus, Cremonensem agrum veteranis suis assignauit (erat hæc tunc &
pœna, & præmium ; pœna victis, præmium victoribus) Non sufficit militibus pars agri
Cremonensis : iustum ab Augusto, vt eandem pœnam subirent Mantuani vicini. Ergo
multis Mantuanis ablatae sunt possessiones, & in his Virgilius ; nam eius rusculum, & tenuis
agelli venere in alienam potestatem. Ergo spoliatus agello suo Virgilius, Romam conten-
dit, vbi per Mecænatem, aliosque in Augusti gratiam commendatus, & amissum agrum re-
cuperauit, & multas denuo diuitias comparauit. Representat in hac Ecloga Tityrus Vir-
gilium, felicem iam & lætabundum, recuperata possessione ; Melibœus reliquos Mantua-
nos miseros, & calamitosos, quibus bona adempta sunt, neque restituta. Qui dolentes
aiunt

- C
- „ Nos patriæ fines, & dulcia linquimus arua ;
 - „ Nos patriam fugimus : tu Tityre lentus in vmbra
 - „ Formosam resonare doces Amaryllida siluas.
 - „ At nos hinc alij sitientes ibimus Afros,
 - „ Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem,
 - „ Et penitus toto diuisos orbe Britannos
 - „ En vnaquam patrios longo post tempore fines ;
 - „ Pauperis & tuguri congestum cespite culmen,
 - „ Post al quot mea regna videns mirabor aristas ?
 - „ Impius hæc tam culta noualia miles habebit ?
 - „ Barbarus has segetes ? en, quo discordia ciues
 - „ Perduxit miseros ! en, quis conseruimus agros !

Hanc eandem alienorum agrorum distributionem militibus idem lamentatur in Moeri ;
namque La-Cerdæ quoque notatu, post Philippensem victoriam, quum in distributione agro-
rum, qui trium virorum iussu trans Padum diuidebantur, sua quoque prædia Virgilius amisisset, D
Romam profectus, cum fauore ingenij tum præsertim adiuuante Pollione, Transpadanae re-
gionis profecto possessiones suas recepit. Verum egre idferente Ario Centurione, cui Virgiliij
fundus in portionem cesserat, parum absuit, quin ab irato milite Virgilius interficeretur. De-
nno itaque Romam profecturus præcepit villico suo vt Ario vsque ad reditum suum, quam mi-
nimo posset detrimento suo obsequeretur. Is igitur ex patroni præcepto Mantuam proficiscitur,
hædorum munusculum Ario oblaturus. Moerin subsequitur Lycidas, itineris eius causam re-
quirens. Ibi nactus occasionem, temporum calamitatem deslet. Deinde vna Mantuam eun-
tes, itineris eadum varijs subleuant cantilenis. Menalcas in hac Ecloga Virgilius est, Moeris
Virgiliij villicus.

- A
- ,, LYCID. Quo te Moeri pedes? an, quo via ducit in urbem?
 - ,, MOER. O Lycida, vini peruenimus, aduena nostri
 - ,, (Quod nunquam veriti sumus) ve possessor agelli
 - ,, Diceret, hæc mea sunt! veteres migrate coloni.
 - ,, Nunc victi, tristes (quoniam fors omnia vertat)
 - ,, Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hædos.

Alta vero Sphinx vel potius Harpyia indicat violentè e proprijs agris pullos a militibus, fugientesque colonos, qui turpè vitam ex rapto viuere coacti sordidi, famelici, ac inopes apte comparantur Harpyis. Sic igitur olimfolenus fuit distributio possessionum alienarum militibus victoribus, in præmium victoris cuiuslibet, ac in pœnam deuicti, & assinium vicinorumque. Quam politicam rationem explicari Schemate nostro putamus, in quo bos humi prostratus, agri symbolum hostis deuicti, traditur deuorandus duobus leonibus ferocibus, nimirum duobus militibus possidendus ac depascendus ager optimus, olim alienus.

B *Quarta Schematis explicatio nostra est physica, de typo Agriculturae.*
 Cap. CXLVIII.

S Ed quum ænigmata, hieroglyphicaque passim pluribus facta sint intellectibus mysticis; admittit hoc symbolum aliam etiam nostram physicam interpretationem, ut eo scilicet indicet Schematis autorem ideam Agriculturæ, quæ præcipue nititur Agricolarum functionibus, terræ nimirum irrigatione, aratione, fossioneque, nec non stercoreatione, sicut aiunt Aristoteles † M. Cato, Varro, Columella, Palladius, & omnes antiqui de re rustica tractantes; & quotidiana demonstrat experientia. Sane terræ colendæ, siue defossæ, aratæque, stercoreatæque hieroglyphicum est procumbens humi bos in Schemate: sed agricolarum, terram fodientium, arantium, & locamine factis impingantium, symbolum fuit duo leones bouem dilaniantes, ac depascentes. Age nunc verumque demonstremus e classicis. Profecto Bouem esse terræ frugiferæ typum, præter ea, quæ superius attulimus e sacra pagina † probatur aperte notatis a Valeriano † cui mystice Taurus est TERRA FRUGIFERA. Nam apud Persas barbaræ caerimoniam bos fronte in leoninam faciem conformata, ex auro cornibus arreptus educobatur ad sacrificium: de quo Papinius.

† de gen. t. 50.

† cap. 163. † Gen. 4. 7. & seq. † hier. e lib. 3.

- C
- Perfas barbaræ caerimoniam bos fronte in leoninam faciem conformata, ex auro cornibus arreptus educobatur ad sacrificium: de quo Papinius.
 - ,, Indignata sequi torquentem cornua mitram.

Quippe quum Taurus plurimum terrenum animal sit, terræ & inferis potestatibus damnatum, soli tamen ab ea gente dedicatus, vim ea ostendere videbatur, quum sol in uniuersam terram exerceret. Quod autem extraheretur ex antro, delitescere vim eius in terræ visceribus indicabat, quam ut euocarent, & frugum feracitati consulerent, sacrificij genus id instituerunt. De quo etiam in Leone. Neque quidem alia de causa bouem quandam ab Argo tot luminibus prædito custoditam fabulantur nisi ut terram ipsam ostenderent noctu ab ipso celo tot stellarum luminibus insignito non indiligenter obseruari, donec a Mercurio, quippe a Sole conficiatur, cuius Oriente iurare stellarum lumina passim extingui videantur. Quid autem aliud portendere visus est bos ille arator, qui decussò iugo trichinium, in quo cœnabat Ves-

Bovis ostentum ad pedes Velpasiani.

- D
- pedes, cernicemque summisit, nisi terrarum orbem avarissimo Vitellianæ dominationis iugo pressum, opem a gente Flauia depescere, quæ iam rerum esset potitura? Terram itaque bos eo ostento prætulit. & mox. Qui vero boues iuncti in nomen Vespasiani iam Imperatoris & Cæs. V. habentur, atque alij similiter iugati in C. Marij C. T. nomen, nimirum arationis partes procurate, & rei frumentariæ commoda declarant; nam & apud coniectores, uti superius dictum, arantes boues imaginari, letissimam prænunciant frugem, & opulentam rerum felicitatem. Quin & nomen boui a nutriendo factum, sicut quippe nutritio: labore enim suo in exercenda terra continuo nos pascit. Hinc Greci βρωστικὴν felicem agriculturam vocant quibus agricultura est, & bouis etiam Epitheton. Sed aptissime boue pingui prostrato terra mystice designatur in Schemate, quod terra quiescit, & ad fruges ferendas excolta, pinguis esse debet. Verum & Leonibus bouem stratum depascentibus, vngue, denteque multiplici ferentibus, indicari mystice colonos agricolas terram irrigantes, arantes, & fodientes, atque

Bovis etymologia a nutriendo sumpta.

Leones ut indicet agricolas.

ferco.

lib. 1. hier.

Aquarū tubi
cur definiat
in Leonina
capita.

Leones Lare
raentes ad
quid olim.

Leo Brixien-
sis antiquissi-
mus.

Leonis capi-
ta cur clau-
sus, & clau-
sus opposi-
ta.

Vino proliui
Leonum ora
ad pluias.

Agriculturæ
irrigatio per
Leonem in-
dicatam.
Cur duo Leo-
nes in Sche-
mate.

Agriculturæ
stercoratio
per Leonem
signata.

o 2. de gen.
t. 50.

Nilus cur se-
cūdet Ægyp-
tum maxime.

Leones ut
symbolū ster-
corationis
terra.

stercorantes, iam ostendere possumus ex eodem Pierio scribente ^d de irrigatione telluris per Leonem in hæc verba: *IN V N D A T I O: Incrementum vero Nili, quem NVM Ægyptiaca lingua nuncupant, quod apud nos significat nouum atque recens, ostendere quum vellet, Leonis identidem hieroglyphicum faciebant; quippe quum Sol Herculei terga Leonis adie, Nili diluuium excitat, duplumq; recens aqua Sole in eo signo commorante sepius exundat: qua vis aqua per spatiosam Ægypti plazitiem late diffusa, solum ea fertilitate grauidum reddit, qua nō ipsi tantum indigene sibi alimenta colligunt, sed magnam orbis partem fame leuant. Propter eam vero aquarum redundantiā, quam Leonis beneficio consequi se quotannis experiuntur, institutum est, & apud gentes omnes vno iam consensu receptum, ut canales, tubique, & siphones, qui aquam eructant, per terebrata foramina in leonina capita ad id locis oportunis adsculpi solita aquam immittant, quæ inde ex Leoninis rictibus euomi videatur. Quæ ratione autem capita ea leonum in semis præcipue constituenda sint, quoque ordine disponenda, atq; ut ea tantum quæ contra columnas fuerint, perterebrari debeant ad canalem vsque, qui caelestem aquam ex tegulis excipit, reliquis inter hæc solidis, uti quæ cadit vis aquæ per tegulas in canalem ne deiciatur per intercolumnia, neue transeuntes perfundat, sed ea tantum quæ sunt contra columnas, ex ore rictus aquarum emittere debeant, Vitruuius late docet. Obseruauerat siquidem is, aquarum redundantiā per Leonem apud Ægyptios significari, atque hoc in omnibus antiquorum edificijs fieri passim viderat. Et ut semel dicam, fontes & aquarum tubi, qui ab aqua ductibus quibuscunq; prominebant, Leoninis figuris ornabantur: ut qui fons admirabili opere Viterbij antiquam hanc disciplinam ostendat. Et ut alia disse mulem, Rome in Arca Lateranensi Leones duo sunt nigri lapidis ante eneam M. Aurelij statuam positi qui dubio procul Fontibus inseruiebant. Indicio sunt ora perterebrata in adaperto rictu, & inferue foramina in que aur vsq; immissa, & inter pedes pro pectore canaliculus excipiunda aquæ, dimittendaque intercavatus. Tale aliquid obseruavi in agro Brixiano extra portam Orientalem ad secundum lapidem, ubi iuxta viam, quæ tota magnis aquarum vsq; atque diuorij instructa est Leo marmoreus antiquissimi operis, visus instar inflatus, rictum eodem modo, ad equarum effluuium parafaciebat. Sed neque in ijs tantum quæ ad aquam euonendam pertinent Leonum effigies apponi consueuerunt, verum etiam propterea quod Leo, caelestis ille inquam, aperire claudereque videtur aquarum cataractas. Atq; in hæc vsque tempora nunquam antiquata est veterum consuetudo, ut ostiorum clausura, claues, anuliq; foribus affixi leoninis rictibus ornentur, quod apud Ægyptios factitari solitum ait Theon in Arati commentarijs: quamuis quod ad ostia pertinet, ad eam, quæ de superius dictum est, custodia potius respicere, quam ad aquarum fluxum, crediderim. Illud non omitam, quod Horus Apollo tradit, in supplicationibus pluias exposcentibus plerisque in locis Leonum ora vino prolui fuisse morem. Sed aduertendum est vulgatos Hori codices hoc loco deprauatos esse. Quibus apertissime constat, Leonum imagines esse hieroglyphica redundantis aquæ, qua tellus ad secunditatem irrigatur, tum de celo cadentis, tum etiam e fluminibus, aut fontibus vdecunq; scaturientis. Ad cuius vrinisq; generis aquas indicandas apte Schematista noster non vnicum, sed geminum Leonem boui prostratæ super imposuit. Ceterum mihi Leo significat etiam in proposito terræ stercorationem, præcipuum Agriculturæ munus; namque Nilus, Leone caelesti vigente redundans in Ægypto, non aqua simplici terram secundat; etenim (ut ait Aristoteles) *quæcumque videntur vno solo nutriri, ut aqua plantæ, multis nutriuntur; mista est enim aquæ terra, ideo agricola testant, quum miscuerit irrigare;* sed aqua limosa, multo fimo prius ex Æthiopiæ regionibus corraso, repleta Nilus Ægyptum irrigat simul atque stercorat, eoque latamine plurimum impinguat. Er id mystice signat vterque Leo Schematis ore bouem demordens, ac in ipsum putrem halitum inspirans; nam, ut mox ait idem Valerianus, [Animal hoc cibo incontinenter admodum vitur, multaq; deuorat solida sine vilo dissecu quæcunq; potest: mox a satiritate nihil biduo aut triduo edit: (quam scilicet voracitatem Iuuenalis tangit, vbi multa pascendum carnē Leonem dixit) atque inde fit vt grauis illi ob cruditatem exhalet anima; quæ teterrimi semper odoris est: quocirca nonnulli grauem animam significantes, Leonis os hians facere consueuerunt. Huius scetoris ergo Martialis videtur muliebre pudendum Leonem appellasse eo versu]*

Quare si pudor est Nigella, noli

, Bar-

Barbā vellere mortuo leoni.

Taxat enim cam, quæ quum vetula esset, pilos vellere pertentaret, e pudendo: & alij lupanar olidum dixere. Sicut ergo Leo multa comedens cruditates gignit, vnde putidum halitum efflat; ita per terras decurrens aqua secum affert inde finum omnem olidum, & putrem, quo tellus impingatur. Ceterum tertium opus Agriculturæ consistens in terræ fossione, arationeue perbelle nostris Leonibus in Schemate representatur, qui dentibus bouem ferientes mysticam terram ligonibus fodiunt, & vnguibus aduncis tanquam vomeribus arant. Optimoque consilio designans Agriculturam, vt infra quoque Pierium obseruasse pater, Varro Cybelem, Deorum Matrem, quæ Terra prorsus est, curru vehi ponit a Leonibus, nimirum, vt ego censeo, ab Agriculis Terram vehentibus ad fertilitatem tum irrigatione, tum fercoratione; tum aratione fossioneue. Sic ergo Schema nostrum non inepte poterit interpretari de Agricultura, quam sub ænigmatæ Sphinx olim proposuerit.

Agriculturæ fossio, & aratio vt Leonæ signantur. Cybeles curru vecta Leonibus.

Quinta nostra Schematis explicatio de regione Ægypti.

Cap. CXLIX.

Verum & aliam lubet afferre Schematis interpretationem, qua censemus autorem Schematis indicare nobis potuisse Regnum Ægypti; siquidem in primis Ægypti regni figura triangularis est, vtriusque Nili fluminis ramis ab vno principio sese semper magis vsque ad mare diuariantibus efformata; qua de re Plinius ita *Ægyptus, introrsus ad Meridiem recedens, donec a tergo præcedantur Æthiopes. Inferiorem eius partem Nilus, dextra laeuæque diuisus amplexu suo determinat, Canopicum Ostio ab Africa, ab Asia Pelusiaco centum septuaginta millium passuum intervallo. Quam ob causam inter insulas quidam Ægyptum retulere, ita se findent Nilo, vt triquetram terræ figuram efficiat. Ideo multi Græca literæ vocabulo, Delta appellauerunt Ægyptum. Mensura ab unitate aluci, vnde se primum findit in latera, ad Canopicum ostium, centum quadraginta sex millium passuum, ad Pelusiacum Ducentum quinquaginta sex millium est. Summa pars contermina Æthiopia, Thebais vocatur.* Itaque triangularis figuram intra duos Nili ramos, a sinibus Æthiopiæ se se diuariantibus affidue, contenta retinet Ægyptus; vnde passim Græca litera, Delta nuncupatur. Modo si spectemus nostri Schematis imagines vna simul iunctas, vniuersi Emblematis forma figuram vtrumque trigonam obtinere videtur, cuius basis vitulus est humi prostratus, angulus superior capite Sphingis continetur, dexter pede sinistro dextri leonis, & sinister cauda viruli iacentis. At vero singulum horum quatuor animalium peculiari sua ratione mystice representat Ægyptum; Sphinx quidem, quia numeratur vna cum Pyramidibus inter Ægypti miracula; de qua Plinius item *de Pyramidibus Ægypti, tiji, & Sphinge Cap. XII. Dicantur obiter & Pyramides in eadem Ægypto, Regum pecuniæ otiosa ac stulta ostentatio. Quippe quum faciendi eas causa a plerisque tradatur, ne pecuniam successoribus aut æmulis insidiariis præberent, aut ne plebs esset otiosa. Multa circa hoc vanitas illorum hominum fuit, vestigiaque complurium inchoatarum extant. Vna est in Arsinoe nomo, duæ in Memphite, non procul labyrintho, de quo & ipso dicemus. Totidem vbi fuit Mœridis lacus, hoc est fossa grandis. Sed Ægyptus inter mira ac memoranda narrat harum cacumina extrema, quæ eminere dicuntur. Reliquæ tres, quæ orbem terrarum impleuere fama, sane conspicuæ vndique a nauigantibus, sitæ sunt in parte Africæ monte faxeo sterilique inter Memphim oppidum, & quod appellari diximus Delta, a Nilo minus quatuor millia passuum, a Memphis, vico appposito, quem vocant Busirin, in quo sunt assueti scandere illas. Ante has est Sphinx, vel magis miranda, quasi siluestre numen accolentium. Amasiu. Regem putant in ea conditum, & volunt inuictam videri. Est autem saxo naturali elaborata & lubrica. Capitis monstri ambitus per frontem centum duos pedes colligit: Longitudo pedum centum quadraginta trium est; altitudo a ventre, ad summum apicem in capite sexaginta duum. Ex quibus apparet Sphingem, non minus quam Pyramides,*

Ægyptum figuram triangulam lib. 5. c. 9.

lib. 36. Ægyptiæ Pyramides cur factæ.

Pyramidis numerus, & locus.

Sphinx Ægyptia qualis, & quanta.

- esse posse hieroglyphicum Aegypti; quin eo magis, quo tum Amasis Aegypti Regis existimatur esse sepulchrum, tum ab incolis veneratur tanquam siluestre numen. Ceterum & Leones illi duo sub Sphinge positi significare mystice nobis Aegyptum, antea vidimus apud Valeriarum e eo quod & Inundationem Nili fecundantem vniuersam Aegyptum, a Sole signum Leonis obtinente prouenientem; quum Nilus in duos ramos præcipuos diuariat a terminis Aethiopiæ complectatur omnem Aegypticam regionem: ut quoque Leones hi duo diuicati a seinuicem sub altiore Sphinge Taurum totum premere continentur: & quod tanti beneficij memores Aegyptij passim omnibus in rebus suis insculpere solent capita, & ora Leonum, ut notauimus; & quod ab Herodoto Fluuij Nili donum appelletur Aegyptus in Euterpe dicente *Aegyptum, in quam Graeci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum*. Bouis ethiæ similiter Aegyptum indicari, multa docere possunt antiquorum testimonia; & in primis pagina diuina, in qua legimus *s* aperte, Regionem Aegypti septem annis fertilem olim signatam Regi Pharaoni per septem boues pingues in somnio visas; & eandem sequentibus annis totidem sterilem, per septem boues macilentas, ex Iosephi Patriarchæ interpretatione. Deinde vero constat apertissime dudum Hebræos in deserto coluisse vitulum aureum conflabilem & inquinatos Aegyptiorum, a quibus nuper exierant, superstiti one adorandi Bouem Apim; de qua sic Herodotus^b in Thalia; dicens Aegyptios adorantes pro suo Deo vitulum Apin, a Cambyse rege derisos atque multratos. Plutarchus item Aegyptios memorat habuisse pro Deo vitulum Apin tum in libro suo de Iside & Osiride, tum in Symposiacis Quæstionibus, i Diodorus item Siculus ait *¶ Addemus & his, quæ circa sacri Tauri, quem vocant Apim, curam fieri percepimus. Eo mortuo, magnificeque sepulto, querunt ad id delecti sacerdotes vitulum priori persimilem: inuenio populus luctum finit. Sacerdotes, quibus ea incumbit sollicitudo, primum in urbem Nili vitulum perducunt: in qua cum nutriunt diebus quadraginta. Deinceps in nauim contectam habitaculum aureum habentem introducentes, & ad Memphim vi Deum ducentes, in Vulcani fano loquant. His diebus solæ mulieres taurum vident: quæ ante eius faciem astantes, vestibus sublatis ei abrasum fæmen ostentant. Reliquo tempore prohibentur in conspectu huius Dei accedere. Honoris bovi impensi causam nonnulli tradunt, quod defuncti Osiridis anima in bouem transmigrasset: quæ deinceps ad posteros pergens fuerit transmissa. Alij a Typhone interfecto Osiride ferunt Apim membra eius collecta in bouem ligneum, corio bouis albo circumdatum coniecisse, ideoque Urbem Busiridem appellatam. Multa alia de Api fabulantur, quæ longum esset singulatim referre. Plinius, Bos, inquit, in Aegypto etiam Numinis vice colitur, Apim vocant. Insigne ei, in dextro latere candicans macula, cornibus Lunæ crescere incipientis, Nodus sub lingua, quem cantharum appellant. Non est fas eum certos vitæ excedere annos, merumque in sacerdotum fonte enecant, quæsituri luctu alium, quem substituunt: & donec inuenerint, mœrent, derasis etiam capitibus: nec tamen vnquam diu quæritur. Inuentus deducitur Memphim a sacerdotibus. Sunt delubra ei gemina, quæ vocant thalamos, auguria populorum. Alterum intrasse lætume est, in altero dira portendit. Responsa priuatis dat, e manu consulentium cibum capiendo. Germanici Cæsaris manum auersatus est, haud multo post extincti. Cetero secretus, quum se proripuit in cœtus, incedit summotu lictorum, grexque puerorum comitatur carmen honori eius canentium: intelligere videtur, & adorari velle. Hi greges repente lymphati futura præcinnunt. Femina bos semel ei anno ostenditur, suis & ipsa insignibus, quanquam alijs: semperque eodem die & inueniri eam, & extingui tradunt. Memphi est locus in Nilo, quem a figura vocant Phialam, omnibus annis ibi auream pateram argenteamque mergentes, diebus quos habet natales Apis: septem hi sunt; mirumque neminem per eos a Crocodilis attingi: octauo post horam diei sextam redire belluæ feritatem. His de vitulo, seu Boue Api, pro Deo ab Aegyptijs culto paria scribunt Strabo & Solinus & Mela & Suidas, Ammianus, Spartianus, & alij passim Historici.*

A Quare vitulum in Schemate fictum, Ægypti Symbolum esse nemo dubitare debet. Immo vero, si politice sumamus Ægyptum, eartes in hominum gradus omnis diuisa continetur, qui sunt Sacerdotes, Milites, & Artifices; & apte Sacerdotum typus est Apis vitulus, Militum Leones, & Artificum Sphinx, quæ tum ab artificum millibus elaborata, tum multisformis artificiosarum formatum mirifice differentum symbolum est idoneum. Ita ergo Schemate nostro representatur Ægyptus.

Postrema Schematis explicatio est, De Amicitia, ad vindictam iniurarum exercitum cogentis, hieroglyphico. Cap. CL.

D Enique vero Lucianus in Toxari dialogo nobilem nobis ansam præbere videtur interpretandi Schema, tanquam hieroglyphicum Amicitia; siquidem Amicitia dignitatem, & opera mirabilia commendaturus, introducit virum Scytham aptissime, quod apud eas nationes nihil sanctius, aut religiosius obseruari, custodiri que solet, quam ius amicitia;

Amicitia mæ
xime colitur
a Scythis.

B quo iactabundi magis gloriari consueuerunt, quam vlla re alia: Quod etiam testatur Herodotus in Melpomene. Sane Lucianus memorabilem ritum iungendi foederis & amicitia; colendæ apud Sophas proponens, ita loquens historia; pulcherrimam et si longiusculam: [Est autem mos in Bosporo, uti proci in conuiuio petant puellas, narrantes quinam sint, quibus rebus freti decreuerint eas in matrimonium accipere. Atque id temporis sorte fortuna multi aderant in conuiuio proci, reges, ac regum filij: in his erat & Tigrapates Lazorum princeps, & Adymachus Machlynæ dux, alijque cum his permulti. Oportet autem vnumquemque procum, postquam exposuit quis sit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias accesserit, conuiuari cum reliquis, tacitumque accumbere. Deinde peracto conuiuio, postulata phiala vini in mensam effundere, mulcum inter ea collaudantem se se, quo genere, quibus opibus, qua sit potentia. Ad hunc igitur modum quum multi iam libassent, postulassentque, regna & opes commemorantes: tandem Arfacomas postulata phiala non libauit (neque enim mos apud nos vinum effundere, quia magis contumelia ista esse indicatur in Deum) sed haustum bibens: Da mihi rex, inquit, filiam tuam Mazæam uxorem, qui multo sum potior istis, quantum ad opes ac possessiones attinet. Leucanore vero admirante (sciebat enim rex pauperem Arfacomam, ac de plebe Scytharum esse) percontansque, Quantum pecorum, aut quantum habes plaustrorum Arfacoma, nam ijs rebus vos diuites estis: Immo nec plaustra,

Procandis
mos in Bos-
poro.

C inquit, possideo, necumenta; vetum sunt mihi duo amici honesti, probique, quales alij Scytharum nemini. Actum quidem ista dicens risus est, contemptuique habitus, visusque temulentus. Mane vero reliquis prælatum est Adymachus: namque sponsam abducturus erat in Maotidem ad Machlyenses. Porro Arfacomas domum reuersus amicis indicat quemadmodum reiectus esset a Rege, risuique habitus in conuiuio, quum pauper esse putaretur. Atqui dixeram, inquit, illi quantas haberem opes, nempe vos, o Leuchata atque Macenta; vestram benevolentiam longe præstare multoque firmiorem esse Bosporanorum opibus. Verum hæc dicentem me subsannauit, contempsitque: & Adymacho scilicet Machlyensi tradidit asportandam sponsam, quod aureas phialas se diceret habere decem, præterea currus quaternis sedilibus octoginta: ad hæc ouium bouumque multam copiam. Sic videlicet antetulit fortibus vitis pecorum multitudinem, operosa pocula, & currus graues. Proinde, o amici, dupliciter exeruior; nam & Mazæam amo, & iniuria mihi inter tantum hominum illata, non mediocriter mordet animum meum. Arbitror autem & vos ex æquo iniuria affectos esse. Etenim ad vnumquemque et nobis tertia contumelia; pars pertinebat: si modo ita viuimus, quemadmodum cœpimus quum coniungeremur, nimirum ut vnus homo simus, iisdem dolentes, iisdemque gaudentes. Immo, inquit, Lonchates, vnusquilibet e nobis totus iniuria afficit batur tum, quum in te ista fierent. Quomodo igitur, inquit Macentes, his in rebus agemus? Per partes, inquit Lonchates, negocium suscipiamus. Atque ego quidem recipio Arfacomæ me caput apportaturum Leucanoris. Tu vero sponsam ereptam huic adducas oportet. Ita fiat, inquit: at tu Arfacoma inter hæc (nam his peractis verisimile est exercitu ac bello fore opus) hic mane, quo contrahas & appares arma, equos, atque aliarum rerum vnam quantam potes maximam. Facillime autem plurimos adianxeris: par-

Amici præse-
runtur diui-
tibus.

Amicitia; ve-
re vis.

Amico se-
dent in ter-
gore bouis
omnes opi-
tulantur.

tiu quod ipse strenuus, partim quod nobis non pauci sunt familiares : maxime vero si dese-
deris in tergore bouis . Hæc ubi placuissent : hic quidem quantum potuit, recta profectus
est in Bosporum, puta Lonchates : alter, idest Macentes, ad Machlynienfes, eques vter-
que . At Arfacomas domi manens, & cum æqualibus contulit, & ex familiaribus vim homi-
num armauit . Demum in tergore bouis defedit . Consuetudo autem de sedendo in tergo-
re bubulo, huiusmodi est apud nos . Vbi quis ab alio læsus est, cupitque vlcisci, neque par-
esse pugnae videtur : tum bone immolato, carnes frustulatim concisas igni torret . Dehinc
ipse porrecto humi corio, sedet in eo in regum reductis manibus, more eorum, qui a cubi-
tis vincti sunt . Et hoc quidem apud nos maximum est supplicandi genus . Appositis autem
bouis carnibus, abeuntibus domesticis, præterea si quis alius velit, quisque partem sibi su-
mit, ac dextro pede tergum bouis calcans, pro facultate pollicetur, hic quidem equites
præbiturum se quinque suo pte cibo, suoque stipendio : ille decem, alius plures : alius arma-
ros pedites quos possit : atque qui pauperimus, seipsum duntaxat . Colligitur itaque in tergo
bouis ingens nonnunquam multitudo . Et huiusmodi quidem exercitus & certissima fide
coheret, & hostibus expugnatu difficillimus est : non aliter quam si iurejurando esset ad-
ctus . Nam in tergum ascendisse, instar iuris iurandi est . Arfacomas igitur his in rebus pro-
curandis satagebat : coieruntque illi equites quidem circiter quinquies mille : tum armati
ac pedites p. omiscue vicies mille . At Lonchates ubi ignotus & c.] quibus amicos illos Ar-
facomæ pollicita præstitisse narratur, & exercitu debellatos hostes, iniuriaque penitus vltos
ostenditur a Luciano luculentissime . Nos autem ad explicationem nostri Schematis ex
hac historia summus, Insistentes in tergore bouis, ipsumq; depascentes Leones, indicare mi-
lites amicos conuenientes ad exercitum formandum, vlturos iniuriam amico illatam ; quum
& carnes bouis comedant, & eius tergum pedibus calcant ; licet ad venustatem imaginum,
& ad obscuritatem ænigmati bos integre ac tantum non viuens calcandus, & deuorandus
Leonibus apte supponatur . Ceterum non inepte Sphinx insidens tergo bouis ex-
pansis alis vtcunque referre potest affectum iniuria, velut in tergum reductis
manibus, exercitum sibi cogere satagens ad vlciscendas iniurias antea sibi
illatas . Quæ postrema est nostri Schematis explicatio . Licet huic,
& alijs omnibus anteferendam existimem esse tertio loco
positam, de terræ hostis distributione militi-
bus victoribus, per Legem Agra-
riam sæpe latam a
Romanis,

Viros sapientes publicis monumentis esse colendos.

Schema II. Numismatis.

In Museo Illust. Pruss. Con. Joan. de Lazara Patau. numus aureus.

Jo. Georg. 5

Chiorum antiqua in Homerum observantia publica. Cap. CLI.

Homerum, de cuius tum natali solo, tum etiam sepulchro semper gloriantur, & inter te certant multae Civitates ac insulae Graecae, summis honoribus a Chijs olim cultum fuisse, scribit Aristoteles Alcidasantis vsus testimonio, dum ait " Et ve Alcidas; Omnes, inquit, quomodocumque Sapientes honorant. Nam Parij Archilochum, quanquam eos vituperasset, honorarunt. Et Chij Homerum, quanquam eius civis non esset. Duos profecto publicos honores instituerunt Homero Chij: Sepulchrum scilicet, atque ius civitatis; quod utrumque decus in Schemate numi representatur. Ac ut a iure civitatis ordiamur; id sane demonstrat aperte Numus alius, huic non admodum absimilis, de quo cl. Allatius noster in eruditissimo suo volumine De Patria Homeri conscripto, sic habet: [In Eminentissimi Principis FRANCISCI Cardinalis BARBERINI rerum antiquarum, earumque innumerarum Cimeliarum, Numisma Chiorum extat; quamvis non ita magnum, affabre tamen, & satis concinne ex aere factum est. Figuræ in eo perbellæ, non quas sequiora secula, sed quas antiquitas ipsa, dum artes florent omnes, & sculptura potissimum, non sine posteriorum admiratione in aliorum exempla effinxit; ut hinc manifeste appareat Numisma illud ante Christi tempora, florentibus rebus Chijs, cusum fuisse: in effingenda enim Homericæ

2. Rheo. cap. 24.

Chiorum Numus Barberinæ pulcherrimus exacte descriptus.

merica imagine artifex, sententia probatissimorum, qui hac tempestate vigent, sculptoris operam non illaudabilem insumpsit. Videntur vero ex vna parte Ciuitatis insignia, Sphinx scilicet triecorpor: puella forma, & vultu lepto, capillamento spisso, crinibus intortis tænaq; colligatis, quæ demum per vtramq; colli partem effunditur: mammis prominulis, alis expansis sublatisq; pedibus ac vnguibus Leonini; cuius imaginem, in quam & desinit, adamussim representat: cauda elata, incuruataque aduersum S referens: pedibus posterioribus plicatis quasi acumberet: anteriori sinistro recto terram calcat, dexter Lyræ subiacenti, declinatæque (siue illa trichordos sit, siue tetrachordos, fugiunt enim oculorum aciem chordæ) cornu innititur. Lyræ est duorum cornuum vt e bouino capite in ima parte erumpentium, quæ sensim expansa antequam in suprema parte extenuata in semicyclum desinant, in se se inclinata iugum sustinent, in quo chordæ appensæ in ima deferuntur cum cornibus in basim non admodum quadratam, sed circa cornua paulum acuminatam. In extrema parte sub Sphingis basi stellula est. Circum inter caudam, alas, faciem, & pedes anteriores non iunctim, sed diuisim ΧΙΩΝ inscribitur. Et hæc quidem ex vna parte Numismatis sunt. In altera homo prouectæ ætatis, manibus volumen inuolutum tenens, sellæ insidet, barbæ impexæ, nec adeo longæ; concreti cinni promittuntur. Oculi caui, ac fixi, supercilia hirsuta contractaque, rugæ frontis, plicæ denique faciei omnes meditantis, ac aliquid parturientis sunt: totus denique est in lectione voluminis. Ab humeris & pectore ad ipsos pedes, & iuncturas manuum tunica talari, fluentique contegitur: ab humeris pallium sub brachio, coxendicæque, sed magnifice plicatum late diffunditur. Sella varie striata nodis, ipsæque varijs exornatur, quæ a flosculis veluti liliorum incipiens, in eisdem flosculos definens basi fixos extenuatur: Sellæ pedes vt firmiores sint, vinculo ex eadem materia colligantur, quemadmodum & brachia, in quæ sedens Homerus humeris innititur. Ante Homeri faciem, & post terga diuisim legitur ΟΜΗΡΟΣ. Et hoc quidem Numisma Chiorum est.] & mox: [Chiorum itaque in igne, sed magis præcipuum Sphinx fuit: quam varie nõ tantum Chios, sed alios etiam effinxisse, antiquitatis ipsa reliqua monumenta testantur. Chiorum inquam Sphinx fuit, quam fabulosa Poetarum signenta, & Thebanorum acerbisimæ clades nobilitant, corpore triformem. Ausonius in Griso Ternatij:

,, Terruit Aoniam volucris, Leo, virgo triformis,

,, Sphinx, volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.]

& infra: [Causa, ob quam Sphingem huiuscemodi Chij in Numismatibus posuere, aut Delphis ab Oraculo, aut ab Hamone, vel Dodona petenda esset, quando & Oedipus ipse conector hæreret. Quis in Chiorum animos, quum monumenta non supererunt, penetrare modo poterit, vt sensum, ac scopum inde extorqueat? eoque potissimum, quod Sphingem non tum primum, quum Homerum sibi vindicarent, sed multo etiam ante, vt probabile est, pro insigni habuere. Dicam, quæ modo memoria suggerit. Sphinx ab Oedipo ipso, vel etiam antiquior, quando ab Aegyptijs promanauit, sapientiam, & naturæ arcana significat: ideoque de rebus naturæ quæstiones proponit, quas vbi seigniora ingenia non deprehendunt, ac si nulla essent, necesse est vt occumbant: si secreta acumine deprehenderint, quasi superiora facta, naturæ ipsius vires eneruant, hinc ea intermori dicitur.] & mox: [Propterea etiam Sphinges pro foribus templorum apponi solebant, quasi rerum sacrarum conservatrices: neque nisi illas transilierit, aditus alicui in ipsa sacrorum adyta patebat. An ergo Chij sapientiam sibi præ alijs vindicantes Sphingem vniuersæ Græciæ proponebant, quasi dicerent se vitam religionem conseruare, & sapientiæ arcana nõ nisi Chij *ωγονηταις* haberi posse? At Sphingem ignorantiam esse alij tradunt. Chios propterea dicerem bonis artibus ignorantia ex vrbe cicata, contra ignorantiam triumphum erexisse, idque palam omnibus Numismate fecisse. Si ad historiam referendum esset, dicerem Chios, de dominio naris cum reliquis Græciæ vrbibus decertantes, pugna inita cum Boeotis illos debellasse; ideoque suæ victoriæ signum Numismate tunc excuso, ad alias Græciæ ciuitates demandasse. Vel etiam hoste, aut Duce quopiam forte etiam sic appellato, qui eos latrocinij vexabat, deuictio, memoriam tanti facinoris Sphingis imagine expressisse; quemadmodum & Demochares Atheniensis in Ichyphallico, Demetrii Poliorcetæ dicto, vt ex Duride Sæmio scribit Athenæus, ducem, nescioquem Caslandri Sphingem vocauit: *Verum non Thebanorum,*

Arum, sed vniuersa Græcia Sphingem dominantem Acolida. Neque nouum id fuerit, quum moris fuerit antiquorum etiam ad pedes Deorum effingere monstra ab eis comita, vt de Dracone ad pedes Palladis efficto scribit Pausanias, quæ postea aliquando vel in clypeis, vel in scutis, vel aliquo alio loco apposita sunt, ne singula commemorem. Sed de Chiorum Sphinge varia forma, alijsque cum ea coniunctis alibi plura. Hæc excerpere habuit in argumento tenebrosissimo ex eruditione viri præclari, qui ad ornandam Patriam adducere non poterat meliora. Verum enimvero qui Patriæ suæ dignitatem amplificare, tuerique debuit, mihi non succenseat amicissimus, si primum non accipio Sphingem apud Chios ante cultum Homeri fuisse pro insigni, cuius nulla probatio affertur. Si secundo non admittere possum Chios vindicasse sibi sapiētiam, & religionem præ ceteris vrbibus vniuersæ Græciæ sub imagine Sphingis; quum certum sit apud omnes, Chiorū sapiētiam, & religionem nō esse cum sapientia, religioneque Delphorum, Atheniensium, Rhodiorum, & aliorum plurimum comparandam, obstante nimium Chij antiqua Parcemia, *Chius ad Coum*. Quare crediderim Chios isto Numismate fecisse, quod factitatum frequentissime videmus & a Romanis, & a Græcis, vt in vna Numismatis area simulachrum Principis, aut alius quem eximie colere velint insculpant, in altera vero præclarum eiusdem facinus, quod animi dotes ipsius essentent. Ita Chij quum in vna facie Numi sedentem Homerum ac meditantem, efficto corpore summi poetæ posuissent; in alia mentem ac animum Homeri cunctis expressisse simulachro Sphingis, quæ nobis proponat ænigmata de rerum natura, simul & arcana Deorum mysteria; signantes ita sapientissimum Homerum animo fuisse, qui rerum omnium & diuinarum & humanarum cognitionem sub inuolucris fabularum proposuit mortalibus immortalia sua volumina legentibus.

Nostra declaratio Numi Barberini.

Affertur genuina declaratio Numi Comitiss Illustriss. Ioannis de Lazara. Cap. CLII.

At iam præstat nunc aggredi peculiarem explicationem Numi de Lazara. Chij profecto suo Numismate Diuini sui Vatis Homeri tum Animum, tum corpus isto Numi simulachro venerari voluerunt, Animum quidem coronata Sphinge pedem super vream, lagenamue vinariam imponente, alis expansis, & elatis; corpus autem vna sepulchrali, corporis cineres post animæ discessum continente. Porro Sphinx tota hieroglyphicum est Homeri quantum ad eius animam, qui Poeta fuit omnium sapientissimus, oracula velut ænigmata sub cortice fabularum proponens vnicuique sua legenti de rebus arcanis tum naturæ, tum politicis, & moralibus, tum etiam diuinis, ad instar mysticæ Sphingis; vt dicebamus: quæ mysteria si quis intelligat intime sapiens est inter homines; qui vero nudum illorum corticem solum attingens in fabuloso sensu literali commoratur, mortalem ignorantiam prauæ labem incurrit; litera siquidem occidit in Homeri poemate, sensus mysticus viuificat. Corona tres habens apices apertos, & vnum occultum in capite Sphingis, allegorice signat quaternam vatis nostri poemata, quibus Rex omnium Poetarum coronatus veneratur, Iliadem dico, Odyseam, Hymnos, & cum Batrachoniomachia Margiten; de quo sic Aristoteles ^b *Vt enim actiones honestas digniores, taliumque fortunas inquit abantur: ita prauas humiliores, sane primum conuitijs agentes quemadmodum superiore hymnis laudationibusue. Anse vero Homerum nullum omnino tale poema habemus, tametsi plura extitisse credere par est. Exstat autem ipsius Homeri (vt ab eo initium sumamus) Margites, & huius consimilia: quibus insuper, quod maxime congrueret, iambicum metrum accessit; iambicumque propterea nunc appellatur, quod his plerumque numeris veteres iambicum, id est conuitari inuicem soliti sint. E veteribus aliqui Heroici, aliqui Iambici poetæ extiterunt. At vero ipse Homerus, quemadmodum præcipue heroicus fuit: (solus enim hic non modo recte, sed actionum imitationibus referta poemata condidit;) sic etiam Comædiæ normam primus tradidit, non quidem probris, sed ridiculis in actuum formam collatis. Et sane similis in Margite ratio: hic enim ita se ad Comædiam habet, vt ad Tragædiam Ilias, atque Odyseæ. Margites vero Comædiæ ridiculæ fuit argumentum aptissimum, quia descibitur a Suida stultissimus hominum his plane verbis: Margites, homo, qui propter stultitiam a Comicis carpitur. [Quem aiunt vltra quinque numerare non potuisse: & quum uxorem duxisset, eam non tetigisse, sed*

Sphinx vt vt Homerū designet.

Litera occidit, sensus viuificat in Homero.

^b Poet. c. 2.

sed metuiffe, dicentem, se hoc facere non esse ausum, ne illa ad matrem se deferret. Quam autem iam esset iuuenis, nauque grandior, aiunt illum de suo patre dubitasse, & ex matre quæsisse, an ex eodem patre natus esset.] Huius igitur hominis ridiculi actiones Homerus Comœdiæ suæ, quam propterea Margitem appellauit, argumentum esse voluit. Quæ quidem Comœdia quum æuo Chiorum, hoc Numifima eudentium, vt etiam nostro, non pro-
 stare, vel potius digna non haberetur, quæ cum Iliade, Odyffsea, & Hymnis Homeri coronam texentibus aspectui committeretur, occultata fuit in parte coronæ non ad spectabili.
 Qua ratione similiter, obseruari Plinij * Ne Regem Iuscum offenderet Apelles, pinxit Antigoni regis imaginem altero lumine orbam, primus excogitata ratione vitia condendi, obli-
 quam namque fecit, vt quod corpori deesset, pictura potius deesse videretur; tantumque cam partem de facie ostendit, quam totam poterat ostendere. Sic etiam artificiose Chित्रia poemata seriatim tribus apertis coronæ radijs ostendere voluerunt, Odyffeam, Hymnos, & Iliadem, Margite connotato secus in occultato radio, ne Comica ludicra serijs operibus Homeri labem aliquam inspergerent. Eademque ratio videtur de Homeri Batrachomyomachia, quo poemario Iust Ranarum & murium pugnam; quod opus in clarissima luce Iliadis, Hymnorum, & Odyffææ fere sit inaspectabile, quemadmodum & Ellychnij stamma nõ cernitur in fulgentissimis radijs Solis exposita; quare quartus coronæ radius inter illos ternos mire splendentes non comparet, etiam si præfens adsit; ita Batrachomyomachia pudibunda non sustinet alijs Homeri monumentis euidenter ingerere sese, penitus offuscata nimio splendore tanrorum operum. Sed Alæ Sphingis elata, actum volandi nobis experientes, indicant Homerica monumenta volitare per orbem, doctaq; per ora virum in æthera sapientie. Lagena viaria tum ad Homerum, tum etiam ad Chios apre refertur; ad hos quidem, indicans insulâ Chium ceteris omnibus Græciæ, mundi; regionibus antecellere vini præriositate, de qua passi non omnes cum laude loquuntur; in primis Galenus agens de Antidotis, dicitur: *In Asia namque si Antidotos conficere volueris, aut aliqua alia in gente, vinoque ad medicamentum requisito carueris, vinum conquiret fuluum quidem colore; nam neque nigrum, neque album, neque rubicundum, eiusmodi antidotis conuenit. Corpore autem ita tenue esse debet, vt oculis peruiam sit vt transpareat. Gustum vero talem præferat, qualem modo Falernum habere dicebamus, nondum quidem amarum, non tamen adhuc obiuuentiam crudum.* Subijciam autem in exemplum quænam vina talia sint, nominatimque ipsa commemorabo. Antiqui enim Medici qui nostram in Asia nati sunt, etiam antequam Romanorum Imperium creuissent, & Falernum vinum famam adeptum esset, eorum nomina suis libris commiserunt, suntque tria hæc in Asia a Medicis celebrata vina: Chium, quod in Chio insula nascitur, Aruifum ab eo tractu in quo prouenit cognominatum: Lesbium, in eadem nomine totius insule, in qua oritur, appellatum; & Tmolite, a monte Cilicia, unde adhibetur, cui Tmolus nomen est, vocabulum adeptum. Perspicuum autem est ex his optimum eligendum esse per ea signa, quæ superius exposui. Quibus aperte constat, Galenum vino Chio primas inter omnia vina dedisse. Dioscorides item primatum assignat vino Chio, tum ex Iarinterpretatione Saraceni dicens * *In his præstanti Italica: vitæ Falernum, Surrentinum, Cæcubum, & per multa alia e Campano agro, nempe Præutianum, Adrianum, Siculum, quod Mamertinum appellatur. Ex Græcis, Chium, & Lesbium, & Phygelinum, quod in Epheso gignitur.* Multo aliter, sed ad rem ex vulgata versione

* lib. 35. c. 10

Vinum Chii optimum esse omnium. * lib. 1. c. 5.

Vinum quale conueniat antidotis.

* lib. 5. c. 11.

f cap. 2.

Vinorum genera, et facultates.

Inter Italica vina Falernum principem locum obtinet: quod inueteratum per quam facile coquitur, pulsus exfuscit, aluum adstringit, stomacho vile, sed vesicæ nocet, atque ijs, qui visus hebetudinem sentiunt, & ad potus crebros minime idoneum. Albana crassioribus constat partibus, dulcia: stomachum instant, ventrem emolliunt, sed concoctionem non æque adiuvant, & nervosa minus infestant: vetustate eadem austerum saporem concipiunt. Cæcubum, quum sit dulce, est & Albano crassius: corpus, & colorem alit: ægre tamen coquitur. Surrentinum valde austerum est: quare intestinorum, & stomachi fluxiones cohibet: & quum tenue sit, caput minus tentat: inueteratum suavius redditur, & stomacho vile. Adrianum, & Mamertinum in Sicilia æque crassis partibus gignuntur: modice adstringunt, & occyffime inueterantur: minusque ob suam tenuitatem nervos tentant. Parætypianum, quod ex Adriatico sinu defertur, odoratum, ac tenuius est: quare liberaliter epotum fallit, diu seruat ebrietatem, & soporem affert. Istricum

, Pa-

A Paratyphiano simile est, sed vrinam vehementius pellit. CHIVM tamen antedictis mollius, & aptum potui est: bene alit, & minus inebriat, fluxiones cohibet, oculorum medicamentis vitale. Lesbium facile membra subit, Chio leuius, & aluo idoneum. Ephesium eandem vim habet, quod Phygelites nominatur. Ex his apparet, vberiore textum Græcicum obrigisse veteri versionis, quam Saracenicæ, sed tamen utrobique vinū Chium ceteris Græcis anteponi. Vini quoque Chij laudes celebrat Strabo † & post eum Plinius: ait autem Strabo dum de Chijs agit; *Deinde Artusius ager asper, & importuosus, stadiorū fere CCC: vinum ferens omnium Græcicorum optimum.* Inquit item Plinius: *Et Nunc sibi lib. 13. mili modo transmarina dicemus. In summa gloria, post Homericam illa, de quibus supra diximus, fuisse Thasium Chinmque. Ex Chio, quod Aruisium vocant. His addidit Lesbium Erastriati maximi Medici autoritas.* Recentiorum cl. Maginus Præceptor, apud Ptolemæum agens de Chio, scribit: *Hodie sola hæc insula mastichen mittit. Optimum vinum isthic prouenit, sed præcipuum est Aruisium, Maluasia hodie, inter laudatissima a Plinio connumeratum, & inter cetera vina Græca præstantissimum, quod in Aruisio aspero, ac importuoso loco, trecentorum stadiorum spatio nascitur, hocque vinum hinc primum translatum ferunt in Cretam insulam. Itaque vino suo gloriabundi Chij, lagenæ vinarie simulachrum in suo Numismate posuere. Sed & in gratiam Homeri præstiterunt hoc ipsum, indicantes illum optimum poetarum, quod apud eos manens optimo vino frueretur; nam vbi vina præstatiōra sunt, ibi poetæ meliores: quod ita belle scribit Horatius ad Mæcænatem: † lib. 1. Epist. 19.*

[Prisco si credis Mæcenas doctæ Cratino,
Nulla placere diu, nec viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus, vt male sanos
Adscribit liber Satyris faunisque poetas.
Vina fere dulces oluerunt mane camoenæ.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Profiluit dicenda: forum putealque Libonis
Mandabo siccis, ad imam cantare feueris.
Hoc simul edixit, non cessauere poetæ
Nocturno certare mero, putere diurno.

Ita propertius
Ingenium potis irritet Musa poetis
Bacche soles Phœbo fertilis esse tuo.

Ita Naso
..... carmina vino
Ingenium faciente canunt.

Ita Martialis
Possum nil ego sobrius: bibenti
Succurrunt mihi quindecim Poetæ.

Ita Silonem Magistrum suum de rerum origine versus admirabiles pangentem Virgilius introducit sub ebrj Sileni persona, plane demonstrans vini generosi potum optimo poetarum necessarium esse, dum Ecloga sexta scribit:

Pergite Pierides. Chromis, & Mnasyllus in antro
Silentum pueri somno videre iacentem,
Inflatum hesterno venas, vt semper, Iaccho.
Serta procul tantum capiti delapsa iacebant,
Et grauis attrita pendeat cantharus ansa:
Aggressi (nam sæpe senex spe carminis ambos
Luserat) iniiciunt ipsis ex vincula fertis.
Addit se sociam, timidisque superuenit Ægle,
Ægle Naiadum pulcherrima: iamque videnti
Sanguiuicis frontem moris, & tempora pingit.
Ille dolum ridens: quo vincula necitis (inquit)
Soluite me pueri: satis est potum haurire.

lib. 4. de pugna Act. Naualis.

K de Arte amandi.

lib. 1. Epig. 7.

Carmina quæ vultis, cognoscite: carmina vobis,
 Huic aliud mercedis erit: simul incipit ipse.
 Tum vero in numerum Faunosque feratque videres
 Ludere, tum rigidas motare cacumina quercus.
 Nec tantum Rhodope miratur, & Ismarus Orphea,
 Namque canebat, vti magnum per inane coacta
 Semina terrarumque animæque marisque fuissent,
 Et liquidi simul ignis: vt his exordia primis
 Omnia, & ipse tener mundi concreuerit orbis.]

Et reliqua mortales in admirationem rapiencia carmina de proposito. Sane Sileno suo summo vati Virgilius Ebrio tribuit vini cantharum ansa detricta, quemadmodum & in suo Numismate Chij Sphingi Poetam Homerum referenti posuerunt itidem vrcem, cantharumq; vinarium attrita pariter ansa, sicut apparet in Schemate. Sapienter autem Virgilius, vt indicaret Poetæ non conuenire communem Ebrietatem vulgi; sed mysticam, qua Poetæ mens diuino furore correpta sensibus ab alienatur, literales significationes omnino negligens, allegoricum sensum in versibus attendit, ponit abesse procul a capite delapsa ferta, quibus antiquitus ad euitandam ebrietatem vulgarem in conuiuio coronabantur, vt ait Athenæus

Ebrietas que
 poetas nobi-
 les decet.

lib. 15. &
 passim.

Et. sapicule coronas ebrio conuiuanti que sibi necessebat Anacreon: ita concinens:

Teneris superque myrtis,
 Superque, & virente loto
 Recubans bibam libenter.
 Religatus at papyro
 Tunicam Cupido collo,
 Mihi poculum ministret;
 Rota nam velut curulis
 Properat volueris atas:
 Tennis iacebimusque
 Cinis, ossibus solutis.
 Tumulum quid est quod vngas,
 Vel humo quod ebibenda
 Peritura dona fundas?
 Potius manente vita,
 Roseas meo corollas
 Capiti feratque odores:
 Mihi, & euoces amicam.
 Etenim prius quam ad Orci
 Rapiar nigri choreas,
 Volo dissipare curas.
 & mox:
 Rosam amoribus dicatam
 Sociemus ad Lyeum.
 Folij rosam decoram
 Capiti reuincientes,
 Calices iocemur inter:
 Rosa, honor, decusque florum:
 Rosa, cura, amorque veris:
 Rosa, calisum voluptas.
 Roseis puer Cytherus
 Caput implicat corollis
 Charitum choros frequentans.
 Age dum ergo me corona
 Pater o Lyæ templis
 Modalans tuis vt adstem:

Roseis comasque seriis
 Redimitus, atque pulchra
 Comitante me puella,
 Choreas & ipse ducam.
 & infra
 Date mi, date o puella
 Cyathum, vt bibam, Lyei.
 Quia me bibit quoque ipsuz
 Calor aridus iam, & agre
 Animam erahere anhele.
 Date flosculos Lyai,
 Date ferta, quos calentem
 Amo frigerare frontem.
 Penitissimos Amorum
 Aliter rogo calores
 Altoque condo corde.
 & ad huc infra.
 Vt me subit Lyeans,
 Tunc cura dormit omnis,
 Cras sumque sperno prætæ.
 Dulcis repente nostro
 Erumpit ore cantus.
 Hedera comasque cingens,
 Proculco mente cuncta.
 Ad arma curras alter,
 Ad pocula ipse curram.
 Puer ocyus scyphum da.
 Nam præstat ebrium me
 Quam mortuum iacere.
 & inferius
 Cupio quidem iocosi
 Bromij choros requirens.
 Amo vero cum inuencis
 Fidibus canens bibensque:
 Hyacinthinis corollis

A

Caput implicatus, ut cum
Teneris iocer puellis.
& demum de Rosa
Eadem decens coronis,

Et exposita mensis,
Solennibusque Bacchi,
Rosis quid absque fiat?

Nota siquidem est ebrietatis vulgaris, habere coronam in capite; deerat hæc in Sileno; quare Sileni ebrietas, ut & esse vinosum Homerum, accipi debet non de communi ebrietate vulgi, quam procul arceat Horatius ab illis, qui proficere desiderant in poetis; scribit in Arte.

- enim ^{Artem} poeticam docens:
- „ Qui studet optatam cursu contingere metam,
- „ Multa tulit, fecitque puer, sudavit, & alsit.
- „ Abstinet Venere, & Vino, qui Pythia cantat
- „ Tibicen, didicitque prius, extimuitque magistrum.

At poeta bonus uti debet generoso vino, ad spirituum puriorum, & seruidiorum procreationem, plurimumque; ne torpeat ingenium, inventioni studens; & ad hilaritatem, quæ condiantur inuenta suavi lepore carminum; de qua suavitate Lucretius ita

Vini generosi potus facit bonos poetas, et cur. 9 lib. 3.

- „ Nunc age, quod superest, cognosce & clarius audi;
- „ Nec me animi fillit, quam sint obscura: sed acri
- „ Percussit thyso laudis spes magna meum cor,
- „ Et simul incussit suavem mi in pectus amorem
- „ Musarum: quo nunc instinctus, mente vigenti
- „ Auiæ Pieridum peragro loca, nullius ante
- „ Trita solo: iuvatque integros accedere fontibus,
- „ Atque haurire: iuvatque novos decerpere flores,
- „ Insignemque meo capiti petere inde coronam,
- „ Vnde prius nulli velarint tempora Musæ:
- „ Primum quod magnis doceo de rebus, & arctis
- „ Religionum animos nodis exsoluere pergo:
- „ Deinde quod obscura de re tam lucida pango
- „ Carmina, Musæo contingens cuncta lepore.

Sic igitur apte Chij suam Homericam Sphingem, adeoque vinosum Homerum honorarunt in Numismate, sub dextera manu apposito cantharo, ansa atrita, pleno malvatico vino generoso, de quo bibens Homerus in vita sua cecinit immortalia carmina. Ceterum præstat etiam cum eruditissimo La Cerda vinum mystice de doctrina interpretari, qua bonus poeta plenus ac velut ebrius est; etenim Silenus ebrius, atque senex ideo ponitur doctor & magister Satoryorum, & Bacchi; vnde Sidonius Apollinaris in Burgo:

Vinum doctrina est purum

- „ Bassaridas Satyros, Panas, Faunosque docebat
- „ Ludere Silenus iam numine plenus alumni.

Nam Julius Firmicus ait ^{cap. 62} Silenum fuisse Bacchi pædagogum. Ad hanc doctrinam pertinere potest Adagium, *Sileni Alcibiadis*: Socrates enim eximius doctor Sileno comparatus est ab Alcibiade non solum propter neglectum habitum, & formam rusticam: sed quia doctores dicerentur Sileni. Quapropter a Virgilio, qui nihil otiosum profert, Silenus ebrius dicitur, non vino, Baccho, aut Lyæo, sed *Iaccho* signate; nam inter Bacchi nomina hoc ad religionem & mysteria spectabat; ut admonet alibi ^{Virgilius}

Plat. & Xenoph. in Sympos. Iacchus mystica sumitur. n. 1. George

- „ & mystica vannus Iacchi.

Inter multa siquidem Bacchi nomina illud maxime perreperit ad sacra mysteria; tunc enim Iacchus dicitur, quum præest mysterijs. Inde sacerdos Bacchi, & initiatus signate dicitur Polluci ^{1. de legib.}. Et Cicero ^{de legib.} *Quid ergo*, inquit, *aget Iacchus, Eumolpidæque nostri, & suggesta illa mysteria, si quidem sacra nocturna tollimus?* Oportet vero distinguas ebrietas; & inebriari namque dupliciter contingit, ut ait Philo; est enim tantum vino maderare, est & delirare vino: Priore modo capio ebrietatem illorum, qui docent; nam ut ait idem Philo scribens: *Quod enim aliud negotium sapientem decet, quam ludere, gaudere, hilarare cum honesta tolerantia. Vnde liquet quod remulenti exis etiam, remulenti conferente ad bonos mores, & afferente coniventi am utilitati relaxationem. Videtur enim merum ea que cui-*

de plant. Noe. Ebrietas duplex. Ebrietas conferens ad bonos mores.

lib. de Te-
mulentia.

2.

Salomon 2
quo vino ab-
stinebat.

* Eccl. 24

que a natura indita sunt, augere ac intendere. & alibi * Ceterum quaecumque anima impleta
sacris gratiis, gaudet conf. si n. & ridet exultatque: bacchatur enim ita ut vulgo ebria videatur
tur insanire raptam extra se; & idem dicitur ad eam a quodam puerulo non vno, sed a quolibet
iuuoniliter petulante: Quousque temulentia es? aufer istam temulentiam a te. Solet enim cor-
reptorum numine non solum anima concitari ceu quodam astro, sed & corpus erubescere in-
candescereque, interno gaudio prorumpente in exteriora: qua res multos insipientes decipit,
qui sobrios vino madere autumant. Est tamen quadam Ebrietas etiam sobriorum, qui bona
meraca bauriunt, & propitiationes a perfecta virtute accipiunt. Ceterum qui temulenti sunt,
ne degustant quidem prudentiam, qua abstinendo famem eius sentium continentiam. Verum
enimvero vinum dici potest sapientia naturalium, ac inferiorum rerum, prout a supernatu-
ralibus atque diuinis contradistinguntur, qua nostratium rerum sapientia repletus fuit Sa-
lomon, qui tamen aliam querebat sapientiam, quando dicebat * Cogitavi in corde meo
1) abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, deuita-
2) remque stultitiam. Licet hæc intelligi valeant etiam de vino naturali, quod haustum
vberius quam par sit, vulgarem temulentiam affert, intellectuique nimium officit ad acqui-
sitionem sapientia tam humanæ, quam diuinæ. quum haustum liberaliter, non in excessu
nimio, & generosum, mentem acuat ad contemplationes, & ad iatime penetranda sapien-
tia mysteria. Sic igitur apte Chij suis in Numismatibus honorantes Homerum, eius my-
sticæ Sphingi lagenam vinariam apponunt, siue naturale vinum suum maluaticum intelligerent,
siue mysticum sapientia nectar. Quæ sit explicatio prioris aræ Numi, qua Home-
rum honorant Chij ut viu. ntem, & poemata pangentem, sapientia plenissima.

De sepulchrorum differentijs, & Homeri tumulo, Cap. CLIII.

Vrne sepul-
chralis expli-
catio.

Sepulchrum
inane hono-
ris ergo.
y 6. Æu.

R Estat nunc ut ad alteram arcam Numismatis explicandam accedamus, qua Chij ve-
nerantur Homerum ut iam vita defunctum. Sane mortuis honor exhibetur sepul-
chri; quod geminum habetur apud antiquos, nempe solidum seu plenum, quod continet
intra se reipsa corpus, aut cineres hominis defuncti: & inane, quod intra se nihil compren-
dit corporis mortui, sed honoris ergo ponitur alibi humato; de sepulchro solido Virgilius,
hæc habet in sepultura Miseni

[Nec minus interea Misenum in litore Tecuri
Flebant, & cineri ingrato suprema ferebant,
Principio pinguem tædis, & robore secro
Ingentem struxore pyram: cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferale ante cupressos
Constituunt, decorantque super fulgentibus armis,
Pars calidos latices, & ahena vndantia flammis
Expediunt, corpusque lauant frigentis, & vngunt.
Fit geminus: tum membra toro defleta reponunt,
Purpureasque super vestes, velamina nota,
Coniiciunt: pars ingenti subiere pheretro,
Triste ministerium, & subiectam more parentum
Auerſi tenuere facem: congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres oliuo.
Postquam collapsi cineres, & flamma quieuit,
Reliquis vino & bibulam lauere fauillam,
Ossaque lecta cado texit Chorineus aheno,
Idem ter socios pura circumtulit vnda,
Spargens rore leui & ramo felicis oliuæ,
Lustrauitque viros, dixitque nouissima verba.
At pius Æneas ingenti mole sepulchrum
Imponit, suaque arma viro, remumque, tubamque
Monte sub acrio, qui nunc Misenus ab illo
Dicitur, æternumque tenet per secula nomen.]

A De sepulchro autem inani ab Andromacha coniugi Hectori constructo in Epiro, quum ² lib. 3. Æn.
 daret in Asia iaceret humatum, sic idem Virgilius antea

Protinus acrias Phœacum abscondimus arces,
 Littoraque Epiri legimus, portuque subimus
 Chaonio, & celsam Buthroti ascendimus urbem.
 Hic incredibilis rerum fama occupat aures,
 Priamiden Helenum Graias regnare per vrbes,
 Coniugio Æacidæ Pyrrhi, sceptrisque potirum,
 Et patrio Andromachen iterum celsisse marito,
 Obstupui: miroque incensum pectus amore
 Compellare virum, & casus cognoscere tantos,
 Progredior portu, classes, & littora linquens,
 Solemnes tum forte dapes, & tristia dona
 Ante urbem in luco fultu Simentis ad vndam
 Libabat cineri Andromache; manesque vocabat
 Hectoreum ad tumulum: viridi quem cespite inancm,
 Et geminas, causam lærymis, sacraverat aras.]

Recte notat hoc loco eruditissimus La-Cerda, cōlueuisse veteres ijs, quos amabant, pluribus
 in locis imaginarium quendam tumulum excitare, quem hic poeta *inancm* vocat, & Suetonius in Claudio ⁴ cap. 10.
honorarium his verbis: *Exercitus honorarium ei tumulum excitavit:*
circa quem deinceps statō die quotannis miles deceraret, Galliarumque ciuitates publice sup- ^{10. Par.}
plicarent. Inde vetustæ marmorum inscriptiones, quod notauit Alciatus ⁶ habebant hæc ^{cap. 12.}
 verba: *Ob honorem:* cuius sententiam firmo verbis Taciti ⁶ *Honorij, patris princeps ipse cum* ^{2. Annal.}
legionibus decurrit. Huius inanis honorarijue tumuli exemplum est apud Homerum ⁴ Quum ^{d. Odyss. 4.}
 enim audisset ex Proteo Menelaus Agamemnonis fratris mortem, illi statim tumulum excitat:

„ Ceterum postquam sedauit iram Deorum immortalium,
 „ Aggessi Agamemnoni tumulum, vt immensa gloria esset.

C Et Xenophon in Expeditione Cyri ⁶ lib. 6.
 quorum corpora inuenta non sunt, cenotaphiū magnū fecerunt, pyramq; magnam, & coronas
 imposuerunt. Et apud Pausaniam in Atricis, & in Corinthiacis: in Atricis enim Euripidi hono-
 rarius tumulus excitatur, quum ipse in Macedonia sepultus esset: in Corinthiacis vero
 ducibus omnibus, qui ad Ilium ceciderant. Hunc tumulum dici Monumentum etiam asserit
 Iureconsultus ff. de Religiosis & sumptibus funerum: ait enim, Si ibi sit corpus, dici sepul-
 chrum: si absit, dici monumentum, vt & Græcis Cenotaphium, quia structum solum ad memo- ^{flib. 18. c. 17}
 riam defuncti. Græca voce vsus Lampridius in Alexandro: *Cenotaphium in Gallia, Roma*
amplissimum sepulchrum meruit. Philostratus in Apollonij vita *f. Pseudotaphium* nominat ^{2. Ode 20}
 proprie, quia mendax sepulchrum. Ad hunc tumulum Horatius alludit

„ Absint inani funere naniæ.

Opreat quippe mutari in alitem, ac perinde inane crit funus, vbi ipse non futurus. Nonnus ⁶ ^{61. 2. Dio.}
 huiusmodi tumulum vocat ^{nyf.} *νεκροῦ, καὶ τῆς βουῆς νεκρῶν.*

D Quum itaq; forent apud antiquos ista duo sepulchrorum genera, Chij quidem in suo Numo
 sepulchralem vnam apponentes, qua signabant, se manes Homeri venerari tumulo, du-
 bium est an inani solum, & honorario cenotaphio id efficerent, an vero solidoque sepul-
 chro, quod reuera cineres Homeri continerent apud se: Certe Proclus in vita Homeri scri-
 bit: Erro tandem Homerus, vt fertur, Ithacæ multo tempore commoratur, & per va-
 rias vrbes peregrinatus, demum in Io insula hanc ob causam, vira functum fuisse tradunt.
 Nam quum aliquando Homerus luminibus orbatus in littore sederet, & piscatores inde
 gradientes perferentisceret, eos interrogauit:

Viri ex Arcadiapiscatores, num habemus aliquid?

„ Piscatores responderunt:

Quacumq; accepimus, amisimus: qua vero non accepimus, portamus.

„ Quum enim illi piscium nihil possiderent, post piscationem pediculos venabantur: &
 „ quos ipsi accepissent, occisos quum non haberent, non se habere; quos non acceperant,

„ eos

„ eos in vestimentis circumferre dixerunt. Dicitum quum non percipisset Homerus;
 „ moerore vitam finijt in Io insula, quem magnifice admodum Ietæ sepelierunt, Epigram-
 „ mate, quod ille sibi viuens composuerat, in lapide exciso.

*Condit humus Capus hac sacrum, qui versibus arma
 Fortia diuinis Heroum ornauit, Homerum.*

Quam sententiam confirmauit Oraculum Delphicum; nam quum accessisset ad Delphos;
 de patria sua sciscitaturus Homerus, ut ait Eustathius; & quisnam ipse esset: & Pythiam
 respondisse:

„ Insula Ios matris patria est, quæ colliget ossa
 „ Exanguis: sed enim puerorum ænigma caueto.

Confirmat hoc idem Scylas Caryandensis in Periplo, Herodotos * Chronographus
 Anonymus Græcus, Pausanias; Suidas, Plinius * Solinus * Alcæus Messenius in Epi-
 grammate Græco, sic Latine verso a cl. Saluio:

„ Abstulit Heroum cantorem Griphus Homerum
 „ Mire intortus, Ios qua iacet in pelago.
 „ Nectar perfusum Nereides inde marinæ
 „ Texerunt corpus littoreo lapide.
 „ Ille etiam Thetim, & natum, Heroumque labores
 „ Concinit, atque Ithaci facta operosa Ducis,
 „ Parua licet, pelagi felix Ios insula, namque
 Musarum sidus continet, & Charitum.

Antipater Sidonius etiam, ita Latio donatus ab erudito Lucido:

„ Flexanimum, Musisque parem, linguaque potentem
 „ Hospes, Ios scopulo contigit Meonidem.
 „ Non aliam tanto dignatus muerere terram,
 „ Hic sacram hquit mortuus ille animam.
 „ Hæc Iouis horrendos natus, hæc dixit Olympum,
 „ Prælia pro transtris hæc Telamoniadæ.
 „ Hæc & Achilleis rapratus ut Hector equabus
 „ Omnia Dardaniæ fregerit ossa solo.
 „ Parua autem tantum si celo, non ne maritum
 „ Et Theridos glebarum indigna condit Ius?

Sed Allatius meus eruditissimus, strenue pro Chio pugnans, non solum Chium Homerum
 habuisse natalem contendit * sed etiam sepulchrum, afferens primum ex Hephæstionis ver-
 bis apud Photium illa, Latinitate donata: *Hipermenes in sua de Chio narratione, Homeri
 famulum fuisse refert, Scindapsum nomine: huicque mille drachmis a Chijs multatam,
 quod hcrum mortuum non exussisset.* Deinde quadam ex historia Græca vetusta, quam ita
 Latine vertit: *Arginorum primates maximo elati gaudio, quod genus eorum a gloriosissimo
 poeta celebraretur, cum magnificis donis cohonestarunt; & arca statua erecta determinarunt
 sacrificium Homero offerre secundum diem, & mensem, & annum: aliudque sacrificium quin-
 quennale Chium mittere.* Quod sane sacrificium mihi potius respicere videtur Homeri se-
 pulchrum, quam natales; etenim sacrificia fieri consueuerant ijs, qui post obitum iam inter
 Deos utcumque relati fuerant a priscis; ita Platoni mortuo posuit Aramad sacrificium Ari-
 stoteles, apposito disticho, sic Latine verso:

„ Aram Aristoteles erexit hanc Platonis;
 „ Viri, quem nec laudare scelestis fas est.

Aræ namque ponuntur non nisi ad sacrificia; sacrificiaque viuentibus non fiunt, sed iam
 mortalitatem exutis. Deinceps autem ex M. Varrone, de quo Gellius ita * *M. Varro in
 libro de Imaginibus hoc epigramma apposuit*

„ Capella Homeri candida hoc tumulum indicat
 „ Quod ariete mortuo faciunt sacra.

Quem locum illustrans eruditissimus P. Læ-Sena, tractans in suo Cleombroto De ijs, qui in
 aquis pereunt, infit: In Homeri tumulo haud dissimile Animal insculptum, Capella vi-

„ deli-

K in Erato.
 lib. 10.
 m lib. 4. c. 12
 cap. 17.

* de Patr.
 Hom. c. 13.
 ut seq.

* l. 3. c. 11. f.

* cap. 8.

A
 ,, delictet candida: & de ea versiculi Varronis, quos Poetae imagini apposuit. Sculptu-
 ,, ram, & carmina, ad Patriam Homeri vindicandam, fuisse colligitur ex Gellio. Ma-
 ,, gnum certe ænigma, quod post Christophorum Boethium, Franciscus Lufinus, & Hie-
 ,, ronymus Magius in peculiaribus lucubrationibus explicandum susceperunt. Et con-
 ,, sultus astris, immo cælum terræ miscentes nihil ex Boethij quisquilijs, præterquam tene-
 ,, bras ad nos attulerunt. Horum ineptias damnat merito Salmasius, & suo de ingenio fa-
 ,, cem prætulit sane luculentam, quum ex vestigijs (vt ipse inquit) veteris libri, & pro, *Aric-*
 ,, *te, hac læta* substituens, Varronis distichum emendauerit; vt idem olim præstiterat Scali-
 ,, ger in Catale dicit. (Sane mihi criticorum ista fax igne suo potius Varronis textum corrumpit,
 ,, quam lumine collustret; nec ita facile textus variari patior, & librum veterem aliter ha-
 ,, bentem libenter talem viderem, cui fides adhiberi debeat.) [Sunt nihilominus in quibus
 adhuc hæreo, nec fortasse absque ratione. Tumulum indicabat Capella insculpta, non ea,
 qua parentabatur; nam quum continuo sacra non fierent, semper tamen sculptura suum, ad
 quod fuerat designata, præbebat indicium; nec ex Varrone constat inter sepulchralia signa
 ipsos fuisse letenses, qui Capram immolarent, expressos. Et capræ immolatio non id ha-
 bebat speciale, vt magis Homeri manibus, quam cuiquam alij ex Heroibus conueniret.
 Nec Varronis epigramma a Gellio adscriptum, ad astruendum Aristotelis testimonium, qui
 ex insula Io Homerum natum tradiderat; sed vt dissidentium tantummodo de hac re auto-
 ritates in vnum colligere niteretur. Quamobrem quum recepta lectio ab his seiuncta diffi-
 cultatibus, facile ex se sustineri possit, ab ea non recedendum. Sensus enim Varronis est
 Ariete mortuo fieri Homero sacra; & tamen Capella candida eius tumulum indicat. Sed
 quid hoc ad Patriam Poetae denotandam? inquires. Liceat ingenij periculum facere; sitque
 satis, si a me non adeo inepta, & propudiosa effutiantur. *Ænigma de Homeri Patria in*
Capella candida est: qui Græce interpretabitur, illud percipiet. Niuus albedinem Latini
candidum aiunt; vt niueus etiam pro candido vsurpatur: ἀίψα χιωνίνου si dixeris; & vt
 fieri in Inscriptionibus assolet, si punctatim per capitales literas scribas, *ΑΙΡ. ΧΙ.* an non
 Homeri Patria prodibit, idest, *αίψα* videlicet *χιος*, quæ Aegeo mari alluitur, Chius?
αίψιον, vel *αίψιον πύλαος*, cur dictum sit, docet Plinius, inquires: *Ægeo mari nomen*
dedit scopulus, inter Tenedum, & Chium, verius quam insula, Aex nomine, a specie Capræ,
quæ a Græcis ita appellatur, repente in medio mari exiliens. Solipsum hoc saxum Antandrum
 nominat / quod procul visentibus Capræ simile credi ait. Festus sic inquit, *quod crebra*
in eo sint insula, quæ procul aspicientibus Caprarum imaginem referant: alij quod αἴψα, idest
Capras, magnos fluctus vocari, & in primis ab Homero constat. & quia mare hoc tempestuo-
sum, & fluctibus, ac nauigandi periculo sit terribile, Ægeum propterea denominatum.
 Quicquid sit, hoc verissimum, quod idem Varro habet, *a Capris nominauerunt Ægeum*
pelagus. Chius autem Insula, vt ex Metrodoro, & Cleobulo Stephanus scriptum reliquit,
ἀπὸ τῆς χιωνος, a niue, siue quod idem est, ab eiusdem nominis Nympha appellatur. Habet
 etiam laudatum candorem Marmor, quod Chium vocatur. Plures item hoc nomine Vr-
 bes; & quamuis Stephanus Caræ ciuitatem ab insula distinguens, fuerit allucinatus; ta-
 men & alias alijs regionibus recte adiudicat. Capella igitur candida, siue ex Chio marmo-
 re in tumulo Homeri posita, siue niueo candore nitida, Chium referebat, siue quæ in eo pelago insignis
 erat, Insulam denotabat. Chius igitur Homerus; & in Varronis Epigrammate res olim
 contentiose pugnata, necessario obuclamento prudentissime designatur.] Hæc eruditif-
 sime vir eximius: cui sane subscribo Candida Capra in Homeri tumulo posita significari
 Chium insulam ad Homerum attingere; sed quod in eius tumulo fuerit apposta, potius mihi
 demonstrat Homerum in Insula Chio sepultum esse, quam ibi natum; etenim tumulus ad
 locum natalem non attinet necessario, sed ad locum sepulturæ. Sacrificiaque fiunt, non
 loco natiuitatis, at loco sepulturæ qui sacer esse censetur: nam Aris antiqui pro sepulchris
 utebantur, ut admonet Paulianus in Laconicis, memorans Hyacinthi sepulchrum esse in
 basi Aræ factæ in formam columnæ. *Simulachri vero basis*, inquit, *habet quidem Aræ for-*
mam sepulchrum autem Hyacinthum dicunt in ea. Theodoretus & Clemetis Alexandrini rela-
 tu: *Non desunt, qui Apollinis Aram, quæ est in Telmesso, monumentum esse dicant Telmessi*
cuius-

Critici nota.
 ii.

Erudita Var-
 ronis expli-
 catio.

lib. 4. c. 12.
 Ægeum ma-
 re cur appel-
 lauim.
 cap. 15. Fo.

Chium mar-
 mor cando-
 re præstans.
 Capella can-
 dida in tu-
 mulo Home-
 ri, vt Chium
 indicet.
 Homeri se-
 pulchrum
 Chium, non
 natale solum
 vt indicet
 Varro.
 Aræ veteri-
 bus erant se-
 pulchra.
 s. 8. de cur.
 Græc. affe-
 ctib.
 orat. ador.
 ad Gentiles.

*eiusdem vasis: neque tamen qui eos homines tunc ibi sepelierunt, opinati sunt ullum se in-
 quamentum Aris afferre: nec qui ibidem rem diuinam faciebant, se piaculum committere
 existimauerunt.* Idem Tereti sepulchrum fuisse Aram, ad quam Megaris sacrum fiebat; ubi
 pro hordeo Sacerdotes utebantur calculis; autor est Gyraldus. Et Aram Tymbrei, feu
 Sminthij Apollinis apud Troas fuisse Troili sepulchrum, scriptum legitur a Cantero. Athe-
 nazi quoque testimonio sepulchra veterum erant Aræ; Nos equidem ait *J in Melissa vidimus
 Alcibiadis monumentum, quum e Synadis metropolim pergeremus; ad quod bos immolatur quo-
 tannis iussu Adriani Imperatoris optimi, qui etiam Alcibiadis statuam e pario lapide imponi
 sepulchro voluit.* Virgilius asserit Mileni sepulchrum fuisse Aram, dum eius funus curantes
 inducit & Teucros his metris:

„ Ergo omnes magno circum clamore freuebant,
 „ Præcipue pius Æneas: tum iussa Sibyllæ
 „ Haud mora festinant flentes: Aramque sepulchri
 „ Congerere arboribus, cæloque educere certant.

Quin & Anchisa patris tumulum fuisse Aram, ad quam sacrificaret Æneas, idem Virgilius
 innuerat ita:

„ Ille e concilio multis cum millibus ibat
 „ Ad tumulum, magna medius comitante caterua:
 „ Hic duo rite mero libans carchesia Baccho
 „ Fundit humi, duo lacte mero, duo sanguine sacro:
 „ Purpureosque iacit flores, ac talia satur:
 „ Salue sancte parens, iterum saluete recepti
 „ Nequicquam cineres, animæque, vmbraque paterne.
 „ Dixerat hæc: adytis quum lubricus anguis ab imis
 „ Septem ingens gyros, septem volumina traxit,
 „ Amplexus placide tumulum, lapsusque per Aras.
 „ Obstupuit visu Æneas: ille agmine longo
 „ Tandem inter pateras & læuia pocula serpens
 „ Libauitque dapes, rursusque innoxius imo
 „ Secessit tumulo, & depasta altaria liquit.

Nonius etiam Marcellus ait, *Templum & sepulchrum dici posse, veterum autoritate: vt
 apud Virgilium*

„ Præterea fuit in testis de marmore templum
 „ Coniugis antiqui.

Ara pariter, ad quam mactata fuit Priami filia Polyxena, nihil aliud fuit quam sepulchrum
 Achillis; vt ex Seneca Tragædo constat, in Troade habente:

„ Achillis vmbra e tumulo loquitur:
 „ Desponsa nostris cineribus Polyxenæ
 „ Pyrrhi manibus mactetur, & tumulum erige.

Et ex Euripide prius in Hecuba: cui miseræ dicit Vlysses:

„ Visum est Græcis, filiam tuam Polyxenam
 „ Mactare ad excelsum aggerem Achillei sepulchri.
 „ Nos vero comites, & adductores puellæ
 „ Ordinarunt esse: sacrificij vero præfexus
 „ Sacerdosque statutus est huius filius Achillis.

Sed & Aelianus, variam contexens historiam, Aras ponit apud Anaxagoræ sepulchrum,
 inquit: *Epitaphium sepulchro Anaxagoræ insignitum, & eiusdem Ara.*

„ Hic iacet ille, cui rerum patuere recessus
 „ Atque arcana poli, magnus Anaxagoras.

Suetonius in Nerone similiter Aræ coniungit monumentum defuncti, scribens: *In eo mo-
 numento solium Porphyretici marmoris, superstante Luuensi Ara, circumseptum est lapide Tha-
 seo.* Eulebij quoque relatu in Præparatione sua Euangelica, *Arabes singulis annis pue-
 rum*

A rum immolantes, sub Ara sepeliebant. Ex quibus apertissime constat, apud Antiquos moris fuisse tumulis Heroum sacrificia facere, siue tumuli forent cadauera continentes, vt Ara in Telmesso: siue forent inanes ac honorarij tantum, vt Alcibiadis monumentum in Melissa: pariter & Anchisis in Sicilia; & Hectoris in Epiro. Siue fuerint in patria terra, vt Troia in Ilio; siue procul a patria, vt Achilles apud Troes. Equidem Homeri sepulchrum in Chio fuit, & cadauer vatis continuit: An vero natus in Chio fuerit Homerus, vbi commoratus senex, mortuus, & sepultus est, etsi noster Allatius probare fatis videatur, attamen ego non possum non magnifacere iudicium Aristotelis, qui sumit ex Alcidamante, Homerum non fuisse ciuem Chiorum; etsi Chij fuerint Homeridæ successores vatis; nam ego Patauij non ortus, diu tamen hic moratus, si Deus, quos dederat, mihi filios Patauinos non abstulisset, Lisetos Patauinos reliquisset, a me Patauij genitos & educatos, qui nepotes etiam vnquam dici Patauij natus. Neque necessariam originem Chiam ostendit Hymnus ille (si recipiendus est inter Homericos) in quo Poeta se describens,

Homerus an Chios natalis habuerit.

B , Cæcus vir habitans Chium saxosam,
 , Cuius omnes in pretio postea erunt cantiones.

tum quod se non Chij natum dicit, sed Chium habitare: tum quod incolatu solo Chius dici poterat, quum alibi natus esset; vt Simmias Rhodius ab omnibus appellatur, non quia Rhodi natus, ortus enim Sami fuit, sed quia Rhodi plurimum vixit, & docuit; audi Suidam: *Simmias Rhodius, Grammaticus. Scripsit linguarum, & obscuriorum in varijs linguis vocabulorum lib. 3. Variorum poematum lib. 4. ab initio autem, id est, antiquitus, fuit Samius. Sed ad condendam Amorgi coloniam a Samis & ipse missus fuit. Amorgum vero condidit in tres vrbes agro diuiso, vel, in tres vrbes diuisam, Minoam, Egialum, Arcesiuem. Fuit autem annis 406. post bellum Troianum. Secundum quosdam primus iambos scripsit, & alia diuersa, & Samiorum antiquam originem.* Quare nullus dubito cum VVolfango Lazaro; proindeque celebrari recte Chium in insulam Homeri morte. Sed apud me plusquam nimium valet iudicium Aristotelis, consentientis Alcidamanti & cui Chij honorarunt Homerum,

Simmias Rhodius ab incolatu diæctus, non a natali loco.

C quanquam eius ciuis non esset origine, licet esse potuerit ciuis incolatu, & priuilegio, quia propter eximias virtutes fuerit ab ijs ciuitate donatus. Etsi vero plures alij veteres Homerum ponant in Io insula mortuum, & humatum, quorum sententiam cl. Allatius noster expendit, Numus attamen Barberinus, & noster, & alij, de quibus inferius cum Augustino, Chium, non Ietam agnoscunt. Sed iam satis de Homeri sepulchro, & incolatu apud Chios. Porro Numisma De-Lazara circa sepulchralem vnam inscriptas habet literas Græcicas antiquioris notæ, ACCAPION. Constantinum apud & Portum legimus in Lexico: *Ασάριον*. Minutus assis, quasi dicas teruntiolum. Hanc vocem deduxit Matthæus a Latina As, siue Assis: sic enim Euangel. cap. 10. *ὅχι δύο πτερύκια ἀσάριου κερδίσται*: Nonne duo passerculi assario vaneunt? ita Syriaca versio legit, sed vulgata: *Nonne duo passeres assè vaneunt?* Est enim diminutiuum. Hac voce vtitur Plutarchus in Cennillo. Charisius Sosipater lib. 1. Assarius ab antiquis dicebatur, nunc As dicitur, non Assis. Alij volunt esse vnciæ quartam partem, id est, Assis dimidium, qui semuncialis fuit, teste Plinio lib. 33 cap. 3. vide Georgium Agricolam de Ponderibus lib. 2. Confirmat Iosephus Assarium valere drachmas 4. id est semunciam;

f. lib. 2. Rer. Græcar.

g. 2. Rhetor. cap. 4.

Comparantur Numismata de-Lazara duo veteres alij Numi ab Augustino propositi. Cap. CLIV.

C Eterum inter antiqua Chiorum Numismata, duo mihi referenda videntur, de quibus Antonius Augustinus Episcopus Tarraconensis, non procul a vestibulo suorum

- ^a pag. 50 Dialogorum ^a agens, tres imagines effingit, quarum media, Numis vtrisque communis, Sphingem habet, quæ dextero pede sustinet vnam sepulchralem, vtrisque superne ad os anlatam, inferne fundum obtinens æuminatum, quæ recta de se stare non possit; cuiusmodi vasa futilia nuncupari priscis abunde probauimus olim agentes de Lucernis antiquorum Reconditis. ^b Supra Sphingem ternis pedibus innixam, atque stantem, alis explicatis, & in altum elatis, habentur in gyrum Literæ Græcicæ, maioris notæ, $\chi \iota \alpha \nu$: quibus apertissime constat, huiuscemodi Numismata fuisse Chiorum. A dextris istius Areæ posita visitur altera facies primi Numi, valde pulchra, & operosa: nimirum intra lineam simplicem extremæ peripheriæ circulaem corona e globulis, vt & in area prima spectatur, posita est ad ornatum; qui mos conseruatur etiam ad hæc vsque tempora nostratibus in monetis. Intra circulum istum ornamenti, cyclus alius mysticus effectus est ex vitis viridi sarmento folijs vtrisque prædito, de summitate cuius dependet vnae racemus; quem dubio procul in suo Numismate posuere Chij gloriabundi de vini proprij præstantia, supra vina ceterarum Græciæ regionum. Qui quidem circulus e sarmento vitis conflatus, intrinsecus duobus veluti decussatis rectaque ductis ad oram circuli sarmentis mire foliatis, arte potius quam naturali opere frondosis, in quatuor triangula dirimitur; in quorum supremo visitur vnae botrus, racemusque dependens, vt adnotabamus: In dextero triangulo leguntur hæc literæ Græcicæ ACCAP: In sinistro vero spectantur aliæ, prioribus copulandæ: ION, HM: In infimo demum hæc conspiciuntur, $\Lambda \Delta \Lambda$. Quarum quidem lateralia triangula replentium vt constructio facilis est, $\Lambda \Delta \Delta \iota \nu \nu \alpha$: ita sensus non est valde difficilis, nam indicant Assem paruum, qui dimidium est Assis, & semuncialis a Plinio dictus est vt notabamus ex Constantino nuperime. Sed internis illis literis infimi trianguli $\Lambda \Delta \Lambda$, quæ sunt duo lambda cum interposito sigmate prisco, prorsus hæreo. Si foret erratum fabrilis, quod non raro contingit in veterum Numis obseruari, legique deberet $\Delta \Delta \Lambda$, vel AC, facilis esset explicatio HMACC, HMAC, hoc est Semiaffis, vt HMITPITHOS dicitur semitertiana febris apud Medicos, & Hemieranea dolor mediam partem, siue dimidium capitis angens. Ita HMAC, semias; & HMACC, semiaffis; nam & ita Plinij sensum haberemus propitium. Alia vero facies alterius Numi vas habet futile sepulchralis vnae stantis, præter artem ac naturæ morem, inter duas stellulas, cum circumposito nomine, seu pretio Numi ACCAPION. Ceterum & inferius ^d idem Augustinus aliud Numisma ponit, in cuius anteriore cyclo Sphinx adest pede sinistro anteriore sublato veluti manu tenens vnae botrum, racemusque magnus; in posteriore vero sepulchralis vna stans itidem, cum epigraphe $\Lambda \Lambda \mu \mu \rho \circ \chi \iota \circ \varsigma$: *splendida seu lucida Chius*: vbi noto sphalma fabrilis sigmatis inuersi, π , quum haberi debuisset σ , ita $\chi \iota \circ \varsigma$. Hic præterite silentio non possum, Cl. virum VUolfangum Lazium, agentem de rebus Græcis ^e loco Sphingis Hurpyam Chij insignem tribuere, quum tamen plurimum ab inuicem hæc monstra differant; & ipsemet paulo prius ^f monetam depinxit cum Sphinge caput habente viri barbati, & pileati, & cum inscriptione $\chi \nu \circ \varsigma$, & vna consueta sepulchrali; qua Sphinge mascula propius accesserunt ad Homerum designandum: cui pileum imposuerunt, vt Athenienses Hippocratis Coi statuae in foro dudum erectæ, honoris ergo, & ad indicandam viri summam sapientiam. In quo numo mendum item fabrilis noto, quum scribi debuisset $\chi \iota \circ \varsigma$ cum iota, non eum ypsilo $\chi \nu \circ \varsigma$, vt appareat erratum fabrilis quoque potuisse notari prius in literis Numi prioris $\Lambda \Delta \Lambda$: quæ nullam videntur habere posse constructionem, significationemue rectam. Recte vero notat Lazius, *Ad insula Chij nobilitatem pertinere, quod ferat nobilissima vna Aruusia, a monte Aruuisio aspero & importuoso, dicta; quæ hodie adiectione vnius literæ Maruasia nominantur; quorum meminit Maro hoc carmine:*
- ,, Vna, nouum fundam calathis Aruusia necar.
- Ad quæ alludens scribit in XIV. Strabo, Quum cetera circum vicina vno optimo abundant, & tota ferme continens, qua propinqua est, vna optima ferat, vt Chius, Lesbos, & Coos antiqui, & Ephesium Megalopolitanum optima sunt. Celebratur eadem insula & Homeri morte.*
- Porro

lib. 33. c. 3.

Obscurissimi
numi explicatio.d Dialo. 5.
pag. 155.

Lazius notatus.

e lib. 2. pag.
103.f pag. 103.
Chij Homerum pileatum cur fecerint, vt Athenienses Hippocratem.

Maruasia vinum vnde dictum.

A Porro de proposito Strabo sic alibi *Deinde Aruisus Chiorum ager asper & importuosus, 2 lib. 13.*
βαδιον fere CCC. vinum ferens omnium Græcævicorum optimum. Tum Pelinens mons
omnium eius insula altissimus. Habet hæc insula etiam secturam marmoris. Viri illustres
Chij fuerunt Ion tragædia, Theopompus historia scriptor, & Theocritus sophista: hi quidem
etiam de Republica gerenda concertauerunt. Homerum quoque Chij sibi vindicant, argumen-
to Homeridarum, qui e stirpe Homeri sunt: horum & Pindarus meminit:

Chium vinu
 optimum in
 ter omnia
 Græcæica.

- „ Vnde & Homeridæ
- „ Futilium cantores carminum.

B *Classem quoque aliquando habuerunt Chij, & imperium maris libertatemque attulerunt. Ce-*
terum alijs omnibus decoribus fere posthabitis, duo tantum in suis publicis Numismatum
monumentis gloriæ propriæ testimonia ponere voluerunt, Homerum tam viuum qua pro-
prio vultu cælatum, qua hieroglyphico Sphingis indicatum; quam vita functum, & apud se
sepultum, vrnæ sepulchralis expresso symbolo: & Vinum generosum, omnibus alijs Græ-
cænicis anteferendum, qua viridibus vitium sarmentis, & vuarum botris, atque racemis;
qua lagena vinaria, cantharou significatum. Cuius quidem vini præstantiam apud nos, &
ipsissimum saporem, æmulari mihi videtur vinum Pucinum appellatum, de quo Plinius

lib. 14. c. 62
 Vini Pucini
 Forouliensis
 præstantia.

„ *na generosa recensens ait: Genera autem vini alia alijs gratiora esse, quis dubitet? aut*
 „ *non ex eodem lacu aliud præstantius altero germanitatem præcedere, siue testa, siue*
 „ *fortuito euentu? Quamobrem de principatu se quisque iudicem statuat. Iulia Augusta*
 „ *octoginta duos annos vitæ Pucino retulit acceptos, non alio vsa. Gignitur in sinu*
 „ *Adriatici maris, non procul a Timauî fonte, saxeo colle, maritimo afflatu paucas co-*
 „ *quente amphoras. Nec aliud aptius medicamentis iudicatur. Hoc esse crediderim,*
 „ *quod Græci celebrantes miris laudibus Pictanon appellauerunt ex Adriatico sinu. Pli-*
 „ *nio consentit Eilard. Lubinus in Persium scribens: Vinum Falernum e Campania: cui*
 „ *inter generosa vina Italia secunda nobilitas tribuebatur: prima enim laus dabatur Pucino;*
 „ *quod a Græcis Pyctanum appellatur. Hodie nuncupatur Italice, vin di Profecco. Eius mihi*
 „ *copiam fecit nudius tertius, transmisissa phiala, Illustris. Comes Iacobus Camus Vticensis;*
 „ *in Patauino Lyceo Iuris Ciuili ordinarij de sero primarius Interpres, cum ingenioso Cl.*

Sat. 30

C *viri, Hieronymi Sini Epigrammate,*

- „ *Iam Patris Augusti festæ rediere Kalendæ:*
- „ *Bibite Pucino pocula plena mero.*
- „ *Zoilus exclamat: producta syllaba prima est*
- „ *Bibite: & hoc vitium carminis esse probat.*
- „ *Verum ego defendi possum ratione dici;*
- „ *Bibere namque hodie non decet esse breue.*

Cui lagenam remittens meo dilutiore, lymphatoque vino plenam, Bacchus, inquam, iste
tuus ardens, a Ioue fulmen trifidulum in sinum Hadrianae Semeles eumbrante genitus, a mea
Nympha, quam mitto, nutritus, mitior forte reddetur; etsi latrante Sirio Iuno ferociens
æstuet, puerum tuum Semeleium exosa. Enimvero tuo in vino Pucino generosissimo bi-
bendo saporem, & vigorem percepi vini Græci, quod vulgo nomine Maluasæ venditur; &
Chio primæuam originem habet; quo merito gloriatur Insula nobilis, vt & Homeri tam

D *incolatu, quam sepulchro. Nec ad Genuensium meorum decus & ornamentum præterire*
debeo, quod etiam Lazius obuelare silentio noluit, dum inquit: Chios insula hodie sub
imperio Genuensium (quibus ante seculum Imperator Constantinus Andronicus Paleologus
donauerat) ad Asiam versus deflectens, optimo quondam vino, & marmore celebris, si Plinio
credimus lib. V. cap. ultimo. Sed multo celebriorem eam fecerunt insignes viri, tum suis
natalibus, Ion Tragicus, Theopompus historicus, Theocritus Philosophus, vt vidimus
apud Strabonem, & Hippocrates Mathematicus, quem Aristoteles & Simplicius in
ostendenda ratione tetragonismi, siue Quadraturæ circuli præferunt Antiphonti, tanquam
Geometram Ageometræ: tum sua diuturniore habitatione, morte, ac sepultura, posteri-
rat eque familiæ, vt de Homero constat ex ante habitis. Quod autem nuper obseruabamus
de Vno veterum Pucino, nunc alio nomine Profecco nuncupari, varietatem hanc habuit

Chios insula
 sub Genuen-
 sium domi-
 nium vt ve-
 nerit, diuque
 fuerit.
 Vini Chij li-
 teris, infi-
 gnes.

K 1. Phy. t. 11

lib. 9. F. ab eo quod obseruare Strabo nos voluit, dum ait: [Sed videtur ob continentes migrationes, permutationesque communitatum, etiam nomina gentesque confusas esse: vnde factum, vt nostris hominibus non nunquam offeratur perplexitas; veluti primum de Cranonij & Gyrtōnjs, Quippe Gyrtōnij antiquitus Phlegyæ sunt nominati, a Phlegya Ixiouis fratre: Cranonij autem Ephyri. Itaque vbi poeta dicit:

„ E Thracæ fortè Ephyros quando inceſebant

„ Aut animi nimios Phlegyas.

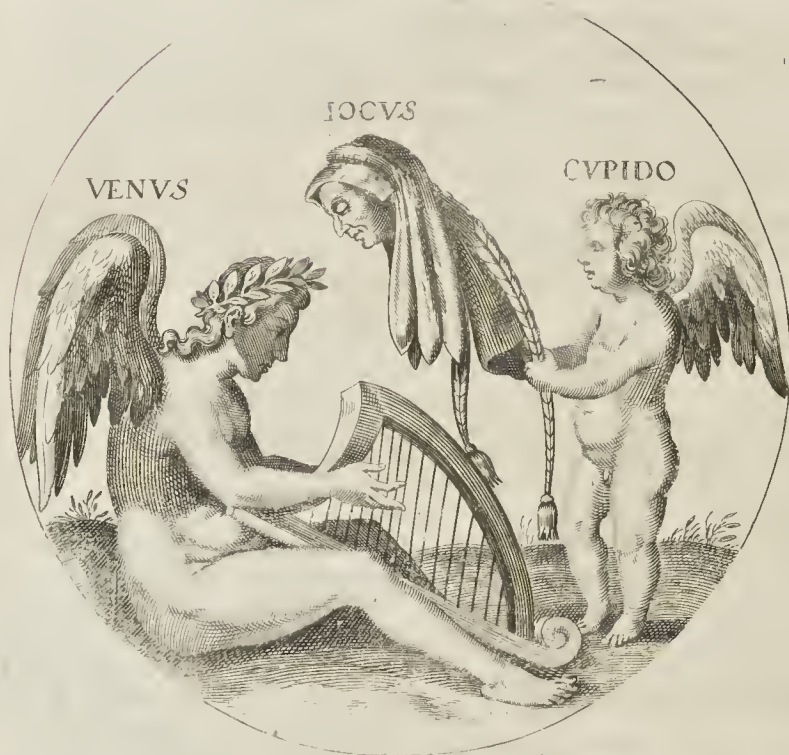
lib. 6. F. quæritur quosnam dicat. Idem accidit de Perrhæbis, & Athamanibus. (& multo post) ^m Nominum mutationes permultæ sunt, præsertim Barbarorum, quemadmodum Dariacem Darium, Phazrim vero Paryſatim, Atargutam Atharam dixerunt: quam Ctesias Decreto vocauit.] Hæc ipse Strabo. Quibus aperte constat, mirandum non esse, si vinum Pucinum antiquitus appellatum & Pycanum, hodie vinum Prosecum nuncupetur.

COMICA LASCIVO GAUDET SERMONE THALIA:

v. l

Poeta Comici, Lyricæ lasciuioris actus.

Schema L. Gemma.

Explicatio viri eruditi de Venere, loco, & Cupidine proponitur.
Cap. CLV.

Eruditione pollens ævo nostro Ramirus de Prado, Commentarijs illustrans Epigrammata Martialis, dum illud præ manibus haberet:

Ad librum suum.

lib. 4. Ep. 4

- „ Argiletanas maus habitare tabernas,
- „ Quum tibi parue liber serinia nostra vacant.
- „ Nescis, heu, nescis Dominæ fastidia Romæ:
- „ Crede mihi, nimium Martia turba sapit.
- „ Maiotes nusquam rhonchi, iuuenesque senesque,
- „ Et pueri nasum rhinocerotis habent.
- „ Audieris quum grande sophos, dum basia captas.
- „ Ibis ab excusso missus in astra sago.
- „ Sed tu ne toties domini patiare lituras,
- „ Neue notet lusus tristis arundo tuos.
- „ Aetherias lascie cupis volitare per auras:
- „ I, fuge: sed poteras tutior esse domi.

Circa postremos duos versiculos has habet adnotatiunculas: [*ÆTHERIAS volitare per auras*] id est prodire in vulgus: & in hominum manus pervenire. [*LASCIVÆ*.] Hic proprie positum. Est enim *LASCIVVM*, quod hic *Hispane* dicimus *trauieso iugueton*, ut lib. *XIV*. Epig. a n. 75.

„ Ludite lascivi, sed tantum ludite serui.

Horatius lib. 1. Satyr. 3. in fine:

- „ vellunt tibi batbam
- „ Lascivi pueri.

Sic Virgilius capellam appellat lasciuam: & hic noster lib. XIII. Epig. 39. hados lasciuos vocat & infra Epig. 45.

„ Lasciuos leporum cursus.

Et Virgilius Galateam lasciuam puellam dicit, quæ malo petebat iuuenem & se cupiebat ante videri. Hinc natum est, ut hoc nomine viamur pro libidinoso, & inhonesto, ut idem Epig. 5.

„ Lasciuæ est nobis pagina, vita proba est.

Causa quod Venere proxime præcedit semper locus, & quum amantes ad locos deveniunt, propinqui maxime sunt Veniri nec ulla certior ad eam via, quam per locum; quoa prudentissimus Horatius lib. 1. carm. ode 2.

- „ Siue tu maus Elycina ridens,
- „ Quam locus circumuolat & Cupido.

Vides Cupidinem, id est Amoris ardorem, qui amantes stimulat: & locum, qui viam aperit, & pudorem abstergit: Venere ipsam, id est actum venereum circumuolitare. Quod nobis aperte indicat pictura, relata ab Autore Epigrammatum Orbis, quam hic exprimendam curauimus:

MORAVIÆ PROVINCIÆ
GERMANIÆ MAG.

- „ Epigramma repertum a Conrado Celte in gemma signatoria, autæ Cruci insertum in
- „ Monasterio Rritsch, iuxta Olmuntz, mense Julio, Anno Domini MDIII.

Schematis
locus.

- „ Lasciui igitur dicti sunt inhonesti, quod lasciuia coniuncta sit cum actis Venereis: sic
- „ Catullus ^b ad Aurelium:

*Prædicare cupis meos amores,
Nec clam: nam simul exjocatio sonat.*

^b Epig. 179

Et

- 2 l. 3. de Arte Et Ouidius Iocos res veneras appellauit: ^d
*Cum custode foris, tunica seruare puella,
 Celent furtiuos balnea multa iocos.*
- lib. 12. e. 12 Quod ludendi verbum subputridum est, & lasciuæ significationis. Liuius Andro-
 micus apud Festum in *adfatim, adfatim, edi bibi, lusi*. Quod expressit Sardanapalus in
 Sardanapali Epigrammate apud Athenæum: ^e *Ego imperavi, atque, donec Solis lumen videbam, bibi,
 edi, veneri indulsi*: (addit Athenæus alia verba Sardanapali sequentia, Ramiro non allata:
*quum tempus, quod viuunt homines breue esse cognoscerem, idque multas habere fortune vites
 ac dolores: atque alij eorum bonorum, qua reliqui, frustione, percipient; quare nullum ego diem
 praterij quin hæc facerem.*)
- Catulus in Hymenæo:
Ludite, ut lubet: & breui Liberos date
- f lib. 1. El. 8. Ouidius in Amoribus: ^f
Ludunt furmosa; casta est, quam nemo rogauit.
- 2 lib. 2. Et de Arte: ^g
Ludite, sed furto celetur culpa molesto:
- 4 lib. 30. Et infra: ^h
Ludite; eunt anni more fluentis aquæ.
- Propertius item:
*Turba Menandre fuerat, nec Thaidos olim,
 Tanta in qua populus lusu Erichthonius.*
- Et putissimæ impuritatis auctor Petronius in Satyrico: ⁱ
*Ipse pater veri, doctusque, Epicurus in arte
 Lusi, & hoc vitam dixit habere telos.*
- Sic intelligo Epigramma quadragesimum quintum libri sexti
Lusistis; sat est; Lasciuu nubite cunni.
- 1 l. 11. Epist. Et in Epistolis: ^k
Tu tenebris gaudes, me ludere teste lucerna.
105. Quod sequenti versu declarat:
Ee inuat admissa rumpere luce latens.
- Hæc vir cruditissimus.

*Expenduntur allati Schematis imagines, & sensa Viri Cl.
 Cap. CLVI.*

Gems signa-
 toria maxi-
 ma qualis.

In Cruce vt
 esse potuerit
 id schema.

hist. Eccl.
 cap. 13.

Cruce Domi-
 ni inuentio.

* Pl. 78. 1.

NOs tamen in primis obseruamus, huiuscemodi Schema repertum in gemma signato-
 cia, si fuit eius amplitudinis, quanta proponitur, forte non fuisse insertum anulo; sed
 viuuisse cuiusdam viro principi, Sardanapali vitam consimilem agenti, qui tali simulachro
 sua signaret edicta, diplomataque; nam grandiore sigillo muniri solent ea Regum monimen-
 ta. Quod vero compertum fuerit hoc Emblema ludicrum, ac tantum non lasciuum in aurea
 Cruce insertum in Monasterio Ritsch, iuxta Olmutz, admiror valde Monachorum igna-
 uiam, & ignorantiam, si catholicam pietatem coluerint; qui non agnouerint hoc Emblema
 plusquam nimium dedecere tum monasterij locum, tum maxime venerandum signum Cru-
 cis, præcipuum humanæ redemptionis mysterium. Sin autem ibi degentes, in ea vixerint
 hæresi, qua iconoclastæ cunctas imagines irrident, atque contemnunt; nil mirum illos id
 effecisse, quod olim Hebræi, ne salutare lignum S. Crucis adoraretur, ac inueniretur; in
 loco, vbi sepultum fuerat, Veneris simulachrum posuere. Qua de re pulchra legitur historia
 apud Socratem. ^m Helena Imperatoris *Constantini* mater (cuius nomine Drepano, He-
 lenopolis vocatur, olim vicus, iam ciuitas ab Imperatore facta) in somnijs diuinitus ad-
 monita, Hierosolymam iter capit. Et quum veterem illam Ierusalem desertam, tan-
 quam pomorum custodiam (vt est apud Prophetam) ⁿ offenderet, Christi monimen-
 tum, in quo sepultus est, & ex quo resurrexit, diligentet peruestigat: ac tandem, licet ual-
 de ægre, Deo tamen illi operente, reperit. Causam autem, quæ ei quærenti tantum

attulerit difficultatis, breuiter exponam. quemadmodum illi, qui Christi fidem ample-
 xarentur, post tempus illius passionis illud monumentum in magno honore habuerunt:
 sic qui ab eius religione abhorrent, loco illo aggere & ingenti teræ mole obruto, de-
 lybrum Veneris in eo extruxerunt: & loci illius memoria suppressa, idoli simulachrum
 erexerunt. At istud quidem iam olim ad hunc modum processisse accepimus. Verum
 quum Imperatoris mater de eo certior facta esset, simulachrum deturbat; locum custo-
 dit, colluue purgat ac fordibus: tres Cruces in monumento offendit: unam, beatam il-
 lam quidem, in qua Christus passus fuit: alteras duas, quibus duo latrones suffixi occu-
 buerunt: cum quibus vna reperta est tabula Pilati: in qua uarijs uariarum linguarum cha-
 racteribus scripserat, palamque declarauerat Christum Crucifixum regem fuisse Iu-
 daeorum. Sed quoniam incertum erat, quænam esset Crux quam quærebant, mater Im-
 peratoris non mediocri dolore affecta est. Quem quidem non longo tempore post Hie-
 rosolymorum Episcopus nomine Macarius sedauit: & quod erat anceps & ambiguum, si-
 dei ui & uirtute dissoluit; nam petijt signum a Deo, cuius compos factus est. Signum
 autem eiusmodi fuit: mulieri cuidam indigenæ, quam diuturnus morbus oppræserat, iam
 imminebat mors. Illi animam agenti singulas cruces apponit, pro certo persuasus eam
 ad integram ualitudinem restitutam fore, si uenerandam Seruatoris Crucem attinge-
 ret: quæ spes illum minime fefellit. Nam quum duæ illæ Cruces, quæ Domini nõ erant,
 essent mulieri admotæ, illa nihilominus in mortis articulo constitit. Verum ut primum
 tertia, quæ fuit uera Domini Crux, adhibita erat, Illa iam ferme moriens, extemplo con-
 ualuit, & e morbo penitus euasit. Ad hunc modum lignum Crucis Christi inuentum est.
 Hanc eandem historiam attulit etiam Theodoretus, & Sozomenus, & quod omnium ma-
 ximum est testimonium, Sancta Mater Ecclesia, quæ celebrans festum Inuentionis Sanctæ
 Crucis, ita legit: *Post insignem uictoriam, quam Constantinus Imperator diuinitus accepto
 signo Dominicæ Crucis, ex Maxentio reportauit, Helena Constantini mater in somnis admonita,
 conquirenda Crucis studio Ierosolymã uenit; ubi marmorea Veneris statua in Crucis loco a Gen-
 tilibus collocata, ad tollendã Christi Domini passionis memoriam post centum circiter octoginta
 annos euertendam curauit. Quod item fecit ad Præsepe Saluatoris, & in loco Resurrectionis:
 inde Adonidis, hinc Iouis sublato simulachro.* Quos Gentiles illi uidentur æmulati nostras
 hæretici, qui dudum aureæ Cruci gemmam illam interuerunt, qua Venerem, locum, &
 Cupidinem insculptum esse putauerunt; ut Crux illa non adoraretur a fidelibus, nisi que vi-
 ris; aut eam adorantes uiderentur colere profana gentilium simulachra. Sed tamen illa
 nomina, *VENVS, IOCVS, CVPIDO*, supra ternas imagines gemmæ apposita, mihi
 prisceum & eruditum autorem non ostendunt, sed neotericum, & ineruditum; etenim anti-
 qui nomina pictis imaginibus apponentes, eo seculo uixerunt, quando rudes artifices in ar-
 tis infantia figuras adeo male formabant, ut non agnosceretur, quid representarent nisi su-
 perius appposito nomine uel equi, uel hominis, uel Dei per imaginem indicari; quod Elianus
 in sua varia historia restatur, inquit, *de uetustis pictoribus: Quum ars pingendi iam or-
 tum duceret, & quodammodo in lacte fuscisque versaretur, adeo rudi & impolito stilo depinxerunt
 animantia, ut adscribere ad ea pictores necesse esset: Hoc est bos, illud equus, hoc arbor.*
 At uero Schematis huiusce figura sic affabre picta conspicitur, locus ludens, ut nemini du-
 bium esse possit ea locum representari. Sed & in eo lædit hic inscriptor eruditionem, quod
 locum & Cupidinem inscribit, quasi duas representent res; etenim, ut infra demonstrabi-
 tur, locus antiquis descriptus est, nudus puer alatus cum ludicero capite mulieris manibus
 tractato; nec illo puello cupidinem uolere, contradistinctum a laua muliebris capitis: nec
 enim alæ solæ cupidinem ostendunt infantem nudum. At hac de re postea. Deinde uero
 prima figura sedens alata, & lauri frondibus, seu potius myrti ramulis coronata, nudo cor-
 pore non molli, delicatoue, ac muliebri, musicum instrumentum psalterij tangens, præter
 omnem eruditionem Venus inscribitur; quam apud autores nullos alata legi, neque lauro
 redimitam, neque psalterij chordas digitis tangentem, neque corpore non mollissimo tu-
 midulam. Quare nouitia nomina Schematis imaginibus ab inerudito perperam affixa res-
 puit: sensumque uiri Cl. de Venere alata, psalteriumque tangente recipere nõ ualeo: licet
 Myrto coronata Venus in Iudicio Paridis astitisse dicitur a Nicandro in Alexipharmacis.

o lib. 5. Eccl.
 hist. c. 19.
 p lib. 2. Eccl.
 hist. c. 1.
 q Lect. 4.

r lib. 10. c. 10

Propria Schematis explicatio de Musa Thalia proponitur & comprobatur.
Cap. CLVII.

• Synt. 7.
Musæ coronas gestabat
varias.

• lib. 7. c. 15.

Thalia alata.

• lib. 11. c. 2.

Sapientes, ac
poetæ qui ex
copia libro-
rum videti
volunt.

Thalia cur
nuda.

Sane mentem acrius intendenti mihi ad imagines Emblematis, duplicem in Schemate video significationem; vna quidem est de Thalia Musa lasciuiores comœdias inspirante poetis; altera de poeta lasciuo pariter ad lyram Iulius Amoris canente. Et quidem Musas coronatas frondibus obseruat Gyraldus: & varijs instrumentis musicis instructas, inquires: *Musa puellari, & nympharum habitu induta figuratur, cum varijs, & diuersis musicis instrumentis. Nam ex marmore quidem peruetustas Romæ in sepulchro effictas, diuersas ab his, quas in subscriptis carminibus leges, coronabantur vero varie & florum & frondium coronis: sed & interdum palma, ut Phurnutus ait propter nominis similitudinem, quia Phœnices literas inuenisse feruntur, Quin & literæ Phœnicæ appellatae sunt, ut in Poetis diximus. Sed & coronas interdum gestare Musæ finguntur ex pennis versicoloribus, non modo propter Pieri filias ab his superatas, & in Picis conuersas, sed etiam ob Sirenas deuictas, ut alibi dictum est. Cui de Musarum coronis consentit omnino Natalis Mythologus. Sed Thaliæ peculiariter alæ conueniunt ab alite Cygno, sibi proprio; qua de re mox idem Gyraldus inquit: *Sub qua Thalia, que in ultimo loco posita est hoc est germinatio virtutum: omnis enim virtus per pulchram appetitur famam & gloriam. Ideoque albo alite, idest Cygno sub tollitur, stagnisque mox deponitur; quia gloria & bonæ fame semina in altum & sublime elata, dein per humum, hoc est inter mortales & per ora hominum disseminantur atque diffunduntur.* Insuper Bozcatius in Genealogia Deorum omnibus Musis alas attribuit, ex antiquioribus inquires: *Musas prætere a dicunt a quodam Pireneo claustris clausas, easque ex claustris in detentoris perniciem euolasse.* Et mox mythologiam aperiens ait. *Has autem voluisse Pyrenæum includere, nihil aliud puto, quam quosdam ad ostentationem sui impetuosos & auidos, qui neglectis studiorum laboribus, postquam scrinia libris complerint, & eorum fere regmina viderint; tanquam omnia, que in eis continentur, cognouerint; se se audent æstimare poetas, aut a circumspicientibus arbitrari. Verum quæ euolauerint Musæ quas putauerant claustris clausisse, si eas in publicum sequi velint, idest ostendere se scire quod nesciunt, in precipitium confestim ruunt. Ex quibus nonnullos ego cognoui, qui librorum congerie cumulata se credidere Magistros, & in conspectu scientiam corruere. Sic igitur in Schemate Musa Thalia recte pingitur alas habere. Sed & eadem fingitur nuda, corporeque non molli & delicato, psalterium tangere; nuda quidem ob lasciuam; eteniam hac notatur conditione propria vel in fragmentis Virgilianis, ubi musarum omnium proprietates afferuntur; hisce versiculis; a Gyraldo quoque citatis, et si vario delinea-
tis ordine:**

*Clio gesta canens, transactis tempora reddit;
Melpomene tragico proclamat mæsta boatu;
Comica lasciuo gaudet sermone THALIA:
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus urget;
Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, urget;
Plectra gerens Erato, saltat pede, carmine, vultu;
Carmina Calliope libris heroica mandat;
Vrania ipsa poli motus seruatque & astra:
Signat cuncta manu, loquiturque Polyhymnia gestu:
Mentis Apollineæ vis has mouet undique Musas:
In medio residens complectitur omnia Phæbus.*

Et ibidem legimus ista Musarum inuenta:

*Clio historias inuenit: Melpomene tragœdias:
THALIA Comœdias: Euterpe tibias. Terpsichore
Psalterium: Erato geometriam. Calliope literas:
Vrania Astrologiam: Polyhymnia rethoricam.*

Nuditatis la-
sciuam in-
dicat.
d. 1. 7. Myth.
c. 15.

Nuditate vero lasciuam significari, quæ passim habetur in antiqua comœdia; nemo non agnoscit, vel ex eo communi dicto, *Mulieres vna cum tunica pudorem exuere.* Ad hanc rem Natalis ex antiquorum sententia Thalam Musam Lunæ adscribit; aitque: *Quum vero va-*
ria

Aria sunt harum Musarum studia, varijs quoque delectationibus capiuntur anima mortalium, qua ex illis spheris, ut senserunt Pythagorici, descenderunt. Nam qui e Luna, quam magis Thalia natura sine obnoxij, comica lascivia & petulantia delectantur. Verum & corpus minime delicatum atque molle, sed solidum ac fere rusticanae mulieris, laboribus assuetæ, viraginitateque robustæ, sedens in Schemate, denotat eo nomine Thalam, quod ipsa Telluris cultui, vitæque rusticæ præficitur. Nam Gyraldus ait, veteres aliquos Thalam Musam adscribere Telluri. Fulgentius in Mythologia de Musis ait: *f. Quarta Thalia, id est Capacitas: veluti si dicatur Tithis Thalia: hoc est ponens germina.* Rhodiginus itidem suis in antiquis lectionibus ait: *& Nam & Clio historiam comperisse traditur: plantandi artem Thalia.* Quod autem Thalia Lunæ pariter atque Telluri tribuatur, non repugnat; quia Luna veteribus est Terra cælestis; ut ex Auerroce constat aperte. Instrumentum Musicum, quod siue psalterium, siue cum vulgo nuncupes Harpam, a sedente Thalia nuda pulsatum mirifice congruit comicis, & lascivis cantionibus; quare eanenti, scite ponitur astare Cupido nudus, loci larvam pertractans, ac veluti vibrans atque mouens ad rithmum fidium; sicuti vidimus nonnullos circulatores ludivios, quasdam imagunculas ludicras ad sonum saltantes agitare. Sic igitur prior explicatio Schematis esto Musa Thalia pulsans Harpam, ad cuius sonum Cupido locum ludibundus agitet, indicium comici lascivi.

Thalia Luna adscripta.
Thalia vitæ rusticæ præficta.
e; Synt. 70.
lib. 10.
lib. 7. c. 40.
2. Cæl. c. 10. 40.

Secunda nostra Schematis afferitur explicatio de Poeta seu comico, seu lyrico lasciva carmina pangente. Cap. CLVIII.

Verum enimvero corpus humanum, alatum, & coronatum, Harpamque musice tangens ad Amoris ludibundi præsentiam, adeo videtur amphibium inter femineum, atque masculinum; ut quod nuperrime Thalam Musam representavit, aptissime referre valeat virum poetam lascivum et metro mouentem animos ad petulantiam Amoris libidinosis. Quandoquidem laurea corona communis poetarum omnium est; et si nonnulli coronati fuerint ex myrto, alij ex rosis, alij ex alijs qua floribus, qua frondibus. Quinimmo sertum in capite sedentis incertum est an e lauro sit, an e myrto, cognatas adeo frondes habet cum folijs vtriusque plantæ: Myrtus autem Veneri sacra decet maxime Poetam venereos lusus tractantem carmine siue comico, siue lyrico; tum etiam quod myrtus Voluptatis est hieroglyphicum, & pudendi muliebris obtinet Aristophani significatum. Quæ cuncta nobis ex antiquitate collegit Valerianus cui *Satis quidem exploratum est ex omnium fere poetarum lectione, Genium & Voluptatem ex Myrto significari. Arbusculam eam omnium deliciasissimam aiunt, perpetuo tam virore spectandam, quam foliorum specie, suavisimoque odore præstantem; ut non immerito Veneri, Deæ omnium delectata (qualem certe non refert imago sedentis in Schemate, nernofo puroque corporis habitu, facieque virili, non admodum decora) unde mercurii Pelops Hippodamie nuptijs potiri certamine victor auxilio Veneris quod ei simulachrum ex pullulante Myrto fecisset. Nam qui Venerem pingunt libenter illi myrteam coronam imponunt, qua coronatam eam in iudicio Paradisi assistisse Nicander ait in Alexipharmacis; atque ea de causa huiusmodi arbusculam Linnoni & Palladi odio habitam in posterum. Apud quem animaduertas Dyctimnam Palladem appellari, quamvis glossata quedam aliter exponant. Neque vero dissimulandum, Myrtum pudendi muliebris habere significatum: unde apud Aristophanem legas: Neque rem aggredi Venerem, priusquam Graciam federe iunxerimus. Sed Myrtum Pollux carunculam intra pudendum muliebre ponit lascivo quodam motu interim subsultantem: quo forsitan spectat Aristophanicus ille iocus, ubi chorus senum Lysistrate ait: Ensem gestabo posthæ in Myrti ramo. In commentario serpentis Hecates fabulam recitauimus, quam multis modis Faunus pater sollicitaverit ad stuprum, quum ea paternæ petulantia reluctante modo virga myrtea verberaret, modo vini tormentum adhiberet, mox in anguem conuersus spiris totam implicauerit. Ibi que virgam myrteam nequitia imaginationem, vinum mentis hilaritatem, anguem multiplices voluptatis modos hieroglyphice significare ostendimus. Nam quoad Myrtum attinet, apud Maronem*

Myrti hieroglyphica.
lib. 50.
Mirtus cur exosa Iuno. ni; & Palladi.
Myrtus hieroglyphica pudendi muliebris.

- » Quos durus Amor crudeli tæbe peremit,
- » Secreti celant calles, & myrtea circum
- » Sylua tegit.

Myrtus hilaritatis in
eum, & can-
tus in con-
uiujs, vt fue-
rit.

Myrtus Tra-
zenla quid
indictet.

in Atticis.

Phædræ
amor inez-
sius.

Myrtus vt
Ganymede
referat.

Chalciden-
ses infames
puerorū rap-
tu.

Poeta cur ala-
tus in sche-
mate sedens.

& mox: *Erat & hilaritatis indicium ramus Myrti, quem veteres inter vina alter alteri porri-
gebant. Mos enim fuit in conuiujs eo circumlato ramo unumquemque discumbentium ad can-
tandum excitare. Singuli enim conuiuiarum accepto in manus myrti ramo, partes canebāt suas:
qui in marem symposiacis Plutarchus late disputant. Et Horatius adueniente verno tempore,
quo se vndeunque patrefacit hilaritas, dum Cybæra choros ducit Venus, decere ait viridi niti-
aum caput impedire myrto. Atq; ubicunque conuiuiorum letitiam celebrat, coronas e myrto
inferri iubet. & adhuc infra: Est & Myrti genus, quæ folia habet perforata: ea Træzenijs la-
tijime prorexit: per hanc Amoris vulnera, mæoremque ipsum, quo plurimum Amantes ex de-
siderio conficiuntur, significari tradiderunt celebres doctrina viri. Alij (dicenda enim omnia
sunt) fabulantur, ab acu, quæ Phædræ capillos coercebat, ea foramina processisse: de quo, vt
nullam esse fabulam tam ineptam quæ apud Græcos autore careat, admoneamur, apud Pausa-*

*niam libro primo videndum. vbi legitur: b Post hæc Thefeum, quum Pallantem & eius
filios res nouas molientes occidisset, Træzenem, vt de cæde purgaretur, venisse. Ibi
tunc primum Phædræ visum Hippolitum; adolescentisque amore insanientem, de mor-
te sibi consciscenda consilium cepisse. Myrtus adhuc apud Træzenios ostenditur, per-
tebratis vndique solijs, eam sane talem ab initio fuisse negant; sed ex Amoris ægrimo-
nia Phædræ cinali acu folia transfixisse. Veneris populatis, & suadela cultum induxit
Thefeus, quum in vnam ciuitatem ex agris Atheniensem populum compulisset. Addit
autem Pierius, immediate: Sunt qui per Myrtum Ganymedem referri putent. quod persuasum
sit eam ibi lætissime natam, vbi pueris pedum vestigia pressisset. Argumento esse locum in Chal-
cide Harpagum a ripa nuncupatum, quod ibi Ganymedem ab Ioue raptum fabulantur, ibi-
demque Myrtos pulcherrimas, atque admodum copiosas nasci. Quod ea de causa a Chalciden-
sibus constitit amant, quod in, ulares illi impurum genus fuerunt, puerilium amorum turpitu-
dine quam decti sumus, pudore omni posthabito. Id quoque apud Pausaniam. Itaque non sine
ratione Schematis autor Poetam lasciuam appinxit Myrta corona redimitum. Sed & eun-
dem non ab re finxit Alatum, Platonis in Ione de Furorẽ Poetico sententiam secutus, talia
scribentis: [Omnes itaque carminum poetæ insignes, non arte, sed diuino afflatu mente
capti, omnia illa præclara pœmata canunt: & vt Corybantes non sana mente saltant, ita ne-
que cantilenarum modulator es egregij sana mente hos cantus effingunt: sed vbi in harmo-
niam & rhythmum insurgunt, & rapiti bacchantur, quemadmodum Bacchantes feminæ men-
te non sana mel & lac ex fluminibus hauriunt, sana autem mente haurire nequeunt; idque
tum efficit illorum animus, qui cantus effingunt, quod ipsi narrant. Aiunt enim nobis Poetæ,
quod e fontibus, quibus mel scaturit, haurientes, & a Musarum viridarijs collibusq; decer-
pentes, carmina ad nos afferant quemadmodum mel ex floribus Apes, & instar Apum vola-
re se dicunt. Quia in re vera loquuntur. Res enim melis, volutis, atque sacra poeta est: ne-
que canere prius potest quam Deo plenus, & extra se positus, & a mente alienatus sit.
Nam quâdiu mente quis valet, neque cogere carmina, neque dare oracula quicquam potest.
Non arte igitur aliqua hæc præclara canunt, quæ tu de Homero refers, sed sorte diuina id
quisque recte efficere potest, ad quod Mula quæmpiam incitauit.] Et hinc Petrarcha deum
Amorem introducit, qui tibi pœræ concesserit alas, quibus valeret ad mysteria diuina fur-
sum volare; dum ita coartuens Amor eum insit; vt alibi quoque notauit:*

*ancor (& questo è quel che tutto auanza) Che mirando ei ben fiso quante & quali
Da volar sopra'l Ciel gli hauea dar'Alì Eran virtuti in quella sua speranza,
Per le cose mortali, D'vna in altra sembianza
Che son secala al Fattor, chi ben l'estima. Poeta leuarsi a l'alta cagion prima,
Sic igitur Poetæ finguntur Alati, non solum probi ad hunc finem, sed etiam lasciuie scriben-
tes; qui ad instar Apum voltant per amœna vincta Musarum, colligentes inde Hosculos
eruditionū, & mella blandæ voluptatis, quam celebrant; vt ex Platone colligitur. Quoniam
autem Poetarū tres ordines habentur: epici, Comici, Lyrici: tibi Epici Tuba datur: Comi-
cis, & Lyricis, barbiton, siue psalteriū, & Lyra; quam lasciuie cantus maxime Comici fundat;
ideo scite Schematis poeta manibus barbiton, siue psalteriū siue citharam pulsar, Harpā vulgo
dicimus. Quoi iā vero comici lasciuia pœmata personari representabāt; ideo recte poeta
lasciuus in Schemate pingitur personā quandā nigellam atq; tenellam latuā vultū opertus.*

e part. 2.
Carz 45.
flan. 10.

loci

A Ioci figura, lususque poetici, sic, ut in Schemate, delineatur atque describitur a Cæsare Ripa Perusino, verbis ipsissimis: *GIVOCO DALL'ANTICO: Vn fanciullo nudo alato con ambedue le mani distese in alto, prendendo una di due treccie che pendono da una testa di donna, che sia posta in qualche modo alta, che il fanciullo non vi possa arriuas a fatto. Sia questa ornata d'un panno, che discenda infino al mezo di dette treccie: & vi sarà scritto, IOCVS.* Ex quibus etiam apparet, male supra caput Alari puelli nomen inferibi. *CVPIDO: & tu pra caput muliebris Lartæ, locus: quum apud antiquos locus non illa sola muliebris capiti imagine contineatur, uti perperam in Schemate notatur, sed aggregato ex illa & alato puello, ipsam capillorum funiculis intortis apprehendente; qui propterea similiter ab re inferibitur Cupido.*

Animo pacato sacrificandum, & supplicandum.

Schema LI. Gemma.

Cur antiqui Sacerdotes offerrent aliquando sacrificia Numini sedentes.
Cap. CLIX.

Joseph Pater meus, dum iuuenis in Insula Corsicæ medicinam faceret illius Regni pro Serenissima Genuensium Republica Illustrissimo Gubernatori, donatus fuit a nobili viro, quem graui morbo pressum per sanauerat, anulo cum inserta gemma per pulchro,

Bbb 2 mihi

mihī post multos annos hæredi relicto. Gemma pretiosior est *¶* chares, alba fasciola per totum corpus lucido rubore saturò splendidū traiecit. Sculpturam habet artificiosissimam, qua representatur Altare, super quo ardens flamma extollitur, prope sedens visitur sacerdos, podere vestitus more Romano, pectore quidem nudo, sed cetera membra vestimentis indutus: manu dextera pateram supra foculum inclinans, quasi vel vino, vel lacte, vel farræ, vel thure, vel mola falsalaturus; vicumque Numini suo sacrum faciens, offerensque munus. Mirum est, quod sedendo sacrificet: id autem arbitrò duas causas habere potuisse; quarum vnam mihi suggerit in Argonauticis Apollonius, asserens olim supplicantes absque voce tacitos ad focum sedere; quia non vocali, sed mentali oratione magis ad sui vota Numinis beneficium allicerent; versiculi sunt Apollonij ⁴

¶ Tib. 4. vers.
693. 694.

ἢ, τὸ δ' ἄριστον, καὶ ἀναοδαὶ ἐστὶ ἐν τῷ δεικνύοντι
ἢ, ἵστανον, ἢ τὴν ὀλίγην λυγροῖς ἰκέτης τέτυκται.

id est

¶ Illi ergo tacite, sineque voce in foco conscenso
Sederunt (veluti mos miseris supplicibus est)

quo de more supplicandi, sedendo ad ignem, latius infra. Altera vero mihi mystica videtur, quia Deo sacrificij munus offerens debet animum habere pacatum, nulla passione vel odij, vel iræ potissime perturbatum; quod habemus in Sacra pagina præceptum Domini ^b *¶* Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offers munus tuum. Re: n Deo maxime gratam iubet relinquere, vt fratri reconcilietur; quia misericordiam Deus vult, non sacrificium ^c indignati, & iratum iuste contra se proximum habentis: & dilectioni quodammodo sui, proximi dilectionem anteponit. Magna profecto res; & apud Iudæos non solum, sed etiam apud alias gentes periculum erat ingens, imperfectum relinquere sacrificium; vt propterea Valerius Maximus adolescentem laudet ^d qui potius aduri sibi brachium passus est, quam inchoatum sacrificium turbare, abrumpereue; vetusto Macedonum more, inquit, Regi Alexandro nobilissimi pueri præsto erant sacrificanti: Equibus vnus iberibulo accepto ante ipsum astutus, in cuius brachio curbo ardens delapsus est: qui, etsi ita urebatur, vt adusti corporis eius odor ad circumstantium nares perueniret, tamen & dolorem silentio presset, & brachium immobile tenuit ne sacrificium Alexandri aut excusso iberibulo impediret, aut edito gemitu aures regias aspergeret. Rex quoque patientia pueri magis delectatus, hoc certius perseverantia experimentum sumere voluit: soluo enim sacrificauit diutius: nec hac re eum a proposito repulit. Si huic miraculo Darius inseruisset oculos; scisset eius stirpis milites vinci non posse, cuius infirmam ætatem tanto robore præditam animaduertisset. Ita quum ita se habeant, Dominus tamen pluris æstimans dilectionem proximi, quam sacrificium sibi destinatum ab hominibus, eos vel incepto sacrificio, iubet ipsum interrompere, priusque reconciliari proximo, qui ab ipsis offensus habet aliquid contra illos optare, vt animo pacato reconciliari valeant Deo sacrificium offerre. Voluntatis autem hanc pacem, & animi tranquillitatem quum oculis exponi visibilem nequiverit in gemma Schematista, non inepte per sessionem corporis in sacrificante significauit; nam & Aristoteles animum sedatum a perturbationibus per hominem se dentem indicauit, quum perturbationes impedire mouit ademptionem scientiæ ^e *¶* Nam quia quieta est, inquit, res actusq; anima, sciens sit, & prudens: & secundum Arabicam translationem magni Commentatoris: Homo enim sit sciens, & intelligens, quando anima eius quiescit, & firmatur. Itaque sedens iste sacrificans, indicat sacerdotem Deo munus oblatutum debere prius animum habere quietum, & ab omni perturbatione pacatum, supplicareque potius Numini corde in silentio, mentali oratione, quam in multiloquio vocalis orationis, absque cordis oratione; quo nomine Deus increpat populum male orantem, inquit Dominus ^f *¶* Hypocrite, bene prophetauit de vobis Isaias dicens & Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est a me. Sed oratio perfecta est cum vocali coniuncta mentalis: & ideo in liturgia nostra Romana sacrum faciens, præter orationem voeslem & altam, & submissa voce prolatam, bis tacito silentio cordis orationem effundit coram Deo. Sic ergo non inepte Schematista sacerdotem sacrificantem, inducit in gemma sedentem. Et

¶ Ose. 6. 6.
Matth. 9. 13.

¶ lib. 2. c. 3.

¶ 7. Phy. 1. 20

¶ Matt. 15. 8.
cap. 23. 23.

quum

A quum Aristoteles ad sacrificia Diuina^b moneat antiquos uti numero ternario; quæ sunt, Numen, cui sacrificium offertur; Sacrificium faciens homo: & res, quæ a sacrificante munus offertur Numini: sane tria hæc expressa videntur in gemmula: Sacrificium peragens ipse sacerdos sedens; qui pectore nudo spectatur, indicans corde se Deum deprecari, non voce tantum, & animo pacato. Sacrificium, seu munus, quod offertur Numini, signatur patera, quam inclinat ad ignem, versans oblationem seu lactis, seu vini, seu farris, seu thuris, seu rei solitæ pateris contineri. Numen autem igne signatur, non solum, quia flamma vergit ad ætheream regionem, afferensque holocausti odorem Deo suauem, ob pium affectum offerentis; sed etiam quia flamma per seipsam Dei symbolum fuit apud antiquos & Ethnicos, & fideles; nam Persæ, Chaldæiq; coluerunt ignem vice numinis, ut latius ostendimus in Gemma Canopi. Rhodiginusⁱ ex historia veterè producit, Darium cum Ducibus propinquisq; agmina in armis stantium circuisse, Solem, & Martem, sacrumque & æternum Ignem comprecatur, ut illis dignam veterem memoria fortitudinem inspirarent. Sed & in scriptura diuina legitur ignem esse Dei symbolum, ac mysticam notam; dicente Mose, & Apostolo^k *Deus nos ter ignis consumens est*: scilicet ignis consumens respectu improborum, & ignis purgans respectu electorum, ut ait Lyranus: & *Apparuit Moysi Dominus in flamma ignis de medio rubi*: & videbat quod rubus arderet, & non comburebatur. & ex:untibus filij Israel de tetra Ægypti^m Dominus pracedebat eos ad ostendendum viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. Nunquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo. ⁿ & Eli. s prophetas Baal increpans, qui non poterant ignem a suo deo impetrare ad holocaustum super altare combureodum; ubi præparauit altare vero Deo Israel & aquas multas apposuit, ignem naturalem extinguere valentes, & impedire sacrificium: *Quum iam tempus esset, ut offerretur holocaustum, accedens Elias propheta ait: Domine Deus Abraham, Isaac. & Israel, ostende hodie, quia tu es Deus Israel, & ego seruus tuus, & iuxta præceptum tuum feci omnia verba hæc: Exaudi me Domine, exaudi me, ut discat populus iste, quia tu es Dominus Deus, & tu conuertisti corda eorum iterum. Cecidit autem ignis Domini, & vorauit holocaustum, & ligna. & lapides, puluerem quoque, & aquam quæ erat in aque ductu lambens. Quod quum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus. & alibi^o & ait Moysi Dominus iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. & mox: in die enim tertio descendet Dominus coram omni populo super montem Sinai. & infra: Iamque aduenerat tertius dies, & mane inclauerat: & ecce cæperunt audiri sonitua & micare fulmina & nubes densissima operuit montem. & adhuc infra. Quumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis. Totos autem mens Sinai fumabat, eo quod descendisset Dominus Deus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo quasi de fornace & eratque mons omnis terribilis. Ex his locis antiqui Chaldæi cæperunt ignem adorare, tanquam Deum; quam sententiam Persis perluaserunt; eaque deriuata posterius est ad multas gentes alias; inde sacrificia facientes ad ignem velut ad Deum; qua ratione colebant Ignem sub nomine Laris. Vestæ, Vulcani, & eiusmodi Deorum gentilium; de qua re Rhodiginus etiam^p in antiquis lectionibus; Legimus, inquit, & in Græcia illud irem, a Medis & Assyrijs barbaricos tribui eiusdemodi elemento honores, non religione utique, sed formidine vetius nocentissimæ, omniaque ablumentis rei: quo nomine quoque sancitum erat apud antiquos, sacrificandum esse malis Dæmonibus, ne noceant. Sed & ipse Porphyrius scribit, dijs, qui sunt intra cælum, siue cursu quodammodo pererrantium, siue non errantium, quorum ducem Solcm, deinde Lunam existimandum est, commode sacrari ignem, quasi rem cognitam. Quin & Porphyrius, eidem Rhodigino^q veteses ait cælestibus Dijs templa excitabant, & aras: terrestribus *εσχαρες*, id est focos: Maxime vero supplicantes ad focum sedebant, quod in explicatione superius allatorum Apollonij carminum, vel obseruatu Calij^r notarunt Interpretes: *Legem, inquit, sancitum erat, ut supplices apud Larem sederent taciti, non vocali, sed oratione mentali precantes. Verum quid riuiolos consecramur, quum HomERICA adire fluentia liceat, a quibus ceu fonte perenni**

,, Vatūm Pierijs ora rigantur aquis?

Ita

^b 1. 2. l. 1. 2.
^k lib. 15. c. 15
^k Deu. 4. 24.
Heb. 1. 2. F.
^l Exod. 3.
^m Exod. cap. 13.
ⁿ 1. Reg. cap. 18.
^o Exod. 19.
^p lib. 15. c. 16
^q lib. 12. c. 1.
^r 1. 15. c. 18.

¶ Veri. 153. Ita vero Odyssæ septimo legimus, Alcinoi domum Vlysse ingresso:

ὡς ἐπιπῶν κρητὸν ἔβητ' ἐν' ἀρχαῖον ἐν νομίῳ
 ἦντε αὐγί εἰ δ' ἀπὸ πᾶντες ἀνὴρ ἔγγεοντο σιωνῶν
 id est

„ Sic fatus refedit ad focum in cineribus

„ Iuxta ignem: illi certe omnes facti taciti sunt silentio.

Sensus autem Homeri est, post orationem vocalem, sedisse in foco Vlysses, stupentibus, qui aderant, omnibus, vel potius oratione mentali supplicantibus pro illius incolumitate, ut exaudiretur de parando illi reditu in patriam. Quin & Halicarnassæus Dionysius, Marcium Coriolanum patria profugum, Actij Tullij Volscorum principis supplicem factum scribit, sedentem ad focum, quod reperit Plutarchus quoque, nil scitius suspicante Interprete: verba Plutarchi sunt de Coriolano, *Sumpto enim amictu & habitu, quo minime cognoscetur aspectu, ut Vlysses, infestorum hominum est urbem ingressus. Erat diei serum, multiq. occurrerunt ei, sed nouerat nemo. Profectus domum ad Tullium, repente ad focum nullo sentiente penetravit, ibique tacitus sedit capite obuoluto nihil agens. Familia stupore defixa dubitauit excitare eum quod aliqua & ex veste aique silentio eius eluceret maieestas. Narrant igitur Tullio in cœnanti hoc monstri. Qui surgens adijt eum, rogauitque, qui esset, quidq. petuum venisset. & mox Coriolanus ad Tullium: pulsusq. in exilium supplex ad focum tuum conuersus &c.* Id ipsum & a Themistocle factitatum quandoque, vbi testularum exilio multatus, etiam ab inimicissimo Molossorum rege Admeto, cuius adisset larem, religiose seruatus est, frequens Græcorum prodit historia: sed peculiaris apud eundem Plutarchum in Themistocle: *At illa in fuga, d. cic, formidans magis Themistocles domesticum & recens odium quam veterem iram & regiam, huic se permissum iuuit ac supplex Admetum adijt: nouo & inusitato more. Nam filium eius puerum tenens abiecit se ad focum eius. Hunc maximum, & prope solum qui non reijciatur, Molossi modum auerunt supplicandi. Aliqui Phthiam aiunt regis coniugem eam rationem supplicandi suggestisse Themistocli filiumque suum apud focum cum eo locasse: alij ad metum ipsum, ut necessitatem apudeos, qui illam insequerentur, cur non dederet eum, excusaret, modum istum supplicandi struxisse ei & machinatum fuisse. Ut-*

¶ Lib. de primo frigido.

¶ Penario mira supplicatio cum mias.

¶ cap. 7.

¶ cap. 44.

¶ l. 14. c. 19.

¶ lib. 5. c. 16.

Et Plutarcho * quod apud Persas supplicandi genus erat acerrimum & repulsa securum, si supplex cum igne in flumen descendens minaretur ignem se in eum abieciturum, nisi impetraret quod petebat; sicbat enim compos voti; sed puniebatur propter comminationem, ut pote iniustam. & nature contrariam. Ut hinc habeamus rationem cur in gemmula nostra sculpatur sacrificulus ad ignem, ardentem in ara, sedens. Verum quam manu tenens porrigit id ignem, ut ut patere potest esse versans holocaustum in flammam, ut obseruabamus; tamen potest esse placenta, quam ethnici, qui & Israhæi mali secuti deos alienos, libabant offerentes Lunam, quam adorabant Regnam astrorum in celo, tanquam Deam; ut illos increpans eis obijcit Dominus per Ieremiam, dicens * *Non ne vides quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem? Filij colligunt ligna. & patres succendant ignem, mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas reginae caeli. & libent Dijs alienis & me ad iracundiam prouocent. Nunquid me ad iracundiam prouocant, dicit Dominus? Cæli namque regnam hoc loco Lunam, aut Iunonem, aut Berecynthiam, Idolum gentilium interpretari; nouissimum esse Lyranus obseruat. Et Interlinearis: ut etiam infra J Responderunt autem Ieremie omnes viri scientes, quod sacrificarent uxores eorum dijs alienis, & vniuersæ mulieres, quarum stabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Egypti, in Phatures: sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini audiemus ex te, sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginae caeli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos & patres nostri. & reges nostri & principes nostri in urbibus Iuda, & in plateis Ierusalem, & saturati sumus panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus. Ex eo autem tempore, quo cessauimus sacrificare reginae caeli & libare ei libamina, indignimus omnibus, & gladio & fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus reginae caeli, & libamus ei libamina, nunquid sine viris nostris faciemus ei placentiam ad colendum eam, & libamina ad libandum? Et dixit Ieremias, &c. Sunt autem placentæ plurium generum apud Athenæum, & Rhodiginum * al-*

lata.

A latæ. Coronatus aspicitur noster sacrificans in gemma, quia sacrificantes coronatos eo munere fungi solitos. certum est ex Athenæo ^b scribente: *Consueverunt Lacedæmonij etiam calamo coronari per festum Antesignanorum, ut in libro de sacrificijs in Lacedæmone scriptum reliquit Sosibius, quum ita inquit: alios quidem regionis ipsius calamis coronari accidit; alios vero, pueros scilicet, ex institutione non coronatos assequi: nimirum coronatos extitisse sacrificia peragentes, quos assequerentur pueri non coronari. & mox: Idcirco tempora coronabantur, ut optimus inquit Anacreon: in cilijs autem corollas ponentes festinum festum ago Dionysio; quod est Baccho sacrificare. & adhuc infra: Narrat in Symposio Aristoteles, quod nihil mutilatum Deis offerre, sed omnia perfecta ac integra donare consuevimus; plenum vero & perfectum videtur corona.* Quod apprime declarat illam gemmæ particulam, si sedens sacrificans manu coronam gestet, non pateram; de qua re non leuis est ambiguitas. Incertum etiam in exiliore gemmula, num circulus vinciens caput sacrificantis corona sit ex proprijs capillis, qualem habent monachi, cœnobitæque nostri; qualesque gestare visi sunt occidentales Indi, de quibus luculenter, Indicarum rerum Historici: an potius ex alia materia vel frondium, florumue, vel auri, alijsue metalli. Rhodigino quoque ^c *Illud autem corollarium fuerit, non in conuinjs modo corollis esse vsos veteres, sed & in sacris. Nam Hermionenses in Græcia Chelonia Dea sacra obeuntes, festaque dicta item Chthonia tempore æstivo, corouas ex flore implicant, quem comosandalon vocant. Eum ex magnitudine ac colore esse hyacinthum putat Pausanias.* sacrificantem hunc ex habitu Romanæ vestis Romanum conijcimus indicari sine dubio. Itaque more vetusto sacrificans in gemmula nostra sedet ad focum ardentem in Ara coronatus, offrens, incertum cui Deo, seu placentam, seu coronam, seu pateram aut liquoris, aut farris, aut etiam thuris: nequit enim oculus ob gemmulæ paruitatem, ista discernere; cuius emblema docet nos, animo pacato sacrificandum, & supplicandum esse Numi.

^b lib. 15. c. 5. & seq.

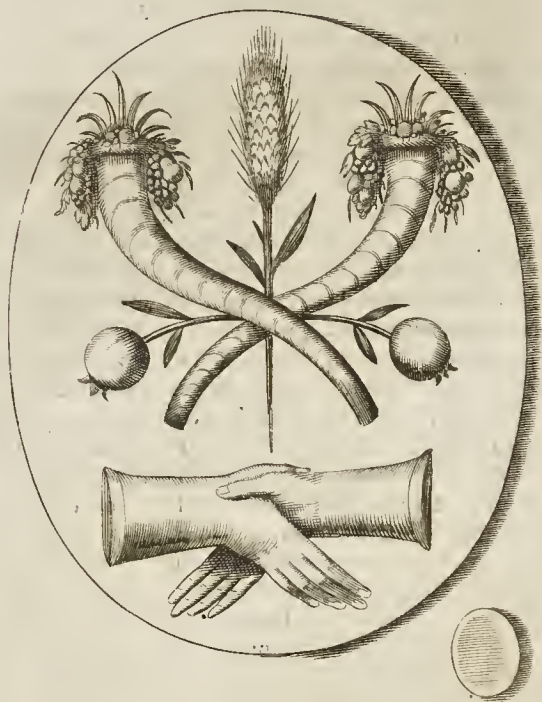
^c lib. 27. cap. 26. F.

210

Fruituum atque frugum ubertatem concordia gentium comparari.

Schemata LII. Gemma.

Concordia, & fide data seruatque mirificam apud homines promoueri bonorum omnium ubertatem. Cap. CLX.

Nouissime vero duas ad me gemmulas attulit Cl. Vir Andreas Morettus, ob Mathematicarum peritam eximiam Sereniss. Reip. Venetæ carissimus; alteram quidem, in qua duo spectantur Amalthææ cornua, vulgo Cornucopiæ dicta, plena terræ pomis omnigenis, ab ima parte iuncta connexaque, ac in altum assurgentia diuaticatione quadam sensim, ad effigiem cuiusdam caducei; quorum in medio rectus extollitur culmus cum spica frumentacea. Sub nodo autem cornuum infimo duæ manus humanæ dexteræ spectantur, in signum fidei, pacis, & concordiæ, simul iunctæ, non strictæ quidem, sed veluti decussatæ. Profecto constat hoc esse symbolum omnino diuersum ab Emblemate quo sine manuum vlla figura, duo Cornua-Copiæ posuit eruditissimus Alcibiades, inter quæ sursum assurgens inspicitur verus Caduceus Mercurij cum obuolutis anguibus, & imposito Cyllenij pileo vtrinq; aliis decoro. Verum in nostra gemmula duo Cornua-Copiæ, cum exurgente culmo triticeæ spicæ intermedio, & iunctæ dexteræ cornua qua sustententes, qua deferentes, nihil aliud mihi signare videntur, nisi prima mortalium commercia, profusæ humanam societatem perutilia, perque necessaria. Enimvero prima commercia fuisse frugum, ac terræ fructuum, probabile satis est; enimvero quum non omnis ferat omnia tellus, sed alibi sit copia frugum, alibi fructuum caritas; par est homines primorum seculorum inopia nutrimenti laborantes ad

Embl. 119.

f 9. Æneid. Virgilium Numanus ille pirata / de suis commilitonibus ,
 ,, Omne æuum ferro terimus, versaque iuuentam
 ,, Terga fatigamus hasta: nec tarda senectus
 ,, Debilitat vires animi, mutatque vigorem.
 ,, Canicem galea premimus: semperque recentes
 ,, Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.

In exercitu quoque terrestri nunquam non abundant atroces mercatorum itinerantium latrones, de quibus diffamatum carmen habetur apud Lucanum:

,, Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur.

Nimirum litis, & caloniis, nõ autem ducibus, qui castris imperant, neque bonis militibus, qui castra constituunt. Vbi vero pax est, & hominum concordia, mercimonia facile tutoque portantur ad plagas externas, in quibus propterea fit abundantia frugum, veluti Cornucopia rerum conuecta. Consimiliter nisi fides inter distantes mercatores habeatur incolumis & inuolara penitus, eorum inuitores nequeunt commutationem mercium & pretiorum agere; quamobrem indigentes omnino remanent regiones ipsæ steriles, penuriaque quomodocunque laborantes. Quum autem fidem intemeratam, pacemque securam, & concordiam omnino tutam sibi polliceri consueuerint homines iunctis manibus dextis ad inuicem, propterea iunctæ dextræ symbolum sunt apud homines fidei, pacis, atque concordia.

g Gen. 2. 24. Ceterum fides maritalis, quæ iungit duos in carne vna & strictior quam sit omnium, arctiori dextrarum coniunctione signatur, manibus nempe non tantum iunctis, verum etiam arte se se coniungentibus; quando ad fidem pacis, concordiamque mercatorum iunctis est dextræ iungi, non oportet illas arte constringi. Sic igitur in Schemate nostræ Gemmulæ manus illæ duæ dextræ coniunctæ sine constringione, veluti sustentantes duo Cornucopiae cum cuiusmodi frumenti, symbolum sunt vbertatis delatæ in alienam regionem concordiam mercatorum fide tempore pacis. Curuantur autem illa duo Cornucopiae in effigiem caducei, vel potius nauis onustæ fructibus, elato culmo tritici quasi malo, sustentatæ, ac innixæ manibus coniunctis, tanquam nauatarum cooperantium ad nauem vehendam per mare metaturæ. Sed & illa duo mala Punica, quæ dependent e caduceorũ nexu supra manus iunctas affabre posita, Valeriano † populorum gentiumque multarũ concordiam mire portendunt; erat enim apud antiquos præcipuum eius mali symbolum, ut populos gentesque varias uno veluti collegio foedereque congregatas indicaret. Id ea de causa factum, quod grana illa in folliculis quibusdam aliquo numero ab alijs segregata, prouinciarum ueluti litantes quosdam præ se ferre uideantur, & singula hominũ uel collegia, uel nationes potius ab alijs distinguere. Varij enim loculi, circo quippe suo dirempti, cum granis suis, varias iridem gentes, suis quasi finibus terminatas indicant. Quum vero iuno regnorum præses haberetur, malum illi Punicum dedicarunt, quod in eius manu Mycenis spectabatur, quum sceptrum altera teneret, eo opere quod Polycleti fuisse ferebatur, de quo apud Pausaniam. Sed Punicũ malum multarum gentiũ societatem hieroglyphice signat; enimuero tintinnabulo adiectum, cuius species apud Hebræos potissimum reperies, ut olim Eucherius, mox Gregorius Pontifex interpretatur, unitatem Ecclesiæ ex multis gentibus in eundem sonum, hoc est in eadem præcepta conuenientium indicat. Sicut enim, ille inquit in malo Punico uno exterius cortice multa interius grana uniuntur; sic innumeros S Ecclesiæ populos unitas

† 54. Hier. fidei cõtegit, quos intus diuersitas meritorum tenet. Quod uero piorum conuentus conit: Et cortex mali Punicigenæ tuæ, & floruit uitis, floruerunt mala granata: Ecclesia, ut Ambrosius ait, bonum fidei fulgorem, confessionisque prætendit, tot martyrum sanguine precium, & quod est amplius, Christi cruore dotata, simul plurimos intra se fructus uis istius pomi sub vna munitione seruat, & virtutum negocia multa complectitur. Sentit idem Hieronymus, ubi sextodecima Hebræorũ castra Remon Phares dicta tradit, quod *poils arabique* Græci reddidere: Latini, Mali Punicis dissepimenta. Arboris enim huius fructus, & arborum numerositate refertũ, indicare aiunt pij omnem turbam credentiũ in Ecclesiæ gremio uo quasi cortice cõrentam. Addeamus id, eo magis unitatem hanc in Christianis malo granato cõuenire, quod pomũ id hoc habet præcipuum, ut quot in uno grana iunguntur in reliquis reperiantur. Nam, ut Africanus ait, parua & magna granata nõ eo inter se desidẽ, quod hæc plures, illa pauciores habent acinos, sed quod parua minores, magna grandiores nutriet; ita

A Christianæ pietatis opera, non quam multiplicia sint considerantur, sed quatenus vno eodemque numero, cum fide, spe, & charitate in vnoquoque deprehendantur, & sine termino vno conclusa, vno quippe cortice diuinæ gratiæ comprehensa, pro vniuersiusque virtutis magnitudine vel exiguitate præmia consequantur. Ita quidem recte sanctissimi viri de malo Punico, potissimum adiecta tintinabula. Sed noster autor in gemma sub Cornucopiæ gemino, & arista, supra duas manus dexterarum decussatim coniunctas, alio symbolo signavit multarum gentium commercia sub fidei moralis ac politicæ cœdere vberitatem annonæ, merciumque sibi ad inuicem communicare, dum iusta rerum cõmutatione (quod indicat æqualis parque numerus granorum in vtroque malo) secum mercimonia permutant, itidem duo illa Cornucopiæ simili fructuum stirpiumque genere completa, mutuam cõmerciorum æqualitatem ad iustitiam representant; vnde varias inter gentes integram pacis sibi fidem ad inuicem seruantes, citur omnium bonorum abundantia.

B *Fortitudinis audax facinus, pro Patria salute patratum.*

Scheme LIII. Gemma.

*Mutij Scæuola Romani grande facinus, & insignis erga Patriam Pietas
aique fortitudo, detegitur in Gemma. Cap. CLXI.*

Altera sane Gēma Moretrii sculpturā habet artificiosissimam, qua representatur aduersans manum sibi dexteram Mutius Scæuola Romanus ad foculū Porfenæ sacrificantis. De quo facinore stricim, vt assolet Valerius Maximus, at vberius Plutarchus, atq; Livius.

Valer. Max. 3. lib. 3. c. 3. Sane Valerij verba sunt : De Mutio Scauola ^a Quid enim ijs, quæ supra retuli, factò Mutij convenientius ? Quum a Porfena rege Hetruscorum urbem nostram graui, ac diutino bello vrgeri ægre ferret; castra eius clam ferro cinctus intrauit: immolantemque ante altaria conatus est occidere. Ceterum inter molitionem pij pariter ac fortis propositi oppressus, nec causam aduentus texit: & tormenta quantopere contemneret, mira patientia ostendit. Perofus enim (credo) dextram suam, quod eius ministerio in cæde regis uti nequisset, iniectam foculo exuri passus est. Nullum profecto Dij immortales admotum aris cultum attentioribus oculis viderunt. Ipsum quoque Porfenam oblitum periculi sui, vltionem suam vertere in admirationem coegit. Nam reuertere, iuquit, ad tuos Muti: & eis refer, te, quum vitam meam petieris, a me vita donatum. Cuius clementiam non adulatus Mutius, tristior Porfenæ salute, quam sua lætior, vrbi se cum æternæ gloriæ cognomine, Scauolam reddidit. At Valerio sub Nerone florente vetustior Plutarchus Imperante Traiano scripserat: ^b *Dum Porfena urbem premit, infestauit in super Romanos fames, & Hetruscorum aliter exercitus per agrum populatus est. Poplicola tertium Consul, obstitere Porfena statuit quiescendo, & urbem tuendo. In Hetruscos copias eduxit occulte, eosque acie suditi interfecit quinque millibus. At factum C. Mutij a multis sed diuersimode celebratum est: neque id nos, ut maxime consentaneum est, prateribimus. Fuit hic cum omni ornatus virtute, tum bellicis artibus præstantissimus, Porfenam autem quum constituisset opprimere incautum, veste indutus Hetrusca, & a simili lingua utens, in castra penetravit. Quum ambisset tribunal, ubi rex confidebat, ignoraret autem regem, & timeret sciscitari, qui esset quem maxime ex confesso arbitratus est regem esse, cum stricto gladio obruncavit. Ob id factum comprehensus est & questionem de eo habuerunt. Erat ibi accensus ad sacrificium Porfena focus: ei dextram iniicit. Dum torretur caro, intuitus Porfenam est truci, & imperterrita vultu, donec attonitus miracula eum dimisit: gladiumque quem porrexit ei ex tribunali, reddidit: ille eum protensa laua, accepit. Hinc fama est eum Scauole nomen quod est Leuum, inuenisse. Ibi quicquid ait Porfena se terrorem, victum esse ab eius virtute: atque indicaturum ei grauis, quod minus non detexisset. Trecenti Romani, inquit, conurauerunt & in castris tuis errant captantes oportunitatem. Ego, cuius prima fors fuit, non succensco fortune, quod a bono aberrauerim viro, eoque quem amicum potius quam hostem esse populi Romani deceat. His dictis adiunxit Porfena fidem propensiorque fuit ad pacificandum: non ita meo quidem iudicio, illorum formidine trecentorum, ut commendatione & admiratione spirituum ac virtutis Romanæ. Hunc virum etsi plerique omnes & Mutium & Scauolam nominant, Athenæus Sander tamen in libro, quem ad Octauiam scripsit Cesaris sororem, fuisse etiam dicit Posthumum vocatum. Linius autem verisque vetustior, antea de proposito, de gens Octauiani tempore, litem assignauerat hæc: ^c [Sedendo expugnaturum se urbem, spem Porfena habebat; quum C. Mucius, adolescens nobilis, cui indignum videbatur populum Romanum feruentem, quum sub regibus esset, nullo bello, nec ab hostibus vllis obsessum esse, liberum eundem populum ab iisdem Etruscis obsideri, quorum sæpe exercitus fuderit: itaque magno audacique aliquo factore eam indignitatem vindicandum: atus, primo sua sponte penetrare in hostium castra constituit: dem metuens, ne, si Consulmini adu, & ignaris omnibus iret, forte deprehensus a custodibus Romanis retraheretur, ut transfuga, fortuna quum vrbs crimen affirmante, Senatui adijt, Transire Tiberim, inquit, Patres, & intrare, si possum, castra hostium volo, non prædo, nec populationum inuicem vltor: maius, si diuiuant, in animo est facinus. Approbant Patres. Abdito intra vestem ferro proficiscitur. Vbi eo venit, in confertissima turba prope regium tribunal constitit. Ibi quum stipendium forte militibus daretur; & scriba cum rege sedens pari fere otuatu multa ageret; eumque milites vulgo adirent; timens sciscitari, vter Porfena eiset; ne, ignorando regem, semetipse aperiret quis esset; quo temere traxit fortuna facinus, scribam pro rege obruncat. Vadentem inde qua per trepidam turbam cruento mucrone sibi ipse fecerat viam, quum, concursu ad clamorem factò, comprehensus regij satellites retinissent ante tribunal regis; destitutus, tum quoque inter tantas fortunæ minas metuens, magis, quam metuens; Romanum sum, inquit, cuius: C. Mucium vocant: hostis hostem occidite volo; nec ad mortem minus animi est, quam ad cædem fuit: & facere, & pati sortia, Romanum est. Nec vnus in te ego hos ani-*

Tit. Liuius
lib. 2. an. ab
Vrb. con. 246

A animos gessi: longus post me ordo est idem petentium decus; proinde in hoc discrimen, si iuuat, accingere, vt in singulas horas capite dimices tuo: ferrum, hostemque in vestibulo habeas regiae. Hoc tibi iuuentus Romana indicimus bellum: nullam aciem, nullum praelium timueris: vni tibi, & cum singulis res erit. Quum rex simul ira insensus, periculoque conterritus, circumdari ignes minitabundus iuberet, nisi expromeret propere quas insidiarum sibi minas per ambages iaceret: Et tibi, inquit, vt sentias quam vile corpus sit ijs, qui magnam gloriam petunt: dextramque accenso ad sacrificium foculo inijcit. Quam quum velut alienato ab sensu torreret animo: prope attonitus miraculo rex, quum ab sede sua profuisset, amouerique ab altaribus iuuenem iussisset, Tu vero abi, inquit, in te magis, quam in me, hostilia ausus: iuberem te maeste virtute esse, si pro mea patria ista virtus staret. Nunc iure belli liberum te, intactum inuolatumque hinc dimitto. Tum Mucius, quasi remunerans meritiu: Quandoquidem, inquit, est apud te virtuti honos, vt beneficio tuleris a me, quod minis nequiuisti: trecenti coniurauimus principes iuuentutis Romanae, vt in te hac via grassaremur, mea prima fors fuit: ceteri, vt cuique ceciderit primo, quo te opportunum fortuna dederit, suo quisque tempore aderunt. Mucium d. missum, cui postea Scaeuola, a clade dextrae manus cognomen inditum, Legati a Porfena secuti sunt. adeo mouerat eum & prin. i periculi casus, quo nihil se, praeter errorem insidiatoris, texisset: & subeunda dimicatio tories, quot coniurati superessent, vt pacis conditiones vltro ferret Romani. Iactatum in condicionibus ne quidquam de Tarquinis in regnum restituendis, magis quia id negare ipse nequiuerat Tarquinis quam quod negatum iri sibi ab Romanis ignoraret. De agro Veientibus restituendo impetratum: expressaque necessiras obsides dandi Romani, si Ianiculo deduxit Porfena, & agro Romano excessit. Patres C. Mucio virtutis causa trans Tiberium agrum dono dedere: quae postea sunt Mucia prata appellata. Ergo ita honorata virtute, feminae quoque ad publica decora excitatae. Cloelia &c.] Virtus autem Mucij triplex in hoc illustri facinore conspicitur, audacissima fortitudo corporis, & animi, tam grande facinus aggrediendi simul, & expediendi: constantia mira, quam patientiam Valerius appellat, intrepidum sibi concreman. d. dexteram ad ignem: & astucia fallendi regem hostem commento coniurationis trecentorum iuuenum in eius perniciem, quod vicum stragemata, prudentissima mentis inuentum, causa fuit auertendi Porfenam ab obsidione Romana, & a bello ad pacem cum Quiritibus. In Gemma, quae probatoris est notae, solus C. Mucius monum exutens ad ignem spectatur, intrepidus, atque stans, vt indicaretur a nullo coactum, at vltro ea combustione manum punire, quae peccauerit, obruncans pro rege scribam. Gemma Sicula est (vt & paerna prius expressa) perspicuitatis ferme vitreae, coloris rubri nigricantis, sanguinem referentis; quam Plinius Hamachatem appellat. At tot Horti d. l. 37. c. 10. sanitat s. ait ex Isaac Beniamin, primum genus Achatis a. tun esse ad regum formas, quae l. de lapid. cap. 2. lapidibus insculpuntur. Primum autem genus Achatis ideo Siculum ponitur, quia primum Achates in Sicilia fuit inuenta, scribente Plinio. Achates in magna fuit autoritate: nunc in nulla f. loc. cit. est: reperta primum in Sicilia iuxta flumen eiusdem nominis, postea plurimis locis, excedens amplius audine, numerosa varietatibus diuersis mutantibus cognomina eius. Vocatur enim Passachates, cerachates, sardachates, Hamachates (qualis est ista) leucachates, dendrachates, velut arbuscula insignis Antachates quum vritur, in myrrham redolens: Coralloachates, Achatum differentia.

D guttis aureis saphiri modo distincta qualis copiosissima in Creta sacra appellata. Putant eam contra araneorum & scorpionum morsus prodesse. Quod in Sicilia vique crediderunt, quoniam primum eius provinciae astatu scorpionum pestis extinguitur. Addit Isidorus & Magi suffutu earum si creditur tempestates euertunt flumina sistunt. At omnium admiratione dignissima naturali caelatura fuit, de qua Plinius antea Post hunc anulū regia fama est gemma Pyrrhillius, qui aduersus Romanos bellum gessit. Namque habuisse traditur Achaten, in qua nauem Musa & Apollo citharam tenens spectarentur, non arte, sed sponte naturae ita discurrentibus maculis, vt Musis quoque singulis sua redderentur insignia. Nisi forte fuerit hoc ad fabulas Graecas referendum: aut materies artificiose laborata manu hominis, & postea naturae vi commutata in lapidem Achati similem.

Mucij virtus
tergemina
& quae.

At tot Horti
d. l. 37. c. 10.
l. de lapid.
cap. 2.

f. loc. cit.

Achatum
differentia.

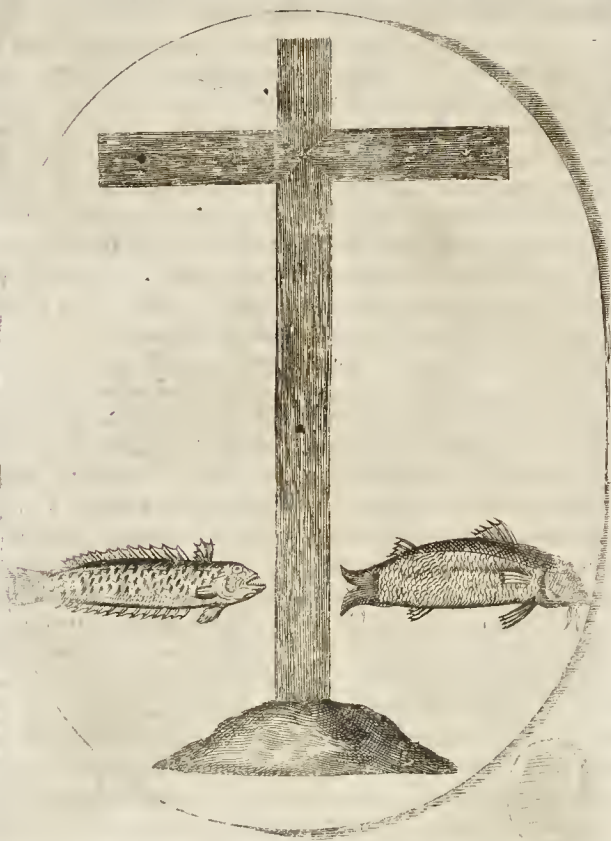
Achatis si-
cula virtus.
g. l. 16. c. 11.

b. lib. 37. c. 1.

Miras natu-
rae latus in
Achate.

*Crucifixi Prædicatores, piscatores hominum: Vniuersalis Iudicij typus:
Mirabile conuiuium in deserto: & Euccharistia Symbolum.*

Schema LIV. Gemma.

De Smithia Gemma. Cap. CLXII.

Viro Cl. Fortunio Liceto Nicolaus Heinsius. S. P. D.

DE virtutibus Reginae, quod pauca præfatus sum, quum vltimo ad te scriberem, vir ce-
leberrime, id eo potius animo a me factum, vt desiderijs tuis quodammodo satisfaceret,
quam quod arbitrarer, vel vmbra celestis illius animæ stilo e pistolari posse declinari. Re-
ctius taceudo consuluissem mihi, quam pauca dicendo; præsertim quum videam non adeo
vos latere diuinæ Heroinæ illius virtutes, vt mihi persuaseram. Sed de hoc fortasse aliquan-
do coram. quanquam de itinere meo Italico omnia adhuc incerta. Si procedet negotium,
vix de eo ante autumnum proximum licebit cogitare. alia enim, negotia nunc agenda mihi
incumbunt, e quibus expedire me in illud tempus conabor. Opus tuum de Lucernis vete-
rum nec dum prodijisse ex Rhodio nostro intelligo, quanquam dubie hoc ille. Alterum illud
de Gemmis Anularibus, si quantum in te, promoueas, recte feceris: ne ego verba Principi
,, videar dedisse. Habui proxime literas a Smithio nostro, in quibus hæc: Quid a Cl. Lice-
,, to in Gemmis Anularibus expectes, scire velim. Materies ista vasta, & diffusa, adhuc
,, obscu-

obscurissima est. Expertus id sum nupera quæ præcessit hyeme, in Corneola, quæ Crucem præfert, & pisculos duos. Indubitatum veteris Christianismi *λεβανον*. Eius meditatio mihi alia ex alijs suggestio, de Sibyllis & Christianis, Origeni Sibyllistis, Tertullianis, no pisciculis, nec paucas intra pagella sterit. Hæc ille. Claudianum meum iam oblatum tibi confido: eius certe exemplaria Romam aliquot appulisse illustrissimus Puteanus proxime nunciabat, quibus & illud additum, quod tibi destinaram. Nimiis forsan videbor tibi in expendendis veterum membranarum diuersis lectionibus; sed deuoranda hæc molestia fuit, vt genuinis sensus & suas voces auctori præstantissimo redderem. Panegyrici carminis, quod autumnno præterito Holmiæ edendum curauit, exemplaria iam pridem ad vos perlata oportuit; sed pirata ab aliquo iam tempore adeo vehementer turbant in mari mediterraneo, vt tutum nostris vix sit ad vos excurrere. Hærent itaque etiam nunc exemplaria illa apud Ludouicum Elzeuiriū Amstelodami, qui spem fecit breui discessuram Venetias nauem. Ego operam dabo vt certiora mox intelligas. Vale, optime ac summe virorum, meq; quo soles hætenus adfectu completi perge. Lugd. Bat. M D C L I. ip[s]is Kal. Junis.

Explicatio prima Smithiæ Gemmæ de Crucifixi prædicatoribus, hominum piscatoribus. Cap. CLXIII.

Cl. Viro Nicolao Heinsio Fortunius Licetus B. A.

TE, vir amicissime, non literas, expectabam, cui pridem spem feceras de tuo in Italiam aduentu ad finem veris nuper elapsi. Hæc tamen quam gratissimæ, quia te mihi utcumque pollicentur ad brumam proximam; qui coram meo animum ijs eloquijs imbues, quibus audisime cupit expleri. Laudauit quidem noster orator Augustam pro virili, sed non parum infra meritum, quis enim incomparabilis Heroinæ dotes laudibus æquare valent? transcendit eius inelyta virtus omnia laudationum fastigia: in hoc argumento satis est voluisse. Claudianum tuum etiam nunc expecto Roma. Male sit illis prædonibus, qui turbas cient in mediterraneo, me tamēdiu priuantes importunissime iucunda lectione tui carminis Holmiensis. De vtroque munere tibi gratias habeo maximas. Meum volumen De Lucernis anti-quis adhuc inerti sub prelo gemit; Ego vero maiore animi cruciatu gemo typographicas istas lentitudines in absoluendo libro: sed pertæsus tantæ tarditatis, non expectato sine triennalis iam impressionis Lucernarum, Gemmas eudendas tradere cogito alteri typographo, qui sancte iurat, vtinam ne peieret, se sedulam operam daturum earum editioni, easq; quanto ceteris facturum publici iuris. Ceterum tu mihi saluam mouisti mentione Corneolæ Smithianæ, Crucem cum duobus pisciculis referentis. Vtinam habuissē iconem gemmulæ, quo meas possem huius accessione cimelij ditiores, & ornatiores reddere. Nihilominus hinc ansam mihi libuit arripere nonnulla scribendi. Nemo certe negarit, huiuscemodi gemmam inter antiquorum Christianorum Cimelia locum habuisse. Verum quid Crucem cum pisciculis? cum duobus pisciculis? Haruspicina iam opus erit. An, quia primi Crucifixum Dominum prædicantes, vere fuerunt homines piscatores, qui relictis retibus, vocati secuti sunt Christum? an, quia facti sunt Apostoli mystici piscatores hominum per prædicationem Euangelij de Crucifixo Redemptore? siquidem vtrunque legitimus in Sacra pagina, *Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in nauicula cum Zebedæo patre eorum, resicientes retia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Apostoli vero Domini per Crucem apte signantur in simbolo, tum quia Crucem suam vnusquisq; ferre iussi sunt secuturi Dominum, dicentem *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*: tum quia proprium munus eorum erat prædicare Christum Crucifixum omni creaturæ in toto mundo, scilicet omnibus hominibus; dicente Domino *Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendam me fecit.**

Matt. 4. 18. & seqq.

Matt. 16. 24.

Matt. 16. 12. 13.

Amen

Amen dico vobis, ubicunque predicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicitur & quod hæc fecit in memoriam eius. & Diuus Paulus ^d *Nos autem, inquit, predicamus Christum Crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Quoniam vero primis illis temporibus Apostolorum, Euangelizantium prædicatione Christum Crucifixum, duæ tantum erant in mundo mortalium differentię circa fidem, Hebræorum, atque Gentilium; hæ per duos pisces in gemma mystice signantur, quos Apostoli piscari Domino satagebant. Quamobrem non incongrue dixeris, in Gemma per Crucem & duos Pisces a prisco Chrifticola significari nobis Apostolicum cœtum, prædicatione Chrifti Crucifixi conuertentem ad veram fidem Iudæos, atque Gentiles, ita factum piscatorem hominum: edocum etiam exemplo Domini, qui harundine lignea Crucis, hamo ferreo clauorum, & carnea sui corporis esca, de Cruce pendens in rubro mari sui sanguinis, exaltatus a terra ^a traxit omnia genera mortalium ad seipsum; nam & multi Iudæorum, & Centurio ^f *& qui cum eo erant, custodientes Iesum, viso terræ motu, & his quæ fiebant, simuerunt valde, dicentes: Vere hic Filius Dei erat.* Quin & Dominus in Cruce manens, rete sui corporis innumeris vulneribus omniuaque perforari narantis, seu potius immerfi penitus in mare rubrum proptij sanguinis, attraxit in littus solidæ suæ Fides omnia mortalium genera, Gentiles, & Hebræos, prædestinatos ad gloriam. Quæ docuerat, atque iusserat olim & Apostolos suos prædicare omnibus hominibus in toto mundo se Crucifixum: etenim *dixit eis: Euntes in mundum vniuersum, predicate Euangelium omni creaturae*, nam ita eos effecit piscatores hominum, Gentium, & Hebræorum, duarum tunc vniuersi mundi nationum, per duos pisces apre figurarum in Gemma sub Crucis prædicandæ simulachro; siquidem pisces auditorum hieroglyphicum existant, quod voce carentes, muti silentium obseruent, vt audientes Prædicatorem. Sic ergo Gemmæ typus, Crucem cum duobus piscibus referens, est apta tessera Christum Crucifixum prædicantis, ad veram Fidem infideles vtriusque Sectæ, Gentiles, & Hebræos, vocantis: quin & Christianos tam bonos, quam malos ad obseruanda mandata, & consilia Crucifixi, in vera, & viuâ Fide adhortantis.

Secunda explicatio Gemma, Finale Iudicium mystice referentis.
Cap. CLXIV.

Ceterum quum in parabola sua diuina Dominus vniuersum genus hominum piscibus comparauerit: quorum alij boni fiat, alij prauis, finali Iudicio iudicandi; nã Gemma tantum Iudicij capere potest interpretationem. Air enim Dominus ^a *Simile est regnum caelorum sœgenæ misse in mari. & ex omni genere piscium congreganti; quam, quum impleta esset, educentes, & secus litus sedentes, & elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi: exhibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis: ubi erit fletus, & stridor dentium.* Quas duas mortalium conditiones ad hieroglyphicum Piscium, vel ex Adamantio, nobis apte describit Valerianus ^b cui: Illud ad hanc vsque diem a Iudæis magna religione seruari manifestum, vt ex Mosaicæ legis præcepto piscem non arringunt, nisi qui pinnatus sit, & squamosus; id quod ita interpretatur Adamantius, vt per aquas mare vitæ huius intelligat, in cuius fluctibus mortales assidue volutantur. In hoc mari nostro pisces, qui pinnulis iuuantur, & squamis muniuntur, ad superiora facile sustolluntur, & aeri huic viciniore sunt, veluti qui libertatem spiritus quærant. Talis est ergo sanctioris vitæ vir quisque, qui intra retia Fidei conclusus, bonus piscis ab Assertore nostro nominatur, & in vas conseruationis immittitur. Squamosi vero quorsum? per hoc intelligit idem autor homines, qui parati sunt vetera indumenta deponere, nouumque hominem induere, & vt Gregorius Nazianzenus diceret, *ἐνυκτινίζειν*, Latini Græcam secuti locutionem, encarniare dixerunt, vt ita omni mentis duritia deposita, animum Deo tractabiliorem offeramus. (Ego vero, pace tantorum virorum, quum videam squamosos pisces nunquam in vita desquamari, sed squamas veluti naturale tegmen semper sibi retinere, putauero potius squamas piscibus esse arma naturalia, quibus nunquam depositis, resistent omnibus externis iniurijs: & esse symbolum hominum constanter in obseruatione dogmatum, & præceptorum Fidei perma-

^a 1. Cor. 1.

^e Ioa 12. 32.

^f Matt. 27. 54

^g Marc. 16. 15.

^a Matt. 13. 47
& seq.

^b Sib. 311
Primo.

Squamæ piscibus quid præsentent.

Pisces qui
symboli sūt
hominū pra-
uorum.

A permanentium, & violentijs cacodæmonis fortiter in Fide resistentium.) Qui vero neque
 ,, pinnas, neque squamas habent, ij in imis semper versantur vadis, & in cœno plurimum
 ,, volutantur, veluti sunt anguillæ, rhombi, & huiusmodi reliqua, quæ ne queunt ad aquæ
 ,, summitatem ascendere, ad superiora quippe peruenire: atque ij sunt, qui luto, hoc est
 ,, turpitudini & vitijs inhæsitantes, ad vitales auras superioremque spiritum attolli neque-
 ,, unt; adeo carne turgidi, & vndeconque oppleti confertique sunt, vt neque deponere
 ,, facile quicquam possint, neque attollere, aut ab ea cui affixi sunt sœce subleuare, hoc ita
 ,, terrestrium affectu grauati, vt nullam cælestium curam suscipiant, crapulæ tantum, libidi-
 ,, nibus; cupiditatibusque suis implicati; quibus quidem voraginibus hausti, simul atque
 ,, ceciderint, nihil quicquam conantur emergere; sed ita recumbentes, in eodem quo
 ,, hæserint luto volutati delectantur. Eodem inuoluuntur cœno Philosophi, qui naturæ
 ,, tantum principijs insistant, ad naturæ vero ipsius autorem, cuius spiritus super aquas
 ,, fertur, nunquam attolluntur. Eodem implicantur Iurifconsulti, qui leges, non iustitiæ
 ,, studio, sed lucri tantum cupiditate profitentur. Eodem volutantur Sacerdotes, qui
 ,, cæremonias ore tenuis prosequuntur, quid vero per cæremonias intelligi stitue de-
 ,, beat, aspernantur. Quin etiam Oratores, neque non Poetæ, qui sacundiæ tantum vber-
 ,, tatem, affluentissimosque verborum fluxus, ingentemque vocum strepitum, canorasq;
 ,, nugas admirantur; quæ vero ad integræ vitæ institutionem faciunt, nihili pendunt, vna
 ,, cum superioribus in imo huiusmodi fundo, quippe vbi liuidissima maximeque est pro-
 ,, funda vorago, supini detinentur. Atque hoc est illud prophanum, quod vetus illi pie-
 ,, tas tantopere auersabatur. Quocirca Gemmula Crucem gerens insculptam cum duobus
 ,, piscibus mihi symbolice representare posse videtur Vniuersale Iudicium postremum;
 ,, nam & tunc patebit ^e signum Filij hominis in celo nempe, *Signum Crucis, vt videam in*
 ,, *quem transfixerunt* (glossat Interlinearis) *apparebit in aere, qui aliquando vocatur celum* ^c *Mat. 24. 30.*
 ,, in scriptura, notatu Lyrani: quasi præcedens æterni Iudicis vexillum, vt aiunt Chry: Iste-
 ,, mus, Hieronymus, Beda, Euthymius, Theophylactus, & alij Patres vnanimis. Piscis
 ,, autem a dextris, electorum hieroglyphicum est, a sinistris e contra locatus, improbo-
 ,, rum: ^a *Quum autem venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum* ^d *Mat. 25. 37.*
 ,, *eo, tunc sedebit super sedem maiestatis sue. Et congregabuntur ante eum omnes gentes:*
 ,, *& separabit eos ab inuicem, sicut Pastor segregat oves ab hædis. Respicitur hic diuersi-*
 ,, *tas morum euidentior; quod oves mites sint (nam beati ^e mites, quoniam ipsi posside-* ^e *Mat. 5. 40.*
 ,, *bunt terram promissionis cælestis) & hædi petulci; sed in Gemmula respicitur identitas*
 ,, *humanæ naturæ in omnibus hominibus, tam bonis, quam malis; vnde duorum piscium*
 ,, *imago pingitur, solo situ loci discriminatorum; nam pisces, vt ait D. Bernardus ^f & su-* ^f *Serm. de*
 ,, *pra notatum est ex Adamantio, significant homines, tam bonos, quam malos, qui in sage-* ^s *S. Andr.*
 ,, *na Ecclesiæ colliguntur; sed in die Iudicij segregabuntur, & boni locabuntur a dextris,*
 ,, *mali a sinistris æterni Iudicis: & Tunc dicet Rex his, qui a dextris eius erunt: Venite be-* ^g *Mat. 25. 34.*
 ,, *nedicti Patris mei, possedete paratum vobis regnum a constitutione mundi. & mox ^h Tunc* ^h *25. 41.*
 ,, *dicet Rex & his, qui a sinistris erunt: Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui*
 ,, *paratus est diabolo & Angelis eius. Itaque per Crucem Vexillum Iudicis ad homines iu-*
 ,, *dicandum venientis, & per duos pisces indicantur duo mortalium genera, proborum ad*
 ,, *gloriam electorum, & improborum ad ignem æternum condemnatorum. Vnde*
 ,, *graphice designatur in Gemmula Iudicium vniuersale futurum per signum*
 ,, *Crucis, & duos pisces. Quod Nouissimum autor Gemmæ semper*
 ,, *ob oculos habere voluit; vt spe tanti præmij contemac-*
 ,, *ret difficultates omnes honestæ vitæ, labo-*
 ,, *resque virtutis & Christianæ pieta-*
 ,, *tis; simul & metu pœnarum*
 ,, *euicaret vitiorum*
 ,, *illæcebras.*

Tertia explicatio Gemmæ, de saturata innumera turba in Deserto,
quinque panibus & duobus piscibus mirifice.

Cap. CLXV.

Non abnuit hoc sacrum Gemmæ Schema nouam interpretationem de mirabili con-
uiuio, quo Dominus ingentem multitudinem famel. cam in Deserto saturauit substan-
tia quinque panum & duorum piscium supernaturaliter multiplicata; de quo miraculo sic
• Ioan. 6. 9. Euangelista: *Subijt ergo in montem Iesus, & ibi sedebat cum Discipulis suis. Quum
subleuasset ergo oculos Iesus, & uideret quia multitudo magna uenit ad eum, dicit ad
Philippum; unde ememus panes, ut manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum; ipse enim
sciebat quid esset factururus. Respondit ei Philippus: ducentorum denariorum panes non suffi-
ciunt eis; ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis eius, Andreas
frater Simonis Petri: Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces;
sed hec quid sunt inter tantos? Dicit ergo Iesus: facite homines discumbere. Erat autem fenum
multum in loco. Discubuerunt ergo uiri numero quasi quinque millia. Accepit ergo Iesus pan-
es, & quum gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter ex piscibus quantum uole-
bant. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis: colligite que superauerunt fragmenta, ne
pereant. Collegerunt ergo & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque pa-
nibus hordeaceis & duobus piscibus, que superauerunt his qui manducauerunt. Illi ergo ho-
mines quum uiderent quod Iesus fecerat signum, dicebant: Quis hic est uere propheta, qui
uenturus est in mundum. Iesus ergo quum cognouisset, quia uenturi essent ut raperent eum,
& facerent eum Regem: fugit iterum in montem ipse solus. Consimile miraculum enarrat
etiam D. Mathæus ^b cui, [Vespere autem factis, accesserunt ad eum discipuli eius dicen-
tes: Desertus est locus, & hora iam præterijt, dimitte turbas, ut euntes in castrum emant sibi
escas. Iesus autem dixit eis: Non habent necesse ire, date illis uos manducare. Responde-
runt ei: Non habemus hic nisi quinque panes, & duos pisces. Quia eis, afferte mihi illos
huc. Et quum iussisset turbam discumbere super fenum, acceptis quinque panibus & duo-
bus piscibus, aspiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit Discipulis panes, Discipuli au-
tem turbis. Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias duodecim co-
phinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus, quinque milia uiro-
rum, exceptis mulieribus, & parvulis.] Huiusmodi uero mirabilem prouidentiam Chri-
sti Domini pius homo pridem in Gemina hieroglyphice forte signauit adiecit Cruci duobus
piscibus; namque Cruce Christum, & quinque panes iudicare potuit apte; Christum quid-
em, quia non alia ratione nos Crucem adoratione laticæ colimus, nisi quia Dominum
Deum Redemptorem in ea pendente adoramus; uenerantes enim Crucem, oculos men-
tis & intentionem habemus ad Crucifixum Filium Dei; nam, ut ait S. Athanasius ad Ario-
chum, *Crucem a nobis Fidelibus adorari, & excolendo honorari, propter Christum qui in
ea pependit, manifestum est. & infra^d Quid est quod dicit: Quum respexisset Abraham,
& uidit: & ecce aries unus cornibus implicitus hærebat ad plantam Sabec? Planta Sabec
est ueneranda Crux. Iuxta Hebræos uero uidetur Sabec remisso esse & condonatio. Aries
uero qui in Sabec hærebat ad plantam, quem etiam pro Isaac holocaustum obtulit, præfigura-
uit Christum; immolatum pro nobis sacrificium immaculatum & qui pro nobis in Cruce mor-
tem subiit: Nam eius vibice nos sanati sumus, inquit Esaias, & nostros ipse dolores
& portauit, & propter peccata nostra vulneratus est. Sicut igitur Aries ille pro Isaac
oblatu est, ita Christus immolatus est pro nobis in Cruce; quæ propterea sen per nobis
Christum representat. Verum & alia ratione Crux id efficit, nimirum ob titulum a Pla-
to Cruci appositum, Iesus Nazarenus Rex Iudeorum. Qua de causa Schematista nos-
ter aptissime Christum iudicare potuit, admirabiliter innumeras illas turbas cibantem
in monte deserto ad saturitatem, quinque panum & duorum piscium substantia
supernaturaliter multiplicata: quamobrem illum sibi Regem facere cogita-
uerunt, quem Regem Naturæ cognouerunt in illa supernaturali ciborum multipli-
catione. Quinque uero panes etiam insinuare potest alma Crux, dum Christum repre-**

A representat, tum quia Christus de semetipso dicit *Ego sum panis vitæ*: tum quia Crux nobis representat Christum sibi affixum: Crucifixus vero Dominus quinque vulnera pertulit in Cruce, quæ numerum quinque panum vitæ referre possunt. Hinc D. Augustinus inter imagines Crucifixi, & Virginis Deiparæ genuflexus dicebat: *Postus in medio, quo me veritam nescio: hinc pascor a vulnere, hinc lactor ab ubere*. Quinque vero panes hordeacei fuerunt, Christi vitam indicantes asperam, laboriosam, turbæ, multitudinique familiarem; nam hordeacei panes pauperum cibus sunt, asper, & saporis non valde iucundi gustui, delicatioribus & diutibus molestus; quibus & Christus grauis erat & inuisus, quod sensuum voluptates & illecebras illis interdicebat, & ad frugaliorem vitam reducere satagebat, eorum mores delicatos coarguens assidue. Sensus igitur istos habere Schematista priscus in effiganda Corneolæ suæ gemma simulachris duorum piscium & Sanctæ Crucis mihi videtur.

Quarta explicatio Gemmæ, de Sacrosancto Eucharistia Sacramento.
 Cap. CLXVI.

B **H**ieroglyphicorum veterum eafecunditas est, vt iisdem symbolis antiqui multa diuersaque signarent; quod apertissime constat ex Hori Nihaci, Pierique Valeriani hieroglyphicis. Vnde fieri facile potuit, vt antiquus ille Christi cultor in sua gemma per Crucem & pisciculos duos indicare voluerit ænigmatische nobis Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, quod institutum fuit a Domino memoria sempiterna suæ diræ sibi, sed nobis omnino salutiferæ Passionis; de quo vaticinatus est & antea Regius Vates *cui Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus: escam dedit timentibus se*. Et postea testatus est ipse Christus in Euangelio, *dum vltimam cœnam cum Apostolis habens ante suam imminentem passionem, Accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc faciet in meam commemorationem. Similiter & Calicem, postquam cœnauit, dicens: Hic est Calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur*. Profecto per duos pisces mystice signari possunt duæ naturæ in Christo existentes, diuina & humana, sub vna persona Verbi, Filij Dei; de quo beatus Gregorius ita *Quid autem signare pisces assum credimus, nisi ipsum Mediatorem Dei & hominum passum? Ipse enim latere dignatus est in aquis generis humani, capi voluit laqueo mortis nostræ, & quasi tribulatione affatus est tempore passionis suæ. Sed qui piscis assus fieri dignatus est in passione, fauus mellis nobis exiit in resurrectione. Nam qui in pisce asso figurari voluit tribulatione passionis suæ, in fauo mellis nobis exiit in resurrectione. Quod ab hac quoque lectione non discrepat; nam pisces comedit, & panem: Qui enim assari ut piscis potuit ex humanitate, panis nos reficit ex Diuinitate: qui ait *Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. Assum ergo pisces comedit, & panem, ut ipse suo cibo ostenderet, quia & passionem ex nostra humanitate pertulit, & resurrectionem nostram ex sua Diuinitate procurauit*. Sed & per duos pisces potuit etiam in Schemate gemmæ Diuinitas & humanitas Christi designari, quia Diuinitas in aquis quæ super cælos sunt, aptissime degit, vt olim super aquas ferebatur; humanitas vero in aquis humanæ vitæ morata fuit, vt per diram passionem venerit in altitudine maris, atque tempestas Iudaicæ persecutionis demerserit humanitatem Christi Redemptoris in profundum maris sanguinis sui, & opprobriose mortis. Quin & piscis assus positus super prunas est Christus charitatis igne sponte pro nobis Crucifixus. Eundem Dominum designat piscis captus a Tobia & sugans Dæmonem, & cæci generis humani per Euangelij prædicationem illuminans oculos mentis. Et piscis habens statarem in ore, Christus est, qui venit de cælo, descendens in profundum maris humanæ vitæ, afferens confessionem, & dans pretium pro nobis, & pro se, qui peccatum nõ fecerat. Ipse est piscis petendus, quem solum, & nihil aliud, sibi petebat D. Franciscus. Crux autem hieroglyphice designat, tum sanguinẽ Domini, de Crucifixi vulneribus maxime profluxum; vnde Crux a Propheta *Torculari comparatur: Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Torcular calcanti solus, & de gentibus non est vir tecum. Calcanti eos in furore meo, & conculcanti eos in ira mea. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta tua*.*

102. 6. 48.

Pl. 110. 4.

Luc. 22. 19. et seq.

Pisces vt sic christi symbolum.
c Homil.

Mel vt sic testera Christi.

Gen. 1. f Pl. 68. 4.

Tob. 6.

Mat. 17. 26

Mitt. 7.

K Est. 6.

Crux torculari comparata.

mea: & omnia indumenta mea inquinani. Quod oraculum Patres interpretantur de Christo in Cruce passio, qui sanguine suo, fuso a Iudeis, toto suo corpore perfusus est; corpus autem in Christo fuit velut indumentum animæ, vestimentumque suæ diuinitatis: tum etiam **C**ruce designat corpus Christi, designatque nomine panis apud Prophetam ¹ *Et non cognouit, quia cogitauerunt super me consilia, dicentes: Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra uiuentium, & nomen eius non memoretur amplius.* Mystice namque de Christo, pane uiuo, qui de caelo descendit, intelligitur: in quem lignum Crucis impositum fuit, portandum humeris ad patibulum Caluarij, ubi Crucifixus mortuus est, interfectus per Pilatum a Iudeis, cupientibus Christi nomen abolere penitus de mentibus hominum. Quam igitur in Eucharistiæ sacramento, sub speciebus panis ac vini transubstantiatorum contineatur Corpus & sanguis Domini Iesu cum Verbi Diuinitate (quæ quod semel assumpsit, nunquam dimisit) hypostatice iuncta: Licet obscure, non inepte tamen in Gemma Schematista pins per Crucem & duos pisces indicare potuit Augustissimum Sacramentum Eucharistiæ, iuxta perpositas obseruationes. Quod etiam præfiguratum a Domino mihi fuisse videtur in explicato nuperrime miraculo saturatarum gentium complurium in monte deserto multiplicata substantia quinque panum & duorum piscium; de quo præter Ioannem, & Mattheum allatos, **B** etiam testimonium exhibent Lucas, & Marcus Euangelistæ pariter: ille quidem ^m inuens: *Et reuersi Apostoli narrauerunt illi quæcunque fecerunt: & assumptis illis secersit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida. Quod quum cognouissent turbæ, secute sunt illum: & excepit eos & loquebatur illis de regno Dei & eos, qui cura indigebant, sanabat. Dies autem cæperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque, quæ circa sum, diuertant & inueniant escas; quia hic in loco deserto sumus. At autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: non sunt nobis plus quam quinque panes, & duo pisces: Nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinque millia. At autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt & discumbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus & duobus piscibus, respexit in caelum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim. Marcus autem similiter aieus* **C**

Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renunciauerunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec spacium manducandi habebant. Et ascendentes in nauim, abiierunt in locum desertum seorsum. Et videtur eos abeuntes, & cognouerunt multi: & pedestres de omnibus ciuitatibus circumcurrerunt illuc, & præuenierunt eos. Et exiens vidit turbam multam Iesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem; & cepit illos docere multa. Et quum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes, Desertus est locus hic, & iam hora præterijt: Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos quos manducant. Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denarijs panes, & dabimus illis manducare. Et dicit eis: Quot panes haberis? ite, & videte: & quum cognouissent, dicunt: Quinque, & duos pisces. Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride scœnum. Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos. Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, intuens in caelum, benedixit, & fregit panes, & dedit Discipulis suis, ut ponerent ante eos: & duos pisces diuisit omnibus. Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erant autem qui manducauerunt, quinque millia virorum. Hic primum obseruare, licet, in vltima cœna, dum instituit Dominus Eucharistiæ Sacramentum, communicasse Discipulis suis, tanquam sacerdotibus, sacerdotumue typis, sub vtraque specie, panis & vini; sed turbis, quod laici forent, panem dedisse Dominum, ac omnino solidam escam, non vinum, nec vllam factam in deserto loco fuisse potus mentionem, nec haberi potuisse; quod laicis Eucharistia conueniat sub vna specie panis: adiuncti vero fuere duo pisces, ad indicandum in corpore Christi sumpto, fuisse duas Domini Iesu naturas, diuinam & humanam. Cibauit autem & satur.

Hier. 11.

Luc. 9. 10.
et seqq.Marc. 6. 30
et seqq.

Mystice explicatio cœnæ i.

Cur sacerdotibus cœnæ nunciantur sub veraque specie, Laici sub vna.

A saturavit Dominus turbas in deserto loco, significans, qui ad sacrum Eucharistiæ Sacramentum accedunt, debere semetipfos eo tempore segregare ab omnibus negotijs, curisque mundanis, ac totos se se Deo tradere. Præterea non ipse Dominus escam turbis manu propria porrexit, sed Apostolis porrigendam commisit, quia prima institutio Diuini Sacramenti per Christum acta fuit & exercita in Apostolis; at continuatio sacramenti post eius ascensum in cælum, inter homines laicos, præfigurata in deserto conuiuio, fieri debet per solos sacerdotes: qui dum semetipfos communicant. Christu quoque vicem gerunt, æterni Sacerdotis, vt ait Psalmographus. Insuper quum inter Apostolos duodecim, quorum ministerio Dominus turbas aluit in deserto mire multiplicatis quinque panum & duorum piscium substantijs in eorum distribuentium manu, fuerit etiam Iudas proditor; hinc apparet Augustum Eucharistiæ Sacramentum, quod non nisi a sacerdotibus administrari debet, nihil amittere suæ virtutis ac efficaciz, licet a malo sacerdote peccatis inquinato ministretur; nam & in Iscariotis impia manu multiplicata fuit esca, & saturavit eos Iudas, quibus cibum porrexit, non minus quam in manu pia ceterorum innocentiũ Apostolorum. Amplius factæ fuere turbæ discumbere; quia sacramentum id assumi debet animo quieto simul cum corpore quiescente. Quinque millia virorum a Christo, notatu Bongii sunt perfecti quinque sensibus, nimirum per integram confessionem ab omni labe sensuum purgati, qui apti sunt ad solidum cibum diuini Sacramenti digne manducandum. Aderant autem, præter viros, etiam mulieres multæ sequioris sexus, & imbecillioris naturæ pueri; quo sexu sequiore, ac ætate non firma notantur, quicunque ad tantum sacramentum accedunt indigni; quos iudicium sibi manducare monet Apostolus, inquiring 7 [Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi: quorum numerus in Euangelio conuiuij mirabilis turbarum in deserto non exprimitur, tanquam improborum, & indigne sumentium Eucharisticum panem Domini; quum digne sumentes a virtute viri denominentur.] Insuper adnotante Bongo de mystica numerorum significatione: *Quando satiata turba ex quinque panibus, collegerunt Apostoli duodecim cophinos fragmentorum, plenos, omnis doctorum spiritualium chorus exprimitur qui obscura scripturarum (quæ per se turba capere nequeunt) & meditationibus colligere, & mandata literis: suo pariter ac turbarum vsui conseruare iubentur.* Nis enim quæ recondita sunt de mirabili Eucharistiæ Sacramento, debemus existimare serata apud orthodoxos doctores Apostolicæ Ecclesiæ, fideque firma tenere, quæ sensuum captum omnino superant. Ceterum & illud, quod Iesum ascendentem in montem excelsum secuta fuit innumerabilis illa turba, tracta signis, beneficijs, & doctrinis Domini, mirifice congruit Eucharistiæ Sacramento, instituto ad perennem memoriam passionis, & Crucifixionis eius, qui de semetipso dixit *Et ego, si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum.* Qui enim supra montem Caluarium exaltatus a terra super excelsam Crucem moriens ad sui cultum traxit Romanum Centurionem cum omnibus eius militibus Idola Gentilium colentibus, idem Dominus antea præcepit in memoriam suæ passionis assumi ab omnibus fidelibus diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum, tanquam panem quotidianum. Quod quidem Sacramentum in Gemma Smithia mystice signatur per Crucem, & duos pisces; nam vt visum est, Crux indicat Dominum sibi affixum, & pisces, Domini duas naturas Diuinam, & humanam, vt antea probauimus.

Hæc ea sunt, amicissime Nicolæ, quæ mihi nunc raptim ad calamum venere scribenda de Cimelio Cl. Smithij, quem nullus dubito eruditiora de proposito non paucis illis suis pagellis exarasse. Tu interim mea hæc æqui bonique consule, ac me ne cesses amare. Vale. Dabam Patauij, e meo Scalumnæ Museo Pridie Calend. Julij. M DCLII.

Cur Christus Apostolis Eucharistiam ipse dedit: turbis non, sed Apostolorum ministratio deditur.

o Pl. 109 50. Sacerdos nullus non obest efficaciz sacramenti.

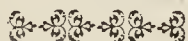
p de myst. nu. signifi. Cur non apponitur numerus mulierum, et puerorum, vt visum.

q 1. Cor. 11. 28. et seq.

Collectio fragmentorum, explanatione.

r Io. 12. 32.

Matt. 27. 54.

Celestium obseruationi vacandum animo curis vacuo, quiescenteque corpore prorsus ad veritatis inuaginem.

Schema LV. Gemma.

Astronomi obseruata, & Astrologi iudicia, ut ex arte fieri debeant.
Cap. CLXVII.

Amplissimo Viro Fortunio Liceto Ioannes Rhodius S.

Sapientiam Diuinæ mentis argumentum varijs præsci studio inuoluerunt tenebris, ne impensæ laboris, & rem cum paucis communem vulgo profutuerent. Inde obscura notis animum sæpe torquent Ægyptiorum monumenta. Quorum exemplo sapiens Græcia, huiusque disciplinam secuta gens Romana, diuersi operis Emblemata posteris transmisit. Casu vel ingenij libidine solum excogitata vix putarim, etiamsi artificum sollertia ijs postea cumulum accessisse fatear. Vt enim sileam ad siderum positus, non priori dumtaxat, sed nostro etiam æuo, sigillis inditas religiose figuras: Gemmarum hodieque venum exponuntur modo, quæ antiquis nihil sculpturæ elegantia concedunt. Veræ autem vetustatis quam sint raræ dignouisse, non vulgaris experientiæ fuerit. Hac quantum valuit, non ita pridem Romæ tabellis in ære incisus planum fecit Petrus Stephanonius Vicentinus. At vero quid istæ nisi mortuæ imagines: quibus vitam lucemque conciliasti? Tuo iam illæ ingenio ac eloquio spirant, æternumque, ni fallor, in omnem eruditi orbis plagam sparsæ ibunt. Superstitionis, vt opinor, exortes inter meas pauca tuo liberali arbitrio hoc etiam gestiunt immortalitatis consortium, quo exili arcu securius claudantur. Beneficij tam eximij non mino-

A minore ipsa, quam Tibi priuatim deuinctus ego, gratiam referent litera: quibus te quotquot sapiunt, communi voto diuissime sospitem cupiunt. Patavij e Museo. Prid. Cal. Aug. Anni secularis MDCL.

*Explicatio primæ Gemmae Rhodiana, referentis obseruatorem
Cælestium luminum. Cap. CLXVIII.*

Cl. Viro Ioanni Rhodio Fortunius Licetus B. A.

Vere, vir eruditissime, Græci suam ænigmaticam sapientiam ab Ægyptiorum hieroglyphicis didicerunt, & Romani sua Emblemata de Græcorum fontibus hauserunt, nobis relinquentes hæ tres literariæ nationes occupationem pessimam ex altissimis earum te nebris eruendi lumem occultæ, occultatæue dedita opera Veritatis, nedum ignauæ multitudini, sed etiam nostratibus ingenio pollentibus, dias in ætheris eruditionis oras. Cui labori quum hæcenus ab amicis requisitus, ac fere coactus manum admouerim, & existimasse operi iam vltimam imposuisse; tu nunc amicissimus me saxum idem volutare vis etiam duplici Gemma tua veterè ad versandam proposita. Cui amicorum parebo de literis, nisi te amicissimum audiam, ac exaudiam pro virili? Sane prima tua Gemma mihi representare videtur conditiones tam Astronomo cælestium phasium obseruatori, quam Astrologo captanti iudicia futurorum a cælestibus, necessarias. In Gemma sculptus est homo nudus, in arboris exciso trunco sedens, obseruans noctu sidera, & Lunam; dextera manu circinam erigens ad astra, sinistra stellam peculiarem indigitans; isque imberbis ætatem iuuenilem referens. Profecto, vt ista singillatim consideremus; ætas iuuenilis non tam ad corpus, quam ad animum Astronomi, Astrologiue referenda est; qui debet esse mente vegeta, nec ad eam ætatem peruenisse, in qua tum oculorum corporis hebetudo prorsus inepta est obseruationibus phasium cælestium, tum marcescens iudicium Aristotelis obseruatu, propter corporis languorem impediens intellectus operationes, absq; labefactione substantiæ mentis, quæ incorruptibilis a corrupto corpore separatur; verba Magistri sunt: *Intellectus autem videtur innasci hoc est, non nasci, substantia quadam existens, & non corrumpi. Maxime enim corrumpetur utique ab ea, quæ est in senio debilitate. Nunc autem, quemadmodum in senioribus, accidit, si enim acciperet senex oculum talem, & videret utique sicut & iuuenis. Quapropter senium non est, quia sustinuit aliquid anima, sed id in quo; sicut in Ebrietatibus, & Morbis (in quibus animæ substantia non læsa læsas habet operationes) Ipsum, igitur intelligere, & ipsum speculari marcescit alio quodam interius corruptio; nimirum simulachro rei intelligibilis obliterato: ipsum autem, principium intellectiuum incorruptibile est. Cogitare autem, & amare, aut odisse, non sunt illius passiones, sed huius habentis illud, secundum quod illud habet. Quare & hoc corrupto, neq; meminit, neque amat; non enim illius erant, sed communis; quod quidem destructum est. Intellectus autem fortassis diuinius, quid & impassibile est.* Quem locum abunde pridem explicauimus in opere de Immortalitate Animorum ad aures Aristotelis. Cui de sensuum, & intellectus operationibus in vltima senectute marcescentibus consentit recte Lucretius, licet ab eo, & a veritate dissentiat de mentis incorruptibilitate quantum ad substantiam, dum asserit

- „ Præterea gigni pariter cum corpore, & vna
- „ Crescere sentimus; pariterque senescere mentem.
- „ Nam velut infirmo pueri, teneroque vagantur
- „ Corpore, sic animi sequitur sententia tenuis.
- „ Inde, vbi robustis adoleuit viribus ætas,
- „ Consilium quoque maius, & auctior est animi vis.
- „ Post, vbi iam validis quassatum est viribus æui
- „ Corpus, & obtusis ceciderunt viribus artus:
- „ Claudicat ingenium, delirat linguaque mensque,
- „ Omnia deficiunt, atque vno tempore defunt.
- „ Ergo dissolui quoque conuenit omnem animam

*a 1. de an.
t. 65, 66.*

*b lib. 2. c. 71.
75 & 76.*

c lib. 3.

- „ Naturam, ceu fumus in altis aeris auras :
 „ Quandoquidem gigni pariter, pariterque videmus
 „ Crescere, & (vt docui) simul ævo fessa fatiscit.

lib. 1. c. 63. Quam opinionem latius etiam excussimus agentes de immortalitate animæ a rescissis omnibus argumentis Lucretij, substantiam animæ rationalis mortalem esse cõtendentes; ostendendo, ea incolumi ac immortalis, fatiscere solum atque marcescere illius operationes in ultimo senio ad labefactionem corporis, & phantasmatum, specierumque; intellectualem abolitionem ex animo. Speciatim vero senectus grauior officit obseruatoribus astrorum omnibus, tam Astronomis, quam Astrologis; quia perfectas obseruationes Astrorum minutorumque momentorum in instrumentis astronomicis designatorum, non possunt habere nisi qui visus acie pollent, quique sanitatis integritate possint eludere longiores vigilias in aere nocturno sub aperto cælo; quales non sunt alij quam iuuenes; ideo rectissime cælatus est in Gemma siderum obseruator imberbis, siue rufus in ætate iuuenili, non autem prolixa barba, vt Philosophus. Quo nomine forsân Aristoteles ait: Iuuenes euadere geometricos, & mathematicos, atque in eiusmodi rebus sapientes; quum Philosophi, præsertimque morales, habitum prudentiæ sibi comparare nequeant nisi multis variarum rerum experientis in diuturnitate temporis obseruari valentibus: verba Magistri sunt: *Huiusce autem rei iudicium quoque illud est, quod iuuenes licet geometrici & mathematici, atque in eiusmodi rebus sapientes euadant: prudentes tamen euadere non videntur; causa autem ea est, quod particularium est prudentia que experientia nobis innotescunt: iuuenis autem experitus non est. Experientiam enim temporis afferet longitudo. Nam illud etiam consideratione dignum videtur: quid sit quod per fieri mathematicus potest: sapiens, aut naturalis non potest. An, quia illa per abstractionem sunt: horum autem principia ab experientia sumuntur; & hæc non credunt quidem iuuenes: sed dicunt: illorum autem unumquodque quid sit, obscurum non est.* Ceterum hæc Aristotelis sententia locum habet in pluribus, non in omnibus; & in ijs, qui a semetipsis ex obseruatione rerum sibi sapientiæ habitum comparare student. Sed inter mortales esse possunt iuuenes adeo perspicacitate præditi, & adeo doctis præceptoribus videntes, qui sola quoque bonorum librorum lectioe sibi comparare valeant habitum integrum prudentiæ de lectis historijs, & auditis prudentissimis Consiliarijs: & sapientiæ de libris eruditus, deque Magistrorum sapientissimorum sermonibus. Talem ætas auorum nostrorum superexit Picum Mirandulanum ingeniorum Phœnicem: Talem ætas nostra iam admiratur, Augustanæ CHRISTINAM Sueciæ Reginam; quæ literatissima suos Aulicos non nisi literis polles habet, & ad gubernationes nõ nisi sapientes promouet audiens Platonem, cui felix illa (solum Respublica, & bene gubernata dicitur, in qua Philosophi regnant, aut Reges philosophantur. Audi iam aurea verba Platonis: *Nisi, inquit, Philosophi ciuitatibus dominentur, vel ij qui nunc Reges potentesque dicuntur, legitime sufficienterque philosophentur, in idemque ciuilitatis potentia & philosophia concurrant, neque quod nunc fit, a diuersis duo hæc tractentur ingenijs, non erit ciuitati: vel (vt mea fert opinio) hominum generi requies vlla malorum: neque prius hæc respublica, quam verbis exposuimus, orietur pro viribus, & lumen Solis aspiciet.* Aspicit hæc æuo nostro lumen Solis, & orta est Holmiæ Platonica Respublica felix, in qua Regina iuuenis literatissima disciplinas omnes fouet, ac extollit in suis pariter, & alienis: vnde nil mirum si Sueciæ Regnum hodie suspicitur in mundo felix. Alia vero proprietas Astrologi est, quod manu læua peculiarem stellam indigitat, & dextera circum tenet ad sidera versus; quia circinus est instrumentum ad aspectus, & distantias astrorum metiendas, & in abaco delineandas; cui mensuræ iustæ debet imprimis incumbere cælestium scrutator; alioqui vel minimo momento delinquens, non poterit recte quicquam ex suis obseruationibus decernere, neque veri quicquam præfagire. Post exactam mensuram cælestium luminum, & aspectuum eorum inter se, debet obseruator æthereorum non simul plura sidera contemplari, sed seorsum singula diligenter intueri, & ad vicinam quamque conferre cum iudicio. Sedens autem in arboris antiquæ trunco secundum partem recto fingitur obseruator astrorum; quia sedendo, & quietendo anima fit prudens & Aristotelis, & Auerrois obseruatione: motus enim tam animi, quam corporis officere plurimum solet accuratæ contemplationi, diligentique inspectioni, quæ maxime necessaria est astrorum, cælestiumque

6. Eth. c. 8.

Iuuenes in mathematicis fieri possunt sapientes.

Arist. explicat, 3, dum euadent prudentiam, & sapientiam physicam iudicant.

fs. de legib.

Regum sapientia bene gubernat Respublicam.

Encomium Regiæ Sueciæ. Circinus cur in dextera manu.

Necessaria est Quies corporis & animi sapientiæ comparandæ. **g. 7. Phyl. t. 20**

A phasium obseruatori. Congruè quoque ponitur Astronomus, Astrologusue in arboris trunco sedere, quoniam obseruationes astrorum optime fiunt in aprico loco sub dio, procul ab habitatoribus, vnde fumi passim halantes in alrum, aerem turbant, & inceptum reddunt obseruationibus astrorum. Nō enim alia ratione Mathematicæ disciplinæ, præsertim Astronomia, & Astrologia, sui primum exoritur & incrementum, absolutamque perfectionem habuerunt apud Aegyptios, nisi quia nunquam pluit in ea regione, sed semper ibi purus est aer absque nubibus, nihil impediens vnquam turbansue siderum obseruationes: immo vero restatur Herodotus in Euterpetum ^b primos hominum Aegyptios annum comperisse, disti-

Obsersatio-
nes astrorum
vbi fieri des-
beant.

Aegyptus
cæreplumia

^b cap. 4.

Aegyptus
cur salubri-
i cap. 77.

K 3. Aph. 1.
& seq.

guentes eum in duodecim temporū menses: & hæc comperisse ex astris: tum Aegyptios omnium hominū esse ⁱ maxime salubri corpore, aeris beneficio qui nunquā immutatur; ex cuius mutationibus præcipue existunt in hominibus morbi; vt antea quoque ^K norauit Hippocrates, cui mutationes temporum potissimum pariunt morbos. Quæ quidem vniuersis aeris immutabilitas in Aegypto, sicuti sanitatem corporibus affert; ita cælestium obseruationem animis imperturbatam, & minime fallacem, sed certam & iugem exhibet. His assentit Diodorus Siculus ⁱ cui, Aegyptij erudiant sacerdotes filios, & literis quæ appellantur sacre, & alijs quæ

ⁱ lib. 1. c. 2.

B ad communem spectant doctrinam, vt plurimum Geometriæ, Arithmeticeque studio intenti. Fluvius enim qui singulis annis propter inundationem varias agrorum formas superinducit, magnas contentiones inter vicinos de finibus agrorum excitat, quæ absque Geometria adminiculo haud facile componi possent. Arithmetica vero & vitæ domestica est utilis, & ad Geometriam atque Astrologiam maxime confert. Accurate vero & ab alijs quibusdam (nimirum a Chaldæis, quos Aegyptiorum colonos esse testatur, & peritissimos Astrologiæ postea testabitur Diodorus ^m ipse) & ab Aegyptijs traduntur ordo, & astrorum motus, eorumque descriptio, res multis antea seculis summo studio obseruata. Planetarum insuper motus, coniunctiones, Epicyclos; quas etiam vires circa animantium generationem, quæue aut bona aut mala supportarent hominibus, diligenter scrutati sunt: sapiens quoque quo melius occurri futuris posset, sterilitatem, præterea fructuum vberitatem, morbos tum hominibus tum pecoribus imminentes, terræ motus, atque inundationum tempora, cometarumque ortus prædicabant. Multa etiam reliquis cognita diu, cillima, diutina obseruatione nota significabant. Afferunt etiam in

Cur Aegyptij
maxime stu-
deant mathe-
maticis.

^m lib. 2. c. 8.

C Babylonia Chaldaeos Aegyptiorum colonos, Astrologia, vt qui eam ab Aegyptiorum sacerdotibus acceperint, peritos esse. Cælio quoque Aug. Curioni, Pyramidis hieroglyphicum explicanti; Aegyptij summi Astronomi fuisse, immo ipsius Astronomia inuentores. Quo nomine recte ponitur in Schemate siderum obseruator sub dio sereno, qualis constitutus semper est in Aegypto. Ponitur autem rectissime siderum hic obseruator nocturno tempore, dum Luna cum stellis aspici potest, quia nulla valet interdiu fieri siderum obseruatio, quæ non inspicuntur in intensiori lumine Solis. Nudus denique ponitur Astrologus in gemma, tantumque non abiiciens ab humero tunicam, eo quod intentus obseruationi cælestium phasium, & inde iudicia laturus euentuum, deberet animo curâs passiones abigere, quæ mentem obuolare solent, & ab ea procul arcere veritatem iudiciorum; quod optime Ptolemæus obseruat, cui Amor & odium corrumpunt iudicium, augent enim minima, & minuunt maxima. Siquidem Astronomus istis passionibus indutus animo, si figuram natiuitatis amici designet, ac explicet, amplificat faustas indicationes astrorum felicitum, & extenuat infaustas maleficorum: E contra de natiuitate inimici loquens, imminuit prosperitatem præmonstratam ab astris propitijs, ac extra veritatis aream extendit amplificans ad infortunium leuis cuiusque mali significationem. Sed optimus Astrologus vera prædicturus, debet omnino denudare se ab omnibus affectionibus animi erga natum, cuius fortunas ex astrorum obseruationibus haurire satagit. Hactenus de primæ gemmularum Schemate.

Chaldæi
ab Aegyptij
Astrologiam
edoceri.

CVPIDO MARIA, TERRAS, ET AEREM FECUNDANS:

Felicis hominis, seu fortunati typus,
Nauigans cum ventis in Vtre conclusis:

Schema LVI. Gemma.

De Amore fecundante tria infera Elementa. Cap. CLXIX.

Secunda vero tua gemmula, Cl. Rhodi, qua representatur puer alatus, puberulus nudus; partes inferiores corporis intra tubulum oblongum, siue ligneum, siue testaceum, siue potius ostraceum inclusas habens: per undosum mare vectus: & manibus virem plenum atque retortum, extremo monstruosae nauiculæ innixum, duplici funiculo veluti regens; vt phantasiam auctoris abstrusam indicet, ita mihi triplicem offert explicationem. Prima sane fuerit de Veneris terranæ Cupidine, replente maria, terras, & aerem animantibus, per cõtinuam generationem. Nulli dubium est aerem vtre inflato significari; quando vel ipsemet

Aer grauis esse vt demonstratur.

4. Cel. 30

Aristoteles, ostensurus aerem in sua regione grauitatem habere, desumit argumentum ab vtre inflato, qui magis lancem deorsum trahit, quam aere vacuus, dum ad stateram penditur; ait enim ^a *In sua regione omnia grauitatem habent, præter ignem, etiam aer ipse. Signum autem est, quia trahit plus inflatus vter, quam vacuus. Quare si aliquid plus habet aeris, quam terra, & aqua, in aqua quidem contingit leuius esse in aere vero grauius; aeri enim non supereminet; aqua vero supereminet.* Quare vter inflatus aere in gemma innititur ostraco, & suspensus in aere deinetur a funiculis; alioqui sponte deorsum ob grauitatem casurus in mare, vbi supernataret ob aerem aqua leuiorem. Vter igitur inflatus aerem designat in gemma.

Figura supernatare facit grauia.

4. Cel. 1. 42

Tubulus autem, siue lignea nauicula sit, siue testaceum, siue corpus ostracei cuiuspiam, terram designat, quæ in eo ceteris elementis prædominatur. Supernatat vero mari propter figuram, & concauitatem suam, aere multo repletam; nam etiam ob figuram orbicularem, & aerem multum inclusum, aquis aperte supernatant onerariæ naues, grauissima pondera cõtinentes. Quin & magnitudine, latitudineque; sua nauis plus aquæ premit, quam quæ possit ab ea diuidi, vt submergatur; minor est enim vis grauitatis in nauis, quam potentia resistendi diuidentibus in aqua multa, vnde laminæ quoque ferreæ latiores, ob solam figuram aquis supernatare solent, vt edocet Aristot. ^b dum ait: *Figura autem non sunt cause vt ferantur simpliciter*

aut

aut deorsum, quas autem causas, non est difficile videre. Dubitatur enim nunc, cur lata fer-
 ramenta, & plumbum innatant super aquam; alia autem minor, & minus graui, se rotunda
 sint, aut longa, ut acus, deorsum feruntur. Cuius dubitationis a Democrico proposita solu-
 tione repudiata, mox propriam affert, ita^c Quoniam autem continuorum hac quidem sunt
 facile diuisibilia, hæc autem minus; & diuisiua etiam eodem modo, alia quidem magis, alia au-
 tem minus: has esse causas putandum est. Facile autem diuisibile est, quod bene terminabile
 existit, & magis, quod magis. Aer magis, quam aqua, talis est: aqua autem, quam terra; &
 minus itaq; in vnoquoque genere magis facile diuisibile est, & distrahatur facilius. Quæ igitur
 distrahatur quod maius est. Quæ vero contrario modo se se habent figuris, quia pauca compre-
 hendunt, feruntur deorsum, propterea quod diuiduntur facile, & in aere multo magis, quanto fa-
 cilis diuisibilis est, quam aqua. Quoniam autem & grauitas habet quandam virtutem, se-
 cundum quam fertur deorsum, & continua ut non distrahantur; hæc oportet ad se inuicem
 comparare. Si enim excedat virtus grauitatis eam, quæ est in continuo, ad distractionem, &
 diuisionem, per vim feretur deorsum velocius; si autem debilior sit, supernabit. Qui in er-
 go nauiculæ, vas siue oblongi concaui, siue ligneum, siue testum, siue sit ostreaceum, vis
 grauitatis debilior sit, quam vis aquæ multæ continuæ, quam premit, ad distractionem atque
 diuisionem, tum quod vas magnum sit, tum quod in sua cavitare plenum aere; propterea
 super aquam natat; ut etiam Nauplius & Nautilus piscis ostreaceo vase contentus; de quo
 Plinius ita^d Nauigeram similitudinem & alim in Propontide visam sibi, prodidit Mutianus:
 Concham esse acaty modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hac condi Nauplium,
 animal Sæpie simile, ludendi societate sola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim vef-
 rem demissis palmulis ferire, ut remis. Si vero flatus inuident, easdem in usu gubernaculi por-
 rigi, pandiq; concharum sinu aure. Huius voluptatem esse, ut ferat: illius, ut regat. Simulq;
 eam descendere incluso sinu, fluctu hausto, territam visu forte tristi. Idenim ubi constat om-
 ne nauigantium, humana calamitas in causa est. Putant enim, obseruatu Dalechampi, qui
 nauigant, velificantem Nauplium grande aliquod malum, vel infortunium portendere, &
 maxime sinu clauso repente occultatum & demersum; nam ideo facit, quia præsentit instin-
 ctu naturæ magnam imminere tempestatem, quam fugit, se se recipiens ad intimos recessus
 maris, in nota sibi latibula; quam tempestatem in alto non ita facile nauigantes eutare
 queunt, quum procul absint a portu, stationeque tuta. Qui quidem Plinij locus in vulgatis
 exemplaribus foede corruptus, ita legitur, nullo plane sensu: simulque eam descendere in duo
 sensu carentia: nisi forte tristi (id enim constat) omne nauigantium humana calamitas in
 causa est: quum legendum sit, Simulque eam descendere incluso sinu, fluctu hausto, territam
 visu forte tristi. Id enim ubi constat, humana calamitas in causa est: nimirum ob præui-
 sam a pisce sæuam tempestatem imminentem, quam præfugit ipse se condens in imi profun-
 ditate maris, ad nota sibi, tutaque latibula. Sed videtur Plinius Nauplium a Nautilo distin-
 guere, de quo sic in superiore capite^e Inter præcipua autem miracula est, qui vocatur Nau-
 tilus, ab alijs Pompilos. Supinus in summa æquorum peruenit, ita se paulatim subrigens, ut
 emissa omni per fistulam aqua, velut exoneratus sentina facile nauiget. Postea prima duo bra-
 chia retorquens, membranam inter illa miræ tenuitatis extendit. Quæ velificante in atra,
 ceteris subremigans brachijs, media cauda, ut gubernaculo, se regit. Ita vadit alto, Liburni-
 carum ludens imagine: & si quid pauoris interueniat, hausta se mergens aqua. Cardanus con-
 tradistingui Nauplium a Nautilo, cum quo tamen habere monet naturæ quandam societate-
 tem, quod Nautili ponantur inter polypos Nauplij inter sæpias; quum enim scripsisset f
 Nautili ergo inter polypos a quibusdam numerantur, alias Concham Indicam appellauimus:
 rostrum habet polypi, seu psittaci more, & cirros: quibus partim quod tenui, sed valida mem-
 brana iuncti sint, pro velis utuntur, partim pro remis: pellicet concha tenuis non tamen mul-
 tum perspicua inuenitur. Et hinc iuxta Neapolim, quum mergere se cupit, concham implet
 aqua, quam emergere, inuersa ea ascendit. Postea de Nauplio scribit & Inter maiora autem
 maris miracula, recensetibus quod de Nauplio fertur; hoc enim animal sæpie simile, sola na-
 tura & societate Nautili concham ingreditur; tranquilloque mari demissis palmulis remigans
 agit; sed flante vento porrigit easdem, expanditq; vela, atq; ita vehit socium, ac mutuo operat

Ferrum; et
 plumbum in
 natans lupet
 aquam.
 e Tex. 4. et
 45.

d lib. 9. c. 30.
 Nauplij de-
 scriptio. mi-
 ra.
 Digressio de
 Nauplio et
 Nautilo.

Nauplius ve
 infortunium
 portendat.

Plinij locus
 corruptus re-
 stituitur.

e lib. 9. c. 29.

Nautilus na
 differat a
 Nauplio.

f 7. de varia
 cap. 37.

g cap. 38.

Cardanus
notatus.

lib. 2. de an.
c. 15.

Historia pul-
chra.

lib. 1. de pi-
scib.

Pompili pi-
scis mira na-
tura.

X lib. 1. de
piscib.
de Nautilo.
pulchra.

vehitur. Quasi Nauplius propria Concha careat, & ingrediatur Concham Nautili; quod vnde sumpserit incertum; recte quidem a Plinio fuit Nautilum in Sæpiarum genere locari, Nauplium in genere Polyporum; sed Nauplio concham propriam assignare videtur Plinius antea citatus; quasi quod ait Plinius, Nauplium in Concha condi, sit intelligendum de concha Nautili; sed hoc abest a Pliniano sensu. Ceterum pulchra non est historia prætereunda, quam de Nautilo, seu Pompilo prodit Ælianus ^b cui: *Pompili pisces pelagij omnium maxime piscium, quos auditione accepimus, in ima sede maris versari solent: siue ipsi terram male oderunt, siue hac illorum odio tenentur. Hi autem sic circum nauis altum secanteis, tanquam amicas concursant, easque huc illuc saltantes stipant. Et homines quidem, qui naui vehuntur, quantum a terra absint prorsus ignorant: & ipsi etiam naute a terra aberrare solent. At Pompili, tanquam sagaciissimi canes, qui propinquam præsentunt prædam, sic terram non longe abesse ante multo sentiunt, idcirco non tanto amplius studio nauium tenentur, longius eas ut persequi comitando velint. Sed quasi signo ad abeundum sublato frequentes in altum redeunt. Vnde naute continentem, tamen si non facibus eam affecti, sed a Pompilis eruditi, propinquam esse sentiunt. Ex quo loco Æliani constat aperte, vel non recte quibusdam apud Plinium dici, Nautilum vocari quoque Pompilum; vel non bene Cardano scribi, se vidisse Nautilum iuxta Neapolim; quum forte fuerit Nauplius, a Nautilo specie distinctus. Et certe Nautilum a Pompilo discernit Oppianus, cui*

[Innumeros addas istis, qui a littore longe
Veliferos habitant fluctus tellure relicta.
Sunt celeres thynni, qui pisces impete vasto
Pellunt, & Gladij diro mucrone potentes.
Orcynon gentes, & prenades, atque cybræ
Obliquæ, scyralæque, hippuron maxima turba.
Pompibus his habitat petris, hunc lætus honorat
Naui: quod socium nautis se Pompilus offert,
Nomen habet: gaudet celeres per marmora eutes
Affociare rates: cursum, ventumque sequuntur,
Saltantes circum celsæ latera alta carinæ,
Nonnulli puppim, & curuæ moderamina nauis
Prendunt: ast illi collecto examine multo
Pendent a prora, dicas non sponte secutos,
Inuitosque trahi, nec posse obistere contra,
Tanto veliferæ nauis rapiuntur amore:
Et veluti Regem vel cinctum tempora sero
Victorem textis ramis & fronde virentem
Prouecti Patres, & primo flore Iuuentus
Stipant: & circum densi latique feruntur,
Donec victorem sub splendida recta reducant:
Sic isti ad terram nauem comitantur ouantes
Connexi circum densi: sed littora postquam
Aspiciunt: odium terræ immortale recondunt.
Extemplo celeres veluti de carcere pisces
Erumpunt: saltu nauem cursumque relinquunt:
Dant certum nautis signum, quod terra propinqua est:
Fortia quum duros dissoluunt agmina nodos.
Pompile te nauis miro venerantur amore:
Per te diuinant tranquillæ æquoris auras:
Pacatus venias sternens freta lata profundi.

Quæ mirifice consentiunt cum relictis ab Æliano. Quum de Nautilo posterius, tanquam de diuersi generis a Pompilo proferat ista Oppianus in eodem opere ^x

Est quidam curuo rectus sub cortice piscis,
Polypodii similis: quem dicunt nomine vero

A
 Nautilon : insignemque ponto sua gloria fecit,
 Per freta dum cautus sub nauis imagine ludit.
 In fabulo domus est, summa defertur in vnda
 Pronus, neu pontum capiat, pronusque grauetur,
 Quum nando vehitur per fluctus Amphitrites
 Extemplo versus tumidam per marmoris vndam
 Labitur, vt nandi doctus, puppisque peritus,
 Atque pedes geminos tendit de more rudentum,
 Quos intermedios tenuis membrana tumescit :
 Extenta : atque pedes contingunt æquora subter
 Temoni affimiles, nauem piscemque Domumque
 Deducunt : si forte malum supereminet vllum,
 Absorbet fluctus intro, lymphisque grauatus
 A timidis trahitur cum pondere fluctibus vndæ.
 Seu mortalis erat, seu missum numen ab alto,
 Audax ille fuit, qui primum marmora findens,
 Piscis opus cerneus humanos traxit in vsus ;
 Construxit naues, extendens carbasa ventis,
 Explicuit funes, faciles moderatus habenas.]

Nauigandi
origo.

B
 Quæ similiter ab Æliano desumpsit Oppianus ; etenim Ælianus sub Adriano floruit, Oppia-
 nus autem sub Imperatore Seuero, Volaterrani testatu ; quum Senerus post Adrianum im-
 perauerit, obseruatu Sexti Aurelij Victoris. At vero non possum præterire silentio, diffi-
 cile mihi videri, quod superius Oppianus asseruerit, Thynnos degere procul a tellure in al-
 to mari ; quum capi consueuerint prope terrarum promontoria tum in Siculo, tum in Lygu-
 stico, tum in Gaditano fretu ; sicuti nos ostendimus alias in explicatione lapidis Maguria-
 ni. Quin & capturam Thynnorum celebrat inferius Oppianus ipse prope terras, dum
 canit :

Oppianus
Æliano
suppar.

Oppianus
notatus,
l de sectio
Quest. c. 5.
lib 3. de
piscib.

C
 [Sed duris vinclis alto sub gurgite victos
 In terram thynnos rapit inconsculta voluntas.
 & mox :

D
 Thynnorum gentes grato sub tempore veris
 Post partum, & Veneris postquam cessauit oestrum
 Oceani celeres veniunt a fluctibus altis,
 Atque sinus alio sulcant. nam fortis Iberi
 Primo traiciunt portum : gens aspera bello,
 Et studio prædæ thynnos populatur euntes.
 Post Celtæ capiunt prædam circum hostia pulchri
 Eridani, veteres quos misit Phoca colonos.
 Trinacriam quicumque tenent, post retia tendunt
 Thynnus : & præda fortes ditantur opimæ.
 Thyrrhenum iuxta pontum per marmora thynni
 Sparsi per tumidos æstus, fluctusque profundos
 Errant : quum vernæ findunt vasta æquora turmæ ;
 Tumque locum piscator habet, non flamine venti
 Turbatum, & placida qui nunquam fluctuat vnda.
 Non adsunt ripæ densæ, non rupe maligna
 Angustus : teneat mensuram littoris æquam
 Piscosis ponti sculpulis, latisque cauernis.
 Ascendat celso speculator vertice montis :
 Memnonis alma parens, primo quum surgit ab ortu,
 Aspiciat varias acies, quanto agmine verrant
 Vndas : & focijs subito prædicat ab alto :
 Confestim pelago procedunt retia cuncta.

Sunt

Sunt vrbes veluti magnæ, queis limina lata,
 Queis portæ, magnique sinus, magnique recessus:
 Perque tribus veluti properant ad bella phalanges;
 Sic Thynni veniunt, hi sunt in flore iuuentæ,
 Isti longæui, medio sunt corpore multi.
 Innumeri vastam retis labuntur in aluum:
 Donec prædones educant retia læti,
 Distentosque sinus omnes ditissima præda.]

Ceterum, vt quis Oppianum tueri posset, asserens Thynnos procul a terra viuere maximam
 anni partem in alto mari, sed verno tempore se conferre ad littora, vbi retibus capiuntur:
 ita defendi minime potest de ostijs Eridani Fluminis, quæ ponit apud Celtas; quum ostia
 Padi sint in Italia, in mari Adriatico, apud Venetos, vbi nulla fit vnquam Thynnorum piscatio.
 Sed fecellit eum Synonymia vocum Rhodani, & Eridani, vt multos alios antiquos, accipientes
 Rhodanum, qui flumen Gallicum est, pro Eridano, qui fluuius est Italicus, alio nomine
 Padus vulgo nominatus. Enimvero Rhodanus per Galliam Lugdunensem excurrit, quæ
 Celticam Cæsar appellauit, exonerat se se in mediterraneum mare ostio amplissimo:
 quod Boccacius admonet a prioribus appellari Masselionicum; vbi Thynnorum piscatio
 fit non valde procul a Missilia. Sed iam redeamus ad pensum Gemmulæ nostræ, in qua non
 inepte dicebamus, tubulum super aquas natantem ob figuram, & concauitatem, seu nauicula
 lignea sit, seu testum vas, seu ostreaceum quasi Nautili, Nauplijue conchilium, a prædominio
 terreum, Elementum terræ nobis indicare. Quum elementum aquæ fatis aperte nobis referat
 vndosum mare sub illo tubo effigiatum; iam in Gemma tria sunt elementa generationi
 nostratum animantium dicata, mare piscosum, terra pedestribus maxime plena viuentibus,
 & aer volatilibus affluens. Horum autem generatio fit opera Venerei Cupidinis, cuncta
 replentis animantibus elementa nostratia; nam in igne superno nullum oritur, nullumque
 viuunt penitus animal; quod & Aristoteles ipse notauit. Cupido vero describitur in
 gemma nudus puellus alatus. Apposite vero pubem & inferiora membra genitalia condita
 retinet intra tubulum; quod aëus venerus, generandæ soboli dicatus, propagam non fit,
 sed in abdito, vel naturali verecundia, non solum in hominibus, Elephantibus, Camelis,
 & plerisque brutis nobilioribus; sed etiam in plantis, quarum semina non germinant,
 nisi intra terram condita. De coitu Camelorum, ac Elephantum, Aristoteles agens, ait
*Cameli sedente femina coeunt: nec auersi, sed complectente mare, vt cetera quadrupedes
 agunt: & coitum toto die exercent petunt recessuum solitudines, quum libet coire; nec aliquis
 eo potest tuto accedere præterquam pastor armenti. Genitale Cameli neruo ita constat, vt vel
 ex eo conspici possit quo arcus fidelissime intendatur. Elephantum etiam solitudines petunt coitari.*
 Quanto magis id homines decet, in occulto proli operam dare? Certe non laudauero
 morem illam Diogenis, qui solebat omnia palam facere, quæ ad Venerem pertinent. Sed
 in hoc etiam canes imitari voluit ipse Cincius.

*Secunda explicatio Gemme, de homine fortunato in mare humana vite nauigante
 vento secundo ad arbitrium, sine rationis gubernaculo.*

Cap. CLXX.

Homo iuuenis alatus in male constructa scapha, sine gubernaculo temonis, mare nauigans
 vndosum, vtrem vento plenum manibus duplici loro vinctum tenens, ac dirigens
 cursum ad arbitrium, apte nobis representare potest hominem fortunatum, qui iuuenis
 est, eo quod inter optata bona iuuentus recensetur: alatus, quia fortunatus breui
 facili que negotio peruenit ad optatos fines: nudus, quia nihil indiget quo se tueatur ab
 extrinsecis accidentibus, quum omnia illi succedant in bonum; & quia fortunatus vt
 plurimum inutrecundus est, nil tegens propriæ nuditatis, susque deque habens quomodo
 spectetur ab alijs, quam ab omnibus laudetur atque suspiciatur. Securus nauigat
 vndosum mare viræ humanæ, vel male compacta carina, quia fortunato cuncta sunt
 apta, quæ ceteris, ac ex sui natura sunt inepta; nauigat sine gubernaculo
 temonis, quia fortuna definitur esse quid præter

Opiano lap-
 fus de Erida-
 no.

Tract. de
 Fluminib.

2. de gen.
 an. c. 2.

5. de Hist.
 an. c. 2.
 Bestia que
 in occulto
 coeant.

Laertius
 lib. 6.

Fortunue
 deter. pro.

A ter rationem (vt ait Aristoteles * alicubi) quum ratione gubernari debeant omnes actiones in humana vita, quæ studiosæ ac honestæ sunt. & clarius alibi * *Natura est semper causa cuius* * est; at fortuna nunquam, verum temere, & sine ordine, ac vt fors tulerit; ideo fortuna in eiusmodi esse dicitur, vbi neque mens ulla, neque recta ratio est, nam vbi id, nihilominus est quidquam ordinatum, ac est semper eodem modo: non ita fortuna. Idcirco vbi mens plurima, ac ratio ibi fortuna minima: vbi plurima fortuna, ibi mens perexigua. In puppi nauigat fortunatus ferens sibi ventum secundum, velut in vtre conclusis alijs maleficis, in sua potestate; quemadmodum apud Homerum legimus Vlyssi datum fuisse Zephyrum prosperum, & alios ventos importunos suæ nauigationi conclusos in vtre; ^{2. Phyt. 55} ^{2. Mign.} verba sunt Vlyssis: ^{Odys. 10.}

- ,, in Aeoliam insulam peruenimus, vbi habitabat
- ,, Aeolus Hippotades charus immortalibus Dijs. (& mox)
- ,, Sed quando certe ego iter postulabam, atque admoncbam
- ,, Dimittere: nihil quicquam ille abnuit: parauit autem deductionem:
- ,, Dedit autem mihi excoriatum vtrem bouis nouennis,
- ,, In quo procellosorum ventorum ligauit flatus;
- ,, Illum enim pronum ventorum fecit Saturnius,
- ,, Aut quidem mulcere, aut tollere quemcunq; velit:
- ,, Naui in caua alligauit funiculo splendido
- ,, Argenteo, vt non quicquam præterflaret ne paululum quidem.
- ,, Ceterum mihi flatum Zephyri immisit vt flaret,
- ,, Vt ferret nauesque, & nos.

Sic in Gemmâ fortunatus ventos procellosos in vtre conclusos, duplici funiculo vinctos tenens, leuâ Zephyro per mare leniter vndosum, vel sine gubernaculo lætus nauigare conspiciunt. Hanc autem Homeri sententiam verisimilem reddunt Aquilonarès Magi, qui ventos ligant vinculis, & ligatos etiam vendere consueuerunt nauigantibus; de quibus Olaus Magnus * *Solebant*, inquit, *aliquando Finni, inter ceteros gentilitatis errores, negotiatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestate impeditis, ventum venalem exhibere: mercedeque oblata tres nodos magicos, non castroticos loro conscriptos, eisdem reddere, eo seruato moderamine, vt vbi primum resolverint, ventos haberent placidos; vbi alterum, vehementiores: at vbi tertium laxauerint, sita sauas tempestates se passuros, vt nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus potirentur. Hicque infelicis rem experti sunt, qui vim eiusmodi nodis per contemptum inesse negarunt. Sicuti per auaritiam Vlyssis focij soluto vtre, quem auro, & argento, non vento plenum existimabant; de quo statim Homerus:*

lib. 3. c. 16.
Venti venales.

- ,, non autem iam erat
- ,, Perfecturus; ipso enim perijimus insipientia,
- ,, Per nouem dies continuo nauigauimus noctesque; & die
- ,, Decima vero iam apparebat patria tellus:
- ,, Et iam qui faces præferrent vidimus prope existentes.
- ,, Ibi me dulcis somnus occupauit defessum:
- ,, Semper enim pedem nauis (*te monem scilicet*) mouebam, neque cuiquam alij
- ,, Dedi sociorum, vt celeriter perueniremus in patriam terram.
- ,, Socij autem verbis ad se inuicem loquebantur.
- ,, Et me suspicari sunt aurum & argentum reducere
- ,, Dona ab Æolo magnanimo Hippotado.
- ,, Sic alius dicebat conspicatus in proximum alium:
- ,, O Dij, quam hic omnibus gratus est & magni precij
- ,, Hominibus, ad quorumcunq; urbem & terram veniat?
- ,, Multa quidem ex Troia ducit pretiosa pulchra
- ,, Ex præda, nos rursus eadem profectio consecuta,
- ,, In patriam redimus vacuas manus habentes:
- ,, Et nunc ipsi hæc præbuit rem gratam faciens ob amicitiam
- ,, Æolus: sed age celeriter videamus quanam illa sint:

,, Quam

- ,, Quantum aurique & argenti vtri iussit.
- ,, Sic dicebant : consilium autem malum vicit sociorum.
- ,, Virem quidem soluerunt : venti autem omnes eruperunt.
- ,, Hos statim furens ferebat in pontum procella,
- ,, Flentes terra a patria : ceterum ego
- ,, Experrectus, in animo eximia deliberabam,
- ,, Siue lapsus ex naui perirem in ponto,
- ,, An incestus sustinerem, & adhuc viuis interesset, &c.

lib. 3. c. 1.

Ceterum ligatos ventus in suo pileo gerebat antiquus Ericus: de quo sic Olaus ^dHic Ericus, Rex Suecia, in arte magica nulli suo tempore secundus habebatur: tamq. familiaris erat malis demonibus, quorum cultui summopere vacabat, ut quocunque verteret pileum suum, confestim inde optatus ventus aspiraret. Quo euentu inditum illi nomen fuit, ut Ventosus Pileus diceretur. Creditumque a multis erat, Regnerum Danie Regem, huius Erici nepotis sui ductu in remotissimas orbis partes piraticam feliciter extendisse, multasque regiones, & munitissimas vrbes eius ingenio subiugasse: demum cooperatorem fuisse, ut procerum consensu & electione, in Regem Sueciae assumeretur; quod ei diuturnum felixque permansit, donec senio moreretur. Sic igitur in Germanula cælatur typus hominis fortunati. Hæc, optime Rhodi, nunc in mentem venerit, quæ de tuis cimelijs exararem calamo. Tu ea boni consule, ac me ama. Vale. Dabam Patavij, e meo Scalumnæ Museo. Cal. Septembris MDC L.

Miles atroci bello superstes in arumnosam incidit inopiam sapiissime.

Schema LVII. Gemma.

Belisarij, & Horatij poetæ paupertas, ex infelici bello Casaris Augusti nata, Belisariana calamitatis fere compar, exprimitur.

Cap. CLXXI.

Profecto vere Lucanus in Pharsalicis ^a militum miseras deplorans ait,
 ,, Heumiseri, qui bella gerunt !

^a lib. 10.

& sapienter Antisthenes, quum quidam dixisset, *pauperes interire bello*: statim adiecit, *Im-
 mo plures tunc sumi*. & Petrarca noster ^b agens de aduersa fortuna, *Quosdam*, inquit, *mi-
 litia ad amplissimas opes, siue etiam ad summum imperium peruenisse. Crede autem mihi
 plures ad inopiam, ad carcerem, ad seruitutem, ad violentam, subitamque mortem, eodem tra-
 mite peruenerunt*. Istam vero militis extremam inopiam effinxit apte Schematista noster, in

^b Dial. 48.

antiqua Gemma Pignotiana delineans Iuuenem omnino nudum, mœrentem, qui sedens in
 lacero straguli centunculo, sub dio, manibus alterum genu sublatum amplectens, in aborto
 collo, capiteque demisso lacrymabundus, proiecto clypeo, suspensisque phœtra vacua tel-
 lis & inuersa, simul & arcu religatis ad propinquam arborem, miseriam suæ paupertatis ex-
 tremæ lugere videtur, & a prætereuntibus viui necessariam stipem petere. Duo uero no-
 bis exempla suppetunt inopum ex bello, quorum alterum cælati potuerit a Schematista, Beli-
 farius, & Horatius poeta, nam de Belisario Procopius, Zonara, Paulus Diaconus, Crinitus, Volaterranus, Turcellinus, & alij passim Historici classici, nobis ista notarunt: Iustinianus, Iustini gener, hæresque, in Oriente imperauit, ingenti uel felicitatis, uel sapientiæ fama. Au-
 xit Augusti gloriam Belisarius, Dux bello clarissimus, Superum dono rei Romæ datus. Is quippe Persis domitis, amissa recuperauit. Constantinopoli magnum etiam dedit fidei, moderationisq; documentum. Quippe falsis criminibus amulorum affectati imperij suspec-
 tus Augusto, simul honore, atque opibus exutus est. Et paulo post Augustus Belisarij præ-
 sidio nudatus, coniuratione procerum in ordinem cogitur; ad Florianum Senatorem insig-
 nia Imperij deferuntur. Hic Belisarius stipatus fortissimorum iuuenum globo in forum ve-
 nit, & nouo Cæsare per speciem salutationis occiso, cæsisque coniuratis, tyranni caput
 cum insignibus ad Iustinianum protinus defert, atque in pristinum fastigium restituit eum, a
 quo ipse detractus fuerat per suam iniuriam de suo. Ita & factis crimen diluit, & Augu-
 stum spectata fide sibi deuinxit, in nemo apud illum honore, aut gratia prior foret. Felix, si
 plus apud illum Dei, quam Principis gratia ualuisse. Nam Romæ inde reuersus, quum Theo-
 doræ Augustæ iussu, Syluerium Pontificem vi captum in Pontiam insulam relegasset, ipse
 haud ita multo post ruit. Byzantij Iustiniano suspectus insidiarum, honorum fastigio deiecitur,
 & in custodia habitus mœrore, atque ætumnis consumitur, gloriose uitæ exitum sortitus in-
 glorium. Etenim, ut ait Volaterranus ^a ad extremum exitum habuit, magnis plerumque uiris
 de Republica meritis communem; Iustiniani iussu, siue odio, siue veteris belli suspicione,
 effossis oculis mendicabat. Quare quum Principis ingratitude maliter uicisci non posset,
 exiguum extra Urbem tuguriolum extruxit, ubi per reliquam uitam a prætereuntibus stipem
 emendicauit, illud identidem repetens, *Da obolum Belisario viator, quem inuidia, non culpa
 cæcauit*. Vere mirifice congruet mendicanti Belisario Schema nostræ Gemmæ, ponens
 nudum expoliatum armis, extra Urbem, sub arbore mendicum. Sed ob stare videtur & iuue-
 nilis ætas mendicæ, simul & oculorum vigor; quum Belisarius in illa sua calamitate non esset
 iuuenis, ac videns; aut ætate grandæuus, & oculis effossis turpissime cæcus. Nisi forte con-
 nanda sit pictori Schematis æqua cum poetis potestas quilibet audendi. Putauerimque
 hunc anulum gestasse virum principem, cui ex bello res male cesserit, & in paupertatem in-
 ciderit. Sed etiam interpretari lubet antiquæ Gemmæ simulachrum de Venusino poeta,
 qui uitam, & fortunam suam Iulio Floro describens ^a ait, se Romæ nutritum, & edoctum pri-
 mo fuisse literas humaniores, atque speciatim Homericam Iliadem; deinde uero Roma dis-
 ccessum Athenas petiisse, Mathematicarum studijs operam nauaturum sedulo, quibus vale-
 ret curuo dignoscere rectum; pariter & ad Platoniam philosophiam perdiscendam in Aca-
 demia veritatem naturalium rerum inuestigaturum secessisse in Athenarum syluosa suburbia.
 Cererum postea se dimissum ab illo grato literarum ocio uolentia belli ciuilibus, cuius æstu rap-
 tus iuuenis in arma Casaris Augusti, debiliora uiribus hostium. Vnde primum absque num-
 mis dimissus, & bonis omnibus paternis ab hoste victore proscriptis Romam redijt inops; ubi

Belisarij Da-
 cis virtutes,
 & infortu-
 nium.

^a lib. 23.

Horatio in
 Arte.

e. l. 2. Epist. 2.

uiuere si vellet, cogebatur a paupertate mendicare sibi necessaria versiculis venalibus noctu lucubrat, quos mane poscinimios accineret diuitibus; at incassum; nam illi prorsus auari, licet haberent quod sibi nihil deesset, non patiebantur expurgari vitio auaritiæ carminibus vllis: vnde satius ducebat integras dormire noctes, quietique se dare, quam inutilibus perferendis versibus euigilare. Quam totam historiam graphice, pulcherrimeque describit Horarius hisce carminibus

- „ Romæ nutriti mihi contigit, atque doceri
 „ Iratus Graijs quantum nocuisset Achilles.
 „ Adiecere bonæ paulo plus artis Athenæ,
 „ Scilicet vt possem curuo dignoscere rectam:
 „ Atque inter syluas Academi quærere verum.
 „ Dura sed amouere loco me tempora grato,
 „ Ciuiliisque rudem belli tulit æstus in arma
 „ Cæsaris Augusti non responsura lacertis;
 „ Vnde simul primum me dimisere Philippi,
 „ Decisis humilem pennis, inopemque paterni
 „ Et laris, & fundi. paupertas impulit audax
 „ Vt versus facerem; sed quod non desit habentem
 „ Quæ poterunt vaquam satis expurgare Cicutæ?
 „ Ni melius dormire putem, quam scribere versus.

Nudus autem fingitur vrerque, Belisarius, & Horatius: ille, vt indicaretur ab Imperatore inudorum aulicorum suafu spoliatus omnibus honoribus atque forrnis: iste, vt ostenderetur ex proscriptione spoliatus omnibus bonis paternis, & redactus vterque ad extremam miseriam; ille quidem maximam, mendicandi stipem a prætereuntibus: iste vero non paruum, quæ pauperris ipsum impulerit ad versus nocte conscribendos, quibus victui necessariam stipem pene mendicaret. Vt erque militiæ siue proiecit, siue suspendit arma, pharetram inanem & arcum: quasi naufragus e militiæ fluctibus, arma Marti renunciens, atque suspendens; vti de naufragis in mari cecinit † Horatius:

† 1. Carm.
od. 5.

- „ me tabula facer
 „ Votiuæ paries indicat humida
 „ Suspendisse potenti
 „ Vestimenta maris Deo.

& in Arte:

- „ Quid hoc? si fractis enatat expes
 „ Nauibus ære dato.

Et Persius in vltima Satyra

- „ Frange aliquid, largire inopi, ne pictus aberret
 „ Cœrulea in tabula.

Et Iuuenalis Satyra 12.

- „ merfa rate naufragus a sem
 „ Dum rogat, & picta se tempestate tuetur.

Hanc enim tabulam pictam illi deo suspendebant naufragi, cuius ope se e naufragio liberatos credebant. Sed Horatius, & Belisarius arma penitus abiecerunt, & suspenderunt arbori ad ignominiam eorum, a quibus debito spoliati fuerunt honore, priuatique bonis omnibus quum præmijs affici debuissent ipsorum præclara facinora. Philipporum vero nomine numos intelligi, notat Rhodiginus, *Philippeorum* numorum inquit, *etiã Linius meminit ab V. C. libro 30. & 39. sed & Horatius.*

Nec non in Bacchidibus Plautus: „ Ducentos numos aureos Philippeos dabim?
Habere & Galli Philippeos suos, ab imagine alati genij, quos dicunt Geniatos: habere sceptratos quoque, ac soliatos, regis trabeati imagine præsignes, iura reddentis. Sed & Romæ aureos Valerianos Philippeos dici, compertum est: vbi & Saloniani habebantur trientes. Philippeos cudi iussit Alexandri Magni pater Philippus; quod tradit Diodorus, posteaquam Crenidus instaurauit, & Philippos maluit appellari, compertis inibi sodinis: quas si demum excoluit, vti talenta vnde redirent annua mille, ac amplius.

A Verum enim vero sicut in allatis Horatij carminibus illa duo mihi negocium faceffunt,

*Adiecere bonæ paulo plus artis Athenæ,
Scilicet ut possem curuo dignoscere rectum.*

lib. 10 C. 26

Nam Aristotele doctore s̄ curuum recto dignoscitur in mathematicis, non autem e contra curuo rectum; ait enim expressis verbis: *Sufficiens enim est altera pars contrarietatis seipsam indicare, & oppositam. Recto enim & ipsum, & obliquum cognoscimus; iudex enim utrorumque regula. Obliquum autem neque suipsius, neque recti.* Sic in alijs mox ab Horatio positis carminibus:

*... sed quod non desit habentem
Quæ poterunt unquam satis expurgare cicuta?*

f. 1. de an.
t. 85.

Difficultatem habent omnes Interpretes, etiam eruditissimi; fatentur enim, nescire se quomodo Cicuta vim obtineat expurgandi. Quare alij pro Cicuta helleborum assumunt, alij cucurbitas medicas, quæ siccyæ dicuntur. Vnde Quæstiones de Cicuta mihi recens mouit eruditissimus Parisiensium Medicorum Decanus literis eloquentia pariter ac elegancia plenissimis; de quibus mox. Interim satis aperte constat in Schemate pingi paupertatem Horatij, proiectis armis ab infausto bello reducis.

Digressio de Cicuta medicamentis, & veneno. Cap. CLXXII.

*Illustriissimo viro, acutissimo Philosopho, & solertissimo Medico,
D. Fortunio Liceto, celeberrimo Professore Patansuo S. P. D.*

*Guido Patinus, Bellouacis, Doctor Medicus Parisiensis, &
Saluberrimæ Facultatis Decanus.*

C Familiare est ijs, qui aliqua rerum ignoracione laborant, vt ad primæ notæ viros confugiant, quo suæ medeantur inscitæ, & ab ijs omni depulsa caligine, clarissimam veritatis lucem recipiant. Mihi huius moris vestigia premere meditati, Tu vnus in magna Doctorum turba vir Illustrissime, singulariter occurristi, quem certo cum fructu rogare possem de quæstione, quæ hæcenus nultorum torset ingenia; quique mihi planum facere possis, nullo relicto dubitationibus loco, quod vix alij sine scrupulo quæstionis haud penitus enodata. Mihi quidem ante multos annos autor fuerat nemini docto non cognitus, doctissimus ipse & suauissimus noster Gabriel Naudæus, vt ad Te literas darem aliquas, & ea quæ mihi minus forent perspicua, proponerem illustranda: quod & sponte, & eius hortatu iamdiu præstitissem, si mihi per otium licuisset. Sed quum me etiam nuper excitasset vir Clarissimus, Tibi, mihi que coniunctissimus, D. Alcidius Musnier, Medicus Genuensis, vt quod in hunc vsque diem distuleram, nunc tandem aggrederer; putavi, quamuis mea haudquaquam vtiq; detumescant, omni tamen posthabita re appellendum animum ad scribendum Tibi. A Te igitur, si tantisper vacat, Vir eruditissime, rescire velim. *An Cicuta nostrati vis insit purgandi?* Nouum sane paradoxum esse videtur ipsa quæstio, nisi eam disertis verbis exhibuisset vir inter Classicos non postremus, autor plurimæ vrbauitatis, & si quisquam, optimus virtutis ac sapientiæ politicæ magister; vt pote qui, si verum fateri volumus, præstat aliquid, quod non promittit. Quo fit, vt dum quisque tanquam ad Poetam accedit, fructum ab eo tanquam a Philosopho reportet, locum puta illustrem, aut præclaram aliquam sententiam. Is est elegantissimas, & vt *Iulij Casaris Scaligeri* præconio vtar, elaboratissimus Poeta Horatius, qui lib. 2. Epist. 2. Cicuræ purgandi facultatem videtur assignare aureis hæc versiculis, quos propter insignem elegantiam si adferam, nemini puto facturum sum iniuriam.

1. Quæstio,
An cicuta
nostra pur-
get.

- ,, Romæ nutrirî mihi contigit atque doceri,
- ,, Iratus Graijs quantum nocuisset Achilles;
- ,, Adiecere bonæ paulo plus artis Athenæ,
- ,, Scilicet vt possem curuo dignoscere rectum;
- ,, Atque inter sylvas Academi quærere verum.
- ,, Dura sed amouere loco me tempora grato,

- ,, Ciuilisque rudem belli tulit æstus in arma
 ,, Cæsaris Augusti non responsura lacectis ;
 ,, Vnde simul primum me dimisere Philippi ,
 ,, Decisis humilem pennis, inopemque paterni
 ,, Et laris, & fundi, paupertas impulit audax
 ,, Vt versus facerem ; sed quod non desit habentem
 ,, *Quæ poterunt unquam satis expurgare cicuta?*
 ,, Ni melius dormire putem, quam scribere versus.

Veteres Horatii Interpretes, vt *Acro*, & alij, Cicutam hic accipiunt pro helleboro ; quod sane absurdum est, & omni ratione carens ; quum ista duo inter se nullo modo consentiant. *Dionysius Lambinus*, vir doctissimus, & Professor regius, maull hoc loco significari cucurbitas, quæ corporibus admoventur ad vitiosum sanguinem elicendum : vel loco *Cicuta* legendum *Sicya*, quæ vox Græca est, *Gallis* & Græcis Medicis ceteris admodum vsitata, qua uoce illud intelligunt, quod Latini Cucurbitas appellant. *Adrianus Turnebus* lib. 1. Aduer. cap. 8. miram hic quandam medicinam fieri scribit ab *Horatio*, quæ homines insanos, malo ueneno purger ; quum pateat in medicamentis lethalius cicutam nunçari, non salutaribus, vt quæ frigore perimat. quod abunde testatur apud *Plutarchum* mors *Phocionis* : & apud *Alianum* lib. 9. *var. hist. cap. 21.* mors *Theramenis* : & apud *Platonem*, atque *Xenophontem*, mors uiolenta ulrorum omnium integerrimi, sapientissimi, optimi *Socratis*. quem cicuta potu, tanquam ueneno publico, eoque perniciosissimo, ei propinato a publico, nocentissimoque sacis mortalium, ministro, necatum fuisse legimus : vultque *Horatium* hic posuisse cicutas pro herbis medicatis & purgantibus, in quibus singulis uirosus succus inest, ac deleterio medicamento proximus : aut respicientem ad fetulaceos & cicutis similes helleboti caules, cicutas dixisse, ut intelligams ex caulium helleboti cicutis, helleborum cicutam ad medicamentorum infamiam uocasse, aut uenenatam medicamenti speciem pro saluari ioculariter posuisse. Constat enim ex ueterum scriptorum decretis, helleborum præsentissimam facere medicinam phreniticis, & insanientibus : Cicuta uero nulla purgandi facultate pollet, si proprie sumatur. Ad ingeniosam illam & argutam *Adr. Turnebi* coniecturam, summo quo supra Doctotum vulgus excellit, ingenij acumine. Iubens, nec inuitus accedit *νεπρωτος αὐτος ἀνὴρ*, subtilissimus & sagacissimus scriptor, *Cl. Salmasius*, Galliæ nostræ decus & ornamentum singulare, qui pretiolo in illo variæ eruditionis promptuario, *Plinianis* nimirum Exercitationibus in *Solinum Polyhistorem* ; vult hoc *Horatii* loco, per cicutam intelligi quamlibet cannam intus cauam & inanem ; præfertim vero non id quod Græci *νεπρωτος* nuncupant, sed *Lathyridem*, quæ caulem habet fetulaceum & concauum atque inanem : vnde & *Cicuta* nomen meruit. Et hæc sunt magnorum virorum cogitationes, atque coniecturæ, vir præstantissime, in isto nodo *Horatiano* vel soluendo, vel *Alexandri* more secando. Tuum erit, solertissime Licete, omnigena illa, qua hæctenus inclaruisti, *πολυμήθεια*, difficilem illam controuersiam dirimere, & nobis indicare quid in posterum de illa sit sentiendum ; quum certum sit nobis super ea re, tuo stare arbitrio.

Scimus enim ad nostras quum se tulit impetus artes,

Ingenij currant flumina quanta tui.

Sed priusquam a *Cicuta* recedam, quodnam erat istud veneni genus, quo, vt est apud *Platonem* in *Phædone*, hominum suæ ætatis optimus, æquissimus, & sapientissimus *Socrates*, ac vt habet *Plutarchus* & *Alianus*, *Phocio*, & *Theramenes*, multique alij sublari sunt? tanta ne est edita strages solo succo herbæ illius, quæ id habet nominis? Equidem id nunquam in animum inducam meum. Neque enim vsu comperitur tantarum esse virium : ab eius haustu vel largiori, prauis vix quicquam relinquatur aliud, præter capitis grauitatem, non illam quidem vulgarem, & ad summum aliquod vel interruptæ rationis, vel motæ mentis vestigium. Facilius itaque adducor vt etedam, fuisse quodpiam præsentissimum, vel saltem haud segne venenum, ex Magistratum edicto curiose seruari solitum, quo uorato meritas poenas luere iubebantur, morti addicti, nefarii & facinorosi homines. Hoc fere pacto *Atheniensis*, deterrimi & pessimi nebulones, olim pessime exceperere *Socratem*, quod ipsum alienum ab omni opinione Deorum, & religionis contemptorem putarent. Fortassis non multum

2. Quæstio,
 quodnam sit
 illud vene-
 num Athe-
 nienium pu-
 blicum vene-
 num cicuta
 temperatū?

A distabat ab eo veneni genere, quod olim in magnis urbibus paratum atque asseruatum fuisse, docent *Valerius Maximus*, *Plinius*, & alij scriptores quamplurimi. Sic enim ille habet *lib. 2. cap. 6.* Venenum *Cicuta* temperatum in ea ciuitate custoditur &c. Hic vero *lib. 25. hist. nat. cap. 13.* publicum agnoscit Atheniensium venenum *Cicutam*. Sed quando minime dubitandum est, quin fuerit aliquid aliud ab expresso eius herbarum loco, quæ apud nos *Cicuta* nomine est insignita; scire ex Te velim, quænam fuerit istius veneni materia, & quibus ex rebus concinnari, pararique solet? Nonne tale quid pestiferum erat, quale nunc est Chymicorum antimonium, quo quantumvis bene, & quacunquæ eximia, vt prædicant isti sumuenduli (& qui fumo laqueoque pereant dignissimi impostores) arte parato nimia certe sacræ The midis indulgentia, omnis ætatis, sexus, & conditionis homines, iuuenes, senes, robustos, ipsosque adeo pusiones, & prægnantes mulieres, reclamantibus beuis quibusque, hic impune & crudeliter enecant: quasi non iam medicinam, sed carnificinam, tam publice, quam impudenter exerceant. Plane inter ista duo venena mihi non leuis videtur affinitas; nisi forte id est inter vtrumque discriminis, quod nempe illo veterum veneno, nempe *Cicuta* Atheniensium, expiabantur flagitia, propter quæ lata erat in fontes capitis sententia; quum soli e contra infantes, boni viri, & nimium medicam stolide creduli, vana spe salutis, hauriant mortiferum sibi, purum, putum, & merum natura sua venenum, damnatum multis facultatis nostræ decretis, principis Galliæ Senatus autoritate firmatis. Sed maxime in Comitibus anni 1566. tunc temporis Decanatum gerente *D. Simone Pietreo* Meldensi, Doctore Medico *Parisiensi*, viro sapientissimo: quæ quidem decreta vti nam nostris temporibus tam sancte religioseque seruarentur, quam prudenter a nostris sunt lata maioribus. Tu ergo, vir Illustrissime, cui nihil obscurum est, quem ego non possum, nodum ipse dissolvas quæso; vt quam Te duce ex hoc dubitationum vado, ad veritatis lucem emerfero, causæ plures sint, ob quas reliqua vita enitar efficere, vt Te de me optime meritum esse vehementius in dies læteris. Vale.

Lutetiæ Parisiorum 6. die Octobris 1651.

C Tuus ex animo, & ad omnia paratissimus
Guido Patinus Bell. Doctor Medicus Paris.
& Facultatis Decanus.

Responsio Liceti de *Cicuta* viribus: & primum, cur non habeat vim expurgandi
corpora *cicuta* planta: deque duplici genere *cicutarum*.
Cap. CLXXIII.

Illustrissimo *D. Guidoni Patino Bellouaco*, Doctissimo
Parisiensi Medicorum Decano
Fortunius Licetus B. A.

D M Vltas habeo gratias inclyto Naudæo, multas & eximio Musnier, communibus amicis, multas & ingentes humanitati tuæ, vir optime, qui persuaderi possus es ab ipse ad me de re quapiam literaria compellandum, adeoque ad me nobilituo fauore cohonestandum, etiam insigni munere voluminis egregij Riolani. Equidem arduis tuis de *Cicuta* quæstionibus enodandis imparem esse me fateri oportet, dum tu tantus Medicus Musis etiam suauioribus intimus, allatis, quæcuque de proposito conscripserunt hætenus eruditissimi virorum, non acquiescis. Quorum aleam si postremus ipse subiero, neque tamen apte tibi nodum solueris, neque secauero; falem non me pudere debet, in eo stadio brauium abs te non accepisse, in quo tibi priscus Acro, Lambinus, Turnebus, at que Salmasius, eruditionum principes & patres, defecisse videntur; mihi que sat erit, in ista magna quæstione voluisse, tuæque iussioni statim obtemperasse. Quod ergo primum a me quæris, An *cicuta* nostrati vis insit purgandi? Tu quidem aperte negas: verum ægrefers Horatium contradicere, qui *cicuta* assignare videtur expurgandi facultatem. Nec accipis ab Acrone, alijque multis,

1. Quæst.
An *cicuta*
purgat.

mulus, Venusinum cicutæ nomine signasse fistulosos hellebori caules, quibus inest insignis expurgandi vis. Nec a Lambino recipis mutationem Horatiani contextus, pro *Cicuta* legitur *Sicyia*, quæ Græca vox cucurbitulas Medicorum indicat, sanguinem e corporis ambitu ducentes. Nec audis alias argutas interpretationes Adriani Turnebi, neque Salmasij; & recte: quia nemo istorum Cicutæ nomen hic accipit in propria, & congrua significatione. Quum autem iubeas, post Olores, meam auem palustrem obstrepere; dicam ingenue quid mihi nunc in mentem venerit, & ad calamus; id omne subiiciens iudicij tui synceræ benignæque censuræ. Profecto Cicutæ nomen æquiuocum est ad duas omnino diuersas, variasque rerum differentias; altera quidem est in genere plantarum *Cicuta* naturalis, herba noxia, venenatoque succo famosa; de qua Medici passim, & alij plures agere videntur; & in præsentia tu quæstiones instituis. Altera vero est in artificiosarum rerum genere sonorum instrumentum, quo per tropum a Poetis frequentissime Poesis ipsa signatur: qua de re non semel Virgilius, & in Alexi cecinit:

Cicuta dum
generum.

- „ Pan primus calamos cera coniungere plures
 „ Instituit: Pan curat oues, ouiumque magistros.
 „ Nec te pœniteat calamo trinnisse labellum.
 „ Hæc eadem ut sciret quid non faciebat Amyntas?
 „ Est mihi disparibus septem compacta cicutis
 „ Fistula; Dæmœtas dono mihi quam dedit olim:
 „ Et dixit moriens, te nunc habet ista secundum.

Et in Daphni quoque posterius

- „ Hæc te nos fragili donabimus ante cicuta.
 „ Hæc nos, Formosum Corydon ardebat Alexim,
 „ Hæc eadem docuit, Cuium pecus? an Melibœi?

Vbi clare Virgilius nomine Cicutæ, non herbam veneno infamem, sed proprie musicum instrumentum, & per tropum ipsam facultatem Poeseos intelligit. Si quidem sermo sit de priore cicuta, naturali herba, de qua tu mihi proponis quæstionem, *An habeat vim expurgandi?* euacuandique corpora contentis humoribus? tecum omnino sentio, Cicutam non esse medicamentum purgans; at vere purum alterans noxium, & aliquando ad interitum. Enimvero pharmaca non purgant corpus nisi calorem naturalem excitent; qui suscitatus ad aërem, eis utitur ut instrumentis idoneis ad expellendos humores noxios extra corpus; qui propterea dicitur aduare medicamenta purgantia; siquidem Hippocrati *Morborum Natura medici*. Cicuta vero sua nimia frigiditate natuum calidorem non excitat ad bonum opus expellendi noxia: nec illi famulatur, ut agenti primario; sed ipsum aut extinguit, aut adeo labefactat, ut eneruatus admodum, nequeat humores noxios expellere. Statim enim atque Cicuta, vel succus eius fuerit in stomacho, stupefacientes frigiditate nimia vapores demittit ad viscera principalia, Cor, Iecur, & Cerebrum; indeque per arterias, venas, & nervos in vniuersum corpus. Quorum Cor quidem, intensiore calore pollens, diutule resistere valet intenso frigori veneni: sed cerebri calor imbecillior citius a Cicutæ vaporibus frigidissimus infringitur, ac expugnatur; & in eo viscere spiritus animales facile fati extinguuntur, vel si dicere liceat, congelantur; qui propterea non excurrentes ad crura, pariunt in illis, & in pedibus primo grauitatem; mox in cerebro torporem, stupiditatem, atque mentis motionem; denique mortem, vbi calor in Corde vitæ fuerit. Sic ergo Cicutæ planta nullam habet vim expurgandi corpora.

7. Quæst.
recip.

Cicuta cur
non purget.

6. Epid. 5.

7. Quæst. recip.
Cicuta cur non purget.
6. Epid. 5.
 Vbi clare Virgilius nomine Cicutæ, non herbam veneno infamem, sed proprie musicum instrumentum, & per tropum ipsam facultatem Poeseos intelligit. Si quidem sermo sit de priore cicuta, naturali herba, de qua tu mihi proponis quæstionem, *An habeat vim expurgandi?* euacuandique corpora contentis humoribus? tecum omnino sentio, Cicutam non esse medicamentum purgans; at vere purum alterans noxium, & aliquando ad interitum. Enimvero pharmaca non purgant corpus nisi calorem naturalem excitent; qui suscitatus ad aërem, eis utitur ut instrumentis idoneis ad expellendos humores noxios extra corpus; qui propterea dicitur aduare medicamenta purgantia; siquidem Hippocrati *Morborum Natura medici*. Cicuta vero sua nimia frigiditate natuum calidorem non excitat ad bonum opus expellendi noxia: nec illi famulatur, ut agenti primario; sed ipsum aut extinguit, aut adeo labefactat, ut eneruatus admodum, nequeat humores noxios expellere. Statim enim atque Cicuta, vel succus eius fuerit in stomacho, stupefacientes frigiditate nimia vapores demittit ad viscera principalia, Cor, Iecur, & Cerebrum; indeque per arterias, venas, & nervos in vniuersum corpus. Quorum Cor quidem, intensiore calore pollens, diutule resistere valet intenso frigori veneni: sed cerebri calor imbecillior citius a Cicutæ vaporibus frigidissimus infringitur, ac expugnatur; & in eo viscere spiritus animales facile fati extinguuntur, vel si dicere liceat, congelantur; qui propterea non excurrentes ad crura, pariunt in illis, & in pedibus primo grauitatem; mox in cerebro torporem, stupiditatem, atque mentis motionem; denique mortem, vbi calor in Corde vitæ fuerit. Sic ergo Cicutæ planta nullam habet vim expurgandi corpora.

Salebrosus Horatij locus explanatur. Cap. CLXXIV.

2. lib. Epi. 2

Nec officit allatæ sententiæ nostræ productum abs te, vir eximie, carmen a Horatij scribentis ad Iulium Florum de seipso,

- „ paupertas impulit audax
 „ Ut versus facerem; sed quod non desit habentem
 „ Quæ poterunt vnquam fati expurgare cicutæ?
 „ Ni melius dormire putem, quam scribere versus.

Etenim;

Etenim Horatius non agit Medicus eo loci, vt de *Cicutæ* planta purgante corpus humoribus prauis agere debuerit; sed Poeta de *Cicutæ* musice canora; vel proprie fistulam harmonicam intelligens, vel si Deo placet, per metalepsim signans ipsam Poësim; termini siquidem accipiendi sunt ad subiectam materiam coarctati decretis à Aristotelis, asseuerantis nomen *Circuli* pronunciatum ab Euclide, Ptolemæoue, signare geometricam figuram; sed enunciatum a poeta quopiam, indicare carmen in se recurrens; anguincum appellatum. Quum itaque nosset Horatius, instrumenta musice-sonora, & Poeticen habere vim expurgandi prauis affectibus animum: quin & alterandi, demulcendique dolores tum animi, tum etiam corporis vehementiores: & hoc ipsum præstare poësim, & versus, quo fuerint elaborationes, & auribus suauiores; propterea *Cicutis* harmonicis assignat vim debilem expurgandi animum tam diuinitum ab auaritiæ vitio, quam etiam pauperum ab angore cruciantis inopiæ. Vnde scribit Horatius apte, se pauperem suis versiculis elucubratu ad *Cicutas* non posse satis expurgare vitium auaritiæ ab animo diuinitum; a quibus carminum suorum mercedem expe-ctabat, ac tantum non efflagitabat æruscator, ijs afferens & accinens carmina sua venalia & poscinumnia; nec iisdem versibus posse suum animum satis expurgare mœtore paupertatis, quæ ipsummet ad eos pangendos impulerat; quoniam inuita Minerua, coactisque Musis, carmina scriberet ad lucrum. Artificiose vero per, quod non desit habentem, describere potuit & diuitem, qui habet id quod nihil sibi desit: & se pauperem, qui non habet quod sibi deest ad uitium congruum dignitati pristinæ, de qua per bonorum proseriptionem deciderat. Scite vero *Cicutarum* nomine signauit versus non elaboratos, adeoq; non suaues, neque flexanimos, qui posuit alibi discrimen hoc inter Lyram, & tibias, quæ *Cicutarum* species existunt

„ Sonante mistum tibijs carmen lyra:
 „ Hac Doricum, illis barbarum.

Agnouerat enim Horatius ex Platonis Ione, ac experiebatu in semetipso, Poetas, vbi furore diuino quodam afflati versus efficiunt, vltro Musis ad ipsos aduentantibus, assistentibusque sibi sponte, nullo negotio pangere carmina suauissima, & ad harmoniam elaboratissima, mirifice animos percellentia, purgantiaque prauis, ac vehementibus passionibus iræ, mœstitiæ, libidinis, auaritiæ, & alijs id generis; qualia carmina pleetro facile Poetæ diuinitus ita incitati recte concinunt ad Lyram. Vbi vero Poetæ, Musis inuitis coactisque, versus cedere coguntur a paupertate venales, poscinumnios nœdum, sed æruscatores, etiamsi, propter artis peritiam, aliquos eorū ducunt ad Lyram habiles, & elegantes, attamen vna cum illis multo plures inharmonicos, atque barbara rusticitate canunt insuaues, aptos ad *Cicutas*, fistulas, tibialque pastorales, auribus etiam poetæ parum gratos, ne dum auditoribus ingratos; de quibus & Virgilius taxans imperiti poetæ carmen, ait,

„ . . . non ne tu in tritijs indocte solebas
 „ Stridenti miserum stipula disperdere carmen?

& Statius

„ . . . taucis concentibus agis
 „ Et lituis aures circumpulsantur acutis.

At versus non ad *Cicutas* insuaues & inharmonici, barbare circumpulsantes auditum & animum, sed ad Lyram ducti, harmonici, flexanimi sunt, & animum expurgant malis affectibus, demulcent, ac illi persuadent quæcunque Poeta desiderat. De qua re multa nobis a Boethio proponuntur exempla veterum in exordio suæ Musicæ. Vulgatum quippe est, inquit, quam sæpe iracundias cantilena suppresserit: quam multa vel in corporum, vel in animorum affectionibus admiranda perfecit. Cui enim est illud ignotum, quod Pythagoras ebrium adolescentem Taurominitanum, sub Phrygij modi sono incitatum, spondæo succinente reddiderit mitiorem, & sui compotem? Nam quum scortum in riuales domo esset clausum; atque ille furens vellet domum amburere; quumque Pythagoras stellarum cursus (vt ei mos nocturnus) inspiceret: vbi intellexit sono Phrygij modi incitatum multis amicorum admonitionibus a facinore noluisse desistere; mutari modum præcepit; atque ita furentis animum adolescentis ad statum mentis pacatissimæ temperauit. Q. scilicet M. Tullius commemorat in eolibro, quem de Consilijs suis composuit, aliter quidem, sed hoc modo: Sed

b. 1. post. t. 49
 & 1. Elench.
 cap. 3.

Epod. 9.

Theb. 6.

f. cap. 1.

Historiæ de
 miris effectibus
 musicæ

in aliqua similitudine adductus, maximis minima conferam; ut quum violenti adolescen-
 tes, tiliarum etiam cantu (ut fit) instincti, mulieris pudicæ fores frangerent; admonuisse ti-
 bicinam, ut spondæum caneret, Pythagoras dicitur; quod quum illa fecisset, tarditate mo-
 dorum, & grauitate canentis, illorum furentempetulantiam confedasse. Terpander, atque
 Arion Methymneus Lesbios, atque Jones, grauissimis morbis cantus eripuerit præsidio.
 Ismenias vero Thebanus Boeothiorum pluribus, quos ischiatici doloris tormenta vexabant,
 modis cunctas fertur absterxisse molestias. Sed etiam Empedocles, quum eius hospitem qui-
 dam gladio furibundus inuaderet, quod eius ille patrem accusatione damnasset, inflexisse
 modum dicitur canendi, itaque adolescentis iracundiam temperasse. Quin Ægyptus etiam
 adulter, non antea potuit vxoris Agamemnonis pudicitiam expugnare, nisi iam interfecto
 Cantore poeta, quem Atrides ad Ilij profectus obsidionem, Clytemnestræ custodem reli-
 querat, qui cantu, carmineque suo castitatem illius seruaret; ita siquidem Homerus & de
 Ægypto:

- Ille desidiosus in secessu Agri equos pascentis
 Multum Agamemnoniam vxorem demulsit verbis.
 Ipsa quidem antea certe abnuebat facinus indignum
 Diua Clytemnestra (mente enim utebatur bona,
 Etenim aderat Cantor vir, cui plurimum mandarat
 Atrides ad Troiam profectus seruare vxorem)
 Sed quum iam ipsum fatum Deorum irretiuit ad hoc ut domaretur,
 iam tum ipsum Poetam ducens ad insulam desertam,
 Dereliquit auibus laceratio, & rapina fieri.
 Ipsam vero volens volentem duxit suam domum.

Verum & idem Homerus Achillem, vehementer indignatum ob ereptam sibi Briseiden a
 Græcis, inducit iracundiæ suæ leuamen a cantu citharæque sono sibi comparantem. Virgilio
 Pan Siringæ cantu curat oues ægras, & pastores. Enim vero Virgilij versus illos in Alexi,
 Pan primus calamos cera coniungere plures
 Iniituit: Pan curat oues, ouiumque magistros:

ita recipio, quod Pan homo fuerit astronomiæ, Musicæ, medicinæque peritissimus; qui
 sphaerarum cælestium harmonicam symmetriam organo siringis imitatus, eius harmonico so-
 no cantuque sciuerit ouium morbidarum, pastorumque; valetudine laborantium multas ægri-
 tudines curare. Matthæolus in Dioscoridum agens de veneno Tarantulæ scribit: [Idios
 vidi ego nonnunquam in plateis iacentes, & in Xonodochijs, qui prædictis affectibus tor-
 quebantur (multa vero & sæua eorum symptomata numerauerat) Sed mirum certe quam
 facile huiusce veneni vis musica mulceatur. Quandoquidem (ut equidem attestari possum)
 auditis lyricis instrumentis, vel tiliarum sono, primo statim occurru isti a Tarantula a lan-
 guoribus cessant, & in medium tripudiare, & saltare incipiunt, tamque diu rem prosequun-
 tur, ac si sani essent, & nullo vnquam tenerentur dolore. Quod si eueniat, ut tibicines tan-
 cillum conuiescant, non multo post tempore in terram concidunt, & ad pristinos redeunt
 languores; nisi tandem indeficiente sonitu saltent, atque tripudient, donec veneni virus par-
 tim insensibiliter per cutis meatus, partim per sudorem exeat, & discutiat. Ob id igitur
 tibicines stipendio conducuntur, alternatimque mutantur, ut absque vlla penitus intermis-
 sione tandem tripudient, quousque penitus curati quiescant. Quum tamen dum hæc agun-
 tur, sint qui antidotis eos corroborent, nimirum mithridatio, theriaca, & alij, quæ vena-
 nosorum moribus aduersantur.] Musica vero primario commouet ac afficit animam; ad
 animi vero magnas affectiones & motiones vehementer etiam alterari, commoueri, & affi-
 ci corpus, omnino necesse est; ut sæpe videmus obseruatum a Galeno. Ceterum quid hanc
 veritatem profanis autoritatibus, & experimentis probare contendimus? nonne clara læ-
 gitur in Sacra pagina? Spiritus autem Domini recessit a Saul; & exagitabat eum spiri-
 tus nequam a Domino. Dixeruntque serui Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat
 te: lubeat ergo Dominus noster, ut serui tui, qui coram te sunt, quærant hominem sci-
 tem psallere cithara, ut quando arripuerit te Spiritus Domini malus, psallat manu sua, &
 leuius feras. Et ait Saul ad seruos suos: Prouidete ergo mihi aliquem bene psallen-
 tem

Musica vt
 corporis
 ægritudi-
 nis curat.

1. Reg. 16.

A ,, tem, & adducite eum ad me. Et respondens vnus de pueris : ait : Ecce vidi filium Isai
 ,, Bethleemitem, scientem psallere, & fortissimum robore, & virum bellicosum, & pru-
 ,, dentem in verbis, & pulchrum, & Dominus est cum eo. *& mox*, Igitur quodocunque
 ,, spiritus Domini malus arripiebat Saul, tollebat Dauid citharam, & percutiebat manu
 ,, sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus.
 Verum enim vero speciatim harmoniæ suauitate pelli diuitum ex animis auaritiæ, & anguo-
 rem ex animo pauperum, antiqui nobis insinuare voluerunt fabulamento suauissime modulatis
 Orphei, coniugem Eurydicen ab auarissimo Plutone tantum nõ impetrantis, & cruciatorum
 in inferno pœnas atrocissimas mitigantis. Quis enim Plutone ditior, qui diuitiarum deus a
 gentilibus colebatur? & auarissimus habebatur? id enim & in Sacris literis Dæmonium
 nomine Mammonæ diffamatur; etenim apud Matthæum ^m Lyranus ait: *Mammona Syria* ^{m cap. 6.}
lingua, diuitiæ; quibus seruire, Deum negare est: non dicit habere, quod fieri licet; vt bene
dispenset; sed seruire, quod est avari. Auaritia vero Plutoni tribuitur, qui mortuorum
 omnium animas, de sententia gentilium, acquirens, nullam patitur extra suos carceres abi-
 re, tanquam suas diuitias custodiens. Orpheus tamen ab eo dilectam coniugem mortuam
 dicitur obtinuisse suauitate cantus, quo damnatorum pœnas etiam mitigauerit, vt ait Virgi-
 lius ^m de Orpheo, Manilius ^o Ouidius ^p & alij plures Poetæ Classici. Quum igitur hæc omnia ^{n 4. Geor.}
 nosset Horatius, non ab re putabat, posse se verbis ex animo suo mœrorem ex egestate ^{lib. 3. rer.}
 nascentem lenire, simul & ex animo diuitum expellere spiritum Auaritiæ, quæ seruitus Ido- ^{astron.}
 lorum ^p dicitur: canendo nimirum mane carmen apud eos, quod antecedente nocte forma- ^{p l. 10. Meta.}
 uerat. Sed quum id ipsum inefficax experimento cognosceret ad propositum, optatumq;
 finem assequendum, quia uersus impulsu paupertatis ad cicutas inharmonicos, & insuaues
 compegisset, non autem flexanimos, & suaues, ad lyram habiles, sine Musarum assatu; prop-
 terea fatetur aperte, ad expurgandum animum tam diuitis ullius auaritiæ spiritu malo, quam
 etiam sui pauperis mæstitia uexantis inopiæ, non esse satis *Cicutas* vllas, uersiculosque, a
 coactis Musis extortos uiolentia paupertatis. Quin etiam se mox excusat Horatius alia rati-
 one, non posse se uersus Lyricos, suauesque, Floro mitendos pangere, quod harmonici
 uersus a Poeta scribantur procul a tumultibus urbanis, in nemore, syluisque, camœnarum
 suauiorum proprijs habitaculis; ait enim, ubi nocturnos diurnosque strepitus Urbis eua-
 merasset;

- ,, I nunc, & uersus tecum meditare canoros.
- ,, Scriptorum chorus omnis amat nemos, & fugit Vrbes.
- ,, Rite cliens Bacchi, somno gaudentis & umbra,
- ,, Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
- ,, Vis canere, & contra cæca sequi uestigia patrum?

& mox:

- ,, Fluctibus in medijs & tempestatibus Urbis
- ,, Verba Lyræ motura sonum connectere digner?
- ,, Multa fero vt placem genus irritabile Vatum,
- ,, Quum scribo, & supplex Populi suffragia capto, &c.

Quibus aperte fatetur Horatius, non posse se carmina suauiæ & flexanima componere, mo-
 tura Lyræ sonum harmonicum; sed tantum rudia, digna cicutarum sono stridulo, & insuaui,
 vt pote qui primus in infantia Musices ortus est obseruatu Lucretij ^r dicentis:

- ,, At liquidas auium voces imitariet ore
- ,, Ante fuit multo, quam læuia carmina cantu
- ,, Concelebrare homines possent, aureque iuuare,
- ,, Et Zephyri caua per calamorum sibila primum
- ,, Agresteis docuere cauas inflare Cicuras.
- ,, Inde minutatim dulcis didicere querelas,
- ,, Tibia quas fundit digitis pulsata canentum,
- ,, Auia per nemora, & siluas, saltusque reperta,
- ,, Per loca pastorum deserta, atque otia dia

^r lib. 5.

Sic Horatius, inquam, in Urbis tumultibus, Musis inuitis asserit se non posse scribere versus, nisi rudes, aptos ad *Cicutas*; qui propterea nequeant satis expurgare diuitum animos auaritia, & eos exorare suos ut versiculos munerent: neque satis valeant expurgare se pauperem potam mœrore eruciantis egestatis, in quam eeciderat depulsus proscritione bonorum, tum quod inuitis Musis impelleretur ab audaci paupertate ut versus scriberet: tum etiam quod in Vrbe Roma, nocturnis diurnisque tumultibus nunquam non obstrepente plurimum, poeta pacatum atque purum animum habere non possit, quo profus opus est ad efformandos versus elaboratos, Lyrae sono dulci & harmonico pares. Quum ergo non nisi rudes versus ad *Cicutas* aegrestes pangere queat, quibus expurgare satis nunquam potest, neque diuitum animos auaritia, neque suum inopiae mœrore, melius sibi putat dormire noctes integras, quam vigilare scribundis versibus inutiliter. Ceterum & ad hunc sensum, si mihi liberet criticum agere; qui scio veteres autores olim singulos, ante typographiam inuentam, ex vnius ore dictantis amanuensisibus multis simul exscribentibus, facile contingere potuisse, ut voculam *expurgare*, scripserit aliquis *expugnare*, aut vicissim, dicentem Horatium *Cicutas* potest non posse satis *expugnare* diuitum auaritiam, neque suae paupertatis anguorem, amanuensis exceperit *expurgare*, qui textus ad nos peruenit. Sed non ita libenter criticus agens, priorem explicationem magis idoneam censeo, textui vulgato & communi vim non afferentem ullam. Dispar autem fuit Maronis & Horatii conditio, tum quod Virgilius Mœcenatem habuit patronum, & Augustum, viros magnanimos ac liberales, pronosque maxime ad larga munera largienda bonis poetis: E contra Venusius auaris diuitibus carmina sua frustra canebat: tum quia Virgilius absolutissimum opus Georgicorum, Musis omnibus benefaentibus composuit, & obtulit Augusto; quum Horatii carmina cum Virgilij Georgicis comparanda non sint; quin etiam neque cum Æneide, licet ab autore suo minus probata, tantumque non igni damnata; quam tamen Iliadi prætulisse videtur ipse Propertius; nam *Æneidos vix dum captae tanta exitiis fama*, inquit in Virgilij vita Seruius, *ut Sextus Propertius non dubitavit sic predicare*:

„ Cedite Romni Scriptores, cedite Graij:
„ Nescio quid maius nascitur Iliade.

Tum quia Virgilius æquo magis animo ferebat bonorum suorum proscritionem, & paupertatem; quam molestiam sibi leniri sentiebat etiam a suis pastoralibus *Cicutis*: Horatius ex aduerso magis oppressus ab animi languore, paupertatis angustias habebat molestiores, quæ cedere nequibant, neque demulceri suis versiculis. Vnde tanquam inuites deposuit *cicutas*, sonoraque tibiæ & lyram; easque tacitas pendere voluit e clauo: sicut aliquando

* 3. Carm.
ode 19.

dixit,

„ Insanire vacat, cur Berecynthiæ
„ Cessant flamina tibiæ?
„ Cur pendet tacita fistula cum lyra?

Quia scilicet ad lyram canere non poterat in Vrbe nimium obstrepera diu noctuque: *Cicutis* rudibus ac minus suauibus nihil proficiebat, nihilque suae paupertati prospiciebat. Cantus enim ad *Cicutas*, ut pote in Poeseos incunabalis ortos, autore Lucretio, rudes admodum fuisse, constat e Pictura, cui Poesim comparat Horatius alibi; dum ait,

* in Arte.

„ Pictoribus atque Poetis
„ Quilibet audendi semper fuit æqua potestas.

* l. 10. var. Hist. c. 10. Nam Eliani testimonio *quum ars pingendi iam ortum duceret, & quodammodo in lacte fascijque versaretur, adeo rudi & impolito stylo depinxerunt animantia, ut adscribere ad ea pictores necesse esset, hoc est Bos, illud equus, hoc arbor.*

Ista paulo iusius traçanda mihi fuerunt ad illustrandum Horatii locum tenebrosissimum, & ad enodandum nodum Gordiano minime concedentem. Tuum erit, optime Patine, iudicare, num illum apte dissoluerim, quem scindere nolui, sed integra retinere singula verba contextus Horatiani, eaque sumere in significatione maxime propria.

De Veneno veterum Cicuta temperato, quoddam fuerit.
Cap. CLXXV.

AD alteram vero tuam quaestionem, *Quoddam sit illud venenum Atheniense publicum, Cicuta temperatum, quo Socrates, Phocion, pluresque alij sublari sunt? quum Cicuta Gallica, & Italica, praeter capitis quandam grauitatem, & mentis aliquam motionem, praesentaneum non afferat interitum? Quid dicam? Poteras, Cl. Vir, de proposito, consulere Medicum aliquem Massiliensem, num in annalibus vrbis illius inueniretur eius veneni descripta temperatio, compositioque per Cicutam; Enimvero Valerius maximus in loco abs te citato peragens de institutis Massiliensium, clare fatetur: *Veneatum cicuta temperatum in ea ciuitate publice custoditur; quod datur ei, qui causas sexcentum (id enim Senatus eius nomen est) exhibuit, propter quas mors illi sit expetenda, cogitatione virili, beneuolentia temperata, que neque egredi vita temere patitur, & sapienter excedere cupienti celerem fati via praebet, ut vel aduersa, vel prospera nimis fortuna (utraque enim finiendi spiritus, illa ne perseueret, haec ne destituat, rationem praebuere) comprobato exitio terminatur. Quam consuetudinem Massiliensium, non in Gallia ortam, sed e Graecia translata inde existimo, quod illa etiam in insula Cea seruari animaduertit, &c.* Tu quidem id violentiae non arbitraris inesse soli Cicuta, sed aliquid virulentius illi permistum fuisse censeres, quod exitialem omnino Cicutam reddiderit, de se non mortiferam; idque quidnam extiterit, a me postulas. Verum enim vero nec in Italia venena nascuntur, vbi Virgilio teste*

2. Quastio de veneno publico veterum dicitur.

lib. 2. c. 6.

b 2. Georg.

nec miseros fallunt aconita legentes:
Cicutaque vel ipsa, Plinio comeditur in patinis innoxie; nec Italus Fabricius, Plutarchi relatu, Pyrrhum, hostem Romanis infensissimum, veneno necare voluit, quod Pyrrhi Medicus proditor Domino se daturum pollicebatur; inde sibi praemium a Romano Duce frustra sperans nedum, sed effugitans, irrisus Fabricio, supplicioque puniendus Regi denunciatus. Itaque Medici venenorum non compositionem, sed medelam ostendere consueuimus: Veru[m] vt innocens ipse tibi morem geram in proposito, censeo tecum, Cicutam Italam, & Gallicanam vires non habere mortiferas. Massilienses autem, qui Graecorum Colonia fuerunt, e Graecia comporari curarunt ad se Cicuta succum, in peregrina illa regione vere lethalem; qui succus venenum publicum apud Massilienses custodiebatur. Venenum autem id e Graecia translatum, apud Magistratum publicum seruabatur, ad necem inferendam fontibus, ijs de causis quas retulit Valerius. Nec ad addendam vim Cicuta Graecanicæ, vere de se lethali, quicquam aliud addebatur, quam vinum pro cito vehiculo ad viscera principalia. Quæ quidem omnia plane constant apud Plutarchum, Plinium, Dioscoridem, atque Matthaëolum. Namque Plutarchus primum in Phocione scribit: Quum Titidus in carcere cicutam cerneret teri, quæstus est, & deplorauit calamitatem suam, quod iniuste cum Phocione occideretur: & tu non præclare agi, inquit, putas tecum, quod sustolaris cum Phocione? Rogante quodam amico, numquid ad filium vellet Phocium? maxime, inquit, iubeo vt iniuriarum populi Atheniensis obliuiscatur. Nicocle, qui amicus eius fidissimus erat, rogante, sibi vt permitteret priori venenum haurire: Hæc quidem, inquit, grauis mihi, Nicocles & dura est petitio: Verum quia nihil tibi per omnem vitam denegauit aliud, hoc quoque largior. Vbi biberunt iam omnes, defecit venenum, & carnifex aliud negauit se triturum, nisi duodecim drachmæ essent sibi numeratæ, quanti denarij pondus veniebat. Quum intercederet mora, & tempus traheretur, Phocion, accersituro quodam amico, ait, Anne gratis quidem mori Athenis liceret; petijssesque, vt carnifici illud æris daret. Hæc ille. Vnde constat, Athenis venenum Cicuta publicum non fuisse, quia custodiretur apud Magistratum publicum, vt Massiliæ; sed quia publice venderetur a Seplastiarijs cicuta succus, exsiccatu ad Solem, & in pastillos redactus, terendos, & in vino dissolutos exhibendos morituris. Quod alibi testatur idem Plutarchus aiens, Lacedæmone Mineruæ Chalcoeci templum repertum est compilatum, intusque iacens inanis lagena. Ea de re quum inter multos, qui accurrerant, disquireretur, quidam e corona hominum: si vultis audire, inquit, ego vobis exponam quid mihi in mentem venerit de hac lagena: Existimo sacrilegos rem aggressos ita periculofam, prius Cicutam bibisse,

lib. 25. c. 12 in Pyrrho.

Cicuta Venenum publicum quomodo diceretur Athenis, & Massiliæ de Garrulitate.

33 se, ac vinum secum attulisse, ut si fallerent, epoto mero vim veneni diluerent, incolumesq;
 33 discederent; si vero deprehenderentur, ante tormenta facili ac dolore vacua morte de-
 33 cederent. Hæc illo fato, res tam intricata ac perplexa visa fuit, non suspicantis aliquid ta-
 33 le, sed scientis. Itaque circumfusi homini, aliis aliunde cœperunt interrogare, quisnam
 33 esset? cuius notus? & unde ista haberet cognita? Denique hoc modo examinatus, con-
 33 fessus est, se vnum de illis esse facilegis. Quare vel hinc patet, apud Athenienses, solum
 33 Cicutæ succum, absque virulentioris veneni permissione, mortiferum fuisse venenum; præ-
 33 sentaneum quidem cum vino meraciore potatum; at vero segnius cum alio liquore; quod
 33 tamen vino deinceps epoto prorsus extinguitur, ut ait in *Lyside* Plato, scribens vinum esse
 33 Cicutæ venenum. Apparet hinc etiam, apud Græcos venenum Cicutæ publice prostrare
 33 *lib. 25. c. 13* 33 cuiusq; sibi emere cupienti a pharmacopœis. Plinius etiam ait, Cicutæ venenum est pu-
 33 blica Atheniensium pœna iniusta; ad multa tamen vsus non omittendi. Semen habet no-
 33 xium: caulis autem & viridis estur a plerisque & in paninis. Lewis hic, gesticulatus,
 33 ut calami, nigricans, altior sæpe binis cubitis, in cacuminibus ramosus: fo-
 33 lio coriandri, teneriori, graui odoratu. Semen aniso crassius: radix concaua, nullius
 33 vsus. Semini, & folijs refrigeratori a vis; quæ si enecat, incipiunt algere ab extremitati-
 33 bus corporis. Remedio est, priusquam perueniatur ad vitalia, vini natura excaustoria:
 33 sed in vino pota irremediabilis existimatur. Succus exprimitur folijs floribusque; tunc
 33 enim maxime tempestiuum est: Semine trito expressus, & Sole densatus in pastillos, ne-
 33 cat, sanguinem spissando. Hæc altera vis; & ideo sic necatorum maculæ in corporibus
 33 apparent. *& mox*, Maxima vis natæ Susis Parthorum: mox Laconicæ, Creticæ, Asiaticæ.
 33 In Græcia vero Megaricæ, deinde Atticæ. Quæ Plinius decerptis videtur a Dioscori-
 33 *lib. 4. c. 74* 33 de scribente, tum Cicutæ lethale venenum inest; suiq; vi refrigeratori necat. Remedio
 33 est, vini miraculi potus. Succus exprimitur cõtulis cacuminibus, priusquam semina & co-
 33 mæ siccescant: qui Sole densatur in pastillos. Multus ad medendi rationem usus est aridi.
 33 *& mox*: Efficacissima vis Creticæ, Megarensi: mox Atticæ, & in Chio, & in Cilicia nascen-
 33 *lib. 6. c. 11* 33 ti. tum: Cicutæ pota vertiginem excitat, oculis caliginem offundit, ita ut ne minimum
 33 cœtatur, singultus ciet, mētē turbat, extremi artus gelantur: demq; conuuls, suppres-
 33 so arteriæ spiritu, strangulantur. Ad quæ loca *Matthæolus* cōmentaria ponens ut quidem
 33 *ad lib. 4* 33 primum *Ceterum in Italia Cicutā non adeo exitialem esse. Eam in Hetruria si asini depiscan-*
 33 *Diosc. c. 74* 33 *tur, postmodū somno & torpore capiuntur, ita ut non tantū stupidi, sed plane mortui videantur.*
 33 *Id quod aliquando rusticos huius rei ignaros fecellit. Nam dum asinis, quos mortuos credebant,*
 33 *pellem ad vsuū detrahent. accidi mirum, quod in medio fere opere asini experrecti sunt, non*
 33 *sine magno excoriantium terrore, aique ingenti spectatorum risu. Cicutæ breuiter meminit Ga-*
 33 *lenus lib. 7. simpl. med. ubi tantum omnibus notum esse scribit, quod in extremo refrigerantis*
 33 *sit facultatis. Et in lib. Quod animi mores corporis temperaturam sequantur, cicutæ potu il-*
 33 *lum fieri amentiam tradidit, quam a cicutā ipsa Græci Conion appellant. Hoc nobis contigie*
 33 *videre, ut largius libro sexto explicabimus, in quibusdam, qui imprudenter cicutæ radices pa-*
 33 *stinacæ vice decoctas comederant. Nam ad eum locum in h. Cicutæ historiam, & facultates,*
 33 *quibusque in locis magis exitialis proueniat, ita copiose retulimus libro quarto, ut opus non*
 33 *sit ea hoc loco repetere, nec plura nobis restent addenda. Sed iam ad vires eius veneficas tran-*
 33 *seundum est. Potā h. ec. vel in cibis sumpta (ut Dioscorides inquit) vertiginem excitat, vsuū*
 33 *adimit, oculis sanguine offusa, & mentem vsque adeo perturbat, ut in furorē agi videantur,*
 33 *qui hauserint. Quæ omnia experimento nobis comperita sunt. Quippe quum rusticus quidam*
 33 *magnifici Ioannis a Turri vinitor, non longe a Goritiæ arce suas coleret vineas, ligone forte for-*
 33 *tuna erutis cicutæ radicibus, secumque domum delatis, pastinacæ radicis loco decoxit, comedit-*
 33 *que in cœna una cum uxore; mox statim (quæ rusticorum consuetudo est) ambo incre cubatum.*
 33 *Media autem nocte, a somno expergescēt, omni penitus amissa ratione, huc atque illuc per do-*
 33 *rum in tenebris vagabantur, amentia, & furore ducti; unde adeo caput, faciem & oculos in*
 33 *parietes percusserunt, ut mane accurrentibus vicinis, partim percussionibus tumidi, partimq;*
 33 *effuso sub cute sanguine liuentes, tumētibus admodum oculorum palpebris, horrendam ac*
 33 *monstruosam ostenderent faciem. Vocor ego statim ad curam, percontatisque domesticis, qui-*
 33 *bus eductis in cœna vicinasset, repert hos cicutæ esuisse radices, quas pastinacæ esse credide-*
 33 *rant.*

- A**rant. Quandoquidem mihi in propinquam vineam adveni, ostenderunt illi locum, ubi rusticus ille radices effoderat; ibique inveni alias cicuta radices, quae iam folia emittere incipiebant. Quare perspecta, celeriter ad agros redij, quos quidem non multo post tempore, Deo adiuuante, in pristinam mentem & sanitatem restitui; tametsi percussio curatio multo longior fuerit, quam veneni. Decepta quoque hisce radicibus est superioribus annis quaedam nobilis matrona a Coloreto Pitinensis, quae cicuta radices proprio in horio effossas toti familia decoxit, praeibitque esilandas cariotarum loco. Quinetiam Monachum Franciscanum curauimus, qui pluribus mensibus modo amentia, modo furore agebatur, quod cicuta folia hortensis petroselin vice piscium quorundam in sculis imposta comedisset. *Caveant igitur omnes, ne in hac veniant discrimina, &c.* Quibus euidentissime patet, Cicutam Italico, uel Gallicano solo natam, succo suo non posse mortem afferre; sed solum ortam in Graecia, Suisque Parthicis: & hanc omnem habere succum e floribus & folijs expressum salutare praesidium ad multos morbos. At vero succum ex illarum exterarum seminibus expressum, in Sole siccatum, & in pastillos compactum, amissa Solis aëtu siccante qualibet natua humiditate, qua leniebatur utrunque ferocitas illius, nimia frigiditate spiritus omnes in sanguine degentes extinguentem interire. Quae quidem frigiditas, ut uino generoso postea super hausto corrigitur, ac eneruatur, ita uino simile potu cum Cicutae succi siccati pulueribus tritis, tanquam uehiculo, citius prouehitur ad Cordis calorem, & spiritus omnes extinguendos in sanguine. Sic ergo cicuta nostras exitialis non est necessario, sed solum succus e femine tantum Cicutae Sufianae Parthicae, Graecicaeque expressus, & ad Solem omni natua humiditate siccatus, & in pastillos compactus. Quorum denarij pondus contritum, & in uino meraciore dissolutum, absque rei ullius alterius adiectu necauit apud Athenienses tum Theramenem, qui non frustra propinauit Critiae^l qui causa potissimum eius mortis fuerat; iocabatur enim uir fortissimus in morte: tum Socrates animo mitiore, qui non nihil spargendo liquoris e poculo ueneni sacrificare uoluit; nullam vindictam de Melito, vel Anito, suis atrocissimis accusatoribus cupiens, aut orans aduersus eos Numina, sed ut felix esset sua de praesenti uita transmigratione: tum Phocionem, qui mitiore adhuc animo mandauit filio ut obliuisceretur omnino iniuriarum Atheniensis Populi, quorum decreto necaretur iniuste: tum etiam alios complures. Qui quidem cicuta succus propterea publica poena dicebatur Atheniensium, & quod publice venderetur unicuique; sicut e Plutarcho nouimus: & quod indifferenter fontibus, & in fontibus a triginta Tyrannis, & a Populo bibendus decernebatur. Custodiebatur autem apud Massilienses a publico Magistratu, & quod adeo virulentam Cicutam non habentes in proprijs finibus, cogebantur eam sibi curare transferendam e Graecia: & quod saniore consilio non permittebant unicuique liberum esse uita sponte, temereque decedere; ut inuinit allato antea loco Valerius. Neque mirum est, eandem herbae speciem in quibusdam terris lethalem esse, & in alijs mitescere quoquo pacto; nam tale quid obseruant peritiores de arbore Persea, non autem de Persico, vulgi supina quadam ignorantia diffamato; siquidem tum Plinius ait^m Nam Persica arbores sero & cum difficultate transiere; ut quae in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Aegypto carum fuerat hospitium. Falsum est uenenata cum cruciatu in Persis gigni, & poenarum causa a Regibus translata in Aegyptum, terra mitigata. Idenim de Persea diligentiores tradunt, quae in totum alia est: myxis rubentibus similis, nec extra Orientem nasci uoluit. Eam quoque eruditores negauerunt ex Perside propter supplicia translata. Sed a Perseo Memphis satam; & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituit in honorem Atrai sui: semper autem folia habet, & poma, subnascentibus alijs: & ipse Theophrastus de Persea scribit. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translataeque in Aegyptum, mutata natura, in cibos receptam. Ita de Cicutam putandum, eam Suis, & in Graecia mortiferam esse, non item in Italia, neque in Gallia: Nec uilius admistione uirulentioris indignisse apud Athenienses, ut ab eis damnatos interimeret.

Cicutae succus exitialis qui fit.

^l Cic. in 1. Tuscul.

^m 1. 15. c. 13.

ⁿ 2. Hist. e. 3.

De uiribus Antimonij, eiusque usu in Medicina. Cap. CLXXVI.

Qum itaque Graecanici soli Cicutam sola sibi sufficeret ad mortem inferendam, non est ut illi subitum adiunctum esse dicamus, quo illa de se non lethalis efferaretur in hominum

num perniciosam (quod ultimo loco suspicabaris, in clypeo Patine) siquidem cicuta nocet vi
 sua refrigeratoria vehementi calorem vitalem nimium eneruando, ac extinguendo; quam A
 intendere nullo modo potest antimonium, cui non est intensior vis refrigerandi quam cicuta;
 nam & autore Galeno sibi ad facultatem exsiccantem adiunctam habet adstringentem, nulla facta mentione refrigerantis, ut qua non polleat: & experimento constat antimonium vim habere potentissimam euacuandi, proptereaque non segnem excitandi calorem inuatum ad expurgandum, & ad humores noxios extra corpus expellendos; quod efficere non posse cicutam antea notauius, quæ frigiditate sua calorem eneruans, eum ineptum reddit ad euacuationem noxiorum. Quare tantum abest ut Antimonium vim exitialem cicuta valeat intendere, quod potius calorem naturalem excitans eam hebetet. Sane de caloris excitatione ab hausto antimonio Matthæolus historiam refert præclaram. Nec obest, a vino cui vis inest excaustoria, cicuta venenum, frigore necans, irremediabile reddi; quia non præstat id vinum caliditate sua, sed fluxili tenuique substantia sua, multæ participæ humiditatis; qua fit aptum vehiculum cicutæ vaporibus impense refrigerantibus, eos occyissime deferens in Cor, & Cerebrum, ubi calorem vitæ fundamentum extinguunt: Antimonium vero siccam, & densam, adstringentemque naturam obtinens, non potest esse vehiculum ueneno cicutæ ad ea membra principalia, calorem in eis extincturo. Minus obest vulgatum dogma, vitam calidam, promdeque cicutam, in viuentium genere degentem, calidiorum esse, minusque frigidam in animato sibi; cuius propterea frigiditas, etiam Dioscoridi nota, valeat intendere cicutæ frigiditatem; etenim primo frigiditas antimonij longe minor est, quam cicutæ; quum calorem non extinguat, nec eneruet, ut frigida cicutæ vis. Deinde dogma commune non est absolute recipiendum; alioquin ignis inanimatus foret cicuta frigidior, quæ planta uiuit. Sed, ut ait Aristoteles comparabilia solum ea sunt, quæ continentur in eodem ordine, suntque consimilis naturæ. Quare dogmatis communis, Animatum calidius inanimato, genuinus intellectus est, quod cicuta uiuens calidior sit cicuta non amplius uiuente; quia mors illi contigit ex innati sibi caloris extinctione; similiterque de quouis alio uiuente dicendum, illud esse scilicet inanimato suo cadauere frigidius. Modo cicutæ succus non est cicuta uiuens, nec habet in se caloris cicutæ prius uiuentis gradum ullum. Quare sibi cicutæ succo uenenato, frigiditate sua mortifero, calidius est; etiam si a Dioscoride ponatur in genere frigidorum, collatione facta cum remedijs temperatis. Quinimo leuem habet vim refrigerandi sibi extrinsecus vlcibus admotum; quo sensu Dioscorides ipsum refrigerare scribit; at intrinsecus haustum excitat naturam caliditatem, & absolute minus frigidam est, siue magis calidam quam cicutæ succus, cuius propterea non potest vim excellenti frigiditate noxiam intendere, magisque mortiferam efficere. Quumque videam Dioscoridem, & Galenum non omnino proserbere sibi ex usu præsidiorum medicinalium, nec ego tanquam purum purum venenum, veneno cicutæ nocentius antimonium Medicus exhorruero. Tibi tamen, optime Patine, lubens assentio, non debere promiscuum esse usum huiusce medicaminis in omnibus ægrotantibus absque delectu; præsertimque prægnantibus, infantibus, decrepitis, ac omnino uires imbecilliores obtinentibus exhibendum non esse sibi existimo; sed tamen robustioribus, & extremo quopiam morbo laborantibus, usum antimonij non penitus interdicere. Bis enim eo cum felici curatione non ita pridem ut mihi contigit; primo quidem, anno pestilentia Patavij grassantis 1631. quum domi coniugem haberem bubone pestifero laborantem in inguine, simul & anthrace in crute: pariterque pedissequam vxoris bubone similiter in inguine consiliatam: utrisque propinaui infusum antimonij ad sex uncias: nempe vinum album generosum, in quo per integram noctem permanserant grana quindecim antimonij rite præparati: relicto sibi toto in fundo vasis ad alias infusiones plures; non autem exhibita portione prorsus ulla substantiæ sibi. Quo infuso potu, post quaternas horas utraque vehementer agitari, & eijcere multa tum per vomitum, & secessum, tum etiam per sudores copiosos. Qua materia pestilenti euacuata, post paucos dies utraque sanitati restituta: licet vxor non antequam carbunculo ignito ferro penitus amustus fuerit ad intimas radices, nempe donec viua caro substrata, dolorem a caustico sentiens, vociferationes excitauerit. Non multo post Jo: Baptista Bertinatus I. C. Veronenfis, amicus Patavij degens, ex esu malorum fungorum, cum

A cum vxore sua, totaque familia, iam morti proximi sulfocabantur, frigidis iam sudoribus animam agentes : quibus accersitus exhiberi iussi singulis drachmam vnam mithridatij, cum admisti animonij præparati granis duobus . Ex quo bolo deuorato, breui vomentes, & alio pellentes omnem virulentiam fungorum lethaliū, sanitatem pristinam adepti fuerunt. Raro tamen, & non nisi maximo quopiam in morbo, vel non dante Medicis inducias ad vsum aliorū præsidiorum, vel eludente reliquorū medicaminum vires, antimonio vtendū arbitror.

Hæc ea sunt, eruditissime Patine, quæ tibi rescribenda meum ad animum, & ad calamum venere. Tu ea boni consule, ac me ama : meoque nomine plurimum saluere iubeas arctissimum, eruditione, morumque suauitate bonis & doctis omnibus dilectissimum Naudæum. Vale feliciter. Dabam Patauij e meo Scalumnæ Museo, Idibus Januarij MDC LII.

De Cicuta facultate molliente Quæsitum. Cap. CLXXVII.

*Doctissimo Viro, D. Fortunio Liceto, Philosophia Phænici,
& in Patauino Lyceo Med. Theor. supremo Professori
Io. Alcidius Musnier Med. Latharingsus.
S. P. D.*

Quæsitum eximij mei Patini, eodem ad te, quo accepi, momento perferendum duxi, Vir Excellentiss. vr si fortassis rempestiue facis appulerit, O Gauo tuorum Oraculorum inferere queas. Oro re interim, vt quod eidem Patino Responsorum adornaues, ad me transmittas. Hoc enim officio plurimum gaudeo, maxime inter homines tam doctos, tamque de me intente meritos. Quod ego nec tuos hæcenus libros habuerim, nec tu fortasse Riolani Anatomen, accuso pluuias, queis nostrum hoc Cœlum hucusque maduit. Omnia tamen citissime peruentura confido. Ceterum ne plane vacuus inersque videar (etiãsi per cursoris imminentiſſimum discessum vix mihi liceat) non possum tamen non hic meum quoque de Cicuta dubiolum vna cum inelyto meo Patino breuiter insuere : vtrum ea nempe, & quomodo molliendi vim habeat? Video enim ex huius herbæ succo, & ammoniaci parari emplastrum ad omnimodas tam Epatis, quam Lienis durities, Heurnio ^a Senerto ^b Hartmanno ^c alijsque commendatissimum : immo video, nõ cicutæ solum, sed & mandragore liquore dedurescere vel ipsum Ebur. Quod qua vi, quoque fiat Naturæ ingenio, non ita facile compertum habeo. Constat enim vtramque plantam intensa frigiditate, ac vere deleteria esse præditam; adeoq; incrassando potius, quam emolliendo idoneam. Nec enim arbitror eam emplastri facultatem oriri ab ammoniaci calore cicutæ frigiditate quodammodo temperata; quum tutius id aceto, alijsq; complurimis obtineas. An igitur forte, quia planta illa diuersis, vt acetum, opium, & hydrargyrum, conuertit particulis; aut quia calor intro frigiditate cicutæ refugiens auctiori vigore liquat humores, atque rarefacit? Sed hæc duris forte in visceribus locum habent; minus autem in Ebore. Quare (termaxime scientiarum arbiter) tuum erit, istud omne, quod nostris in consilijs persæpe controuersum est, solita tua sagacitate, componere in artis & ægrotantium emolumentum. Dum interim te summe veneror, & amplector Vale. Raptim Genuæ Pridie Non. Nouembris hora xx.

D anni 1652.

Resp. Liceti, declarans vnde Cicuta vim habeat emolliendi. Cap. CLXXVIII.

*Cl. Viro Io Alcidio Musnier Medico Latharingo
Fortunius Licetus B. A.*

Accepi doctissimi Patini quæstiones de Cicuta, tuumque, Cl. Vir, de Cicutæ planta quæsitum. Ad inelytum Patinum mea responsa, quæ simul cum his habebis, cures velim vt afferantur. Ad tuum vero dubium, Num Cicuta, & quomodo vim habeat emolliendi Iccoris. Lienis, quin & Eboris duritiem insignem, quum præpotenti frigiditate polleat? cuius qualitatis proprium est, vel Aristoteli ^a congregare tam homogenea, quam hetero-

^a lib. 2. M.
cap. 10.
^b l. 3. tr. p. 4.
cap. 1.
^c Pract. chy.
de Schyr.
Epat. & Lie-
nis.

^a 2. de gen.
t. 2.

genea;

genea; proindeque prorsus addensare; quum e contra molliencia cuncta rarefaciant? non
 leuis requiritur doctrina, pro recta quæsti solutione. Certe non negauro Medicis exerci-
 tatissimis, & experientissimis, Hortmanno, Sennerto, ac Heurnio, emplastrum e cicuta
 succo & ammoniaco paratum, habere vim emolliendi durities insignes Iecoris, Lienis, &
 alias; potissimum quum videam id medicamentum tanti fecisse Collegij Londinensis Medi-
 cos celeberrimos, vt in suam remediorum pharmacopæam, elegantissimis refertam medica-
 minibus, id præsidij genus retulerint. Habet igitur, & me iudice, Cicuta vim emolliendi:
 Verum, vt ego quidem arbitror, non a sua frigiditate intensa, de qua loqueris in quæsito;
 sed ab humiditate frigiditati coniuncta, siue sua naturali, siue quoque aduentitia ex permistis
 alijs alterantibus; nam Aristoteli molliities omnis est ab humidij prædominio: *Amplius*, in-
 quit *b molle quidem humidi, durum autem sicci*. Quamobrem vt caliditas nõ emollit, nisi cum
 humiditate coniuncta, & eius beneficio; sic etiam frigiditas nulla potest emollire, nisi bene-
 ficio cuiuspiam humiditatis, vel naturalis, vel aduentitiæ, sibi quomodocunque permistæ.
 Sane quum cicuta sit herba, & ideo in viuentium genere locata, naturali quopiam non caret
 humiditatis excessu, quo succus eius potest emollire. Quam facultatem etiam sibi sentit
 augeri non parum ex ammoniaci permissione; cui vim emolliendi tribuit intensam Diosco-
 rides ^e atque Galenus ^d asserens ammoniacum & articulorum topus dissoluere, & lienes
 induratos curare, & Chæradas discutere. Nec officit intensa cicutæ frigiditas, quin ab hu-
 miditate tam sua naturali, quam etiam aduentitia, vim obtineat insignem emolliendi; nam
 hydrargyro, cui frigiditas intensa pariter & humiditas naturalis est, vim emolliendi, ab in-
 sita sibi prouenientem humiditate, non tollit, nec imminuit eius intensa frigiditas; enimue-
 ro, sicuti durissima quæque metalla mollicat argentum viuum; ita vidi non raro portiu-
 cula eius permista cum diachilone molliri durissimos tumores œdematosos. Itaque facile
 mollit omnes durities emplastrum e cicuta, non frigiditate, sed humiditate sua, tam natia,
 quam aduentitia, permissione vel ammoniaci, vel aliorum ingredientium humidiorum, pro-
 indeque molliendi facultate pollentium. Eadem ratio de Mandragora; cui vim emolliendi
 tribuit Dioscorides ^e efficacissimam, vt non solum durissimos tumores discutiat, sed effica-
 cissimam Eboris emolliendi vim habeat. Et Galenus ^f mandragoræ frigiditatem insignem
 agnoscit, & in pomis eius humiditatem, cuius actio est emollire. Congregat quidem, & ad-
 densat, induratque frigiditas per se, ac propria natura sua; sed calor itidem increffat conco-
 quendo, duratque lutum, & lateres in fornace, per se pariter. At vero molliities per se pro-
 uenit ex humiditate, sicut e siccitate ariditateque durities. Cicuta sane ratione suæ frigiditatis
 non emollit, sed solum humiditate sibi quomodolibet adiuncta, vel a natura, vel ab arte,
 copulante lacrymam ammoniaci, siue cuiuspiam alterius humidi cum cicutæ succo, folijs
 caulibusque contusis, in cerati, vel emplastri formam. Profecto cicuta necat frigiditate sua
 sanguinem spissando, & increffando; sed hoc non tollit quin emollire valeat humiditate, sibi
 quomodolibet inexistente; namque crassitudini spissitudiniqu; solum opponitur tenuitas, at-
 que raritas; non autem molliities; quæ contrariam habet duritiem solam; atque vt molliities
 cum crassitudine, spissitudineque reperitur in maza, pulte, multisque alijs; ita durities cum
 tenuitate in lamina ferri, acie gladij; & cum raritate in pumice. Ita de proposito cenfeo
 dicendum, Alcidi cl. Tu mea cogitata boni consule, ac me ama. Dabam Patavij e meo
 Scalumpæ Museo. Idibus Januarij MDC LII.

Sed redeamus ad Hieroglyphica Gemmarum Anularium,

*Animum mariti nudum intueri studens uxor etiam proba,
plerumque multum nocet sibi, & viro coniugi.*

Schema LVIII. Gemme.

*Cupido auolans a Psyche sibi non morigera, sive Psyche Cupidinem
auolantem ad se trahere satagens. Cap. CLXXIX.*

In eodem antiquitatum eximiarum gazophilacio Pignoriano reperta fuit etiam alia imago
Gemmæ Cupidinem auolantem a Psyche referens: de qua luculentissime fabulatus est
Apuleius in suis Transformationibus ^{lib. 5.} asserens pulcherrimam, & simplicitate animi probam
Psychæ olim Cupidini nuptam ea conditione, ut felix frueretur nocturnis amplexi-
bus dilecti sponsi, semper in tenebris, interdum seruitio gauderet inuisibilem famularum,
ditissimam domum incolens, & amœna viridaria perambulans ad voluptatem; nunquam cu-
peret, auderetue mariti speciem in lumine conspicari; quod obtutus coniugis & sibi, &
sponso futurus esset calamitosus, ac nimium infortunatus. At a fororibus inuidis male suasa
Psyche videre cum quo noctu rem haberet, quasi cum dracone cubaret; accensa Lucerna
maritum ausa spectare, quem creditum anguem obruncaret armata nouacula; dum aspicit
somnia sopitum pulcherrimum Veneris filium nudum, tremebunda stillam feruentis olei de
Lucerna super humerum Amoris effundit, qui dolore a somno excitatus, infidam sibi co-
niugem aspiciens, ab ea protinus auolauit, frustra tentante prehensio pede coniugem ad se
retrahere: a quo vulnerato acriter obiurgata in varias calamitates incidit; quum ipse ad vltio-
nis dolorificæ plagam curandam procul abscesserit, a matre plurimum etiam obiurgatus de
mortali matrimonio. Hanc Amoris a Psyche derelicta fugam ut affabre delineauit priscus
auctor in Gemma, sic apte cum Apuleio monet cordatas mulieres non debere maritorum
secreta contra coniugum voluntatem explorare; sed illarum tantummodo rerum cognitio-
ne contentas esse debere, quæ sponte sibi vni communicare voluerint, alioqui multas in ca-
lamitates esse caluras, maritumque non leuiter offensuras. Nouerint ergo nuptæ, se

- a summo Deo ^b sub potestate viri constitutas esse, nec sibi licere res illas agnoscere, quarum cognitionem eis viri vetuerint. Fabulam de Pŷche notissimam, & ad Apuleio luculentissime descriptam, non est vt in præsentia referamus. Ceterum quia illud obruncatum caput, vel potius larua, siue persona, veluti pendens de manu Pŷches in gemmula notat? si caput est obruncatum, nã Pŷches intentionem indicat obruncandi coniugem ignotum, quem malo sororum mundarum iusu suspicabatur esse dirum serpentem, & nunc humana specie præstare conspicit Amorem; quemque prius ignara sororibus dixerat esse virum barbatum in ætate consistentiã. Sed si larua personatorum pendenda, mihi diuicandum est; qua quidem in re, & quom laruã nomen commune sit tum personis, quã tegmina sunt humanis vultibus imponi solita, ne facile cognoscantur ab alijs; tam in theatris, vt nãmi personas alienas in dramate representantes pro alienis illis reputentur: quam tempore Bacchanaliam feriarum, vt liberiore licentia laruati tripudiare valeant, dicteria probrosa de plaustro iacere, gergioque prauo profus indulgere; tum etiam malis genijs incorporcis, qui Lemures, & Lares dicuntur; a quibus deductum Laruã vocabulum. Laruam faciei per metalepsim pro Larua mali genijs positam, delineatamque reor in Schemate gemmula. Porro notum est, Laruas a Laribus dici, qui sunt inferiorum vmbrae noxæ; de quibus in Amphitruone Plautus, *Nam hæc quidem ad pol Laruarum plena sunt*: Unde Laruati dicuntur furiosi, & mente moti quasi a Laruis exterriti; quales multi sunt eorum, qui vulgo dæmoniacy appellantur. Plautus item: *Laruatus ad pol hominem miserum medicum queritat*: Hi etiam Ceriti dicuntur a Cerere, quasi Cereris ira animo vexati. Plautus idem: *Certe Laruatus, aut Ceritus*. Larua etiam persona dicitur, vt notabamus ^{apuleius}, & Laruatum dicimus personatum Apuleius in Apologia Larus illas appellat, *noctium occurfacula, bustorum formidamina, sepulchrorum terriculamenta*. Diuo Angustino in libris de Ciuitate Dei Laruã dicuntur *animæ hominum deprauate, & in malis vitæ meritis maculate, quæ a corpore separate terriculamentum sunt mortalibus*. Plinius *Fatuos* vocat, qui passim feminatum amalijs creduntur, quos *Folletos* appellant Itali. Plinij verba sunt ^d *Natrix vocatur herba, cuius radix euulsa virus hirci redolet. Hac in Piceno a feminis abigunt, quos mira persuasione Fatuos vocant. Ego species lymphantium hoc modo animorum esse crediderim, qui tali medicamento iuuentur*. De quorum Larium hõidine in feminas, & coitu mirabili posita Plinius idem ita fatur ^e *Non preteribo & vnum foci exemplum, Romanis literis clarum: Tarquinio prisco regnante tradunt, repente in foco eius apparuisse genitale e cinere masculini sexus: eamque, quæ insederat ibi, Tanagulis Regine ancillam Ocriam captiuam, consurrexisse grauidam. Ita Seruium Tulium natum, qui regno successit. Inde & in regia cubanti puero caput arfisse visum, creditumque Laris familiaris filium. Ob id compitalia, & ludos Laribus primũ instituisse. Scilicet illo Dæmone susceptum e viro quopiam semen genitale, cum quo coierat sub feminæ succubæ specie; seque tumque calidum spermam mox sub genitalis virilis forma secundum immutante in vterum ad focum sedentis ancillæ captiuæ. Sane Platonius Apuleius in suo libello de Deo Socratis explicat, animas humanas, dum in corpore sunt, *Genios, & Demones* nuncupari; quum a corpore se iunguntur, si boni meriti sint, posteriorum suorum curam fortiti, & pacato quietoque numine domum possidere, & vocari *Lares familiares*. Sin scelerate vixerint; propter aduersæ vitæ noxias, nullis bonorum sedibus recipi, sed in terra vagatione, seu quodam exilio, puniri, & mane terriculamentum bonis hominibus, noxium malis, Laruas perhiberi. Apuleius idem in Apologia, *Et tibi, ait, Emiliane, deus iste Mercurius, superum & inferum commeator, verorumque decorum malam gratiam, & semper obuias species mortuorum, quicquid vmbrae est unquam, quicquid Lemurum, quicquid Manium, quicquid Laruarum oculis tuis ingerat: omnia noctium occurfacula, omni bustorum formidamina, omnia sepulchrorum terriculamenta*. Et Arnobius testatur, solitos adiurare certa nonna, ne animæ hic in terris detinerentur vagantes circa sua corpora. Testantur de visionibus animorũ Dion in Caracalla, & in Tito; Plutarchus in Cimone, Dione, Bruto, Alcibiade, addit Platonicos (fidẽ excipio) tecutus D. August. & hosce vocari *Lemures*. Seruus Honoratus scribit eos *Manes* vocari, quando in mala corpora nondũ migrarunt. Verum enimvero certum est, apud antiquorum plurimos nomine Laruarum intelligi incorporas*
- ^A
- ^B
- ^C
- ^D
- ^E
- ^F
- ^G
- ^H
- ^I
- ^J
- ^K
- ^L
- ^M
- ^N
- ^O
- ^P
- ^Q
- ^R
- ^S
- ^T
- ^V
- ^X
- ^Y
- ^Z

A poreas improbarum animarum, malotumque geniorum naturas; quæ sicut aliquando sub umbrarum specie solent apparere mortalibus; ita frequenter invisibiles, absque corpore sensibili, aut cædunt viuentis alapis, aut eos alloquuntur; ipsitque præbent obsequia: cuiusmodi Cupidinis vxori Psyche dudum contigisse fabulatur in sua Metamorphosi Madaurenfis; inquit de puella, pretiosum sine pretio palatium contragis Amoris ingressa: ^b *Hic ei summa cum voluptate offert sese vox quædam corporis sui nuda: & quid, inquit, Domina tantis obstupescis opibus: tua sunt hæc omnia; prohinc cubiculo te refer, & lectulq; lassitudinem refoue, & ex arbitrio lauacrum pete. Nos, quarum voces accipis, tue famula sedulo tibi subministrabimus: nec corporis curata tibi regales epula morabuntur. Sensit Psyche diuina providentia beatitudinem, monitaque voces informes audiens, & prius somno, & mox lauacro fatigationem diluit; visoque statim proximo semiroiundo suggestu propter instrumentum cænatorum rata refectui suo commodum, libens accumbit, & illico vini nectarei, eduliorumque variorum fercula copiosa, nullo seruiente, sed tantum spiritu quodam impulsâ subministrantur. Nec quemquam tamen illa videre poterat, sed verba tantum audiebat excidentia, & solas voces famulas habebat. Post opimas dapes quidam introcedit, & cauit inuisus, & alius cithara pulsauit, quæ videbatur nec ipsa: tunc modulata multitudinis conferta vox ad aures eius affertur, ut quamuis hominum nemo pareret, chorus tamen esse pateret, &c.* Cuiusmodi præfugas damorum ab incantatoribus Magis apud Magnum Imperatorem Tartarorum vidisse M. Polus olim testatus est inquit: ^d [Dum Magnus Cham in aula sua sedet ad mensam, quæ sicuti dicitur, altitudine supra cubitos octo extollitur; & in aula medio procul ab ea mensa præparatus est grandis abacus, super quo posita sunt vasa potui deseruientia: tunc Magi suis artibus operantur, ut phialæ plenæ vino, lacteue, vel alijs diuersis potionibus, sponte sua, nullorum ope ministrorum, impleant Cyathos: & progrediantur hi pleni calices ultra spacium decem vlnarum per aerem in manum Magni Cham; qui posteaquam biberit, eadem pocula redeunt ad locum, vnde deuenerant. Et hoc agunt coram illis, quos Dominus vult videre huiusmodi mirabilia. (Quæ repetuntur etiam inferius ab eodem M. Polo scribente:) ^k Sed, ut apparebat ex actionibus Magni Cham, ipse censet veriotem & meliorem alijs esse Fidem Christianam; quia dicit, ea non imperat rem, quæ non sit plena omni bonitate ac sanctitate: Et nullo modo permittere vult, Christianos ante se portare Crucem; & hoc quia in ea vulneratus fuit, & mortuus, tam insignis homo, qualis fuit Christus. Possent aliquis dicere, posteaquam ipse censet Fidem Christi meliorem alijs, cur ad eam non accedit, & fit Christianus? Causa est, ut ipse dixit D. Nicolao, & Maphæo, quum eos misit Nuncios ad Papam, qui quandoque verba faciebant ad eum de Fide Christi: dicebat ipse: Quomodo vultis me Christianum fieri? Vos videtis Christianos in hisce regionibus degentes, esse tam ignaros, ut nihil sciant, & nihil valeant: & videtis istos Idololâtras ex aduerso agere quodcunque volunt, & multa patrare mirabilia: & dum ad mensam sedere, veniunt ad me scyphi, qui sunt in medio aulæ, pleni vino, & potionibus, & rebus alijs, nemine cyathos illos tangente: & cum illis bibo. Constringunt iisdem Ethnici malas tempestates aeris ire quocunque volunt: & multa faciunt admirabilia: & ut scitis, illorum Idola loquuntur, & eis prædicunt omnia, quæ cupiunt. At si me conuerto ad fidem Christi, & Christianus fio; tunc mei satrapæ, aliæque gentes, qui non accedunt ad Christi fidem, mihi dicerent: Quæ causa & mouit ad baptismum, & ad tenendam fidem Christi? quas virtutes, aut quæ miracula Christi vidisti? & aiunt isti Ethnici, mirabilia, quæ faciunt, & agere sanctitate & virtute idolorum: tunc ego nescirem quid illis responderem; ita quod maximus error oriretur inter ipsos; & isti ethnici, qui suis artibus & scientijs operantur talia, mihi facile mortem incutere possent. Sed vos ite ad vestrum Pontificem, & meo nomine rogabitis ipsum, ut ad me mittat centum homines sapientes vestræ legis, qui coram istis Idololâtris reproben quod agunt; & asserant etiam se scire, posse que facere similia: sed ea nolle facere, quia fiunt arte diabolica, & vi malorum spirituum: & ita eos vincant, ut nō habeant potestatem ea patrandi coram ipsis Christi fidelibus. Tunc, quum videro id, reprobabo illos, & illorum legem: & ita baptizabor. Et quando baptismum suscepero, cuncti mei Proceres, atque magnates baptismum accipient; & postea subditi eorum: quoque baptismate lustrabuntur; & ita multo plures Christiani fierent hic, quam in partibus vestris.] Constat igitur olim Magos, inter quos Apu-

^b lib. 3. p. 2

^d lib. 1. c. 33

^k lib. 2. c. 22

leius non ignobilis habetur, consueuisse malorum, sine corporibus degentium, opere multa patrare, qua in pœnam, qua in obsequium malum viuentium mortalium, potissimum pulchriorum mulierum, quarum amatores nequam esse diffamantur. Ad hos itaque Lares incorporeos, ipsi Psyche famulicia præstantes in gemmula fingendos, atque visui sculpendos, nihil aptius inuenire potuit autor iste Schematis, quam laruam visibilem, quæ cum Laruis inuisibilibus commune saltem nomen habet; dum videt incorporeos omnino spiritus per se cæleri, sculpiue minime posse; per metalepsin eos larua sensibili repræsentare voluit. Loro vincitæ autem Laruam a Psyche teneri finxit, vt indicaret Psychen supra Laruas illas famulas imperium habuisse supremum. Quin etiam, si non Larua fuerit, sed caput obtruncatum; Psyche suum ad arbitrium illud habuisse signatur, quando caput dormientis mariti nouacula secare potuisset ad votum, ni Lucernæ feruens oleum in humerum cadens, ipsum excitasset a somno ad fugam.

*Amaritudo munus cælitus datum humane nature ad procreandas
multas bonas actiones.*

Schema LIX. Gemma.

Doridis natura explicata. Cap. CLXXX.

NUnquam effectum illud Pignorianum Museum exposuit nobis Doridis imaginem, mulieris pinguioris caput, cum Luna cornuta supra verticem, & inscriptione DORY, vitio

A vitio fabrili cum Y. Apposita fuit inscriptio Doridis, ne quis a signo Lunæ Dianam intelligeret. Fuit autem Hesiodo, ^a Boccacio, ^b & Gyraldo, ^c Doris Oceani & Magnæ Thetyos filia, vxor Nerei, & mater omnium Nympharum, quæ plurimæ fuere præfides humoribus partes omnes orbis fecundantibus. Interpretatur Amarities, & Munus, & fumitur pro Aqua maris. Ita Boccacius: *Doris secundum Paulum & Theodontium filia fuit Oceani & Thetyos, & Nerei fratris sui coniunx, atque Nympharum mater. Huius Virgilius in Bucolico carmine meminit, dicens:*

„ Sic tibi quum fluxus subter labere Sicanos
 „ Doris amara suam non intermiscet vndam.

Hanc aliqui volunt Munus interpretari, eo quod aqua oportunissima mortalibus loco Muneris a Deo exhibitæ sit. Alij vero dicunt Amaritudinem intelligi, & idcirco Nereo marino Deo nuptam, quia Amarum sit mare, ut appareat vii viro perpetuo iuncta coniunx est, sic & aqua marina amaritudo coniugio stabili iuncta sit. Oceani autem ideo filia dicta, quia ex aqua Oceani Sole agente amaritudo nascatur, quæ postea mari miscetur Mediterraneo, in quo Nereus dictus est. & antea: ^d Doris autem Amaritudo interpretatur. quæ quidem Solis agente feruore aqua marina, ut Physici testantur, addita est. Quod experientia notum videtur: nam, ut aiunt nauæ, falsedo illa superficies aquæ maris tantum immista est, quæ in infra decem passus dulcis inueniatur. & adhuc infra ^e Nereum marinum Deum, Oceani & maioris Thetyos filium præsci gentilium voluere Theologi, eique Dorim sororem suam iunxere coniugi; ex qua volunt Nympharum agmen suscepisse. Is enim aqua est; vulgo enim Græce Neros aqua dicitur. Oceani & Thetyos filius, eo quod omnis aqua progrediatur ex illo. Quod autem alio nomine vocetur, ab illo potest esse causa, quia sinus sit maris; & sic est, non eo reuo factus, quo Oceanus factus est. Refert enim Pomponius Mela, Hercules opus fuisse, Abilam Mauritanie promontorium a Calpe Hispania monte olim separatum, quum perpetuo essent iugo coniuncti; & tunc medias in terras Oceanum intrasse; & sic Oceanus mediterraneus factus, noua potuit quæsisse nomina. In-

B *roductus autem & Nereus cum Doride coniuge, idest aquarum Amaritudine, multas apud nos genuit Nymphas idest humiditates, quæ forsitan ante non erant. Pomponij verba sunt: f*

C *Deinde est mons præalbus, ei quem ex aduerso Hispania aitollit obiectus; hunc Abilam, illum innatos olim perpetuo iugo diremisse colles, atque ita exclusum antea mole montium Oceanum, ad que nunc inundat, admissum. Hinc iam mare latius funditur, submotæque latius terras magno impetu inflectit. Consimilia postea profert Solinus: e- cui, Non erit omittendum, unde ² mediterranea maria caput tollant. Existimant enim quidam sinus istos a Gaditano freto nasci, nec aliam esse originem, quam inundationem irrupentis Oceani, cuius spiritu perueniente apud aliquot mediterranea littora, sicut in Italia parte, fieri accessus vel recessus. Hinc Oceanus dictus Pater magnus Nerei, ac Doridis, hoc est maris Mediteranei. Est enim fabula, ut inquit etiam Scholiastes apud quosdam scriptores, ante Herculeum, siue is Ægyptius fuerit, siue Thebanus, nullum præter Oceanum tellurem ambientem, fuisse mare aliud; sed effossis Calpes & Abilæ mōtiū ab Hercule radicibus (qui postea Hercules Columnæ vocatæ sunt) Oceanum primum in terras irrupisse, sicque mediterraneum mare cœpisse ferunt. Plinius ante hos etiam Proxima, ait ^b faucibus utrimque impositi montes, coercent claustra, Abila ^b l. 3. Proxim.*

D *Africa, Europæ Calpe, laborum Herculis metæ. Quam ob causam indigenæ Columnas eius Dei vocant, creantique per fossas exclusa antea admissæ maria, & rerum nature mutasse faciem. Ceterum Doridis, quæ maris aquam designat Amaram, superimponitur capiti Luna falcata; quod Luna inter omnia sidera præficitur humiditati, maximeque marinæ; quæ suos fluxus & refluxus mutari sibi sentiat, augeri nimirum, atque minui proportionabiliter ad augmenta & decremента Lunæ, siue Lunaribus lucis in eius facie ad terram versa. Est autem Amaritudo maris donum, ac munus æthereum, quod fiat, sicut etiam falsedo, permissione siccarum exhalationum terrestrium adustarum, sub atomorum forma iugiter ex alto descendunt in subiectas aquas maris, ut ait Aristoteles: ⁱ cui quoque per cinerem colata aqua fit*

amaræ, eadem ratione; commistione scilicet adustæ terræ cum aqua. Gustui vero falsior, & amarior est aqua maris in summo, quam in medio, & imo corpore pontis; tum quia terrenæ partes adustæ de cælo descendentes in mare, suam integram naturam obtinent in sum-

mitate

^a Theogon.
^b Genesal. 1.7
 cap. 3.
^c Synt. 5.

^d Ecl. 10.

^d lib. 1. c. 3.
 Mare in superficie amarum est non in imo fundo.

^e lib. 7. c. 14.
 Oceanum ut mediterraneum genuerit

^f cap. 5. lib. 1.

² cap. 28.

^b l. 3. Proxim.

ⁱ 2. Meteor. su. 1. c. 3.
 Cur aqua maris amarior in summo quam in imo

mitate maris; quare partem illam afficiunt & alterant magis, quam partem inferiorem; ad quam descendunt eneruatis viribus, remissaque valde qualitate amaritudinis: tum quia Solis calor e maris portione superiore facit evaporare partes aquæ tenuiores, quæ dulces existunt; quum ad profunda maris calor Solis euaporationes eiusmodi suscitans viuidus non pertingat; quam rationem alibi protulit Aristoteles. Verum hac de re fufe nos in Dialogo de Stagno Palæstinæ propediem inuulgando. Pinguis autem pingitur Doris in Schemate, non solum quoniam maris aqua multam obtineat pinguedinem, e balenorum, cetorumque corporibus immanibus effluentem; nam olei magna copia ducitur ex illis in littus aut vi tractis hominum industria, aut violentia sæuissimarum procellarum impulsis: qua pinguedine mare scatenaliquando tactum de cælo flammam concipit; ita putarim arsisse, quondam mare iuxta Siciliam, de quo portento famam constantem esse testatur Andr. Libanius. Eandem causam assignauerim illi miraculo, de quo Plinius asserens, *Trasymenum lacum arsisse totum*: in quo maximam haberi piscium copiam ait Leander in Etruria Mediterranea; de qua re Siluius Italicus:

- ,, Nec minus Herminium primis obtuncat in armis
 ,, Assuetum Trasimene tuos prædantibus hamis
 ,, Exhaustire lacus

Ant. Maginus, Præceptor, apud Ptolemæum Geographum Tusciam describens ait, *Sunt quoque nonnulli per amplis lacus piscium referri ssimi, ut est lacus Perusinus, olim Trasymenus vocatus præ ceteris Italia, aspectu pulcherrimus & amantissimus, pisciumque optimorum mira, & inaudita copia fecundus; qui ad Hetruscos, Umbros, Picenos, Romam quoque aduehuntur. Huius forma rotunda pene est, complectens in ambitu triginta miliaria: litus maritimo simile, arenosum, & aqua colorem maris amulatur, lucida, & perspicua; aquam nec refundit, nec alienam recipit.* Insignis clade Flamminij Romanorum Consulis, Hannibalis Poeni victoria.

Cæruleus color maris videtur sic.

Thrasymenus locus cur arserit de A. r. a. j. & loc.

Amaritudo mari cur infit.

Amarum inter condimenta poni.

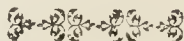
Luc. 24. 26

Matt. 16.

1. Tim.

Prou. 12.

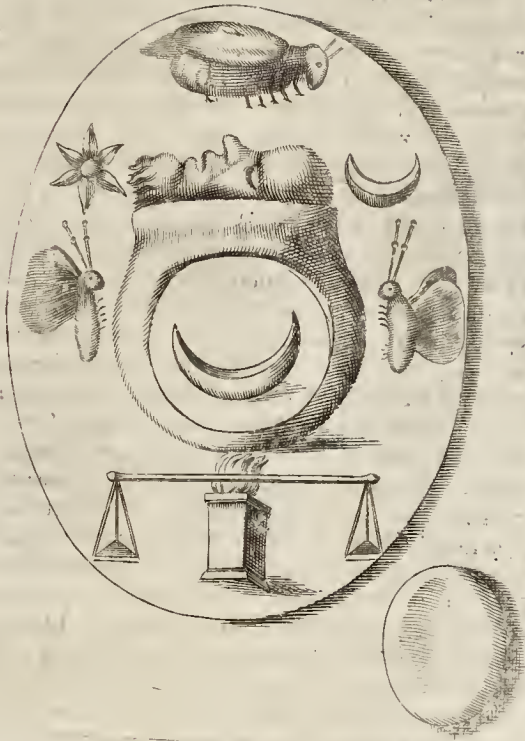
Profecto color cæruleus maris, & lacus Trasymeni non aliunde mihi est, quam ex multa pinguedinis oleosæ participatione, quam cum multitudine piscium in ijs aquis esse necesse est; quamque fuisse vtrobiq; escam incendij, probabilissimum est a fulmine cælitus in eos iactato. Verum etiam effingitur in Schemate Doris pinguis, quod elementum aquæ sit materia nutriendis, augendis, & impinguandis corporibus, ut ait Hippocrates alicubi; quocirca mulieres temperatura humidiores, viris corpore sunt obesiores, pinguioreque; ac proinde veteres in comburendis corporibus defunctorum in acie, singulis decem virilibus, vnum muliebri cadauer adiungebāt, ut huius pinguedine perunctas pyra citius arderet. Ceterum ut amaritudo mari cælitus data fuit, ex necessitate quidem naturæ, ob admisionem adustarum exhalationum sub atomorum specie de cælo cadentium, attamen huius finis etiam gratia, quo pisces alimento gratiori & ipsi fruerentur, & nobis etiam præstarent; etenim nos & silem, & amara pleraque vsurpamus in condimentis ad gratiam gustui comparandam: Ita profus in vita mortali Deus nobis multas amaritudines imperitur, ut ijs bona maiora nobis comparemus; vnde non nisi laboribus multis exantlatis Hercules diuinitatem affecutus ponitur ab Ethnicis: Et scientiæ laudem & habitum comparamus non nisi vigilijs acerbis, atq; sudoribus; nam, ut ait ille, virtutem posuere Dij sudore parandam. Et gloria cælestis a nobis Christianis acquiritur amaritudinibus tribulationum; nam si oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam; quanto magis nos oportet perpeti multas tribulationes ad acquirendam gloriam cælestem? qui vult venire post me, dicit Dominus abneget semetipsum, & sequatur me: neque coronabitur, ait Apostolus nisi qui legitime certauerit. Sic ergo Doris pinguis & pulchra est, quoniam amara, & donum Dei; nam quos Deus amat corrigat & castigat, saltem ut exerceat eos in patientia, tribuatque illis occasionem plurimum meritorum; quod apertissime constat in Iob, amico vero summi Dei, siue quem Deus vnicè diligebat.

A

Meditatio frequens & insensa quatuor nouissimorum retrahit homines a vitijs ad virtutes & veram pietatem.

Schema LX. Gemma.

Quatuor Nouissimorum explicatio in Gemma hieroglyphicis, & primum, quod Anulus sit symbolum memoria rerum. Cap. CLXXXI.

D P Vlcherrimis & multis insignita hieroglyphicis postrema Gemma, prodiens nobis e Museo Pignoriano, consilium præceptumue ob oculos ponit oraculi diuini: * *Memorare* * Eccl. 2. 7. F. *Nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Sunt autem ea nouissima quatuor, Mors, Iudicium diuinum de actionibus humanis in vita patrat: Actionum prauorum pœna post iudicium: & Actionum bonarum præmium. Profecto Memoriam, siue cognitionem, atque meditationem rerum apud antiquos hieroglyphice significat Anulus; nam Anulorum inuentio passim ad Prometheus referunt, quem vincum Canaco solui Iupiter ea lege iusserit, vt semper secum ferret pristinae siue feruitutis siue solutionis memoriam, anulum ex catena detractum cum scrobe faxi, cui ligatus fuerat vt Plinius ^a obseruat, & ^b Pierius de ^clib. 33. c. 1. & ^d 1. 37. iocit. Anulus memoriae symbolum. Et Polydoro Virgilio, de rerum inuentoribus agenti Iupiter ne erga Prometheus parum gratus videretur, ac vt liberationis eius perpetua memoria foret, anulum illi gestandum dedit. & Cælio Rhodigino: ^e Qui fabulosa consecratus Jouis ea voluminibus ^flib. 21. c. 21. ^glib. 6. c. 19. complexi sunt, coronarum in ludis eam ferme originem tradidere, Prometheus quum Joui Paria-

Pariarum sortem patefecisset de Thetidis filio, quem Patre illustriorem amplior emque fufurum cecinerant, ab eo vinculis liberatum: ea tamen ratione, vt anulum lapide & ferro compactum gestaret, ne omnino poena videretur exsolutus; quod & anulorum iuitium agnoscitur primum. Olim etiam obseruauimus * in opere nostro de Anulis Antiquorum inscripto, Veteribus ad memoriam tum interiorem, tum etiam exteriorem Anulos vsui fuisse. Memoriam interiorem dico, quæ de rebus gerendis, aut dicendis in animo seruari debet: exteriorem appello, quæ ponitur in signis materialibus extra animum. Porro de Anulis ad

v cap. 39.
Anulus ad Memoriam internā qui.

f lib. 11. c. 2.
,, memoriam interiorem, ita Quintilianus s Dandi sunt certi quidam termini, vt cõtextum
,, verborum (qui est difficillimus) continuet crebra meditatio, partes deinde ipsius repe-
,, titus ordo coniungat. Non est inutile, quo facilius hæreant, aliquas apponere notas,
,, quarum recordatio commoneat, & quasi excitet memoriam. Nemo enim fere tam infe-
,, lix, vt quod cuique loco signum destinauerit, nesciat: vt si erit tardus ad hoc, eo quo-
,, que adhuc remedio vratur, vt ipsæ excitent notæ. Hinc est ex illa arte non inutile, atten-
,, dere signa ad eos, qui exciderunt sensus: anchoram (vt supra posui) si de naui dicen-
,, dum esset: spiculum, si de prælio. Multum enim signa faciunt: & ex alia memoria venit
,, alia, vt quum translatus Anulus, vel alligatus commoneat nos cur id fecerimus: nempe
,, si fuerit deferre anulum in digito prope minimum, transferamus ad indicem, aut pollicem,
,, aliumue digitum, in tesseram rei, cuius meminisse volumus; vel, si fuerit solum anulum gesta-
,, re nudum in eodem digito, vinciamus ipsum filo serico, vel alio quolibet vinculo. Ceterum
,, æuo nostro formantur anuli ad memoriam tres ad inuicem concatenati, quos vna iunctos eo-
,, dem digito gestare solemus; at quando signum esse volumus vnus rei, tunc pendulum vnum
,, gerimus extra digitum; quando vero duarum meminisse lubet, binos pendere sinimus a ter-
,, tio digito vestiente; at vero si trium, vel plurium rerum memoria seruanda sit, mutamus
,, anulo digitum, & internodium. Eiusmodi siue aureos, siue argenteos, siue ex alio metallo,
,, nuncupare consueuimus a sine, Anulos Memoriarum; formanturque teretes alithi, & apiri, sine
,, gemma, & sine funda: colligantur vel unico vinculo trium foraminum, uel inuicem ipsi sibi-
,, met interuicula sunt, instar catenularum. Ad memoriam exteriorem uero facit ille, de quo pius &
,, eruditus Nouarinus in Schediasmatibus s vbi Anulum in pisce repertum legimus, eius no-
,, men referentem, qui illum piscem in stagno locauisset. Fridericus II. Imperator, cum alias
,, vir eruditus fuit, & Græce etiam (mirum suo seculo) calluit, tum animalium naturæ studio-
,, sus fuisse uidetur, ex eo quod (vt tradit Conradus Celtes) Lucius piscis anno Sal. 1267.
,, captus est in stagno circa Haillum, Imperialem Sueuiæ urbem: & repertus in eo Anulus ex
,, ære Cyprio, in branchijs, sub cute, modica parte splendere visus est: Anuli inscriptio fuit
,, hæc: *Ego sum ille piscis, in stagnum primus impositus, per Mundi Rectoris Friderici II. ma-
,, nus, die V. Octobris.* Sic ex Græco interpretatus est Ioannes Dalburgus, Vuormatiensis
,, Episcopus. Huic simile satis est, quod Athenæus ait: *b Ego vero in Chalcidis Arethusa cum
,, admiratione vidi cæstros mansuefactos, & anguillas aureis argenteisque ornatas inauribus:
,, & quæ tum obiectum cibum a spectatoribus acciperent, tum a sacerdotibus viximarum extra,
,, & musteum caseum.* Plinio quoque * in Jouis Labradæi fonte Anguillæ in aures additas ge-
,, runt. Quin antiquitus Anulos efformari notauimus k gestarique cõsueuisse ad memoriam
,, honorificam alicuius, & ad gratitudinem erga benemeritos, nec non etiam ad pietatem erga
,, maiores, ex Rhodigino scribente in suis Antiquis lectionibus: *l Batti vero Anulus apud
,, Cyrenæos gratitudinis habet, atque honoris argumentum, condita ab eo Cyrene, ex responso, sicut
,, Aristoteles quoque commemorat. Quo nomine ciuitatis consensu conflat us est Anulus, ciuium
,, conditori suo, veluti parenti, silphium offerentium nota, quod esse inter olera constat pretiosissi-
,, um, Comici veteris astipulante versculo, quo ille ait: *Ne Batti quidem Silphio adduci posse,
,, ut faceret quod rogabatur.* Alexander ab Alexandro quoque de proposito scribens in suis
,, Genialibus in fit: *m Epicuri imagines frequenter in Anulis habuere eius discipuli: hoc fausti
,, omnis generi & nomini suo esse arbitrasi.* Additque Africani filium, vt suam in Patrem pie-
,, tatem declararet, eius imaginem perpetuo Anulo insculptam digito gestasse. Quin & Len-
,, tulum aui sui figuram & imaginem Anulo suo insculpi fecisse, ne eius amor citius quam par
,, esset, animo excideret: Ira cælabant Anulis frequenter antiqui Deos, quos præcipue co-
,, lebant: etenim Dioni Cassio n Venus armata a Cæsare in Anulo sculpta, ad quam Romani
,, suum*

lib. 2. c. 21.
Anulus ad Memoriam externā qui.

lib. 1. init.
Episcopus. Huic simile satis est, quod Athenæus ait: *b Ego vero in Chalcidis Arethusa cum admiratione vidi cæstros mansuefactos, & anguillas aureis argenteisque ornatas inauribus: & quæ tum obiectum cibum a spectatoribus acciperent, tum a sacerdotibus viximarum extra, & musteum caseum.* Plinio quoque * in Jouis Labradæi fonte Anguillæ in aures additas gerunt. Quin antiquitus Anulos efformari notauimus k gestarique cõsueuisse ad memoriam honorificam alicuius, & ad gratitudinem erga benemeritos, nec non etiam ad pietatem erga maiores, ex Rhodigino scribente in suis Antiquis lectionibus: *l Batti vero Anulus apud Cyrenæos gratitudinis habet, atque honoris argumentum, condita ab eo Cyrene, ex responso, sicut Aristoteles quoque commemorat. Quo nomine ciuitatis consensu conflat us est Anulus, ciuium conditori suo, veluti parenti, silphium offerentium nota, quod esse inter olera constat pretiosissimum, Comici veteris astipulante versculo, quo ille ait: *Ne Batti quidem Silphio adduci posse, ut faceret quod rogabatur.* Alexander ab Alexandro quoque de proposito scribens in suis Genialibus in fit: *m Epicuri imagines frequenter in Anulis habuere eius discipuli: hoc fausti omnis generi & nomini suo esse arbitrasi.* Additque Africani filium, vt suam in Patrem pietatem declararet, eius imaginem perpetuo Anulo insculptam digito gestasse. Quin & Lentulum aui sui figuram & imaginem Anulo suo insculpi fecisse, ne eius amor citius quam par esset, animo excideret: Ira cælabant Anulis frequenter antiqui Deos, quos præcipue colebant: etenim Dioni Cassio n Venus armata a Cæsare in Anulo sculpta, ad quam Romani suum*

lib. 2. c. 21.
X de Anul.
art. c. 142.

lib. 6. c. 11.

lib. 2. c. 15
& 19.

lib. 62.

A suum genus referebant *Æneæ* matrem: Ita satis expresserunt in Anulis Philosophos, quos sectabantur, Stoici Zenonem, Academici Platonem, Peripatetici Aristotelem. Quo pacto etiam ait M. Tullius: ° Non in tabulis solum, sed in poculis, & in Anellis spectari solitam Romæ imaginem Epicuri. Sæpe numero Patriam, parentes, auos in eis figurarunt: sic in-clyto Petra-Sanctæ, de Symbolis Heroicis luculenter agenti ꝑ Hebræi, præsertim exilij tem-
o l. de Finib.
ꝑ lib. 3. c. 6.
ꝑ Psal. 136. 9.
 pote, Urbem Ieruosolymam: & fortassis eo spectat illud: ꝑ *Si oblitus fueris tui Ierusalem, obli-
 uioni detur dextera mea*, ferens nimirum in Anulo tui delineationem: Ita Galba Imperator
 suæ prospiciæ signa, hoc est, Canis caput sub prora nauis insculpere iussit in Anulis consue-
 uit; vt iam omnibus notissimum sit, Antiquos in more habuisse, proptijs Anulis effigiem re-
 rum earum gestare, quas in memoria conseruare sibi cupiebant.

*De Mortis memoria, per Anulum Schematis indicata.
 Cap. CLXXXII.*

B **Q**uam igitur in allato Schemate spectetur Anulus insignis, qui loco lapilli gerit imagi-
 nem barbati hominis vita recens defuncti, clausis oculis, ore semiaperto; iam cer-
 to certius est, hunc Anulum nobis memoriam de Morte nostra resfricare. Cuius
 vt aduentus est homini profusus ineuitabilis; quia statutum est hominibus omnibus, & singu-
 lis semel mori; enimvero mors inexorabilis æquo pede pulsat Regum palatia, pauperumque
 tuguria; sic omnino cuilibet incerta est hora, qua Mors aduentura sit; etenim quolibet die,
 quolibet mense, quolibet anno Mors imminet vnicique; Moriuntur alij prima die, qua
 nascuntur, alij mortem obeunt primo vel altero mense, alij vitam obitu terminant exactis
 aliquot vel pluribus, vel paucioribus annis; quin & adultos, & quoslibet alios manet inopi-
 nata & inexpectata Mors vel eadem die, vel eodem mense, vel eodem anno, quo vitam de-
 git; vt vnicique constat apertissime, quod ignotum sit momentum mortis, an procul
 absit, an prope sit. Hanc incertitudinem horæ mortis hieroglyphicæ representatur in
 Schemate prius auctor, in Anuli funda posuit caput adulti defuncti senis, aut consistentis
 ætatis, mortem feram indicans, annos vitæ plures expectantem. In Anuli Orbe Lunæ
C falcatam effigiauit, quæ singulo mense proprium motum absoluet, & adeo singulo mense
 lumine deficiens apud nos, hieroglyphicum est vitæ mensuræ, mortisque, quam singulo
 mense nos obire possumus. Duo vero papiliones vtrisque circumuolantes anulo, infecta
 vnus diei vitam habentia, signant & homines aliquando mori die ipsa qua nascuntur: &
 singulos quotidie mori, iugiter calore naturali depascente humidum radicale, proudeque
 mortales quotidie mori secundum aliquam suæ substantiæ pattem, quæ quotidie vitam amit-
 tens dissoluitur in halitus, per insensibilem transpirationem excussa de corpore viuento;
 quo nomine tum Deus homini transgressori præceptum, & peccatori, quotidianam mor-
 tem comminatus est ° namque *præcepit Dominus Deus Adam, dicens: Ex omni ligno, quod
 est in paradiso, esca edes: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas; in quocun-
 que enim die comederis ex eo, morte morieris.* Etenim degens in statu innocentæ nun-
 quam homo mortem appetisset, nihil patiens ab externis iniurijs, & humorem radicalem a
 calore non absumi sibi sentiens, iptumque conseruans edens ad arbitrium de ligno vitæ:
D rum apud Aristotelem in Dialogo ad Eudemum (quem locum referunt ^b *Ælianus*, ex Theo-
 pompo, & Rhodiginus ° & M. ^d *Tullius*, & alij plures Classici, sicuti notauimus olim ° agen-
 tes de immortalitate Animæ) Silenum Midæ dixisse, *Hominem esse arumosi Genij, & dif-
 ficilis fortunæ semen in diem durans*: etiamsi diu hoc interpretari valeat de vita hominis
 generatim; quæ comparata ad vitam Heroum, ac semideorum, quos Gentiles esse longauis-
 simos, ac immortales fere censebat, vnus diei vita nuncupatur, & apte papilioni compara-
 tur in Schemate, qui est animal hephemericum; de quo Pierium ita loquentem vidimus: *f Apud f*
Hier. 26.
*Citamerium Bosphorum Hypani fluuit, veluti folliculos acinis maiores ferente, gignitur Ephe-
 merus, animal quadrupes volatile, quod nos diarium appellare possumus. Per hieroglyphicum
 enim infantem aliquem, qui non ultra vnus diei spatium vitam produxerit, nonnulli signifi-
 candum censent. Idem animalis genus vtruperit e folliculo, in pomeridianum usque diei*

tempus vivit, & volat: mox descendente Sole maerescit & languet; deinde occidente moritur, A
vita non ultra diem unam prorogata. Eiusdem imbecillitatis est papilio, in grandissima mu-
scæ speciem, colore albido, qui ex folliculo bombycis intra suam araneam conditi transformati-
que erumpit, candidoque exceptus velo, ova haud ita multo post papaverum seminibus paulo
maiora, sedit plura numero, mox intra paucissimarum horarum spatium ab ovis editis emori-
tur. Ex quo formari posset hieroglyphicum, quod indicaret, re bene gesta vitam exhalatam:
& papiliones indicare frugem bonorum operum ex meditatione mortis imminenti assidue.
Sic ergo recte Schematista vitæ nostræ incertam durationem, modo longiorem, modo bre-
uiorem tarda, celerive morte terminatam, nobis memoria recolendum mystice significat,
ob oculos posito Anulo pro gemma defuncti senis caput habente, in sinu falcatam Lunam
continentem, & ad latera circumvolitantes duos papiliones obtinente; quam mortis certæ
quoad eventum, incertæ quoad horam eventus homines a virijs ad virtutes & pietatem
reuoocantem memoriam, nobis initio quotannis ieiunij quadragesimalis refricat Sancta &
pia Mater Ecclesia, per manum Sacerdotis insperfo benedictio Palmarum & Oliuarum cini-
nere supra caput cum admonitione, *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reuer-*

Gen. 3. 19. *teris:* desumpta ex oraculo & diuino: Quin & ista memoria mortis non solum nos arceat
procul a sceleribus, verum etiam nobis a Deo gratias impetrat; etenim Abraham se cini-
rem & pulverem coram Deo professus, a Numine veniam sodomitis impetravit, si aliqui
b Gen. 18. 22
& seq. forent inter eos iusti *b* Abraham vero adhuc stabat coram Domino: & appropinquans
ait: Nunquid perdes iustum cum impio? Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate peri-
bunt simul? & non parces loco illi propter quinquaginta iustos, si fuerint in eo? Ab-
sitate, vt rem hanc facias, & occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius.
Non est hoc tuium, qui iudicas omnem terram nequaquam facies iudicium hoc. Dixit
que Dominus ad eum: Si inuenero Sodomis quinquaginta iustos in medio ciuitatis, di-
mittam omni loco propter eos. Respondensque Abraham ait: Quia semel cepti, lo-
quar ad Dominum meum, quomodo si pulvis & cinis: Quid si minus quinquaginta iustis
quinque fuerint? delebis propter quadraginta quinque vniuersam urbem? Et ait: Non
delebo, si inuenero quadraginta quinque. Rursumque locutus est ad eum: sin autem
quadraginta ibi inuenti fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadragin-
ta. Ne quaeso (inquit) indigneris Domine, si loquar: Quid si ibi inuenti fuerint tri-
ginta? Respondi, Non faciam, si inuenero ibi triginta. Quia semel, ait, cepti, loquar ad
Dominum meum: Quid si ibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter
viginti. Obsecro (inquit) ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inuenti
fuerint ibi decem? Non delebo propter decem. En quomodo memoria mortis iustos
i Job. 2. 13
Acq. facit homines, & Deo charos. Et Tobias etiam in Sacra pagina luculenter laudatur om-
nium reui sui iustissimus, eo maxime, quod assidue mortem in oculis habens exerceret se in
opere sepeliendi mortuos. Itaque iugis cogitatio, memoriaque mortis homines retrahit
a peccatis, & iustitiam colere maxime facit.

*De secundo nouissimo, quod est Iudicium Dei post obitum hominum,
perperdentis eorum opera iustissimo Statere.*
Cap. CLXXXIII.

S Vb Anulo Schematista locauit apte Bilancem in æquilibrio, mystice representans Dei
iudicium iustissimum de vita defunctorum. Statera siquidem a stando dicta est, qua
aliquid pensatur, aut ponderatur, vt ad æquilibrium ducatur. Et Clementi Alexandrino
in adhortatione ad Gentes, Statera æqua in sacco mystice Deus est, qui mensura & nu-
merus est omnium in animo: Item Statera mystice est Iustitia Dei, qua perpenduntur bona
& mala, merita scilicet ac demerita in fine vitæ cuiusque mortalium. Statera quoque dici-
tur D. Gregorio Mediator Dei & hominum Christus Iesus, qui ad pensandum vitæ
nostræ meritum secum iustitiam simul & misericordiam detulit, sed misericordiæ lance
præ-

Statera sym-
bolice qua-

Mar. 1.

A præponderans, vt culpas nostras parcendo læuigaret in hæc vita; sed post mortem, a Deo Patre constitutus Iudex^b vt viuorum, sic & mortuorum, æqua lance præmia pœnasq; pendit meritis atque demeritis ad æquilibrium, vt habeantur lancee in Schemate Iudicij mortuorum. *Quis vero statera nomine (dicit iterum Gregorius) nisi mediator Dei & hominum designatur? In quo æqualance omnia merita nostra pensantur: & in cuius præceptis agnoscimus quid in nostra vita minus habeamus. In hac autem statera appendimur, quotiens ad vitam, & eius exempla promouamur.* Quæ prius dixerat Iob: ^d Si ambulauit in uanitate, & festi-

^b Act. 10. 42

^c 21. Mor. cap. 6.

^d cap. 31.

^e 1. Offic. 3. 2. et Epist. 44

^f Psal. 61. ^g Apocal. 6.

nauit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, & sciat Deus simplicitatem meam. **D.** Ambrosio quoque: ^e Statera est species iustitiæ, & interdum est ipsa ratio, qua iudicamus bonum & malum. Mendaces filij hominum in stateris dicuntur, quia non seruant iustitiam in iudicando. Statera quoque dolosa dicitur in scriptura iudicium peruersum. Et statera in manu equitis nigri & dicitur prauum Iudæorum iudicium de Christo Domino. Sic igitur in Sactis literis passim Stateta symbolum, est Iudicij. Ceterum post hominis obitum de vitæ præteritæ facinoribus tam bonis, quam malis a Deo geminum Iudicium fit; vnum quidem singulare de quolibet homine statim vita defuncto; alterum vniuersale in fine mundi de cunctis hominibus vna congregatis ante tribunal Christi: de singulari Iudicio locutus est

^h Ioan. 2.

ⁱ Luc. 16.

^k cap. 24. 28. et seq.

B Dominus in parabola Nuptiarum^b & in historia diuitis^c Epulonis: De vniuersali vero satis aperte Matthæus in Euangelio. ^k Quæ quidem Iudicia multis inter se conditionibus alijs differunt, sed in hac vna conuenient, quod sicut cum iustissima ponderatione meritorum, & demeritorum, retributioneque præmiorum metitis, & pœnarum culpis etiam minimis, ab eodem Iudice Christo Domino, sedente in folio Maiestatis gloriæ suæ. Differunt autem primo, quod singulare iudicium fit assidue multiplex in obitu cuiusque hominis: vniuersale fiet in fine Mundi. Deinde quod in singulari Iudicio Deus præmijs afficit, & pœnis cruciat solum animas iustorum & nocentium, intactis corporibus; at in vniuersali Iudicio præmijs decorabit homines iustos, & pœnis multabit impios ex anima & corpore suscepto per resurrectionem constitutos. Deinceps in Iudicio singulari Iustitia sociam habebit Dei Misericordiam, qua poenitentes in vita de reatu culpæ luent pœnas temporarias in Purgatorio: sed in vniuersali Iudicio sola Iustitia deducet innocentes ad æternam gloriam, & trudet im-

C pios ad æternam inferni pœnam. Vltierus singulare Iudicium coram Deo fit in æthere: Vniuersale fiet in Valle Iosaphat. Vltimo singulare iudicium fit coram Deo Iudice, & Sanctis Apostolis præsertim^d iudicantibus duodecim tribus Israel, & Angelis, vtrumque patrocinantibus reis, & Dæmonibus vltro cunctos etiam iustos accusantibus: vniuersale vero Iudicium fiet coram Deo, Sanctis omnibus, Angelis, Dæmonibus, & hominibus cunctis ad vitam reuocatis; quorum omnium & singulorum oculis nuda fient vniuscuiusque antea actæ vitæ facinora tam bona, quam mala; inde iusti lætabuntur, & impij confusione mire misereque cruciabuntur, enormitatibus eorum totimundo reuelatis, a Deo iure obiurgati de mala vita, & a Dæmonibus accusati, derisi, & in æternum cruciandi. Quare proficua mortalibus est meditatio Iudicij ad euitanda scelera, ad commissæ peccata per pœnitentiam expianda, & ad virtutum, ac pietatis opera patranda. Ad quæ mortales vt excitaret, ac inuitaret Ecclesia prisca, vel idiotis literas non agnoscentibus, literarum loco picturas & imagines ap-

^l Match. 19. 28.

Picturas Ecclesie primitiua cur instituerit.

D pique passim curauit cum Statera in manu sinistra perpendentem duas animas in lancibus, & subiecto cacodæmone, sibi rapiente ad ignes æternos cruciandam animam onustam grauium delictorum pondere; cui malo spiritui minatur Angelus bonus hasta, quod animam grauium culparum expertem, ac proinde leuem sursum ascendentem auderet aggredi, sibi-que rapere pariter ad gehennam. Itaq; iure merito sub Anulo memoriæ Schematista noster in Stateta proponit nobis meditandum Iudicium post mortem habendum vniucuique mortalium de vitæ iam recens obitæ

cunctis actionibus, tam bonis, quam malis, ad

cuitanda peccata, & ad opera

virtutis ac pietatis

exercen-

da.

De Tertio Nouissimo, nempe fontium pœnis post Iudicium luendis a vita defunctis per ignem & Aram indicatis. Cap. CLXXXIV.

Tertium sane nouissimum post Iudicium est pœna peccatorum; quoniam vero peccatores duum generum e mortali vita discedunt, & duplici Dei Iudicio iustissimo iudicantur ad proportionatas pœnas delictis luendas, tam in singulari, quam in Vniuersali Iudicio aestimatas; ideo duo pœnarum hieroglyphica ponuntur, Ignis, & Ara igni supposita; quæ duo tum seorsim, tum coniunctim interpretari debent: nam alijs vita defunctis ignis cum Ara congruit, alios manet ignis absque Ara. Qui enim discedentes e vita mortali cum culpis leuioribus venialium peccatorum, & cum grauioribus mortalium confessione iam aboliterum, sed nondum peracta congruenti satisfactione, iudicati sunt pendere pœnas debitas in Purgatorio; nihil enim vllatenus coinquatum ad gloriam introducitur; hi post singulare Iudicium delegantur ad pœnas non æternas, sed temporarias luendum in Igne Purgatorij; cui recte adiungitur, & supponitur Altare sacrificiorum, ad indicandum Purgatorij pœnas denulceri posse, ac alleuari, terminariq; acrificijs, & orationibus amicorum viuentium in suffragium animæ cuiusque purgantis. Qui vero discedunt e vita cum onere culpæ mortalis, pœnitentia non deletæ, horum pœna perennis Ignis est Inferno, siue beneficio suffragiorum vllius generis; quam æternam damnatorum, siue post vniuersale Iudicium futurum, siue post vniuersum reprobati iam peractum, indicat Ignis absolute, vel abstrahendo ab Ara, vel etiam si Deo placet conculcans & negligens Aræ beneficium; quia damnati negligunt, & blasphemant in inferno sibi fieri prorsus inuuliter ab amicis orationum & sacrificium suffragia. Ut altare adiuncto igni sustinendo signet Purgantium pœnas alleuari posse piorum viuentium precibus, & sacrificijs: Idem altare, stratum sub igne, ac velut ab igne conculcatum, indicet Inferni pœnas negligere sacrificia, precesque viuentium, quorum suffragia miseri damnati nihili faciant, atque blasphemant. Ignis autem idem est, qui cruciat in tempore Purgationem sustinentes, & qui torquet in æternum infelices damnatos; & iisdem ministris Dæmonibus adhibetur fontibus veriusque generis, sperantibus inquam & desperatis. Quod aperte nobis legitur in sacra pagina: *Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt: & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent virtutem: & furorem eius, qui fecit illos, placabunt.* Scilicet Angeli mali, spirituales substantiæ sunt; qui prima sui creatione facti sunt a Deo ministri vindices delictorum, diuinæ Iustitiæ furentes executores. Qui vt in damnatos confirmant in furore suo implacabili tormenta sua prorsus æterna. Sic in Purgationem sustinentes, in tempore purgationis consummata, ac iam iam perfectæ, absoluendæque, vim omnem suæ potestatis effundent; & ea ratione placabunt furorem diuinæ Iustitiæ, quæ fecit illos suos ministros, atque creauit illos veluti suos spicularores. Placatur enim diuinæ Iustitiæ rectus furor in fine purgationis animarum a spiritibus malis ex diuino decreto iusto cruciatarum; qua placata cæcæ dæmones consummauerunt violentiam suam in fontes Purgatorij. Sed non confirmauerunt in furore suo tormenta sua, sicut ea confirmant in cruciandis damnatis. Itaque ne mortales incidant in acerbissima tormenta vindicis ignis, per manus malorum Dæmonum sæuissime administrari tam in determinato tempore purgationis, quam in æternitate damnationis, optime pius iste Schematista sub lance Iudicij Diuini posuit ignem ardentem super Altare, semper a nobis in hac vita meditandum, & memoria vrfandum.

Eccli. 39.
33-34.

De quarto Nouissimo, scilicet Iustorum gloria peræni post obitum, aut purgationem in cælis possidenda, per Stellam, Lunam, & Cicadam hieroglyphice signata. Cap. CLXXXV.

Postremo loco, supra mysticum Anulum memoriæ sculptam voluit ænigmatista Cicadam, & ab Anuli summitate stellam in latere dextro, & in sinistro Lunam, abdita quidem sed ingeniosa beatorum gloriæ hieroglyphica. Nam beatorum duo sunt ordines, Angelorum chori, & Iustorum hominum cœtus, alternis cantibus æternas Deo laudes Trisagij canentium; quam æternam beatorum gloriam in cælo nobis designauit in Apocalypsi, ab. e. visam.

lib.

A, sibi que diuinitus reuelatam D. Ioannes inquit, Post hæc vidi, & Ecce ostium aper-
 tum in cælo. Et vox prima, quam audiui, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascen-
 de hæc, & ostendam tibi, quæ oportet fieri cito. Post hæc statim fui in spiritu. Et ecce
 sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens. Et qui sedebat, similis erat aspectui la-
 pidis lapidis & Sardinis. Et Iris erat in circuitu sedis similis visioni Smaragdinae. Et in
 circuitu sedis, sedilia viginti quatuor, & supra thronos viginti quatuor seniores sedentes,
 circumamicti stolis albis, & in capitibus eorum coronas aureas, & de throno procedebant
 fulgura, & voces & tonitrua. Et septem lampades ardentes ante thronum; quæ sunt
 septem spiritus Dei. Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo: & in
 medio sedis, & in circumitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal
 primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faci-
 em quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti. Et quatuor animalia singula
 eorum habebant alas senas, & in circumitu & intus plena sunt oculis. Et requiem non
 habebant die ac nocte, dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus. Dominus Deus Omnipotens,
 qui erat, qui est, & qui venturus est. Et quum darent illa animalia gloriam & hono-
 rem & benedictionem sedenti super thronum viuenti in secula seculorum, procidebant
 viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viuentem in secula seculorum,
 & mittebant coronas suas ante thronum dicentes, Dignus es Domine Deus nos-
 ter accipere gloriam ac honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem
 erant, & creata sunt. Quibus Ioannes nobis declarat beatitudinem ab se vitam,
 sibi que reuelatam, qua beati cuncti fruuntur in cælo laudantes assidue Deum creatorem
 omnium, & eius maiestatem, & gloriam, qua venturus est in fine mundi iudicare viuos &
 mortuos. Qui Iudex quum sit filij Dei Iesus, cui dedit Pater omne iudicium; dicitur sede-
 re, quia sedet ad dexteram Dei Patris. Et aspectui similis erat lapidi, propter guttas sanguinis,
 quibus totum corpus aspersum habebat, ob eandem rationem simile videbatur Sardæ, quæ
 gemma rubet per spem; Iris autem in circuitu sedis veluti smaragdina, mihi denotat naturam
 Angelicam innumerabilem assistentem vndeque circa thronum Dei, quæ propter sui
 puritatem & virginitatem, castitatemque, smaragdo recte comparatur; nam ea gemma castitatem,
 virginitatem, puritatemque tuetur adeo, vt distumpatur in digito coeuntis; namq;
 Smaragdum sentire, ac agere ferre. iacturam virginitatis testatur Albertus Magnus & post
 eum Ruellius: Quod aliquando contigisse anulo Smaragdino cuiusdam Reginae Hungariae
 prima nocte concubitus, apud autores non ignobiles legisse se testatur in suis Symbolis
 Heroicus cruditus Syl. Petrasanta. M. Alberti verba sunt: *Experium autem est temporibus
 nostris, quod hic lapis (de Smaragdo loquitur) si vere bonus & verus est, non sustinet contactum;
 propter quod Rex Hungariae, qui nostris temporibus regnat, in coitu cum uxore sua lapidem
 hunc in digito habuit, & propter coitum intres partes fractus fuit. Et ideo probabile est,
 quod dicunt, quod hic lapis gestantem se ad castitatem inclinat; & obseruatu Bart. Angli-
 ci ex autore pri. lico lapidarij valet contra illusiones & phantasmata dæmonum; quibus de
 causis Iris illa Smaragdi similis circa thronum Dei nobis designat Angelorum choros Deo
 semper assistentes, in quibus æternus ille Sol mysticus imaginem sui representat; nam
 Angeli perpetuo Dæmones fugant, & castitatem, virginitatemque tuentur. Viginti quatuor
 illi seniores coronati sedentes supra viginti quatuor alios thronos, duodecim Prophetæ sunt
 antiquæ legis, & duodecim Apostoli nouæ, de quibus dixit Dominus: *Et vos, qui secuti
 estis me, sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel.* Circumamicti stolis
 albis ob innocentiam, & votum sacerdotale dignitatis. Coronati coronis aureis, ob dignitatem
 & autoritatem sacerdotalem super animas fidelium. Et de throno Dei Iudicantis
 procedebant fulgura splendida & clara, voces benignæ vocantium electos ad gloriam regni
 cælestis, & tonitrua tremenda vocum abigenium impios ad ignem æternum. Et septem
 lampades ardentes ante thronum, septem dona sunt Spiritus Sancti dici possunt, cum
 ordinaria Glossa, & secundum nos administratorij Spiritus Angelici, qui custodiunt homines
 in omni viuente ætate, quæ septem sunt vitæ mortalium, infantia, pueritia, adolescentia,
 iuuentus, virilitas, & senectus; in quibus ætatibus Angeli nos illuminant, & internis
 inspirationibus inflamant ad amorem, & charitatem Dei, tanquam septem lampades ardentes.*

Ap. 4.

Explicatio prophetæ.

b Ioan. 5. 22. c Pl. 109. in sym.

Smaragdi gemma sym. bolum virginitatis. d 2. de Mine rali b. 2. de gemmis. f lib. 3. c. 40. g 2. de Miner. c. 47.

h 16. de reprop. c. 22.

i Matth. 19. 28.

dentes. Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile Crystallo, mihi censetur esse
 vitæ mundanæ fluxus & refluxus, cum omnium actionum humanarum vicissitudinibus; quæ
 x Psal. 7. 11. omnia sunt aperta & nuda oculis Dei, qui scrutatur ^K omnium corda & renes, nihil habens
 occultum ante se. Quatuor autem animalia plena oculis, alas sex habentia, & assidue circum-
 uolitantia circa thronum Dei, & canentia Trefagium, sunt quatuor Angeli Custodes qua-
 tuor Euangelistarum, ex ordine Seraphin; laudantes in Empyreo Deum, & glorificantes ip-
 sum incessabili cantu, creatorem omnium ex mera benignitate suæ voluntatis ad extra se
 communicante. Quam visionem beatitudinis & gloriæ paradisi vidit etiam multo prius Isaias,
 i cap. 6. dicens: *In anno, quo mortuus est Rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excel-
 sum & eleuatum, & plena erat Domus a maiestate eius: & ea, quæ sub ipso erant, replebant
 templum. Seraphim stabant super illud: sex ala uni, & sex ala alteri. Duobus velabant
 faciem eius, & duobus velabant pedes eius: & duobus volabant. Et clamabant alter ad alterum, &
 dicebant: Sæctus, Sæctus, Sæctus, Dominus Deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius.*
 Pater igitur beatos in cælo, tum Angelos, tum homines iustos, post mortem eo translatos,
 assidue canere gloriæ & honorem Deo trino & vno, cuius fruitione beantur. Quam bea-
 torum gloriæ assidue Deo summo laude canentium in Schemate gemmæ nostræ priscus &
 pius autor mystice representauit per Astrum Stellæ, Lunam, & Cicadam; Stella a dextris
 posita nobis indigitans naturam Angelicam, quæ nobilioris conditionis est, quam humana.
 Luna collocata a sinistris, indicans humanam naturam, quam Deus ^m minuit paulo minus ab
 m Psal. 8. 7. Angelis, etiam cum Angelis eam in cælo gloria & honore coronauerit. Cicada tertio stellæ,
 ac Lunæ superposita connotans iugem laudem ab Angelis, & hominibus beatis Deo canta-
 tam. Sane per Astrum atque stellam indicari naturam Angelicam, manifestum est apud Iob
 n cap. 38. in Sacra pagina ^m dicentem sub persona Dei: *Quum me laudarent simul astra matutina, &
 iubilarent omnes filij Dei.* Vbi Lyranus ait Angelos intelligi per astra matutina, quia a prin-
 cipio simul creati fuerunt cum cælo Empyreo ante distinctionem elementorum. Ego per
 astra matutina intelligo solos Angelos bonos, in gratia confirmatos, qui soli statim creati
 laudauerunt Deum, a quo propterea confirmati fuerunt in gratia; quum alij statim a sui
 creatione Lucifero consentientes, nunquam Deum laudauerint; & appellentur astra vesper-
 tina, quod offuscato lumine intellectus facti sint Angeli tenebrarum, quarum princeps ab
 e Eph. 4. 12. Apostolo ^o picitur esse Lucifer: *Quoniam, inquit, non est nobis colluctatio aduersus car-
 nem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum
 harum contra spiritualia nequitie, in cælestibus.* ut autem Angeli electi dicuntur Angeli
 lucis, & astra matutina, quia semper in Oriente manent cum luce perpetua, nescientes occa-
 sum culpæ; sic ex aduerso Angeli mali, quod nunquam lumine gloriæ perfusi fuerint, ap-
 pellantur astra vespertina, tenebrarum stellæ, de cælo tractæ a Lucifero, quem secuti sunt,
 p Apoc. 12. 3 de cælo cadentem; vt constat ex Ioannis oraculo: *Et visum est aliud signum in cælo, Ecce
 draco magnus, rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus suis septem
 diademata, & cauda eius traherat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in
 terram.* Sed in Schemate nostro stella radijs lucidissimis redimita signat Angelos
 lucis in cælo gloriæ lumine coruscos, & astra matutina, quæ a dextris posita sit,
 adeoque in Orientali parte. Ceterum Luna in Schemate a sinistris locata signat
 humanam naturam in cælo ob antea actæ vitæ probas actiones perductam; etenim homo ab
 D
 g Gen. 2. 7. humo dictus, quod e terra primæuam suam habuerit originem ^g & in terram demum reuer-
 r. Gen. 3. 19. tatur ^r omnis; & inter cæli luminaria Luna telluri comparatur etiam a Philosophis; Auer-
 1. Cæl. co. 16. roes enim sapius de mente Aristorelis Lunam asserit habere naturam terræ: *Vnde dicit*
 2. Cæl. com. *Aristoteles in lib. de Animalibus, quod natura Lunæ similis est naturæ terræ.* Quinimmo Py-
 32. 41. 49. & thagorici putauerunt Lunam esse terram cælestem. Sed & in Sacra pagina Mulier illa ^r amicta
 de sub. orb. cap. 2. Sole, Lunam sub pedibus habens, & in capite coronam stellarum duodecim, signum magnum
 p Apoc. 12. 1. in cælo, sicuti recte passim applicatur Magnæ Matti Virgini, quæ conculcauit semper cor-
 poreæ naturæ humanæ terrenas passiones, Sole Diuino tota perfusa; sic apte potest intelli-
 g. Gen. 1. gi de natura humana simpliciter in cælo beata, quæ tota diuino Sole perficitur, vt Luna cor-
 Prou. 7. 15, Mcr. 23 & Cantic. 6. poreæ corporeo Sole perfunditur, ac eius lumine illuminatur. Nam & Bedæ ^m Luna potest
 g Epist. 119. animam significare. Idem sentiunt ^m Gregorius, & ^J Augustinus. Quare Luna symbolum
 esse

A esse potest animarum in cælo ab increato Sole lumine gloriæ persufarum in æterna beatitudine. Postremum vero hieroglyphicum est Cicada inter Stellam & Lunam collocata; quod in proposito nostro designavit Schematistæ iugem harmoniam laudis, & musicam gloriæ, quam assidue Deo creatori concinunt alternatim & Angeli beati, & hominum animæ felices in Empyreo. Nam Cicadas esse Musicæ hieroglyphicum, speciatimque concentus dulcissimi, ac hominis initiati sacris, admonet Horus Nilivæ, cui & seniores Ægyptij rebus sacris, ceremoniisq; additum hominem significantes, Cicadam pingunt. *Hec enim non ore, sed dorso resonans, pulcherrimum edit, dulcissimumq; concentum.* Pulchrum a Platone de Cicadis apologum habemus in Phædro; Non decet, inquit, virum Musis deditum talium ignarum esse: Fertur has olim homines fuisse, priusquam Musæ natæ essent. Natis autem Musis & cantilena in lucem producta, ita quosdam eius ævi homines præ cantus voluptate consternatos fuisse, ut canentes & cibos & potus neglexerint, & se mori non animadverterint. Ex quibus postea cicadarum genus natum est, quod hoc a Musis munus accepit, ut nullo alimento opus habeat statim ut natum est: sed sine cibo & sine potu mox canat donec moriatur. Et postea ad Musas profectum denunciet, quis ex his qui hic sunt hominibus, quamque ipsarum colat. Cuius apologi mysticus intellectus esse potest de solitarijs antiquis in heremo ieiunijs & psalmodijs totam vitam suam exhibentibus, edocti diuinas cantilenas a Musis Davidicis Abbatum monasterijs heremi præceptorum. Sed vrcunque Cicada Platoni hieroglyphicum musices est. Plotinus, obseruatq; Valeriani dum homines musicis modulis affectos, ac delinitos, in animalia musica renasci dicit, forte signat ascetas hymnis diuinis deditos pie viuentes, post mortem beatos fieri, Cicadasque cælestes; nam beatum cum Musico Plotinus identificat. Certe Theocriti pastor ille caprarius rustica simplicitate laudans Thyrsim canentem de suauitate concentus ait.

Cicada musica symbolum.
2 l. 2. Hier. 52.

B Plenum tibi melle pulchrum os fiat,
Plenum autem fauis: & ab Ægilo caricam comedas
Dulcem: Cicada quoniam tu suauius canis.

Cicadarum apologus Platonicus explicatus.

4 Hier. 26.

b En. 1. lib. 4. c. 12. & seq. c Idyl. 1.

C Sed tamen illæ mythicæ Cicadæ cælestes, Angelicæ ac humanæ naturæ felices in Empyreo suauissime concinunt laudes, & gloriam æterno rerum omnium creatori. Non addam e superioribus Anacreontis carmina, Strabonisue laudes de Cicada, tanquam de symbolo Musicæ. Sed addere non omitram, Cicadam esse beatorum cælestium hieroglyphicum non solum ob iugem cantum, sed etiam quia tessera Nobilitatis habetur; etenim ex Valeriano: *Illud minime prætereundum, Cicadam apud Athenienses generis nobilitatem significasse, quod apud Thucydidem in liminari pagina comperies, qui tertio ægis, hoc est Cicadigeros eos appellat. quod apud Athenienses institutum erat, Cicadas ex auro capitis ornamento gestare, quæ indigenas & ingenus ab aduenis & seruis distinguere. Causam nonnulli comminiscuntur, quod Cicada maxime omnium animalium indigene videantur; in ea siquidem regione, qua genita, viuunt moriunturque; quum reliqua fere omnia animalia aliquo migrent, neque sedem ullam firmam habere perseverent. In vnaquaque vero ciuitate & municipio eos nobiliores dicimus, quorum maiores pluribus ante annis in patria sua claruerint, obiectumque ideo Ciceroni totiens in opprobrium, quod vir nouus esset, quia plurimum odiosa solet esse nouorum hominum ambitio, quum Rempublicam, inquam recens adsciti fuerint, administrare contendunt.*

d cap. 83.

e Hier. 26.

D cunque vero post mortem felices in Empyreo concinunt Deo laudem, & gloriam æternam, qualescunque fuerint in vita mortali, nobiles babentur, & reges; ut non solum vidimus apud Ioannem in Apocalypsi: *sed etiam tales declarantur ab æterno Iudice iustos vocare* ad regnum cæli capessendum; enimvero *Tunc dicit Rex his, qui a dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, possidere paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Ex aduerso vero tanquam ignobiles & infames ab se repellent ad æterna supplicia viros iniustos, qualescunque in dignitate vixerint in hoc sæculo; quia tempore nouissimi Iudicij: *Tunc dicit & his, qui a sinistris erunt: Discedite a me maledicti in æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius.* Itaque Cicada tum ratione cantus assidui, tum ratione nobilitatis, apte symbolum ponitur in Schemate beatorum spirituum, qui cum Christo regnant cælo, canentes laudem & gloriam Deo creatori sine intermissione in æternum.

f cap. 40
g Matt. 25. 34

His arbitror explicari nobile Schema vetus, quo pius homo sibi quotidie, per anulum A
 memoriæ ponebat ob oculos & corporis & animi tum mortem ineurabilem, cum incerta
 eius aduentus hora, siue die eadem, siue eodem mense, siue eodem anno: tum Iudicium &
 proprium in hora mortis obitæ, & vniuersale in fine mundi, quo iusta lance cunctæ actiones
 hominis cuiuslibet expenduntur coram Deo, Sanctis omnibus, & Dæmonibus: tum atrocis-
 simas pœnas prauarum actionum fontibus irrogandas igne tam Purgatorij, quam inferni
 per manus cacodæmonum ferocissimorum: tum etiam ingens præmium æternæ beatitudinis
 in cælo pro vita bene ante acta inter mortales. Ut metu pœnarum a vitijs recedamus, &
 spe ranti præmij semper in actionibus probitatis exerceamur; euitantes confusionem in lu-
 dicio subeundam ab improbis, & non timentes incertitudinem horæ aduentus Domini, sem-
 per ad bonam mortem parati viuentes. Quam mentem habuit vir pius ex antiquo præcep-
 to, cunctis quidem audito, & intellecto, sed a paucis admodum obseruato: ^b *Memorare no-
 nissimata tua, & in aeternum non peccabis.*

PERORATIO TOTIVS OPERIS.

Caput ultimum.

HÆtenus antiqua Schemata Gemmarum Anularium, eaque vetèra Numismata, quæ
 mihi pridem explicanda propofuerunt insignes viri, qua maiori diligentia porui de-
 clarare conatus, in præsentia manum de tabula, seuiores ad contemplationes me nunc
 vocante tetrica Minerua; quæ dies æstiuos permittit me dare Musis suauioribus; cum quibus
 tamen & ipsa partes non paucas habere voluit in hoc opere, non minus doctrinæ soliditate,
 quam eruditionis amœnitate constructum, & conditum pro virili ad mei solarium, ad Lecto-
 rum iucunditatem, & vtilitatem, & præcipue ad laudem & gloriam Summi Dei, a quo mor-
 talibus omnia bona proueniunt.

AVCTARIVM CAP. CXL.

POSTquam operi colophonem addidissent operæ, incidi bono euentu in Obseruationes
 Medicas Clarissimi peritissimique Viri Nicolai Tulpæ, qui Lib. 3. Cap. 56. Satyrum
 Indicum sua memoria ex Angelona Serenissimo Federico Henrico Arausionensium Priu-
 cipi fortissimo donatum ad viuum descripsit. Puerum is trimum longitudine, sexennem
 crassitie referebat. Corpore quidem quadrato, sed valde agili: artubus adeo compactis,
 vastisque musculis, ut quiduis auderet ac posset: antica parte undique glaber, postica nigris
 pilis obsitus. Facies hominem fingebar, sed nares simæ & aduncæ anum rugosam & eden-
 tulam: aures, pectus feminae mammosum, venter umbilico depressiore, artus superiores
 ac inferiores, cubiti commissura, digitorum ordo, pollex, crura, calcis fulcrum, ad huma-
 nam omnia formam accedebant. Hinc iure Indis Homo siluestris appellatus nonnunquam
 erectus incedebat, bibiturus canthari ansam altera manu prehendebat, alteram eius fundo
 subjiciens labia post detergebat. Caput in puluinar inclinans corpusque stragulis tegens
 ad quietem sese componebat. Immo Satyrorum hoc genus quandoque viros armatos in-
 vadit, nec raro libidinis oestro percitum in saltibus & lustris mulieribus insidiatur. Viro
 itaque doctissimo libenter subscribimus, quando hunc Satyrum Phniano simillimum existi-
 mat, quem consultius natura scriptor Subsolanis Indorum montibus perniciosissimum ani-
 mal humana effigie memorat.

Lib. 7.
 cap. 2.

F I N I S.

INDEX AVTORVM,

Qui laudantur, expenduntur, emendantur, adferuntur, aut illustrantur.

A

- Alphonsus Tostatus Abulensis.* 66. a. 73. b. notat.
Acron. 412. a. 413. d.
Acta Apostolorum. 177. a. 178. d. 435. a. 438. c. d.
Adamantius, apud Pierium Valerianum.
 74. c. 142. d. 184. a. 342. b. 392. d. 393. c.
Aelianus. 58. a. 80. b. 81. c. 120. b. 238. c. 262. b.
 336. b. 368. d. 404. a. d. 412. b. d. 418. d. 433. d.
Aeneas Philosophus, Platonicus, apud Pierium.
 75. b.
Aeschylus. 120. b. 153. d. 204. b.
Dionysius Afer. 273. d.
Agatharcides, apud Photium. 338. d.
Agatho Platonicus. 17. b. 20. a. b.
Georgius Agricola. 369. d.
Albricius. 327. c.
Andreas Alciatus. 11. d. 37. c. 45. a. 51. d. 109. a.
 207. d. 213. a. 237. b. 244. a. 281. a. 290. d.
 improbatur 340. b. & notatur. 347. a. 163.
 b. 384. d.
Eius commentator. 208. d. 340. a. 341. d.
Vlysses Aldrouandus. 122. a. 131. a. 213. c.
Alexander Alensis. 194. b.
Alexander. 23. d. 157. d.
Alexander ab Alexandro. 139. d. 140. a. 147. a. c.
 185. d. 187. c. 189. a. 190. c. 193. a. 327. a.
 432. d.
Clemens Alexandrinus. 182. a. 291. a. 340. c.
 367. d.
Leo Allatius. 340. c. 357. d. 366. c.
Ferdinandus Aluarus. 149. b.
D. Ambrosius. 88. c. 142. b. 178. c. emendatur,
 213. c. 306. b. 330. d. 386. d. 435. a.
Ammonius. 96. b. 118. b. apud Porphyriū. 198. c.
Amos Prophetā. 24. c.
Cornelius Amsterdāmus. 149. c.
Anacreon. 18. b. 64. c. 65. a. 85. d. 208. b. 362. b.
 381. a. 439. c.
Anastasijs Sinaita martyr. 68. d.
Bartholomaeus Anglicus. 313. b. 437. c.
Anselmus. 155. a.
Antiphanes. 23. c.
Antisthenes. 409. a.
Alexander Aphrodisens. 7. d. 90. d. 215. a. 220. c.
Apocalypsis. 17. c. 20. d. 435. a. 437. a. 439. d.
Sidonius Apollinaris. 363. c.
Apollodorus. 62. c. 141. a.
Appollonius Rhodius. 156. a. 290. b. 380. a.
Aphthonius. 63. b. 189. b.
- Appianus.* 250. b. 273. d. 274. a. 348. c. 349. a. b. c.
Apuleius. 81. b. c. 92. a. 114. c. 159. b. 294. c.
 298. b. 425. c. 426. b. c. d. 427. a.
Aratus. 206. a.
Eius Interpres. 219. d. 220. c.
Paulus Aresius. 337. a.
Ludonicus Ariostus. 100. a. 122. a.
Aristophanes. 20. c. 21. b. d. 81. b. 215. b. 238. a. b.
 258. c. 262. b. 377. c.
Eius interpres. 189. b. 258. c. 259. b. c. 304. b.
Aristoteles. 4. c. 5. d. 7. c. d. 10. b. 12. b. c. 14. b. d.
 15. a. b. c. d. 16. a. b. 19. d. 20. a. b. c. d. 21. a. c. d.
 22. b. c. 24. d. 25. a. 26. a. 27. b. 28. b. 29. c. 32. d.
 33. d. explitur. 34. a. b. c. 35. a. 39. a. b. d. 40.
 a. c. 41. a. b. 42. c. d. 43. a. b. c. 44. a. b. c. 45. c.
 46. a. 47. b. 48. b. c. 49. d. 50. a. b. c. 52. b. c. 55.
 b. 56. b. d. 63. b. c. 64. a. 65. b. 71. d. 73. d. 74. b.
 c. 75. c. 76. c. 77. d. 78. d. 79. a. b. c. 81. d. 84. d.
 86. d. 88. b. 90. d. 92. d. 94. d. 95. d. 114. d.
 118. a. c. 121. c. 129. b. 131. d. 140. b. c. 141. d.
 156. c. 157. b. 159. c. 162. a. b. 163. a. b. 164.
 c. 165. a. b. c. d. 166. a. d. 168. b. d. 169. a. c.
 172. d. 177. c. 178. a. 190. b. 193. b. 196. d.
 197. a. b. 198. a. 199. a. d. 200. b. d. 201. b.
 202. a. 203. b. 209. a. 210. a. 211. d. 213. c. d.
 216. b. c. 217. a. asseritur, 217. c. 218. b.
 221. b. 222. b. c. 224. a. 226. a. b. 230. d. 231.
 a. d. 236. b. 237. d. 245. a. 247. a. 254. c. 257. c.
 260. d. 262. d. 269. d. 270. b. 279. c. 280. a.
 c. d. 281. d. 285. d. 286. b. 287. a. 290. c. d.
 296. a. 298. a. b. 299. b. 300. a. 301. b. 302. d.
 304. b. 305. d. 329. b. 330. c. 331. a. 333. b. c.
 334. c. 335. a. d. 336. d. 337. c. 340. c. 342. a.
 b. c. 351. b. 352. d. 369. a. c. 380. d. 381. a.
 383. a. 399. b. 400. a. explicatur, b. d. 402.
 c. d. 406. b. c. 407. a. 411. a. 415. a. 422. b.
 423. d. 424. a. 429. d. 430. a. 432. d. 433. d.
 438. d.
Arnobius. 253. d. 426. d.
Artemon, apud Pierium Valerianum. 189. b.
Ascensius Badius. 246. c.
S. Athanasius. 176. c. 394. c.
Athenens. 18. a. 79. a. 96. b. 228. b. 238. b. 267. d.
 358. d. 362. b. 368. a. 374. a. 382. d. 383. a.
 432. c.
D. Augustinus. 9. b. 10. d. 47. c. 48. a. 55. a. 57. c.
 60. d. 68. a. c. 69. c. 70. b. 71. a. 72. b. 80. a.
 155. a. b. 160. c. 227. d. 242. c. 291. b. 395. a.
 426. b. d. 438. d.

Index Autorum.

<i>Antonius Augustinus.</i>	569.d.	<i>Cebes Thebanus.</i>	339.d. refellitur	340.c.
<i>Auerroes.</i>	377.a.380.d.400.d.438.d.	<i>Ludouicus de La-Cerda.</i>	150.c.151.a.d.259.a.	
<i>Auicenna.</i>	33.a.58.a.c.		274.a.292.a.350.b.d.363.c.365.b.	
<i>Sextus Aurelius Victor.</i>	250.a.349.a.	<i>Conradus Celtes.</i>		432.c.
<i>Aufonius.</i>	79.c.81.c.	<i>Charisius Sospator.</i>		369.c.
<i>Auton libri de Natura rerum incertus.</i>	80.a.b.	<i>Gulielmus Choul.</i>		109.a.
213.b.		<i>Chronographus Græcus anonymus.</i>		366.a.
<i>Lapidary, apud Barthol. Anglicum.</i>	437.c.	<i>Chrysippus.</i>		238.a.
B		<i>D.Chrysofomus.</i>	68.c.142.d.176.c.d.393.b.	
<i>Odoardus Barbosa.</i>	58.c.	<i>Caracci. lus.</i>		177.a.
<i>Ludouicus Barthema.</i>	ibid.	<i>Iulius Camillus.</i>		222.c.
<i>Baruch Propheta.</i>	97.d.	<i>Ioannes Cantacuzenus.</i>		68.c.
<i>Iosaphat Barbarus.</i>	273.c.	<i>Gulielm. Canterus.</i>		368.a.
<i>Mofes Barupha.</i>	65.d.	<i>Cantica.</i>	27.d.66.a.67.d.69.c.81.d.226.a.	
<i>Scipio Bargalius.</i>	337.b.	Vid. Salom.		
<i>Theodosius Barlaam.</i>	288.d.	<i>Cicero.</i>	4.a.12.b.28.a.88.a.153.d.181.c.228.b.	
<i>D. Basilius.</i>	176.c.213.c.306.b.346.c.		233.a.236.b.238.c.253.d.319.b.327.c.	
<i>Beda.</i>	68.c.393.b.438.d.		345.c.348.d.349.a.b.c.350.a.363.d.385.	
<i>Martinus Bellaius.</i>	18.a.		b.d.415.d.421.b.433.a.d.	
<i>Petrus Bellonius.</i>	142.a.	<i>Petrus Ciacconus.</i>		69.b.
<i>D. Bernardus.</i>	6.d.56.c.68.e.393.c.	<i>Claudianus.</i>	99.c.109.b.188.c.	
<i>Ifacus Beniamin.</i>	389.c.	<i>Cloatus, apud Macrobiū.</i>		66.c.
<i>Claudius Berigardus.</i>	325.a.	<i>Christophorus Claius.</i>		196.d.
<i>Christophorus Boetius.</i>	367.a.	<i>Collegium Londinense.</i>		424.a.
<i>Seuerinus Boetius.</i>	5.d.41.b.42.b.290.b.415.d.	<i>Guido Columna.</i>	310.d.MS.313.b.319.b.	
<i>Ioannes Beccatius.</i>	9.d.23.c.134.b.135.a.141.c.	<i>Columnella.</i>	66.b.348.c.351.b.	
	154.d.155.a. notatur, 199. b. 205. d.	<i>Consilium Aquigranense.</i>		176.d.
	206.d.225.d.228.d.229.c.278.d.282.d.	<i>Robertus Constantinus.</i>	285.c.330.c.369.c.	
	283.b.288.c.293.a.322.a.376.b.429.a.		370.b.	
<i>D. Bonauentura.</i>	46.d.47.c.73.c.	<i>Ianus Cornarius.</i>	16.d.31.c.209.d.	
<i>Bonfrerius.</i>	65.c.66.a.	<i>Cointus.</i>	310.d.316.a. Vid. <i>Q. Calaber.</i>	
<i>Petrus Bongus.</i>	168.b.397.b.	<i>Luca Contilis.</i>		337.b.
<i>Laurentius Bordingius.</i>	273.b.	<i>Petrus Crinitus.</i>		409.b.
<i>Antonius Bosius.</i>	172.a.	<i>Cal. Aug. Curio.</i>	329.c.401.c.	
<i>Iacobus Bosius.</i>	69.b.173.a.	<i>Q. Curtius.</i>		308.a.
<i>Ioannes Britannicus.</i>	321.a.	<i>Cyrillus.</i>		176.c.
<i>Gregorius Bruin.</i>	149.c.	D		
C		<i>Dauid Propheta.</i>	6.d.9.a.10.c.24.c.40.b.50.a.	
<i>Andreas Casalpinnus.</i>	67.c.256.d.257.d.		74.d.78.b.c.80.b.84.a.88.b.90.b.100.d.	
<i>Iacobus Cairnus.</i>	371.c.		101.a.102.c.118.c.163.d.167.a.175.b.c.	
<i>Q. Calaber.</i>	99.b.247.b.d.316.a.321.b.c.		179.c.193.d.194.d.200.a.225.c.285.a.	
<i>Domitius Calderinus.</i>	138.a.		300.d.395.b.c.397.a.435.a.438.a.b.	
<i>Callimachus.</i>	215.a.263.b.	<i>Ioannes Dalbergus.</i>		432.c.
<i>Georgius Camerarius, Scotus.</i>	291.a.	<i>Iacobus Dalechampius.</i>		403.b.
<i>Hieronymus Cardanus.</i>	213.b. defenditur,	<i>Daniel Propheta.</i>	18. c. 22.c. 90.c. 92.c. 93.d.	
	217. b. notatur, 218. b. 403. d. notatus.		194.d.291.a.	
	464.a.	<i>Dantes Aligherius.</i>		159.d.286.a.
<i>Ioannes Casa.</i>	164.d.169.b.	<i>Daretes Phrygius.</i>	310.c.320.d.326.a.	
<i>Dio Cassius.</i>	308.a.	<i>Martinus Delrius.</i>	65.d.257.a.d.	
<i>Ioannes Baptista Casalius.</i>	173.a.265.a.	<i>Democritus.</i>	166.d.167.b.403.a.	
<i>Cassiodorus.</i>	308.a.	<i>Demosthenes.</i>	151.b.157.b.	
<i>Cato.</i>	351.b.	<i>Eius Interpres.</i>		151.d.
<i>Catullus.</i>	4.c.155.d.214.d.252.d.373.d.374.a.	<i>Thomas Demsterus.</i>		348.b.

Index Auctorum.

<i>Paulus Diaconus.</i>	409.b.	<i>Iulius Firmicus.</i>	137.a.199.b.201.a.300.a.301.a.333.d. 286.b.363.c.
<i>Dicys Cretensis.</i> 310.d. 312.d. à <i>Guidone Columna translatus.</i> MS. 313.b. 319.b. 320.d. 321.b.d.		<i>Siculus Flaccus.</i>	349.a.
<i>Didymus.</i>	58.c.	<i>Christophorus Floridianus.</i>	59.b.
<i>Dionysius Arcopagita.</i> 7.a.8.b.22.c.24.b.93.b. 174.a.176.b.291.a.		<i>L. Ann. Florus.</i>	349.a.
<i>Dionysius Rhetor.</i>	47.a.63.b.189.b.	<i>Anutius Foetius.</i>	127.a.167.b.
<i>Dionysius.</i>	274.a.	<i>Ferrandus Fulgentius.</i> 80.b.204.c.262.a.270.d. 271.a.c.278.d.292.d.	
<i>Dioscorides.</i> 67.d.419.c.420.b.422.b.c.424.b.		<i>Fulgentius.</i>	377.a.
<i>Dio Cassius.</i> 244.b.309.b.350.a.426.d.432.d.		<i>Baptista Fulgosius.</i>	149.a.
<i>Dion Chrysostomus.</i> 151.c.253.d.340.d.341.c.		G	
<i>Diodorus Siculus.</i> 185.d.186.c.188.c.233.a. 302.d.338.d.339.c.342.c.354.b.385.c. 401.b.410.d.		<i>Iacobus Gaffarellus.</i>	267.d.
<i>Digesta.</i>	365.c.	<i>Galenus.</i> 32.d.33.a.c.36.c.39.b.67.d.251.c. 262.b.299.b.303.b.420.c.422.a.c.424.b.	
<i>Aelius Donatus.</i>	121.c.272.c.	<i>Vincentius Gallus.</i>	236.d.
<i>Tiberius Donatus.</i>	345.d.	<i>Ioannes Galuannus.</i>	235.a.264.b.326.a.
<i>Gulielmus Durandus.</i>	68.b.	<i>Anh. Gellius.</i> 11.a.80.d.84.b.99.d.119.a. 130.d.348.c.366.d.	
E		<i>Gilbertus Genebrardus.</i>	164.a.
<i>Ecclesiastes.</i> 8.d.9.a.11.b.28.b.32.c.55.d.56. a.c.57.b.72.a.c.90.c.122.d.123.d.166.d. 178.d.202.b.301.a.b.333.b.364.a.431.d. 436.c.440.a. <i>Vid. Salom.</i>		<i>Conradus Gesnerus.</i>	142.a.
<i>Edimerus.</i>	177.b.	<i>Petrus Gillius.</i>	147.c.
<i>Elias Prophetâ.</i>	381.b.	<i>Antonius Giffandus.</i>	68.c.
<i>Ioannes Elichmannus.</i>	340.a.	<i>Glossa ordinaria.</i> 10.c.93.b.385.a.437.d. <i>Interlinearis.</i> 382.d.393.b.	
<i>Empedocles.</i>	229.a.	<i>Glossa.</i>	68.b.164.a.202.b.
<i>Encelius.</i>	79.b.	<i>Damianus Goes.</i>	142.c.
<i>Ennius.</i>	307.b.	<i>Abrahamus Gorlaeus.</i>	94.d.121.b.
<i>Epicharmus.</i>	278.c.	<i>Gottifredus Viterbienfis.</i>	68.d.
<i>Epigrammaticus Græcus.</i>	11.d.213.b.	<i>Ioannes Grammaticus.</i>	298.d.
<i>Petrus Epiphanius.</i>	17.d.	<i>D. Gregorius.</i> 6.c.23.c.56.c.86.d.89.b.160.c. 386.c.395.c.434.d.435.a.438.d.	
<i>Erasmus.</i> 78.c.80.c.119.a.120.b.157.b.292.a. 210.b.271.c.		<i>Ianus Gruterus.</i>	150.d.265.a.269.b.
<i>Esaïas.</i>	394.d.395.d.	<i>Franciscus Guicciardinus.</i>	111.d.
<i>Eubulus.</i> apud Aristophanis interpretem. 258.d.259.c.		<i>Arnoldus Guldenstern.</i>	273.b.
<i>Eucherius.</i> 78.c.167.a.216.a.238.a.329.c.386.c.		<i>Lilius Gyraldus.</i> 21.d.31.c.d.45.c.50.d.78.d. 96.b.99.c.114.c.132.a.138.a.147.c.156.d. 172.b. notatur; d. 184.a. 185.d. 188.b. 202.a. 205.d. 261.d. 263.d. 330.c. 343.c. 368.a.376.a.b.c.377.a.429.a.	
<i>Euclides.</i>	415.a.	H	
<i>Euripides.</i> 42.d.154.b.157.b.291.a.368.c.		<i>Dionysius Halicarnasens.</i>	382.a.
<i>Eusebius.</i> 5.b.d.8.c.24.b.26.c.42.c.46.d.73.c. 154.a.170.d.188.c.229.b.263.c.299.b.368.d.		<i>Ioannes Hartmannus.</i>	423.c.
<i>Eustathius.</i> 63.c.189.b. notatur. 273.d.292. a.366.a.		<i>Nicolaus Heinsius.</i>	139.c.
<i>Euthymius.</i>	93.d.167.a.393.b.	<i>Heraclitus.</i>	166.d.
<i>Eutropius.</i>	252.a.	<i>Herodotus.</i> 151.c.153.d.166.b.188.c.330.c. 332.c.354.a.b.355.b.366.a.385.c.401.a.	
<i>Ezechiel.</i>	22.c.194.b.	<i>Herodiannus.</i>	238.d.273.d.274.a.
F		<i>Hesiodus.</i> 4.c.8.d.9.a.c.11.c.14.d.17.a.24.d. 25.a.63.a.64.a.79.c.d.84.a.141.a.155.d. 214.c.222.c.225.a.278.b.279.b.429.a.	
<i>Ioannes Ferrus.</i>	331.d.	<i>Eius in terpres.</i>	189.b.
<i>Sex. Pomp. Festus.</i>	264.a.367.c.374.a.	<i>Hephestion.</i>	366.c.
<i>Marsilius Ficinus.</i> 19.c.21.a.31.d.116.c. exa- minatur 117.d. notatur; 118.c.131.c.		<i>Ioannes Heurnius.</i>	423.c.

Index Autorum.

- Hefychius.* 32.b.74.c.
Hierosolymitanus. 89.a.
D.Hieronymus. 39.b. 48.d.52.a. 69.c. 272.c.
 285.a.336.c.337.a.386.d.
D.Hilarius. 285.b.
Hippocrates. 50.a.102.c.124.b.163.b.231.d.
 401.a.414.c.430.c.
Homerus. 4.b.15.d.17.a.d.18.d.33.a.44.a.
 declaratur,50.a.51.a.63.c.66.c.74.c.75.c.
 84.a.98.c.101.d.107.c.134.b.150.d.151.
 b.155.c.d.156.a.157.c.185.d.186.a.202.c.
 203.d.204.b.215.c.235.d.247.b.262.d.
 273.c.277.a.278.b.c.279.a.284.d.289.a.
 290.b.291.a.292.d.293.a.310.d. defen-
 ditur, 311.a. 314.b. 320.d. 321.b. 326.a.
 334.b.c.345.d.346.a. 347.b.365.b.381.d.
 explicatur, 407.a.c.416.a.b.
Horatius. 42.d.45.c.55.c.75.a.80.a.84.b.99.d.
 113.a.139.d.142.a.178.d.214.b.231.a.
 250.b.262.d.271.d.272.b.319.b.363.a.
 365.c.373.b.378.a.385.b.409.d.410.c.
 explicatur,411.a.d.412.a.413.d.exponi-
 tur,415.a.b.417.b.418.a.tentatus, decla-
 ratur. c.d.
Gisbertus Horstius. 249.c.
Horus Apollo. 85.d.92.d.94.a.178.a.213.c.
 emendatus, 214.a.233.a.252.d.203.d.
 restitutus, 352.c.395.b.439.a.
Hyginus. 154.a.201.b.258.d.259.b.263.d.
 270.b.285.b. notatur, 286.b.290.b.327.c.
 339.b.342.c.
- I
- D. Iacobus.* 50.a.200.a.
Iamblichus. 184.b.
Ieremias. 23.c.175.b.285.a.287.b.c.382.c.
D.Ioannes. 6.d.48.a.81.d.92.c.93.a.121.d.
 392.a.394.a.395.c.397.c.435.b. explica-
 tur, 437.b.438.c.d. Vid. Acta. Ap.
Iobus. 58.a.86.d.93.b.118.c.159.b.168.d.
 169.a.257.b.303.a.435.a.438.b.
Iosephus. 71.a.369.d.385.c.
S. Irinens. 163.d.216.a.
Isaias. 6.c.7.c.20.d.23.c.46.d.56.b.73.c.97.d.
 177.a.d.179.b.194.a.d.195.a.285.a.380.
 d.438.a.
Theophanes Isaurus. 149.a.
Isidorus. 37.a.58.a.156.a.176.c.203.a.c.
 225.d.236.d.289.a.304.a.307.b.
 389.d.
Indicum liber. 10.c.11.b.
Franciscus Iuretus. 269.b.
Iustinus. 151.b.d.185.d.187.b.189.a.245.c.
 246.a.b.
- Iuuenalis.* 286.d.321.a.352.d.410.c.
 K
Athanasius Kircher. 173.b.
Albertus Krantzins. 150.d.
 L
Labeo. 385.d.
Cal. Lactantius. 42.b.96.b.138.a.205.d.
 213.c.233.b.336.a.
Grammaticus. 181.c.188.c.
Diogenes Laertius. 40.d.41.b.45.c.66.a.79.d.
 92.a.301.a.406.c.
Dionysius Lambinus. 412.a.413.d.
Aelius Lampridius. 365.c.
Christophorus Landinus. 160.a.
Hieronymus Lauretas. 285.
Wolfgangus Lazius. 369.b. notatur. 370.c.
Albertus Leander. 430.a.
Camillus Leonardus. 1.a.
Ioannes Leonius. 142.d.
Iulius Leonides. 109.a.
Leslaus. 151.d.
Andreas Libanius. 430.a.
Iosephus Licetus. 379.d.
Iustus Lipsius. 168.c.269.a.
Titus Livius. 2.b.13.a.16.d.102.c.106.a.107.
 c.238.d.239.b.241.a.348.c.397.d.
Liuius Andronicus. 374.a.
Lodolphus. 58.c.
Petrus Lombardus. 71.b.
Eilhardus Lubinus. 371.b.
Lucanus. 386.a.409.a.
D.Lucas. 73.a.159.c.175.d.177.a.179.a.
 193.d.334.b.395.b.396.b.430.c.435.b.
Lucianus. 41.b.78.d.88.b.122.b.146.b.156.a.
 238.d.336.b.355.a.
Ioannes Lucidus. 556.b.
Lucretius. 8.d.28.a.37.b.62.b.64.b.84.a.115.c.
 138.c.212.c.214.b.216.d.280.b.303.c.
 310.a.d.363.b.399.d.417.d.
Franciscus Luisinus. 367.a.
Lycophron. 79.d.189.c.
Eius interpres. 279.b.
Nicolaus Lyrannus. 68.a.93.b.194.b.202.b.
 381.b.382.d.385.a.393.b.417.a.438.b.
 M
S. Macharius. 176.c.
Macrobinus. 42.a.66.b.179.d.140.a.332.d.
Petrus Maffei. 337.a.
Antonius Maginus. 361.a.430.b.
Albertus Magnus. 1.b.58.a.68.c.79.d.164.b.d.
 213.c.339.a.437.c.
Olaus Magnus. 98.b.407.a.408.a.
Simon Maiolus Vulturariensis. 148.d.149.b.
 Mala-

Index Autorum.

<p><i>Malacthiāsi</i> 194.b. <i>Manilius.</i> 162.d.417.b. <i>Io. Baptista Mantuanus.</i> 99.b. <i>Paulus Manutius.</i> 348.d. <i>Nonius Marcellus.</i> 368.c. <i>Marcus Marulus.</i> 13.c. <i>D. Marcus.</i> 23.a. 175.c. 176.a. 178.a. 179.a. 334.b. 392.b. 396.c. <i>Mattheolus.</i> 66.d. 142.a. 416.c. 419.c. 420.c. <i>Franciscus Maurolycus.</i> 236.d. <i>Martialis.</i> 2.a. 79.b. 99.b. 120.c. 121.b. 264.b. 269.c. explicatur; 352.b. 373.a.b. <i>D. Mattheus.</i> 12.b. 24.c. 40.b. 41.b. 73.d. 80.a. 92.c. 93.a. 107.c. 159.c. d. 174.b. c. 178.a. b. c. 184.a. 199.b. 200.a. 236.b. 237.c. 292.d. 334.b. 369.c. 380.b. d. 391.d. 392.a. c. 393.b. c. 394.b. 395.d. 397.c. 417.a. 430.d. 435.b. c. 437.d. 439.d. <i>Hieronymus Magius.</i> 367.a. <i>Valerius Maximus.</i> 13.a. 23.a. 137.d. 157.a. 239. d. 242. b. 245. b. 247. b. 348. c. 349. c. 380. b. 387. d. 413. a. 419. a. 421.c. <i>Ammianus Marcellinus.</i> 354.d. <i>Ioannes Maldonatus.</i> 293.d. <i>Daniel Mallonius.</i> 68.c.d. <i>Mancinus.</i> 258.d. <i>Pomponius Mela.</i> 172.a. 338.d. 354.d. 429.d. <i>Menander.</i> 278.b. <i>Hieronymus Mercurialis.</i> 258.c. 304.b. <i>Metaphrastes in Vita S. Quiriaci.</i> 177.a. <i>Michæas Propheta.</i> 194.d. <i>Iacobus Micyllus.</i> 134.b. 237.c. <i>Ioannes Picus Mirandulanus.</i> 231.a. <i>Monachi Vuerdunenses.</i> 176.d. <i>Mofchus.</i> 29.c. 100.a. 133.d. <i>Ioannes Mofchius.</i> 176.vid.S. <i>Mofes.</i> 5.c. 6.c. 8.a. b. c. d. 11.b. c. 17.b. 20.d. 23.a. 24.b. c. 27.b. c. 39.d. 47.b. 52.c. 54.a. 55.a. 57. d. 58.a. b. c. 60.a. b. c. 61.a. 62.a. b. c. d. 65.c. d. 66.a. 67.a. d. 70.a. 71.a. c. 72.b. 73.a. b. 81.d. 89.a. 93.a. 94.a. 97.c. 111.b. 126.d. 160.b. 161.b. 174.d. 176.a. 178.d. 179.a. 193.c. 203.e. 206.c. 216.c. d. 217.a. 220.b. 225.b. c. 230.c. 236.b. 237.c. 257.b. 291.a. 293.a. 311.a. 346.c. 348.a. b. 351.b. c. 354.a. b. c. 381.a. c. 385.a. 386.b. 395.c. 426.a. 433.c. 434.b. 438.d. <i>Antonius Muretus.</i> 269.a. <i>Ioannes Alcidius Musnier.</i> 414.c. 423.b. <i>Angelus Monofinius.</i> 23.d. <i>Andreas Morctius.</i> 384.c. <i>Paulus Morigius.</i> 180.c.</p>	<p style="text-align: center;">N</p> <p><i>Nanius, apud Macrobiū.</i> 66.c. <i>Natalis Comes.</i> 20.c. 23.b. 24.d. 25.d. 26.a. 28.c. 49.a. 78.d. 141.a. 154.b. 156.d. 157.b. 202.b. 219.c. 220.a. d. 222.c. 228.a. 230.d. 290.b. 329.d. 336.a. 376.b. d. <i>Gabriel Naudeus.</i> 411.c. <i>Gregorius Nazianzenus.</i> 392.d. <i>Cornelius Nepos.</i> 310.d. 311.d. 320.d. <i>Nicander.</i> 237.d. 375.d. 377.c. <i>Nicandri Interpretes.</i> 155.d. <i>Novus.</i> 365.c. <i>Aloisius Nouarinus.</i> 432.b.</p> <p style="text-align: center;">O</p> <p><i>Iulius Obsequens.</i> 238.b. <i>Philippus Oliuerius.</i> 246.b. <i>Antonius Ongarus.</i> 144.a. <i>Oppius, apud Macrobiū.</i> 66.c. <i>Oppianus.</i> 404.b. taxator, 405.b. item 406.a. <i>Origenes.</i> 10.c. 53.a. 93.a. 285.b. 291.b. <i>Orpheus explicatur.</i> 20.c. 78.d. 116.b. 188.b. 225.a. b. 290.b. 329.c. d. <i>Oseas propheta.</i> 380.b. <i>Felix Osus.</i> 301.b. <i>Onidius.</i> 10.a. 21.d. 22.a. 28.d. 49.c. 63.d. 88.d. 99.d. 122.d. 130.c. 139.a. 141.b. 151.c. 146.a. d. 178.a. 181.c. 188.b. 192.b. explica- tur; 200.b. 206.a. 215.a. 247.b. c. 248.a. 263.a. 283.a. b. 286.a. d. 289.c. 294.c. 327.d. 374.a. b. 417.b.</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p><i>S. Pachomius.</i> 176.c. <i>Asconius Pedianus emendatur.</i> 263.a. <i>Sanctes Pagninus.</i> 164.a. b. <i>Palaephatus.</i> 270.c. 277.d. 282.a. 340.d. <i>Palladius Rutilius.</i> 351.b. <i>Onuphrinus Panunius.</i> 302.d. 304.a. 307.b. <i>Paralipomena.</i> 311.c. <i>Parmenides.</i> 9.a. 14.d. 17.a. 25.a. <i>Franciscus Patricius.</i> 10.d. <i>Pausanias.</i> 25.b. 96.b. 138.a. 148.a. 154.a. b. 188.c. 189.d. 191.a. b. 209.c. 220.d. 221.a. 237.d. 245.b. 246.a. 263.a. 268.d. 302.c. 306.a. 307.a. 310.d. 320.a. 334.b. 346.d. 347.b. 359.a. 365.c. 366.a. 367.d. 378.a. 383.b. 386.c. <i>D. Paulus.</i> 7.a. c. 26.c. 40.c. 46.d. 60.a. d. 71.c. 73. b. c. 81.d. 93.a. 118.b. c. 137.b. 161.a. 163. a. 174.d. 217.a. 221.a. 222.d. 257.b. 303.a. 343.d. 381.a. 392.a. 397.b. 417.b. 430.d. 438.c. <i>Benedictus Pererius.</i> 65.d. 160.b.</p>
	<p style="text-align: center;">Kkk 3 Aul.</p>

Index Autorum.

- Aul. Persius.* 410.c.
Petronius. 10.a.374.b.
Franciscus Petrarca. 10.b.26.c.32.a.119.c.
 222.d.246.c.250.c.337.c.378.c.409.a.
Silvester Petra-Santa. 94.c.121.b.261.a.275.c.
 433.a.437.c.
D.Petrus. 164.b.
Franciscus Philelphus. 246.d.
Philo. 27.b.39.b.52.a.53.a.examinatur.d.
 54.b.explicatur, 161.d.176.b.363.d.
Phurnutus. 31.c.96.b.114.c.156.a.c.188.c.
 258.a.259.c.329.c.330.c.331.a.
Philostratus. 45.c.114.c.365.c.
Antipho Philocrus. 189.b.
Philoxenus. 65.d.
Photius. 254.b.366.c.
Valerianus Picrius. 4.c.33.c.37.a.42.d.45.a.b.
 58.a.c.62.c.63.a.b.74.c.78.c.80.b.87.d.
 88.c.89.a.93.c.d.94.a.c.refellitur, 130.c.
 131.a.132.b.137.c.142.a.b.164.b.c.165.d.
 notatur, 167.a.168.a.b.171.d.172.a.
 175.a.179.d.181.a.c.d.183.c.d.184.a.
 189.a.c.190.a.192.a.193.c.201.d.202.a.
 208.d.211.d.212.a.b.213.b.d.214.a.d.
 215.b.c.234.a.235.d.237.d.251.d.262.c.
 286.c.287.c.296.b.306.a.b.307.c.d.329.c.
 332.c.333.a.c.334.b.c.339.a.342.a.343.c.
 345.d.346.c.347.d.351.c.352.a.d.353.a.
 354.a.377.c.378.b.386.c.392.d.395.b.
 431.d.433.d.439.b.
Laurentius Pignorus. 208.d.210.d.
Pindarus. 78.c.168.c.186.b.188.c.215.b.
 371.a.
Plato. 1.d.3.c.d.4.a.d.5.a.c.d.6.b.explicatur,
 8.a.b.c.d.9.a.11.b.12.b.d.15.c.16.d.17.b.
 d.19.c.20.c.24.a.25.a.26.a.27.d.28.a.31.c.
 33.a.c.39.a.40.d.41.b.d.43.b.64.a.72.b.
 75.b.c.77.d.81.d.86.c.88.c.90.d.92.a.96.b.
 101.a.118.a.b.130.a.135.b.137.a.151.d.
 156.c.159.c.161.d.163.a.166.a.199.d.
 201.d.202.c.204.b.c.208.b.209.d.210.a.
 214.a.222.a.c.233.c.268.d.272.b.275.d.
 280.a.284.c.d.285.d.291.b.298.d.299.b.
 300.a.b.301.a.304.b.328.d.329.a.b.c.
 333.d.334.b.363.c.400.c.412.b.415.b.
 420.a.439.b.c.
Plautus. 134.d.151.d.262.c.319.b.410.d.
 426.b.
Plinius. 19.d.41.d.50.d.52.a.58.a.66.d.67.
 a.b.c.d.75.c.79.b.d.113.a.118.b.120.b.
 exponitur, 137.d.141.d.146.d.151.d.
 170.d.172.a.192.a.200.b.220.b.222.c.
 236.a.238.b.c.252.b.269.a.declaratur,
- 279.c.290.a.298.a.d.300.a.302.c.304.a.
 306.d.307.d.310.d.320.a.321.a.327.a.
 332.b.338.d.339.a.b.344.a.348.c.353.c.
 354.c.360.a.361.a.366.a.367.c.369.c.
 370.b.371.b.385.b.defenditur, c.389.c.
 restitutus, 403.c.d.404.a.413.a.419.b.c.
 420.a.421.c.declaratur, 426.b.c.429.c.
 430.a.431.d.432.c.440.d.
Plinius Junior. 252.b.
Plotinus. 29.d.43.a.46.b.48.d.135.a.332.c.d.
 333.a.439.b.
Plutarchus. 10.b.12.a.d.15.d.16.c.28.d.63.c.
 80.c.81.c.92.b.106.a.119.a.b.150.a.d.
 156.d.163.b.166.a.170.d.181.c.200.b.
 204.a.212.b.238.b.c.d.239.a.241.a.244.b.
 248.d.262.b.269.a.c.271.c.272.a.273.c.
 289.b.294.d.296.a.300.d.306.d.327.b.
 332.d.333.a.336.b.c.d.346.a.347.a.348.c.
 349.a.350.a.354.b.369.c.378.a.382.a.b.c.
 385.c.387.d.412.b.d.419.b.c.d.421.c.426.d.
Porphyrius. 81.c.184.b.
Polybius. 348.d.
Trebellius Pollio. 142.c.
Julius Pollux. 238.a.258.d.346.a.363.d.377.d.
Marcus Polus. 273.b.336.d.427.b.
Valerius Polydorus. 385.a.
Porphyrius. 263.c.298.d.381.d.
Portus. 369.c.
Ramirus de Pradi. 373.a.
Priapeiorum autor. 99.a.
Procopius. 65.d.409.b.
Proclus. 63.d.88.a.192.b.365.d.
Grammaticus. 142.c.
Propertius. 22.a.28.d.32.a.245.b.251.d.374.b.
 418.b.
Ptolemaeus. 29.c.401.c.415.a.430.b.
Aloisius Pulcius. 295.a.
Cassianus Puteanus. 391.a.
Pythagoras. 184.b.271.b.
Pythineus. 141.b.
- 2
- Petrus Quirinus.* 59.a.
Fab. Quintilianus explicatur. 251.d.
- R
- Ioan. Baptista Ramusius.* 59.a.257.d.296.c.
Regun Lib. 10.c.39.d.57.a.97.c.98.c.101.a.
 160.c.180.b.285.a.416.d.
Celius Rhodiginus. 88.c.d.132.a.213.c.268.d.
 269.c.272.c.279.a.296.b.304.b.307.d.
 333.a.377.a.381.a.c.d.382.d.383.b.410.d.
 431.d.432.d.433.d.
Simmias Rodius. 333.d.
Ioannes Rhodius. 267.d.273.b.390.d.
- Ricciar.

Index Autorum.

<i>Ricciardus</i> , apud <i>Goropium</i> .	233.d.	<i>Statius</i> . 10.a.99.c.138.b.181.c.290.b.298.d.
<i>Cæsar Ripa</i> .	379.a.	304.a.326.a.351.c.415.c.
<i>Conradus Rubæaquensis</i> .	149.b.	<i>Stephanus de Vrribus</i> .
<i>Ioannes Ruellius</i> .	437.c.	367.c.
<i>Ruffinus</i> . 171.a.172.a.b.à <i>Gyraldo</i> expolitus.		<i>Carolus Stephanus</i> .
173.a.		246.b.
		<i>Petrus Stephanonius</i> . 2.b.173.b.c.224.d.327.a.
		398.d.
	S	<i>Stobæus</i> .
<i>Ioannes de Sacroboſco</i> .	197.a.	343.c.
<i>Claudius Salmaſius</i> . 296.d.367.a.412.c.413.d.		<i>Stoici</i> .
<i>Salomon Propbeta</i> . 6.c.9.a.40.b.43.a.45.d.64.d.		272.b.
73.c.179.c.194.b.202.b.222.d.238.a.		<i>Sirabo</i> . 172.a.185.d.186.a.188.c.191.b.
300.d.301.b.385.a.430.d.438.d.		192.d.208.a.209.b.332.c.354.d.361.a.
<i>Rabbi Salamon</i> .	194.b.	370.d.372.a.439.c.
<i>Saluſius</i> .	79.c.206.b.310.d.349.c.	<i>Victorinus Strigelius</i> .
<i>Saluius</i> .	366.a.	246.a.
<i>Franciſcus Samarinus</i> .	68.c.	<i>Theodorus Stradita</i> .
<i>Franciſcus Sanctius</i> .	347.c.	177.a.
<i>Sappho</i> .	25.d.	<i>Suetonius</i> . 137.d.138.c.192.a.193.c.253.a.
<i>Ioſephus Scaliger</i> .	367.a.	272.c.304.a.309.c.345.d.365.b.368.d.
<i>Iulius Scaliger</i> . 140.b.147.c. notatus, 148.a.		<i>Suidas</i> . 11.a.19.c.172.a.b.210.b.254.d.301.a.
213.b.217.a.260.d.		312.d.354.d.366.a.
<i>Scotus</i> .	9.b.17.c.	
<i>Scholiaſtes vetus</i> .	429.c.	T
<i>Scylax Caryandenſis</i> .	366.a.	<i>Cornelius Tacitus</i> . 150.c.170.d.173.c.
<i>Sedulius</i> .	69.b.	<i>Torquatus Taſſus</i> . 29.d.101.a.d.107.d.109.c.
<i>Seneca Philoſophus</i> . 41.a.77.c.222.c.242.c.		110.b.119.c.
269.a.c.		<i>Terentius</i> .
<i>Seneca Tragicus</i> .	42.d.368.c.	181.c.
<i>Daniel Semertus</i> .	423.c.	<i>Tertullianus</i> . 154.a.177.b.253.d.307.b.
<i>Serapion Aſcalonita</i> . apud <i>Picrium Valeria-</i>		<i>Thebit</i> .
<i>num</i> .	189.b.	1.a.
<i>Marius Sernius Honoratus</i> . 9.d.121.c.247.c.		<i>Themiftocles</i> .
258.d.259.c.269.c.282.d.288.c.329.c.		238.a.
418.b.426.d.		<i>Theocritus</i> . 19.a.23.b.25.d.28.c.214.a.439.b.
<i>Petrus de la Sena</i> .	366.d.	Et. <i>Scholiaſtes</i> .
<i>Diodorus Siculus</i> . Vid. <i>D.</i>		248.c.
<i>Antipater Sidonius</i> .	366.b.	<i>Theophilus</i> .
<i>Carolus Sigonius</i> .	349.b.	286.c.
<i>S. Ioannes Silentariue</i> .	176.c.	<i>Theophrastus</i> . 50.d.51.a.66.d.67.c.421.d.
<i>Simmias Rhodius</i> .	23.b.	<i>Theophylaëtus</i> .
<i>Silius Italicus</i> .	69.b.81.c.430.a.	393.b.
<i>Hieronymus Sinius</i> .	371.c.	<i>Theopompus</i> .
<i>Ioannes Smith</i> .	139.c.	433.d.
<i>Socrates</i> .	3.c.163.a.374.d.	<i>Theodontius</i> .
<i>Solinus</i> . 66.d.338.d.354.d.366.a.376.c.		229.b.
429.c.		<i>Theodoretus</i> .
<i>Sophocles</i> .	189.c.	65.d.367.d.375.b.
<i>Sophronius</i> . 176.d. Vid. <i>Io. Moſch</i> .		<i>Theon Arati interpreſ.</i> 153.d.307.c.352.c.
<i>Soſibius</i> .	383.a.	<i>D. Thomas</i> . 5.d.9.a.46.d.55.a.56.b.57.c.73.c.
<i>Soſithens</i> .	215.c.285.b.	<i>Thucydides</i> .
<i>Sozomennus</i> .	375.b.	151.a.
<i>Aelius Spartianus</i> .	157.c.354.d.	<i>Theodulphus</i> .
<i>Ioannes Spondanus</i> .	49.a.150.d.	68.a.
		<i>Tibullus</i> .
		189.b.
		<i>Tobias</i> .
		395.d.434.c.
		<i>Iacobus Philippus Tomaſinus</i> .
		265.a.d.
		<i>Toſtatus</i> . Vid. <i>Abulenſis</i> .
		<i>Hermos Tris megiftus</i> .
		20.d.271.d.
		<i>Bernardinus Tileſius</i> .
		99.d.
		<i>Thryphiodorus</i> . 310.d.314.d.320.a.321.b.c.
		322.b.
		<i>Nicolaus Tulpius</i> .
		440.c.
		<i>Adrianus Turnebus</i> notatur. 259.c.412.a.
		413.d.
		<i>Gregorius Turonenſis</i> .
		176.c.
		<i>Horatius Turſellinus</i> . 171.a.180.c.254.c.
		409.b.
		<i>Apollonius Tyanæus</i> .
		1.c.

Index Autorum.

Maximus Tyrinus.	287.b.	365.a.368.a.b.c.370.d.373.b.c.377.d.386.a.414.a.415.c.416.b.417.b.418.b.419.b.429.a.
M. Terent. Varro.	179.d.188.b.213.c.227.d.259.c.271.c.348.c.351.b.353.a.366.d. expouctus, 367.c.369.b.	M. Vitruvius Pollio. 310.d.320.c.352.b.
Flavius Vegetius.	III.a.303.a.	Ioannes Ludouicus Vues. 148.d.
Andreas Vesalius.	33.b.	Carolus Emanuel Vizzanius. 178.a.
Velleius Paterculus.	348.c.349.a.350.a.	Vlpianus. 385.d.
Georgius Venetus.	56.c.	Raphael Volaterranus. II3.b.173.c.251.d.254.d.409.b.c.
Polydorus Vergilius.	113.a.180.c.320.c.431.d.	Flavius Vopiscus. 151.b.
Aeneas Vicus.	252.c.	Iacobus Voragineus. 68.c.
Virgilius.	4.b.d. explicatur, II.d.13.c.14.b.20.a.33.a.37.a.38.b.64.a.66.b.d.67.a.97.d.98.a.b.c.99.b.121.c.138.b.150.a.c.151.a.153.c.154.a.d.165.d.173.a.179.d.180.a.181.a.213.c.215.a.229.b.230.a.c.231.a.257.b.258.c.d.272.c.d.273.c.274.a.278.d.286.d.387.b.292.a.d.293.b.302.c.303.d.306.d.308.a.310.d.317.b.322.a.b.330.b.346.b.350.b.c.361.c.363.d.364.c.	Vsuardus. 236.d.
		X
		Xenophon. 16.a.37.a.74.b.150.d.152.a.229.d.294.d.363.c.365.c.412.b.
		Z
		Zacharias Propheta. 107.c.194.b.
		Zetzes. 78.d.259.b.c.268.c.d.269.c.
		Zenodotus Ephesius. 120.b.
		Ioannes Zonaras. 409.b.

INDEX

Rerum, ac Verborum memorabilium.

A	
<p>A Bderitarum in Hippocratem effectus. 124.c</p> <p>Abfinthii poculum quadrigarum victori propinatur. 307.d</p> <p>Abftractio Mathematica. 221.c</p> <p>Achatis fpecies. 389.d. Sicula virtus. ibid.</p> <p>Acheron. 203.a</p> <p>Acherusia. ibid.</p> <p>Achillis effigies. 326.a</p> <p>ACTIONS humanae variae. 124.b</p> <p> occultae. 128.b</p> <p>Adami fcientia. 55.d</p> <p> nomen vtriq; primo parenti commune. 72.b</p> <p>Aegeum mare. 367.c</p> <p>Aegyftus ut expugnarit pudicitiam vxoris Agamemnonis. 416.a</p> <p>Aegyptus impluuium falubris. 401.a</p> <p> ibid. 401.b</p> <p>Aegypti figura trigona. 353.b</p> <p>Aegyptiacum oraculum. 142.c</p> <p>Aegyptii mathematici. 401.b</p> <p> libidinosi. 142.b</p> <p>Aenigmata pro infidiis & inuafionibus. 341.b</p> <p>Aer caeli nomine infignitur grauis. 402.c</p> <p>Aefculapius fuluine tactus. 128.a</p> <p>Aefopi fabulae à Platone laudatae. 275.d</p> <p>Agreftes etiam amare. 18.c</p> <p>Agorum exuffio. 229.a</p> <p> cultura Leone fignificatur. 353.a</p> <p>Alectorius lapis. 238.b</p> <p>Alexandri Magni anulus fignatorius. 327.a</p> <p>Amarum pro condimento. 434.c</p> <p>Amoris origo. 5.a. differentiae. 3.c. 4.a. 213.d</p> <p> vis. 212.c</p> <p>Amor Peniae filius. 8.c</p> <p>Amor inter Deos relatus. 13.c. inter Deos primus & nouiffimus. 8.d</p> <p>Amor concupifcentiae in mortalis. 16.b</p> <p>Amoris aetas puerilis. 16.d. lex. 25.c. operatio. 46.b. nomina. 96.b. vis à violentia Mortis difcrepat. 117.a. caufa fimilicudo. 117.c</p> <p>Amor diuinus Deorum recentiffimus. 17.b</p> <p> humanus deorum nouiffimus. ibid.</p> <p> fenilis. 18.a</p> <p> puer fingitur. 20.b</p> <p> alatus. 20.c. 22.c. 43.a</p>	<p> ex ouo natus. ibid.</p> <p> nudus. 23.b. 24.a. 41.a</p> <p> caecus. 25.b. 28.c</p> <p> variae pulcritudinis defiderium. 25.b</p> <p> pulcritudinis in amata turpi. 27.d</p> <p> oculatus. 32.b</p> <p> igneus. 37.a</p> <p> Ciuilis. 114.d. vulgo Amicitia 115.a</p> <p> dulcis amaror. 116.b.c</p> <p> heroicus Nicolai Barbadici, & Marci Triufani. 117.d. 122.c</p> <p> amantis neceffario, non amati. 130.a</p> <p> conjugalis. 136.a</p> <p>Amoris voluptuofi in bellicum & literarium tyrannis. 9.c</p> <p> bellicigalea. 107.c. clypeus. 109.a</p> <p>Amatus amare debet. 117.b</p> <p>Amoris mutui nulla eft amaritudo iterna. 118.b</p> <p>Amicos ad aras. 119.a</p> <p>Amici opibus praefertuntur. 355.c</p> <p>Amicorum exempla. 122.c</p> <p>Amicitia inter contraria, & fimilia. 135.b</p> <p> Scythis maxime colitur. 355.a</p> <p>Amicitiae vis. 355.d</p> <p>Amor ex contrariis & fimilibus mixtus. ibid.c</p> <p>Amor triplex. 137.b</p> <p>Amphitrite aqua. 204.c</p> <p>Amor bellicus. 99.b</p> <p>Anaxagorae ara gemina erecta. 368.d</p> <p>Angelus prima creatura. 17.c. alatus. 22.c</p> <p>Anguis orationis typus. 178.a</p> <p> fapientiae typus. 334.d</p> <p>Animae facultas concupifcibilis, irafcibilem & rationalem fuperat. 12.b</p> <p>Animus philofophi corpus defert. 223.d</p> <p>Animae fymbolum. 298.a</p> <p>Anima pars noftra purior. 196.b</p> <p> in fepulcro. 298.d</p> <p>Animarum apparitiones. 426.d</p> <p>Animae immortalitas ex Ariftotele. 280.c.d</p> <p>Animalium primatus. 211.d</p> <p>Animae in corpora copelluntur à maleficis. 298.d</p> <p>Antigonus lufcus quado pictus ab Apelle. 332.b</p> <p>Antimonii abufus. 413.a</p> <p> facultas. 422.a.b</p> <p> ufus. d</p> <p>Antonini Pii numus explicatur. 238.b</p> <p>Autri & oris comparatio. 334.c</p> <p>Anuli fignatorii literae. 121.b</p> <p>Anubis. 233.a. etymon. d</p>

Index Rerum ,

Anulus memoriae symbolum.	431.d	Aurum non absumitur igne.	172.d
ad memoriam facit.	432.a	Autoris institutum.	1.d
grati animi monumentum,	d	Autoris donarium D. Antonio dicatum.	324.c
Anuli imago.	d	Autor Academicus.	332.b
Apollinis varia simulacra.	188.a	annos supra quinquaginta duos docuit.	334.c
Pythii templum.	189.d	B	
Appetitus rationalis est immortalis.	15.b	B Aculus oraculum consulentis.	192.a
Irafcibilis pariter .	c	Barba ornamento.	88.b
Apulejus magus.	427.d	Barbiti symbolum.	89.b
Apusia.	203.d	Basiliscus.	58.a
Aqua ad montium culmen adscendit.	202.c	Belisarii ducis virtus, ac infortunium.	409.b
nigra facit omnia.	203.d	Belli vis.	409.a
omnium rerum principium,	ibid.	Petri Bembi tabula Ægyptiaca.	58.a
etiam aërem significat.	217.a	Bellerophontis etymon. 219.b. historia	277.d
Aquila volucrum regina,	211.d	mythologia.	278.b
perspicax. 212.b. ejus etymon,	215.d	Belli finis pax.	94.d
nidus ejus.	213.b	Beneficiorum memoria,	206.c
amoris rationalis typus.	215.b	Bigarum typus.	302.d. 303.b
item prompti ingenii.	ibid.	Bilis natura, & effectus.	125.c
D. Joannis typus.	215.d	Bonum & Pulcrum æquipollent.	28.a
Ara asyli loco.	181.a	Bonum est rarum.	53.c
Platoni erecta ab Aristotele.	366.d	Bos nummo impressus. 273.c. 345.d.	346.a
sepulcri loco.	367.d	pecunia typus.	345.d
Arae symbolum. 175.a. 436.a. usus.	175.a	terrae symbolum.	347.d. 351.b
Arbor virtutis, & sapientiae hieroglyphicæ.	52.a	Bovis ostentum ad Vespasiani pedes.	351.c
Arboris scientiae boni & mali fructus à Deo ve-		etymon.	ibid. d
titus; arboris vitae concessus.	54.a	effigies Aegyptum indicat.	354.a
Arbor vitae indicat scientiam rerum infusam.	55.c	Apis cultus apud Aegyptios.	354.b. c
Arboris scientiae caudex. 57.d. fructus. 74.a. b		Brennus.	245.b
sapientiae sine floribus.	64.a	Bruti genus, 92. b. mors.	244.d
Arbor scientiae boni & mali unica.	70.a	Brutorum castitas,	136.d
in animo comedentis fructum produ-		Buccina,	266.d
cere potuit.	71.d	Butyri symbolum,	56.c. d
Arcus Vlyssis.	98.c	C	
Arethusae etymon.	228.c	C Aduceus principem notat .	234.d
Arietis machinae bellicae inventores.	320.c	item pacem & concordiam,	235.d
Artemisiae mirus in conjugem amor.	130.d	Caesar optimus Imperator.	212.b
Asini aurei autor.	250.c	Pompejo templum erexit.	250.b
Astronomicae observationes.	401.a	Caesaris sigillum.	159.b
Athletarum comedendi ratio.	53.b	Caliga Maximini,	39.c
Athletae succincti.	61.c	Caligo.	203.b
Augustus sphinge signabat.	344.b	Caluariae typus.	159.d
Affectarum symbolum.	439.b	Cambajae Rex venenosus,	58.c
Ascolia, ludi veterum.	258.c. 259.c	Campestria.	61.c
<i>Ἀσκολία</i>	ibid. d	Canis astronomi.	222.a
Alcoholisimus.	259.a	philosophi symbolum.	ibid. 233.c
<i>Ἀλκολίσμος</i>	369.c	Principis item.	234.b
Astra matutina, vespertina typice.	438.c	Canobus. Canopus.	173.c
Avaritiae mala.	127.d	Canopus victor ignis.	170.c
TITI AVCTI anulus.	121.b	in numo veteri.	173.b
Aurum in aëre ortus	216.d	Capilli.	88.c
Aurorae explicatio Theologica.	225.b	Capella candida in tumulo Homeri.	367.c
etymon. 225. d. fax inuersa.	226.b	Carmen anguineum.	415.a
Aurora pede sinistro terram premit.	226.b	Cathusianorum mos sacra faciendi.	180.b

ac Verborum.

Cassandra vaticinium.	322.a	Coraggiose.	4.d
Catonis mors laudata.	442.c	Cordis in homine principatus.	35.d
damnata.	ibid.	Corona sacrificantium.	383.a
descripta.	d	Corporis magnitudo obfistit cōtēplationi.	39.a
Cerebri in homine principatus.	35.d	Corpus sapientiæ impedito.	53.c
Cerberus Philosophiæ hieroglyphicum.	234.c	animæ sepulcrum.	161.d
Celeritas mira exercitus Neronis.	103.b	Corui num ore concipiant, aut pariant.	79.b.c
Celtæ nefanda libidine infames.	282.a	ætas.	ibid.
Centaurorum etymon.	282.c. 284.d. 286.c. 287.a.	Coruus viri sapientis symbolum.	80.b
<i>Cernuare.</i>	259.b	Apollini sacer.	81.b
Cenotaphium.	365.c	Critici notati.	367.a
Cereti qui.	426.b	Crocodilus Ægyptiis cultus.	175.b. 181.a
Chaldæi ignem coluerunt.	381.c	quando feritatem amittit.	354.d
ab Ægyptiis Astrologiam edocti.	401.c	Crotus.	285.c
Chimæra genus diuinum.	278.a	Crux in hieroglyphicis.	173. 395.d. 396.a
Amori similis.	ib. c	Crucis Domini inuentio.	374.d
Chimæra allegoria.	279.a	adoratio.	394.c
Chios insula olim Genuensium.	371.d	Cunctatio bellica.	105.d
Chiorum in Homerum obseruantia.	357.c	Fabii, & Hannibalis.	106.a
Chiorum numus. ib. Sphinx.	358.c	Cuniculi quadruplici veretro.	339.a
Chironis mythologia.	288.d	Cupidines tres.	3.c
Chiron chirurgiæ inuentor.	289.a	Cupido inter tres Deos positus.	13.c
Augusta CHRISTINA laudatur.	400.c	Psychem deserit.	425.d
S. Christophori allegoria examinatur, & asseritur.	236.c	Cupiditas rationi subiecta.	135.c
Cicada non canit ore. 209.a. ejus symbolum. 439.a. c. Apologus Platonius. 439.b		Cupressus mortis symbolum.	330.d
Cicutæ significatio genuina. 414.a. vis, & venenum. 411.b. 412.d. cane purget. c. non purgat.	414.c	Cretica excisa repullulat.	ibid.
Cicuta exitialis. 420.d. succus etiã ipsius. 421.a		Cybela leonibus vehitur.	353.a
Cicuta publica poena.	421.c	Diogenes Cynicus reprehenditur.	406.c
Cicutæ vis emolliens. 423.a. unde.	424.a	Cynocephalus.	233.a
Circuitoires.	385.d		
Circuli significata.	415.a		
Cithara voci cedit.	271.a		
Clypei usus.	109.a		
Clypeus Agamemnonis.	347.b		
Cœlum tertium D. Pauli.	217.a		
Coitus illicitus.	135.d		
Commercia ob victum inuenta.	385.b		
Compitata cur Laribus instituta.	426.c		
Comæ laus.	88.d		
Concubitus nefarii.	137.a		
Contemplatio, pessima occupatio. 45.d. 46.c. 48. c. 301.b.			
Contemplationis vehementia in amore sapientiæ.	46.c		
proprietates.	299.b		
alæ; Mens & Voluntas.	301.a		
Contēplationi dediti sunt melancholici.	301.b		
Continentia Icci.	136.c		

D

D Aphnis.	63.c
ejus etymon.	189.b
Dæmones.	426.c
Decius se Saturno deuouet.	241.a
Delta Ægyptus.	353.c
Delphini pernicitas.	211.d
Delphinus amoris typus.	213.d
Delphi in medio Græciæ.	186.b
Democriti risus.	124.b
habitatio, & habitus.	d
commentatio de Infania.	125.c
Deus, corpus cœlestis.	15.a
ouo comparatur.	20.d
Deo cuncta præsentia.	195.b
Desultores.	307.c
Dianæ mythologia.	4.b
habitus.	221.d
Dies vitæ humanæ.	163.d
Septem dies potentes.	307.c
<i>Διων.</i>	121.c
Dilemma antistrephon.	8.d
Dioscoridis versio antiqua uberior.	361.a

Index Rerum, 7

Discipuli Præceptorum filii.	221.a	Fortuna valde prospera est periculosa.	127.b
Discordiae duo genera.	237.c	Fortunae descriptio.	406.d
Diuitiarum contemptus.	41.b	Fugiendum mambus, non pedibus.	244.c
Doctorum discrimina.	77.d	Fulminis motus tortuosus.	156.b
Doris, eiusq; typus.	427.a	Furtum Laconibus concessum.	150.d
Dormientes rident, & plorant.	165.c	at in furto deprehensus caeditur.	152.b
Dorsum futura iudicat.	193.c		
DORY.	428.d	G	
Draco ad Palladis pedes.	359.a	G Alex amoris bellici typus.	107.c
Dramaticorum discrimina.	260.d	G Galli typus.	86.d. 238.d
E		Gallizoppo.	258.d
E <i>Erietas</i> vox media.	7.b	Gallus doctorem refer.	87.a
Poëtarum qualis.	362.a	Gallum nutrire, quid Pythagoræ.	87.d
conferens ad bonos mores.	363.d	Gallum Æsculapio dicauit Socrates morti vi-	
sobriorum.	364.a	cinus.	88.a
Echo in rupe templi Delphici.	191.c	Gallorum natura pugnax.	237.d
Echo ut fiat.	201.a	Galli alio in pugnam concitantur.	238.a
Elementa Dii.	17.c	Galli in Rhodo pugnacissimi.	238.b
quatuor.	330.a	Gallu post victoriã immolabãt Lacones.	238.c
Emblemata lapillis insculpta primitus.	1.a	Gemmae annulares.	1.c
Endymion.	219.c	Gemma Smithii.	390.d
primus Lunæ aspectus deprehēdit.	220.c	Rhodii.	398.a
feminudus.	221.c	Pignorii.	409.a. 425.c. 428.d
ejus canis.	222.a	Genii.	426.c
necis ac vitæ suæ arbiter. c.		Gigantomachiae allegoria.	81.c
<i>ἐπιανέριον.</i>	214.d	Gigantes prisçi.	97.c
Equites primi Thessali.	113.b	Gibba quid mysticè.	193.c.
Equæ luxuria.	140.d. 287.a	Gibbosi astuci & sagaces.	ib.
foetatio ex aëre.	213.c	Arma Goliath.	98.c
Equus funalis.	304.a	Græci scriptores fabulosi.	321.a
Equus Trojanus. 310.c. æneus & ligneus	320.a	<i>Grimaldello.</i>	297
Erichthonius.	154.b	H	
<i>ἔγως.</i> 31.c. 96.b. <i>ἔγως.</i>	96.b	H Abitus optimus est periculosus.	127.b
<i>ἑσχαρία.</i>	381.d	H Harmena serpens.	58.c
Etesiae salubres.	124.c	<i>Harpa.</i>	378.d
Eucharistiæ mysterium.	396.d	Harpyiæ. 292.a. rapacitatis symbolum. d. ac	
Eux scientia infusa.	56.a	inopia.	351.a
Euphemia.	285.d	Virgines. d. pallidæ.	293.a
Experientia quid.	299.d	Harpagones.	292.d
F		Harpagonis vsus multiplex.	396.d
F Abularum interpretatio triplex.	9.b	Hasdrubalis fuga.	104.b
priscarum occasio, & finis.	220.a	Nicolai Heinßii Claudianus illustratus.	391.a
Fama.	305.d	Panegyricum.	ibid.
Famæ vis mira.	135.d	Edoardi Herbert munus auctori missum.	324.c
Fatui.	426.b	Hercules. 4.c. plures.	10.a
Fatum.	93.d	Herculis columna.	429.c
Feminae obesoires maribus.	430.c	Heroum filii noxæ.	157.a
Ferrum aqua innatat.	403.a	Hesiodi poema de scuto Herculis. 110.d. 209.d	
Firmamentum coeli.	217.a	Hesiodus in ludis Pythiis repulsã passus. 209.d	
Fistula Panis quadricannis.	330.b	Hieroglyphica plures habeat significatio-	
Florum non meminit Deus in creatione arbo-		nes.	211.c
rum.	62.a. 64.a	Hieroglyphica plutum significationum præ-	
Foletti.	426.b	stantiora.	84.c

ac Verborum.

Hippocratis Epistola in biblioth. Vaticana MS.	124.b
Hippopotamilibido ingens.	142.a
Homeri sapientia. 359.b. patria.	369.a
Homerus Chiis pileatus.	370.c
Homerida.	ibid.
Homo ad Dei imaginem creatus.	24.b
Hominis infirmitas continua.	128.a
transformatio in asinum.	255.d
Homines fluuiatiles.	147.d
caudati.	336.d
cornuti.	337.a
Homo viuens assiduo moritur.	162.a
ex agricultura felix.	230.a
Deorum ludus.	304.b
siluestris Indorum.	440.c
Ob honorem. in marmoribus.	365.b
Horatii poëta infortunium.	409.b.d
& Virgilio fors diuersa.	418.b
Hortus Jouis.	8.a.9.b
Hydrargyrum emollit.	474.b
Hye. Bacchus.	204.a
Hysteria festa.	263.b.

I.

Iacchus mystice	363.d
<i>ἱακχαγός.</i>	363.d
Iambici carminis vsus.	359.d
Icci temperantia.	136.b
Ignis est Dei symbolum.	174.d. 381.a
item Pietatis. ibid. poëna.	436.a
hominis ad Deum nuncius.	175.a
animalia producit.	216.c
culus.	381.c
Imaginum in faxis fines.	1.b
Imperatoris virtutes.	212.b
Inebriari.	363.d
Ingratus.	206.c
Inscriptio vetus.	183.c.d. 265.c
Institores unde dicti, & qui.	385.d
Intellectus operatio voluntaria non est sensuum.	222.d
Iouis nomine coelum notatur.	230.d
Iouis simulacrum.	197.c
Ira puerorum.	101.d
Israëlitæ lapillis emblemata inculpsere.	1.a
Iudicii extremi symbolum.	393.b
Iudicium Dei geminum.	435.a
Iulæ libido.	269.b
Ius iurandum apud veteres quæ fieret.	119.a
Iuuenes in Mathematicis proficere.	400.b

K

K <i>ἄλδος.</i>	28.a
<i>κόσμος.</i>	5.d

L

Abor improbus.	46.a
Lapis inuolutus fasciis pto filio datus à matre.	206.d
Lares. 426.a. familiares.	c
filius à Lare genitus.	c
Larua etymon.	426.b
usus.	ibid.
Larua non pertinet ad epicos, nec ad lyricos poëtas.	260.d
Laurus. 4.b. 36.a. scientiæ symbolum.	62.d
vaticinii typus.	189.b
ejus damna. 62.b. encomia.	63.d
tutelæ dicata.	63.d
<i>Lascivus</i> , inhonestus.	373.d
Leges Agrariæ.	348.b
Cassia.	ibid.
Licina.	c
Ælia Licinia.	ibid.
Flaminia.	d
Rubria.	ibid.
Liuiæ.	ibid.
Sempronæ.	ib. 349.a
Bæbia.	b
Thoria.	ibid.
Appuleja.	ibid.
Titi.	c
Marcia.	ibid.
Cornelia.	ibid.
Serulia.	d
Flauia.	ibid.
Iulia.	350.a
Lemures.	426.a.d.
Leonis generositas. 19.d. fortitudo	212.b
furor. 215.a. medulla. vid. M.	
Leonæ libido.	ibid.
Leotypos amoris irascibilis.	214.a
militis symbolum. 306.a. viri fortis.	346.d
injecto oculis pallio sedatur.	306.b
rugitu terribilis.	ibid.
potentiæ roborsq; typus.	345.c
Iustitiæ hieroglyphicum.	346.c.
item agriculturalum.	351.d. 353.a
& aquæ redundantis.	352.c
nec non foetoris.	d
solo intuitu terret.	347.d
Leones lapidie in arca Lateranensi.	352.b
Leo marmoreus Brixienfis.	ibid.
Leonis caput clauibus foribusq; affixum.	c
Leonum ora vino prolui ad pluias.	352.c
Libidinis ratio.	60.d
Libitina.	132.a
Libri Democrito ornati.	124.d

Libro-

Index Rerum,

Librorum copia.	379.b	Medulla ossibus leonum nulla vel exigua.	215.a
Libertas est rationis munus.	137.c	Mel tessera Christi.	395.c
Lignum crucis.	67.d	Mens intelligendo separatur à corpore.	222.b
Linguae usus duplex.	201.c. 335.a	Michaëlis Archangeli effigies.	435.d
LV CII tres.	254.a	Micerinus rex somnum in vigiliis vertit.	166.b
Ludere.	374.a	Ioannes Picus Mirandulanus ingeniorum Phœ-	
Ludorum Circensium finis.	302.c	nix.	400.c
Lunæ aspectus rari.	220.b	Midas.	271.c
motus celer.	220.d	Militia vetus cum nostrate collata.	79.b
symbolum.	438.b	pedestris equestri antiquior, & nobi-	
Luna omnes orbium superiorum mensuras re-		lior, atq; fortior.	111.b. 113.a
cipit.	223.a	Militaris vitæ symbolum.	305.d
humiditati præest.	429.d.	Militis quatuor virtutes.	306.c
terrea.	438.d	Minerua flava.	99.d
Lyra tibie præfertur.	269.d. 271.d	Gorgonos.	ibid.
M		quibus armata.	155.c
Malorum genera.	66.b	Moly eloquentiam significat.	49.a
Mali Punicegrana.	229.a	Moneta chartacea.	273.b
symbolum.	386.c	Monumentum quid.	365.c
Malum Punicum Junoni dicatum.	386.c	Morbus comitialis Herculeus.	279.d
Mandragoræ liquor emollit.	423.c. 424.b	musica sublatus.	416.a
Manes.	426.d	Mors omnis non est amara.	118.a.c
Manus foli homini data.	44.b	Mortis hieroglyphicum.	433.b
Manus occulta.	45.a	memoria. ibid. meditatio.	434.c
Manuum eleuatio inter orandum.	176.a	Mulier astacum piscem peperit.	298.b
Manucodiata aus Paradisi.	213.b	Mundus Venus.	5.d
in aere nascitur. 217.a. atq; degit. d		Mundi creatio.	6.c.
Margites stultissimus.	359.d	Mundi ratio.	198.a
Mas nunquam sine femina.	149.b	gubernatio.	b.c.d
Mare proprie.	203.c. 204.a	machina.	204.d
Mare in summo amarum, non in imo.	429.b.d	Muræna perimitur læsa cauda.	178.c
falsum. d. pingue	430.a	Musarum filii.	78.d
flamma concipit. a. viride.	b	parentes.	94.b
Marmor Chium.	367.c	Musæ coronatæ.	376.a
Marsyas primus duplici tibia cecinit.	268.c	Musæus certamen musicam detrectat.	209.c
statua erecta.	268.d	Musicæ modi tres.	211.a
coronatus à caudicis victoribus.	269.b	mirandi effectus.	415.d
<i>Mala medicamenta</i> , id est veneficia.	120.b	Mutius Scæuola, Posthumius.	388.c
Meconium.	165.d	Mutii virtus.	389.b
Medicorum infortunium.	128.c	Myrti hieroglyphica.	377.c
Medium aliud magnitudinis, aliud rei.	297.d	Myrtus Iunoni, & Palladi exosa.	ibid.
Viri præcipui Melancolici.	279.c.	in conuiuio.	378.a
Mercaturæ laus. 385.b. inuentores.	c	Ganymedem refert.	b
Mercaturam exercere viri præclari.	c	Myrteus capillus.	326.a
Mercurius literarum numen.	4.c	Myxa.	67.c
aëris typus.	200.d	N	
vocis itidem.	201.d	Narcissi etymon.	228.c
quis.	336.b	Nauplii descriptio.	403.b
Anubis canis capite.	233.a	Nauplius infortunium portendit.	c
Mercurii caduceus hieroglyphicū soni.	201.b	num à Nautilo discrepet.	ibid.
& aëris.	d	Nautilus à Pompilo diuersus.	404.b
statua.	332.c	Nauigandi origo.	405.a
Mellis hieroglyphicam.	56.d	Nectar, & Ambrosia.	7.c

ac Verborum,

Nectare ebrius Dei filius.	8.1	Papauer somni simulacrum,	161. a.d
Neptunus aquam notat, & mare.	202. b	Cereale.	230. c
Nei eis.	139. c	Papauera Cereris.	229. a
Neros, aqua.	429. b	Papilio. Pyrausta.	120. b
Nilus Ægyptum fœcundat.	352. d	Papilionis typus. 119. c. 122. a. 131. c.	163. a
Noctumbuli dormientes.	165. c	alæ semper extensæ.	131. a
Nominum variatio.	179. d	vita breuissima.	163. c
Nouenarius numerus,	271. b	Paradisus.	8. c
Nox quid.	226. a	Parentes bifariam honorantur.	53. b
Nubes,	203. b	Pastores olim Regum filii.	221. a
Nuditas primorum parentum.	61. a	Pegasi mythologia.	278. c. 379. a
lasciuiam notat.	376. d	Penia.	7. a
Numus Sertorii Vrsati.	38. a	Persei imago.	327. a
FRANCISCI BARBERINI.	357. d	in anulo Alexandri Magni.	327. a
Joannis de Lazara.	359. b	Perseæ ignem coluere.	381. c
Numi vnde dicti.	272. c	milites galli.	238. b
scortei. ib. 345. d. lignei, ostracini. ibid.	326. b	Phiala Ægypti locus.	359. d
Numus cum effigie Achillis.	327. b	<i>phialas</i> .	84. a
Alexandri Magni.	263. b	Philosophus puellus.	41. a
Nuptiarum Diitulares.	334. d	Philosophia mors.	222. c. 223. b
Nympharum antrum Homericum.	334. d	Philosophi apud Indos seueri.	327. b
O		Philosophi meditatio passima occupatio	333. b
Cessio in bello.	102. c	Philippi II. Reg Hispan. symbolum.	333. b
Occursacula noctium.	426. b	Philippi nummi.	410. d
Oceanus.	203. a	Phoebas.	190. e
mare Mediterraneū produxit.	429. b	Pictura initio rudis.	418. d
Oedipus ænigma sphingis interpretatus.	339. c	Laicis instituta ab Ecclesia.	435. d
viri docti typus.	342. c	Pileus Regis Erici ventosus.	408. a
Olenia.	206. a	Pinus recisa non repullulat.	330. c
Oleum mare sedat.	296. a	totius mundi imago.	ibid. d
Olympus.	331. a	Pinea nux.	33. d
Opiam.	165. d	Piratica. 150. a. olim illustri, & fastuosa.	ibid.
Oraculi leges.	188. a	ejus origo.	151. a
Oraculum nullum Latine editum.	ibid.	Pisces mire solaces 140. c. qui prauorum hominum symbolum.	393. a
Oraculi Delphici mutatio.	190. a	Piscis Christi symbolum.	395. c
Oratio mentalis. 175. b. ethnicis nota.	180. d	Plantæ tres partes.	231. d
Stararia.	d	Plumbum aquæ innatat.	403. a
genu flexorum.	177. a	Pluto quando P. oserpinam rapuit.	231. c
Sedentaria.	177. b	diuitiarum Deus.	417. a
vocalis.	ibid.	Pœni mercaturæ inuentores.	385. c
Orandi mos apud veteres.	179. d	Pœtarum classes. 260. c. instrumenta.	378. d
Os aridum sermoni ineprum.	335. a	P. Æ. a volatilis. 210. a. alatus.	378. b
Osiris. Oceanus.	203. c	Pomorum differentia.	66. b
Oua piscium imperfecta.	21. d	Pompeji anulus.	347. a
Ouum Summiæ, non Theocriti, idyllum.	333. d	Pompili piscis natura.	404. b
P		Porus.	7. b
Pallas nuda ignis elementū significat. 200. b		<i>porici</i> .	180. a
galeata, hastata.	c	Posidon, aqua.	204. e
Pan 86. c. quis. 336. b. sermonis typus. 328. d		Principis cum Deo comparatio.	344. b
334. a. & frater.	329. b	Procandi mos apud Scythas.	355. b
Mercurii filius.	329. b	Procastinatio scriptorum.	80. a
pitu coronatus.	330. c	Proierpina Iouis & Cereris filia.	230. c
simulacrum ejus explicatur.	333. a	alias	

Index Rerum,

alias. Hecate.	231.d	Sapientia amor.	41.a
Proserpinæ raptus.	227.d	symbolum.	48.d
etymon. 228.c. indumentum.	230.b	Sapientum classes.	77.d
Proserpina plantarum natura.	230.b	Sardanapali vita.	374.a
bina poma gerit dextra, furculum sinistra. ib.		Saturnus in equum mutatus.	289.b
Pseudotaphium.	365.c	ejus hieroglyphicum.	290.c
Psyche.	298.b	Satyri cornua caprina.	278.d
Ptera.	188.c	Satyrus Alexandria visus.	337.a
Pudenda membra.	61.a	Indicus in Barauiam allatus.	440.c
Purgatorium animarum Platoni notum.	199.d	Schema emendatur.	379.a
Pyralis.	298.a	Sedere in bouino tergo supplicatis est.	356.a
Pyramides Ægyptiæ cur fabricatæ.	353.c	Sedere supplicantium.	382.a
earum numerus, & locus.	ibid.	Senariotum inuentio.	191.a
Pyrausta.	218.d.	Seneceus velox.	ibid.d
Pyro vates.	190.c	Diis omnibus exosa.	279.d
Pythagoras noluit sophus appellari.	41.a	Sensus non sunt certi.	223.d
Pythagoreorum de Luna opinio.	438.d	September primus anni mensis.	233.d
Pythius Apollo,	188.a	Sepulcra mutata sunt in templa.	170.d
Pythii.	ibid.	Sepulcrum solidum.	364.c
		inane. 365.a. quid.	ibid.c
Q		Sermonis materia. 335.b. typus,	284.c.d
Vadrigarum inuentores varii. 154.a.		Sermo fugiens.	334.b
306.d. 307.b.		Serpens capite læso necatur.	178.c
symbolum.	305.d	Sibilus serpentium.	201.b
Quadrigæ falcata.	380.a	Sicilia toto anno florifera.	228.b
		feracissima.	c
R		<i>Sileni Alcibiadis.</i>	363.c
Rana in sigillo Meconatis,	251.d	<i>ονόζευ</i> . frontem corrugare.	214.d
Rapinæ turpis exitus.	293.a	<i>οναποδιζευ</i> .	238.a
Rapto viuere gloriosum.	156.c	Smaragdus castitatis typus.	437.c
Raptores primi mulierum Centauri.	282.c	Smithii gemma.	390.d
Ratio intemperantiam conpescit.	136.a	Socratis senis genius. 91.a. amor.	19.c.
veritatem tuetur.	223.d	Solitaria.	263.a
Regis officium.	233.d	Solœcismus manu fit.	45.b
Reges olim agricolæ.	229.d	Somnus.	34.c
Respirationis usus.	335.a	Somnus num tempore vigiliis prior.	165.b
Rhetores qui nou ore, sed scripti excelluerint.	80.e	anima otium.	166.a
Simmiæ Rhodi patria.	369.b	<i>Sperare</i> . pro Timere.	121.c
Joannis Rhodi gemma lyram referens,	210.d	Sphinx naturalis.	338.d
gemma.	398.a	artificiosa.	339.b
Rotâ humanæ vitæ sex radiis prædita.	166.d	fabulosa.	ibid.
vitam denotat impiorum.	167.a	meretricis typus. 339.d. item sopheristæ. 341.d. cupiditatis sciendi.	342.a
fortuna.	168.a	diuersa proposuit ænigmata.	345.c
Deorum octo radiis insignita.	b	ejus mythologia.	ibid. 342.b.c
Inferorum.	168.b	historia.	341.a
		Sphinges præ templorum foribus.	343.d
S		Sphinx Augusti sigillum.	344.a
Sabeæ.	394.c	Ægyptia.	335.d
Sacriligia.	150.b	Homerum denotat.	359.c
Sacra fiebant ad tumulos.	368.a	Squamæ piscium quid notent.	392.d
Sagittarius.	285.b	Stateræ etymon, ac symbolum.	434.d
Salamandra.	218.d.	Statuæ Deorum & Regum nudæ.	242
Salomon vino abstinebat.	364.a		
Sapientia differt à Poësi:	64.a		
primitus metro scripta.	84.a		

ac Verborum.

Stellæ symbolum	438 b	Tuba.	266, d
typus.	93, a. 94, b. 293, d.	Tubi aquarum in leonina capita desinunt.	352, a
Stella magorum.	93, a	Turris Bononiensis mobilis.	292, c
Stellæ circa Lunam.	221, d	Typhon.	203, d
ut in meridie visæ,	251, c	V	
noctis hieroglyphicum.	252, d	V Apor.	203, b
Stephanonii gemma.	210, d	Vasa futilia.	370, a
Stirpes destituuntur masculino sexu.	229, c	Vates daphniphagi.	189, b
pariter excrementis.	232, a	Vectigal de monstribus marinis.	149, c
Stratagematum inuentor Mercurius.	4, c	Venenum publicum quodnam veteribus.	419, a
Succinctoria.	61, c	Venus. 8, c. Cæsaris sigillum.	347, d
Supernatare facit figura.	402, d	Venustas à Venere.	28, a
Supplicatio cum minis.	382, c	Venus curru Cupidinum vecta.	38, b
Sus immolabatur Soli & Libero.	261, d	natalium, & mortis præses.	132, a
item Marti, Cereri, Cybeli, Lunæ,		Veneris Erycinæ templum.	132, c
Veneri,	262, a, b.	Venus mascula vetita.	136, a
Majæ, & Diis terrenis.	ibid. c	præpostera pariter.	ibid.
Laribus. d. Joui.	ibid.	Venus labore infringitur.	136, d
& pro infans.	c	raritate debilitatur.	ibid.
Sues Thytæ, ac sacres.	262, d	Verticordia.	137, d. 138, b
Mysterici.	ibid.	in Numo Cæsaris nuda.	138, c
ungulis solidis.	262, d	stella in meridie conspicitur.	251, c
Symbolis inferi corpora phantastica.	335, d	Venus occulta.	406, c
& humana corpora.	337, a	Venter hominis terræ similis.	231, d
Symphoniarum numerus, & ordo.	271, b	Ventus ex fluuiis cum aqua prodit.	202, d
Symplegadam scopuli.	292, c	Venti venales, 407, b. in pileo.	408, a
Synusia.	203, d	Verba alata.	74, c
Syrinx septem calamorum.	330, b	Victoria.	305, d
T		Victores Alexandri Magni milites persea coro-	
T Artarum.	199, a. 202, c	nati.	327, a
Temeritatis detrimentum.	106, b	Vigilia quid proprie.	165, d
Templi Delphici descriptio,	186, b	Vindicta mutui amoris iustissima.	117, b
figura.	130, a	Vinorum genera & facultates in Italia.	360, d
Templum sepulcrum.	368, c	Vinalia ludi.	259, a
Terra Jouis carcer.	196, d. 197, c	Vini Chii laus.	360, b
stabilis.	226, b	Vinum cicutæ remedium.	294, d. 420, a
Thalia alata. 376, b. nuda. c. Lunæ adscripta.	ibid.	Vino fures usi.	294, d
377, a. vitæ rusticæ præfecta.	ibid.	Vinum Maluaticum.	361, a
Their.	233, b	poëtis gratum.	ibid. b
Theuth.	ibid.	doctrinæ typus.	363.
Thrasymanus lacus hodie Perusinus.	143, o, b	Chium.	371, a
Tibiæ inuentrix Pallas.	268, c	Pucinum. ib. b. <i>Vin di Prosecco.</i> 371, b. 372, a	
Tibiæ habena.	ibid. c	Visus cum auditu comparatus.	43, d
Tibia musicæ pars ultima.	271, a	Virgæ symbolum.	235, d. 236, b
Tibiarum cantus in mensa veterum.	272, a	Virginibus ab oraculo Delphico remotis senio-	
Tibia animum perturbat.	ibid.	res substitutæ.	187, a
Tridens Neptuno datus. 204, a. eius ratio.	c	Vita breuis.	163, a
Tripus Apollinis explicatus.	186, c	Vitæ humanæ rota.	166, d
Trismegistus.	233 b. c	Vituli marini pellis fulmine non tangitur.	63, c
Tritones mulieribus insidiantur. 146, a. 149, d		Vitulus Aegypti symbolum.	355, a
non habent animam rationalem.	147, d	itemq; sacerdotum.	ibid.
Troja ludus. 308, a. sine bigis & quadrigis ce-		Vlyffes ceruus.	79, d
lebratus.	309, b	latro.	294, c
		Mmm	Vm-

- 35 De Pietate Aristotelis erga Deum & Homines lib. duo. phil. 26. Schir. Vtini. 1645
 36 De Natura Assistentie lib. vnus. phil. 74. Schirattus Vtini. 1640
 37 De Anima ad Corpus physice non propensa. lib. vnus phil. 45. Schir. Vtini. 1637

Philologica.

- 38 Allegoria Peripatetica, de Generatione, Amicitia, & Priuatione, ad antiquissimum Epitaphium Elia Lelia Crispis, Aristotelicum Enigma. lib. tres. phil. 46. Criuellar. Pat. 1640
 39 De Anulis Antiquorum lib. vnus. phil. 33. Schirattus Vtini. 1640
 40 De Natura, & Arte lib. duo. phil. 10. Schirattus Vtini. 1640
 41 Encyclopaedia ad Aram Lemniam Dosiadae lib. 1. phil. 10. Clodou. Parisijs. 1635
 42 Encyclopaedia ad Aram Nonarij Terrigenae lib. 1. phil. 25. Criuellar. Pat. 1630
 43 Encyclop. ad Altare Pythium Optatiani lib. 1. phil. 11. Criuellar. Patauj. 1630
 44 Encyclop. ad Syringam Publilij Optatiani lib. 1. phil. 13. Pasquatus Pat. 1635
 45 Encyclop. ad Epci Securim lib. 1. phil. 21. Thebaldinus Bononiae. 1637
 46 Encyclop. ad Alulas Dinini Amoris lib. 1. phil. 18. Criuellarius Pat. 1640
 47 Imitationes figurati metri a Simmia Rhodio inuenti lib. 1. phil. 2. Criuellar. Pat. 1627
 48 Elogia Clarorum Virorum sui nostri lib. 1. phil. 15. Criuellarius Patau. 1627
 49 Scholium de Camelo Bulla lib. 1. phil. 3. Criuellarius Patau. 1627
 50 Historia propriorum operum lib. 2. phil. 8. Frambottus. Pat. 1634
 51 Vlysses apud Circeam, siue de quadruplici Transformatione, deque Transformati hominibus lib. 1. phil. 8. Schirat. Vtini. 1634
 52 De Lucernis Antiquorum Reconditis lib. sex. phil. 170 in fol. Schirattus Vtini. 1652
 53 Hieroglyphica siue Antiqua Schemata Gemmarum Annularium, Quaesita lib. 1. phil. 120. in fol. Sardi Pat. 1653

PARATA AD PRAELVM.

Philologica.

- 54 Encyclopaedia ad Ouum Simmia Rhodij. Chartarum. 103
 55 Encyclop. ad Syringam Theocriti Syracusij. chartarum. 42

Philosophico-Mathematico-Theologica.

- 56 Hydrologia Peripatetica: de Maris tranquillitate paranda: de fluminum ortu e montibus lib. 1. chart. 82.
 57 Balans, siue de Maris Asphaltitis grauitate, crassitie, saljedine, amariudine summa, & alijs attributis ab Aristotele probatis. chartarum. 143
 58 Tabulae ad Praedicabilia, & Pradicamenta. phil. 8
 59 Ad Praedicabilia Porphyrii Opusculum I. chart. 27
 60 Ad Aristotelis Pradicamenta Opusculum II. chart. 42.
 61 Ad libros Peri hermenias Opusculum III. chart. 40
 62 Institutio Syllogistica ex libb. Prior. Analyticor. excerpta Opusculum IV. chart. 68
 63 Praelectiones Pisanae ad Analytica Posteriora Aristotelis. chart. 150

Philosophica.

- 64 Praelectiones Patauinae ad primum, & partem secundi, & Octauum librum de Auditu Physico Aristotelis. chart. 700
 65 Praelectiones ad primum librum de Caelo. chart. 240
 66 Praelectiones ad duos libros Aristot. de Ortu, & Interitu. chart. 432
 67 Praelectiones ad primum librum Meteororum chart. 226
 68 Praelectiones ad tres libros de Anima. chartarum. 700
 69 Praelectiones ad librum de Sensu, & Sensibili. chart. 248

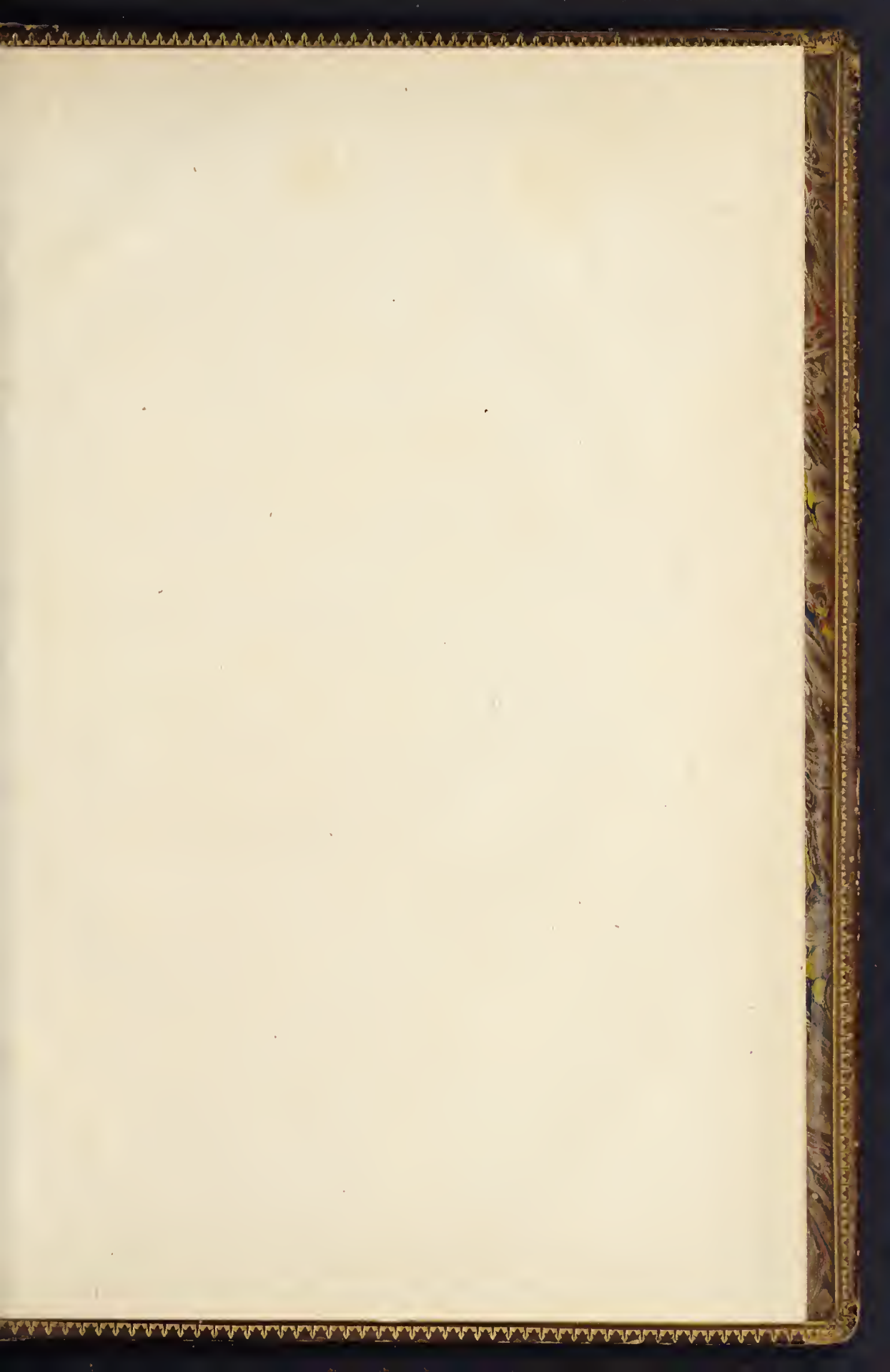
Medicinalia.

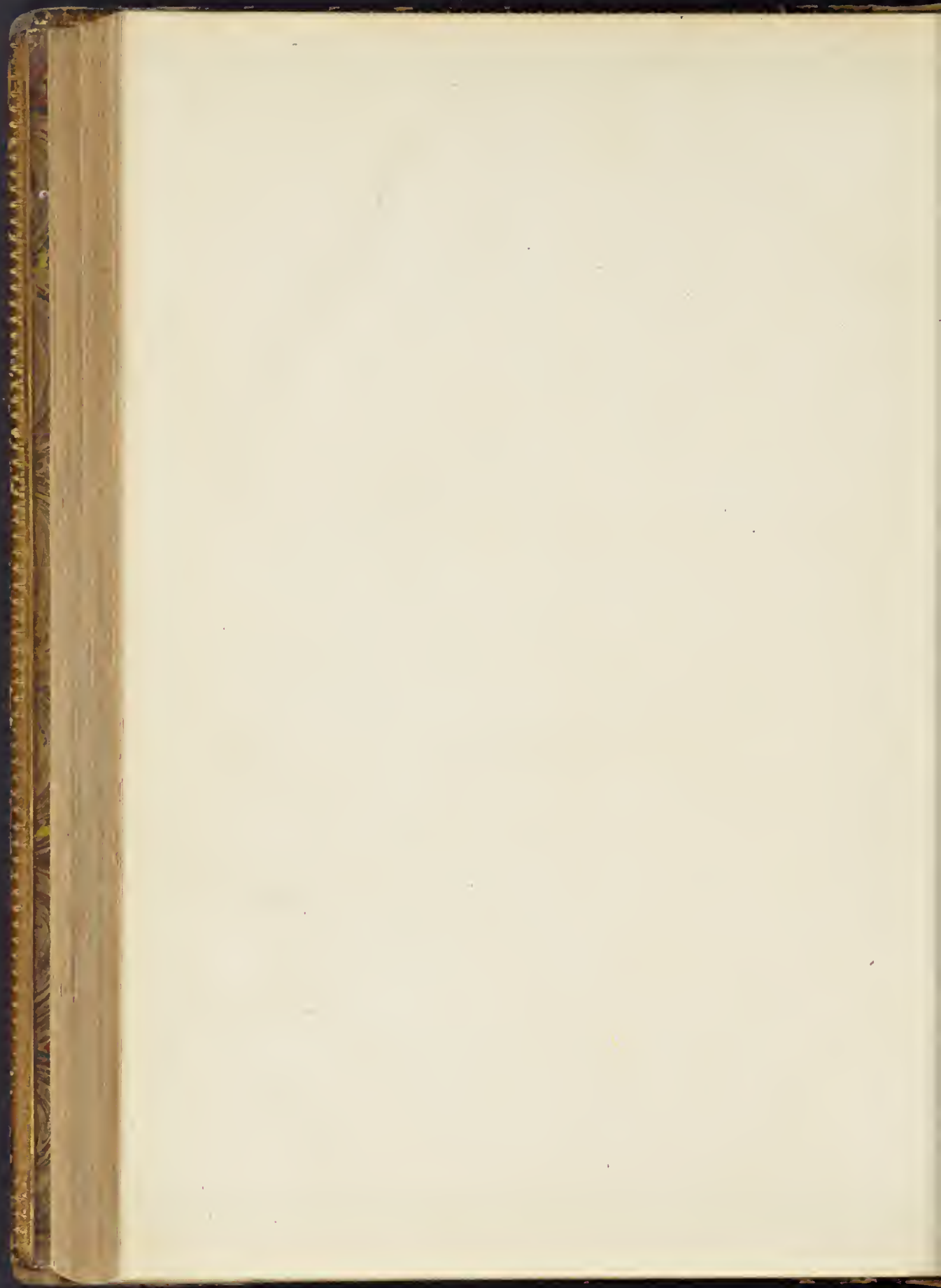
- 70 Praelectiones Patauinae ad primum, & partem secundi libri Aphorismorum Hippocratis. chart. 228
 71 Praelectiones Patauinae ad Artem Medicinalem Galeni. chart. 145
 72 Praelectiones Patauinae ad primam Fenpini Canonis Auicennae. chart. 162

I N C H O A T A.

Philosophica.

- 73 Quaestionum Peripateticarum libri VI. Medica.
 74 De Anatome Viscerum. Theologica.
 75 De Ortu Sapiientia increatae ad Caenobitam Neoaoxum Propemptica Par. enesis, & alia Octauo-Quaesita.

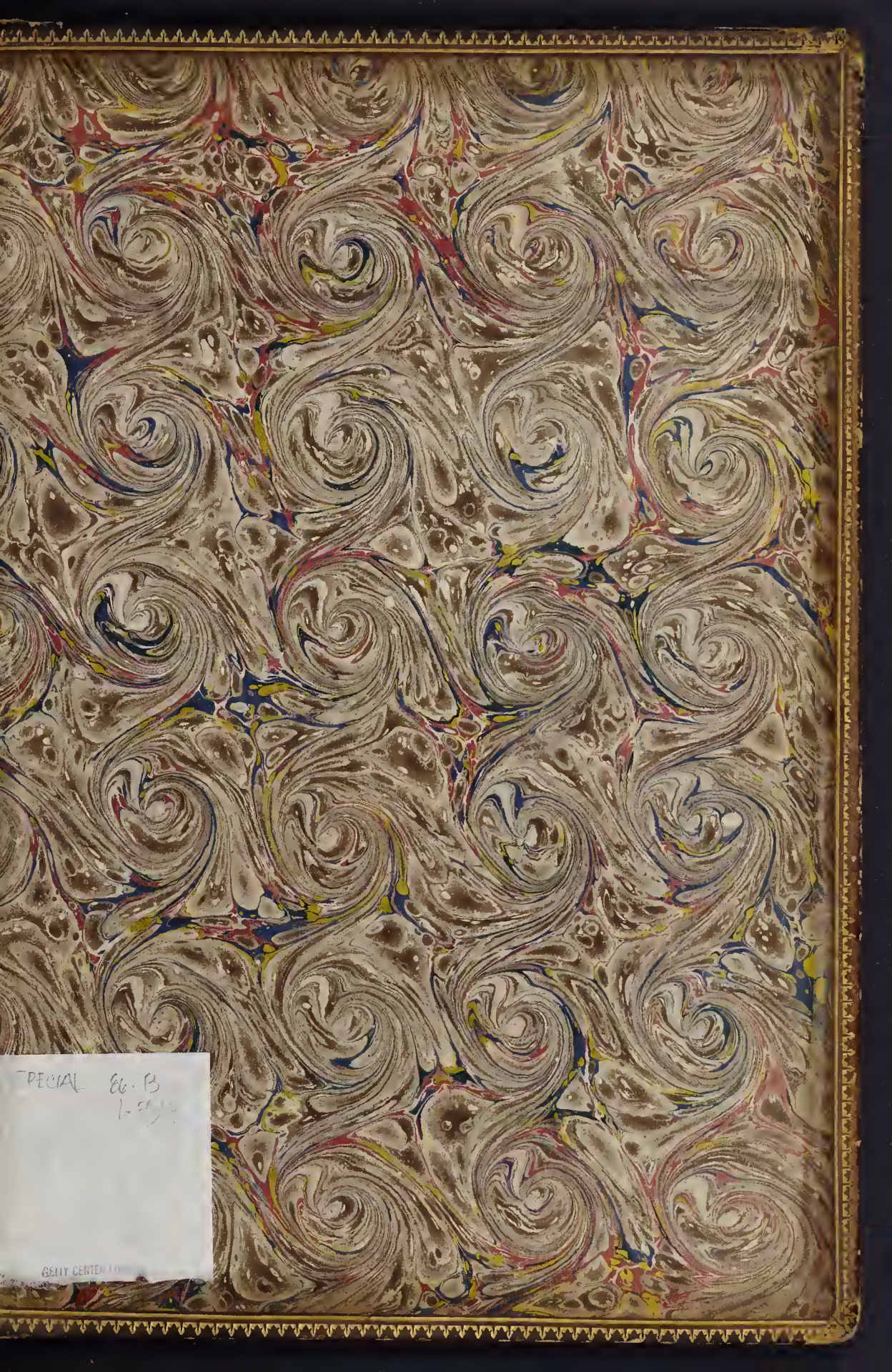

Page 5

342

SPECIAL Eg. B
1-55
GELLY CENTER

